PETŐFI

Debreceni Egyetem
Egyetemi es Nemzeti Konyvtar
0 000017 056274

Petőfi Sándor

Barabás 1845-ki rajza után.

PETŐFI SÁNDOR

ÖSSZES

KÖLTEMÉNYEI

HAZAI MŰVÉSZEK RAJZAIVAL DISZITETT KÉPES KIADÁS

BUDAPEST

MEHNER VILMOS KIADÁSA

1879

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

125463

104515

~~9195~~

~~9195~~

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNY EGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

46-19 10/20.

ELBESZÉLŐ

KÖLTEMÉNYEK.

1844—1848.

1844.

JÁNOS VITÉZ.

I.

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra;
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon,
A juhásznak úgy is nagy melege vagyon.

Szerelem tüze ég fiatal szivében,
Úgy legelteti a nyájt a faluvégen;
Faluvégen nyája mig szerte legelész,
Ő addig subáján a fűben heverész.

Tenger virág nyílik tarkán körülötte,
De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei oda tapadtanak.

De nem ám a patak csillámló habjára,
Hanem a patakban egy szőke kis lyányra,
A szőke kis lyánynak karcsu termetére,
Szép hosszú hajára, gömbölyű keblére.

Kis leány szoknyája térdig föl van hajtva,
Mivelhogy ruhákat mos a fris patakba';
Kilátszik a vizből két szép térdecskéje
Kukoricza Jancsi gyönyörűségére.

Mert a pázsit fölött heverésző juhász
Kukoricza Jancsi, ki is lehetne más?
Ki pedig a vizben a ruhát tisztázza,
Iluska az, Jancsi szivének gyöngyháza.

»Szivemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája!«
Kukoricza Jancsi igy szólott hozzája:
»Pillants ide, hiszen ezen a világon
Csak te vagy én nekem minden mulatságom.

Vesd reám sugarát kökényszemeidnek,
Gyere ki a vizből, hadd öleljelek meg;
Gyere ki a partra csak egy pillanatra,
Rá csókolom lelkem piros ajakadra.«

»Tudod, Jancsi szivem, örömest kimennék,
Ha a mosással oly igen nem sietnék;
Sietek, mert máskép velem roszul bánnak,
Mostoha gyermeke vagyok én anyámnak.«

Ezeket mondotta szőke szép Iluska,
S a ruhákat egyre nagy serényen mosta.
De a juhászbojtár fölkel subájáról,
Közelebb megy hozzá, s csalogatva igy szól:

»Gyere ki, galambom! gyere ki, gerliczém!
A csókot, ölelést mindjárt elvégzem én;
Aztán a mostohád sincs itt a közelben,
Ne hagyd, hogy szeretőd halálra epedjen.«

Kicsalta a leányt édes beszédével,
Átfogta derekát mind a két kezével,
Megcsókolta száját nem egyszer, sem százszor,
Ki mindeneket tud, az tudja csak, hányszor.

II.

Az idő akközben haladott sietve,
A patak habjain piroslott az este.
Dúlt-fúlt Iluskának gonosz mostohája:
Hol marad, hol lehet oly soká leánya?

A rosz vén mostoha ekkép gondolkodott;
Követték ezek a szók a gondolatot
(S nem mondhatni, hogy jó kedvvel ejtette ki):
»Megnézem, mit csinál; ha henyél: jaj neki!«

Jaj neked, Iluska, szegény árva kis lyány;
Hátad mögött van már a dühös boszorkány,
Nagy szája megnyílik, tüdeje kitágul,
S ily módon riaszt föl szerelem álmából:

»Becstelen teremtés! gyalázatos pára!
Ilyet mersz te tenni világnak csúfjára?
Lopod a napot, és istentelenkedel...
Nézze meg az ember ... hogy tüstént vigyen el...«

»Hanem most már elég, hallja-e kend, anyjuk!
Fogja be a száját, vagy majd betapasztjuk.
Úgy merje kend Ilust egy szóval bántani,
Hogy kihullanak még meglevő fogai.«

Reszkető kedvese védelmezésére
Ekkép fakadt ki a nyáj bátor őrzője;
Azután haragos szemmel fenyegetve
Az elmondottakhoz e szavakat tette:

»Ha nem akarja, hogy felgyujtsam a házát,
Meg ne illesse kend ezt a szegény árvát.
Úgy is töri magát, dolgozik eleget,
És még sem kap száraz kenyérnél egyebet.

Most eredj, Iluskám. Megvan még a nyelved,
Hogy elpanaszold, ha roszúl bánik veled.
S kend ne akadjon fön azon, mit más csinál,
Hisz kend sem volt jobb a deákné vásznánál.«

Kukoricza Jancsi fölkapta subáját,
S sebes lépésekkel ment keresni nyáját;
Nagy megszeppenéssel most vette csak észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

III.

A nap akkor már a földet érintette,
Mikor Jancsi a nyájt félig összeszedte;
Nem tudja, hol lehet annak másik fele:
Tolvaj-e vagy farkas, a mi elment vele?

Akárhová lett az, csakhogy már oda van;
Búsulás, keresés minden haszontalan.
Most hát mihez fogjon? Neki szánva magát,
Haza felé hajtja a megmaradt falkát.

»Majd lesz neked, Jancsi, no hiszen lesz neked!«
Szomorún kullogva gondolta ezeket:
»Gazd' uramnak úgy is rosz a csillagzatja,
Hát még . . . De legyen meg isten akaratja.«

Ezt gondolta; többet nem is gondolhatott,
Mert ekkor a nyájjal elérte a kaput;
Kapu előtt állt az indulatos gazda,
Szokás szerint a nyájt olvasni akarta.

»Soh'se olvassa biz' azt kelmed, gazd' uram!
Mi tagadás benne? igen nagy híja van;
Szánom, bánom, de már nem tehetek róla.«
Kukoricza Jancsi e szavakat szólta.

Gazdája meg ezt a feleletet adta,
S megkapta bajszát, és egyet pödrött rajta:
»Ne bolondozz, Jancsi, a tréfát nem értem;
A míg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem.«

Kisült, hogy korán sem tréfaság a beszéd,
Jancsi gazdájának majd elvette eszét;
Jancsi gazdája bőg, mint a ki megbőszül:
»Vas villát! vas villát! hadd szúrjam keresztül.

Jaj, a zsivány! jaj, az akasztani való!
Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!
Ezért tartottalak? ezért etettelek?
Soha se kerüld ki a hóhérkötelet.

Elpusztulj előlem, többé ne lássalak!«
Jancsi gazdájából így döltek a szavak;
Fölkapott hirtelen egy petrenczés rudat,
A petrenczés ruddal Jancsi után szaladt.

Kukoricza Jancsi elfutott előle,
De korán sem azért, mintha talán félne,
Markos gyerek volt ő, husz legényen kitett,
Noha nem érte meg még huszszor a telet.

Csak azért futott, mert világosan látta,
Hogy méltán haragszik oly nagyon gazdája,
S ha ütlegre kerül a dolog, azt verje,
Ki félig apja volt, ki őt fölnevelte?

Futott, mig a szuszból gazdája kifogyott;
Azután ballagott, megállt, meg ballagott
Jobbra is, ballra is; s mind evvel mit akar?
Nem tudta, mert nagy volt fejében a zavar.

IV.

Mikorra a patak vize tükörré lett,
Melybe ezer csillag ragyogása nézett,
Jancsi Iluskáék kertje alatt vala;
Maga sem tudta, hogy mikép jutott oda.

Megállt, elővette kedves furulyáját,
Kezdte rajta fújni legbúsabb nótáját;
A harmat, mely ekkor ellepett fűt, bokort,
Tán a szánakozó csillagok könnye volt.

Iluska már aludt. A pitvar eleje
Volt nyár idejében rendes fekvő helye.
Fekvő helyéről a jól ismert nótára
Fölkelt, lesietett Jancsi látására.

Jancsinak látása nem esett kedvére,
Mert megijedt tőle, s ily szót csalt nyelvére:
»Jancsi lelkem, mi lelt? mért vagy oly halovány,
Mint az elfogyó hold bús őszi éjszakán?«

»Hejh, Iluskám, hogy ne volnék én halovány,
Mikor szép orczádat utószor látom tán.«
»Jancsikám, látásod úgy is megrémitett;
Hagyd el az istenért az ilyen beszédet!«

»Utószor látlak én, szivem szép tavasza!
Utószor szólt itten furulyám panasza;
Utószor ölellek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!«

Most a boldogtalan mindent elbeszéle,
Rá borult zokogó kedvese keblére;
Rá borult, ölelte, de képpel elfordult:
Ne lássa a leány, hogy könnye kicsordult.

»Most hát, szép Iluskám, most hát, édes rózsám,
Az isten áldjon meg, gondolj néha reám!
Ha látsz száraz kórót szélvésztől kergetve,
Bujdosó szeretőd jusson majd eszedbe.«

»Most hát, Jancsi lelkem, eredj, ha menned kell!
A jó isten legyen minden lépéseddel.
Ha látsz tört virágot útközépre vetve,
Hervadó szeretőd jusson majd eszedbe.«

Elváltak egymástól, mint ágtól a levél;
Mindkettejök szive lett puszta, hideg tél;
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge bő ujjával.

Indult; nem nézte egy szemmel sem hol az ut;
Neki úgy is mindegy volt, akárhova jut.
Fütyörésztek pásztor gyermekek mellette,
Kolompolt a gulya: ő észre sem vette.

A falu messzire volt már háta megett,
Nem látta lobogni a pásztortüzeket;
Mikor utójára megállt s visszanézett,
A torony bámult rá mint sötét kisértet.

Ha ekkor mellette lett volna valaki,
Hallotta volna őt nagyot sóhajtani;
A levegőeget daruk hasították,
Magasan repültek, azok sem hallották.

Ballagott, ballagott a halk éjszakában,
Csak nehéz subája suhogott nyakában;
Ő ugyan subáját gondolta nehéznek,
Pedig a szive volt oly nehéz szegénynek.

V.

Mikor a nap fölkelt s a holdat elküldte,
A puszta, mint tenger, feküdt körülötte;
A nap fölkeltétől a nap enyésztéig
Egyenes rónaság nyujtózkodott végig.

Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor ott,
A harmat apró gyér füveken csillogott,
Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpiroslott egy tó; környékezte káka.

A tónak szélénél a káka közepett
Egy hosszu nyakú gém eledelt keresett,
És a tó közepén gyors halászmadarak
Hosszu szárnyaikkal le s föl szállongtanak.

Jancsi csak ballagott sötét árnyékával
S elméjének sötét gondolkozásával:
Az egész pusztában széjjelsütött a nap,
De az ő szivében éjek éje maradt.

Mikor a nap elért az ég tetejére,
Eszébe jutott, hogy falatozni kéne,
Tegnap ilyen tájban evett utójára,
Meg alig is birta már lankadó lába.

Letelepült, elővette tarisznyáját,
Megette maradék kevés szalonnáját:
Nézte őt a kék ég, a fényes nap, alább
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jó izűen esett,
Megszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
Kalapjának bele mártá karimáját,
Ekkép enyhitette égő szomjuságát.

A tónak partjáról nem távozott messze:
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakandokturásra bocsátotta fejét,
Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.

Az álom őt oda vitte, a honnan jött:
Iluskája pihent hű karjai között:
Mikor a kis leányt csókolni akarta,
Hatalmas mennydörgés álmát elzavarta.

Szétnézett a puszta hosszában, széltében:
Nagy égi háború volt keletkezőben.
Oly hamar támadott az égi háború,
Mily hamar Jancsinak sorsa lett szomorú.

A világ sötétbe öltözködött vala,
Szörnyen zengett az ég, hullt az istennyila;
Végtére megnyilt a felhők csatornája
S a tó vize sürű buborékot hánya.

Jó hosszú botjára Jancsi támaszkodott,
Lekonyította a karimás kalapot,
Nagy szőrű subáját meg kifordította,
Úgy tekintett bele a vad zivatarba.

De a vihar a mi hamar keletkezett,
Oly hamar is hagyta el megint az eget;
Megindult a felhő könnyű szélnek szárnyán,
Ragyogott keleten a tarka szivárvány.

Subájáról Jancsi lerázta a vizet,
Miután lerázta, ujra utnak eredt;
Mikor a nap leszállt pihenni ágyába,
Kukoricza Jancsit még vitte két lába.

Vitte őt két lába erdő közepébe,
Sűrű zöld erdőnek sötét közepébe;
Ott őt köszöntötte holló károgása,
Mely épen egy esett vadnak szemét ásta.

Sem erdő, sem holló őt nem háborgatván,
Kukoricza Jancsi ment a maga utján;
Erdő közepében sötét ösvényére
Leküldte világát a hold sárga fénye.

VI.

Az idő járása éjfél lehetett már,
Mikor szemébe tünt egy pislogó sugár;
A mint közelebb ért, látta, hogy ez a fény
Ablakból világít az erdő legmélyén.

Jancsi e látványra ekkép okoskodék:
»Ez a világ aligha csárdában nem ég;
Bizonyára úgy lesz, hál' a jó istennek!
Bemegyek ez éjre, benne megpihenek.«

Csalatkozott Jancsi: mert az nem volt csárda,
Hanem volt tizenkét zsiványnak tanyája;
Nem állott üresen a ház, a zsiványok
Mind a tizenketten oda ben valának.

Éjszaka, zsiványok, csákányok, pisztolyok:
Ha jól megfontoljuk, ez nem tréfa dolog;
De az én Jancsimnak helyén állt a szive;
Azért is közéjök nagy bátran belépe.

»Adjon az úristen szerencsés jó estét!«
Mondott nekik Jancsi ilyen megköszöntést;
Erre a zsiványok fegyverhez kapának,
Jancsinak rohantak, s szólt a kapitányok:

Szerencsétlenségnek embere, ki vagy te,
Hogy lábadat mered tenni e küszöbre?
Vannak-e szüleid? van-e feleséged?
Akármid van, nem fog többé látni téged.«

Jancsinak sem szíve nem vert sebesebben
E szókra, sem nem lett halványabb színben;
A zsivány kapitány fenyegetésire
Meg nem ijedt hangon ily módon felele:

»A kinek életét van miért félteni,
Ha e tájt kerüli, nagyon bölcsen teszi;
Nekem nem kedves az élet, hát közétek,
Bár kik vagytok, egész bátorsággal lépek.

Azért, ha úgy tetszik, hagyjatok életben,
Hagyjatok ez éjjel itten megpihennem;
Ha nem akarjátok ezt, üssetek agyon,
Hitvány életemet védeni nem fogom.«

Ezt mondta, nyugodtan a jövendőt várva,
A tizenkét zsivány csodálkozására.
A kapitány ilyen szókat váltott vele:
»Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle!

Te derék legény vagy, azt a bátor szented'!
Téged az isten is zsiványnak teremtett.
Éltedet megveted, a halált nem féled:
Te kellesz mi nekünk, kezet csapunk véled.

Rablás, fosztogatás, ölés nekünk tréfa,
E derék tréfának díja gazdag préda.
Ez a hordó ezüst, ez meg arany, látod?
Nos, hát elfogadod a czimboraságot?«

Furcsa dolgok jártak Jancsi elméjében,
S tettetett jó kedvvel szólt ilyeténképen:
»Czimborátok vagyok, itt a kezem rája!
Rút életemnek ez a legszebb órája.«

»No, hogy még szebb legyen,« felelt a kapitány,
»Lássunk, embereim, az áldomás után;
Papok pinczéjéből van jó borunk elég.
Nézzük meg a kancsók mélységes fenekét!«

S a kancsók mélységes fenekére néztek,
S lett eltemetése fejökben az észnek;
Maga volt csak Jancsi, ki mértéket tartott,
Kinálgatták, de ő aprókat kortyantott.

Álmot hozott a bor latrok pillájára;
Jancsinak sem kellett több, ő csak ezt várta:
Mikor a zsiványok jobbra-balra dőltek,
Jancsi a beszédet ilyformán kezdé meg:

»Jó éjszakát! Nem kelt föl titeket sem más,
Majd csak az itéletnapi trombitálás!
Élete gyertyáját soknak eloltátok,
Küldök én örökös éjszakát reátok.

Most a kincses kádhoz! Megtöltöm tarisznyám;
Haza viszem neked, szerelmes Iluskám!
Czudar mostohádnak nem lészsz többé rabja,
Feleségül veszlek, isten is akarja.

Házat épittetek a falu közepén,
Ékes menyecskének oda vezetlek én;
Ottan éldegélünk mi ketten boldogan,
Mint Ádám és Éva a paradicsomban....

Istenem teremtőm! mit beszélek én itt?
Zsiványoknak vigyem el átkozott pénzit?
Tán minden darabhoz vérfoltok ragadtak,
S én ilyen kincsekkel legyek boldog, gazdag?

Hozzájok sem nyúlok, azt én nem tehetem,
Nincs elromolva a lelkiismeretem.
Édes szép Iluskám, csak viseld terhedet,
Bizd a jó istenre árva életedet!«

Mikor elvégezte Jancsi a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyujtá födelét mind a négy szögleten;
Elharapózott a mérges láng sebesen.

Egy láng lett a födél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tiszta kék égi bolt,
Elhalványodott a teljes fényü hold.

A szokatlan világ a mint elterjedett,
Fölriasztotta a baglyot, bőregeret;
Kiterjesztett szárnyok sebes suhogása
A falombozatok nyugalmát fölrázta.

A föltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölgő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba,
Ott a haramjáknak csontvázait látta.

VII.

Jancsi már hetedhét országon túl jára,
Nem is igen gondolt a zsiványtanyára;
Egyszerre valami csillámlott előtte,
Hát sugarát a nap fegyverekre lőtte.

Katonák jövének, gyönyörü huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott;
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögtek,
Kényesen rázták szép sörényes fejöket.

Mikor őket Jancsi közeledni látta,
Alig fért meg szíve a bal oldalába',
Mert igy gondolkodott: »Ha befogadnának,
Be örömest mennék én is katonának!«

A mint a katonák közelébe értek,
Ily szavát hallotta Jancsi a vezérnek:
»Vigyázz, földi! bizony rá lépsz a fejedre.
Mi ördögért vagy úgy a búnak eredve?«

Jancsi pedig szólott fohászkodva nagyot:
»Én a kerek világ bujdosója vagyok;
Ha kegyelmetekkel egy sorban lehetnék,
A ragyogó nappal farkasszemet néznék.«

Szólt megint a vezér: »Jól meggondold, földi!
Nem mulatni megyünk, megyünk öldökölni,
Rá rontott a török a franczia népre;
Francziáknak megyünk mi segedelmére.«

Hát hisz akkor én meg még jobban szeretném,
Ha magamat lóra, nyeregbe vethetném:
Mert ha én nem ölök, engem öl meg a bú,
Nagyon kivánt dolog nekem a háború.

Igaz, hogy eddig csak szamarat ismértem,
Mivelhogy juhászság volt a mesterségem;
De magyar vagyok, s a magyar lóra termett
Magyarnak teremt az isten lovat, nyerget.«

Sokat mondott Jancsi megeredt nyelvével,
De még többet mondott sugárzó szemével;
Nagyon természetes hát, hogy a vezérnek
Megtetszett és be is vette közlegénynek.

Czifra beszéd kéne azt elősorolni,
A vörös nadrágban mit érezett Jancsi,
Mit érezett, mikor a mentét fölkapta
S villogó kardját a napnak megmutatta.

Csillagokat rúgott szilaj paripája,
Mikor Jancsi magát fölvetette rája;
De ő keményen ült rajta mint a czövek,
A földindulás sem rázhatta volna meg.

Bámulói lettek katonapajtási,
Nem győzték szépségét, erejét csodálni,
És a merre mentek s beszállásozának,
Induláskor gyakran sírtak a leányok.

Lyányokra nézve a mi Jancsit illeti,
Egyetlen egy leány sem tetszett ő neki;
Az igaz, hogy noha sok földet bejára,
Sehol sem akadt ő Iluska párjára.

VIII.

Nos hát ment a sereg, csak ment, csak mendegélt,
Tatárországnak már elérte közepét;
De itten reája nagy veszedelem várt:
Látott érkezni sok kutyafejű tatárt.

Kutyafejű tatár népek fejedelme
A magyar sereget ekkép idvezelte:
»Hogymikép mertek ti szembe szállni vélünk?
Tudjátok-e, hogy mi emberhussal élünk?

Nagy volt ijedsége szegény magyaroknak,
Minthogy a tatárok ezerannyin voltak;
Jó, hogy akkor azon a vidéken jára
Szerecsenországnak jószivű királya.

Ez a magyaroknak mindjárt pártját fogta,
Mert Magyarországot egyszer beutazta,
S ekkor Magyarország jámbor lelkü népe
Igen becsületes módon bánt ő véle.

El sem feledte ezt a szerecsen király,
Azért a magyarok védelmére kiáll,
S a tatár császárral, kivel jó barát volt,
Kiengesztelésül ily szavakat váltott:

»Kedves jó barátom, ne bántsd e sereget,
Legkissebbet sem fog ez ártani neked,
Igen jól ismerem én a magyar népet,
Kedvemért bocsásd át országodon őket.«

»A kedvedért, pajtás, hát csak már megteszem,«
Szólt kibékülve a tatár fejedelem;
De még meg is irta az úti levelet,
Hogy senki se bántsa a magyar sereget.

Az igaz, hogy nem is lett semmi bántása,
De mégis örült, hogy elért a határra;
Hogy ne örült volna? Ez a szegény vidék
Egyebet se' terem: medvehúst meg fügét.

IX.

Tatárország hegyes-völgyes tartománya
Messziről nézett a seregnek utána,
Mert jól bent vala már nagy Taljánországban
Rozmarinfa-erdők sötét árnyékában.

Itt semmi különös nem történt népünkkel,
Csak hogy küzködnie kellett a hideggel,
Mert Taljánországban örökös tél vagyon;
Mentek katonáink csupa havon, fagyon.

No de a magyarság erős természete,
Bár mi nagy hideg volt, megbirkozott vele;
Aztán meg, ha fáztak, hát kapták magokat,
Leszálltak s hátokra vették a lovokat.

X.

Ekképen jutottak át Lengyelországba,
Lengyelek földéről pedig Indiába;
Francziaország és India határos,
De köztök az út nem nagyon mulatságos.

India közepén még csak dombok vannak,
De aztán a dombok mindig magasabbak,
S mikor a két ország határát elérik,
Már akkor a hegyek fölnyúlnak az égig.

Tudni való, hogy itt a sereg izzadott,
Le is hányt magáról dolmányt, nyakravalót;
Hogy ne az istenért? A nap fejök felett
Valami egy óra-járásra lehetett.

Enni nem ettek mást mint levegőeget;
Ez olyan sűrű ott, hogy harapni lehet.
Hanem még italhoz is furcsán jutottak:
Ha szomjaztak, vizet felhőből facsartak.

Elérték végtére tetejét a hegynek;
Itt már oly meleg volt, hogy csak éjjel mentek,
Lassacskán mehettek; nagy akadály volt ott;
Hát a csillagokban a ló meg-megbotlott.

A mint ballagtak a csillagok közepett,
Kukoricza Jancsi ekkép elmélkedett:
»Azt mondják, a hányszor egy csillag leszalad,
A földön egy ember élete megszakad.

Ezer a szerencséd, te gonosz mostoha,
Hogy nem tudom, melyik kinek a csillaga:
Nem kínzanád tovább az én galambomat,
Mert lehajítanám mostan csillagodat.«

Eztán nem sokára lejtősen haladtak,
Alacsonyodtak már a hegyek alattok,
A szörnyű forróság szinte szűnni kezdett,
Mentül beljebb érték a franczia földet.

XI.

A francziák földje gyönyörű tartomány,
Egész paradicsom, egész kis Kánaán;
Azért is vásott rá a törökök foga,
Pusztitó szándékkal azért törtek oda.

Mikor a magyarság beért az országba,
A törökök ott már raboltak javába;
Kirabolták a sok gazdag templom kincsét
És üresen hagytak minden boros pinczét.

Látni lehetett sok égő város lángját,
Kivel szemközt jöttek, azt kardjokra hányták,
Magát a királyt is kiűzték várából
S megfosztották kedves egyetlen lyányától.

Igy találta népünk a franczia királyt;
Széles országában föl s le bujdosva járt;
A mint őt meglátták a magyar huszárok,
Sorsán szánakozó könnyet hullatának.

A bujdosó király ily szókat hallatott:
»Úgy-e, barátim, hogy keserves állapot?
Kincsem vetélkedett Dárius kincsével,
S most küzködnöm kella legnagyobb inséggel.«

A vezér azt mondá vigasztalására:
»Ne busúlj, francziák fölséges királya!
Megtánczoltatjuk mi ezt a gonosz népet,
Ki ily méltatlanul mert bánni te véled.

Ez éjjelen által kipihenjük magunk',
Mert hosszu volt az út, kissé elfáradtunk;
De holnap azután, mihelyt fölkel a nap,
Visszafoglaljuk mi vesztett országodat.«

»Hát szegény leányom, hát édes leányom?«
Jajdult föl a király: »őtet hol találom?
Elrabolta tőlem törökök vezére!
A ki visszahozza, számolhat kezére.«

Nagy buzditás volt ez a magyar seregnek;
Minden ember szivét reménység szállta meg;
Ez volt mindeniknek fejében föltéve:
»Vagy visszakerítem, vagy meghalok érte.«

Kukoricza Jancsi tán egy maga volt csak
Meg nem hallója az elmondott dolognak;
Jancsinak az esze más egyeben jára:
Visszaemlékezett szép Iluskájára.

XII.

Más nap reggel a nap szokás szerint fölkelt,
De nem lát és nem hall olyat minden reggel,
Mint a milyet hallott, mint a milyet látott
Mindjárt, mihelyest a föld szélére hágott.

Megszólalt a sereg harsány trombitája,
Minden legény talpon termett szózatára;
Jól kiköszörülték aczél szablyáikat,
Azután nyergelték gyorsan a lovakat.

A király erőnek erejével rajt' volt,
Hogy ő is elmegy s a többiekkel harczol;
Hanem a huszárok bölcs eszű vezére
A királyhoz ilyen tanácsot intéze:

»Nem, kegyelmes király! csak maradj te hátra,
A te karjaid már gyöngék a csatára;
Tudom, meghagyta az idő bátorságod,
De mi haszna hogyha erőd vele szállott.

Bizd az isten után mi reánk ügyedet:
Fogadást teszünk, hogy mire a nap lemegy,
Országodból tova üzzük ellenséged,
S elfoglalhatd ujra a királyi széket.«

Erre a magyarság lóra kerekedett
S keresni indult a rabló törököket;
Nem soká kereste, mindjárt rájok akadt,
És egy követ által izent nekik hadat.

Visszajött a követ, harsog a trombita,
Rémséges zugással kezdődik a csata;
Aczélok csengése, torkok kurjantása
Volt a magyaroknál harczi jel adása.

A sarkantyút vágták lovak oldalába,
Dobogott a földön lovak patkós lába,
Vagy talán a földnek dobbant meg a szíve,
E vészt jövendölő zajra megijedve.

Törökök vezére hét lófarkú basa,
Öt akós hordónak elég volna hasa;
A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A török csapatnak nagy hasu vezére
Rendbe szedte népét a harcznak jelére;
A rendbe szedett nép ugyancsak megállott,
A mint megrohanták a magyar huszárok.

De nem volt gyerekség ez a megrohanás,
Lett is nem sokára szörnyü rendzavarás;
Izzadott a török véres verítéket,
Tőle a zöld mező vörös tengerré lett.

Hejh csinálom-adta! meleg egy nap volt ez,
Hegygyé emelkedett már a török holttest.
De a basa még él mennykő nagy hasával
S Kukoricza Jancsit czélozza vasával.

Kukoricza Jancsi nem veszi tréfának,
S ily szóval megy neki a török basának:
»Atyafi! te úgy is sok vagy egy legénynek;
Megállj, én majd kettőt csinálok belőled.«

S akként cselekedett a mint megfogadta,
Szegény török basát ketté hasította;
Jobbra-ballra hullott izzadó lováról,
Igy múlt ki ő kelme ebből a világból.

Mikor ezt látta a gyáva török sereg,
Uczczu! hátat fordít és futásnak ered;
Futott, futott, s talán mostanság is futna,
Hogyha a huszárok el nem érték volna.

De bezeg elérték, le is kaszabolták;
Hullottak a fejek előttök mint a mák.
Egyetlen egy nyargal még ló halálába,
Ennek Kukoricza Jancsi ment nyomába.

Hát a török basa fia vágtatott ott,
Ölében valami fehérféle látszott;
A fehérség volt a franczia királylyány;
Nem tudott magáról semmit, elájulván.

Soká nyargalt Jancsi, a mig utolérte.
»Megállj, a hitedet!« kiálta feléje,
»Állj meg, vagy testeden mindjárt nyitok kaput,
Melyen által hitvány lelked pokolba fut.«

De a basa fia meg nem állott volna,
Ha a ló alatta össze nem omolna;
Összeomlott, ki is fujta ott páráját.
Basa fia ilyen szóra nyitá száját:

»Kegyelem, kegyelem, nemes lelkü vitéz!
Ha semmi másra nem, ifjuságomra nézz!
Ifjú vagyok még, az életet szeretem:
Vedd el mindenemet, csak hagyd meg életem!

»Tartsd meg mindenedet, gyáva élhetetlen!
Kezem által halni vagy te érdemetlen.
Hordd el magad innen, vidd hirül hazádnak,
Haramja fiai hogy és mikép jártak.«

Leszállott lováról, királylyányhoz lépe,
És bele tekintett gyönyörű szemébe,
Melyet a királylyány épen most nyita ki,
Mialatt ily szókat mondának ajaki:

»Kedves szabadítóm! nem kérdezem, ki vagy;
Csak annyit mondok, hogy hálám irántad nagy:
Háladatosságból én mindent megteszek,
Hogy ha kedved tartja, feleséged leszek.«

Jancsi ereiben nem folyt viz vér helyett,
Szívében hatalmas tusa keletkezett;
De lecsillapitá szive nagy tusáját,
Emlékezetébe hozván Iluskáját.

Nyájasdadon igy szólt a szép királylyányhoz:
»Menjünk, rózsám, elébb az édes atyádhoz;
Ott majd közelebbről vizsgáljuk a dolgot.«
S ló előtt a lyánynyal lassacskán ballagott.

XIII.

Kukoricza Jancsi meg a királyleány
Csatahelyre értek a nap alkonyatán.
A leáldozó nap utósó sugára
Vörös szemmel nézett a siralmas tájra;

Nem látott egyebet, csak a véres halált,
S hollósereget, mely a halottakra szállt;
Nem igen telt benne nagy gyönyörüsége,
Le is ereszkedett tenger mélységébe.

A csatahely mellett volt egy jókora tó,
Tiszta szőke vizet magába foglaló;
De piros volt az most, mert a magyar sereg
Török vértől magát vizében mosta meg.

Miután megmosdott az egész legénység,
A franczia királyt várába kisérték;
A csatamezőtől az nem messzire állt:
Ide kisérték hát a franczia királyt.

Alig hogy bevonult a várba a sereg,
Kukoricza Jancsi szinte megérkezett:
Olyan volt mellette az ékes királylyány
Mint felhő mellett a tündöklő szivárvány.

Hogy az öreg király leányát meglátta,
Reszkető örömmel borult a nyakába,
S csak azután mondta a következőket,
Mikor a lyány ajkán tőle sok csók égett:

»Most már örömemnek nincsen semmi híja;
Szaladjon valaki, s a szakácsot hija,
Készítsen a mi jó, mindent vacsorára,
Az én győzedelmes vitézim számára.«

»Király uram! nem kell híni a szakácsot,«
A király mellett egy hang ekkép rikácsolt,
»Elkészítettem már mindent hamarjában,
Föl is van tálalva a szomszéd szobában «

A szakács szavai kedvesen hangzottak
Füleiben a jó magyar huszároknak;
Nem igen sokáig hívatták magokat,
Körülülték a megterhelt asztalokat.

A mily kegyetlenül bántak a törökkel,
Csak úgy bántak ők most a jó ételekkel;
Nem is csoda biz' az, mert megéhezének
A nagy öldöklésben a derék vitézek.

Járta már a kancsó isten igazába;
Ekkor a királynak ily szó jött szájába:
»Figyelmezzetek rám, ti nemes vitézek,
Mert nagy fontosságu, a mit majd beszélek.«

S a magyar huszárok mind figyelmezének,
Fölfogni értelmét király beszédének,
A ki egyet ivott, azután köhentett
S végre ily szavakkal törte meg a csendet:

»Mindenek előtt is mondd meg a nevedet,
Bátor vitéz, a ki lyányom megmentetted.«
»Kukoricza Jancsi becsületes nevem;
Egy kicsit parasztos, de én nem szégyenlem.«

Kukoricza Jancsi ekképen felele;
Azután a király ily szót váltott vele:
»Én a te nevedet másnak keresztelem,
Mától fogva neved János vitéz legyen.

Derék János vitéz, halld meg beszédemet:
Minthogy megmentetted kedves gyermekemet,
Vedd el feleségül, legyen ő a tied,
És vele foglald el királyi székemet.

A királyi széken én sokáig ültem,
Rajta megvénültem, rajta megőszültem;
Nehezek nekem már a királyi gondok,
Annak okáért én azokról lemondok.

Homlokodra teszem a fényes koronát,
Fényes koronámért nem is kivánok mást,
Csak hogy e várban egy szobát rendelj nékem,
Melyben hátralevő napjaimat éljem.«

A király szavai ím ezek valának;
Nagy csodálkozással hallák a huszárok.
János vitéz pedig e szives beszédet
Alázatos hangon ekkép köszöné meg:

»Köszönöm szépen a kelmed jó 'karatját,
A mely reám nézve nem érdemlett jóság;
Egyszersmind azt is ki kell nyilatkoztatnom,
Hogy én e jóságot el nem fogadhatom.

Hosszu históriát kéne elbeszélnem,
Miért e jósággal lehetetlen élnem;
De attól tartok, hogy megunnák kelmetek,
S én másnak terhére lenni nem szeretek.«

»De csak beszélj, fiam, meghallgatjuk biz' azt;
Hijábavalóság, a mi téged aggaszt.«
Igy biztatta őt a jó franczia király,
S János vitéz beszélt, a mint itt írva áll:

XIV.

Hogy is kezdjem csak hát? Mindennek előtte
Hogyan tettem szert a Kukoricza névre!
Kukoricza között találtak engemet,
Úgy ruházták rám a Kukoricza nevet.

Egy gazdaember jó lelkü felesége
— A mint ő nekem ezt sokszor elmesélte —
Egyszer kinézett a kukoriczaföldre
S ott egy barázdában lelt engem heverve.

Szörnyen sikitottam, sorsomat megszánta,
Nem hagyott a földön, felvett a karjára,
És haza felé ezt gondolta mentiben: [kem.«
»Fölnevelem szegényt, hisz ugy sincs gyerme-

Hanem volt ám neki haragos vad férje,
A kinek én sehogy sem voltam ínyére;
Hej, a mikor engem az otthon meglátott,
Ugyan csak járták a czifra káromlások.

Engesztelte a jó asszony ily szavakkal;
»Hagyjon kend föl, apjok, azzal a haraggal;
Hiszen ott kin csak nem hagyhattam vesztére;
Tarthatnék-e számot isten kegyelmére?

Aztán nem lesz ez a háznál haszontalan:
Kednek gazdasága, ökre és juha van;
Ha fölcsuporodik a kis isten adta,
Nem kell kendnek bérest, juhászt fogadnia.

Valahogy, valahogy csakugyan engedett;
De azért rám soha jó szemet nem vetett:
Hogyha nem ment dolgom a maga rendiben,
Meg-meghusángolt ő amugy istenesen.

Munka s ütleg között ekkép nevelkedtem;
Részesültem nagyon kevés örömökben;
Az egész örömem csak annyiból állott,
Hogy a faluban egy szép kis szőke lyány volt.

Ennek édes anyja jókor a siré lett,
Édes apja pedig vett más feleséget;
Hanem az apja is elhalt nem sokára,
Igy jutott egyedül mostoha anyjára.

Ez a kis leányzó volt az én örömem,
Az egyetlen rózsa tüskés életemen.
Be tudtam is őtet szeretni, csodálni!
Úgy híttak minket, hogy: a falu árvái.

Már gyerek koromban hogyha őt láthattam,
Egy turós lepényért látását nem adtam;
Örültem is, mikor a vasárnap eljött
És vele játszhattam a gyerekek között.

Hát mikor még aztán sihederré lettem
S izegni-mozogni elkezdett a szívem!
Csak úgy is voltam ám, mikor megcsókoltam,
Hogy a világ összedőlhetett miattam.

Sokszor megbántotta gonosz mostohája.
Isten neki soha azt meg ne bocsássa!
És ki tudja, még mit el nem követ rajta,
Ha fenyegetésem zabolán nem tartja.

Magamnak is ugyan kutyául lett dolga:
Belefektettük a jó asszonyt a sírba,
A ki engem talált, és a ki, mondhatom,
Mint tulajdon anyám, úgy viselte gondom.

Kemény az én szivem, teljes életemben
Nem sokszor esett meg, hogy könnyet ejtettem;
De nevelő anyám sírjának halmára
Hullottak könyeim zápornak módjára.

Iluska is, az a szép kis szőke leány,
Nem tettetett bútól fakadt sírva halmán.
Hogy ne? az istenben boldogúlt jó lélek
Kedvezett, a miben lehetett, szegénynek.

Nem egyszer mondta, hogy: »Várakozzatok
Én még benneteket összeházasitlak; [csak;
Olyan pár válik is ám ti belőletek,
Hogy még! Várjatok csak, várjatok gyerekek.«

Hát hiszen vártunk is egyre keservesen;
Meg is tette volna, hiszem az egy istent
(Mert szavának állott ő minden időbe'),
Ha le nem szállt volna a föld mélységébe.

Azután, hát aztán, hogy meghalálozott,
A mi reménységünk végkép megszakadott;
Mindazonáltal a reménytelenségbe'
Úgy szerettük egymást mint annak előtte.

De az úristennek más volt akaratja,
Szívünknek ezt a bús örömet sem hagyta:
Egyszer én valahogy nyájam elszalasztám,
Annak következtén elcsapott a gazdám.

Búcsut mondtam az én édes Iluskámnak,
Keserű érzéssel mentem a világnak;
Bujdosva jártam a világot széltére,
Mig nem katonának csaptam föl végtére.

Nem mondtam én neki, az én Iluskámnak,
Hogy ne adja szivét soha senki másnak,
Ő sem mondta nekem, hogy hűséges legyek;
Tudtuk, hogy hűségünk úgy sem szegjük mi meg.

Azért, szép királylyány, ne tarts reám számot:
Mert ha nem birhatom kedves Iluskámat,
Nem is fogok birni senkit e világon,
Ha elfelejtkezik is rólam halálom.«

XV.

János vitéz ekkép végzé történetét;
Nem hagyta hidegen a hallgatók szivét;
A királylyány arczát mosta könyhullatás,
Melynek kútfeje volt bánat s szánakozás.

A király e szókat intézte hozzája:
»Nem erőtetlek hát, fiam, házasságra;
Hanem a mit nyujtok hálámnak fejében,
Elfogadását nem tagadod meg tőlem.«

Erre kinyitotta kincstárát a király;
Parancsolatjára egy legény előáll
S aranynyal tölti meg a legnagyobb zsákot;
János ennyi kincset még csak nem is látott.

»Nos hát, János vitéz, lyányom megmentője,«
Beszélt a király, »ez legyen tetted bére;
Vidd el mindenestül ezt a teli zsákot
És boldogítsd vele magadat s mátkádat.

Tartóztatnálak, de tudom, nem maradnál,
Kivánkozol lenni már is galambodnál;
Eredj tehát, hanem társid maradjanak,
Éljenek itt néhány mulatságos napnak.«

Úgy volt biz' az, a mint mondotta a király,
János vitéz kivánt lenni galambjánál;
Búcsuzott a királylyánytól érzékenyül,
Aztán a tengerhez ment és gályára ült.

A király s a sereg elkisérte oda.
Tőlök sok »szerencsés jó utat« hallhata,
S szemeikkel néztek mindaddig utána,
Mig a nagy messzeség ködöt nem vont rája.

XVI.

Ment János vitézzel a megindult gálya,
Szélbe kapaszkodott széles vitorlája;
De sebesebben ment János gondolatja,
Utjában semmi sem akadályoztatta.

Ezt gondolta János, s több ízben gondolta,
Mialatt a gálya ment sebes haladva;
De jó messze volt még szép Magyarországtól,
Mert Francziaország esik tőle távol.

János gondolatja ilyenforma vala:
»Hej, Iluskám, lelkem szépséges angyala!
Sejted-e te mostan, milyen öröm vár rád?
Hogy haza tart kincscsel bővelkedő mátkád?

Egyszer János vitéz a hajófödélen
Sétált föl s alá az est szürkületében.
A kormányos ekkép szólt legényeihez;
»Piros az ég alja, aligha szél nem lesz.«

Haza tartok én, hogy végre valahára
Sok küzködés után legyünk egymás párja;
Egymás párja leszünk, boldogok, gazdagok,
Senki fijára is többé nem szorulok.

Hanem János vitéz nem figyelt e szóra,
Feje fölött repült egy nagy sereg gólya;
Őszre járt az idő: ezek a madarak
Bizonyosan szülő földéről szálltanak:

Gazd' uram ugyan nem legszebben bánt velem,
Hanem én ő neki mind azt elengedem;
S igazság szerint ő oka szerencsémnek;
Meg is jutalmazom, mihelyt haza érek.«

Szelid epedéssel tekintett utánok,
Mintha azok neki jó hirt mondanának,
Jó hirt Iluskáról, szép Iluskájáról
S oly régen nem látott kedves hazájáról.

XVII.

Más nap, a mint az ég alja jövendölte,
Csakugyan szél támadt, még pedig nem
Zokogott a tenger hánykodó hulláma [gyönge.
A zugó fergeteg korbácsolására.

Volt a hajó népe nagy megijedésben,
A mint szokott lenni olyan vad szélvészben.
Hijába volt minden erőmegfeszités,
Nem látszott sehonnan érkezni menekvés.

Sötét felhő is jön; a világ elborúl,
Egyszerre megdördül az égi háború,
Villámok czikáznak, hullnak szanaszerte;
Egy villám a hajót izről porrá törte.

Látszik a hajónak diribje-darabja,
A holt testeket a tenger elsodorja.
Hát János vitéznek milyetén sors jutott?
Őt is elsodorták a lelketlen habok.

Hejh biz a haláltól ő sem volt már messze;
De mentő kezét az ég kiterjesztette,
S csodálatos módon szabadította meg,
Hogy koporsója a habok ne legyenek.

Ragadta őt a víz magasra, magasra,
Hogy tetejét érte már a felhő rojtja;
Ekkor János vitéz nagy hirtelenséggel
Megkapta a felhőt mind a két kezével.

Bele kapaszkodott, el sem szalasztotta,
S nagy erőködéssel addig függött rajta,
Míg nem a felhő a tengerparthoz ére:
Itten rá lépett egy szikla tetejére.

Először is hálát adott az istennek,
Hogy életét ekkép szabadította meg;
Nem gondolt vele, hogy kincsét elvesztette,
Csakhogy el nem veszett a kincscsel élete.

Azután a szikla tetején szétnézett;
Nem látott mást, csupán egy grifmadár-fészket.
A grifmadár épen fiait etette;
Jánosnak valami jutott az eszébe.

Oda lopózkodott a fészekhez lassan,
És a grifmadárra hirtelen rápattan,
Oldalába vágja hegyes sarkantyúját,
S furcsa paripája hegyen-völgyön túlszállt.

Hányta volna le a madár nyakra-főre,
Lehányta volna ám, ha bírt volna véle,
Csakhogy János vitéz nem engedte magát,
Jól átszorította derekát és nyakát.

Ment, tudj' az isten hány országon keresztül,
Egyszer, hogy épen a nap az égre kerül,
Hát a viradatnak legelső sugára
Rásütött egyenest faluja tornyára.

Szent isten! hogy örült ennek János vitéz!
Az öröm szemébe könycseppeket idéz;
A madár is, mivel szörnyen elfáradt már,
Vele a föld felé mindinkább közel jár.

Le is szállott végre egy halom tetején,
Alig tudott venni lélekzetet szegény;
János leszállt róla és magára hagyta,
És ment, elmerűlve mély gondolatokba.

»Nem hozok aranyat, nem hozok kincseket,
De meghozom régi hűséges szívemet,
És ez elég neked, drága szép Iluskám!
Tudom, hogy nehezen vársz te is már reám.«

Ily gondolatokkal ért a faluvégre;
Érintette fülét kocsiknak zörgése,
Kocsiknak zörgése, hordóknak kongása;
Szüretre készült a falu lakossága.

Nem figyelmezett ő szüretre menőkre,
Azok sem ismertek a megérkezőre;
A falu hosszában ekképen haladott
A ház felé, a hol Iluskája lakott.

A pitvarajtónál be reszketett keze,
S mellében csakhogy el nem állt lélekzete;
Benyitott végtére; de Iluska helyett
Látott a pitvarban idegen népeket.

»Tán rosz helyen járok,« gondolta magában,
És a kilincs megint volt már a markában.
»Kit keres kegyelmed?« nyájasan kérdezte
János vitézt egy kis takaros menyecske.

Elmondotta János, hogy kit és mit keres.
»Jaj, eszem a szívét, a naptól oly veres!
Bizony-bizony alig hogy reá ismertem,«
Szólott a menyecske meglepetésében.

»Jöjön be már no, hogy az isten áldja meg,
Oda ben majd aztán többet is beszélek.«
Bevezette Jánost, karszékre ültette
S így folytatta ismét beszédét mellette:

»Ismer-e még engem? nem is ismert talán?
Tudja, én vagyok az a kis szomszéd leá
Itt Iluskáéknál gyakran megfordúltam.«
»Hanem hát beszéljen csak: Iluska hol van?«

Szavaiba vágott kérdezőleg János.
A menyecske szeme könytől lett homályos.
»Hol van Iluska, hol?« felelt a menyecske.
»Szegény Jancsi bácsi! Hát el van temetve.«

Jó, hogy nem állt János, hanem ült a széken,
Mert lerogyott volna kinos érzésében;
Nem tudott mást tenni, a szivéhez kapott,
Mintha ki akarná tépni a bánatot.

Igy ült egy darabig némán merevedve;
Azután szólt, mintha álmából ébredne:
»Mondjatok igazat! Úgy-e hogy férjhez ment?
Inkább legyen férjnél, mintsem hogy oda lent.

Akkor legalább még egyszer megláthatom,
S édes lesz nekem e keserű jutalom.«
De a menyecskének orczáján láthatta,
Hogy nem volt hazugság előbbi szózata.

XVIII.

János reá borult az asztal sarkára,
S megeredt könnyének bőséges forrása;
A mit mondott, csak úgy töredezve mondta,
El-elakadt a nagy fájdalomtól hangja:

»Miért nem estem el háború zajában?
Miért a tengerben sírom nem találtam?
Miért, miért lettem e világra, miért?
Ha ily mennykőcsapás, ilyen gyötrelem ért?«

Kifáradt végre őt kínozni fájdalma,
Mintha munkájában elszenderült volna.
»Hogy halt meg, galambom? mi baj lett halála?«
Kérdé, s a menyecske ezt felelte rája:

»Sok baja volt biz a szegény teremtésnek,
Kivált mostohája kinzása törte meg;
De meg is lakolt ám érte a rosz pára,
Mert jutott inséges koldusok botjára.

Aztán meg magát is szörnyen emlegette,
Jancsi bácsi; ez volt végső lehellete:
»Jancsikám, Jancsikám, az isten áldjon meg,
Más világon, ha még szeretsz, tied leszek.«

Ezek után kimult az árnyékvilágból;
A temetőhelye nincsen innen távol.
A falu népsége nagy számmal kisérte;
Minden kisérője könnyet ejtett érte.«

Kérelemszavára a szives menyecske
Jánost Iluskája sírjához vezette;
Ottan vezetője őt magára hagyta.
Lankadtan borúlt a kedves sírhalomra.

Végig gondolta a régi szép időket,
Mikor még Iluska tiszta szive égett,
Szíve és orczája; s most a hideg földben
Hervadtan, hidegen vannak mind a ketten.

Leáldozott a nap piros verőfénye,
Halovány hold lépett a napnak helyébe,
Szomorún nézett ki az őszi homályból.
János eltántorgott kedvese hantjától.

Még egyszer visszatért. A sírhalom felett
Egyszerű kis rózsabokor nevelkedett.
Leszakította a virágszálat róla,
Elindult s mentében magában igy szóla:

»Ki porából nőttél, árva kis virágszál,
Légy hűséges társam vándorlásaimnál;
Vándorlok, vándorlok a világ végeig,
Míg kivánt halálom napja megérkezik.«

XIX.

János vitéznek volt utjában két társa:
Egyik a búbánat, a mely szivét rágta;
Másik meg kardja volt, bedugva hüvelybe,
Ezt a török vértől rozsda emésztette.

Bizonytalan úton ezekkel vándorolt.
Már sokszor telt s fogyott a változékony hold,
S váltott a téli föld szép tavaszi ruhát,
Mikor igy szólítá meg szíve bánatát:

»Mikor unod már meg örökös munkádat,
Te, a kinozásban telhetetlen bánat?
Ha nem tudsz megölni, ne gyötörj hijába;
Eredj máshova, tán akadsz jobb tanyára.

Látom, nem te vagy az, ki nekem halált hoz,
Látom, a halálért kell fordulnom máshoz;
Máshoz fordulok hát: ti viszontagságok:
Ohajtott halálom tán ti meghozzátok.«

Ezeket gondolta s elhagyta bánatát;
Ez szivéhez vissza most már csak néha szállt,
Hanem ismét eltünt (mert be volt az zárva,
S csak egy könycseppet tett szeme pillájára).

Utóbb a könnyel is végkép számot vetett,
Csupán magát vitte a megunt életet;
Vitte, vitte, vitte egy sötét erdőbe,
Ott szekeret látott, a mint bele lépe.

Fazekasé volt a szekér, melyet látott;
Kereke tengelyig a nagy sárba vágott;
Ütötte lovait a fazekas, szegény;
A szekér azt mondta: nem mozdulok biz' én.

»Adj' isten jó napot!« szólott János vitéz;
A fazekas rútul a szeme közé néz,
S nagy boszankodással im ezeket mondja:
»Nem nekem, van biz' az ördögnek jó napja.«

»Be rosz kedvben vagyunk!« felelt neki János.
»Hogy ne? Mikor ez az út olyan posványos.
Nógatom lovamat már reggeltől kezdve,
De csak ugy van mintha le volna enyvezve.«

»Segíthetünk azon. De mondja meg kend csak
Ezen az úton itt vajon hova jutnak?«
Kérdé János vitéz, egy utra mutatva,
Mely az erdőt jobbra végig hasította.

»Ezen az úton itt? Dejsz' erre ne menjen,
Nem mondok egyebet, oda vesz különben.
Óriások lakják ott azt a vidéket,
Nem jött még ki onnan, a ki oda lépett.«

Felelt János vitéz: »Bizza kend azt csak rám.
Mostan a szekérhez lássunk egymás után.«
Igy szólott, aztán a rúd végét megkapta
S csak úgy tréfamódra sárból kiragadta.

Volt a fazekasnak jó nagy szeme, szája,
De mégis kicsiny volt az álmélkodásra;
A mire föleszmélt, hogy köszönjön szépen,
János vitéz már jól ben járt az erdőben.

János vitéz ment, és elért nem sokára
Az óriásföldnek félelmes tájára.
Egy vágtató patak folyt a határ mellett,
Hanem folyónak is jóformán beillett.

A pataknál állt az óriásföld csősze;
Mikor János vitéz a szemébe néze,
Oly magasra kellett emelnie fejét,
Mintha nézné holmi toronynak tetejét.

Óriások csősze őt érkezni látta,
S mintha mennykő volna, igy dörgött reája:
»Ha jól látom, ott a fűben ember mozog;
Talpam ugy is viszket, várj, majd rád gázolok.«

De az óriás a mint rá lépett volna,
János feje fölött kardját föltartotta,
Bele lépett a nagy kamasz és elbődült,
S hogy lábát felkapta, a patakba szédült.

»Épen ugy esett ez, a mint csak kivántam!«
János vitéznek ez járt gondolatában.
A mint ezt gondolta, szaladni is kezdett,
S az óriás felett átmente a vizet.

Az óriás még föl nem tápászkodhatott,
A mint János vitéz a túlpartra jutott;
Átjutott és neki suhintva szablyáját,
Végig metszette a csősz nyaka csigáját.

Nem kelt föl többé az óriások csősze,
Hogy a rábizott tájt őrző szemmel nézze;
Napfogyatkozás jött szeme világára,
Melynek elmulását hasztalanul várta.

Keresztül futott a patak vize testén,
Vörös lett hulláma, vértől befestetvén.
Hát Jánost mi érte, szerencse vagy inség?
Majd meghalljuk azt is, várjunk csak kicsinnyég.

XX.

János az erdőben mindig beljebb haladt;
Sokszor meg-megállt a csodálkozás miatt,
Mert nem látott minden léptében-nyomában
Olyat, a mit látott Óriásországban.

Volt ennek a tájnak sok akkora fája,
Hogy a tetejöket János nem is látta,
Aztán olyan széles volt a fák levele,
Hogy szűrnek is untig elég volna fele.

A szunyogok itten akkorákra nőttek,
Hogy ökrök gyanánt is máshol elkelnének;
Volt is mit aprítni János szablyájának,
Minthogy feléje nagy mennyiségben szálltak.

Hát még meg a varjúk! Hú, azok voltak ám!
Látott egyet ülni egyik fa sudarán,
Lehetett valami két mérföldre tőle,
Még is akkora volt, hogy felhőnek vélte.

Igy ballagott János bámulva mód nélkül.
Egyszerre előtte valami sötétül:
Az óriás király nagy fekete vára
Volt, a mi sötéten szeme előtt álla.

Nem hazudok, de volt akkora kapuja, [kora,
Hogy, hogy ... Biz' én nem is tudom, hogy mek-
Csak hogy nagy volt biz' az, képzelni is lehet:
Az óriás király kicsit nem építtet.

Hát oda ért János, s ekkép elmélkedék:
»A külsejét látom, megnézem belsejét.«
S nem törődve azon, hogy majd megugratják,
Megnyitotta a nagy palota ajtaját.

No hanem hisz ugyan volt is mit látnia!
Ebédelt a király s tudj' isten hány fia.
Hanem mit ebédelt, ki nem találjátok;
Gondolnátok-e, mit? Csupa kősziklákat.

Mikor János vitéz a házba belépett,
Nem igen kívánta meg ezt az az ebédet;
De az óriások jó szivü királya
Az ebéddel őt ily szépen megkínálta:

»Ha már itt vagy, jöszte és ebédelj velünk;
Ha nem nyelsz kősziklát, mi majd téged nyelünk;
Fogadd el, különben száraz ebédünket
Izről porrá morzsolt testeddel sózzuk meg.«

Az óriás király ezt nem úgy mondotta,
Hogy János tréfára gondolhatta volna;
Hát egész készséggel ilyen szókkal felelt:
»Megvallom, nem szoktam még meg ez eledelt.

De ha kívánjátok, megteszem, miért ne?
Társaságotokba beállok ebédre;
Csupán egyre kérlek, s azt megtehetitek,
Számomra előbb kis darabot törjetek.«

Letört a sziklából valami öt fontot
A király, s a mellett ily szavakat mondott:
»Nesze, galuskának elég lesz e darab,
Aztán gombóczot kapsz, hanem összeharapd.«

»Harapod bizony te, a kínos napodat!
De fogadom, bele is törik a fogad!«
Kiáltott fel János haragos beszéddel
S meglódította a követ jobb kezével.

A kő ugy a király homlokához koppant,
Hogy az agyveleje azonnal kilocscsant.
»Igy híj meg máskor is kőszikla-ebédre,«
Szólt s kaczagott János, »ráforrt a gégédre!«

És az óriások elszomorodának
Keserves halálán a szegény királynak,
Szomorúságokban elfakadtak sírva,
Minden csepp könnyök egy dézsa víz lett volna.

A legöregebbik szólt János vitézhez:
»Urunk és királyunk, kegyelmezz, kegyelmezz!
Mert mi téged ime királynak fogadunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!«

»A mit bátyánk mondott, közös akaratunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!«
A többi óriás ekképen esengett.
»Fogadj el örökös jobbágyidúl minket.«

Felelt János vitéz: »Elfogadom tehát
Egy kikötéssel a kentek ajánlatát:
Én itt nem maradok, mert tovább kell mennem,
Itt hagyok valakit királynak helyettem.

Már akárki lesz is, az mindegy énnekem.
Kendtektől csupán ez egyet követelem:
A midőn a szükség úgy hozza magával,
Nálam teremjenek kendtek teljes számmal.«

»Vidd, kegyelmes urunk, magaddal e sípot,
S ott leszünk, mihelyest jobbágyidat hívod.«
Az öreg óriás ezeket mondotta
S János vitéznek a sípot általadta.

János bedugta a sípot tarsolyába,
Kevélyen gondolva nagy diadalmára,
És számos szerencsekivánások között
Az óriásoktól aztán elköltözött.

XXI.

Nem bizonyos, mennyi ideig haladott,
De annyi bizonyos, mennél tovább jutott,
Annál sötétebb lett előtte a világ,
S egyszerre csak annyit vett észre, hogy nem lát.

»Éj van-e vagy szemem világa veszett ki?«
János vitéz ekkép kezdett gondolkodni.
Nem volt éj, nem veszett ki szeme világa,
Hanem hogy ez volt a sötétség országa.

Nem sütött az égen itt sem nap, sem csillag;
János vitéz csak ugy tapogatva ballag,
Néha feje fölött elreppent valami,
Szárnysuhogás-formát lehetett hallani.

Nem szárnysuhogás volt az tulajdonképen,
Boszorkányok szálltak arra seprőnyélen;
Boszorkányoknak a sötétség országa
Rég ideje, a hogy birtoka, tanyája.

Ország gyűlését ő kelmök itt tartanak,
Éjfél idejében ide lovaglanak.
Most is gyülekeznek ország gyűlésére,
A sötét tartomány kellő közepére.

Egy mélységes barlang fogadta be őket,
A barlang közepén üst alatt tűz égett.
Ajtó nyitásakor meglátta a tüzet
János vitéz s annak irányán sietett.

Mikor János vitéz oda ért, valának
Egybegyülekezve mind a boszorkányok;
Halkan lábujjhegyen a kulcslyukhoz mene,
Furcsa dolgokon is akadt meg a szeme.

A sok vén szipirtyó ben csak úgy hemzsegett,
Hánytak a nagy üstbe békát, patkányfejet,
Akasztófa tövén nőtt füvet, virágot,
Macskafarkat, kigyót, emberkoponyákat.

De ki tudná sorra mind előszámlálni?
Csakhogy János mindjárt át kezdette látni,
Hogy a barlang nem más, mint boszorkánytanya.
Erre egy gondolat agyán átvillana.

Tarsolyához nyult, hogy sipját elővegye,
Az óriásoknak hogy jőjön serege;
Hanem megakadt a keze valamiben;
Közelebb vizsgálta, s látta, hogy mi legyen:

A seprők voltak ott egymás mellé rakva,
Miken a boszorkány nép oda lovagla.
Fölnyalábolta és messzire elhordá,
Hogy a boszorkányok ne akadjanak rá.

Ekkor visszatért és sípjával füttyentett,
És az óriások rögtön megjelentek.
»Rajta, törjetek be szaporán, legények!«
Parancsolá János, s azok betörének.

No hisz keletkezett czifra zenebona:
A boszorkány sereg gyorsan kirohana;
Keresték a seprőt kétségbeeséssel,
De nem találták, s igy nem röpülhettek el.

Az óriások sem pihentek azalatt,
Mindenikök egy-egy boszorkányt megragadt,
S úgy vágta a földhöz dühös haragjába,
Hogy széjjellapultak lepénynek módjára.

Legnevezetesebb a dologban az volt,
Hogy valahányszor egy-egy boszorkány megholt,
Mindannyiszor oszlott az égnek homálya
S derült lassankint a sötétség országa.

Már csaknem egészen nap volt a vidéken,
Az utolsó banya volt a soron épen:
Kire ismert János ebbe a banyába?
Hát Iluskájának mostoha anyjára.

»De«, kiáltott János, »ezt magam döngetem!«
S óriás kezéből kivette hirtelen.
Hanem a boszorkány kicsusszant markából,
Ucczu! szaladni kezd, és volt már jó távol.

»A keserves voltát, rugaszkodj utána!«
Kiáltott most János egyik óriásra.
Szót fogadott ez, és a banyát elkapta
És a levegőbe magasra hajtotta.

Igy találták meg az utolsó boszorkányt
Halva, János vitéz faluja határán;
S minthogy minden ember gyülölte, utálta,
Még csak a varju sem károgott utána.

Sötétség országa kiderült végképen,
Örökös homálynak napfény lett helyében;
János vitéz pedig rakatott nagy tüzet,
A tüz minden seprőt hamuvá égetett.

Az óriásoktól azután bucsút vett,
Szivökre kötvén a jobbágyi hűséget;
Ezek ígérték, hogy hűségesek lesznek,
S János vitéz jobbra és ők balra mentek.

XXII.

Vándorolgatott az én János vitézem.
Meggyógyult már szive a bútól egészen,
Mert mikor keblén a rózsaszálra nézett,
Nem volt az többé bú, a mit akkor érzett.

Ott állott a rózsa mellére akasztva,
Melyet Iluskája sirjáról szakaszta;
Valami édesség volt érezésében,
Ha János elmerült annak nézésében.

Igy ballagott egyszer. A nap lehanyatlott,
Hagyva maga után piros alkonyatot;
A piros alkony is eltünt a világról,
Követve fogyó hold sárga világától.

János még ballagott; a mint a hold leszállt,
Ő fáradottan a sötétségben megállt,
S valami halomra fejét lehajtotta,
Hogy fáradalmát az éjben kinyugodja.

Ledölt, s el is aludt, észre nem is véve,
Hogy nem nyugszik máshol, hanem temetőbe';
Temetőhely volt ez, ócska temetőhely,
Harczoltak hantjai a rontó idővel.

Mikor az éjfélnek jött rémes órája,
A száját mindenik sírhalom feltátja
S fehér lepedőben halvány kisértetek
A sírok torkából kiemelkedtenek.

Tánczot és éneket kezdettek meg legott,
Lábok alatt a föld reszketve dobogott;
Hanem János vitéz álmai közepett
Sem énekszóra, sem tánczra nem ébredett.

A mint egy kisértet őt megpillantotta:
»Ember, élő ember!« e szót kiáltotta.
»Kapjuk fel, vigyük el! mért olyan vakmerő,
Tartományunkba belépni mikép mer ő?

És oda suhantak mind a kisértetek,
És körülötte már karéjt képeztenek,
És nyultak utána; de a kakas szólal,
S a kisértet mind eltünt a kakasszóval.

János is felébredt a kakas szavára,
Testét a hidegtől borzadás átjárta;
Csipős szél lengette a síri füveket,
Lábra szedte magát s utra kerekedett.

XXIII.

János vitéz egy nagy hegy tetején jára,
Hogy a kelő hajnal rásütött arczára;
Gyönyörüséges volt, a mit ekkor látott,
Meg is állt, hogy körülnézze a világot.

Haldokló félben volt a hajnali csillag,
Halovány sugára már csak alig csillog,
Mint gyorsan kiröppent fohász, eltünt végre,
Mikor a fényes nap föllépett az égre.

Föllépett aranyos szekeren ragyogva,
Nyájasan nézett a sik tengerhabokra,
Mik, úgy tetszett, mintha még szenderegnének,
Elfoglalva térét a végtelenségnek.

Nem mozdult a tenger, de ficzkándoztanak
Sima hátán néha apró tarka halak,
S ha napsugár érte pikkelyes testöket,
Tündöklő gyémántnak fényeként reszketett.

A tengerparton kis halászkunyhó álla;
Öreg volt a halász, térdig ért szakála;
Épen mostan akart hálót vetni vizbe;
János oda ment és tőle ezt kérdezte:

»Ha szépen megkérem kendet, öreg bátya,
Átszállít-e engem tenger más partjára?
Örömest fizetnék, hanem nincsen pénzem;
Tegye meg kend ingyen, köszönettel vészem.«

»Fiam, ha volna, sem kéne pénzed nékem,«
Felelt a jó öreg nyájasan, szelíden.
»Megtermi mindenkor a tenger mélysége
A mi kevésre van éltemnek szüksége.

De micsoda járat vetett téged ide?
Az óperenciás tenger ez, tudod-e?
Azért semmi áron által nem vihetlek,
Se vége se hossza ennek a tengernek.«

»Az óperenciás? kiáltott fel János,
»Annál inkább vagyok hát kiváncsiságos;
De már igy átmegyek, akárhová jutok.
Van még egy mód hátra: a sípomba fuvok.«

És megfújta sipját. A sipnak szavára
Egy óriás mindjárt előtte is álla.
»Át tudsz-e gázolni ezen a tengeren?«
Kérdi János vitéz. »Gázolj által velem.«

»Át tudok-e?« szól az óriás és nevet,
»Meghiszem azt! Foglalj a vállamon helyet.
Igy ni, most kapaszkodj' meg jól a hajamba,«
És már meg is indult, a mint ezt kimondta.

XXIV.

Vitte az óriás János vitézünket;
Nagy lába egyszerre fél mérföldet lépett;
Három hétig vitte szörnyü sebességgel,
De a tulsó partot csak nem érhették el.

Egyszer a távolság kékellő ködében
Jánosnak valami akad meg szemében.
»Nini, ott már a part!« szólt megörvendezve.
»Biz' az csak egy sziget,« felelt, a ki vitte.

János ezt kérdezte: »És micsoda sziget?«
»Tündérország, róla hallhattál eleget.
Tündérország: ott van a világnak vége,
A tenger azon túl tűnik semmiségbe.«

»Vigy oda hát engem, hűséges jobbágyom,
Mert én azt meglátni fölötte kivánom.«
»Elvihetlek,« felelt az óriás neki,
»De ott életedet veszély fenyegeti.

Nem olyan könnyü ám a bejárás oda,
Őrizi kapuját sok iszonyú csoda.«
»Ne gondolj te azzal, csak vígy el odáig:
Hogy bemehetek-e vagy nem, majd elválik.«

Szófogadásra igy inté az óriást,
A ki tovább nem is tett semmi kifogást,
Hanem vitte őtet és a partra tette
És azután utját visszafelé vette.

XXV.

Tündérország első kapuját őrzötte
Félrőfös körmökkel három szilaj medve;
De fáradságosan János keze által
Mind a három medve egy lett a halállal.

»Ez elég lesz mára,« János ezt gondolta,
Nagy munkája után egy padon nyugodva.
»Ma ezen a helyen kissé megpihenek.
Holnap egy kapuval ismét beljebb megyek.«

És a mint gondolta, akkép cselekedett;
Második kapuhoz más nap közeledett;
De már itt keményebb munka várt ám rája,
Itt őrzőnek három vad oroszlán álla.

Hát neki gyürközik; a fenevadakra
Ráront hatalmasan, kardját villogtatva.
Védelmezték azok csunyául magokat,
De csak mind a három élete megszakadt.

Igen feltüzelte ez a győzedelem;
Azért, mint tennap, most még csak meg sem [pihen,
De letörölve a sürű veritéket,
A harmadik kapu közelébe lépett.

Uram, ne hagyj el! itt volt ám szörnyű strázsa,
Vért jéggé fagyasztó volt rémes látása:
Egy nagy sárkánykigyó állt itt a kapuban;
Elnyelne hat ökröt akkora szája van.

Bátorság dolgában helyén állott János,
Találós ész sem volt ö nála hiányos;
Látta, hogy kardjával nem boldogúl itten,
Más módot keresett hát, hogy bemehessen.

A sárkánykigyó nagy száját feltátotta,
Hogy Jánost egyszerre szerteszét harapja;
S mit tesz ez, a dolog ilyen állásába'?
Hirtelen beugrik a sárkány torkába.

Sárkány derekában kereste a szivet,
Rá akadt és bele kardvasat merített;
A sárkány azonnal széjjelterpeszkedett
S kinyögte magából a megtört életet.

Hej János vitéznek került sok bajába,
Míg lyukat fúrhatott sárkány oldalába;
Végtére kifúrta, belőle kimászott,
Kaput nyit, és látja szép Tündérországot.

XXVI.

Tündérországban csak hire sincs a télnek,
Ott örökös tavasz pompájában élnek;
S nincsen ott napkelte, nap lenyugovása,
Örökös hajnalnak játszik pirossága.

Benne tündérfiak és tündérleányok
Halált nem ismerve élnek boldogságnak;
Nem szükséges nekik sem étel, sem ital,
Élnek a szerelem édes csókjaival.

Nem sir ott a bánat, de a nagy örömtül
Gyakran a tündérek szeméből könny gördül,
Leszivárog a könny a föld mélységébe,
És ennek méhében gyémánt lesz belőle.

Szőke tündér lyányok sárga hajaikat
Szálankint keresztülhuzzák a föld alatt;
E szálakból válik az aranynak ércze,
Kincsleső emberek nem kis örömére.

A tündér gyerekek ott szivárványt fonnak
Szemsugarából a tündér leányoknak;
Mikor a szivárványt jó hosszúra fonták,
Ékesítik vele a felhős ég boltját.

Van a tündéreknek virágnyoszolyája,
Örömtől ittasan heverésznek rája;
Illatterhes szellők lanyha fuvallatja
Őket a nyoszolyán álomba ringatja.

És a mely világot álmaikban látnak,
Tündérország még csak árnya e világnak;
Ha a földi ember először lányt ölel,
Ennek az álomnak gyönyöre tölti el.

XXVII.

Hogy belépett János vitéz ez országba,
Mindent, a mit látott, csodálkozva láta;
A rózsaszin fénytől káprázták szemei,
Alig hogy merészelt körültekinteni.

Meg nem futamodtak tőle a tündérek,
Gyermekszelídséggel hozzá közelgének,
Illették őt nyájas enyelgő beszéddel
És a szigetbe őt mélyen vezették el.

A mint János vitéz mindent megszemléle
S végtére álmából mintegy föleszméle,
Kétségbeesés szállt szivének tájára,
Mert eszébe jutott kedves Iluskája.

»Itt hát, hol országa van a szerelemnek,
Az életen által én egyedül menjek?
A merre tekintek, azt mutassa minden,
Hogy boldogság csak az én szivemben nincsen?«

Tündérországnak egy tó állott közepén;
János vitéz búsan annak partjára mén,
S a rózsát, mely sírján termett kedvesének,
Levette kebléről s ekkép szólítá meg:

»Te egyetlen kincsem, hamva kedvesemnek,
Mutasd meg az utat, én is majd követlek.«
S beveté a rózsát a tónak habjába;
Nem sok híja volt, hogy ő is ment utána.

De csodák csodája! mit látott, mit látott!
Látta Iluskává válni a virágot.
Eszeveszettséggel rohant a habokba
S a föltámadt leányt kiszabadította.

Hát az élet vize volt ez a tó itten,
Mindent föltámasztó, a hova csak cseppen;
Iluska porából nőt ki az a rózsa,
Így halottaiból őt feltámasztotta.

Mindent el tudnék én beszélni ékesen,
Csak János vitéznek akkori kedvét nem,
Mikor Iluskáját a vizből kihozta
S rég szomjas ajakán égett első csókja.

Be szép volt Iluska! A tündér leányok
Gyönyörködő szemmel mind rá bámulának;
Őt királynéjoknak meg is választották,
A tündér fiak meg Jánost királyokká.

A tündér nemzetség gyönyörű körében,
S kedves Iluskája szerető ölében,
Mai napig János vitéz ő kegyelme
Szép Tündérországnak boldog fejedelme.

(Pest.)

1844.

A HELYSÉG KALAPÁCSA.

Hőskölteméný négy énekben.

ELSŐ ÉNEK.

Szeretnek az istenek engem,
Rémítő módra szeretnek:
Megajándékoztanak ők
Oly ritka tüdővel,
Mely a csatavészek
Világrendítő dúlakodásit
Illendőn elkurjantani képes,
S melyet tőlem minden kántor irígyel;
És hogy férfi legyen,
Méltó e tüdőhöz,
Lőn az égi hatalmak irántami hajlandóságából
A széles tenyerű Fejenagy,
A helységi kovács,
Vagy, mint őt a dús képzeletű nép
Költőileg elnevezé:
A helység kalapácsa.
Ti, kik erős lélekkel birván
Meg nem szeppentek a harczi morajtól,
Halljátok szavamat!
De ti, a kiknek szíve
Keményebb dolgoknál
A test alsó részébe hanyatlik,
Óh ti kerüljétek szavamat!

* * *

»Ámen!« szólt az áhítat
Szent hangján
A menny szolgája; s az egyház
Négy fala, régi szokása szerint,
Komolyan mondotta utána, hogy: »ámen.«
A nép pedig, a mely esti imára
Gyülekezett a szentegyházba, azonnal
Elhordta magát,
S egy-egy kancsó bor előtt
Otthon vagy a csapszék asztala mellett
Dicsérte az istent.
A becsukott templomban csend lett;
Nagyobb csend nincs a mocsárok partjainál sem,
Mikor a gém, bíbicz s béka elalszik.
Csend vala hát;
Csak két éhes pók harczolt
Életre, halálra
Egy szilvamagon hízott légy czombja felett;
De, oh balsors! a czombot elejték;
Egy egér fölkapta, s iramlott
Véle az oltár háta mögé
A tiszteletes reverendájába,
S lakomáz vala,
S a pókok szeme koppant.

Hah, de mi szörnyű zaj,
Mily lárma riasztja
Egyszerre az egyház
Temetői nyugalmát!

Mennydörgés?
Vagy kásának forrása fazékban?
Nem!
Ott ember hortyog.
Úgy van! ez emberalak.
Egy zugban két öklére hajolva
Alszik . . . Hanem íme fölébredt,
Miután elhortyantotta magát.
Ásít, szemeit dörzsölve körülnéz,
Lát és sejt: sejtése pogány.
Megy az ajtóhoz; megrázza kilincsét.
És rázta hijába.
Éles eszével
Átlátta azonnal
A dolog állását,
És ezt mondotta: »Bezártak;«
S még egyszer mondotta: »Bezártak;«
Azután, mint férfihoz illik,
Téged hiva segédül,
Lelki jelenlét!
S kére, ne hagyd el.
S te nem hagytad el őt.
Védő szárnyadnak alatta
Ily gondolatok születének
Nem tökkel ütött koponyájában,
Mialatt orrát mutató ujjára tevé:

»Hogy szabadúljak?
Kiabálni potyára.
Valamint a puskagolyóbics
Kétannyira nem megy,
Mint amennyire megy:
Szint'úgy az emberi hang.
Így hát hahogy orditanék is,
Meghallani nem volnának
Képesek a falubéli fülek,
Mert innen a helység
Majd félórányira fekszik
Len a völgy tekenőjében.
Leugorjam az ablakon által?
Az igaz, gyerkőcze-koromban
A cseresnye fa legtetejéről
Gyakran ugortam alá,
Ha csősz-szagot érzék.
De az régen volt. Már az idén
A negyvenedikszer
Értem meg a krumplikapálást.
Lelkem hüvelyét
A férfiuság kora
Megnehezíté;
S ha leugornám,
Nyakamat szegném,
Vagy más bajom esnék.«
Így főzte a gondolatok seregét
Feje bográcsában
A bölcs férfiu, a ki
Az idén már negyvenedikszer
Éré meg a krumplikapálást.
Ezután folytatta tünődve:
»Mást kell kitalálnom.
Vagy itt húzom ki az éjet,
S ez nem lesz mód nélküli mulatság.«
S komoran nézett a híg levegőnek
Egy pontjára,
Miként a gólyamadár néz
Fenekére a tónak,
Mikor a prédát lesi, melylyel
A kémény tetején
Várakozásba merült fiait
Megvendégelni akarja.

»Megvan! ahá, megvan! rikkanta,
S komoly orczájára derű jött:
Mint kiderül példának okáért
A föld mikor a nap
Letépi magáról
A felhők hamuszin ponyváját;
Szintén így kiderül
A sötétlő konyha is éjjel,
Ha kólyika kezdi gyötörni
A mopszli-kutyácskát,
S a tekintetes asszony
Réműlve kiált
A cselédi szobába:
»Panni te! kelj fel,
Rakj tüzet, és melegíts téglát,

De szaporán!«
Panni pediglen
Föltápaszkodik, egy-két
Botlásnak utána,
Kijut a konyhába, kohával, aczéllal
Meggyujtja a taplót,
Taplóval a kéngyertyát,
Kéngyertyával a szalmát,
Szalmával a fát,
Hogy téglát melegítsen
Hasacskájára a mopszli-kutyának.
Mondom, valamint ilyenkor
Kiderül a konyha sötéte,
Úgy oszlott a ború
Hősünk komor orra hegyéről,
Midőn e szót ejtette ki: »Megvan!«
S a kiváncsi világ azt kérdi: mi van meg?
Hegyezd füledet,
Kiváncsi világ!
Lantom neked elzengendi, mi van meg?
S ha ekkorig aggodalommal
Néztél hősünk sorsának elébe
S netaláután arczodat
Érette a búnak könnye fürészté:
Most már szemeid pilláin
Az öröm könnyének
Gyöngye ragyoghat,
Mint fekete áttila-dolmányon
A csínos ezüst gomb:
Mert megvagyon a szabadúlás terve,
Jeles terv! illő
Ily okos emberhez.

»Sikerülni fog, és sikerülnie kell!«
Mondá a szentegyházi fogoly diadalmasan.
»A toronyba megyek fel,
És a toronyablakon által
Leereszkedem
A harang kötelén.
De ha megkondúl?
Majd ugy intézzük a dolgot,
Hogy szólni ne tudjon:
A kötél jó hosszu.«
Míg a bölcs férfiu tervét,
Leleményes eszének
Fényes tanuját,
Teljesülés koronázza;
Pihennénk tán egyet, aztán
Új erővel
Térjünk a tettek más mezejére.

MÁSODIK ÉNEK.

Regényes domb tetejében
A helység nyugati részén,
Honnan faluszerte
Legjobban látni sarat, port,
Már mint az idő járása vagyon,
Mint mondom, a helység
Nyugati részén,
Környékezve csalántól
S a növények több ily ritka nemétől
Áll a díszes kocsma, a melyet
Sajátjának nevez
Isten kegyiből
És egykori férjének szorgalmából
A szemérmetes Erzsók asszony,
Mint őt nevezék.

Lantom, kegyes égnek ájándoka! zengd el.
Honnan ez elnevezés.
Erzsók asszonyom ékes,
Holdkerek arczulatán — hol még csak
Ötvenöt év lakozik, —
Örökös hajnalnak
Pirja dereng.
S innen ez elnevezés.
Vannak ugyan, kik
Állítni merészek,

Hogy Erzsók asszonyom arczát
Nem a szende szemérem,
Hanem a borital festette hasonlóvá
A hajnali pirhoz;
De ezek csak pletyka beszédek;
Mert Erzsók asszony nem is iszsza a bort,
Csak úgy önti magába.
Ilyen a rágalom aztán!
Óh ez előtt nincs
Szentség a föld hátán,
A legszűzebb ártatlanságnak
Tiszta vizét is
Bémocskolja iszappal,
A hóra sarat hány,
És . . . De hová ragadál,
Óh fölhevülésnek
Gyors talyigája!

Vissza tehát
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt éves bájaihoz.

Bájos vala ő!
Mint a pipacsból
Font koszorú,
Vagy mint a bakter dárdájába ütődött
Éjjeli holdsúgár.
És ennek okáért
Látogatá őt
Az egész falu népe
Oly szorgalmatosan,
Elannyira, hogy
Be se' nézett más kocsmába.
Az igaz, más kocsma nem is volt
A faluban.

Ide járt hát
A falu népe, kivált
Vasárnapi délnek utána,
És nagy mértékben vígadozott,
S a vígadozásnak
Végéről szó sem volt,
Míg a kisbírói tekintély
Tudtokra nem adta
Szívre ható mogyorófa-beszéddel,
Hogy már haza menni tanácsos.

Ma is így megy
A szemérmetes Erzsóknál.
Az isteni tisztelet elmúlt.
A csapszék népesedik,
Valamint a mezőség,
Hol a tehenek csordája legel,
Megnépesedik
Két szárnyú seregélyekkel
A nyári napoknak
Forró idejében.

Jelen volt
Közepette a vendégek seregének
A helybeli lágyszivű kántor,
Torkának szárazságával
S szerelemvágyas kebelének
Tenger kinjaival.
Őt ugyanis
A szemérmetes Erzsókért
Öröműző lángok emészték,
Mint a vér rozsdája emészti
Ólmos fütyköseinket, a mikkel
Tisztujítási csatákban
Egymást simogatjuk.
Ki vetemednék
Bámúlatra tehát,
Hogy ő egyikével
Feje ablakinak
Le-lenéz a folyó bor
Billikomába,
A másikkal azonban
Andalgva mereng
A szemérmetes Erzsók
Kellemes arczán.

Nem maradott el
A béke barátja,
Bagarja uram sem,
A csizmacsinálás

Érdem-koszorúzta művésze.
Méltóságos termetü férfi.
Majd akkora volt ő
Mint a bajúsz orrának alatta.
Oldala mellett
A bort szörpölte Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Ki, mikoronta Bargarja uram
E kérdést terjesztette elébe:
»Hát Fejenagy koma hol lehet?«
Így hallatta a választ:
»Ott van, a hol van;
Hanem itten nincs, s ma alig lesz.«
S miután ezeket mély titku alakkal
Elmondotta, kiprémzé
Szája vidékét
Sátáni mosolylyal.
Bagarja uram pedig űle,
S oly formán néze szemével,
Mint nézni szokott a halandó,
Ha nem érti a dolgot.

S vala még több érdemteljes egyén
A vendégek koszorújában.

Megnyílt a közben az ajtó,
S lett széles az ő nyílása,
Mint szája a helybeli kántornak,
Mikor éneket énekel
A sok sípú orgona mellett.
S ki volt, ki az ajtót
Kinyitotta imígyen?
Ha a hagyomány állításának
Hinni szabad:
Nem más, mint a vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jó kedvű abrakolója.
Jöttek nyomban utána
A hangászkarnak tagjai hárman:
A kancsal hegedűs,
A félszemü czimbalmos
S a bőgő sánta huzója, —
Mint ivadéki
A hősi seregnek,
Mely hajdan Nagy-Idánál
A harczi dicsőség
Vér-festette babérját
Oly nagyszerüen kanyarítá
Nem-szőke fejére
S nem-szőkefejének
Göndör hajára.
A kancsal hegedűs,
A félszemü czimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Föltelepült kényelmesen
A kemenczének tetejére; mi közben
Vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jó kedvű abrakolója,
Így adta bizonyságát
Ékesszólási tehetségének:
»Bort!«

Fölfogta azonnal
A szemérmetes Erzsók
E szónoklat magas értelmét,
S eszközlé annak teljesülését
Nem fontolva haladván.

Miután a vitéz Csepü Palkó
Az orra alatti nyiláshoz
Emelte a kancsót,
És miután mértékletesen
Egyet kortyanta belőle
(Körülbelül annyit,
A mennyivel öt vagy hat ürgét
Lehetne kicsalni lyukának
Mélységeiből),
Annakutána
Fölnéze az ég tájéka felé,
A kemenczetetőre,
S ilyféle szavakkal
Terhelte meg a levegőnek
Könnyű szekerét,
Hogy szállítná azokat
A derék hangászi fülekbe:

»Húzd rá, Peti,
A fűzfán fütyölődet is,
A ki megáldott!«

S Peti nem késett,
A háromság más ketteje sem.
Czimbalom és hegedű és bőgő
Hangot adott.
Jaj de mi hangok ezek!
Ezeknek hallata visszaidézi
Tündérhatalommal
Emlékezetembe
Éltem legszebb idejét,
A gyermek-időt.
Látom, mint játsztam öcsémmel
S kis házi kutyánkkal,
Aztán a kutyát elvette öcsém,
Én meg nem akartam od' adni,
S igy hajba kapánk.
Mi jött ki belőle?
Az jött ki belőle,
Hogy a zajra apánk kirohan,
Nálunk terem és mindkettőnket
Jól megnadrágol;
Azalatt a kutyát mi elejtők,
S rá hágtunk farka hegyére;
Mikor e perczben mindhárman
Összevisítánk:
Ez összevisítás
Alig lehetett szebb
Mint a Peti és két társa zenéje.

És lett a zenére
A szemérmetes Erzsók
Teremében nagy vigalom.
Mindennek előtte
Összeütötte bokáját
Vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jó kedvű abrakolója.
Követé a csáberejű példát
A többi legénység,
Béhurczolva szelíden
Egy pár fürge leányzót,
Kik eddig az ablakon által
Kukucsáltak kandi szemekkel,
S kiknek már viszkete talpok
A táncznak vágya miatt,
Hallván a mennyei báju zenét.
S kóválygani kezdtek
Mindnyájan a táncz gyönyörében,
Mint a ki nadragulyával
Füszerezte ebédjét.
A lábak dobogása pedig
Rendes vala,
Mint ama zaj, mit
Néha a tiszteletes hall,
Mikor űl a biblia mellett
S olvassa nagy elmerüléssel;
És a mely zajra imígyen
Teszi megjegyzését
Jámbor szívvel:
»Óh az a Palkó
Istentelen ember!
Megint nyakgatja csikóimat,
A szegény párákat,
Korbácsa csapásaival.«

Míg ily események
Gazdagíták a világ történeteit
A kocsmaterem közepén:
Szélről a béke barátja,
Bagarja, s Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Ültenek, ittanak egyre.
A helybeli lágyszivü kántor
Még mindig pislogatott
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt évés bájaira.
Arczúlata lelki tusának
Volt tükörözője.
Látszék, hogy valamit
Akar és nem akar,
Vagy inkább, hogy valamit
Merne, ha merne.

Mikoron meglátta Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Hogy a lágyszivü kántor
Se széna se szalma:
Hozzája vonúlt,
S ily szókat láta helyesnek
Intézni a késedezőhöz,
Bátorításnak okáért,
Hangtalan hangon,
Mint a sugólyuk
Lakói beszélnek a szinpadokon,
Holott nők s férfiak által
Szomorú- és vigjátékok adatnak
S közbe bohózatok és operák
A közönségnek gyönyörére:

»Oh kántor uram!
Hát elmegy a nap,
Megjön az alkony,
Utána az éj,
Elülnek a csirkék
És ludak és verebek,
Mielőtt ügyesen szőtt
Tervünknek drága gyümölcse megérik?
Gondolja meg azt komolyan
És nem csak úgy átabotába,
Hogy századok adnak
Tervkivitelre
Egy ilyen pillanatot.
Az ilyen pillanatokkal
Fukaran kell bánni tehát
Az előre tekintő
Emberi léleknek,
Valamint fukaran bánik
Beszédeivel
Biró uram,
A bölcs aggastyán.
Előre tehát,
Hogy az alkalom el ne sikoljék,
Mint elsiklik néha a hal
A halásznak körme közől,
Ha ügyetlen kézzel
Kap utána az ostoba filkó.
Rajta azért,
Óh kántor uram!
Most vagy sohasem.
Mért engedni helyet kebelében
A félelem érezetének?
Hiszen részt vett a győri csatában.«
Ekképen szóla Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi.
A helybeli lágyszivű kántor
Egyebet nem válaszola,
Mint a mi következik:
»Óh te tudója szívem titkának!
Igaz egy betüig
Tartalma beszédidnek,
Mint igaz a szent írás
Bölcsen tudom azt.
De a mint van okom,
Nem hordani többé
A titkolt szerelemnek
Életölő fájdalmát:
Szint'úgy van okom,
Elfojtani lelkem
Mélységes mélyében e titkot.
Ha az emberek itten
Észre találnák venni?
Avvagy ha pofon vág
A szemérmetes Erzsók
E szörnyü merényért?
Hát feleségem,
Az amazontermészetü Márta?
Oh én a legboldogtalanabb
Valamennyi teremtmény közt,
Mely látta a nap karimáját,
A sugarakban uszót,
Ha felleges ég
Vagy éjszaka nem volt!
Olyan az én lelkem
Mint a Duna legközepében
A szélvész-hányta dereglye,
Vagy mint a dióhéj,
Mit a gyerekek
Pocsolyába vetének:
Hánykódik erre, amarra.

De bátorság! A ki nem mer, nem nyer.
Oh szólj erre, Harangláb,
Mondd meg nekem, úgy van-e vagy sem?
Akként áldja meg isten
Életedet s unokáidat is,
A mily őszinte leszen
E kérdésemre a válasz,
A melyet adandasz!«
S őszintén szóla Harangláb,
Mondván: »Úgy van, kántor uram!«
»No, ha úgy van, hát neki vágok!«
S ezzel a helybeli lágyszívű kántor
Fölemelte s letette a kancsót;
Csak hogy mikoron fölemelte,
Csordultig vala az,
És a midőn letevé,
Üres vala az,
Valamint üresek zsebeim
Most, mikor ezt éneklem
Nagy lelkesedéssel
Költői dühömben.
Annakutána a lágyszívű kántor
Egyet rántott a lajblia szélén,
S kétségbe esett elszántsággal,
Mint a ki hidegfürdőt
Éltében először használ,
Oda rontott
A szemérmetes Erzsókhoz.

HARMADIK ÉNEK.

Oh nagyon is jó szivü közönség,
Különösen ti,
Szép lyánykái hazámnak,
Kiket annyira szeretek én,
Hanem a kiktől
Nem nyerek egy makulányi szerelmet!
Ha szépen kérlek benneteket,
Úgy-e nem fogtok haragudni reám,
Hogy a helybeli lágyszivü kántornak
Szerelemvallásától
S a táncz kellő közepéből
Drága figyelmeteket
A templom tájékára csigázom?
Hol a leleményes eszű fogoly
Épen mostan ereszti
Magát lefelé a harang kötelén.
Valamint leereszkedik a pók,
Gyakorta szobám tetejéről,
Saját fonalán.
És ime leért,
És kutyabaja.
A kötél ugyan azt akará,
Hogy hála fejében
Hagyná ott bőrét tenyerének;
Hanem a hűséges bőr
Konokúl így szólt a kötélhez:
»Én ugyan itten nem maradok
Avvagy ha maradnom kell,
Hát szinte maradjanak itt
Hús és csont testvéreim is.«
A kötél jó szive megindult
E ritka bizonyságán
A szép testvérszeretetnek,
S lemonda kivánságáról.

Már este felé volt.
A nap gombócza piroslott,
Valamint a paprika,
Vagy mint a spanyol viasz.
Oh te piros nap!
Mért vagy te piros?
Szégyen-e vagy harag az,
Mi arany súgáraidat
Megrezesíti,

Mint a bor az emberek orrát?
Nem szégyen, de nem is harag az,
Csak én tudom ennek okát,
Én, kit földön túli izék
Földön túli izékbe avattak.
Ez vésznek előjele,
A mely még ma lesujt a világra,
Miként a mészáros taglója lesujt
Az ökörnek szarva közé.
S nem csak a nap hirdette a vészt,
A már közel állót;
Az egész természet
Elhagyta a régi kerékvágást.
Két kutya, melyek előbb
Őszinte barátságnak
Példái valának hosszu időktől,
Most egymást marta dühödve
Egy nyomorú juhbőr-darabért,
Mit a mészárszéknek előtte találtak.
S még száz ily példát zengene lantom,
Melyek mind iszonyú pusztúlást
Jóslának a földnek;
De csak a legnevezetesbet
Közleni légyen elég:
A lágyszivü kántornak felesége
Ma nem ivott meg többet
Egy meszely pálinkánál.

Így állt a világ,
A midőn a szentegyházi fogoly
Elereszté a mentő kötelet,
S ekképen szóla magában:
»Len volnék,
Hála a mennyek urának!
Most egyenest a szemérmetes Erzsókhoz.
Oh szemérmetes Erzsókom,
Szivem műhelyének
Örök árendása te! nemde
Vársz epekedve reám?
Valamint én várom a tiszteletestől
Kontójának megfizetését,
Melyért nála hetenkint
Kunyorálok hijába.
Nem fogsz te sokáig várni reám;
A szerelem lesz sarkantyúm,
Hozzád rohanok,
Mint a malaczok gazdasszonyaikhoz,
Ha kukoriczát csörgetnek.«

Még bé sem fejezé
Költői beszédét,
S íme rohant a szemérmetes Erzsókhoz,
Mint a malaczok gazdasszonyaikhoz,
Ha kukoriczát csörgetnek.
A midőn megfogta kilincsét
A kocsmai ajtónak,
Ketyegett hő szíve erősen
Üdv-kéjek gyönyörétől.
A mint benyitott a terembe,
A táncz még egyre dühöngött,
S csak a béke barátja,
Bagarja, vevé őt észre,
S őszinte örömmel
Idvezlette, kiáltván:
»Jó napot adj isten,
Fejenagy koma!«
(Mert ő, a nagy férfiu, volt ez.)
»Jó napot adj isten:
Hát kelmed is eljött?»

Ezek voltak szavai
Bagarja uramnak,
A béke barátjának;
De a széles tenyerű Fejenagy,
A helység kalapácsa,
A »jó napot adj isten«-re
Nem mondta: »fogadj isten,«
Nem mondott semmit;
De nem is hallotta beszédét
Bagarja komájának,
Dehogy hallotta, dehogy!
Ő csak látott
Oh mért kellett látnia ekkor?
Mért nem született vakon inkább?

És átaljában mért született?
Ott látá térdepelésben
A helybeli lágyszivü kántort
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt éves lábainál.
E látványra szivét,
A tiszta szerelmü szivet,
Pokolbeli kínnak
Százharminczhatezer bicskája
Hasította keresztül,
S fölgyujtá agyvelejét
A haragnak czintmasinája legott.
Mint prédájához a macska,
Zajatlan léptekkel
S szeme égő üszkével
Sompolygott a lágyszivü kántor
Háta mögé,
A ki titokban
Gyötrődő szíve érzelmét
Ekkép foglalta szavakba:
»Szemérmetes Erzsók,
Koronája az asszonyi nemnek,
S kezelője a bornak
S a pálinkának!
Lesz-e engedelem számomra szivedben,
Ha lelkem tartalmát
Előtálalni merészlem?
De nekem már mindegy, akár van,
Akár nincs engedelem számomra:
Kimondom,
Mi furja az oldalamat.
Kimondom, igen,
Nem holmi czikornya-beszéddel,
De az érzés egyszerü hangján:
Keblem kápolnájában
A hűséges szerelemnek
Az öröklétnél
Fél röffel hosszab gyertyája lobog
Szent lobogással.
S éretted lobog az,
Oh szemérmetes Erzsók!
S ha meg nem koppantod
A viszon-szerelem koppantójával:
El fog aludni,
És vele el fog aludni
Életem is!
Itt várom itéletemet;
Most, rögtön, ezennel
Mondja ki szűz ajakad:
A reménység zöld koszorúja
Övedze-e homlokomat
Vagy a kétségbeesésnek,
Bunkós botja
Üssön agyon?«
»Én ütlek agyon,
Én vagyok a kétségbeesés!«
Szólt, nem! mennydörgött egy hang,
A széles tenyerű Fejenagynak hangja;
S széles tenyerével megragadá
A lágyszivü kántor gallérját,
S fölemelte a térdepelésből,
Hogy talpa sem érte a földet,
Aztán meg letevé,
Hogy az orra is érte a földet.
»Én ütlek agyon,«
Folytatta tovább
A széles tenyerű Fejenagy,
»Én morzsolom össze
Csontjaidat,
Mint a malomkő
A búzaszemet!
Hogy mertél . . . De előbb
Téged vonlak kérdőre, oh Erzsók!
Mondd meg nekem azt,
A hűtlenségnek fekete posztaja
Vagy az ártatlanságnak
Patyolatlepedője takarja-e lelked?
Oh, szólj nekem erre!«
A szemérmetes Erzsók
Nem szóla reá;
De tengervízszínű szemének
Bájdús kifejezéséből
Ezt sillabizálta ki mennyei kéjjel
A széles tenyerű Fejenagy:
»Oh széles tenyerű Fejenagy,
Helységünk kalapácsa

S csapra ütője szívem hordójának!
Még kétkedel?
Ártatlan vagyok én,
Mint az izé.«

Érté e néma beszédet
A helybeli lágyszivü kántornak
Dühteljes dögönyözője,
S engesztelve sohajtott:
»Lelkem lelke, bocsáss meg,
Hogy kételkedni merék
Hűséged aczél lánczának
Állhatatosságában.
Most pedig, óh kántor!
Téged veszlek elő;
Készülj a meglakolásra!
Rémséges leszen az,
Valamint rémséges a bűn,
Mit elkövetél.
Példádon okúljanak a késő unokák,
Hogy kell csábítni az ártatlanságot,
Hogy kell konkolyt hinteni
Két szerető szívnek
Tiszta buzája közé!«

Miután a nyelve megállott,
Két keze kezdett mozgani
A széles tenyerű Fejenagynak:
A helybeli lágyszivü kántort
Úgy ütögette a földhöz
Mint a gyertyát mártani szokták.
A helybeli lágyszivü kántor
El kezdett bőgni, a mint még
Nem bőgött soha
Sem temetéseknél,
Sem a soksípu orgona mellett.
Bőgése zavarnak
Lett okozója
A mulatók közt.
Megbomlott a táncz;
A kancsal hegedűs,
A félszemü czimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Feledte tovább hallatni
Hangszere égi zenéjét.
A nép oda csődült,
Karéjt képezve, hol ottan
A széles tenyerű Fejenagy
Példát ada a késő unokáknak,
Hogy kell csábítni az ártatlanságot,
S hogy kell konkolyt hinteni
Két szerető szivnek
Tiszta buzája közé.
A helybeli lágyszivü kántor
Bőgései közben
Ily szókkal esengett
A helység kalapácsához:
»Csak addig várjon a mig
Egy szócskát, egy kicsi szócskát mondok;
Aztán verjen kelmed agyon,
Ha jónak látja.«

A széles tenyerű Fejenagy
Ki már belefáradt
A példaadásnak kedvéérti
Földhöz ütésbe.
Ezeket szuszogá:
»Beszéljen, kántor uram!
Mentse magát.
Meghallgatom én az okos szót
Minden időben.
Mentse magát.«
S a helybeli lágyszivű kántor
Így mentette magát,
Heverve a földön:
»Bűnös vagyok egy részt,
Nem tagadom,
Mert megszeretém
Lángzó szerelemmel
A szemérmetes Erzsókot; . . .
De tehettem-e róla?
Oh a szerelem
Nem oly portéka, a melytől
Elzárni lehetne a szívet;
Tündéri madár ez, a melynek

Ajtó sem kell, hogy a szivbe röpüljön.
Mint bölcsen tudhatja kegyelmed.
De szerelmemet én
Titkoltam volna örökké,
Elvittem volna magammal
A más életbe, ahol tán
Nincsen is élet:
Ha nem veszi észre Harangláb.
Ő észrevevé,
S bujtotta tüzem,
Mi okért, mi okért nem?
Arról nincs tudomásom.
Ő volt, ki, midőn ma
Az isteni tisztelet alkalmával
Kegyelmed az álomnak karjába hajolt,
Ezt javasolta nekem:
Zárjuk kelmedre az ajtót,
S így zárva levén,
Ma baj nélkül tehetem
Hódításaimat
A szemérmetes Erzsóknál;
S én balga, szavát fogadám!«
Mind ezeket mondá
A helybeli lágyszivü kántor
A megbánásnak örömtelen hangján.

Mint megfordul a réz kakas
A templom tetején,
Ha más tájról kezd fúni a szél:
Úgy vett más fordulatot
A széles tenyerű Fejenagynak
Lelke, s irányt,
Mikor e szók érinték füle dobját.
»Mit szól kend erre, Harangláb?«
Voltak szavai,
S nem szeliden mondott szavai.
»Igazolja magát kend,
Vagy akkép vágom fültövön,
Hogy azonnal megsiketűl bele.«
Oda álla Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
S rendületlen nézve szemébe
A széles tenyerű Fejenagynak,
Ily bátor szókra fakadt:

»Igazolni fogom magamat,
Nem, mintha remegnék
A kend fenyegetéseitől.
Jobban felkösse gatyáját,
A kitől meg kelljen ijednem.
Érti-e kend ezt?
Mind igaz, a mit kántor uram szólt,
A ki, úgy mellesleg mondva,
Gyáva, haszontalan ember,
Hogy oly pimaszúl rám vallott.
Én bujtogatám őt.
Hogy csapja el a kelmed keziről
A szemérmetes Erzsókot,
Mert én kendet utálom,
Mint a kukoricza-gölődint.«

»Ugyan úgy-e?«

»Biz' úgy ám!«
»Hát kend azt gondolja talán,
Hogy én kendet szeretem
Avval a macskapofájával?»

»Micsodával?«

»Avval a macskapofájával!«

»Macskapofámmal?
Hát te, süldisznó!
A ki kovácsnak tartja magát,
Pedig holmi czigánytól
Tanulta meg a kalapálást.«

»Hát még mesterségemet is
Gyalázni mered?
Te hitvány templomegér!

No megállj! majd megkalapállak.«
S úgy megütötte
Öklének buzogányával
A fondor lelkületű egyházfinak orrát,
Hogy vére kibuggyant.
Erre Harangláb
Ügyesen leütötte fejéről a kucsmát,
Megkapta hajának fürtözetét,
S oly istenesen kezdette czibálni,
Mint a harang-kötelet.

Ez iszonyú látvány
Megragadá gyöngéd idegét
A szemérmetes Erzsóknak,
S a szegényke
Ájulat örvényébe bukott.
Bagarja, a béke barátja,
Fölemelte szelíden,
S ápolva tevé őt
Az ágy párnái közé.
Élettelenül feküvék ott,
Mint a lepuskázott vadlúd
A tó közepén.
De most jön a haddel hadd!

A midőn a vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jó kedvű abrakolója,
Látá, hogy komolyabb kezd lenni
A dolog fordúlata:
Fejenagynál terme serényen
S magát frígyes társának ajánlá.
Őt kedves kötelek csatolák
A széles tenyerű Fejenagyhoz:
Nála tanulá tudnillik
A kovács-mesterséget
Valami két hétig,
Hanem akkor eleblábolt,
Mert nem volt hajlama a mesterséghez.
Vakarta inkább a lovat
Semmint patkolta.
De azért kedveltje maradt
A széles tenyerű Fejenagy,
S neki most is »mester uram« volt.
»Mester uram!«
Kurjanta vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jó kedvü abrakolója:
»Ne féljen semmit, mester uram,
Itt vagyok én is.«
S ezzel neki ugrék
A fondor lelkületű egyházfinak,
Hátán termett, kezdte püfölni.
Nem bírta Harangláb
Csepü Palkónak terhét,
És összerogyott;
De véle rogyott
A helység kalapácsa is,
Mivel üstöke mindig
Marka között volt még.
Nagyszerü volt az esés!
Így hullnak alá a kövek
A romladozó várak tetejéről
A völgy mélységébe.
A tusázókhoz több forró vérű legény
Csatlakozék,
Két pártra szakadva.
S lett rúgás, harapás,
Fej-betörés, vérontás és a többi.

A lyányzók pedig elvonulának
A kocsmateremből,
Mint elvonul a napnak sugara,
Ha zivatar támad,
S elkotródott a lyányok után
A béke barátja, Bagarja.

NEGYEDIK ÉNEK.

Merre, Bagarja uram,
Test-épületének
Élő oszlopain,
Oh merre szalad kend
Gyors szaladással,
Mint a kugli-golyóbis?
Hát férfihoz illik
Megfutamodni a harczi veszélytől?
Lemondani a csatabajnak
Hősi jutalmáról,
A dicsőség tölgykoszorújáról,
Ne kárhoztassuk a jámbort!
A gondviselésnek
Választott embere ő,
Ki elhárítani termett
A vég pusztulást falujáról.
Avvagy ha nem ekképen cselekednék,
Mért híná őt a világ
A béke barátjának?
Ő e nevezetnek megfelelőleg
Intézé tette irányát,
S könnyü inakkal iramlott
Az öregbírói lakáshoz,
A melynek előtte
Méltóságosan állott
A kaloda.

Bagarja, a béke barátja,
Alva találta
A kevés szavu bírót,
A bölcs aggastyánt.
Ottan feküvék ez
Testének egész hosszában
A pamlagon,
Azaz a fa padon.
Párnáúl ködmöne szolgált,
Az öregebbik,
Mert az újat kímélnie kellett.
Bagarja uram
Megdöfte az oldalbordáját,
Hogy az álom sűrü ködét
Szétoszlassa szeméről
De korán sem volt ez
Oly könnyű munka, minőnek
Első látásra talán
Gondolja az ember.
Soká bajlódék véle Bagarja,
Mig fölnyilt az egyik szeme nagy-nehezen,
S lelki nyugodtsággal kérdezte:

»Mi baj?«

»Baj van, bíró uram, és nagy baj!
Csak talpra, de gyorsan,
Ha azt nem akarja,
Hogy vége legyen helységünknek,
Vége örökre!
Kiütött a háború, és dúl.
A szemérmetes Erzsók
Csapszéke lőn a csatatér.
Az egész falu népe
Egymást kaszabolja,
Hogy nézni iszony.
Potyognak az emberek,
Mint a legyek őszi időben.
A föld a kifutott vértől
Olyan mint a vörös posztó.
Az enyészet gyászlobogója
Leng a szomorú csatatéren.
Tápászkodjék föl, bíró uram,
És menjünk szaporán!
Mert csak bíró uram az,
Ki követ gördíteni képes
A rohanó romlásnak elébe.«

Így végzé a csata festését
A béke barátja, Bagarja.

A kevés szavu bíró,
A bőlcs aggastyán,
Fölnyitva szemének másodikát is,
E kérdést látá szükségesnek:
»Hát menjünk?«
»Pedig tüstént,« volt a felelet.

»Nem bánom,« szóla szokott nyugalom-
A bölcs aggastyán, [mal
S miután uj ködmöne rajt' volt,
És botja kezében:
Utnak eredtek.
Szomszéd volt a kevés szavu bíróhoz
A hivatalában pontos kis-bíró.
Beszóltanak ehhez az ablakon által,
És mondák, jőne velök.
S szót fogadott a hivatalában
Pontos kis-biró,
Bár nem nagy örömmel,
Mert legszebb kedvtöltésében zavarák:
Épen feleségét verte.
Mikor a kántorlak elébe jutottak,
Az amazon-természetű Márta
Szomszédnéjával
Akkor végzette pörét,
Mely onnan eredt,
Hogy a rosz lelkű szomszédné
Egy tyúkját agyon ütötte,
Mert ez mindig az ő csirkéi közé járt
S elette előlök az árpát.
Képzelni lehet,
Hogy mekkora volt dühödése
Az amazon-természetű Mártának
Hallatlan kára miatt;
De azt már képzelni lehetlen,
Hogy mekkora lett dühödése,
A midőn a béke barátja
Tudtára adá férjének csínját.
Szólni akart,
De a szó elakadt gégéjén.
Szeme vérszínü lett
S arczúlata kék,
És reszkete minden tagja
Valamint a kocsonya.
Szétnézett vizsga tekintettel,
Mellette hevert egy seprő-nyél,
Azt fölragadá,
S bőszülve kiálta: »Utánam!«

A midőn a kevés szavu bíró,
A béke barátja, Bagarja,
A hivatalában pontos kis-bíró
S az amazon-természetü Márta
Elértenek a csatahelyre:
Iszonyú vala a látvány látása,
A melyet láttak.
A harcz járta javában.
A béke barátja, Bagarja,
Nem füllentett, mikor azt mondá
A kevés szavu bírónak,
Hogy az enyészet gyászlobogója
Leng a szomorú csatatéren.
Úgy volt egy betűig!
A kemencze, a honnan
A kancsal hegedűs,
A félszemű czimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Az ifjuságot tánczra vidítá
Hurjai bájos pengésével,
A kemencze lezúzva
Úgy mered a levegőbe
Mint valami sziklai vár
A tatárjárásnak utána.
Tört asztalnak s tört poharaknak
Romjai lepték
A vér-áztatta szobát,
S a vérnek közepette
Búsongva tünődött
Egy leharapott fül.
Az amazon-természetü Márta
Hős elszántsággal törte magát át
A vívó tömegen,
Míg nem férjére talált,
Ki egy szögletbe vonultan,
Kínjában most is nyögve, kuczorgott.

Oh Hamlet! mi volt ijedésed,
Mikoron megláttad atyád lelkét,
Ahhoz képest, a mint megijedt
A helybeli lágyszivű kántor
Feleségének látásán!
Egy fél-ép asztal alá bújt,
S kezeit könyörögve kinyujtá
Az amazon-természetű Mártához.
De ez nem könyörült.
Megfogta egyik lábszárát,
S kihúzta az asztal alól,
És addig döngette, a míg csak
A seprő-nyélben tartott.
Aztán ott ragadá meg haját,
A hol legjobban fáj,
És elhurczolta magával,
Mint a zsidó a lóbőrt;
S ekkép vígasztalta: »Jerünk csak,
Itt a világ szeme láttán
Nem akarlak csúffá tenni; de otthon
Majd megkapod a magadét!«
S miután ura volt mindenha szavának
Az amazon-természetű Márta:
Hinni lehet, hogy most sem szegte meg azt.

Az alatt a kevés szavu biró,
A bölcs aggastyán,
Nem ékesszólásánál,
De tekintélyénél fogva
Lecsillapítá a harcznak fergetegét.
A vérontásnak idője lejárt.
Meghunnyászkodtak a küzdők,
Mint a marakodó ebek,
A mikor gazdájok előjön,
S rájok bőgi: »Kimenj!«
A háboru köz katonái
Elsompolyodának.
A fondor lelkületü egyházfi
S a helység kalapácsa
Birói parancsra előállt,
S mindkettő fölterjesztette ügyét.
A kevés szavu bíró,
A bölcs aggastyán,
Megdorgálta keményen
A fondor lelkületű egyházfit; —
S a helység kalapácsát,
Mint kezdőjét a csatának,
A hívatalában
Pontos kis-bíró által
Kalodába csukatta.

Ott nyögi most fájdalmát hősünk
A kalodában,
S csak azzal vígasztalja magát,
Hogy elleneit megverte vitézül,
S ha innen az isten megszabadítja,
Megkéri azonnal
A szemérmetes Erzsókot.

* * *

Te pedig, lantomnak húrja, pihenj!
Nagy volt a munka, s bevégzéd
Emberül e munkát.

Én is pihenek
Babéraimon,
Miket a hírnek mezején
Borzas főmre kaszáltam.

Mostan akár ma megássa
Gödrömet a sírásó:
Bánom is én!
Azért én élni fogok,
Míg a világnak
Szappanbuboréka
Szét nem pattan.

Pislogni fog a hír mécse siromnak
Koszorús halmán,
Mint éjjel a macska szeme.
Eljő az irigység

Letépni babéraimat; de hijába!
Nem fogja elérni!
Magasan függendnek azok,
Mint Zöld Marczi.

S ha sötét zsákjába dugand
A feledés:
Fölhasogatja sötét zsákját
A halhatatlanságnak fényes borotvája.

MUTATÓ TÁBLA, MELY AZT MUTATJA, HOGY AZ

I. ÉNEKBEN

fölébred álmából egy fogoly s szabadulást tervez; azonban az nincs megénekelve, hogy ki légyen ezen szabadulást tervező, álmából fölébredt fogoly, csupán azért, hogy később a meglepetés annál meglepőbb legyen. — A

II. ÉNEKBEN

már több foglaltatik: kié a helység leglátogatottabb kocsmája? mily ékes e kocsma birtokosnéja? miben sántikál a kántor? ki buzdítja merényének végbevitelére? sat. — A

III. ÉNEKBEN

megszabadul a fogoly s börtönéből a kocsmába megy; s a mily szörnyű dolgokat lát, oly szörnyű dolgokat cselekszik. Itt már az is orrára köttetik a nyájas olvasónak, hogy a fogoly nem más mint a költemény hőse. — A

IV. ÉNEKBEN

a szörnyű dolgok véget érnek, s a költemény hőse szörnyű véget ér.

1845.

SZERELEM ÁTKA.

Te vitéz Barangó, hova oly vágtatva?
Mért öltöztél fényes hadi pánczélodba?
Mért fényesebb szemed fényes pánczélodnál
S kezedben villogó kardod aczélánál!

Vitéz Barangónak leszen útja hosszú,
Azért megy sebesen, mint halálos bosszú;
De nem bosszu űzi, hanem a szerelem,
Azért a tündöklő szikra szemeiben.

Szép szeretője van vitéz Barangónak,
Hiják szeretőjét a szép Ildikónak.
Ildikónak arcza szép mint az ég boltja;
Szeme, mint a nap, a csillagot kioltja.

Barangó szerette őt véghetetlenűl,
Föl is szólította, menjen hozzá nejűl.
Ildikó felele: »Kezem neked adom,
Hogyha teljesíted három kivánatom.

Hozz nekem az égből szivárványdarabot,
Menyasszonyi ruhát majd abból varratok;
Hozz nekem rózsákat a hajnal kertébül
Koszorúnak főmre nászi ékességül;

Végső kivánságom a gönczöl szekere:
Ezen üljek, hogyha megyünk esketőre.
Ha teljesíted e három kivánságot,
Férjem leszesz, veled élek házasságot.«

Ím ezek valának Ildikó szavai.
Barangó alig hogy hallá kimondani,
Paripáján termett s gyorsan elrobogott,
S hozott először is szivárványdarabot.

Azután berontott a hajnal kertébe
És a legvirítóbb rózsákat letépte.
Sok bajába került mindezt végbe vinni,
De vitézségének nem állt gátul semmi.

Most megyen harmadszor, a gönczölszekérért.
Magára öltötte minden jó fegyverét;
Ha szép szóval meg nem kapja, a mit akar,
Erőszakkal vívja ki a fegyveres kar.

Szép tündérországban éktelen sok a kincs,
Hanem hát a gönczölszekérnek párja nincs;
Őriztetik is ám a fenevadakkal,
Meredő körmökkel tátongó szájakkal.

Barangó oda ér, kéri a szekeret;
De mihelyest kérő beszéde megeredt,
Végét nem is várva neki rohantanak
Dühös méreggel az őrző fenevadak.

Esztendeig harczolt Barangó hős keze,
Míg elhullt a szekér egész őrizete,
Míg kivívta a nagy és véres diadalt,
A melybe maga is majd hogy bele nem halt.

Ekkoron Barangó nem is tett egyebet,
Az istálóból négy tátost kivezetett;
A legszebb négy tátost vezette ki onnan
S befogta őket a szekérbe legottan.

A gyémántos gyeplőt ragadta kezébe,
Csillagsugár-ostort a másik kezébe,
Saját paripáját saraglyához köté,
Úgy hajtott serényen szeretője felé.

Szeretője addig, szép Ildikó, mit tett?
Gondolta Barangó, búsan várja őtet.
Gondolta Barangó: »Szivem Ildikója,
Ne marjon a bánat fulánkos kigyója!

Ne marjon a bánat fulánkos kigyója,
Közeledem immár, szivem Ildikója!
Közeledem hozzád szép gönczöl szekerén,
És boldog vagyok, mert kezed megnyerem én.«

Ne félj, jó Barangó, Ildikó nem búsul!
Vigad ő más karján kicsiny magzatostul,
Van már kis magzata, van már férje neki,
Jósz-e te vagy nem jósz? nem igen keresi.

Feledte Ildikó régen igéretét,
A jött-ment Kevének adta szívét, kezét;
Keve bírja mostan azt a boldogságot,
Melyért kezed fáradt és szived sovárgott.

Ildikó most is ott ül Keve ölében,
Egymást csókolgatják, ölelgetik épen.
A mint ezt meglátja jó Barangó vitéz,
Nincs ereje szólni, csak merőn áll és néz.

De föllázad a vér félholt nyugalmából,
Barangónak összeszorult szive tágul,
Eszeveszett harag fut égő agyába,
Kirántja szablyáját és megindul lába.

A két szeretőnek borsózott a háta,
Mikor a vitézt így közeledni látta,
Egymás kebeléről gyorsan fölriadnak,
Megszökni előle a szilaj haragnak.

(Borjád.)

Hős Barangó erre kardját elvetette,
És ily szókat ejtett nagy gúnynyal nevetve:
»Nem érdemlitek meg, hogy ezen kar által
Ismerkedjetek meg a méltó halállal!

Nem fogja szivetek kardom hegye érni,
Te szószegő aszony, te csábító férfi!
De a mi átka van a széles világnak,
Ha isten meghallgat, mind reátok szállnak.

Mindkettőtök élte legyen halhatatlan,
Hogy szenvedhessetek örökös kinokban.
Éljetek mig eljön az üstökös csillag,
Melytől a rengő föld sarkai bomolnak.

Kivánom váljatok kővé mind a ketten,
Szívetek a kíntól hogy meg ne repedjen.
Te csábító férfi, a mint most kebled ég,
Azt olyan mértékben örök lángok egyék.

S te szószegő asszony, bűnbánó könyeid
Szüntelen folyjanak a világ végeig,
És a patakba, mely szemeidből ered,
Könyed patakjába fuladjon gyermeked.

S az én életem is legyen halhatatlan,
Hogy kínaitokat váltik kaczaghassam!«
Barangó vitéz az átkot így végezte;
Meghallgatta isten s beteljesítette.

Kősziklákká váltak Ildikó és Keve:
Csábító Kevéből tüzokádó leve,
Hányja magából a tüzet szakadatlan,
Mai nap is hányja s jajgat a kínokban;

És a mely Ildikó volt egykor, a hegyből
Kiapadhatatlan két forrás buzog föl,
E forrásokba fult be kicsiny magzata,
Kit isten a völgyben fává változtata;

Barangóból pedig sötét fergeteg lett,
Mely ottan borong a két átkos hegy felett:
Míg Ildikó sír és míg Keve lángol s nyög,
Reájok Barangó rettentőn mennydörög.

1846.

TÜNDÉRÁLOM.

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón;
Hullámzik a viz, reng a könnyü sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ránczigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkám úgy hányod-veted,
Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már: messze még a part?
Mely befogad révébe; vagy az örvény?
Mely nyúgodalmat szintúgy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előttem,
Csak hánykodás, csak örökös habok;
Hánykódom egyre a folyó nagy árján:
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily túlvilági hang,
Mely bévegyül a habzugás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
Hol büntetését már átszenvedé?
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket:
Oh lassan szálj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet!

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb percz, midőn a hajnalégről
Az éj kárpitja félig van levéve.
Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugárok, a vágyak s remények.

A mire vágytam, birni is reméltem,
S a mit reméltem, azt el is nyerém;
Talán azért, mert nem sok volt: egyéb sem
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom; mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdek,
E mindent elrágó hernyója a
Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; ürítgettem véle
A boldog órák édes poharát.
S a lelkesülés égi mámorában
Sasként röpültem a világon át.
S a merre szálltam minden az enyém volt;
A dúsgazdagság bársony pamlagára
Hajtám le főmet, melyet övezett
A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom;
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom.
Szívem tágula, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzém,
Hogy keblemben hézag támadott,
Hézag, keblemnek legmelegebb részén.

És napról napra nőttön nőtt ez ür,
S ez ür miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull, s nem kelle többé
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jó barát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresék tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem . . .
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körülem s szálltak el fölöttem!

Szivembül jöttek e tündéri lények,
Szivemnek nem rég támadt üregébül,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezém a szép gyermekregékbül.
»Megálljatok! megálljatok!« kiálték,
»Oh, csak egy álljon meg közűletek,
Csak addig, míg egy csók s egy ölelés tart!«
Nem álltanak meg; mind eltüntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém,
Még csak nyomukra sem akadhaték:
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távozának tőlem,
Minél homályosabban láttam őket,
Annál dicsőbbek voltak, és szivem
Annál emésztőbb sóvárgásban égett.

Szivem sovárgott és én sorvadék,
Társim nevettek a sápadt fiún;
Csak jó barátom, ő nem nevetett,
Fejét csoválta búsan, szomorún.

Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék, s vizet hijába ittam.
Nem enyhité viz a tikkadt kebelt.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondám, a mennybe! a hová
Fájó szivemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színak, tán majd e szomj nem éget . . .
S ha ott is futnak tőlem? Ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget!

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsan néztenek: talán
Tudták, hogy elkészülök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekinték föl az ég felé:
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég,
Belé láttam, tisztán láttam belé.

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
Hallottam hívó hangjait; de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondám; s a bércz szélére léptem,
A hol száz ölnyi mélység nyilt alattam;
Már-már ugrám: hátul egy kéz ragadt meg
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem. Oh, mit érezék?
Leirhatatlan édes érzeményt!
»Ilyen közel van hát a föld az éghez?«
Zavart elmémmel ekkép gondolkodtam.
»Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perczczel még a földön voltam.«

Ezt gondolám, de szólni nem tudék;
Avagy talán nem mertem szólani,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tünjék tőlem újolag,
És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltem fényes arczulatját,
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem veszett e földön túli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába.
Sötétkék csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán úgy úsztak barna fürtei
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről.
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
»Én lyány vagyok,« szólt, »földi lyány, nem [angyal;
A hol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.«

»Legyünk tehát a földön,« válaszoltam;
»Földön vagy égen, az mindegy nekem,
Csak oldaladnál, kedves oldaladnál:
Hisz a hol te vagy, ott az én egem.
De ülj le mellém, s engedd, hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, oh engedd!
Úgy is sajátom vagy, tulajdonom,
Mert téged az én képzetem teremtett.«

Leültünk ott a szikla tetején,
S beszélgeténk. Kérdezte, ki vagyok?
»Egy bús sohajtás voltam eddig,« szólék,
»Öledben ím e csókkal meghalok.

Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
Föltámadásom! Im, föltámadok,
Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
Most a gyönyörnek mosolya vagyok.«

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
Első szavamra ajkamon volt ajka;
E csók! ez ajk! Mért nem váltunk itt kővé
Hadd függtem volna mindörökre rajta!
E csók, e csók, ez édesb volt a méznél
S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
Midőn elcsattant e csók ajkamon,
Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

»Tekints körül,« szólott a csók után
A lyányka, »látod, milyen változás?
Én nem tudom, honnan s miként van ez,
De mostan ég és föld egészen más.
Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
S pirosb a rózsa, illatosb a lég . . .
Ah, mintha csak egy más világban járnék!«

»Más a világ, más, nem olyan minő volt,«
Feleltem én; »vagy csak mi változánk?
De bármiként van, mit törődünk véle,
Midőn e változás áldás reánk!«
Egymás ölében így fontuk tovább
Beszélgetésünk rózsakötelét,
S a mint eszméltünk szép ábrándjainkból,
Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
A nap violaszín hegyek mögé;
A messzeségbe nyúló rónaságot,
E száraz tengert, halvány köd födé;
A szikla, melyen állottunk, piroslott
A vég sugártól, miként bibor párna
A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval, szemeinkkel;
S nem szomorúan oh nem! oly vidáman!
Az éjt ugy néztük, mint a haldokló
A sirt, a melyen túl egy szebb világ van.
Nem igértük, hogy holnap eljövünk.
De mind a ketten eljövénk, hiven,
S így éltük át az egész tavaszt,
Ajk ajkon, kéz kézben, szív sziven.

S így éltük által az egész nyarat.
Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytül illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De a virágok elhervadtanak már:
Mit ér, szemlélnem száraz helyhöket?
Röpülj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
A földre sujtja és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arczainknak
Leszakgatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé.
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lyánykámat
Könyes szemem még egyszer fölkereste;
Aztán futottam, útat nem tekintve,
Arczom, kezem tövistől vérezék;
Futottam árván, mint a hulló csillag,
Melyet magából kilökött az ég.

Azóta arczom és kezem begyógyult,
Arczom s kezem, mit tüske sérte meg,
S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
Oh tündérálom, első szerelem!

(Szalk-Szent-Márton.)

SALGÓ.

ógrád s Gömör közt hosszan nyúlik el
A Mátra egyik erdőséges ága,
Miként sörényes, elfáradt oroszlán,
Nézvén sötéten messze tájakig.

E hegytetői kősziklára ül
Borús napokban a pihenni vágyó
Terhes felhőknek vándor serege;
Ez a műhely, hol a komor kovács,
A dörgedelmes égi háború
Készítni szokta a villámokat,
Haragvó isten égő nyilait.
Itt állt Salgóvár, mint egy óriás,
Ki az egekre nyujtja vakmerő
Kezét, hogy onnan csillagot raboljon;
Itt állt Salgó az éghez oly közel,
És benne mégis a pokol tanyázott.
A századoknak döntő lábai
Elgázolák rég e vár tornyait.
Belőlök egy-két csonka fal maradt, mely
Szomorkodással tölti idejét,
Mint a ki lármás ifjuság után
Éltét megunva remetéskedik.
Fölmentem a hegy sziklatetejére,
S letelepedtem a romok fölött.
Verőfényes nap volt, tekintetem,
Nem lelve gátot, mértföldekre szállt,
Mint börtönéből megszökött madár,
S vigan köszönté a kék messzeséget,
Hol a faluknak tornyán, a mezőknek
Juhnyájai s a patakok vizén
S mindenhol a nap fénye tündökölt.
De lelkemet nem ily képek körözték,
Nem ily vidámak: lelkemet homályos
Látkörbe vitte a komoly merengés,
Holott körűle kétes ködruhában
Mogorva árnyak lengtek, a kihalt
Sötét középkor véres napjai.

Megvirradott a tizennegyedik
Század, s hazánkra éj következék,
Borús éj jött rá: ekkor áldozott le
Az ő napjának, az Árpád-családnak
Végső sugára. Harmadik Endre halt meg.
Pártok kelének, s a párt fergeteg,
S a fergetegben a folyó zavart,
S a zavart folyóban könnyű a halászat.
Elfeledék a hazaszeretetnek
Örök szentségét a fejetlen ország
Önzés bünébe sűlyedt tagjai,
S rabolni kezdték édes anyjokat,
A gyámolától elesett hazát.
Haramja-barlang lett sok sziklavár,
Honnan le a kipusztított vidékek
Sohajtására gunykaczaj felelt,
Miként az őszi bús szellő után
Jön a süvöltő téli zivatar. — —
Salgón Kompolti Péter volt az úr;
Nevét rettegve emlité a táj, mert
A meddig kardja s buzogánya ért,
Övé lett minden, a mi kincs vala,
S hol ellenállás szálla szembe véle,
A kincs helyén vérfoltokat hagyott.
Követte őt a rablás útain
Kompolti Dávid és Kompolti Jób,
Zsivány apjoknak méltó fiai.
Kipusztiták már a szomszéd Somoskőt,
Utána jött a távolabb Fülek,
S most a fölött van a tanácskozás,
Hová fordítsák léptöket jelenleg.
Ottan hevernek apa és fiúk,
Komor teremben medvebőr felett,
Mit kaczagányúl vetnek vállaikra,
Ha indulóra a kürt megriad;
Ottan hevernek és Eger borával
Sürítik úgy is sűrü véröket,
Mely ereikben rémesen kereng
Mint a világok közti téreket
Keresztül-kasul bolygó üstökös.
»Emeljétek föl a kupát, fiúk,«
Kiálta Péter, »és kocczantsatok
Gedő Simonnak egészségire!
Ha élünk és az isten megsegít,
Még holnap éjjel vendégei leszünk.
Azért sokáig éljen ő kegyelme!«
»Sokáig éljen!« zúgtag a fiúk
Utána harsány, menydörgő torokkal,
És a teremnek hangos boltozatja
Az éljenekre, mint a nyughelyéről

Fölvert szelindek, elkezdett morogni,
S morgott hosszan, míg bele fáradott.

Gedővár csöndes mintha halva volna;
Reá borult az éj, mint ráborúl a
Halottra a koporsó födele.
Ki virraszt még a késő éjszakán
Gedővár néma falai között?
A szerelem s a hazaszeretet,
Az égnek e két legszebb csillaga.
Mindenki szunnyad, csak Gedő Simontól
Riasztja messze álma nyugodalmát
A honfigondok éber tábora.
És míg a férj bús lámpa fénye mellett
Pusztult hazája sorsán elmereng,
Szomszéd teremben nője térdepel,
A szépségében ragyogó Perenna,
S imát sohajt az égiek felé,
Hogy boldogítsák a magyar hazát,
Mert míg a honnak boldogsága nincs,
Mindaddig férje is boldogtalan.
Egyszerre a nő felsikolt ijedve,
Hallván közelgő fegyvercsörgetést,
S belép férjéhez és rémülve áll meg:
A másik ajtó akkor nyilt s azon
Kompolti Péter jött be kardosan.
»Gedő uram, szép jó estét kivánok,«
Szólt a haramja, »vendégid jövének;
Remélem, szíves házi gazda lészsz,
S kérés nélkül is átadod nekik,
A mit kivánnak, minden vagyonod.
Csodálkozol, hogy ily váratlanúl
Leptünk meg és ily észrevétlenül
Léptünk eléd? Ez egyszerű dolog:
Megvesztegettük a jó porkolábot,
S ő megnyitotta várad kapuját,
S bejöttünk százan.... Százan! érted-e?
És most legényid egyig megkötözvék.
A jó fiúk javában álmodoztak,
Midőn kezökre a hurok kerűlt.
Azért, Gedő úr, add elő, a mid van.
Vagy szavaimban tán kételkedel?
Im hát tekints ki!« Megnyitá az ajtót,
S láthatta a száz fegyverest Gedő,
Köztök Kompolti Jóbot s Dávidot.
»Foszsz hát, zsivány, és vidd a mit találsz!«
Szólt megvetőleg a várúr. »Perennám,
Eredj szobádba, és az aggalom
Ne bántsa lelked; tégedet mególak,
Téged, legdrágább kincse életemnek!
A többivel nem gondolok sokat,
Hadd hizzanak rajt' e gaz tolvajok.«
Kompolti Péter ment kutatni, s véle
A martalékra vágyó czinkosok;
Csak Dávid és Jób állt merőn, s ha ajkok
Le nem pecsétli a csodálkozás,
Ezt kérdték volna milyen látomány ez?
Melyik tündére az álomvilágnak
Szállott a földre, e falak közé?
S midőn a méla bámulás ködében
Eltévedt lelkök ismét visszatért,
Egyszerre léptek az ajtó felé,
A mely Perenna teremébe nyilt,
S a mely előtt vont karddal állt a férj,
Vont karddal és rettentőn, mint az angyal,
Ki őrizé a paradicsomot.
»Eddig s tovább nem!« dörgött a jövőkre,
»Eddig s tovább nem! A kétségb'esés, a
Halál szolgája áll e küszöbön,
E szent ajtónak tiszta küszöbén!«
Ekkép a férj; de a két zordon ifjut
Nem rettenték meg a dörgő szavak,
Sem a szemeknek átszuró világa,
Mely villámlásként szállt a hang előtt.
»Utamba állasz!« így kiálta Jób,
»Utamba mersz még állni? Jaj neked!
Keresztültörnék, bárha kezeidben
Száz kard villogna s minden kard hegyéről
Ezer halál vigyorogna is reám!«
És összecsaptak csengő fegyverökkel
Gedő és Jób, mint két kőszikla, melyet
Egymás felé sujt a földindulás.
A közben Dávid rézst lelt s besuhant,
A hol Perenna elszorult kebellel

Az aggodalmak árján fuldokolt.
Egy jajsikoltás és egy halk sohaj:
A nő sikoltott és a férj sohajtott,
A nő, kit Dávid vett ölébe s vitt,
S a férj, kinek Jób átdöfé szivét.

Salgó s Gedővár közt emelkedék
Hajnácskő, szinte sziklaormi vár.
Csend volt a várban és a vár alatt.
Mindenki alvék; a toronynak őre
Virraszta csak még félig nyilt szemekkel.
A fövényóra éjfélt mutatott.
Mi zaj hasitja a csendet keresztül?
Még halk, de perczről perczre hangosabb,
Az őr keresztet hány és a toronyból
Fél bátorsággal néz a völgybe le:
Ki más zavarná a világ nyugalmát
Az éjszakának kellő közepén,
Mint boszorkányok és kisértetek?
Lenéz az őr! a teljes hold világa
Arany fátyolként leng a vár körül,
S a vár alatti völgy ezüst ködével
Mint két szerelmes lélek összeolvad.
A fényhomályban Gedővár felől a
Salgói úton nyargal egy lovag,
Ölében egy hölgy hófehér ruhában,
Hollósötét haj lengő fürtivel,
Mögöttök távol ismét egy lovag.
Olyan tünékeny volt e jelenés,
Hogy a toronynak őre más nap ezt,
Midőn fölébredt, álomnak hivé.

Midőn fölére Salgó udvarába
Kompolti Dávid a szép martalékkal,
Ez életének nem adá jelét:
Aléltan fekvék annak karjain;
Szivében a vért és eszméletet
Megállítá a félelem s futás.
Gyöngéd karokkal tette őt az ifju
Egy kerevetre; csinnal bánt vele,
Miként a gyermek a kicsiny madárral,
Melyet fészkéből épen most lopott ki;
S megállt előtte s elmerűlve nézte
És lelkesedve igy szólt: »Oh! miért
Fejem nem oly nagy mint az ég, hogy annyi
Szem volna rajt, a hány csillag van ott,
Hadd bámulnálak valamennyivel!
Ki vagy, ki vagy te? Olyan ismerős
Előttem arczod mindenik vonása.
Találkozám már veled? Oh igen, most
Emlékezem, hogy egykor láttalak,
Régen, fölötte régen. Még midőn
Mint gyermek jártam a vadon homályin,
Miként ártatlan gyermek, a kinek
Vérzett szive, ha vérzett az őz
Szilaj vadászok gyilkoló nyilától:
Oh akkor, akkor gyakran láttalak.
Ha szenderegtem a kis völgyi forrás
Virágos partján: édes álmaimban
Meg-megjelentél, tündérek leánya!
Hozzám jövél s lehajlottál reám,
Miként lehajlik földre a szivárvány,
S fülembe égi hangokat sugál.
Karom kinyujtám, hogy öleljelek,
S fölébredék: te már távol valál;
A rengeteg sötétzöld mélyiben
Láttam fehérlő árny-alakodat,
S futék utánad mint az esti szél
A tünedékeny pillangó után,
Futék a hegyre: a hegy tetején
Bámulva álltam és szomorkodám: már
Oly messze voltál tőlem, fönn az égen
Az esti csillag képiben ragyogtál.
Gyermekkorom tűnt s gyermekéveimmel
Eltünt regényes ábrándim világa,
S vad ifjuvá lett a szelid fiú,
S azóta véled nem találkozám . . .
De én beszélek hozzád, és te nem
Hallod beszédem; mozdulatlanul
Fekszel, miként az elesett szobor.
Élsz, vagy meghaltál? Oh csak meg ne halj!
Inkább hervadjon el minden virág

A föld szinén, s ne légyen több tavasz!
Hah, végre, végre nyílnak szemeid.
Milyen szemek, mily égetőn vakítók!
Hová jutottam? hol vagyok? talán a
Teremtő műhelyében, a hol a
Napok készülnek? Ottan, ottan . . . Oh
Ha e két nap az égre fölkerűl,
A mindenséget porrá égeti!«
»Elég már, bátya, most én rajtam a sor,«
Ily hang szakasztá félbe Dávidot,
Jób hangja, ki mostan érkezett meg:
»Elég volt, bátya, most én rajtam a sor;
E drága kincsen ketten osztozunk!«

Eszmélt Perenna, és csodálkozással
Nézett körűl, és töredezve szólt:
»Férjem!... De ez nem férjem... Ez sem az.
És e terem, hisz ez nem a mienk.
Hová juték? és férjem hol marad,
Hogy így magára hagyja hitvesét?«
»Férjed menyecske, messze útazott,«
Ekkép felelt Jób. »Kár lesz várnod őt,
Mert míg utából ismét visszajő,
Rég elvirítnak ifju bájaid.
Azért feledd őt, s add nekünk magad,
Hogy részesűljünk mink is a gyönyörben,
Mit férjed a menyországtól bitorlott.«
»El oldalamtól! vissza, szemtelen!«
Kiáltá a nő: »vissza! és ne szólj,
Mert minden szóért s minden léptedért,
Ha férjem eljön rémesen lakolsz.«
»Ha férjed eljön, akkor?« szóla Jób,
»Hisz' mondtam már, hogy messze útazott,
Oly messzire, hogy onnan, a hová ment,
Porszemnek látja a nagy földtekét.
Szóval — hogy őt ne várd hijába — nézd
E kardot s rajta ezt a szép piros vért:
Ez férjed vére . . . én megöltem őt.
Most hát szabad vagy, szép asszony, szabad!
A női hűség rabbilincsei
Nem korlátozzák többé lelkedet.
Szabad vagy, használd szabadságodat.
Két kar helyett most négy kar vár reád,
Hogy boldogítson ölelésivel.«
Perenna némán és merően állt,
Némán, merően, hidegen, fehéren,
Miként holt, csendes téli éjszakán a
Száraz bokor, mit ellepett a hó.
Ott ált Perenna, és a kardra bámult,
A melyen olyan drága vér aludt meg.
E mozdulatlan némaság alatt
Szivét, lelkét mily harczok szaggaták!
A lélek benne úgy sírt, úgy nyögött,
Úgy küzködött, úgy jajgatott, miként
A jég alatt a befagyott patak.
Kitört végtére a kétségb'esés,
Kitört belőle, mint a tüzokádó
Hegy méhéből a füst s lángoszlopok,
És átkokat szórt, rémes átkokat
Zsivány fejére férje gyilkosának.
De mintha minden átok egy virág
Lett volna, egy-egy illatos virág,
Miket feléje dobnak, hogy szagolja.
Olyan kedvtelve állt a hölgy előtt Jób;
S midőn az végzé, így kezdette ez:
»Hah, istenemre, hogyha átkozódva
Ily szép vagy, asszony, menj férjhez naponként,
S én férjedet naponként megölöm!
Átkozz tovább, szép hölgy, én hallgatom,
Ha minden átkod megfogamzik is.«
Perenna Dávid lábaihoz borult,
Átfogta térdét és így esdekelt:
»Oh ifjú, arczod nem oly ördögi,
Miként ezé itt: légy könyörülő,
És ój meg tőle, ój meg engemet!
Szeretni foglak, szolgálód leszek,
Csak ments meg engem férjem gyilkosától,
Csak e sátán ellen légy paizsom.«
»Meg foglak óni, gyermekálmaim
Földön fölűli tündérgyermeke!«
Kiálta Dávid, fölemelve őt,
»Meg foglak óni, paizsod leszek,
S ki hozzád nyulni kíván, annak e
Paizst előbb ketté kell törnie.

Most hát, öcsém Jób, ehhez tartsd magad!«
»Nem úgy, jó bátya!« monda Jób, s szemében
Ellenszegűlő dacznak lángja gyúlt,
Nem úgy jó bátya! így nem alkuszunk.
Minálunk minden martalék közös,
Azért kettőnké e menyecske is;
És ha nem engedsz, tudd, e kard, a melylyel
Férjének irtam úti levelet
A más világra, e kard most is éles,
S karomnak sincsen legkisebb baja!«
Egymás elébe állt a két fiú,
Egymás elébe állt és hallgatott,
Nyelvök helyett most kardjaik beszéltek.
Kompolti Péter jött be, s rájok ordit:
»Megálljatok!« s a bajvivók megálltak.
»Apánk, te légy hát köztünk a bíró.«
Igy szóla Jób, »ez asszonyt itt magának
Akarja Dávid bátya tartani;
De én azt mondom, ehhez nincs joga,
Mert ő kettőnké. Nincs-e igazam?«
»Hitvány fiúk,« szólt megvetőleg apjok,
»Ily hasztalanság annyira feltüzel,
Hogy egymás ellen karddal rontotok?
S ilyen mihaszna pörben engemet
Mertek bíróul híni, engemet! Jó;
Igazságot hát én szolgáltatok.
Halljátok: e hölgy nem lesz egyiké sem,
Sem egyiké, sem másiké . . . igen,
E hölgyet bírni én fogom, magam!«
Kihullt a kard a két fiú kezéből,
Vérök föllázadt, sustorgott, miként
A viz, a melybe a villám csapott,
S dörmögni kezdtek boszus dolgokat.
Keresztülszúró lángtekintetét
Jártatta végig rajtok az apa,
S parancsolólag így kiálta föl:
»Ki mer mocczanni és morogni, hogyha
Kompolti Péter ezt kiáltja: csitt!«

Miből teremté isten a szivet?
Hogy annyi bútól, kíntól sem hasad meg,
A mennyi érte a szegény Perennát.
Őrizve Salgó szűk falai között
Ült a fogoly hölgy, napok óta csak,
De mindenik nap századokra nyúlt,
Azokra nyujtá azt a szenvedés.
Az árva lélek mennyit szenvedett!
Egy pillanatban keble meggyuladt
A fájdalomtól, és más pillanatban
A rettegéstől ismét megfagyott.
Hosszan tünődék, véghetetlenül,
Hogy szabaduljon e falak közűl,
S hogy álljon boszut férje gyilkosán;
És nem találá semmi, semmi módot!
S most jött reá a legnagyobb csapás;
Kompolti Péter igy nyilatkozék:
»Szép asszony, benned a sátán lakik,
Te megbüvöltél, napról napra jobban
Tetszel nekem, s ha akarod, ha nem,
Én feleségül veszlek tégedet.«
»Hozzád megyek,« szólt elhatározottan
Perenna, ámde oly hangon, mikéntha
Lett volna a halálnak angyala,
S ezt mondta volna ama szók helyett:
»Kompolti Péter, végórád ütött!«
Magához hítta Dávidot Perenna,
S így szóla: »Ifju, igazán szerettél?
Vagy pillanatra fellobbant lidércznek
Volt lángja csak, mit érezél irántam?
És ha szerettél, mondd: szeretsz-e még?«
»Szeretlek, egyre,« válaszolt az ifju,
»Szeretlek mint a völgyet a patak,
Szeretlek mint a csillag az eget,
Szeretlek mint a féreg a gyümölcsöt!
S ha te szeretnél: oh szólj, asszonyom,
Hogy érdemeljem meg szerelmedet?«
»Hogyan?« felelt a nő. »Egy módja van:
Öcséd megölte férjemet, s apád most
Engem magának hitvesül kiván;
De én apádat, ezt a második
Leendő férjemet szint'úgy utálom,
Miként első férjemnek gyilkosát.
Szeretsz valóban? Úgy hát szabadits meg
E két gonosztól. A tiéd leszek, ha
Apádat és öcsédet megölöd.

Örök rejtélyü érzés, szerelem!
Te nagy folyó, mely egyszer szemetet,
Máskor virágot hordasz vizeden,
S mind egy helyről: az emberek szivéből.
Oh szerelem, te végtelen oczeán,
Melynek határát még nem látta senki
S melynek le nem szállt fenekére senki!
Ott állsz te, óriások óriása,
Mesés nagyságban! Hogyha nyugoszol,
Meglátja széles tükrödben magát a
Határtalan menny csillaga;
S ha háborogsz, fölszíneden csatáznak
Az alvilágnak minden szörnyei.
Mindenható erő vagy, szerelem!
Mindenható vagy: angyallá az embert,
Az angyalt ördöggé, az ördögöt
Emberré könnyen átváltoztatod! . . .

Derült kék éj volt, tiszta csöndes éj,
Vidáman néztek felhőtlen magasból
A földre a hold és a csillagok,
Olyan vidáman! . . . Hah, pedig mi történt
A földön? Apa- és testvérgyilkolás!
Kigyóként csúszott Dávid a terembe,
Hol apja szunnyadt. Ágya függönyét
Széttolta halkan . . . reszketett keze,
Mintha kősziklát hengerítene.
»Itt fekszik, alszik,« így gondolkodék,
Merőn szögezve rá égő szemét;
»De mily szelíd most arcza, melynek ébren
Minden vonása egy-egy Luczifer.
Vagy csak te látod tán ily szelídnek,
Te, mindig gyáva lelkiismeret?
Eredj, hivatlan vendég, menj tova;
Nem hallgatok rád, nem, nem! hasztalan
Nyujtod felém fenyítő ujjadat,
Hijába intesz oly parancsolólag,
Nem hallgatok rád . . . nézd, nem hallgatok!«
Az alvót ekkor torkon ragadá,
S beléje fojtá a lélekzetet.
Nem is nyögött, egy rángás, s vége volt.
Bevonta ismét a függönyt s mene;
De a küszöbnél visszafordula,
Hogy megtekintse, nem maradt-e élet
Ama testben? nem támadand-e föl?
Az ágy elött megállt; állt, s nem meré
A kárpitot szétvonni újolag,
Nem mert benézni rettentő müvére,
S lélekszakadva kifelé rohant
Másik terembe, a hol öcscse volt.
A zajra Jób fölébredett s fölült,
S fél eszmélettel nézte a jövőt,
S midőn egészen eszmélt, akkorára
Keblében járt a gyilkoló aczél,
A melyet bátyja a falról ragadt le.
De nem halálos volt Dávid szurása,
Feléje lépett tántorogva öcscse,
Hogy megragadja öldöklő kezét.
Egy új suhintás, és Jób homlokát
Elboritotta vére, s összedőlt.
A kardot messze dobta Dávid, és
Futott, futott ki, mintha lépteit
Követte volna százezer boszorkány,
Lidércz, kisértet, ördög s minden a mi
Irtóztató a képzeletben él.
Futott, futott, és nem tudá, hová fut.
Sötét sarokban megvoná magát,
Szemét behunyta, hogy ne lássa a
Számíthatatlan rémeket; de látta
Még akkor is, ha behunyá szemét,
S majd apja halvány arcza állt előtte,
Majd öcscse véres megvagdalt alakja.
Intett kezével hogy távozzanak:
Nem távozának; mindig közelebb
Jöttek hozzája . . . egyre közelebb,
Beléje vágták végre körmüket,
Torkon ragadták. . . Lég után kapott
S egy jajnyögéssel összeroskada.
Midőn felébredt, reggeledni kezdett,
A hajnalfény betört az ablakon;
Körültekinte, s akkor látta meg,
Hogy apja ágya mellett feküvék.
»Apám, ébredj föl, ébredj! hallod-e?«
Szólott megrázva a holt tetemet.

»Mit alszol hosszan mint a mormotér?
Már fényes nap van. Jer, menjünk rabolni.
Szabad vásár van, minthogy nincs király.
Menjünk rabolni, szálljuk meg Gedővárt;
Tiétek minden kincs, arany; nekem
Nem kell egyéb, csak a vár asszonya.
De kelj föl hát! ne rángattasd magad
Hijába. S még sem ébredsz föl? No semmi,
Fölébredsz majd az ítéletnapon.
De akkor ki ne böffentsd valahogy
Az istennek, hogy én voltam, ki téged
Elaltatálak, mert megfojtalak!«
Elindult és ment a szomszéd terembe.
»Hát ez ki itten?« kérdé, öcscse testét
Megrugva. »Mit? te volnál, Jób öcsém?
Mi a manó, hát a földön heversz?
Neked bezeg jó ágyad lehetett.
Bordáidnak becsületére válik,
Hogy nem jajgatnak ilyen durva ágyon.
Hanem hát kelj föl s mosd meg arczodat,
Hiszen merő vér. Kelj föl, hallod-e?
Mi a tatár, úgy veszem észre, hogy ma
Fölkelni nincsen kedve senkinek.
Annál jobb. Oh ez pompás alkalom!
Szép kedvesem most megszöktethetem. . . .«
S ment a szobába, hol Perenna volt.
»Megölted őket?« kérdezé a hölgy.
»Kit öltem én meg?« fölkiálta Dávid.
»Én meg nem öltem senkit, senkit is!
Ottan feküsznek szépen, csöndesen.
Egyik fehér és a másik piros.
Jer, angyalom, jer. Mélyen alszanak;
Megszökhetünk. Jer. Senki sem vesz észre.
Fölnyargalunk a bástya tetejére

(Dömsöd.)

S onnét aztán az égbe röpülünk!«
»Hah, ez megőrült,« gondolá Perenna,
S borzadva hátrált! de az ifju őt
Ölébe fogta s vitte kifelé.
A nő sikoltott. »Csitt, légy csendesen,
Mindenre kérlek, a mi szent előtted!«
Szólott az ifju: »fölkel valaki
Zajodra, s akkor el nem szökhetünk,
Elfognak . . . Hah! nézd, nézd, már jőnek is.«
Ezzel rohanni kezde, fölrohant
A bástyafalra. »Most röpülj!« kiálta.
»Mindjárt ott fönn, ott fönn leszünk az égben.«
És átszoritva a hölgyet, leugrott.
Alant a mélység sziklacsúcsai
A vértül és a hajnaltól pirultak.

Dávidnak már nem kelle temetés,
Elnyelte őt a vár alatti mélység,
El volt temetve. S a ki eltemesse
Apját s öcscsét, nem volt ember reá.
Kipusztulván mind a Kompoltiak,
Elosztották a rablott kincseket
Legényeik; de osztozás alatt
Egymásnak esvén, kardot fogtanak.
Kevés jutott el épen közülök.
Nagyrészt elestek és holt testeik
Az éhes hollók tápláléki lettek.
Igy állt sokáig Salgó zajtalan,
Csak a hollóknak károgása szólt
Holt tetemekkel megtelt udvarában;
S alant a völgyben a népség futott
A szél elől, mely Salgóról jöve.

SZILAJ PISTA.

I.

Jó ideje, hogy a nap lenézett.
Pihentek az elfáradt révészek,
A révházban pihennek, alusznak;
Szilaj Pista maga nem alszik csak.

Szilaj Pista, tőled én azt kérdem,
Hogy miért vagy te még most is ébren?
»E kérdésre én csak azt felelem,
Hogy ébren tart engem a szerelem.«

Holdvilágos éjben Szilaj Pista
Csónakát a partról eloldozta,
Az evezőt is kezébe vette,
Át is ment a vízen a szigetbe.

A Dunának kellő közepében
Áll a sziget virágos kertképen;
A szigetnek legszebb virágszála
Egy vén halász fiatal leánya.

A vén halász nádvityillójában
Subaágyán alszik már javában;
A vén halász fiatal leánya
Sziget partján vár Szilaj Pistára.

Mikor áttért a szép révész legény,
Jó dolga lett rózsája kebelén;
Csókolóztak . . . De nem mondom ezt el!
Tele van a világ irigyekkel.

Legtüzesebb bor a szép lyány csókja,
Csók az észnek könnyen zavarója:
Pistának is megzavarta eszét,
Származott is tőle tarka beszéd.

»Lidi lelkem, Lidim galambocskám,
Gyöngyvirágom, aranyos halacskám,
Gyémánt gyűrűm, csillagom sugára,
Csókolj agyon hajnal hasadtára.

Fekete a pillád, kék a szemed,
Mint mikor a felhő ketté reped;
A megrepedt felhőben kék az ég,
S mint ebben a csillag, szemed ugy ég.

Ha egyetlen egy füzért fonnának
Minden virágából a világnak,
Át nem érné az én szerelmemet,
Olyan nagy! . . . s az egyedül a tied.

Szerelmemnek nincs határa, vége;
Hát a tied ily végtelenség-e?
Csak szerelmed határát ne érjem,
Mert ott, kis lyány, jaj néked, jaj nékem!

Egy óriás alszik ott, angyalom,
Egy óriás, az én indulatom;
Mihelyt oda érkezünk, fölébred,
S összeszaggat engem úgy mint téged.«

Igy beszélt az ifju révész legény;
De megnyugott a lyány tekintetén,
Tekintetén, mely ezt magyarázta:
Szerelmének nincs vége, határa.

Még sokáig váltogatták a szót.
Közelökben a fülemile szólt;
Vagy tán nem is madár dalolása
Volt ez, hanem szivök dobogása.

Elváltanak egymástól végtére,
Szép reménynyel a jövő estére:
Az ifju ment a révésztanyába,
A leány ment apja kunyhajába.

Csendesség volt az egész vidéken,
Hajlott a hold lefelé az égen,
Gönczölszekér rúdja is leállott,
A fias tyúk föl magasra szállott.

Csendes a révkocsmárosnak háza,
A szellő a bokrokat nem rázza;
Semmi sem szól, csak a Duna habja,
Mely a komp oldalát locsolgatja.

II.

Avén halász város piaczára
Hordta halát a heti vásárra.
»Gyere velem a városba, lyányom.«
»Ha kivánja keed, apám, nem bánom.«

Apa, leány a városba mentek.
Hejh, csak ne lett volna épen péntek!
Először volt a városban Lidi,
Azért nem tetszett ez a nap néki.

De csakhamar ezt elfelejtette
A városi zajnak közepette.
Jöttek czifra, szép ruhás urfiak
S a szép lyánynyal csintalankodtanak.

Szólt egy úrfi, ki mellette megáll:
»Hol termettél, gyöngyörü virágszál?«
Felelt Lidi: »Lenn a szigetségben
Termettem a Duna közepében.«

Szólt az urfi: »Már ez derék dolog!
Mert hisz' én is oda való vagyok.
Csak azt mondd meg, van-e már szeretőd?
Ha van, inkább engem szeress, ne őt.«

Felelt Lidi: »Hogy van-e szeretőm?
Azt én senki orrára nem kötöm.
Ha az úrfi tudni úgy kivánja,
Van czigányné s van annak kártyája.«

Ment az úrfi, mivelhogy őt Lidi
Csak ily apró pénzzel fizette ki;
De mégis a lyány meg nem állotta,
Egyet pillantott utána lopva.

Ezek után egyszer sok időre
Kiült Lidi a Duna szélére,
Dunaparton vad virágok között
Ülve a kis leány hálót kötött.

Ereszkedett már a nap lefelé,
Festegette a bokrok levelét,
Befestette pirosra, sárgára,
Piros fátyolt huzott a Dunára.

A kis lyány a hálót csak kötötte,
S im megzörren a bokor mögötte,
Ki az? ki jön? Egy fiatal vadász.
»Szép jó estét, galambom! Mit csinálsz?«

»Ha nem vak, hát látja, mit csinálok;
Látja az úr, hogy kötöm a hálót!«
Igy felelt a kis leány kereken,
Hogy melléje lépett az idegen.

Szólt a vadász: »Te hamis kis leány!
Arczod rózsa, de beszéded csalány.
Látom te még most is a régi vagy,
Szemed s szavad a szívben sebet hagy.

De ismersz-e? jut-e még eszedbe,
Hogy láttuk már egymást az életbe'?
Láttuk egymást egy heti vásáron.
Emlékszel-e még rá, szép virágom?«

Felelt Lidi: »Azt én megengedem,
Hogy úrfi már találkozott velem;
De nem olyan nagyok szépségei,
Hogy el ne lehetne felejteni.«

S így a mit a vadász úrfi szólott,
Minden szóra kapott egy jó tronfot;
Még sem tudott boszankodni rája,
Arra a kis csintalan leányra.

Hát csak azon vette észre magát,
Hogy a sötét éjszaka már beállt;
És így szóla: »Tudod-e, aranyom,
Hogy az útat innen én nem tudom?

Rám nézve hát rettenetes baj van,
Ha csak tán te nem könyörülsz rajtam:
Légy kisérőm csak az erdőszélig,
Vagy akár a szobám közepéig.«

Lidi végig gondolta a dolgot:
Ez az úrfi oly sok szépet mondott,
Oly nyájasan, oly szives-melegen,
S ő mind ezért háladatlan legyen?

»Világért sem leszek háladatlan!«
Szólt a lyányka elhatározottan,
Szólt magában, azután ezt mondta
Fennszóval, a vadászra pillantva:

»Jöjön hát az úrfi, jöjön velem,
De hazáig el nem kisérhetem,
Elkisérem csak az erdőszélig,
Mert az embert könnyen megitélik.«

És elmentek. Mire Lidi megjött,
Szilaj Pista már régen kikötött.
»Régen várlak, hol jártál galambom?«
Ez nem tudta, hirtelen mit mondjon.

III.

Lidinek a magaviselete
Akkor este különös lehete,
Mert Pistának az sehogysem tetszett,
S kegyetlenül gyanakodni kezdett.

Hejh a gyanú furcsa gyermek pedig!
Mihelyest a világra születik,
Mindjárt éhes, mindjárt enni vágyik,
S ha jóllakott, szörnyeteggé válik.

Mit tett Pista? Már a másik este
Bokor mögé bujt titokban s leste.
Tán maga sem tudta, hogy mit lesett,
Csak várta, hogy mit hoz a vakeset.

Nem soká várt, hogy egy úr érkezett,
S hallott tőle édes beszédeket,
Mikre Lidi csak úgy irúlt-pirúlt.
Szilaj Pista mérgében majd megfúlt.

S ha még nem lett volna más, csak beszéd,
De az úrfi meg is fogta kezét
A leánynak, sőt meg is ölelte.
Poklokra szállt Pistának a lelke.

Fölugrik, az úrfit megrohanja:
»Gyilkos, zsivány, gaz, lator, haramja!
Igy csábítsd el más ember mátkáját!«
S kirántotta zsebéből bicskáját.

A bicska a vadász szivének ment;
De a vadász puskával állt ellent,
Puskaagygyal úgy ütötte főbe,
Hogy hosszában elbukott a fűbe.

Mikor Pista magához tért megint,
Lassan fölállt, jobbra-balra tekint,
Senkit sem lát . . . sem vadász, sem leány,
Azt gondolja, csak álmodott talán.

Hogy nem álom, azt onnan tudta meg,
Mert vére még akkor is csepegett.
Sírt bujában, sírt, sírt: könnye, vére
Összefolyva csorgott le képére.

IV.

Szép Lidihez a vadász el-eljár,
S bátorsággal ölelkezhetnek már,
Nem tartanak semmi ellenségtől,
Szilaj Pista eltünt a vidékről.

Szilaj Pista elment nagy bujában.
Hol bujdosik most, melyik világban?
Erős szélvész volt szive bánata,
Szegény fiút messze ragadhatta.

Vándo'lt Pista, hátra sem tekintvén,
Meg sem állt, csak a Bakony közepén;
Bakonyerdő kellő közepében
Megpihent egy vén cserfa tövében.

Pihent ám, de nem pihent, csak teste,
Lelkét ő le nem csendesíthette.
Teste tó volt, lelke benne a hal:
Bár a tó áll, a hal benne nyargal.

»Zsivány leszek, zsivány, utonálló,
Végesvégül bitófa-czifrázó!
Mit bánom én? Jussak a bitóra,
Az lesz nekem legboldogabb óra.«

Kiült a nagy országút szélére,
S várakozott jó módu vendégre,
Kinek oly nagy teher lesz zsebében,
Mint ő neki bátorság szivében.

Jött is egy úr nem igen sokára,
Gyorsan hozta őt négy paripája,
Négy paripa czifra szép hintóban.
Fönn a bakon kocsis és hajdú van.

»Megállj!« kiált Szilaj Pista rája,
»Mozduljon a ki halálát várja!«
A halálra egynek sem volt kedve,
Megállottak, kővé merevedve.

Pista oda lépett s minden zseben
Keresztülment lelk'ismeretesen;
A mit talált, szépen ki is szedte,
Meszely bor árát sem hagyott benne.

»Elmehettek!« szóla mostan Pista.
»Hó, megállj!« kiálta a kocsisra,
Ki az ostort már kezébe vette,
»Nem vagyok én zsiványnak teremtve.

Itt van, uram, egy fillérig pénze.«
Az úr reá nagy szemekkel néze,
Nem tudta, a dolgot mire vélje,
Tán csak tréfál a haramja véle?

Nem tréfált ő, a pénzt visszaadta,
A hintónak hátát forditotta,
És elindult és tovább bujdosott.
Vitt magával bánatos haragot.

Meddig tartott bizonytalan utja,
Merre járt-kelt, ő maga sem tudja;
Mig egyszerre csak azt veszi észre,
Hogy a Duna partjaihoz ére.

Dunaparton áll a révház felett,
Hol annak előtte révészkedett,
Átellenben Lidiék kunyhaja:
Pistának kél keserves sóhaja.

»Lidi, Lidi, mért voltál csapodár?
De, szegény lyány, tán meg is bántad már!
Hű szeretőd tán már megsirattad,
A ki annyit szenvedett miattad.

Ha megbántad hűtelenségedet,
Elfelejtem a megtörténteket.
Magadat csak ezután becsüld meg:
Megbocsátok, mert nagyon szeretlek!«

Ezt gondolta s a ladikba lépe,
Hogy átevezzen a szigetségbe,
S hogy Lidinek szóval azt elmondja,
A mi mostan volt csak gondolatja.

Épen mikor a ladikba lépett,
Háta mögött hallott ily beszédet:
»Hejh, atyafi, mi is át akarunk,
Várjon kend, jó borravalót adunk.«

Pista majd befordult a Dunába,
Mert Lidit s a vadász-urfit látta;
Rájok ismert, bár jó messze voltak,
S vége járta már az alkonyatnak.

Félig-meddig összeszedte magát,
Mig amazok elérték csónakát.
Hejh, mikor a csónakba bementek,
Gondolhatni, mint rémültenek meg.

Pista gyorsan el kezdett evezni.
Nem lehet azt a kínt megnevezni,
A mit a lyány és az úrfi érzett.
Nem tudták, hogy kezdjék a beszédet.

Pista nem szólt, hanem csak evezett.
Már közel volt hozzájok a sziget,
És csak akkor vette észre magát,
S hirtelen megfordítá csónakát.

»Hova?« szólott most az úrfi, »vissza?«
»Nem egészen,« felelt neki Pista,
»Csak a Duna közepéig, ottan
Veletek egy kis számadásom van.«

És a mire kimondta ezeket,
Már a Duna közepén evezett;
Itt a vízbe dobta a lapátot
S a ladiknak legvégére hágott.

»Tudjátok, mit? Meguntam éltemet,
És azt ti miattatok untam meg;
Elmegyek a más világra; hanem
Nektek is el kell ám jőni velem!«

Szólt s fölforditotta a ladikot.
Mind a három a Dunába bukott.
A csalfa lyányt Pista megölelte,
Hogy mellette hagyja őt el lelke.

De a midőn az úrfit meglátta,
Hogy úszni tud, hogy úszik javába,
Utána ment, és őt ölelte meg,
S küzködtek, míg el nem merültenek.

(Szalk-Szent-Márton.)

1847.

BOLOND ISTÓK.

»Jön biz' a, tagadhatatlan,
Mindjárt itt lesz a hátam megett,
S mily haragos! soh' se láttam
Ilyen gyilkos szemeket.

Korbácsolja lovait
S a gyeplőt közéjök vágta,
Úgy jön egyenest nekem
Sebesen ló halálába.

Hallj' az úr,
Legyen annyi embersége,
Hagyjon békét énnekem,
Menjen félre pokol fenekébe!

Hisz' elég nagy ez a puszta,
Megférünk egymás mellett is könnyen:
Mért törnénk tehát egymásra?
Egyik jobbra, másik balra menjen.

És ha épen úgy kivánja,
Hát meg is süvegelem,
Csak térjen ki az utamból,
Csak hagyjon békét nekem.«

Igy beszél a jámbor ifju
A záporhoz, mely utána nyargal;
De biz' ez nem fordul el, hanem
Utoléri s dől rá vad haraggal.

És az ifju?
Ott helyben megáll merően,
Mint Caesar, midőn meglátta
A gyilkot Brutus kezében.

S köpenyét, mint Caesar,
Rávoná a képire,
Azaz hogy rá vonta volna.
Ha lett volna köpenye.

De azért, mint a kinek nyakában
Egy pár bunda s köpönyek,
Oly nyugodtan áll s ezt mondja
Kimondhatatlan egykedvüleg:

»Jó; ha nem hallgatsz rám,
Üssön a mennykő beléd.
Majd meglátom, melyikünk
Unja meg elébb.

Istenemre, én vagyok tán
A világon a legjobb keresztyén,
Mert biz' annyiszor még senki sem
Keresztelkedett meg, mint én.

Mennyit, mennyit mos a zápor engem,
Hanem hiszen szerecsent mos,
Mert biz' én a milyen
Egykoron valék, olyan vagyok most.

Leáztathat rólam
Az eső minden ruhát,
De nem áztathat le egyet: a
Philosophiát.

Az már aztán a szabó,
A ki ezt a ruhát varrja!
S milyen olcsó! Ingyen kapni,
S mégis milyen kevés hordja.«

Igy elmélkedék az ifju ember,
S erre oly jóízűt kaczagott,
Hogy a zápor megboszankodott rá
S még kegyetlenebbűl szakadott.

De az ifju győzte türelemmel,
Állt vidáman és nyugodtan;
Gondolá, hogy zúgolódni
Teljesen méltóságán alul van.

Végre is a mérges felhő
Szégyent vallva távozék,
S szivárványos lett — talán az
Ifju kedvétől — az ég.

»Szép szivárvány!« szólt a vándor,
»Mint életem, olyan tarka,
S olyan fényes, mint jövendőm
S mint a paradicsommadár farka.

Szép szivárvány, szép diadalív
A verőfény tiszteletire,
Hogy a vészen, a felhőkön
Győzelmet nyere;

Szép szivárvány, messze vagy te tőlem,
Jaj de messzebb még a város;
A nap vége pedig már közel,
És az út irtóztatóan sáros.

Én ugyan próféta nem vagyok,
Hanem annyit merek jóslani,
Hogy ma nem gyönyörködhetnek már
Bennem a város leányai.

Sajnálom szegényeket,
De hijába, nem tehetek róla!
Hogyha mégis szállni tudnék,
Mint amottan az a gólya.

Mit csináljak hát?
Ha az éjet itt kinn töltöm,
Gyöngyörű mulatságocska lesz,
Nedves háttal sáros földön.

Bár bolond Istóknak hínak,
Ily bolond csak nem leszek.
Mit tünődöm? Amott egy tanya,
Bemegyek.

Zsiványfészek is lehet
Barátságos alakjára nézve;
De nincs annak félelem szivében,
A kinek még bányában a pénze.

És a kémény füstölög,
Ergo tűz van a konyhán,
Ergo megmelegszem, sőt még
Vacsorálok is talán.

Mily szerencse, mily boldogság,
Hogy tanultam logikát;
Most ezt föl sem érném észszel:
Éljenek az iskolák!«

Ez komor tanya,
A hová az ifju mégyen,
Mélyen benn a
Puszta közepében.

Félig ép,
Félig rom.
Ház-e vagy
Sírhalom?

Mint az árva gyermekek
Anyjok sírhalmánál,
Egy pár vad fa körülötte
Olyan szomorún áll.

És pedig nagy épület,
Nem paraszt kőmives rakta,
Drága mű,
Csak hogy az enyészet lába rajta.

Oldaláról hull a vakolat,
Kopott zsaluk lógnak lefelé,
Mint helyökből kifeszíté
Egyik-másik kósza szél.

Az ajtó előtt egy
Életúnt komondor
Ellenséget s jó barátot
Egyaránt megmormol.

Hátul a cselédház, oldalánál
Egy öreg mogorva béres lézeng;
Dolgoznék, ha dolgoznék,
Balta és járomszög a kezében.

Minden oly bús,
Oly kedvetlen,
Mintha egy világnak
Átka volna itten.

Gondolá is fiatal barátunk,
Hogy elért a tanya közelébe:
»A tatárjárásnak itt talán még
Mostanában volt csak vége.

De ha benn még mostan is Timurlán,
Dzsengizkhán s az egész Tatárország,
Még ugy is belépek; lábamat
Vissza még ez urak sem riasztják.«

S a küszöbre,
És belépett,
S láta egy vénséges
Asszonyképet.

A parazsat túrta
Csiptetővasával.
Szólt az ifju hozzá
Elragadtatással:

»Jó estét magának,
Szerelem galambja,
Ifjuság rózsája,
Nagyanyám nagyanyja!«

De az érdemes hölgy közbevágott,
A beszédnek végét el nem várva:
»Mit keres kend? Isten hirivel
Menjen arrébb, ez nem csárda.

Majd biz' itt minden sehonnait
Befogadni, hát hogy is ne!
Kivált ilyen tájban,
Mikor itt van már az este.«

»Ejh, babám,« felelt a vándor,
»Hisz' nem ment el az eszem,
Hogy beüssem orrom ilyen helyre,
Ha el nem esteledem.

Ép' azért, mert este van . . . «
De szavát el nem végezheté,
Nagy csetepatéval küldte
Őt az asszony kifelé.

Ő nem tágitott. »Ki itt az úr?«
Kérdezé:
»Véle szólok; vigyük az ügyet
Ő elé.«

»Itt az úr: mi a baj?«
Szólt egy tompa hang,
Mintha szólna tenger
Fenekén harang.

Hófehér aggastyán volt az úr,
Hófehér bajusszal és szakállal,
Homlokán kevés haj, sok redő,
Úgy állt ottan komoly méltósággal.

Úgy állt ott merően,
Mint egy sírkereszt,
Melyet télidőben,
Tiszta hó fedez.

Úgy állt, mint egy egész temető,
Melyben oly sok, oly sok a halott,
S látható volt jól, hogy az öröm van
Legrégebben eltemetve ott.

És az ifju lelke a pajkosság
Tarka köntösét rögtön letette,
S szólt illendő szerénységgel
S tisztelettel közeledve:

»Jó uram, bocsánat!
Utazó vagyok;
Még ugyan nem fagytam meg, de
Nem is izzadok.

Nagyon utolért a zápor,
Át találtam ázni egy kicsit,
Engedelmeddel fölmelegedném
S megszáritnám a ruhámat itt.

S ha jóságodból ezen kivül
Még maradna egy darabka hátra,
Azt csak arra használnám, hogy
Megmaradnék itten éjszakára.«

»Jól van!« volt a kurta válasz,
S ezzel befordult az agg.
Kurta volt a válasz, ámde több
Nem kellett az ifjunak.

Fön termett a tűzhelyen,
A láng mellé guggolt szépen,
S ült kevélyen és vidáman,
Mintha ülne egy királyi széken.

»Most nekem áll a világ!«
Ekképen gondolkodék.
»Tudtam, igy lesz és azt is tudom,
Hogy vacsorám is lesz még.«

Ezt gondolta, s össze-vissza
Gondolt minden tarka-barkát.
És miért nem gondolt volna?
Hisz' bolond Istóknak hítták.

A mi volt és a mi lesz,
A mi nem volt s nem leszen,
Minden, minden
Megfordult a fejiben.

S a mit ő magában gondolt,
Ki is szokta mondani;
No hiszen a vén anyónak
Volt mit hallani!

Három vendégoldalas szekér
Sem birná el, annyit fecsegett ott,
S olyakat, hogy rajtok az anyó is
Néha még — uram bocsá'! — mosolygott.

Hejh pedig ezt vajmi régen,
Régen nem tevé már;
Szinte csikorgott belé a szája,
Mint a megrozsdásodott zár.

De hogy minden mértéken fölül
Hosszu ne legyek:
Mint az ifju jóslá, meghivá őt
Vacsorára az öreg.

»Ejnye, ejnye!« gondolá az,
Másod ízben rakva meg a tányért,
»Ez a Matuzsálemína
Hogy kitett magáért!

Hiszen ez királyi vacsora!
Kár, hogy ilyen búsan költjük el.
Megszólitom az öreg urat,
Ha felel, ha nem felel.

»Jó uram, tisztelt úr,
Ételed jó, de egy híja van,
Az az egy a híja, hogy
Nagyon sótalan.

Nem ezt a sót értem; mással
Szoktam sózni én az ételt:
Mulatással,
Víg beszéddel.

A halak is kaczagnának rajtunk,
Ekkép látva minket.
Avvagy siralomházban vagyunk tán,
S holnap már kivisznek?

Fél halál a hallgatás,
Tőle szinte félek én;
Ha te restellesz beszélni,
Majd beszélek én.

Történet, földmívelés, művészet,
Csillagászat, természettan,
Költészet, jogtudomány, kuruzslás:
Mind, mind a fejemben van.

Ismerős előttem
Éjszak, dél, kelet, nyugat;
Jártam fényes palotákban
És rongyos kunyhók alatt.

Mondd, miről beszéljek?«
És az agg (inkább szemeivel,
Mint hangjával) ekkép válaszolt:
»Engemet már mi sem érdekel.«

»Oh! uram, ne mondd ezt,« szólt az ifju,
»Isten ellen vétkezel vele,
Elzárkozni e dicső világtól,
A mely széppel, jóval úgy tele.«

»Tele széppel, jóval,« mormogá az
Aggastyán fejét megrázva,
Tele széppel, jóval, meglehet, de
Legfölebb csak néhányak számára.

Majd ha hetven, nyolczvan év keservét
Hordod szíveden,
S közte még csak egy hervadt virág,
Egy szép emlék sem leszen,

Majd ha dőlni készül élted fája,
S azt sem mondhatod,
Hogy ágain a boldogság-madár
Egyszer nyugvék, egy dalt csattogott,

Hanem a kínszenvedések függtek
Rajta, mint akasztott emberek:
Akkor mondd meg, milyen a világ,
Akkor mondd meg, fiatal gyerek.

Tél vala már ifjuságom;
Hát öregkoromnak,
Hát ennek még
Milyen nevet adjak?

Szerettem; szerelmem angyal volt,
Ott fönn született az égben,
S gyalázat sarával megdobálva
Halt meg itt lenn a földön, szeméten.

Hogy virágtalan volt tavaszom,
Kétségemnek rémeit legyőzve,
Jó reménynyel néztem a kalászos
Nyár elé és a gyümölcsös őszbe.

Eljött s elment mind a kettő,
És mi hasznom benne?
Hogyha mindent elbeszélnék,
Szíved megrepedne.

Hosszu fájdalom rövid tartalma:
Sírban két jó gyermekem;
Még egy él, és ez rosz ember
És irántam idegen.

Elhagyám, s már nem láttam sem őt, sem
A világot tíz esztendő óta,
És ezóta nincs egyéb érzelmem,
Mint bevágyni, be a koporsóba.

Én bevégzém számadásom
Az élettel:
Mit akarhat még velem, hogy
Nem ereszt el?

Kiivott már mindent, bennem
Semmi nem maradt:
Mért nem dobja hát el már az
Üres poharat?

Átkozott légy, élet,
Légy elátkozott,
A ki rabszolgádat
Ekkép kínozod!

Átkos, átkos a világon minden;
Egy van csak mi áldást érdemel:
Az az egy kicsiny gödör, hová az
Élet minket nem kisérhet el.

Milyen áldás, ott lenn porladozni,
Elfeledni, hogy valánk,
Hogy ama nagy kínpadon szenvedtünk,
A melynek neve világ!«

Itt megállott a sok évnek
És sok búnak embere,
És az ifju szót emelni
Csak hosszú szünet multán mere.

»Szent előttem minden fájdalom,
Kettősen szent a öreg szivé;
Nem akarlak bántani; bocsáss meg,
Ha beszédem lelked sértené.

Jó uram, te vétkezél;
Tűrd tehát a büntetést,
Mely, ha nagy, azért az, mert
Bűnöd is nagy: a kétségb'esés.

Ez a bűnök koronája,
Minthogy az nem más,
Mint a legsötétebb
Istentagadás.

A kétségb'esés pokoli hang,
A mely fölkiált az égre:
Nincs te benned isten, a kinek
Gondja volna az emberiségre.

S méltó rá bizonynyal,
A ki ezt kimondja,
Róla hogy kezét a
Jó isten levonja;

Mert van a világnak atyja,
Van egy hű gondviselője,
Minden ember megláthatja,
A ki el nem fordul tőle.

Csak ne legyünk türelmetlenek!
Néki sok a gyermeke,
Ne kivánjuk, hogy minket tegyen
Mindeneknek elibe.

Itt a törvény: várj sorodra!
És nem vársz hijába;
Mint a nap a föld körül, úgy
Vándorol jósága.

S nincsen a kit elkerülne,
Ha ma nem jött, eljön holnap;
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.

S a boldogság soh' sem késő,
És ez oly bűszer, mitül
— Essék csak egy csepp beléje —
Egy tenger megédesül.«

Még soká beszélt az ifju,
És az agg mindig jobban figyelt,
S úgy szívá be lelke e beszédet
Mint a gyermek az anyatejet.

És midőn elhallgatott az,
Álmélkodva kérdezé az agg:
»Hol tanultad ezeket?
Ki vagy, ifju, hogy hínak?«

Az pedig a komolyságot
Már nagyon megunta,
S válaszát vidáman, pajkosan
Ilyeténkép mondta:

»Hol tanultam ezeket?
Egy bagoly beszélte,
A midőn egy vészes éjjel
Egy odúban háltam véle.

Ki vagyok? Sehonnai,
Se országom, se hazám,
Valamely vándormadár
Lehetett az ős apám.

Járok-kelek a világban,
Ma itt vagyok, holnap ott,
És a kinek tetszik, annak
Emelek csak kalapot.

Minél többet éhezem és fázom,
Annál több az örömem:
Mert annál szebb lesz jövendőm,
Minél rútabb jelenem.

S hogy hínak? Biz' én már jóformán
Elfeledtem igaz nevemet,
Azt tudom csak, hogy most a világ
Bolond Istóknak hí engemet.«

Más nap reggel Bolond Istók
Fölvevé kis batyuját,
Odaállt a vén gazdához
És elmondá bucsuját:

»Isten hozzád jó öreg! ha egykor
Boldog lészsz, gondolj reám,
Jussak akkor az eszedbe, a ki
Boldogságodat megjósolám.«

Megfogá kezét a
Remegő aggastyán,
S szóla, s egy nehéz könny
Pergett végig arczán:

»Isten hozzád, ifju ember,
A kitől én . . . a ki bennem . . .
A ki nékem . . . Látod, látod,
Hogyan kell a szót keresnem.

Isten hozzád! Vagy nem!
Mondok valamit:
Ne bucsúzzunk még el,
Maradj vélem itt.

Maradj itt, míg meg nem únod
E tanyát,
És ha tetszik, maradj itt az
Élten át.

Mondd el, a mit tegnap mondtál,
Mondd még százszor el nekem!
Olyan jól esik azt hallanom,
S végre majd el is hiszem.

Úgy-e itt maradsz barátom?«
Szólt az ifjú: »Maradok;
Kötelességem maradni,
Ha már így van a dolog.

Az olyan beszédben
Ha kedved telik,
Elbeszélek én, ne félj, akár
Száz esztendeig . . .«

Kinn azonban zaj van,
Kocsi érkezett;
Kocsi itt e pusztán!
Vajon ki lehet?

»Nem szabad bejőni senkinek!
Így kiálta ki az agg.
»Én nekem sem, nagyapám?«
Szól kivül egy édes női hang.

És kinyilt az ajtó,
És bejött a lyány,
Oly fiatal, oly szép,
És oly halovány!

S ráborult a bámuló öregre,
Könnye, csókja égeté két arczát,
S így önté ki
Lelke harczát:

»Unokád függ rajtad, nagyapám!
Úgy ölellek át, mint a keresztet,
Áhitattal és reménynyel . . . hangom
Fájdalomtól és örömtül reszket.

Jöttem hozzád ótalmat keresni;
Hol találnám azt, ha nálad nem?
Jaj, hogy erre rászorultam, s százszor
Jaj, hogy apám az én ellenem!

Tőle futok, védj meg ellenében!
Szívtelenül férjhez menni készt;
Van-e annak, van-e annak szíve,
Ki egy szívet összetörni kész?

Kérelem s könny, mind hijába volt,
Kőszoborra hulltak könnyeim.
Oh! ha itt is úgy járok mint ottan,
Lesz-e több ily sors, mint az enyim?

Értem, értem, mit jelent e
Szemrehányás szemeidben:
Úgy-e azt, hogy az utósó
Szükségből vagyok csak itten?

Ne itélj meg, százszor jöttem volna,
S apám tiltá, hogy ne jőjek el,
Ő mondá, hogy senkit sem szeretsz te.
Ah, hogy őt mindig vádolnom kell!

Csak hogy itt vagyok végtére!
El sem hagylak már ezentul,
Hogyha csak te
Ki nem kergetsz hajlékodbul.«

Mennyit nem akart felelni
E beszédre az aggastyán,
És egy szó kevés, de annyi
Sem jöhetett ki az ajkán.

Könnyhullása, zokogása
Volt a felelet,
És hogy édes könnyeket sir,
Látni lehetett.

Mint két árviz, a mely
Összejő,
Összefolyt fölötte
Múlt s jövő,

És e tenger őt örök
Elnyeléssel fenyegette,
Vagy ha életét nem is, de
Elméjét nagyon féltette.

Végre is csak tört eszméket monda:
»Van tehát, ki engem is szeret!
Mintha feketedni érzeném
Ezeket a fejér fürtöket!

Mily kicsiny volt, hogy utószor láttam
Milyen szépen néz reám.
Ifju ember, hol vagy? Nézz ide,
Ez az én kis unokám!

Ifju ember, addsza kezedet,
Mert hiszen te mondtad:
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.

Ő hozzám jött, volt bizalma bennem,
Többé már el sem hagy.
Védni foglak isten, ember ellen,
Kis unokám, ne félj, jó helyen vagy.«

És ki tudja még mit
Össze nem beszélt,
Össze-vissza hányva
Végét, elejét.

Kinn azonban ujra zaj van,
A leányért apja jött;
De kilép az agg s reá dörg:
»Át ne lépd e küszöböt!

Nem szentségtelen lábnak való ez,
A tied szentségtelen;
Vagy jer, azt megteheted: taszíts el
És gázolj keresztül testemen.

Lyányod itt van. Lyányod?
Többé nem tiéd,
Miért is volna? őt ugy is csak
Veszni kényszerítenéd.

Megtagadtad egykoron apádat,
Megtagad most téged gyermeked;
Él az isten s őrizi törvényét,
Őrködik az igazság felett.

Meg nem átkozlak, de
Meg sem áldalak . . .
Menj el ugy, hogy többé
Ne is lássalak.«

És a fiú nem mert közeledni,
Összezúzva távozék,
Apja keményen parancsolólag
Nyujtotta ki jobb kezét,

Úgy állt ott az aggastyán
Bús hideg fönségben,
Mint a jégnek oszlopa
Éjszak tengerében.

A midőn már messze járt fia,
Egy sohajt küldött utána,
Egy kebeltépő sohajt,
S beballagott hajlékába.

Oda benn nagy hallgatás lett.
Mélyen hallgatának;
Végre szólt az ifju vándor
Az öreg gazdának:

»Most, uram, már úgy hiszem, hogy
Én fölösleges vagyok,
Van más, a ki majd vigasztal,
A ki földerítni fog.

Jó kedvemmel és vándorbotommal
Megyek én megint a magam útján . . .
Isten hozzád, öreg ember,
Isten hozzád, ifju lyány.«

Menne is, ha őt a gazda
Meg nem fogná,
S nyájas keménységgel így nem
Szólna hozzá:

»Az elébb maradni kértelek,
Mostan ezt parancsolom:
Láss boldogságomban is,
Hogyha láttad bánatom.«

»Maradok, ha úgy kivánod,
Sőt maradok örömest,«
Szólt az ifjú, »de egy kikötéssel:
Én leszek a gazda, mindenes.

Lyány levén a háznál,
Rendnek is kell lennie,
És így bízni kell a kormányt
Ügyes ember kezire.

Én világlátott ember vagyok,
Meglásd, mit csinálok
E házból, mely most beillenék
Medve- és farkastanyának.«

S hozzálátott a dologhoz,
A cselédség véle,
Lusta nép volt, hanem őket
Váltig ösztökélte.

Seprő, meszelő, sikárló,
Szappan, minden működék,
S harmadnapra a tanyát már
Majd magok sem ismerék.

Minden tiszta, fényes, mint a
Katonaruhán a gomb,
Nincs sehol a régi rozsda,
Régi szenny és régi gond.

S ez, bolond Istók öcsém,
Ez mind a te munkád!
Ember vagy, ember a lelked is,
Akárki mit mond rád!

Tudja ő jól, mit hogyan kell.
Hagyjátok csak őt magára,
Tudja azt is, hogy a szép lyány
Nem haragszik a virágra.

Annak hát az ő okáért
Hajnalonként kimegy a pusztába,
Összeszedi a sok szépen nyiló
Vad virágot s köti bokrétába.

És ezt a lyányka,
Hogyha felkel,
Ablakában látja
Minden reggel.

Reggelenkint szép virágbokréta,
Nap hosszában tarka víg beszéd.
Hejh dicséri az öreg az ifjú
Elméjét, a lyány pedig szivét!

És igy telnek, igy repűlnek
Órák és napok,
Sőt még úgy sem hazudok, ha
Mondok egy pár hónapot.

Hogy mult el, hogyan nem,
Azt nem tudja senki,
De hogy elmult szépen,
Nem tagadja senki.

S már akárhogyan húzzuk, halasztjuk,
Végre is csak el kell mondani:
Szinte restelem leírni,
Olyan furcsa valami.

Nagyon egyszerű dolog különben:
A fiú fölszedte holmijét
S a vándorbottal kezében
Az öreg elébe lép.

S szólt, azaz hogy szólott volna,
S nem tudott, csak szája mozgott,
Elfelejtett
Minden hangot.

De az öreg szó nélkül is
Átallátott szándokán,
Nem különben a ki ott állt
Másfelől, a kis leány.

És egyszerre csak elkezdtek
Sírni mind a ketten,
S rákezdte az ifju is, tán
Még keservesebben.

Úgy megsírtak, sírdogáltak,
Jobban sem kell;
Egyszer ülőhelyéből a
Gazda fölkel.

És hátáról a tarisznyát
Leveszi,
A leány meg kezéből a
Botot veszi ki.

És azóta nyugszik
A tarisznya s bot:
Bolond Istók többé
El nem távozott.

Nem volt bolond,
Hogy távozzék,
Onnan a hol
Úgy szerették! . . .

Már kevés virág van a pusztában,
Mert az őszi szelek fújnak,
De vagyon még annyi, hogy elég lesz
Menyasszonyi koszorúnak.

A midőn a templomból mint
Feleség s férj jöttenek,
E szavaknál egyebet nem
Mondhatott a jó öreg:

»Gyermekeim, legyetek
Mindig ilyen boldogok!
Már én is tudom, mi a
Boldogság, meghalhatok.«

»Nem szabad meghalnod,« súgta a vő,
»Hátra van még valami!
Unokádnak gyermekit idővel
Őket is meg kell még áldani!«

Évek jöttek, évek mentek,
Mindenik vetélkedett,
Melyik adjon a másiknál
Ő nekik több örömet.

Most pedig ... Elmondjam-e, ne mondjam?
Űzik a felhőket a szelek,
Nagy pelyhekben sűrün omlik a hó,
Hó a földön, éj a hó felett!

A pusztában csak egy fény világit,
A tanyának mécsvilága ez,
Boldogokra vetheti világát,
Úgy tetszik, hogy örömében rezg.

A tanyában, jó meleg szobában,
Pattogó, szikrázó tűz körűl
Az aggastyán, a férj, a menyecske
És egy pár kis pajkos gyermek űl.

A menyecske fon s dalol; nagyapja
S férje játszik a két fiuval;
Kün süvít a tél viharja ... ott benn
Perg a rokka s vígan zeng a dal.

(Pest.)

SZÉCSI MÁRIA.

Gordon, de ragyogó lovagkor! kiégett
Piros éjszaki fény! ujra meggyujtalak,
Képzetem fáklyája ujra meggyujt téged,
S lángodnál látszik a tündér-kert ujolag,
Melynek oly szép fája volt, s oly szép virága:
Vitézség cserfája, szerelem rózsája!

Idősb Rákóczi György két száz esztendővel
Ezelőtt elhagyta szép Erdélyországot,
S a hitszabadságért küzdő seregével
Bátran, elszántan a magyar földre vágott:
Gömör bérczei közt magas Murány vára
Rá s katonáira nyilt kapukkal vára.

Bethlen szép özvegye volt, Szécsi Mária,
Ki megérkezésén ekkép üdvezelte:
»Üdvöz légy, fejdelem, Erdélynek hős fia,
Lelked rokon s Szécsi Máriának lelke,
Ugyanaz ügy köti össze lelkeinket,
Azért kezet fogni mi gátolna minket?

Itt van íme jobbom, add ide jobbodat,
Bátran szoríthatod, bátran megrázhatod:
Apám s férjem hős volt, hát sikoltásomat
Asszony létemre is hallani nem fogod.
Így, Rákóczi bátya: most szent a frigy velem,
Barátod barátom, s ellened ellenem!«

Tovább ment Rákóczi a frigykötés után,
Serege kis részét hagyván csak ott őrül;
Ha jön ellen, jöjön; csak mosolyog Murány
Rá a vihatatlan sziklai tetőrül.
Magas és meredek, fölnyúl a fellegig,
Tán még a villám is alatta születik.

Jött is az ellenség, pedig nem sokára,
A haragra lobbant császár emberei;
Őket a pártütő várnak ostromára
Vitéz Vesselényi Ferencz vezéreli;
Követet nevez ki, hogy a várba menne
S vagy megadást hozna vagy harczot üzenne.

Elindult a követ, be is bocsáttaték;
Bethlen szép özvegye kérdé: mit kivánna?
»Vár kapitányával szólni óhajtanék.«
»Szólj, felelt a hölgy, én vagyok kapitánya.«
Elbámult a követ. Hogy ne bámult volna?
Ily kapitánynyal még soha sem volt dolga.

Azután elkezdé, s mondta mondókáját,
Mely röviden hangzék, csak ennyibül állott:
»Megnyitjátok-e ti nekünk Murány várát?
Vagy mi magunk nyissuk meg, azt akarjátok?«
Kurta megtagadás volt a válasz érte,
Azt is gúnyos, büszke mosolygás kisérte.

Visszakullogott a követ a vezérhez
S eléje terjeszté kivel és mit beszélt.
Vesselényi maga sem tudja, mit érez;
Mijét bántja e hír: szivét-e vagy eszét?
Lelkére sötéten, sűrűn jött a felleg,
És belőle ilyen villámok löveltek:

»Ördög és boszorkány! még csak ez volt hátra,
Hogy fejkötő ellen szögezzem ágyumat;
Rá találok lépni, jó asszony, pártádra,
S majd pártáddal együt fejed is leszakad.
Tán üres a konyhád, nincs mit kotyvasztanod,
Hogy főző kanál helyt most a kardot fogod.

Soha sem hallotta ez asszony híremet?
Vesselényi hírét, hogy így ki mer kötni?
Holnap halvány lesz a hajnal, mert elijed,
Olyan ágyudörgés miatt fog ébredni,
S mire ő elszalad és a nap föltámad,
Murány égő romján gyujtom meg pipámat.

Hm, fegyveres asszony! Furcsa, furcsa lehet,
Olyanforma tán mint szoknyában a férfi.
Tehát amazonok csakugyan termenek,
Melyekről nem egyszer hallottam regélni?
S mondja követem, hogy szép és ifju asszony.
Meg kell látnom, igen, meg! el nem mulasztom.«

A vezérnek hosszu volt ez a nap, hosszu:
Két madár szállott rá, türelmét ostromló:
Tarka kiváncsiság és fekete bosszu,
Kerepelő szarka és károgó holló.
Végre jött az éj, s ment, viradni is kezdett:
A vár tetejéről lesz szép nézni eztet.

Jött az ifju hajnal, az ékes levente,
Ragyogó szép csillag a kócsagtoll fején,
S vállán újdonatúj piros bársony mente:
Így jött elé fényes diadalszekerén;
Megölte az éjet, fejét vette; vére
Fölfecscsent egész a fellegek szélére.

A köd pedig, az éj csüggeteg tábora,
Mert fő nélkül maradt, futni kezde gyáván,
S oszladozott számos apró csoportokra,
És elbújt a völgyek legtitkosabb táján,
Ott végső kétségbeesés szálla rája,
S fölakasztá magát fenyőfák ágára.

Ezalatt Murányon a nép talpon terme,
Látván, hogy ott kinn az ellenség sem alszik.
»Fegyverre!« kiálta a vezér, »fegyverre!«
Szava, mint pacsirta éneke, úgy hangzik,
Mert Szécsi Mária volt a vezér maga;
Vagy talán leesett a hajnal csillaga?

Pej paripa tombolt, prüsszögött alatta,
Békétlenül rágván szájában a vasat;
Oldalán aranyos kardját csattogtatta,
Keblén aczél pánczél, fején aczél sisak.
Fényes volt pánczéla, sisakja, szablyája,
De legfényesebb volt szeme két gyémántja.

Állt sorban a sereg, s előtte vezére,
Várván, hogy megszólal a sok ágyutorok,
Melyek, kitéve a szomszéd hegytetőre,
Néztek, mint a lánczra kötött komondorok.
De ím, a várba az ágyudörgés helyett
Az ellenségtől egy új követ érkezett.

Szép ifju, a milyen csupán magyar lehet:
Tüzes két szeme a bátorság fáklyája,
Mely koporsóba vagy diadalhoz vezet;
Mégis nézzétek, hogy Máriát meglátja,
Arcza piros vére futni kezd, úgy rémlik,
Fut lefelé mélyen, meg sem áll szivéig.

Ott áll haloványan a vezérhölgy előtt,
És mint a nyelvtelen harang oly szótalan.
Mindenki gyávának, ijedtnek tartja őt;
Csak Mária tudja, csak ő, mi baja van.
Az asszony ne látna férfiak lelkébe?
Ne látná, mennyire hatott be szépsége?

S melyik asszonynak nincs kedvére, ha tetszik?
Egyet emelt fején a fiatal özvegy,
Ajkát rejtett mosoly vonásai jegyzik,
S a megzavarodott ifjuhoz közel megy,
Egy ugrással vitte mellé paripája.
Nagy nehezen megnyilt a követnek szája:

»Asszonyom, még egyszer küld hozzád a vezér:
Császári királyi fölségünk nevében,
Add meg magad, add meg a várat, a míg kér,
Megbánás terem a makacsság földében.
Nézd, ott állanak az ágyu-oroszlánok,
Melyek tüzet hánynak s halált bőgnek rátok«.

Mária mosolygott, s szólni ekkép kezdett:
»Köszönöm vezéred szíves jó 'karatját,
Hogy a fenyegető bajra figyelmeztet;
De mondd meg, hogy azt itt fölöslegnek tart-
Küldje oroszlánit; mire ide jutnak, [ják:
Lábainknál mint kis kutyák meglapulnak.

Magasak a sziklák, erősek a falak;
És hogyha nem volna sem egyik, sem másik,
Itt vannak kardjaink, hogy átalmazzanak
Vérünk kifolytáig, lélek-szakadásig!«
S megüté oldalán a fölcsengő kardot,
S lelkesedve tovább ily beszédet tartott:

»Jertek, ha jöhettek: ha gyöngék falaink,
Megmutatjuk azt, hogy karjaink erősek;
Eldőlhet a sáncz, de bátorságunk nem ing;
Meghalhatunk, de úgy halunk meg, mint hősek:
Ha itt e lobogó helyett más lengedez, [lesz.«
Mi már azt nem látjuk, mert szemünk hunyva

Végig hallgatá a követ e beszédet,
Vagy tán nem is hállá, csak az asszonyt látta,
S szemeitől lelke meggyuladt, s úgy égett
Mint ítéletkor majd az isten világa.
Meghajtá magát, vagy meg sem hajtá talán,
Ment s vitte mélységes sebét bal oldalán.

Bethlenné pediglen, titkos kedvtelésben
Küldé tekintetét a távozó után, [nem,
S ezt gondolta: »Kár volt tovább nem beszél-
Maradt volna még itt s nézett volna . . . reám.
Szép ifju! szemével több bajt okozhatna
Mint vezére minden fegyveres hatalma.«

Midőn már a követ a kapuhoz ére,
A hogy úgy fölszedte elszórt eszméletét
És a porkolábtól író-eszközt kére,
Irt s ily szókkal adta át megirt levelét:
»Úgy jártam, barátom, mint járt hajdanában
A szultán követe Mátyás táborában.

Tudod, hogyan történt? A nagy király elé
Vitték a törököt. »A szultán üdvezel!«
Megzavarodtában e két szót hebegé,
S tovább nem mehetett elakadt nyelvivel.
Miket el nem mondtam, mik reám bizattak,
E levélbe irtam, add át asszonyodnak.«

Ezt cselekedni a porkoláb nem késék.
Lóhátról olvasta a hölgy az iratot.
Jó, hogy meg nem látták nagy meglepetését,
Mely miatt a lóról csakhogy le nem bukott.
Le is szállt hirtelen, magát összeszedé
S tettetett közönynyel ment szobája felé.

Alig várta, alig várta, hogy benn legyen,
És midőn beére, pánczélát ledobta,
Hogy könnyebb, szabadabb lélekzetet vegyen
S zajló szive meg ne repedjen alatta.
Sisakja sem kellett, messze félreveté;
Elég súly most szíve: mért terhelje fejét?

És ha már nincs pánczél, sem sisak fölötte,
Mit csináljon a kard egyedűl oldalán?
A kardot is többi fegyveréhez tette,
S oly kimélve mintha félne tőle talán.
Igen, melyet eddig kivonva forgatott,
Mostan félt a kardtól, bár hüvelyében volt.

Marsból Venus termett. Igy változik által
A haragos vihar bágyadt fuvalommá,
Igy változik át, mely gyújtott sugarával,
A tüzes nap enyhe szelíd alkonyattá.
És a szem, mely elébb villámot lövelt szét,
Arcza két rózsáját harmattal fürészté.

Többször olvasá már a kapott levelet,
S ujra elolvassa, reszket keze s lelke.
»Gyönyörű szép asszony, szép mindenek felett!
Egy eszem volt, azt is látásod elvette;
De ez egy ész helyett adott ezer szivet:
Csillagok csillaga, valamennyi tied!

Kell, hogy még lássalak, az ütközet előtt,
Melyben eleshetem. Kell, hogy meglássalak.
A kárhozat keze vonna rám szemfedőt,
Ha már nem látnálak, dicső tündéralak.
Mutasd meg magad egy rövid pillanatban,
Csak a míg előttem szíved egyet dobban.

Mondj akármily utat, hogy hozzád mehessek,
Ha az alvilágon visz is az keresztül,
És ha ott leszek, ha láttalak: öless meg!
Szívesen veszem a halált is kezedbül.
Vesselényinek irj, vagy izenj, ha izensz,
Mert, ki előtted volt, Vesselényi Ferencz.«

E lángoló szavak voltak a levélben;
De ki írná le azt, leírni ki tudná,
Mi volt és mi nem volt Mária szivében,
A midőn szemeit e sorokon tartá?
Tengeri szélvész ment át zajongó keblén,
Fehér hullámait magasan emelvén.

És e hullámok közt egy kicsiny kis sajka,
A szív, hánykódott, de evezett vakmerőn;
Egy egész világnak kincsét vitte rajta
A félelmet hírből sem ismerő remény.
Messze látszott még a part, de immár látszott
És, ha nem volna, ez adna bátorságot:

»Írok neki,« szólott a szép hölgy magában.
Hosszan gondolkodott, gondolt is sok szépet;
De mikor azt hitte, hogy már ott tollán van,
Azt vette észre, hogy megint messze tévedt.
Végre csak ezt irta válaszul hamarján:
»Éjfélkor légy a vár délnyugati sarkán.«

Hogy ért Vesselényi, hogy sem táborába?
Mint tudhatnám én azt, hisz maga sem tudta.
Bement, de nem soká maradt sátorába,
Olyan kemény volt a medvebőr alatta.
Puhább fekvőhelyért indult ki a dőre,
S kapta magát, ráült egy sziklatetőre.

Magas volt a szikla, szemközt Murányvárral,
Hol leült a vitéz mélán elmerengve;
Fenyőfa borítá sötét árnyékával,
Mellette kis patak és kis madár zenge.
Azt sem tudta eddig, van-e madárének;
S most elhallgatta, s oly jól esett szivének.

Végre boszankodva szóla: »Istenemre,
Ez asszony boszorkány, úgy megbüvölt-bájolt!
Egy a gondolatom, s ez ő. Szemeimre
Vont az egész földet betakaró fátolyt.
Nincs ezen fátolynak csak egy kis nyilása,
És ez is azért van, hogy szemem őt lássa.

Oly szép s olyan bátor! Énhozzám illenék.
Feleségem meghalt, és ezt bölcsen tette,
Nem szerettem szegényt; jósága volt elég,
De nagyon sok gondja volt a feszületre.
Nem mondom, hogy nem lett volna jó apácza;
Kár is, hogy nem az lett, nagyon elhibázta.

Szerelem, szerelem, te kedves szép vendég,
Itt vagy végre, itt; de nem átkozlak-e meg,
Hogy álmaiból e lelket fölserkentéd,
Hogy megmozdítottad gránitkő-szivemet?
Ha hidegen felel a forró levélre . . .
Őrülés, ne vezess örvényed szélére!«

Fölugrott és szinte fenyegetve nézett
A vár felé, úgy ment vissza sátorába.
Csaknem összeroskadt térde, hogy belépett
Mert ott Máriának levelét találta.
Nagy volt, a míg bontá, nagy volt lelki harcza;
S mi volt halványabb: a levél-e vagy arcza?

Sokára ugyan, de csak eljött az éjfél,
A szellemeknek e fényes fejedelme.
Kinek koronája dúsabb az övénél?
S több csillaggal kinek van megrakva melle?
De most koronáját letevé, a holdat,
S mellén a ragyogó rendjelek nem voltak.

Egyszerű fekete felhőpalástban jött,
Tán mert ő is titkos kalandokra készül
Miként Vesselényi. Sűrű bokrok között
Állt ez s gondolkodék szive szerelmérül;
Rég gondolkodék már, midőn fenn az óra
Lomha nyelve végre tizenkettőt szóla.

Olyan hatalmasan dobogott kebele,
Mintha azt belülről buzogány döngetné,
Mert ím kötélhágcsó indul meg lefele;
A vitéz elfojtott sohajjal köszönté:
»Mennyországba megyek, vagy vérpadra talán:
Mindegy!« Ment s belépett a vár kis ablakán.

Mária fogadta, egyedűl várt rája.
Egyedűl? Nem! Együtt ezer szépségével,
Fehér kebelével, fekete hajával,
Piros ajkaival, sötétkék szemével.
Az asztalra téve reszketett a lámpa.
Tán szerelemféltés volt reszkető lángja.

»Eljöttem, asszonyom!« szólalt meg a lovag.
»Nagyságos kegyedért vedd köszönetemet.
A mit már megirtam, elmondjam ujolag?
Elmondjam, mennyire földúltad eszemet?
Keblemnek egykori holt, rideg magánya
Most a szerelemnek hangzatos tanyája.

Reszket a szivem, de nem mint a rózsafa,
Mely fölött elsuhant az esti fuvalom;
Reszket a szivem, mint kárpáti szikla, ha
Földindulás tör át alatta szilajon.
Bástyás az én szivem; nagy szenvedély kellett
Hogy meghódíthassa e pánczélos keblet.

Oh de te, asszonyom, szólj, miért hivattál:
Azért-e, hogy lássad kínomat s kinevess?
Vagy talán azért, hogy rajtam szánakozzál?
Inkább erre vagyok, mint arra érdemes.
Vagy talán azért, hogy szerelmem hegyére
Reményvárat épits, asszonyom, ezért-e?«

»Ezért, sőt még többért,« szólt Szécsi Mária.
»Szeretlek tégedet, szivemet megnyeréd,
Szívem már tied, és kész rá hajolnia,
Hogy bird kezemet is, de egy föltételért.
Ha igazán szeretsz, könnyű lesz a válasz:
Szerelmem- s kezemért pártom közé állasz?«

»Nem!« szólt Vesselényi gondolkodás nélkül,
Szólt ünnepélyesen és határozottan.
»Ezen föltétellel elmém meg nem békül;
Kivánj akármi mást, mi hatalmamban van.
Sokkal, sokkal drágább vagy te, mint életem,
De becsületemet nem adom érted sem.

A mely zászlónak én hűséget esküvém,
Annak fogok élni, az alatt halok meg;
És ha másnak adott eskümet megszegném,
Hinnéd-e az esküt, melyet neked teszek?
Ha szeretsz, asszonyom, úgy kivánj egyebet,
Különben tört szívvel, de mégis elmegyek.«

Mária csendesen, némán nézte a hőst;
Ajaka nem szólott, csak szíve dobogott.
»Ily nagynak hittem és óhajtottam is őt!«
Lelkének mélyében ekkép gondolkodott.
»Oh de most mit tegyek? mihez tartsam magam?
Én törjek hűséget? én szegjem-e szavam?«

Azután fenn-szóval mondá a vitéznek,
S szavában tettetett haragláng lobogott:
»Jól van; ha én értem nem jösz, kényszerítlek
Pártomhoz: e várat elhagyni nem fogod.
Itt maradsz, s ha nem kell menyasszonyi ágyam,
Erre fekszel, és ez nincs megvetve lágyan.«

S megnyitván egy ajtót, a vérpadra mutat,
Mely állott a szomszéd szobában sötéten.
Vesselényi látja: a félelem utat
Nem talál szivéhez, de bántja a szégyen.
»Bolond, a ki vagyok, szerelem bolondja!«
Ezt gondolja s tudtán kivül el is mondja.

»Oh én bolond! hisz' ezt gyanithattam volna,
Sőt gyanitottam is, és mégis eljöttem.
Végeztesd, asszonyom! hol van a vérszolga?
Mert nem igen van több szó közted s közöttem.
Üttesd le fejemet, és a hol elásnak,
Tétess szamárfület síromhoz fejfának.

Gyalázat, gyalázat! Kit a harcz istene
Nem mert bántani, im asszonyi csel ejt meg.
De mért zúgolódom, miért ő ellene?
Hiszen minden ember úgy arat a mint vet.
Végeztess ki, hamar végeztess, asszonyom!
Nem átkozlak téged, magamat átkozom.«

»Nem, nem a vérpadra! kiált föl az asszony,
»Ide karjaimba, forró karjaimba!
Nincs hatalom, a mi tőlem elszakaszszon,
Sorsom és sorsod egy csillagra van irva.
Ha már egyikünknek meg kell szegni hitét,
Én szegem meg, legyen sértetlen a tiéd.

Tudom, mit várhatok pártom híveitől;
De lesz annyi erőm, hogy eltűrjem érted,
S a jövendő tán majd szelídebben ítél,
S ha le nem mossa is a foltot, mely érhet,
Legalább elföldi, s megbocsát a nőnek,
Hogy elfelejtette végét szerepének.

Mert csak szerep s nem más az asszony vitézség.
Elhagyom a csata terét, a szinpadot;
A kardot, a pánczélt nem nekünk készitek;
Szégyenlem, hogy vele kezem kontárkodott.
Fölveszlek, szerelem eldobott rózsája,
Asszonyok fegyvere, királyi pálczája!«

És rövid nap mulva az ágyuk dörgének;
De csalatkoznék, ki ostromnak gondolná:
Lakodalmat adtak hírül a vidéknek,
A hős vezér s a szép özvegy lakodalmát.
Meddig tartott, meddig nem a lakodalom?
Nem tudom, de víg és zajos volt, mondhatom.

Kétszáz esztendővel utóbb, hogy itt jártam,
Híre sem volt többé az egykori zajnak,
Az elhagyott, az elpusztult Murányvárban
Vadrózsa-bokrok közt halk szellők susogtak.
Letörtem egy rózsát s magammal hoztam őt,
Talán a szép asszony szíve porából nőtt.

(Szatmár.)

1848.

AZ APOSTOL.

I.

Sötét a város, rá feküdt az éj,
Más tájakon kalandoz a hold,
S a csillagok behunyták
Arany szemeiket.
Olyan fekete a világ
Mint a kibérlett lelkiismeret.

Egyetlen egy kicsiny fény
Csillámlik ott fönn a magasban,
Bágyadtan s haldokolva
Mint a beteg merengőnek szeme,
Mint a végső remény.

Padlásszobának halvány mécse az.
Ki virraszt ott e mécs világa mellett?
Ki virraszt ott fönn a magasban?
Két testvér: a nyomor és az erény!
Nagy itt, nagy itten a nyomor,
Alig hogy elfér e kicsiny szobában.
Kicsiny szobácska, mint a fecskefészek,
S a fecskefészeknél nem díszesebb.
Kietlen puszta mind a négy fal,
Azaz hogy puszta volna, ha
Ki nem czifrázta volna a penész
S csíkosra nem festette volna az
Eső, mely a padláson át befoly . . .
Aláhuzódik az
Eső vastag nyoma
Mint a gazdagok lakában
A csengetyűzsinór.
A lég olyan nyomasztó
A sóhajoktól s a penész szagától!
A nagy urak kutyái tán,
A melyek jobb tanyához szoktanak,
Eldöglenének e helyen.
Fenyőfaágy, fenyőfaasztal,
Mely a zsibvásáron sem kelne el,
Az ágy lábánál egy vén szalmazsák,
S az asztal mellett egy pár szalmaszék,
S az ágy fejénél egy szú-ette láda,
Ez a szobának minden bútora.

Kik laknak itten?
A lámpa fáradt pislogása mellett
Küzd a homály és fény, az alakok
Mint álomképek el vannak mosódva
S a fél sötétben félig rémlenek.

A mécs világa csalja a szemet?
Vagy e födél alatt lakók mind
Oly halványak valóban,
Oly kisértetszerűek?
Szegény család, szegény család!

Az ágy fejénél ül a ládán
Csecsemőjével az anya.
Boldogtalan kis csecsemő!
Rekedt nyögéssel szíja, szívogatja
Anyjának száraz emlejét,
S hijába szíja.
Az asszony elgondolkodik,
S fájók lehetnek gondolatjai,
Mert mint megolvadt hó a házereszrül
Sürűn omolnak könnyei,
Omolnak végig arczán
A kisded orczájára le . . .
Vagy tán nem is gondolkodik,
Csak megszokásból, öntudatlanúl
Szakadnak a könnyek szeméből,
Mint a sziklából a patak?
Idősebb gyermeke,
Istennek hála, alszik
(Vagy csak aludni látszik?)
A fal mellett a nyoszolyán,
Mely födve durva lepedővel,
A mely alól kikandikál a szalma.

Aludj', kicsiny fiú, aludj',
S álmodj' aszott kezedbe kenyeret,
S álmod királyi lesz!

Egy ifju férfi, a családapa,
Az asztalnál sötét homlokkal űl . . .
Tán e homlokrul árad a ború,
Mely a szobát betölti?
E homlok egy egész könyv, a mibe
A földnek minden gondja van beirva;
E homlok egy kép, melyre miljom élet
Insége és fájdalma van lefestve.
De ott alatta a sötét homloknak
Két fényes szem lobog,
Mind két bolyongó üstökös,
Mely nem fél senkitől
S melytől mindenki fél.
Tekintete
Mindig messzebb, mindig magasbra száll,
Míg elvesz ott a végtelenben,
Mint a felhők között a sas!

II.

Csendes kivűl a nagy világ,
Csendes belűl a kis szoba,
Csak néha sóhajt kinn az őszi szél,
Csak néha sóhajt ott benn az anya.

A kis fiú halkan fölűl az ágyon,
Falhoz támasztva bágyadt tagjait,
S rimánkodólag, mintha temető
Földéből jőne a hang, így susog:
»Apám, ehetném!
Erőködöm, hogy elaludjam,
Erőködöm, de el nem alhatom;
Apám, az éhség fáj, adj kenyeret,
Vagy csak mutasd meg, az is jól esik.«

»Várj holnapig, kedves kicsiny fiam,
Várj holnapig, holnap kapsz kenyeret,
Kakastejjel sütött fehér czipót.«

»Inkább ma száraz barna kenyeret,
Mint holnap lágy fehér czipót, apám,
Mert holnapig meghalhatok,
Meg is halok, tudom . . .
Olyan sokáig nem jön az a holnap.
Mióta mondod azt a holnapot,
S mindig ma van, mindig csak éhezem!
Vajon ha meghalunk, apám,
Ha sírba tesznek, éhezünk-e ottan?«

»Nem gyermekem,
Ha meghalunk, többé nem éhezünk.«
»Ugy én óhajtom a halált, apám.
Kérlek, szerezz nekem koporsót,
Egy kis fehér koporsót,
Olyan fehéret, mint anyámnak arcza,
Vitess a temetőbe
És tégy a föld alá . . .
A holtak olyan boldogok,
Mert nem éheznek ők.«

Ki mondja ártatlannak
A gyermeket?
Hol a tőr, hol van a kard, a mely
Irtóztatóbb, gyötrelmesebb
Sebet vón' képes ejteni,
Mint ejtett apja szívén
E gyermek ajaka?
Szegény apa!
Tartóztatá magát,
De könnye hirtelen kicsordult,
S ő arczához kapott
S azt megtörölte reszkető kezével,
Azt gondolá, hogy meghasadt szivéből
Fecscsent reá a vér!
Ő a panaszhoz nem szokott, de most
Kitört belőle ellenállhatatlanúl:
»Oh ég, isten! mi végre alkotál?
Miért nem hagytál ott a semmiségben,
A melybe lelkem testem visszavágy?
Vagy embernek miért teremtél
És mért adál családot,
Ha már azt nem táplálhatom
Saját véremmel mint a pelikán? . . .
De állj meg ajkamon, szó!
Az isten tudja, mit cselekszik,
Magas tervébe nem lát a vak ember,
S kérdőre vonnunk őtet nem szabad.
Rá külde a tengerre engem,
Lelkembe tette az iránytűt:
A merre ez vezet, megyek.
Nesze, fiam, nesze
E kis darab kenyér, egyél,
Edd jó izűn, ez a végső darab,
Holnapra szántam, s ha most megeszed,
A jó ég tudja, holnap mit eszel.«

Mohó örömmel
Kapott a kis fiú utána,
Az ágyra visszaguggolt,
S oly jó izűen falatozta
Az istenadta száraz kenyeret,
Hogy csillogott belé szeme,
Mint két szerelmes szentjános-bogár;
S midőn a végső falatot
Lenyelte, ráborult az álom,
Mint völgyre a napalkonyat köde,
S lehajtá a párnára kis fejét,
S aludt és álmodott mosolygó arczczal . . .
Vajon mit álmodott? miről?
Koporsóról-e vagy kenyérről?
Álomba sirdogálta
Magát az anya is,
A másik mellé tette kisdedét,
Karjával mind a kettőt átölelte
S a nyoszolyának szélén úgy aludt.

A férfi fölkelt asztalától,
Az ágyhoz lépdegélt lábujjhegyen,
Megállt előtte összefont karokkal,
És elgondolkodék:

»Végtére boldogok
Vagytok, szeretteim;
Az életet nem érzitek,
Levette vállaitokról az álom
E nagy súlyt, mit napestig hordotok,
Szegény, szegény szeretteim.
Én istenem, hát jobban szereti
Az álom őket, mint én szeretem, hogy
Ez teszi őket boldogokká,
A mikké én nem tehetem?
De hisz' mindegy, elég hogy boldogok . . .

Aludjatok, kedveseim,
Aludjatok, jó éjszakát!«

Megcsókolá a három alvót,
Szentháromságát családéletének,
Áldásadólag terjeszté föléjök
Kezét (hogy e kéz mást nem adhatott
Nekik, mint puszta áldást!)
S helyére visszaballagott.

Még egy szelíd tekintetet
Vetett a népes nyoszolyára,
Egy oly szelíd, édes tekintetet,
Melytől az alvók álmaikban
Rózsák és angyalok között mulattak;
Aztán kinézett ablakán,
Beléje nézett a sötétbe,
Nézett beléje oly merően, mintha
Azt fölakarta volna gyujtani
Éjszakfényével lángoló szemének.

III.

Hol járhat e virasztó férfi lelke?
Minő utat választott s kit keres?
Ott fönn bolyong azon magasban,
Hová csak őrültek s fél istenek
Merészlenek s bírnak fölszállani!

Ledobta a ház és nap gondjait, mint
Tojása héját a madár,
Kikelt s röpül.
Az ember maghalt benne s él a polgár.
Ki a családé volt elébb,
Most a világé;
Ki három embert ölelt az imént,
Most milliókat ölel át.

Ott fönn csattognak lelke szárnyai,
Honnét a föld olyan parányinak
Látszik mint a megégett
Papir hamván a szikra.
Sebes röptében a hogy elsuhant
Egy-egy csillagnál, ez megreszketett
A gyertyalángként, melyre rá leheltek.

Röpült, röpült.
Miljom s miljom mértföldnyire
Van egyik égi test a másikától,
S azok mögötte még is
Oly hirtelen maradtak el,
Mint vágtató lovas mögött
Sürű erdőben a fák.

S midőn immár fölül volt
A csillagoknak milliárdjain,
Elért, elért . . .
A mindenség végére tán?
Nem, a mindenség közepére!
S ott volt előtte,
Ki kormányozza a világokat
Pillantatával,
Kinek valója fény,
S kinek szeméből minden szikra egy nap,
Mit földek s holdak forganak körül.

És szólt a lélek, az
Ős- szellem fényében fürödve,
Miként a hattyu fürdik
A tónak átlátszó vizében:
»Isten, légy üdvöz, légy imádva!
Fölszállott hozzád egyik porszemed, hogy
Előtted leboruljon,
S elmondja: hű fiad vagyok, atyám!

Kemény pályára útasítál;
De én nem zúgolódom,
Sőt áldalak, mert azt mutatja ez hogy
Szeretsz, hogy én választottad vagyok.
A föld lakói elfajultanak,
Eltértek tőled, rabszolgák levének . . .
Rabszolgaság, ez a bűnök szülője,
A többi ennek apró gyermeke.
Ember hajol meg emberek előtt!
Ki embertársának fejet hajt,
Az, isten, tégedet csufol!
Meg vagy csufolva, isten, ott a földön;
De ez örökké nem maradhat így,
Dicsőségednek helyreállni kell.
Egy éltet adtál én nekem, atyám,
S én azt szolgálatodra szentelem.
Mi lesz a díj, vagy lesz-e díjam,
Nem kérdezem;
A legrosszabb rabszolga is kész
Fáradni, hogyha megfizetnek érte.
Én díjkívánat, díj reménye nélkül
Fáradtam eddig, s fáradok tovább is.
De lesz jutalmam, s nagy jutalmam lesz
Azt látni majd, hogy embertársaim
Rabokból ujra emberek levének,
Mert én őket, bár vétkesek,
Vétkökben is fölötte szeretem.
Adj, isten, adj fényt és erőt nekem,
Hogy munkálhassak embertársaimért!«
Igy szólt a lélek, .
És visszaszállott a nagy égből
A földre, a kicsiny szobába,
Hol elzsibbadva várta őt a test.

A férfiú fölrezzene,
Hideg futott át tagjain,
Veríték folyt le homlokán.
Nem tudta, ébren volt-e eddig
Vagy álmodott? . . .
Ébren volt, mert elálmosodni kezdett,
Nehez pilláin ült az álom.
Fölszedte fáradt tagjait
És vánszorogva vitte
A földön fekvő szalmazsákra.

Ki fönn az égben járt imént,
Ottan hever most durva szalmazsákon!
Míg a világ hóhérai
Selyem párnákon nyugszanak,
Ő, a világnak jótevője,
Daróczon hentereg.

De íme végsőt lobban a mécs,
Kialszik bágyadt élete,
S kivűl az éj mindegyre oszlik,
Mint a tovább-tovább adott titok,
S a hajnal, a vidám kertész-leány,
Rózsákat szór a ház kis ablakára
S rideg falára a szobának,
S a fölkelő nap legelső sugára
Az alvó férfi homlokára szállt,
Miként egy arany koszorú, miként egy
Fényes meleg csók isten ajakáról!

IV.

Ki vagy, csodálatos teremtmény,
Ki vagy te, férfiú?
Lelked ruhája
Csillagsugárból szőtt fényes palást,
És testedet
Kopott rongyok fedik.
Családod éhes, éhes vagy magad,
S vasárnapod van,
Ha lágy kenyér kerül véletlenül
Abrosz nélküli asztalodra,

S mit a tiéidnek s magadnak
Nem bírsz megszerzeni,
A nagy világot
Törekszel boldogítani;
Az égbe van szabad bejáratod.
S ha úri ház előtt kopognál,
Az ajtót bézárnák előtted;
Az istennel társalkodol,
S ha nagy urat szólitanál meg,
Nem állna szóba véled.
Az embereknek
Egy része szent apostolnak nevez,
A másik rész pedig
Szentségtelen gonosztevőnek.
Ki vagy? kitől van származásod?
Büszkén neveznek-e szülőid
Fioknak, vagy szégyenre gyúlad arczok
Nevednek hallatára?
Min születél? ponyván vagy bársonyon?

Elmondjam a történetet,
E férfi életét?
Elmondom azt . . . Ha festeném,
Úgy festeném le, mint egy patakot,
Mely ismeretlen sziklából fakad, mely
Sötét szűk völgyön tör keresztül,
Hol károgó hollók tanyáznak,
Minden nyomon egy kőbe botlik
S örök fájdalmat nyögnek habjai.

V.

Az óra nyelve éjfélt hirdetett.
Kegyetlen téli éj vala,
A téli éjszakák két zsarnoka
Uralkodott:
A hideg és sötétség.
Födél alatt volt a világ;
Ki is kisértené az istent
Ilyenkor szabad ég alatt?

Az utczák, melyeken nem régiben
Tolongva járt az embersokaság,
Üres-puszták voltak, mint a meder,
Melyből kiszáradt a folyó; a
Népetlen utczákon csak egy
Őrült bolyongott,
A fergeteg.
Nyargalt az utczákon keresztül,
Mikéntha ördög ülne hátán
És lángsarkantyút verne oldalába.
A háztetőkre ugrott föl dühében
És besüvitett a kéményeken.
Tovább rohant s teli torokkal
Ordítozott belé a
Vak éj siket fülébe.
Aztán a fellegekbe markolt,
Rongyokra tépte éles körmivel,
S reszkettek a megrémült csillagok,
S a felhődarabok között
Idébb-odább hömpölyge a hold,
Mint a holt ember a hullámokon.
Egy pillantás alatt
Lélekzetével ismét
A felhőket tömegbe fújta,
És a magasból lecsapott a földre,
Mint prédájára rabló-madár,
Egy ablak tábláját ragadta meg,
Megrázta és sarkából kifeszíté,
S midőn mély álmokból a bennlakók
Sikoltva fölriadtak,
Elvágtatott ő rémesen kaczagva.
Népetlen a város . . . Ki járna ily
Időben kinn? . . . És még is, még is ott egy
Élő alak . . . vagy kisértet talán?

Járása olyan kisértetszerű.
Erréb jön, errébb, már látszik, hogy asz-
De a sötétség titka, hogy [szony,
Koldúsnő-e vagy úri hölgy.
Körültekint leselkedőleg,
Amott a bérkocsit pillantja meg,
Tolvajléptekkel hozzá sompolyog,
A kocsis alszik a bakon,
Halkan kinyitj' a hintó ajtaját,
És — lop talán? Ellenkezőleg
Belétesz valamit, becsukj' az ajtót,
S elillan mint a gondolat.
Nyílt nem sokára a kapu,
Kijött egy asszonyság s egy úr,
Beülnek a hintóba, a kocsis
Indítja lovait, rohan;
Ott benn nyögés, aztán sikoltás;
Az asszonyság sikolta föl,
Mert lábánál egy kis gyermek nyögött.

Elérte a hintó a czélt,
Az úr s az asszonyság kiszállt,
S az asszony igy szól a kocsishoz:
»Nesze a dij, fiú,
S itt benn kocsidban a borravaló,
Egy szép kis gyermekecske,
Viseld gondját, mert isten adománya.«
Igy szólt az asszony, s ment az úri pár.

Szegény kisded te ott a kocsiban!
Miért kutyának nem születtél?
Ottan lett vón' neveltetésed
Ez asszonyság ölében,
Eltáplált volna gyöngéd-gondosan;
De mert ember lettél és nem kutya,
Az isten tudja milyen sorsra jutsz!
A bérkocsis fülét, fejét vakarta,
S imátkozott-e vagy káromkodott,
Nem tudni, csak hogy morgott valamit.
Az istenáldás nem tetszett neki.
Gondolkodék, mint tégyen e kölyökkel?
Ha elviszi haza,
Otthon a gazda majd fejéhez vágja,
S kidobj' az ajtón mindkettőjöket.
Nagy mérgesen csap a lovak közé,
És hajt keservesen.

A külvárosban egy szurtos lebujban
Mulatnak még, a lámpafénytől
Piroslik ím az ablak,
Mint az iszákos ember orra.
A bérkocsisnak sem kellett egyéb,
Az istenáldást oda tette szépen
A kocsma küszöbére, s ment.

Alig hogy elhordá magát,
Jó éjszakát mond ott benn társinak
Egy részeg czimbora,
S a mint kilép a küszöbön,
Olyat botlik hogy képivel
Barázdát húz a megfagyott havon.
Teremtettéz a tisztes férfiú,
Hogy méltósága ilyen pórul járt.
»Az a küszöb nőtt tennap óta,«
Úgymond, »tennap nem volt ilyen magas;
Ha ily magas lett volna, tennap is
Meg kellett volna botlanom;
De én tennap meg nem botoltam;
Pedig nem ittam kevesebbet mint ma,
Mert én rendes pontos vagyok,
Minden nap egyformán iszom.«

Igy dörmögött és föltápászkodék,
S indult és folytatá a dörmögést:
»Hijába is beszéltek, mert az a [gyobb;
Küszöb nagyobb mint tennap volt, na-
Már ettül el nem állok, nem bizony;
Hisz' mekkorát emeltem lábamon,
S még is hogy jártam. Szégyen és gyalázat!
Az a küszöb megnőtt, igen . . .
Vagy tán követ tett oda valaki?
Az meglehet, mert hejh rosz a világ,

A gáncsolódást szörnyen szereti.
Rosz emberek, rosz emberek,
Követ gördítnek lábaim alá,
S lábam vakságát orrom bánja meg.
Csak az vigasztal, hogy a többi is,
Ha majd kijő, rajt átbukik.
Kedvem vón' ottan lesben állani,
És nézni mint potyognak el,
Mikor kilépnek, hehehe! . . .
De mit beszélsz, vén ember, mit beszélsz?
Hát illik ez,
Illik hozzád ily káröröm?
Nem, ez nem illik, s én ezennel
Azzal javítom meg magam,
Hogy visszamék és elhajítom
Az ajtó mellől a követ.
Tolvaj vagyok, s szükségnek esetén
Rabló is, és ha rá kerül a sor,
Az embert főbe kollintom, de azt,
Hogy orrát így beverje,
Azt el nem bírná lelk'ismeretem.«

És visszaballagott a jó öreg,
Hogy elhajítsa a gonosz követ.
Utána nyúl, csóválja . . . Hah,
Milyen visítás!

Meghökken a vén ember és
Tünődve ekkép szól magában:
»A mennydörgős mennykőbe is,
Ilyen kő még nem volt kezemben,
Olyan puha s azon fölül sikít is!
Sikító kő, ez furcsa egy kicsit.
Nézzük csak itt az ablaknál . . . Hohó,
Hisz' ez gyerek, valóságos gyerek.
Jó estét, kis öcsém
Vagy kis hugom; nem is tudom, mi vagy.
Hogy a manóba jutottál ide?
Megszöktél úgy-e szüleidtől,
Te kis gonosztevő?
De mit beszélek én megint,
Milyen bolond beszédek már ezek!
Hiszen pólyában van szegényke,
Talán épen ma született.
Vajon kik a szülői?
Tudnám csak, vissza is vinném nekik.
De már ez még is csak czudarság,
Igy elhajítani a gyermeket, mint
Az elviselt bocskort, czudarság.
Ezt a disznók, de még
A rablók sem teszik.
Pólyája vén kopott ruha,
Szegény asszonynak gyermeke.
Hm, hátha gazdagé? s azért
Takarta anyja e rongyokba, hogy
Ne is sejthessék úri származását?
Ki tudja, nem tudhatja senki sem,
Már ez titok s örökre az marad.
Ki lesz apád szegény kicsiny gyerek? . . .
Ki? Én leszek!
Biz' isten az leszek, apád.
Miért ne? Fölnevellek tisztesen.
Lopok számodra, mig tőlem telik, s ha
A munkából végkép kivénülök,
Számomra majd te lopsz. Ez így van,
Igy mossa egyik kéz a másikat.
Nagyon jó lesz. Most már törvényesebbek
Lesznek lopásim, kettőnkért lopok.
Majd még kevésbbé furdal
A lelkiismeret.
De a patvarba, még neked
Tej kell, biz' a, tej . . . Hó, se baj,
Hisz' ott a szomszéd asszony épen
Tegnap temette el kis gyermekét.
Majd fölvállalja ő a szoptatást,
Bizony föl ám; jó fizetésért
Elszoptatná az ördögöt magát is.«

Igy elmélkedve ballagott haza
A jó öreg. Keskeny sikátorok
Vezettek elrejtett lakához,
Mely föld alatti pinczelyuk vala.
A szomszéd asszonyt fölveré
Álmából ökle döngetésivel,
Mit a nyikorgó ajtón gyakorolt.

»Szomszéd asszony, gyertyát, világot,«
Szólt a vén ember, »gyertyát hirtelen,
A házat gyujtom föl különben.
Minek? minek? mit kérdezi?
Gyertyát, ha mondom, szaporán!
Igy. Most egymás után
Szoptassa meg e gyermeket.
Hol vettem? Úgy találtam,
Az isten áldott meg vele.
Hisz' mindig mondtam én, hogy engem
A jó isten szeret. Szeret bizony,
Jobban mint a papok hiszik.
Hm, ez nagy kincs! Magára bízom,
Szomszéd asszony, viselje gondját,
De jobban mint saját fiának.
Nevelje föl, neveltetési
Költségeit magamra vállalom;
Megalkuszunk, hiszen mi értjük egymást.
Igaz, hogy a pénz mostanában
Szüken terem, mert tudja ördög,
Az emberek mind száz szemüek;
De én azért királyilag
Fogok fizetni, isten megsegit.
Hanem mondom, viselje gondját,
Úgy bánjék véle mint szemfényivel,
Mert e gyermek vén napjaim reménye.«
Megalkuvának.
A félfagyott kisded fölmelegült
Az emlőn, mit szájába vett,
A melyből édesen szivá a
Keserű életet. [már
Csak egy napos még, s mennyit hánykodott
Mennyit nem fog hánykódni ezután!

VI.

Más nap korán az öreg úr
A szomszéd asszonyhoz kiváncsian
Bekukkantott és szólt vala:
»Nos, hogy van a vendég? Remélem, jól.
De itten egy kissé hüvös van,
Szomszéd asszony, boszorkányadta,
Fűtsön be . . . Százszor mondjam-e,
Hogy a költség enyim? . . De úgy, igaz,
Fiú-e vagy lyány? még nem is tudom.«
»Fiú, szomszéd uram, fiú,
Olyan fiú ő kelme, mint a pinty.«

»Annál jobb. Hét, nyolcz esztendő alatt
Olyan tolvaj lesz mint a Krisztus.
Dicsőséges tolvajjá nevelem!
Szó a mi szó, már ahhoz értek,
Hogyan kell a fiút nevelni,
Értek hozzá mint senki más.
A vak Tamást is én neveltem,
Kit a minap kötöttek föl . . .
Ez volt a tolvaj! Fél szemű volt,
S mégis meglopta az ezer szemű
Istent is. — Kis fiam, ne félj,
Belőled sem lesz kontár, esküszöm.
De, szomszéd asszony, tán nevet
Csak kéne adni néki, melyet
Hiressé tégyen a világ előtt.
Mit gondol, angyalom,
Minek nevezzük? . . Hadd lám csak, mi volt
Tennap? . . . Szilveszter napja . . . jó,
Legyen Szilveszter. Én a pap leszek,
Szomszéd asszony lesz a keresztanya.
Kereszteljük meg, hogy nevét
Törvényesen viselje,
S legyen keresztyén, nem pedig pogány,
Hogy egykor el ne útasítsa
Szent Péter bátya a menny ajtajától.

Van víz ebb' a fazékba? . . . Van.
Emelje csak föl a fiút,
És hozza hozzám . . . de megálljunk,
Hisz' pap vagyok, hát reverenda kell . . .
Ahol van egy zsák, azt kötöm nyakamba.«

Az öreg úr a zsákot felköté,
Kezébe vette a fazék vizet
S egész pompával s ünnepélylyel
Keresztelé meg a fiút,
És Szilveszter lett a neve.

VII.

Négy év haladt el,
És gyermek lett a csecsemő;
Ott nőtt fel a sötétben
A föld alatt, a bűnnel
S férgekkel egy tanyán.
Nem szítta a menny tisztább levegőjét,
Nem látta a földnek szépségeit,
Élt, s olyan volt mint a halott.

Az öreg úrnak benne kedve telt,
Mert ész s ügyesség villant ki belőle,
Miként a tűzkőből a szikrák,
És gondolá az öreg úr:
Szikrából támad a láng.

Alig négy esztendős, és már lopott
Gyümölcsöt a kofától, és kilopta
A vak koldus kalapjából a krajczárt.
Jó nevelője minden csínjaért
Adott szép szót és kenyeret neki,
De egyszersmind megdöngeté, ha
Egész nap semmit sem lopott.
Azonban ez ritkán fordult elő,
S az öreg úr reményei
Szemlátomást növének,
S épité fáradatlanul a
Jövő szikláin a légvárakat,
És addig épité, míg egyszer
Ott fön akadt a levegőben,
A jó öreg, a gondos nevelő!

Akasztófára kellett jutnia,
Ki annál sokkal többet érdemelt.

A szomszéd asszony ott vala
Fölmagasztaltatásán;
Látá, midőn a mester
Hurkot kötött nyakán, s ő
Nyelvét hosszan kiölté,
Mintegy csufolva a világot,
Ki ilyen csuffá tette őt.
S midőn a czerimónia után
A szomszéd asszony haza ment,
A kis fiúhoz így szólt nyájasan:

»Most már az ördög elvihet, fiam; menj
Isten hirével a pokolba.
Mától megszűnt a fizetésem érted,
S magam költségén, nem kivánhatod,
Hogy itt hizlaljalak mint a libát.
Jer, azt a szívességet megteszem,
Hogy kikisérlek a kapun. De
Ha visszajösz, a csatornába doblak.«

A kis fiú ezt a dolgot nem érté,
Némán engedelmeskedett.
Midőn becsukták az ajtót mögötte,
Még egyszer visszapillantott e zajra,
Aztán elindult s ballagott.

Ment, mendegélt
Egy utczából ki, a másikba be.
Ily hosszu útat még nem tett soha,
Uj volt előtte minden, a mit látott:
Szép czifra boltok, czifra emberek;
Bámulva állt, bámulva ment tovább.
S a mint egy utczát elhagyott, a másik
Ott volt azonnal, s így végtelenül,
A városnak végét nem érte.

Sok bámulattul, sok menéstől
Elfáradott a kis fiú;
Egy utczasarkon lekuporodott,
A szögletkőhöz támasztá fejét;
Átellenében tarka játékszerrel
Vigadt egy pár virgoncz gyerek;
Azokra nézett, és mosolyga mintha
Ott játszanék ő is velök;
És addig-addig nézte őket,
Mig szép lassacskán elaludt.
Aludt sokáig; egyszer
Azt álmodá, hogy két hegyes tüzes vas
Közelg feléje, mindig közelebb
Jött az szeméhez, hogy kisüsse ezt . . .
Nyöszörgött félelmében és
Kétségbeesve ébredett föl . . .
Az éj immár késő vala,
Az égen csillagok valának, és
Az utczákon nem voltak emberek,
Csak egy öreg banya
Állott előtte
Merő szemekkel,
Miktől még jobban félt a kis fiú mint
Álmában a tüzes vastól . . . Oda
Húzá magát a szögletkőhöz, hogy
Majd belapult feje,
S rá sem mert nézni a banyára,
El sem mert nézni róla.

A vén asszony végig czirógatá
Arczát, s szólt hozzá oly szelíden
A mint csak tőle telt:

»Hogy hínak, kis fiam?
Ki az apád, ki az anyád,
S hol laknak? Majd elkisérlek haza,
Jer, adsza kezedet.«

»Nevem Szilveszter; nincs apám s anyám,
Nem is volt, úgy találtak engem;
És haza mennem többé nem szabad;
A szomszéd asszony azt igérte,
Ha visszamék, a csatornába dob.«

»Hát jer velem, fiacskám,
Jer hozzám, én anyád leszek,
Gondos szelíd anyád . . . Jerünk.«

Kézen fogá a kis fiút az asszony;
Követte őt az, aggodalmasan
S reszketve, szinte eszméletlenül,
Nem tudva, hogy mi történik vele.

»Nézd, itt lakunk, fiacskám,«
Szólott otthon a vén banya,
»Az én lakásom e szoba,
Tiéd pedig a konyha lesz.
Nem fogsz magadban lakni . . Hej, kutyus,
Kutyus ne! . . Itt van . . Ugy-e szép kutya?
Ezzel tanyázol itten.
Ott a pokrócz, elférték rajta ketten,
Olyan jó ágy, hogy jobb se kell,
És a kutyus majd meleget tart.
Ne félj, nem bánt, jó kis kutya,
Látod, mily nyájasan tekint rád,
Hogyan csóválja farkát?
Mint testvérek fogjátok egymást
Szeretni, nem kételkedem.
Feküdj' le mellé s aludjál, fiam.
Ehetnél tán? Adnék is vacsorát,
De már késő van; látom, alhatnál;
Aztán rosz is, kivált gyermekeknek, az

Alvás előtti vacsora,
Mert tőle ördögökkel álmodik.
Feküdj' le hát és aludjál, fiam.«

Ott hagyta őt a vén banya;
Félénken kullogott a
Pokróczra a kutyához,
S a pokrócz szélén meghuzá magát,
Nem mert társához közeledni.
De a kutya
Hozzá simúlt barátilag,
Átcsillogott szeme
Az éj sötétségén, s e csillogás
Olyan szelíd, olyan testvéri volt,
Hogy bátorságot és bizalmat
Öntött a kis fiúba.
Egymáshoz egyre közelebb
És közelebb huzódtak,
Az eb szőrét simítgatá a gyermek,
S az ennek arczát nyalogatta;
Beszélt is véle a fiú, s az állat
Válasz gyanánt halkan nyöszörgött.
Meleg, forró barátságot kötöttek.

Más nap pediglen a fiúhoz
Igy szólt a vén boszorkány:

»Mostan figyelj rám, gyermekem.
Képzelheted hogy ingyen
Nem tartalak,
Mert ingyen a Krisztus koporsaját
Sem őrizék.
Dolgozni fogsz, mert irva van:
A ki nem dolgozik, ne is egyék.
Azonban dolgod könnyü lesz,
Valódi kis királyság:
Koldulni fogsz, mást nem teszesz.
Én a munkát már restelem,
Mert elhíztam nagyon,
S elűznek, hogyha koldulok,
Elűznek a kegyetlen emberek.
Te fogsz koldulni hát helyettem,
Te rajtad szánakozni fognak,
S megajándékoznak, fiam.
Azt mondod majd, hogy árva vagy,
Apád most halt meg, és anyád
Hon fekszik éhen s betegen.
Én a távolban lesni foglak,
S vigyázok rád; azért te is vigyázz,
Különben nem lesznek jó napjaid,
Becsületemre mondhatom.
Én nagyon jó vagyok, ha jó vagyok,
De nagyon rosz vagyok, ha rosz vagyok:
Ezt írd fejedbe és szivedbe,
Kedves fiam.
Koldulni fogsz mindenkitől,
Kinek jobb a ruhája mint tiéd,
És ilyet eleget találsz, ne félj.
Előre nyujtod kezedet,
Oldalra hajtod fejedet,
Fel- s összehúzod a szemöldököd,
A szádat le fogod bigyeszteni,
S szemed megnyálazod,
És úgy rimánkodol
Beteg anyád s az isten szent nevében.
Megértettél-e, gyermekem?
Ha meg nem értél, ujra magyarázom,
S ha szó után egyátalában
Meg nem tanúlod ezt a tudományt,
Bottal verem beléd.«

A gyermek állitá, hogy
Mindent tud s nem felejti el.
Az asszony elpróbáltatá vele
A jelenést, és elcsodálkozott a
Fiúnak mesterfölfogásán.
»Arany bányát találtam
Benned, fiacskám, hihihi!«
Vigyorgott a boszorkány.
»Valódi grófi életünk lesz,
Valódi grófi életünk!

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA DEBRECEN
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Lássunk mindjárt az aratáshoz.
Ehetnél? Majd ha megjövünk, fiam,
Akkor jól lakhatol.
Neked különben nem szabad sokat
Enned, mert mint én elhizol,
Aztán elillan a nyúl
S üthetjük bottal a nyomát.
Kövér koldusnak
Soványan jár az alamizsna.«

Egy népesebb utczába mentenek,
Ott a banya
Kiállitá a gyermeket,
S ő egy közel csapszékbe tért,
És onnan kandikált ki,
S a hányszor a fiú kezébe
Dobának valamit,
Fölvette a pálinkás poharat,
Egyet kortyantott és vigyorgott.

VIII.

Egyik nap úgy folyt mint a másik.
Koldult és koplalt a fiú;
A vén banyának gondja volt reá,
Hogy el ne hízzék valahogy szegényke.
Koldult és koplalt: e kettőt tudá
Az életből, s nem egyebet.
Elnézte sokszor,
Midőn játszottak gyermektársai,
Nézett rájok merően,
S gondolta, milyen jó lehet
Az a játék, az az öröm!
S elméje napról napra érett,
S érezni kezde, érezé,
Hogy ő boldogtalan . . .
Két évet élt már át a koldulásban.
Nem volt többé szükség reá,
Hogy megnyálazza szemeit,
Gyakorta telt meg az könyűivel.

Egyetlen egy barátja volt,
Ki nyájasan nézett reá,
Kit szeretett, ki őt szerette,
S kivel megosztá
Sovány falatjait,
A melyeket otthon kapott
S a melyeket a városban talált:
Ez egy barátja a kutya,
Mely háló társa volt.

Mint vágya hozzá, hogyha reggelenkint
Elhagyta őt, s ha este haza ment,
Minő örömmel volt vele!
A vén anyó már irigyelni kezdé
A barátságot, a melyet kötének,
Irigyelé, hogy a kutya
A gyermeket jobban szerette mint őt,
És sokszor megveré, s midőn az állat
Fájdalmában keservesen vonított,
A gyermek sírt, zokogva sírt.
És a vén asszony elkergette végre
A háztul a jó állatot,
Több ízben elkergette; de
Az visszajött mindannyiszor,
S a kis fiúhoz mindig nyájasabb lett.

Igy élt a gyermek. Már hat éves volt,
S átélte hat századnak nyomorát
És néhány percznek árva örömét.
Ott állt egy utcza szögletében egyszer,
S didergett; késő őszi este volt.
Sár volt az utczán, s köd a sár felett,
Nehéz komor köd; s ő a sárban, ködben
Mezitláb és hajadon fővel állt,
S az elmenőkhöz nyöszörögve
Nyujtotta sárga kis kezét.
Úgy ment be hangja a szívekbe
Miként egy égő fájdalom,

Mint a harang szava,
Mely haldokló ember számára szól.

Egy vén mogorva úr
Megállt mellette s hosszan nézte őt,
Hosszan, merően, átfuró szemekkel.
A gyermek elszaladni készült.
»Megállj!« morgott reá az úr.
A gyermek állt s mocczanni sem mert;
S az úr kérdé: »Vannak szülőid?«

»Va . . .« azt akarta mondani,
Van anyja, a ki éhezik s beteg,
S most halt meg apja;
De e mogorva úr előtt
Nem mert hazudni;
Torkán akadt a szó, azt gondolá
Hogy ez mindent tud, és így válaszolt:
»Nekem szülőim nincsenek,
Vagy nem tudom, hogy vannak-e,
Mert én talált gyermek vagyok.«

»Kövess tehát,« szólt a mogorva úr,
S utána indult a fiú.
A vén asszony kilépett rejtekéből,
És rá kiáltott: »Itt maradsz,
Hazug kölyök!
Ez a fiú az én fiam, uram!«

»Nagyságos úr,« rimánkodott a gyermek,
»Nagyságos úr, én nem vagyok fia.
Mentsen meg engemet, vigyen magával,
Az isten s a szentek nevére kérem!
Meguntam már a koldulást.
Az ő számára kellett kéregetnem,
És engemet koplaltatott,
Hogy csak minél roszabb színben legyek,
Hogy szánakozzék rajtam, a ki lát.
Oh istenem, most is hogy éhezem!«

Igy szólt a gyermek, a mogorva úrra
Fölnéze, s esdeklő szeméből
Könny folyt le, könnyek zápora.

»Oh gaz dög, oh istentagadó,
Te ördögfának makkja te!«
Rivalt a vén boszorkány a fiúra.
»Te bocskortalpra sem méltó pofa,
Te hazugság kalásza,
Te minden rosz, te semmi jó!
Még hogy nekem koldult, uram fia!
Mikor halálba szégyenlem magam,
Ha kéreget, s e rosz szokása megvan,
Mihelyt elfordítom szemem,
És hányszor vertem már meg érte,
Hogy ilyen szégyent hoz reám!
Szegény vagyok de koldulásra
Nincsen szükségem, mert elélek
Becsületes munkám után.
És még hogy én őt koplaltatom!
Én! a legjobb falatokat
A szájamtól szakítom el
S belé tömöm!
De mind ez hagyján .. még meg is tagad.
Nem fáj a szíved, te puruttya lélek,
Te csúf poronty, anyádat megtagadni,
Szülő anyádat! Hogy ki nem szakadt e
Szóval belőled a lép és tüdő
S a májad és a zúzád!
A földön sincs jobb nagyanya
Mint én vagyok, s ő ily rosz unoka!
De már nincs messze az ítélet.
Saját tulajdon anyját
Tagadja meg a gyermek,
Édes szülőjét!«

Ennyit darált a vén malom
Egy lélekzés alatt;
Itt a mogorva úr
Szóhoz jutott s szólt:
»Elég már a komédiából,
Különben e bottal némitlak el,

Undok szipirtyó!
Részeg vagy mint a csap;
Ha kijózanodol,
Jőj hozzám a keresztlevéllel
(Ott ama nagy házban lakom)
S a gyermeket elviheted,
De csak ha a keresztlevéllel jösz.
És most hordd el magad; s te
Kövess, fiú.«

És a fiú követte az urat,
Koronkint vissza-vissza nézett,
Azt képzelé, hogy a banya
Már nyúl utána s galléron ragadja;
De az nem mert közelgeni,
Ottan maradt álló helyében,
Csak öklével fenyegetőzött,
S forgatta égő szemeit mint
A kovács a tüzes vasat.

IX.

Jobban lett dolga a fiúnak.
Nem kellett többé lopnia,
És nem kellett koldulnia:
Milyen boldogság, mily jótétemény!
Csak néha szállt az aggalomnak ölyve
Föléje: hát ha a boszorkány
Előjön a keresztlevéllel,
Mi lesz akkor megint belőle? . . .
És néha szállt a bú galambja
Föléje: ha eszébe
Jutott a hű kutya,
A háló társ és a barát.
Ennek kedvéért gyakran szinte kész volt
A vén banyához ismét visszamenni,
S koldulni, csak hogy együtt legyenek.
Gyakorta álmodott felőle,
Álmodta, hogy ölelte a kutyát
S ez nyalta képét és kezét,
S midőn fölébredt s társát nem lelé,
Elkezdett sirni, s hosszan sirdogált.

Midőn haza ért a fiúval a
Nagyságos úr, átadta őt a
Cselédségnek. Kitisztiták őt
A régi szennyből, mely reá nőtt,
És régi rongyai helyett
Kapott szép uj ruhát.
Mily jól esett neki!

Azt vélte, eddig nem is élt,
Azt vélte, hogy most született.
Ekkor magához hivatá
Az úr, s igy szólt szigorún:

»Fiú, e gyermek itt fiam: te őt
Nagyságos úrfinak hivod,
Ő lesz parancsolód,
S te szót fogadsz neki,
Ő lesz az úr, te lészsz a szolga.
Egyéb dolgod nem lesz mint szót fogadni,
De ennek pontosan tégy eleget.
Minden szem-intés egy parancsolat:
Ha teljesíted, nem lesz semmi baj,
Lesz enned, innod és ruhád;
Ellenben ócska rongyodat,
A melyben fölfogadtalak,
Nyakad közé akasztatom,
Aztán mehetsz a nagy világba
S koldulsz mint eddig koldulál.«

Szolgált az árva gyermek a
Nagyságos urfinak,
Mögötte ment, mögötte állt,
Mindig árnyéka volt,
És leste ajka mozdulását,
S alig volt a parancs kimondva,

Midőn már teljesült is;
S a jó fiú
Még is mennyit nem szenvedett!
Mert a nagyságos úrfi
Oly gaz kölyök vala,
A milyenek rendesen a
Nagyságos urfiak:
Érezteté, hogy ő az úr,
Érezteté minden nyomon.
Ha száját a leves megégeté,
Kis szolgáját üté pofon;
Ha nem köszönt más nékie,
A kis fiú fejéről
Ütötte le a kalapot;
És ennek markolt üstökébe,
Ha a fésü belé akadt hajába;
S nem volt olyan csiny, oly gonoszság
Mit rajta el nem követett,
Mihelyt eszébe jut vala.
Lábára lépett készakarva,
Aztán ellökte, hogy mért áll az utban?
Sarat kent rá, aztán nyakon veré,
A mért olyan tisztátalan;
Szemébe önté a vizet, s ha sírva
Fakadt rá, mazna fattyunak nevezte.

Sok szenvedése volt szegény fiúnak,
És napról napra többet szenvedett;
De tűrte békén bajait,
Türt elszántan miként egy férfiú,
Kiben magas lélek lakik.

S mi végre tűrt, miért el nem hagyá
Kínos helyét, mint gyakran volt eszében?
Ha tudnátok, miért maradt!
Nem a jó étel és a jó ruha
Csalá őt vissza, hogyha útnak indult
Hogy elbujdossék a széles világba;
Nem volt ő olyan mint a tyúk vagy a lúd,
Mely elbarangol, s ha megéhezik,
Jól lakni ismét visszamegy helyére,
Mig ellenben a csalogány s pacsirta,
Ha megnyílt börtönének ajtaja,
Ott hagyva a kész és jó eledelt,
Elszáll örökre, s megelégszik azzal
Mit kinn a szabadban talál.

Igy érezett a kis fiú
Mint e szabadba vágyó madarak,
S mégis maradt mint a tyúk és a lúd,
S ha indult, ismét visszatért.
Mi csalta vissza őt?
A tanulás.

Az úrfi mellett eltanulgatott.
Ott állt mögötte észrevétlenül,
Könyvébe kandikált,
S a nevelő minden szavára
Figyelmezett.
S mit egyszer megtanult,
El nem feledte.
Előbb tudá az irást, olvasást
Mint a nagyságos úrfi.

És a mint szaporodtak évei,
Azokkal szaporodtak
Ismére ti,
Mint a szarvas szarván az ágak,
S ő büszke kezdett lenni rája;
S ha a nagyságos úrfi
Bolondokat beszélt szokás szerint,
Kijobbitá magában
S mosolyga a badar beszédeken.

S a nevelő előtt
Nem tünt el észrevétlen
A szolga fensősége
Az ifjú úr fölött,
S ha nem tudá
Leczkéit a tanitvány,
Azzal piríta rá,

Hogy a szolgával mondatá el,
Ki azt hallás után tanulta meg.

Becsületére vált ez a fiúnak;
De nem vált örömére; erre nem,
Mert a kevély nagyságos úrfi
Mindannyiszor keményen
Lakoltatá, hogy őt megszégyenité.
Naponta új és durvább üldözések
Jutottak a szegény fiúnak,
És ő naponta jobban érezé
A szenvedett méltatlanságokat;
S most már, ha megüté az úrfi,
Nem teste érezé, de lelke;
Pirúlt, de nem mivelhogy fájt neki,
Hanem mert szégyenlé magát.

Tizenhat esztendős vala.
Minden nap egy-egy sugarat lövelt
Elméje oszladó ködébe,
S minden sugár egy-egy betű volt,
És ilyen írat lett a sok betűből:
»Mi jognál fogva vernek itten engem?
Mi joggal bánt embert az ember?
Különbnek alkotá az isten
Az egyik embert mint a másikat?
Igazságosnak hirdetik az istent:
Ha igazságos, úgy azt nem tehette,
Úgy minden embert egyformán szeret.
S én többé tűrni nem fogok,
Akármi lesz belőlem.
Táplálatot, ruhát, szállást kapok,
De én ezért szolgálom őket,
S ezzel leróva a jótétemény.
Dolgoztathatnak, erre van jogok,
De a verésre nincs.
Még egyszer fognak csak megütni,
De többször istenemre nem!«

Úgy is lett. Első alkalommal
(És várni erre nem kellett sokáig)
Midőn az úrfi rá kezét emelte,
Ekkép kiálta föl:
»Megálljon ön!
Ne bántson többet, mert úgy visszavágom,
Hogy megsiratja holta napjaig.
Elég soká voltam kutya
Kit verni, rúgni lehetett,
Eztán ember leszek,
Mert ember ám a szolga is!
Megvallom, itt jótéteményt
Rakott egy kéz reám;
De más kéz azt bottal veré le rólam,
És e szerint
Nem tartozunk egymásnak semmivel.«

Az úrfi e szokatlan szókra
Elképedett, megmerevűlt,
S tajtékot túrva ekkép orditott:
»Hah szolgafaj! hah lázadó gazember!«

És a fiú így válaszolt,
És hangja megvető volt:
»Hm, szolgafaj? Ha már a születést
Vesszük, talán az én apám
Külömb úr volt mind minden ivadékod;
S hogy eldobott magától,
Az ő hibája, nem enyém;
S ha minden úr ilyen rosz lelkű, mint te,
Jól is tevé, hogy eldobott,
Mert úgy ennek köszönhetem, ha
Becsületes ember leszek.
És lázadó? . . . Ha lázadás az,
Midőn az ember érzi és kimondja,
Hogy ő is ember mint akárki más,
Úgy büszkén mondom, lázadó vagyok.
S tudnám csak mind azt, a mit érezek,
Úgy a mint érezem, kimondani,
Föllázadnának milliók velem,
S reszketne a világ,
Mint Spartacustól Róma reszketett,
Midőn eltépett lánczaikkal
Verték falát a gladiátorok!

Nagyságos úrfi, isten önnel,
Mi együtt többé nem maradhatunk:
Én önnel mint ember beszéltem,
És hogyha egyszer már
A szolga emberré emelkedik,
Éhen hal meg vagy a bitófán,
De többé szolga nem lesz!«

Ezzel megfordult és kiment,
Örökre ott hagyá a házat,
Hol gyermeksége úgy uszott el
Mint a virág az iszapos patakban.

A merre látott, arra indult,
Ment a világba céltalan.
Az ifjuság fölgyúladott szivében,
Ugy égett mint a fölgyúlt város ég,
A melyre rá fujt a viharnak
Süvöltő óriása;
S e lángokban milyen csodálatos
Mesés képek keletkezének!
S lelkét e lángok úgy megedzék
Mint a hámortűz a vasat.
A város végén utol érte őt
Az úrfi nevelője.
Alig lélekzett a jó férfiú.
Sokat futott, hogy utol érje.
Kiverte arczát a veríték,
Törölgeté minduntalan,
Mi közben a fiúval így beszélt,
S beszédiben
Nem volt nagyon sok összefüggés:
»Ne, tedd el ezt a pénzt, fiam,
Nekem egy évi jövedelmem;
Te nálad eltart évekig,
Ha jól gazdálkodol.
Nagy ember lesz belőled,
Én mondom azt neked.
Dicsőbb fiút még nem láttam te nálad.
Én szórul szóra érzem azt a mit te,
De soha sem mertem kimondani.
Féltem tőled s bámultalak,
Midőn beszéltél.
Az isten áldjon minden szavadért.
Tanácsolom, parancsolom,
Igen, parancsolom, fiú, hogy
Tanulj, végezd az iskolákat,
Különben én
Megátkozlak s megver az isten!
Te nem magadnak születél,
De a hazának, a világnak.
Azt mondom néked, hogy tanulj,
A mit különben
Nem is kén' mondanom,
Hiszen te úgy szeretsz tanulni.
És most az isten áldjon meg, fiam,
Légy szerencsés, élj boldogúl,
S emlékezzél meg rólam is koronként;
De ha tanácsomat nem fogadod,
Akkor felejts el engemet!«

Lehajlott a fiú, hogy
Megcsókolj' a jó ember kezét,
De ő nem engedé, sőt a fiút
Megölelé s arczát csókolta meg,
S úgy távozott könnyes szemekkel.
Mily jól esett ez a fiúnak,
Szegény fiúnak milyen jól esett!
Ez volt az első szeretet,
Melylyel találkozott.
Tizenhat évig kelle élnie
S kínlódnia,
Mig oly emberre akadott,
Ki nem taszítá el magától,
Ki megölelte őt!

X.

Kiért a városból az ifjú.
Midőn kiért a szűk falak közül,
Azt gondolá, börtönbül szabadult,
S mohón szivá a tiszta léget,
Az isten legdrágább ajándokát,
Melytől a láb erőt kap és a
Léleknek szárnya nő.
Egyszer sokára visszanézett:
Nagyot haladt már, messze volt a város,
A házak összeolvadának
Egymással, és a barna tornyokat
Elnyelte félig a távol köde,
S méhdongás volt az ezerek zaja.
Az ifjú biztatá magát:
»Tovább, tovább!
Semmit ne halljak és semmit ne lássak
Onnét, hol eddig éltem,
Ha életnek mondhatni éltemet.«
S ment, mint a ki ostorhegyet fut.

S midőn végkép eltünt a város,
S ott álla ő a végtelenben,
Szabadnak akkor érzé csak magát.
»Szabad vagyok!« kiáltá föl,
»Szabad vagyok!«
Többet nem mondhatott;
De könnyei beszéltek,
S jobban mondák el érzeményeit
Mint nyelve mondta volna.
Oh milyen érzés, milyen gondolat,
Midőn az ember először szabad!
És ment az ifju, egyre ment;
A merre szép táj csalta, arra
Irányozá lépéseit.
Megbámulá a síkot és hegyet,
A sík mezőt és a hegy erdejét,
És mindent, a mi csak szemébe tűnt,
Mert minden oly új volt előtte:
Először látta a természetet,
A természet szépségeit.
És ott a rengetegben,
A fellegekbe
Ágaskodó bérczek között,
A hol mennydörgés a folyam zugása
S a mennydörgés itéletnap rivalma . . .
Vagy ott a puszták rónaságán,
Hol némán ballag a csendes kis ér
S hol a bogárdöngés a legnagyobb zaj . . .
Ottan megállt az ifju,
Körültekintett áhitattal,
S midőn szemét s lelkét meghordozá
A láthatár fönségein,
Erőt vett rajta egy szent érzemény,
Letérdepelt s imádkozék:

»Imádlak, isten! Most tudom, ki vagy.
Sokszor hallottam és sokszor kimondtam,
De nem értettem nevedet.
A nagy természet magyarázta meg
Hatalmadat s jóságodat . . .
Dicsértessél, dicsértessél örökre!
Imádlak, isten! Most tudom, ki vagy.«
A merre csak ment, mindenütt
Oly szépnek látta a természetet,
De benne mindenütt az embert
Olyan boldogtalannak;
Nyomor s gazság gyötörte mindenütt.
Azt kezdte észre venni,
Hogy ő nem a legszerencsétlenebb,
És fájt nagyon neki,
Hogy vannak nála szánandóbbak is.
Mindig kicsinyebb lett előtte
Saját baja,
Mig végre végkép elfelejté,
S nem látta és nem érezé azt,
Csak a mások baját,
És homlokát a hideg kőre tette
S forró keserves könnyeket sírt.

XI.

Eszében tartá, mit szivére
Kötött a jámbor nevelő,
Midőn bucsút vett tőle
És pénzt adott neki;
Eszében tartá ezt az ifju
S nem hagyta teljesitlenül.
Beállt az iskolába
S tanult szorgalmasan,
S olyan volt társai körében
Mint csillagok között a hold.
Azok csodálták őt, de nem szerették:
Lelkének fensősége rajtok
Mint sziklakő nehezkedett,
És ellenében
Irigység és gúny támadott föl,
És rá lövöldözé
A sebesítő nyilakat.

»Mért bántotok ti engemet?«
Szólott szelíd jószívüséggel
Gyakorta társihoz:
»Mért bántotok, barátim, engem?
Én nem tanúlok a magam javára.
Ti értetek tanúlok én;
Mit én tudok, higyétek, annak
Más fogja venni hasznát,
Akárki más, csak én nem.
Ha belátnátok lelkem mélyibe,
Ragaszkodnátok hozzám, jó fiúk,
Úgy szeretnétek, mint most nem szerettek,
Mint én szeretlek titeket.
Ha belátnátok lelkem mélyibe,
Általlátnátok gyarlóságtokat,
S nem vagdalnátok a fa ágait,
Mely egykor számotokra hoz majd
Árnyékot és gyümölcsöt,
Szegény rövidlátó fiúk ti!
De majd szerettek még ti engemet,
Szeretni fogtok, istenemre, engem.«
Kaczaj követte ilyetén beszédit,
S csak újabb töltésül szolgáltanak
A gúnyolódás fegyverébe,
A mely mindig szivének állt.

És elvadult lassanként a világtól,
Mindegyre mélyebben szállott magába.
S került mindenkit . . . Egy barátja volt:
A senkitől meg nem zavart magány.

Ott élt azon képek között, miket
Üres ábrándoknak tart a világ,
De melyekről ő tudta, hogy azok
Élő valódi lények,
Az ő lelkébe néző
Jövő alakjai.

Ott a magányban buzgón olvasá,
Miként a hivő a koránt
S mint a zsidó a bibliát,
Olvasta ott buzgóan a
Világtörténetet.
Világtörténet! mily csodálatos könyv!
Mindenki mást olvas belőle:
Egyiknek üdv, másiknak kárhozat,
Egyiknek élet, másiknak halál.
Egyikhez így szól, s kardot ad kezébe:
»Eredj és küzdj! nem küzdesz hasztalan,
Az emberiségen segítve lesz.«
Másikhoz így szól: »Tedd le kardodat,
Hijába küzdenél.
Mindig boldogtalan lesz a világ,
Mint ezredévek óta az.«

Mit olvasott az ifju belőle?
Mit gondolt ő, midőn e könyvet
Becsukta reszkető keze? . . .
Ezt gondolá:

»A szőlőszem kicsiny gyümölcs;
Egy nyár kell hozzá még is, hogy megérjék.
A föld is egy gyümölcs, egy nagy gyümölcs;
S ha a kis szőlőszemnek egy nyár
Kell: hány nem kell e nagy gyümölcsnek,
A míg megérik? Ez belékerül
Évezredek vagy tán évmiljomokba;
De bizonyára meg fog érni egykor,
És azután az emberek belőle
Világ végéig lakomázni fognak.
A szőlő a napsugaraktul érik;
Mig édes lett, hány napsugár
Lehelte rája élte melegét,
Hány százezer, hány miljom napsugár?..
A földet is sugárok érlelik, de
Ezek nem nap sugárai, hanem
Az embereknek lelkei.
Minden nagy lélek egy ilyen sugár, de
Csak a nagy lélek, s ez ritkán terem;
Hogyan kivánhatnók tehát, hogy
A föld hamar megérjék? . . .
Érzem, hogy én is egy sugár vagyok,
A mely segíti a földet megérni.
Csak egy nap tart a sugár élete:
Tudom hogy a midőn megérkezik
A nagy szüret,
Akkorra én már rég lementem,
S parányi művemnek nyoma
Elvész az óriási munka közt;
De életemnek a tudat erőt ad,
Halálomnak pedig megnyúgovást,
Hogy én is, én is egy sugár vagyok!
Munkára hát,
Föl a munkára, lelkem!
Ne légyen egy nap, egy percz elveszítve.
Nagy a föladat, az
Idő röpül, s az
Élet rövid.
Mi czélja a világnak?
Boldogság! S erre eszköz? A szabadság!
Szabadságért kell küzdenem,
Mint küzdtek érte oly sokan!
És hogyha kell, elvérzenem,
Mint elvérzettek oly sokan!
Fogadjatok, ti szabadság-vitézek,
Fogadjatok szent sorotok közé!
Zászlótokhoz hűséget esküszöm,
S hahogy véremben lesz egy pártütő csepp,
Kiontom azt, kifeccsentem belőlem,
Habár szivemnek közepén lesz is!«

Ily vallomást tett..Nem hallotta ember;
De meghallotta oda fönn az isten,
Fölvette a szent könyvet, melybe
Jegyezve vannak a martírok,
S belé irá a Szilveszter nevet.

XII.

A gyermek ifjuvá lett
S az ifju férfivá.
Esztendő esztendő után
Jött a földet meglátogatni,
S bucsút sem véve távozának.
Őt sem kerülték ki az évek,
Elment hozzája mindenik,
S nyomot hagyott arczán, szivén.
Túl volt immár az iskolákon,
Régen kijárta azokat,
És benn volt a világban,
Az életben, az emberek között,
Hol minden lépten meglökik az embert
S minden lökés egy darabot töröl le
A lélek zománczából
S az orczának színéből.

Be másnak látta a világot
Mint a milyennek képzelé!
Naponta kisebbnek tetszett előtte,
Mélyebben sülyedettnek
Az ember, a kit isten
Saját képére alkotott,
Az ember, a kinek szemével
A napba kéne néznie,
És e helyett a porba néz,
Mikéntha férgeket keresne,
Hogy tőlök a csuszást tanulja.
És mentül kisebbnek tetszett előtte
Az ember, annyival nagyobbnak
Látá a munkát, a mire
Hivatva érezé magát.
De el nem csüggedett.
Tán oly parányit végzett mint a hangya,
De mint az, olyan fáradatlan volt.
Szűk volt köre,
De e kört teljesen betölté
Lelkének fényivel.
Erkölcse, tudománya néki
Nevet szerzett még iskoláiban,
S midőn e pályát végezé,
Több úr hivá meg őt
Nagy s gazdag hivatalra
Ilyen kecsegtetéssel:
»Szegődjél hozzám: szolga lészsz, igaz;
De ily urat szolgálni mint én
Dicsőség, és azért, hogy
Előttem meghajolsz,
Előtted ezren hajlanak meg.
Más dolgod nem lesz mint ez ezreket,
Nyúznod tehetséged szerint, s e
Könnyű munkából meg fogsz gazdagodni.«

Szilveszter megköszönte szépen
E könnyű munkát, és így válaszolt:
»Azért, hogy én nekem
Szolgáim legyenek,
Én más szolgája nem leszek.
Én nem kívánom, hogy előttem
Embertársim hajlongjanak.
De ne kívánja tőlem más se, hogy
Előtte én hajoljak;
Nem ismerek nálam kisebbet
S nem ismerek nálam nagyobbat.
S a gazdagságot illetőleg, az
Nekem talán ingyen sem kellene,
Annál kevésbbé kell olyan nagy áron,
Hogy érte nyúzzak másokat.«
Ekkép szokott beszélni ő
Levett kalappal, de fölemelt fővel.

El nem fogadta a nagy hivatalt;
De jöttek hozzá szegény emberek,
És meghivák őt falujokba
Jegyzőnek, és az ifju ment,
Ment örömest és boldogan.
S midőn elért a faluba
S körülvevék őt a lakók,
Igy szólt hozzájok lángoló szemekkel:
»Üdvöz légy, nép! Úgy nézz szemembe,
Tanítód és atyád leszek.
A bölcső óta mit vertek fejedbe?
Kötelességidet;
Én megtanitlak jogaidra!«

És teljesité, a mit ígért.
Nem a kocsmába jártak ezután
A munkavégzett gazdaemberek,
Mint jártak eddig világkezdet óta;
A faluház előtt karéjba
Állottak, és az ifju jegyzőt
Hallgatták a vén emberek,
És jobban hallgaták mint papjokat, mert
Papjoknál jobbakat beszélt.
S mit ott tanultak, elvivék haza,
És elbeszélték fiaiknak,
S a jegyző tiszteletben állt.

De két ház volt a faluban, mely
Az ifju apostol fejére

Átkot mondott áldás helyett:
Az a két ház, hol a pap és
Az uraság lakott,
A kastély s a parochia.
Naponta gyűlöltebb és rettegettebb
Lett a két házban a
Jegyző gazdálkodása,
S elpusztulását tervezék, mert
Látták, ha a jegyző marad,
Úgy ők pusztulnak el.

De volt fön a kastélyban is
Egy lény, ki a nép emberét úgy
Tisztelte mint a nép maga,
Kinek, midőn az ő dicséretét
Hallotta, jól esett,
Midőn pedig gyalázták, fájt neki.
Ki volt e lény, a ki
Oly rosz világításban is
Megismeré a kép becsét
S felőle helyesen itélt,
Ki volt ez? .. A kastély kisasszonya.
Ki is lett volna más!
Dicső hely a hölgyek szive,
Önzés előtt bezárva ajtaja:
Ha bejut is, csak lopva jut belé vagy
Erőszak által;
De nyitva áll mindennek a mi szép s jó,
S az üldözött igazság,
Ha mindenhonnan számkivetve van,
Vég menedéket ott talál.
Dicső, dicső hely a hölgyek szive!

Nem is sejté az ifju, hogy barátja,
Hogy pártfogója van
Ott fönn az úri lakban,
S olyan szép pártfogó!
Látá koronként a leánykát,
Midőn az végig sétált a falun
Vagy ablakából nézett a vidékre;
S ha látta őtet, hosszan elmerengett.
Ilyenkor egy csodálatos
Érzés szállotta meg szivét,
Mely hozzá így beszélt:
»Az ember nem csak polgár,
Egyszersmind ember is;
Mindig másoknak éljen-e
És soha se' magáért?
Szegény fiú te, mikor élsz magadnak,
Lesz-e idő, midőn magadnak élsz?
Te szétosztod mások közt lelkedet:
Lesz-e, ki néked adja lelkét
Vagy lelkének csak egy darabját,
Vagy egy tekintetét csak, a miből
Gyanítanom lehetne legalább,
Mi a boldogság? .. Oly szomjas szivem, hogy
Fölinna egy záport, s talán
Egy harmatcsepp sem hull reá soha!
Nyugodjál meg sorsodban, jó fiú,
Viseld békén a rideg életet,
Tégy másokat boldoggá ha lehet,
S maradj magad boldogtalan.
Légy föld, a mely gabnát terem,
Hogy mások learassák;
Légy lámpa, mely míg másoknak világít,
Tulajdon életét fogyasztja el.«

A jó vagy rosz sors úgy hozá magával
Egyszer, hogy a leányka véle
Találkozott és szóba állt.
Rövid volt a találkozás
És keveset beszéltek;
De attól fogva többször jöttek össze,
Véletlenül-e vagy tán készakarva?
Sem a lyány sem az ifjú nem tudá.
És egyre hosszabbak levének
S bizalmasabbak a találkozások,
De ön magokról soha sem beszéltek.

Azonban egykor (fölhivá-e a lyány
Vagy csak magától nyílt meg kebele?
Eszébe nem jutott) az ifju
Elmondta életét.
Elmondta, mily magában áll a földön,

Hogy nincsen ember és nem volt soha,
Ki őt testvérnek vagy barátnak
Vagy gyermekének hívta volna.
Elmondta, a mint rá emlékezett,
Hogy egy tolvaj találta őt az utczán,
Aztán egy koldusnő fogadta föl,
S aztán mint szolga úgy nevelkedett;
Lopott, koldult és szolgált: így telék el
Gyermek- s ifjúkora.
Elmondta az irtóztató nyomort,
Mely gyermekévein feküdt,
S a lelki szenvedéseket,
Mik ifjuságát terhelék,
S mik a nyomornál még irtóztatóbbak;
S a mint lenézett életébe, ez
Örvénybe, melyből fölkapaszkodott,
A melyben mint egy fekete vizű
Tengerszem, úgy állt kínja özöne:
Elszédült lelke, és szeméből
A könnyek úgy rohantak
Mint csatatérről a vert hadsereg . . .
És a lyány véle zokogott.

XIII.

Még az nap a leány atyjával
Egy egészen más jelenése volt.
Fölhívatá a büszke földes úr őt
S megleczkéztette irgalmatlanul,
A mért jobbágyait
Tévutra vezeti,
És pártütőket, lázadókat
Csinál belőlök, s azzal végezé,
Ha még tovább is bujtogat,
El fogja csapni őt.
Nem fogja megkisérteni
Saját javának érdekében,
Mert vagy velem jön az egész falu,
Vagy ön lesz a ki távozik.
Nem mondom ezt miként fenyegetést,
Úgy mondom ezt inkább mint jó tanácsot,
Ki a lakókat ismerem,
S tudom, hogy engem mennyire szeretnek
És mit nem lesznek értem tenni készek.«
Igy szólt az ifju, meghajtá magát s ment.

Méltósággal felelt az ifju:
»Uram, kikérem a leczkéztetést,
Kinőttem már az iskolából,
De ahhoz szokva még ottan se voltam.
Ha vétkem van, ha lázító vagyok,
Ott a törvény, az majd itél fölöttem;
Ha vétkes nem vagyok, mi joggal
Dorgál ön engemet?
És a mi az ijesztést illeti,
Az elcsapástól meg nem ijedek;
Annyit mindenhol keresek,
A mennyiből megélek.
De innen én el nem megyek,
Mert itt hasznosnak érzem magamat,
S ön, hogy elcsapjon engem,
Következő vásárnapon
Ő róla szólt a prédikáczió:
Borzadva mondta a hiveknek a pap,
Hogy milyen istentagadó ez ember,
Istentagadó s lázító;
S ha még tovább is tűrik őt magoknál,
El vannak veszve mind a két világon,
Mert a miért lázitóval czimborálnak,
Legyilkoltatja őket a király,
S az istentagadó barátait
Halál után az ég be nem fogadja.
Intette, kérte őket, hogy
Javuljanak, míg van idő,
Mig rájok nem jön a vész, az itélet:
Könnyezve kérte, hogy tekintsék földi

És másvilági boldogságukat,
Ne válaszszák a halált és a poklot
Az élet és az üdvesség helyett.

Bőszülten hagyta el a nép
A templomot
(Az isten és a béke házát)
S vadállatként rohant az ifjuhoz,
Kit tegnap még atyjának nevezett,
S reá parancsolt, holnap ilyen tájig
Ha itt látják, tüstént agyon verik.
Beszélt az ifju a mint tőle telt,
Beszélt oly lelkesen mint még soha.
Hijába. A hol pap emelt szót,
Ott az igazság megfeszíttetik,
Az igazság szörnyet hal ott. A pap
Minden szavára
Egy ördög áll elé,
S az ördög nem hatalmasabb,
De ékesebb szólásu mint az isten,
S ha tettel győzni nem tud,
Tud elcsábítani. —
Káromkodó fenyegetéssel
Hagyá el az ifjút a nép.

Egy pillanatra meg volt lelke törve,
Kétségbe ejtő eszmék ültenek
Megnehezült fejére
Mint a holttestre a hollóserég.
»Ez hát a nép!« kiálta föl,
»Ez hát a nép, a melyet én imádok,
A melyért élek s halni akarok!
Ilyen volt ezredév előtt . . .
De semmi, semmi! ezredév után
Majd nem lesz ilyen: még most gyermek ő,
El lehet könnyen bolondítani; [kit
Majd meg fog érni, férfi lesz belőle;
S épen mert gyermek, gyámolítni kell.
Nincs mit csodálni, ős időktül óta
Azon valának papok és királyok,
E földi istenek,
Hogy vakságban tartsák a népet,
Mert ők uralkodni akarnak,
S uralkodni csak vakokon lehet.
Szegény, szegény nép! mint sajnálom őt;
S ha eddig küzdtem érte, ezután
Kettős erővel fogok küzdeni.«

Beállt az est, beállt az éj,
Utósó éje itt az ifjunak.
Ott a fasornak árnyékában áll,
S fölnéz a kastély amaz ablakára,
A melybül a leány szokott kinézni.
De puszta most az ablak,
Nincs ott virága, nincs ott a leány;
S az ifju mégis néz föl, néz merően,
Mint egy kővé vált síron túli szellem:
Arczára halovány fátyolt borított
A csendes bánat és a holdvilág.

Egyszer megfogva érezé kezét.
Az első perczben észre sem vevé
Az érintést, úgy elgondolkodék;
Midőn megfordult, oldalánál
Ott látta, a kit ott fönn keresett.
»Kegyedre vártam,« szólt az ifju.
»Kegyedre vártam; azt reméltem,
Hogy még egyszer meglátom ablakánál,
Egy néma búcsut küldök fel szememből,
Aztán örökre távozom.
Reményemen túl jó a sors,
Ajkam beszélhet szemeim helyett
S kezem foghatja e kedves kezet.
Isten veled, te drága, drága lény, te
Egyetlen egy a nagy világon, a ki·
Barátodnak neveztél engemet,
S a kit barátomnak szabad nevezni.
Emlékim nincsenek nekem:
Magad fogsz állani szivemben,
Mint a szegény kunyhó falán a szent kép,
A mely előtt estenkint térdepel
Jámbor lakója és imádkozik;
De hogyha telve volna szívem
A legdicsőbb emlékek kincsivel,

Kiszórnám azt e pillanatban mind
S téged hagynálak benne egyedül.
Isten veled! . . . Ha hallod híremet,
Ha szépeket mond majd a hír felőlem,
Hidd el, hogy a te érdemed lesz az.
Azért törekszem jónak s nagynak lenni,
Nehogy megbánd és szégyeneld, sőt
Ellenkezőleg büszke légy reá,
Hogy engemet barátodnak fogadtál.
Isten veled, lelkem védangyala!«

Indult az ifju, és ment volna, de
Kezét tartotta a leány
És görcsösen szorítá . . .
Beszélni vágyott s elhagyá a hang;
Hosszú szünet telt el bele,
Mig akadozva ekkép szólhatott:

»Isten veled! Menj, menj, Isten veled,
Te ifjak legnemesbike!

Menj! Bár mehetnék én is te veled,
Mennék örömmel, édesörömest.
S nem látjuk egymást soha, soha többé?
Lehullsz egemről, fényes csillagom?
Mert én szeretlek tégedet!
Ki kell ezt mondanom,
Hogy ki ne vesse lelkemet belőlem,
Mint a Vezúv a lángoló követ.
Szeretlek, és tiéd nem lehetek
De istenemre,
Ha a tied nem, másé sem leszek!
Vedd e gyürűt, e jegygyürűt . . .
Előbb fog széjjeltörni benne
Ez a gyémántkő mint az én hűségem.
Isten veled, szép álma életemnek!«

Az ifiúra a mennyország
Szakadt le üdvességivel;
Leomlott a leány előtt
S ölelte és csókolta térdeit.

Más nap, midőn a falut elhagyá,
Utjában százszor s százszor nézte meg
A gyürűt, mert csak a mikor
Ezt látta, akkor nem kételkedék,
Hogy a múlt éji jelenet valóság
S nem lázas lelke őrült álma volt.

Utját (miért, miért nem?
Nem tudta maga sem)
A fővárosnak vette, hol
Lopott, koldult és szolgált egykoron.

A külvárosban, ott
Egy kis padlásszobát
Bérelt ki, s nem tudá még,
Mihez fog kezdeni:
Egyszer kopognak ajtaján,
S bejött egy fátyolos hölgy . . .
Midőn belépett, fölveté a fátyolt,
Némán és mozdulatlan állt;
Az ifju szédelgett, megállt esze:
Barátnéját ismerte meg.

»Utánad jöttem,« szólott a leány,
»Utánad jöttem. Ha terhedre van,
Kiutasíthatsz e szobából;
Ne félj, hogy rosz néven veszem.
Akkor leülök ott kinn a küszöbre,
És ott ülök, mig megreped szivem.
Utánad jöttem, nem maradhaték.
Nyomodban voltam mindenütt.
Egész idáig, és most itt vagyok.
Szólj, mit teszesz velem?«
Az ifju kebelére hajlott,
S együtt zokogtak hosszan, boldogan.

»Nem űzesz el'hát?« szólott a leány.
»Veled maradhatok? Veled leszek, hogy
Enyém legyen fájdalmaid fele
S a tied légyen minden örömem!
Együtt tűrök veled
Bút és nyomort,
S ha egyszer zúgolódom,
Ne hidd azontúl, hogy szeretlek
Vagy valaha szerettelek!«

XIV.

Együtt maradtak mint férj s feleség;
Nem pap kötötte össze őket.
Hanem az isten és a szerelem.
Nem esküvének egymásnak hűséget,
Nem vették e szót ajkaikra,
Ott benn hagyák azt,
Szivök mélyében érintetlenül,
A hol s a hogy kell annak lennie,
S azért maradt oly tiszta, mint a
Csillag, melyhez még lélekzet sem ér.

És boldogságban teltek a napok,
A hónapok . . . Nem tudta a világ, hogy
Ők élnek-e, s ők nem tudák;
Van-e világ körűlök.

De végre fölszólalt az ifjúban
A lélek, és ezt mondta szigorún:
»Ébredj, ébredj! te nem magadnak,
Te másokért születtél!
Felejted hivatásodat?
Föl, föl, fiú! kezdj a dologhoz!«
És szólt hozzá még szigorúbban is
Egy hang, a házi gond:
»Föl a dologra! mert különben
Koplalni fogtok mind a ketten
S maholnap mind a hárman.«
Dolgozni kezde, irt,
Úgy irt a mint sugalta lelke,
Hozzája méltón, szabadon.
Egy szerkesztőhöz vitte művét.
Átolvasá az, és így válaszolt:
»Nagy ember ön, uram,
S a mellett nagy bolond!
Nagy ember ön, mert ez dicső, remek mű,
Ennél különbet még Rousseau sem írt;
És nagy bolond ön, mert azt képzeli,
Hogy ezt a munkát ki lehet nyomatni.
Sohsem halotta ön hírét
A censurának? . . Hogyha nem,
Hát megmondom, mi az.
Az a pokol cséplője, mely alá
Kévéinket kell tartanunk, s ez
Az igazságot, a magot
Kicsépeli belőle, aztán
Az üres szalmát visszadobja,
S ezen rágódik a közönség.
Ha ön nem hisz szavamnak, ám
Próbálja meg, s én minden szem magért,
A mely kévéjében marad,
Egy óngolyót nyelek le.
Ha azt akarja ön, hogy e
Cséplő alá ne jusson,
Ne gabonát, de maszlagot
Termeszszen, mely kábít, bolondít:
Ezt mindenestül
Kitálalhatja ön,
Sőt érte még meg is dijazzák.«

Bódultan tért az ifju vissza, mintha
Falnak ment volna egyenest fejével.
Asztalhoz ült, és föltevé magában,
Hogy szép lágyan, szelíden ír,
S olyan simán, hogy a censor keze
Elsiklik rajta mint a bársonyon.
Midőn müvét bevégezé,
Azt vette észre, hogy még szabadabb,
Még keserűbb mint először vala.
S így tízszer, százszor újra s újra írt,
Aztán eltépte, belátván, hogy a
Kerékvágásba csak nem jön bele.
És meggyőződék végre is,
Hogy a mi kinyomathatik,
Abból nem fog tanulni senki,
És a miből lehet tanulni
Az nem jut napvilágra.

»Irtóztató!« kiálta föl.
»Nincs mód tehát, hogy meghallják szavam?
Lelkem tüzét, mely a világot
Gyujtotta volna föl,
Magamba kell hát fojtanom,
Hogy ön magát emészsze el?
És élnem is kell . . Mibül élek?
Vagy megtagadjam elvemet,
Azt a szentséges elvet?
Oda szegődjem a gazokhoz?
Az emberiség ámitóihoz?
Nem, istenemre, nem!
Inkább szeméten, éhen veszek el,
Inkább úgy végzem éltemet
A mint elkezdtem azt,
Lopok, szolgálok, koldulok,
Mint egy betűt irjak, mi nem
Lelkem forrásából fakadt,
Mint gondolatim legkisebbikére

Hamis pecsétet üssek!
Isten hozzátok, gondolatjaim, ti
Befalazott rabok!
Legyen fejem börtön s koporsó
A számotokra . . . Oh, de nem,
Ti nem halhattok el:
Eljő a nap, mert el kell jőnie,
Midőn kinyíl e börtön ajtaja,
S ti bejárjátok a kerek világot,
S fényt és meleget visztek magatokkal,
Miként a nyári nap sugárai!«

És így az ifjú
Nyugodni hagyta gondolatjait,
S hogy a kenyérből ki ne fogyjon,
Másoknak gondolatjait
Másolgatá: keserves munka,
Tán a favágásnál keservesebb.
Elkezdte reggel, s este végezé;
S gyakorta éjszakáit is
A lámpa fénye látta elhaladni,
S előbb aludt el ez, mint ő;
És ennyi fáradás után is
Elégszer állt az asztal üresen,
És ablakára a fehér hideg tél
Elégszer festett jég virágokat,
S a nő szemében megfagyasztá
A könnyeket. De nem fagyaszthatá meg
Örök hevű érzelmeit.

Igy jöttek évek, mentek évek,
S megszaporodott a család,
Hárman levének, s nem sokára négyen,
És négyszeres lett a nyomor
Ott fönn a kis padlásszobában,
Melynek falát
Csikosra festé az eső,
És kiczifrázta a penész,
Hol most egy ágyban hárman alszanak,
Két gyermekével az anya,
És láboknál a földön
A durva szalmazsákon
A férfiú . . . A fölkelő nap
Első sugára homlokára száll,
Miként egy arany koszorú, miként egy
Fényes meleg csók isten ajakárul.

XV.

Egyenként ébredt a család: először
A férj, ki legkésőbb aludt el;
Aztán az anya, azután
A kis fiú. S a csecsemő?
Ez még nem ébred, mélyen alszik . . .
Testvére s a szülők lábujjhegyen
Járnak, s beszédök csendes suttogás,
Hogy el ne verjék a kisdednek álmát.
Jó testvér, jó szülők,
Miért e halk járás, e suttogás?
Dobogjatok, tomboljatok,
Lármázzatok! . . Ne féljetek,
A kisded föl nem ébred,
Mert nem hallják a lármát a halottak.
A kisded halva van, éhen hala!

Mit érezhet, mit érez a szülő,
Midőn meglátja, hogy szülötte meghalt!
Hát még azon szülő, kinek
Éhen veszett el gyermeke,
Szép ártatlan kis gyermeke!
Ha jobb kezének erejét
Az én kezembe öntené az isten,
Leirhatnám-e úgy is azt a kint,
Mely a szegény asszony szivét
Ezer körömmel szakgatá?

Hagyjátok őt a holt tetemre
Borulva sírni, sírni, sírni,
Zokogni, fölüvölteni,
A fájdalomnak mély örvényiből
A magas égre fölkiáltani,
S az isten arczát káromlással, a
Lélek sarával meghajítani!
Hagyjátok őt, hagyjátok őt,
Ne bántsátok szent őrjöngésiben.

A férfi néma fájdalommal
Állt a kicsiny halott előtt;
Avagy ki tudja, tán örömmel?
Örömmel, hogy kiszenvedett;
A kis fiú pedig merően
Nézé testvérét, és azon
Gondolkodék, hogy ő is ilyen
Halvány, ilyen fehér és mozdulatlan
Leszen, ha majd meghal, ha többé
Nem éhezik.
Lassan, lassan, de csak lefolytak
Egymás után az órák, és az asszony
Keserve meghalt kisdedére
Ájulva vagy meghalva omlott,
És szíve megkönnyebbedett,
S lelkének fölvert habjai
Nem ostromolták többé az eget,
Csak halkan rezgedeztek,
Mint a szellőben a kalászok.
Ölébe vette a halottat
S szelíden ringatá,

És félig énekelve suttogott,
Miként az erdő lombjai
Az őszi alkonyatban:

»Alszol, kicsiny
Kis magzatom:
Mit álmodol?
Mondd meg nekem.
Szép álmokat
Látsz úgy-e bár?
Hisz' még nem a föld
Ölében alszol,
Anyád ringat még,
Anyád ölel.
Aludj', aludj',
Szép gyermekem,
Fehér virág,
Fehér sugár,
Kit elnyel a
Fekete föld.
Pirúl az ég,
Megcsókolá
Az alkonyat;
Megcsókolom
Én arczodat,
S ez nem pirúl.
Mért nem pirúl?
Csak egyszer is
Mosolyganál még
Reám, anyádra,
Lelkem szive,
Kis magzatom!
Zöld sírhalom,
Fehér kereszt,
Alatta te,
Fölötte én:
Mi hulldogál rá?
Nem az eső,
Az én könyűm.
Hallgassatok, ti
Ákáczfa-lombok
A temetőben!
Kis gyermekemmel
Beszélgetek,
Szépet beszélünk:
Hallgassatok.
Nem fáj fejed?
Nem fáj szived? nem
Nehéz a föld? mely
Fölötted áll.
Mi volt lágyabb: az
Én karjaim
Vagy a koporsó?
Aludj', aludj',
Szivem galambja
Jó éjszakát!
De egyre kérlek:
Álmodj' felőlem,
Legyünk együtt.«

S mig így altatta a holt gyermeket,
Mellette maga is elszenderűlt;
S mig ő aludt, a férj azon tünődék,
Miből szerez koporsót?
Miként ásatja meg a sírt?
Egy árva fillér sem volt birtokában.
Körültekintett a szobában,
Ha tán találna valamit,
A melynek egy kis becse van,
Hogy azt eladja: semmi, semmi sem volt!

Mi jött eszébe, hogy e gondolatra
Elsápadt és megreszketett?
Ujján a gyűrüt pillantá meg,
Lelkénél drágább jegygyürűjét,
Ezt kell tehát eladnia,
Hogy meztelen ne menjen
A földbe gyermeke?
E drága kincstől kell elválnia,
Melyet szeménél jobban őrizett,
Mit ujjáról le nem szakithatott
Olyan sok évnek oly sok nyomora:
El kell most végre tőle válnia?

Hajszálai őszültenek meg
A gond miatt, s nem volt más menedék!

Midőn ujjáról a gyürűt levonta,
Olyan volt mintha kebléből a szívet
Szakítanák ki gyökerestül:
Ketté lett vágva multja és jelenje,
Fölbontatott a híd, mely a tavaszt
A télhez kapcsolá,
Eltört a lépcső, melyen a
Földről a mennybe járt!
De meg kellett történnie,
Hogy meztelen ne menjen
A földbe gyermeke.
Szépen temették el a kisdedet,
Kemény fából volt a koporsó,
A szemfedő selyemből,
És sírhalmához nagy követ tevének,
Mert drágán kelt el a gyürű,
S árát rá költék mind a temetésre.
Lelkére nem vehette a férj,
Hogy jegygyürűje árából csak egy
Garast is tartson meg kenyérre,
Bár erre olyan nagy szüksége volt.
Méreggé vált vón' benne e kenyér,
Mely őt megölte volna,
És néki még soká kell élnie!

XVI.

Megmondta ő, hogy gondolatjai
Fejében nem halhatnak el,
Hogy eljön a nap, a midőn
Ezek kijőnek börtönükből
S bejárják a világot.

És úgy történt. A mit sok évi
Erőködés meg nem hozott, a mért
Hijába volt olyan sok fáradás,
Meghozta egy véletlen pillanat.
Egy titkos nyomdát fedezett föl
Alant, elrejtve föld alá,
S ott kinyomatta műveit,
Mi volt ezen művekben? Az,
Hogy a papok nem emberek,
De ördögök,
S a királyok nem istenek,
Hanem csak emberek,
És minden ember, ember egyaránt,
S az embernek nem csak joga,
Hanem teremtőjéhezi
Kötelessége is
Szabadnak lennie,
Mert a ki isten legszebb adományát
Meg nem becsüli,
Magát az istent sem becsüli az!

Kijött a könyv, s ország-világban
Ezerével olyan gyorsan terjedett el
Mikéntha villám hordta volna szét.
Mohón nyelé el a szomjas világ
E tiszta enyhitő italt;
És lelke tőle megfrisült;
De elsápadt a hatalom, kiült
Ránczokba szedett homlokára a düh,
És elmennydörgé haragos szavával:
»Ez lázitó könyv!
Vallást s fölséget sért.
Szerzőjének lakolnia
Kell a törvény szerint!«
És a megrémült nép utána mondá:
»Valóban, e könyv lázitó,
Vallást s fölséget sért.
Szerzőjének lakolnia
Kell a törvény szerint.
A törvény szent és sérthetetlen!«

S szerzője rémesen lakolt.
Az utcza közepén
Fogták el őt s elhurczolák.
»Megálljatok!« szólt esdekelve,
»Oh irgalom, megálljatok!
Nem akarok én menekülni,
Mindenhová megyek nyugodtan.
Csak egy kevéssé várjatok.
Nézzétek azt az ablakot:
Az én szobámnak ablaka,
Ott nőm és gyermekem lakik.
Vezessetek hozzájok egy,
Csak egy rövid kis pillanatra!
Még egyszer ölelem meg őket
S egy istenhozzádot mondok nekik,
Aztán nem bánom én, hurczoljatok,
De én bucsú nélkül nem mehetek.
Inkább megyek le a pokolba
A búcsuzás után,
Mint föl a mennybe búcsu nélkül.
Nem vagytok férjek és apák?
Mit mondanátok és mit érzenétek,
Ha véletek mások bánnának így?
Nekem nincs senkim a kerek világon,
Csak nőm és gyermekem,
És ő nekik sincs a világon
Kivűlem senkiök, de senkiök:
Ereszszetek, jó emberek,
Ereszszetek! hadd lássuk egymást
Még egyszer és talán utószor.
Ne rajtam szánakozzatok,
De ő rajtok, hisz ők ártatlanok,
Hisz nem vétettek ők
Sem a törvénynek, sem ti nektek.
Ne öljétek meg őket! . . .
Oh istenem, ha szavaimra
Nem indultok meg, könnyeim
Indítsanak meg: e könyűk
Szivem vérének cseppjei,
Halálveríték lelkem homlokáról!

Zokogva térdepelt le,
S mint szebb időkben egykor kedvesének,
Most a poroszlók térdeit ölelte;
De ők kegyetlen gúnyos röhögéssel
Emelték őt fel s vitték a szekérhez,
Mely ott az ő számára állt.
Midőn látá, hogy nem használ a szép szó,
Düh szállta meg, s előszedé
Testének minden erejét, hogy
Erőszak által győzzőn, meneküljön.
Oroszlán-bátorsággal és
Őrült erővel küzködött;
De hasztalan, legyűrték, megkötözték,
S bedobták őt a szekér mélyibe.
Ott orditott, mint a vadállat,
Ordított ilyen átkokat:
»Átok reátok s maradékitokra,
Ti emberbőrbe öltözött,
Sátánokkal bélelt fenevadak,
Kiknek keblében szív helyett
Undok varangyos béka van!
Boritsa el pofátokat
A fekély olyan vastagon
Mint a gazság van lelketek felett,
És aztán faljanak föl a
Szemétdomb férgei!
Átok reátok és királyotokra,
Kinek nevében az erényt
A mészárszékre viszitek!
Átok reád, bitang lator király,
Ki istennek tartod magad,
S ördög vagy, a hazugság ördöge! . . .
Ki bizta rád a milliókat?
Farkasra a nyájat ki bizta?
Kezed vörös mint bíborod,
Arczod sápadt mint koronád,
Szived fekete mint a gyász,
Mely műveid után huzódik
Miként az esti hosszu árnyék.
Meddig bitorlod még a
Rablott hatalmat, rablott jogokat?
Lázadjanak föl, mint az óczeán,
Alattvalóid, és ha zsoldosidnak
Százezrivel kiállasz ellenök,
Ne adja isten, hogy meghalj vitézül

Ott a csatán, mint illő férfihoz!
Te légy, ki megkezdd gyáván a futást,
Fuss és bújjál el trónusod alá,
Mint ágy alá a megszeppent kutya!
Onnan kotorjanak ki, és kaczagva
Köpködjenek könyörgő szemeidbe
A gyermekek s vén asszonyok,
S kik egykor lábad csókolák,
Azoknak csókold majd te lábait,
Azok rugdossák ki egyenként
Vigyorgó fogadat,
Azok rugdossák ki belőled a
Nyomoruságos hitvány életet!
Dögölj meg oly kétségb'esetten
A milyenné engem tevél! . . .
Oh nőm! oh gyermekem!«

XVII.

Aludt-e s most fölébredett? vagy
Eszét veszíté s ez most visszajött?
Egy óra vagy több hónap óta volt
Magán kivül? Szilveszter nem tudá.
Gondolkodék, gondolkodék,
Mi történt és mi történik vele;
Körülnézett, nem láta semmit,
Sötét volt, éktelen sötét.

Igy szólt magában: »Éj van csakugyan,
Aludtam s álmodám;
Álmom csak félig jut eszembe;
De az borzasztó egy álom vala,
El sem beszélem hitvesemnek,
Nem háborítom föl vele.
Csak már viradna, oly nyomasztó
Éjem tán még nem volt soha.
Alszol; szerelmem? alszol, kedvesem? . . .
Alszik bizonynyal, mert nem válaszol.
Aludjatok, szeretteim,
Aludjatok szép csendesen.
S még sem virad! Mikor fog már viradni?
Megfojt e sűrü vastag éj!
Emeld föl, hajnal, fényes arczodat,
Vagy csak mutasd meg ujjadnak hegyét! . .
Úgy ég a homlokom mikéntha
Egy tűzokádó hegy vón' a fejemben,
Majd szétröpül az agyvelőm.«

S hogy megtörölje izzadt homlokát,
Kezét emelte föl . . . Hah,
Mily csörrenés!
Megcsördült rajta a nehéz bilincs.
Most már mindenre jól emlékezett,
S végig futott rajt' a hideg
Mint a romok között a szél.

Mindenre jól emlékezett:
Elfogták őt az utcza közepén,
S elhurczolták erőnek erejével,
És kedvesét és gyermekét
Nem láthatá, nem mondhatott nekik
Istenhozzádot, nem tekinthetett
Még egyszer a kedves szemekbe,
Mik boldogsága s gazdagsága voltak!
S most itt van a börtönfalak között,
A föld alatt, ki tudja milyen mélyen,
Mélyebben mint a rothadó halottak
A temetőnek fenekén!
S mikor lát ujra fényes napvilágot?
Mikor láthatja ujra kedvesit?
Talán soha!

S miért jutott e kárhozat helyére?
Mert a mit isten meghagyott neki,
Tudtára adta azt az embereknek,
Hogy egy közös jó van, miből

Egyenlőn jár mindenkinek
A rész, s ez a közös jó a szabadság!
Ki ebbül elvesz egy porszemnyit is
Mástól, halálos vétket követ el,
S azt ki szabad, azt ki kell irtani!

»Oh szent szabadság, érted szenvedek,«
Szólt elözönlő fájdalommal a rab,
»S ha a világban magam állanék
Mint álltam egykor hosszu évekig,
Nyugodtan ülnék most e kőpadon,
S büszkén mint trónján a bitor király,
S oly boldogan viselném e bilincset
Mint jegygyürűmet egykor viselém;
De hitvesem van és van gyermekem . . .
Mi lesz belőlök nélkülem?
Ki fogja eltáplálni őket
Kenyérrel s szerelemmel?
S mi lesz belőlem nélkülök?
Oh szív, ha kővé válni nem tudsz,
Miért meg nem hasadsz?«
Sírt, jajgatott, dühöngött,
És az örök sötétség
Egykedvüleg szemlélte őt,
Mig végre lassacskán elhallgatott,
Kifáradt lelke megadá magát,
És mozdulatlan néma volt, s oly
Érzéktelen mint a kő melyen ült,
Mint a sötétség mely reá borult.

Nem érzett, csak gondolkodék,
Alant röpültek gondolatjai
Mint a meglőtt szárnyú madár:
»Koporsónak testvére, börtönöm,
Ki épített? ki fog ledönteni?
Mióta állsz? meddig fogsz állni még?
Ki ült előttem e rideg kövön?
Ilyen martír mint én vagyok,
Vagy egy haramja tán?
Itt hamvadott el csontja, e helyen,
Vagy látta még az isten szép világát?
Szép a világ, az erdők és mezők,
A bérczek és a rónaságok, a
Virágok és a csillagok. Talán én
Többé nem is látom már ezeket,
Vagy oly későn, hogy akkorára
Még nevöket is elfelejtem.
Ha itt egy évig kéne lennem,
Hol minden percz egy örökkévalóság,
Hol az idő oly lassan ballag el
Mint két mankóján a vén sánta koldus!
Egy évig? És ha tízig itt leszek,
Tízig vagy húszig vagy többig talán?
Jertek föl hozzám, ti halottak!
Kik egykor e helyen szenvedtetek,
Beszélgessünk egy keveset.
Tanítsatok meg, az időt
Hogyan kell itt eltölteni.
Jertek föl hozzám, ti halottak!
Talán én is halott vagyok már,
S a sírban álmodom — rosz álom —
Halott vagyok, kit élve
Temettek el;
Halott vagyok, már nem dobog szivem . . .
E reszketés, melyet keblemben érzek,
Beteg lelkem végvonaglása ez.«

Végtére megszünt gondolkodni is,
Nem volt szivében és fejében
Sem érzelem sem gondolat,
Ott ült merőbben a szobornál,
S farkasszemet nézett az éjjel,
Melylyel megtömve volt a börtön.

Zsibbadni kezdtek tagjai,
Eszméletét kezdé veszitni,
Feje huzódott lefelé,
S ledőlt hosszában a kövekre.
Elájult-é vagy elaludt?
Soká feküdt ott mozdulatlanúl,
Talán nem véve még lélekzetet sem;
Egyszerre, mintha lőpor által
Vetették volna föl, miként ha
Égő vasat sütnének oldalához,

Fölugrott, s oly szivszakgató
Hangon, hogy a hideg falak
Utána jajdulának,
Ekkép kiálta föl: »Megállj! megállj!«
S kiterjesztette két kezét.

Soká, soká állott így, azután
Lankadtan hullatá le kezeit,
Leroskadott ülő helyére,
Fejét keblére hajtá,
S két nagy könyűvel két szemében,
S oly hangon mintha lelkét
Sohajtaná ki, ezt nyögé:
»Nem állt meg, elment, itt hagyott;
Mindennek vége van!«

Mi lelte őt? ki hagyta itt?
Minek van vége? . . . Álmodott?

Nem álmodott, az nem volt puszta álom:
Valónak képtelenség
S még is való!
A mint ott hosszában feküdt, előtte
Egy hölgyalak jelent meg,
Kiben rá ismert hitvesére;
Oda hajolt melléje,
Fülébe ezt sugá:
»Én már kiszenvedék,
Isten veled!«
S megcsókolá a férfi arczát,
S ez erre ugrott föl . . . Midőn
Kinyíltak szemei,
Még látta kedvesét, de
Egy pillanatnál kevesebb alatt
Eltűnt az, és a börtön, a mely
Világos volt, ismét sötét lett
Mint villámlás után az éjfél.

»Én már kiszenvedék, isten veled!«
Ismételé a hallott szavakat.

»Ezt mondta édes hangja, melyet
Nem hallok én többé soha:
Én már kiszenvedék, isten veled!
Isten veled hát, lelkem lombja te,
Kit rólam lesodort a vész.
Ha téged elvitt mért hagyott meg engem?
Mit ér, mit ér az ilyen lombtalan fa?
S hová sodort el a vihar?
Hol foglak föltalálni téged
Habár elhervadottan is,
Hogy életemnek maradékát
Szent romjaidnál kisohajtsam!
Nekem többé nem kell az élet,
Mert czélját elveszítém:
Te voltál czélja életemnek,
Te általad s te érted éltem,
Szerelmem istenasszonya;
Te egy magad voltál valóság;
A többi? Az emberiség, szabadság,
Ez mind üres szó, puszta ábránd,
Melyért bolondok küzdenek.
Te egy magad voltál valóság,
Szerelmem istenasszonya,
És én örökre elvesztettelek!
Föltúrhatom, mint a vakandok, az
Egész földet, nem foglak megtalálni.
Por lesz belőled mint akárki másból,
Olyan por mint a többi, nem különb,
És elvegyülsz közötte mintha
Növény vagy állat lettél volna csak.
De tűrném veszteségemet,
Békén tűrném ez óriási terhet,
A míg alatta megszakadnék,
Csak elbucsúztam volna tőle, csak
Egy szót mondhattam volna még neki,
Egy kis rövid szót. Vége, vége van,
Az isten ezt sem engedé meg.

Milyen kegyetlen az az isten!
S a balga ember térdet hajt előtte!
Atyjának híja és imádja őt!
Zsarnok vagy, isten, és én
Átkozlak tégedet!

Ott ülsz az égi trónuson hideg
Méltóságodban érzéketlenül,
Csak úgy mint itt a földi zsarnokok,
S uralkodol kevélyen, és naponként
Hajnalsugárral s megrepedt sziveknek
Vérével újra s újra fested
Királyi széked kopott bíborát!
Légy átkozott, zsarnoknál zsarnokabb!
A mint te megtagadtál engem,
Úgy tagadlak meg tégedet.
Egy rabszolgáddal kevesebb lesz.
Vedd vissza ezt az életet, a melyet
Mint alamizsnát dobtál le nekem,
Vedd vissza és add másnak ismét,
Hadd tengődjék most rajta más,
Nekem nem kell ez alamizsna-élet,
Elédbe vágom azt, hogy összetörjék,
Mint a haszontalan cserép!«

Úgy ordított a rab, hogy a sötétség
Megijedett és reszketett belé;
Ezt ordítá, s veszett dühében
Fejét a falhoz vágta és leroskadt,
S a fal megkondult a rémes csapástól
Mikéntha néki fájna az.
Ott fekszik a rab, zúzott homlokának
Aludt vérében a kövek felett;
Ott fekszik, és nem halt meg, és él!
Hozzá van nőve a keserves élet,
Hozzája nőt letéphetetlenül
Miként lelkéhez a kínszenvedés,
Mint börtönéhez az örök sötétség.

XVIII.

Tiz éve már, hogy e négy fal között ül!
Tiz év még ott kinn a szabadban is sok,
Hát még ott benn az iszonyú odúban!
Megnőtt szakála, és megnőtt haja,
S ő sokszor nézte nem fehér-e már;
De azt mindig csak feketének látta;
Pedig fehér volt már mint a galamb,
Csak hogy nem látszott színe a sötétben.

Tíz éve már, s ő néki e tiz év
Egyetlen egy hosszú végetlen éj volt,
És egyre várta, hogy mikor virad már.
Koronként ugy tetszett neki,
Hogy már több század, több évezred óta
Van e helyen, hogy a világ már
Az itélet napján rég túl vagyon,
Hogy a föld régen elenyészett,
Csak e börtön maradt belőle
És őt magát e börtönben feledték.
Kihalt immár a szenvedély szivéből;
Nem átkozódék többé isten ellen;
Eszébe sem jutott sem isten
Sem ember többé nékie;
Kihalt szivéből már a bánat is;
Csak néha sírdogált, midőn
Álmából ébredett, mert
Álmában meg-meglátogatta őt
Ama szép tünemény, örökké
Imádott kedvesének szelleme,
Ki hozzá még a síron túl is oly hű!
De mihelyest fölébredett,
Eltünt a kedves szép alak,
És sírt a rab, sírt, sírdogált.
De mért nem látogatta meg fia?
Hisz' ő neki volt fia is;
Mért nem jött ez hozzá soha?
Ezt kérdezé, és ekkép felelt magának:
»Fiam még él bizonnyal, mert ide
Élő nem jön, csak a halott jöhet,
Csak te jöhetsz, szerelmem angyala!
Fiam még él, s már nagy lehet,

Azóta rég felnőhetett.
Vajon mi lett belőled,
Szegény árvám, szegény fiam?
Ki tudj', a szükség mire vitte,
Talán rabló lett s hóhér temeté el.
És hátha apja nyomdokát követte,
És most, mint apja, föld alatt lakik.
Talán ép ebben a börtönben,
Talán épen szomszédom itten?
Fiam, fiam, szeretsz-e engemet,
Emlékszel-e apádra, gyermekem?«

De hallga, mily nesz, mily szokatlan hangok!
Figyelmez a rab, mindinkább figyel,
Úgy elmerűlt a hallgatásba,
Hogy lélekzeni sem mer,
S bezárt lelkét a hangok megnyiták
Mint a virág kelyhét a napsugár,
És ajka mosolyogni kezd,
Tíz hosszu esztendő után először!

Madárka szállott a börtön falának
Párkányzatára közel ablakához,
Ott űl a kis madár s dalolgat,
Ah, milyen édesen dalol!
És szólt a rab, vagy csak gondolkodék,
Mert szólni nem mert, nehogy elzavarja
A kedves vendéget szava:

»Oh istenem, mi jól, mi jól esik!
Először hallok ilyen hangokat,
Mióta itt vagyok, pedig már
Nagyon régóta vagyok itt.
Dalolj, dalolj, kis madaram, dalolj!
Eszembe jut dalodról,
Hogy egykor éltem, hogy még most is élek;
Eszembe jut dalodról ifjuságom,
A régen, régen elszállt ifjuság,
E szép tavasz, s ezen tavasznak
Virága, a szép szerelem!
Dalod fölkelti szenvedésimet,

De egyszersmind meg is vigasztal,
S a megvigasztalt fájdalom talán
Még édesebb mint maga az öröm.
Dalolj, dalolj, kis madaram, dalolj!
Ki küldött hozzám tégedet?
Ki mondta néked, hogy e falra szállj,
A melyre nem száll átoknál egyéb?
Szentséges ég, e sejtelem,
Ez engemet megöl,
Boldogságával öl meg engemet!
Egy sejtelem azt sugja nékem,
Hogy én szabad leszek,
Hogy nem e dögvészes helyen halok meg,
De kinn az isten szép ege alatt.
Te kis madár ott a falon, te
Szabad világnak szabad vándora,
Te a szabadság hírmondója vagy!
Ez így van, így lesz, nem kételkedem.
Erős légy, szív: ha meg nem tört a bú.
Ne törjön meg majd az öröm.
Valóban úgy lesz. A világ megúnja
A jármot végre s a gyalázatot.
S le fogja hányni, és először is
Kinyitja e sírhalmok ajtait,
S első örömkönyüi
Azoknak orczájára folynak, a kik
Itt a szabadságért szenvedtenek.
Te kis madár ott a falon, te
Szabad világnak szabad vándora,
Te a szabadság hírmondója vagy!«
Csikorgott a börtön zárában a kulcs,
A kis madár ijedve szállt tova,
Megnyílt az ajtó, és a börtönőr
A rabnak azt mondá: »Szabad vagy!«
Följajdult a rab édes örömében,
S oda kapott fejéhez, mintha
Eszét ragadta volna meg,
Mely el akarta hagyni őt.

»Megvan!« szólt gyermekes örömmel,
»Megvan! nem hagytam elröpülni,
Nem tébolyodtam meg; tudom,
Mi történt: én szabad vagyok.
Szabad tehát a nemzet, a haza?«
A börtönőr mogorván válaszolt:
»Mi gondod a hazára, golyhó?
Köszönd meg, hogy te vagy szabad.«
De a rab ezt nem hallá, mert esze
Már messze, messze járt, bejárta
A fél világot, azt a sírt kereste,
A melyben édes kedves hölgye alszik.
»Először is hozzád megyek,
Lelkem hallotta,« így szóllott magában,
»Hozzád megyek; miként te fölkerestél,
Úgy fölkereslek én most tégedet,
Hogy megcsókoljam azt a földet,
Mely néked nyúgodalmat ád!
Oh, mily soká tart, míg e lánczot
Kezem-lábamról leverik;
Ez a néhány percz hosszabb mint valának
Itt átnyomorgott hosszu éveim!«

XIX.

Mint anyjának tejét a gyermek,
Olyan mohón, oly édesen
Szívá a szabad levegőt,
S minden lehellet egy-egy kínos évet
Emelt le bágyadt lelkiről,
Míg ez könnyűnek érezé magát,
Mint a pillangó, s szerte röpködött
A természetnek új virányin
S szivének régi szép emlékein.
Megifjitá a tiszta levegő,
Megifjitá lelkének erejét;
De teste vén és roskatag maradt,

Csak vánszorogva, botra dőlve ment.
Hosszú fehér haját s szakálát
A szellők búsan lengeték.
Tiz év alatt száz évet élt.

Elért a házhoz, melynek egykor
Padlásszobájában lakott;
Merőn megnézett minden embert,
De nem lelt köztök ismerősöket.
Tán új lakók valának, vagy hogy
Nem ismert rájok, elfeledte őket.
Kérdezte, emlékeznek-e
Ama szegény családra, mely
Ott fönn lakott, de már fölötte régen?
Ezek s ezek valának tagjai.

»Ah én emlékszem, jól emlékezem,«
Szólott egy jámbor öreg asszony,
»Szegény menyecske, olyan szép teremtés
És oly jó lelkü volt! de férje
Istentelen gonosztevő volt,
A mért aztán meg is lakolt ám,
Elfogták és börtönbe dobták,
S ha meg nem halt, még most is ott van.

Midőn megtudta felesége,
Hogy férjét elfogák, s nem látja többé,
Szörnyet halt, szíve megrepedt.
Én föl nem érem észszel, oly rosz
Embert hogy lehetett szeretni,
Hogy lehetett meghalni érte.«

Szilveszter érzéketlenül
Hallgatta a beszédet, mintha
Nem ő vón' a kiről beszélnek,
S azt kérdezé: »Hová temették
Az ifju asszonyt, és mi lett fiából?
»Fiából nem tudom mi lett,«
Felelt a vén asszony, »nem láttam őt
A temetés után soha;
Hová temették a menyecskét,
Azt sem tudom; szerettem volna
Temetésére menni, de
Épen keresztelőbe híttak.«

»Majd megtalálom,« szólt magában a férj,
»Majd megtalálom kinn a temetőben,
Megnézek minden sírt egyenként,
Míg az övére akadok.«
S elballagott a temetőbe,
Bejárta a sírhalmokat,
Egyiktől a másikhoz ment,
S midőn elvégzé, ujra kezdte;
De kedvesének halmát nem lelé.
Hát semmi, semmi nem maradt utána!
Az a dicső lény elenyészett
Nyom nélkül mint a napsugár.
Fejfáját a vihar kitépte
S dombját a zápor elmosá.
Isten neki!

Fájt, fájt, nagyon fájt a szegény öregnek,
Hogy nem lelé meg, a mit keresett, hogy
Könyűiből, a mik még megmaradtak
Oly hosszu szenvedés után,
A kedves édes lény porára
Nem sírhatá le azokat; de
Azzal vigasztalá magát,
Hogy életében
Ez az utósó fájdalom,
Hogy itt örömmel s fájdalommal
Számot vetett örökre,
S ezentul ugy jár a világba mint
Testetlen árnyék, mint lélektelen test.

Pedig csalatkozott.
Ez nem végső fájdalma volt.
Midőn a börtönből kilépett,
Azt kérdezé: »Szabad tehát
A nemzet, a haza?«
S a feleletre ő nem is figyelt,
Mert szentül hitte, hogy szabad.

És mit tapasztalt nem sokára?
Hogy nemzete, hogy a világ
Még mélyebben van meggörbedve mint
Tíz év előtt, midőn ő szót emelt;
Az emberméltóság naponta törpül
És a zsarnokság óriásodik.

Hijába volt hát annyi szenvedés,
Hijába annyi áldozat,
Mit a magasztosabb szivek hozának
Az emberiségnek? Haszontalan
Minden törekvés, minden küzködés?
Az lehetetlen, százszor, lehetetlen!
E gondolatra megerősödék,
Fölgyúladt benne a kihamvadó tűz,
Görnyedt fejét az ég felé emelte,
A roskadt aggból izmos ifju lett,
És homlokán rejtélyes szándok ült,
Merész nagy szándok, elhatározás,
Melytől egy nemzet vagy talán
A nagy világnak sorsa függ.
E terv nem új, már ezrek életébe
Került; de hátha egynek sikerül,
S ha épen ő ez egy?
Mélyen titkolta szándokát,
Aludni sem ment mások közelébe,
Nehogy kimondja álmában, nehogy
Megsemmisüljön, ha napfényre jön.
Nem szerzett társakat magához:
Nem dicsvágyból, hogy egy maga
Végezze bé az óriási munkát;
De hogy ne szálljon másra is veszély,
Ha terve megbukik.

A város zajban s fényben úszik;
A népség ezrivel tolong,
Hömpölyg, mint a kiáradott folyó, az
Utczákon át az »éljen« harsogása;
Arczok s ruhák ünnepiek.

Mely alkalom, mely ünnep ez?
Talán az isten jött a földre
Saját képében, és saját kezével
Átadta a rab embereknek
Rég elveszített szabadságukat?
Hogy ily nagy a fény, az öröm.

Nem, nem az isten, más megy ottan, a ki
Kisebb az istennél, azonban
Magát nagyobbnak tartja: a király.
Lenéző gőggel megy az emberek közt
Mint a szelindek a kicsiny ebek közt,
S a merre néz, térdek s fejek hajolnak,
Mint a viharban a nád erdeje.
S torok szakadtáig kiáltja
A szolga csorda: »Éljen a király!«
Ki merne nem kiáltani
Vagy épen mást kiáltani
Az ezerek és ezerek között?
Ki merne? Egy mer, egy a sok között
Ez egy, oly hangon, mely a tömeget
Túlbőgi, mást kiált;
Ez azt kiáltja: »Haljon a király!«
És eldurrantja fegyverét, s a
Gőgös király a porba rogy . . .
Kelj föl, te gyáva zsarnok,
Hisz' nem talált a fegyver,
Ruhádba s nem szivedbe
Ment a tévedt golyó.
Az ördög, a kinek eladtad,
Megőrzé éltedet.
Kelj föl, te gyáva zsarnok,
S töröld le képedről a port.

Ki a gyilkos, ki s hol van ő?
Ott áll. De már fekszik, nem áll,
Félhalva fekszik, leverék
Lábárul őt, és boldog, a ki
Vén ránczos orczájára köphet
És megrúghatja ősz fejét.

Boldogtalan nép, mért gyüjtöd fejedre
Az isten átkát? Nem elég,

A mely már rajta fekszik?
Nem volt elég a Krisztust megfeszítned,
Minden megváltót megfeszítesz hát?
Boldogtalan, százszor boldogtalan nép!

Néhány nap mulva vérpad állt a téren,
És egy ősz ember fönn a vérpadon.
Midőn melléje lépett a bakó a
Sötét halálnak fényes pallosával,
Az ősz ember végig tekinte a
Kárörvendő szilaj tömeg során, és
Sajnálkozó könny reszketett szemében:
Sajnálta, a kik őt megrugdosák,
S a kik gyönyörrel nézik most halálát.
Suhant a pallos, rémesen suhant,
S a fej legördült, Szilveszter feje.
A nép rivalta: »Éljen a király!«
És a halottat a hóhér legények
Eltemeték az akasztófa mellett.

XX.

Vénült, kihalt a szolga nemzedék,
Uj nemzedék jött, mely apáit
Arczpirulással emlité s azoknál
Jobb akart lenni és az is lett,
Mert csak akarni kell! . . .
Fölkelt az új hős nemzedék,
S mit örökségben hagytak rá apái,
Leverte rabbilincseit,
S kezéről, a kik ezt szerezték,
Azoknak sírhalmára dobta,
Hogy a csörgésre fölriadjanak, s ott
A földben is szégyeljék magokat!
S megemlékeztek a győzelmesek
Ama szentekrül és nagyokrul, a kik
A szolgaságban szabadok valának,
És hirdették az igét,
S díjok halál lett,
Csúfos halál . . .
Megemlékeztek a győzők ezekről,
S a diadalnak örömébe szőtték
Szent neveiket koszorú gyanánt,
S elvitték volna őket a
Dicsőség templomába;
De hol keressék, hol lelik meg őket?
Rég elhamvadtak a bitófa mellett!

(Pest.)

LEHEL VEZÉR.

(Töredék.)

ELSÖ ÉNEK.

1.

Nem nagy hirű város Jász-Berény városa,
És itt a nyakam, hogy nem is lesz a soha;
De van abban egy kürt, van annak nagy híre,
Akkora, hogy nem fér a jászok földére,
Kiterjed éjszak, dél, nyugat és keletre,
Mint a Tisza, mikor szűk neki a medre,
Terjed a némettől a székely világig,
A lengyel határtól egész a horvátig.

2.

Úgy bizony, híres kürt az a jászberényi,
Nem haszontalanság a felől beszélni;
Megérdemli a szót, és jobban mint sok más,
Mikre akárhányszor volt időfogyasztás;
Megérdemli a szót, nem is leszek fösvény,
Kutatva, melyik a legrövidebb ösvény?
Széltében-hosszában mondom el a dolgot,
Mit csinált az a kürt, ki kezében forgott.

3.

De hol is kezdjem csak, hogy megértsük egymást?
Mert hát tudnivaló, hogy én itt mostanság
Nem írástudóknak, nem az úri rendnek,
De beszélek szűrös, gubás embereknek;
Hisz' az írástudók jobban tudják magok,
Mint én, a miket most mondani akarok,
Az uraknak pedig az ideje drága,
Rá sem érnek ilyen apró mulatságra.

4.

Nem is igen bánom, ha ők nem figyelnek:
A mint nélkülem elvannak ő kegyelmek,
Csak úgy elvagyok én ő kegyelmek nélkül,
Egyiknek sem élek az emberségébül.
A kik ő előttök görnyesztik hátokat,
Lesve asztalukról a morzsalékokat
S lesve ajkaikról a kegyes mosolygást:
Őket ez érdemes emberek mulassák.

5.

Megvallom őszintén, épenséggel mások
Azok, a kiket én mulattatni vágyok:
Nem a palotáknak fényes gyertyaszála
Vagyok én, hanem a kunyhók mécsvilága;
Alant születtem én, szalmafödél alatt,
Soh sem tagadom meg a származásomat,
Kis házikókra száll lelkem mint a gólya
S egyszerű nótákat kerepel le róla.

6.

De vissza-, vagy is rátérek a dologra.
Hej, felebarátim, régesrégen volt a,
A mit én elmondok; akkor még, látjátok,
Szopós gyerek volt a huszadik apátok.
Száz esztendő szép szám, pedig már azóta
Az idő a földre azt kilenczszer rótta;
Kilencz száz esztendő! Kilencz vén óriás,
Egymás után egyik a másiknak sírt ás.

7.

Akkor más világ járt, elgondolhatjátok,
Nem volt még korona, nem voltak királyok,
Fejedelem volt az első a nemzetben,
Nem hátul, de elől ment az ütközetben,
Hej, pedig ugyancsak járta az ütközet!
Nem ült a nép otthon a kemencze megett,
Mind háborúskodott, csak az maradt hátra,
A ki épen kellett az eke szarvára.

8.

Kegyetlen legények kerekedtek akkor,
Soha el nem váltak a kardmarkolattol,
Egyfelől őrizék a megszerzett hazát,
Másfelől kivülről a sok kincset hozák.
Félt is tőlök minden halandó nemzetség,
Az adót nekik, mint a köles, fizették,
Mert hisz' nagyon bölcsen látták ők azt által,
Hogy haláluk egy a hátramaradással.

9.

Fejedelmi ember Taksony volt a tájba',
Taksony, Zoltán fia, Árpád unokája.
De tudjátok-e ti, jámbor atyafiak,
Ki volt a vitéz, kit Árpádnak híttanak?
Barátaim, mikor e nevet halljátok,
Mintha oltár mellett templomban volnátok,
Emeljétek meg a kalapjaitokat,
Mert köszönhetitek néki hazátokat.

10.

Magyarország szép föld, meg kell vallanotok,
Rá a jó isten tíz annyi áldást rakott
Mint igazság szerint a mennyi illetné;
Annyi az áldása, hogy alig fér belé.
Ezt a téjjel-mézzel folyó dús Kánaánt,
Hol megdönti saját terhe a gabonát,
S hol tűzzel van tele a szőlő gerezdje:
E szép országot a nagy Árpád szerezte.

11.

Mert nem Ádám-Éva óta mienk e föld,
Messze Ázsiában lakozánk ezelőtt,
Messze Ázsiában a világ más részén,
Kaszpi tengeren túl Aral tó környékén.
Irtóztató távol van az a hely innét!
Ha megmondanám, hány mérföld, el se hinnék.
Hej, az vón' a kulacs, az vón' a tarisznya,
Melyből a bor s kenyér addig ki nem fogyna.

12.

Vitézlő eleink ott tanyáztak hajdan;
De biz nem fürödtek ők ott tejben-vajban,
Rengeteg erdőkben magas fűvek nőttek,
Nargalózó vadak nem tiporták őket,
A hol meg kellett vón' ló, barom számára,
Vala a mezőkön a legelő árva.
Kapják hát magokat, szedik a sátorfát,
S indulnak keresni, hol vagyon jobb ország.

13.

Tőlök napnyugatra — így szólt a hir szája —
Fekszik Attilának egykori országa,
Szörnyü Attilának, isten ostorának,
A magyar nemzetség dicső ős apjának.
Fölkeresik, abban állapodtanak meg,
Fölkeresik, akár meddig tévelyegnek,
És ha rá akadnak, visszaszerzik aztat,
Hogy a maradékjok legyen boldog s gazdag.

14.

Volt közöttük egy bölcs józan ember, Álmos,
Ezt szólitották föl: »Vezess minket már most!
Józan okosságod vezéreljen bennünk,
Ha lehetséges, a kivánt földre mennünk,
Mint a darusereg az előljáróját,
Úgy követünk téged ország-világon át,
Míg nem látjuk magunk a Tisza folyóban,
Hol Attila alszik három koporsóban.«

15.

Elfogadta Álmos a vezéri tisztet,
A magyarság véle vándorolni kezdett.
Meddig vándoroltak, a jó isten tudja;
Mint a csillagok közt a nagy országutja,
Itt alant a földön oly nyomot hagyának
Magok után hosszan, a merre csak jártak;
Csak hogy nem fehér volt e nyom mint az égi,
De sötétpiros, mert vérrel festették ki.

16.

Esztendők múltán nagy hegygerinczen álltak,
A hegy tetejéről tenger síkra láttak.
»A határt elértük!« mondá Álmos nékik,
»Tekintsetek ott a rónaságon végig!
Birodalma hajdan ez volt Attilának,
E hegyeket híják a Kárpát sorának.
És itt hála neked, magyarok istene,
Hogy ezt mind meglátta a vén Álmos szeme!

17.

Megvénültem immár, fejemet hó fedi,
Fejér a fejem mint e Kárpát hegyei:
Rólok a havat a tavasz leolvasztja,
De a fejem havát le nem olvaszthatja.
A méltóságot átadom, mit adtatok,
Az új csatákra új vezért válaszszatok;
Rám nézve két határ e hely bizonyára:
Jövendő hazánk és életem határa.«

18.

A mit Álmos sejtett, nem sejtette roszul,
Mert azon a helyen istenben boldogult;
Leszállt fejér feje a fekete földbe;
Zöld mohos sírhalom domborult fölötte,
Körülállta sírját az egész magyar faj,
S esküt tett le felhőt szakgató morajjal:
»E szent helytől kezdve kezökre kerítik
Az egész tartományt, mely előttök nyílik.«

19.

Álmos vezér fia volt hatalmas Árpád;
Gondolta-e milyen nagy becsület vár rá?
Nem csak hogy vezérnek, de fejedelemnek
Kiáltotta ki az egész magyar nemzet.
Pajzsra állitották, úgy emelték fel őt,
Ekkép mutatta meg magát népe előtt,
A nép pedig rajta hogy ne örült volna?
Képére volt írva harczok diadalma!

20.

Negyven nap pihentek Munkács róna földén,
Az időt ünnepi lakomákkal töltvén;
Kettős ünnep volt ez: halotti lakoma
Álmosért, s a haza keresztelő tora.
Negyvenegyedik nap a midőn megviradt,
Ifju Lehel ajkán a kürtszó megriad.
Akkor még ifju volt, állán a gyönge szőr
Nem téli bunda volt, csak nyári könnyü szűr.

21.

Takaros legény volt Lehel akkortájban,
Ott benn született még messze Ázsiában,
Ott látta először a szép napvilágot,
Már gyermekjátékból párduczra vadászott,
S gyermekjátékot még alig hogy felejtett,
Mikor nyilával egy elefántot ejtett,
Kivette és kürtnek csinálta agyarát,
A czifrát tulajdon keze faragta rá.

22.

Gyönge tüdejének erős volt még e kürt,
De ő mindenféle nehézséget legyürt,
Vadon erdőkbe járt magános sziklákra,
Ott szoktatta magát kürtje fuvására;
Makranczoskodott a csont soká, de végre
Szépen rátanult az engedelmességre,
S azt a hangot adta, mely Lehelnek tetszett,
Mely földet riasztott, mely eget repesztett.

23.

S hangját a magyar nép már nagyon ismerte:
Jeladó volt, hogyha mentek ütközetre.
Föl is gyúltak tőle, mintha hangok helyett
Öntene szivökbe nyári napmeleget.
Most is, hogy megharsant Munkács rónaságán.
Felzúdult a tábor mint megannyi sárkány,
De sirva fakadt rá nem egy apró gyermek,
A hazaszerzésben hogy részt nem vehetnek.

24.

Szétment a magyarság nyugatra, keletre,
Zászlóikat mindig szerencse követte,
Nem kiméltek a vért és nem az életet,
De jutalmok ez a gyönyörű haza lett:
Öt esztendő multán Tokaj s Ménes borát,
Buzáját az alföld, a Balaton halát,
Vadait a Bakony, s gazdag Erdély földe
Aranyát, ezüstjét magyarnak termette.

25.

Lehel ifjusága e csatákban telt el,
Nem ért rá játszani a szép szerelemmel,
S a szerelem-galamb, gyönge erejével,
Nem győzött repülni Lehel sas-lelkével.
Volt mégis kedvese, a kinek szerelmet
Esküdt, ki mindig ott volt oldala mellett,
Kit nem adott volna a fél világért sem:
Szükség-e mondanom, hogy a kürtöt értem?

26.

Hogy szerette kürtjét! Meg is érdemelte:
Nem csontdarab volt az, de tulajdon lelke.
Mit elméje gondolt, a mit szive érzett,
Szózatos ajkával mindent elbeszélett:
Tudott harsogni mint az égi háború,
Hol vidám hangja volt, hol pedig szomorú,
S tudott lágyan búgni mint a kis madárka
Ki utána csalja párját ágrul ágra.

27.

Sokszor éjjelenkint, ha pihent a tábor,
Ki-kiszólt a kürtszó Lehel sátorából:
Ott benn ült a vezér kürtjét fúvogatva,
Elgondolkodott a katonaság rajta;
Ilyenkor nagy volt a csend, még a paripák,
Azok is a fűvet lassabban harapták,
Mintha csak félnének rendzavarók lenni,
Vagy hogy jobban esett hallgatni mint enni.

28.

Egyik-másik tüzhöz oda ültek többen,
S némán figyelmeztek a nótákra ott benn.
Akadt köztük legény, a ki suttogólag
Magyarázgatta a többi hallgatónak:
»Halljátok, hol jár az esze? Ázsiában;
Születő földünkön hajdani hazánkban
Eztet fújta, mikor elindultunk onnan,
Benne váltogatva öröm s fájdalom van.

29.

Furcsa érzés is volt, hazánkat elhagyni,
Mert az ember mégis csak sajnálta, vagy mi;
Az igaz, hogy napról napra lett soványabb,
De hijába, ha már ott szoptuk anyánkat;
Aztán még kitudta, czélt nem veszitünk-e,
Nem jön-e pusztulás bujdosó népünkre?
Elveszhettünk volna hosszu bujdosásban
Mint üstökös csillag az ég távolában.

30.

Figyelmezzetek! Új nótát kezd vezérünk.
Hah, ez az, mikor a Kárpátokra értünk,
Kárpátok hegyéről először tekinténk
Le e szép országra, mely most már a miénk.
Mely rivalgó hangok! Azok a vén kövek,
Mikor meghallották, hosszan döbörögtek,
Elküldték keletre, nyugatra szerteszét
A kürt harsogását, a nemzet örömét.«

31.

A magyarázónak itt megállt a nyelve,
Mindnyájan fölzúgtak vigasságra kelve;
A rivalgó kürttel versenyt kurjogattak
Emlékére ama nevezetes napnak.
De az öröm-lárma nem tartott sokáig,
Mert a vidám nóta kesergővé válik,
Neki búsul a kürt, hangja méla-tompa
S bele-belemerül siró fájdalomba.

32.

Nem egyéb volt ez mint temetési ének,
Azok temetésén, a kik elesének
A Latorcza mellett a legelső csatán,
Melyet a magyarság küzdött az uj hazán.
Ennek hallatára szépen alább hagytak
A kedvökkel, a kik elébb kurjongattak,
Elalélt a víg zaj, s a mult emlékére
Nem egy könny perdült a vitézek képére.

33.

Ilyen hatalmas volt Lehel vezér ajka,
Úgy járta a nemzet a mikép ő fujta,
Kénye szerint osztott örömet, bánatot,
Kürtjével viditott, kürtjével ríkatott.
Szerette is szörnyen, a mint mondtam is már,
Napestig oldalán lógott, akárhol járt,
Éjjelenkint pedig od' a párduczbőrre
Tette maga mellé s álmodott felőle.

34.

De a milyen nagyon ő szerette kürtjét,
A magyarok őt oly mértékben szerették,
Nagy becsülete volt jó Lehel vezérnek
Mindenütt, a hol csak magyarúl beszéltek;
Szolgált a hazának nem csak vas kezével,
De szolgált egyszersmind arany elméjével,
Szent volt minden szó, mely száján kiröppene,
Mintha szólna maga magyarok istene.

35.

És azért ki fogna csodálkozni rajta,
Hogy, midőn Árpádot a sir eltakarta,
S kis fiára, Zoltánra, jutott az ország,
Mellé kormányzónak Lehelt választották,
Lehelt és még kettőt, Bulcsút és Botondot.
Ők hárman viselték a hazai gondot,
Viselték mindaddig fényes dicsőséggel,
Mig a kicsiny Zoltán emberré nem nőtt fel.

36.

Mikor az a három kormányozni kezdett,
Háromfejü sárkány lett a magyar nemzet,
S a mely országokra kinyujtá fejeit,
Tán a mai napig sirva emlegetik.
Konstantinápolynak ment Botond keletre
S szörnyü taglójával kapuját betörte.
Szép Itáliába zászlós Bulcsú lejárt,
Tengerek fuvalma ringatá zászlaját.

37.

Hát a kürtös Lehel utját merre vette?
Ő leginkább csak a németet szerette,
Úgy szerette, hogy no! Könnyebb volt lelkének
Ha csak a nevét is hallotta, hogy német;
Hátha még ott benn járt a termő földében,
Kardja pedig benn a szivök közepében:
Annak itta ám még meg az áldomását!
Akkori kedvének világ látta mását.

38.

El is látogatott hozzájok gyakorta,
A tavaszhírt oda rendesen ő hordta;
Tudták már, ha ő jött, hogy a tavasz közel,
S azon imádkoztak, hogy bár csak mulna el!
De nem csoda, hej, mert az meleg tavasz lett,
Olyan meleg, hogy még nyárnak is beillett,
Nyárnak és veszettül fütött kemenczének.
Hideg aczél a kard, mégis nagyon éget.

39.

S nem egyszer, se kétszer ment oda vendégül:
Minden esztendőben, mig csak ki nem vénült,
Mig a gyermek Zoltán markos ifju nem lett,
A kire magát rábizhatta a nemzet.
Ekkor a magyarság három fővezére,
Lehel, Bulcsú, Botond országgyülést kére,
Ottan a maga és két társa nevében,
Nagyrabecsült Lehel szólt ilyeténképen:

40.

»Nemzetes nagyurak, országunk vitézi,
Az ember életét isten úgy intézi,
Hogy az idő nem áll, de folyton folyva mén,
Ifju lesz a gyermek, az ifju pedig vén.
Mi már úgy vagyunk, hogy ki megkopaszodott,
Mint jó magam, ki meg őszbe csavarodott,
Mint itt Botond öcsém, Bulcsú sem különben.
Éveink száma több mint háromszor ötven.

41.

De lám, mig az idő fosztogatott minket,
Vén fákat, hervasztván zöld leveleinket,
Mellettünk felnőtt az apró kis csemete,
Az élet földébe kit Árpád ültete.
Itt áll az ifju tölgy, nézzetek szemébe,
Bátran oda áll már a vihar elébe,
Nincsen rászorulva senki istápjára,
Annak okáért hadd üljön a kormányra.

42.

Mi pedig ezennel leteszszük a tisztet,
Melylyel bizalmatok bennünket diszített,
Fényes polczunkról lelépünk a homályba,
A nyugalom fogad ölelő karjába.
Van is rá szükségünk, fáradtunk eleget,
De jutalmaz érte a lelkiismeret,
Megjutalmaz, mert oly barátságos szót ád,
Hogy jó rendben hagyjuk az ország szénáját.

43.

Rendben van az ország, nem csonkult határa,
Oroszlán-szemmel néz a félő világra,
Sörénye rázása népek reszketése,
Szeme pillantása városok égése.
Ifjú ember, Zoltán, nevünk nagy és hires,
Te dicsőségünkhöz még több sugárt keress,
Az egész világot rángasd fülön fogva,
Kivált a németet vedd pártfogásodba!«

44.

Ennyit mondott Lehel. Utána még többen
Előterjesztették, a mi volt fejökben:
Ki a három öreg vezért magasztalta,
Ki meg a fiatal Zoltánt buzditotta;
Nem tanulták, mégis sok szépet beszéltek;
De legszebben szólott — mindnyá'n úgy itéltek —
Ki azt tanácsolta, hogy fejezze be ma
Az ország gyűlését országos lakoma.

45.

Egy sem gáncsoskodott, mind helybenhagyá,
S fényesen megülték e napot apáink. [mind,
Délelőtt komolyan a hol tanácskoztak,
Délután ott vigan ettek és boroztak.
Úgy vagyon, boroztak, pedig hatalmasan,
Válogatva Tokaj s Ménes boraiban.
Jól tették, azt mondom: a ki inni nem mer,
Ha talán ember is, de nem magyar ember.

46.

S mikor már az ebéd felén túl esének,
Jöttek, a mint illik, a felköszöntések:
Éltették a haza minden jelesebbjét,
Éltették magát a magyarok istenét;
És mikor vége lett a jó kivánságnak,
A muzsikusok rá hangos tust huzának:
A sok összeveszett hang forgott a légben
Mint a por a forgó szélnek örvényében.

47.

Fölállott Lehel is, nagy lett a csendesség:
Noha egy kicsit már nehezökre esék,
Hogy elhallgassanak, mert a bor hatalma
Ösztönözte őket zajra, rivalomra;
De dicséretökre legyen mégis mondva,
Egyetlen egy sem volt köztök oly goromba,
Hogy, míg a beszédet Lehel nem végzé el,
Zavarná a csendet csak egy köhentéssel.

48.

Fölállott Lehel. Nagy kopasz homlokára
Rászállt a bor lelke, rozsaszín sugára,
S len a képe alján torzonborz bajusza
S rengeteg szakála széles-hosszan usza:
Olyan volt mint mikor az ég egyik fele
A pirulni kezdő hajnallal van tele,
A másik felén meg szürke felhőtábor
Lengeti nagy szárnyát szellők játékától.

49.

Felállott Lehel szép-lassan, és fölállván
Egy hosszút simított bajuszán, szakálán;
Vesződött arczával, hogy mogorva legyen,
Mert az volt ő neki a természetiben,
Hogy a jó kedvet és a tréfát szerette,
De ilyenkor képét szörnyen ránczba szedte:
Minél komorabb volt szeme pillantása,
Lelke annál inkább hajlott a vigságra.

50.

Szólt pedig ekképen, a kupát emelve;
A mely szinültig volt sötét borral telve:
»Fünek, fának ittunk már egészségére,
Talán el is fogyott már a hordók vére,
Pedig még hátra van egy nagy isten-éltess',
Mit el nem hagyhatok, hogy ne legyek vétkes,
És a kiért inni nekem áll tisztemben,
Minden jó magyarnak részt kell venni ebben.

51.

A mi szerelmetes szomszédunk, a német,
A kiért ezennel csavarom elmémet,
Hogy találjak hozzá nem méltatlan szókat,
Mire engem forró bárátságom nógat:
Mert barátja vagyok a német sógornak
Mint e tolakodó légy itt az orromnak;
Noha neki nem kell az én barátságom,
Oda tolakodom és reá tukmálom.

52.

Nem tehetek róla, hogy engem nem kedvel:
Én a lelkén függök teljes szeretettel;
Bár szeretetemnek olyan súlya volna,
Hogy lehuzhatnám őt véle a pokolba.
Kedves németjeim, hogyne szeretnélek!
Legvigabb napjaim nálatok telének;
S kinek boldogságom részét köszönhetem,
Hogyan állhatnám meg, föl nem köszöntenem.

53.

Jámbor szomszéd, német, világ minden kincsét
Szerencse markai országodra hintsék!
Legyen oly bőséged, annyi gazdagságod,
Hogy színig megtöltsön minden magyar zsákot!
Adjon isten neked mindig bő nadrágot,
Hogy elférjen benne egész bátorságod!
S a mennydörgős menykő ne üssön meg téged,
Bizza a magyarra ezt a mesterséget!«

MÁSODIK ÉNEK.

1.

Jött és ráborult az este a határra,
Mint a gyászos asszony oltár zsámolyára,
Halkan imádkozott, néma volt az ajka,
Csak egy szellő-sohaj jött néha ki rajta.
A lakmázó urak átalták zavarni,
Vagy hogy elfáradtak már tovább mulatni,
Elég a hozzá, hogy sátraikba bujtak
S fáradalmaikhoz méltóképp aludtak.

2.

Kaczagányaikat derékaljnak vették,
Fejöket domboru paizsra fektették,
S álmodoztak vala nagy véres csatákról,
S a mi következik, nagy boros kupákról.
Kivül a lakoma maradványa fölött
Éhes hollósereg zajos tábort ütött,
Csunyául károgtak, szidták az urakat,
Hogy oly sok csontot s oly kevés hust hagytanak.

3.

Botond, Bulcsú, Lehel nem várták a hüsön,
Hogy a felkelő nap a hasokra süssön:
Mihelyt orra hegyét kidugta a hajnal,
Lóháton valának s indultak robajjal.
Ifju kedvvel mentek az öreg legények,
Bánatot magokkal haza nem vivének,
Nem kellett busúlni nemzetöknek sorsán,
Megbiztak te benned, fejedelmi Zoltán.

4.

Mentek, mendegéltek és elértek végre
A Jászság és Kúnság szép róna földére,
Mely a délibábnak szülő tartománya
És a melynek Lehel volt a kapitánya.
Valahányszor Lehel e földre rálépe,
A megilletődés szállott be szivébe:
Most is ugy járt, most is meg volt illetődve,
S szólt oly érzékenyen, a hogy csak telt tőle.

1847.

A TÁBLABIRÓ.

(Töredék.)

Előljáró beszéd.

Ah siralmas idő! oh elfajult világ!
Boldog mostan a vak, s jaj annak, a ki lát!
Haj! százszor jaj annak, mert csak azt láthatja,
Hogy küszöbön van már az itélet napja.

A földön minden fölfordult fenekestül,
Lábra kap a gonosz és a jó elrestül;
Bizony pedig csoda, mert nem nő a hája,
Sőt oly sovány lett, hogy csörög a bordája.

Életem sok drága éjét virasztám át,
Az elmélkedésnek égetvén lámpáját:
Mi lehet az oka, hogy a világ pusztul,
Hogy hátunkra nyerget kaptunk a gonosztul?

És egy éjszakának a dereka felé,
Midőn lelkem már az álom borát nyelé,
Feltűnt előttem a rettentő kísértet,
Melytől e világra jön a vég itélet.

Nem síri kisértet fejér lepedőben
Volt ez, mely lakozik kinn a temetőben;
Francziaország az ő laka, nem kripta,
A neve pediglen: jakobinus sipka.

Oh, e sipka ördögkezektől van varrva,
Ez a piros sipka a bőségnek szarva,
A melyből minden rosz csak úgy dül szerteszét,
Hogy a jó lelkeknek elveheti eszét.

»Ujitás« a jelszó e sátán zászlaján,
S még a dögvésznél is harapósabb talán;
Annyira vagyunk már, hogy ama régi jó
»Előljáróbeszéd« mostan csak »előszó.«

De mit nekünk a nyelv, mit az irodalom!
Ez csak haszontalan czifra az asztalon;
Nagyobb az, hogy recseg az asztal lába is,
Bebujt az ördög a politikába is.

S hah, szentségtörése a szentségtörésnek!
A táblabirák is oda esküvének,
Od' ahhoz az isten nélkül való néphez,
A mely ujítást, mely haladást visz véghez.

Ah siralmas idő! oh elfajult világ! . . .
De, hála istennek, maradt még legalább,
Maradt egy-kettő a táblabirák között,
Kikhez, te rosz szellem, nincsen semmi közöd.

Igen már a táblabirák közt is vannak,
A kik parókájok porának rohannak,
Kik parókájokról a szent port lerázzák,
Melylyel a századok őket koronázák.

A dicső férfiak! Fölirom nevöket,
Kalapomba vetem, s aztán a melyiket
A szerencse éri, a mely'ket kikapom,
Halhatatlanítni fogja harsány dalom.

Felső-Kis-Kálnai és Szent-Demeteri
Fegyveres Tamás . . . Hah, épen jól jöve ki!
Ő méltó dalomra! Testi lelki képe
Bátran oda illik Árpád idejébe.

I. §.

Régi példabeszéd: »nehéz minden kezdet;«
De én csak most kezdem tapasztalni eztet;
A midőn kezdeni kellene dalomat,
Tollnak rágásában gyakorlom magamat.

Tiszteletgerjesztő, méltóságteljes has!
Csak azt ne adja az ég, hogy megapadhass!
Hová lenne akkor ama nagy tekintély,
Melyet gazdádnak oly fényesen szereztél?

Kitaláltam végre! Hősöm vezetem be.
De hogy is nem jutott ez mindjárt eszembe?
Bevezetem hősöm; kérem az urakat,
Emeljék meg, a mint illik, kalapjokat.

Ritka szép látvány, ha a megye házánál
Fegyveres Tamás úr szónokolni föláll:
Első tempója, hogy hasát ügygyel-bajjal
Föltálalja: csak úgy recseg a zöld asztal.

Először is pedig leirva mi lenne,
Hogyha nem az, a mi legfontosabb benne?
Szerencse, hogy irom és hogy nem rajzolom,
Erre nagyon kicsiny volna papirosom.

Különben arányos testalkata vagyon,
Mert hasához feje hozzá illik nagyon,
Egyik a másiknál nem rútabb s nem kisebb,
Csak az a különbség, hogy a fej üresebb;

Fegyveres Tamás úr legfontosabb része
Az, mely arra van, hogy az ételt emészsze.
Ki látta a Gellért hegyet életébe'?
Ama hegy a hasnak miniature-képe.

S ezt a physikából könnyü magyarázni:
A teher mindenkor alá szokott szállni,
S innen van — a mit sok hinni vonakodik —
Hogy táblabiró ur mélyen gondolkodik.

Arcza kellemdús arcz, bár az orra kurta,
Tán mert az alkotmány árkát annyit turta;
Hát ne is fitymáljuk ezt az orrot, melyet
Invalidussá ily nagy és szent dolog tett.

Valami rejtélyes van vonásaiban,
Nem tudhatni, mihez hasonlít legjobban:
Némelyek azt tartják, hogy bivalybikához,
Mások, hogy hasonlít tengeri kutyához.

Nincsen az igazság sem egy, sem más részen,
Én a természettant keresztülfürkésztem,
Csupán csak e miatt, s a legnagyobb gonddal,
S úgy találtam, hogy ő valóságos czethal.

Táblabiró úr hű gyermeke a földnek,
Lelke-teste rajta hüséggel ragad meg;
Egy van benne, mit az ég magához húza,
Ez egy: kaczkiásan kipödrött bajusza.

S ezzel kész az arczkép. Érzem, tökéletlen;
De van egy vigaszom ebb' a tekintetben:
Mit ecsetem roszul festett vagy felede,
Pótolja olvasóm kegyes képzelete.

Külsőképen immár táblabiró urat
Ismernők; most már csak a belseje marad;
S ez még nagyobb munka, ezt egy lélekzettel,
Ugy kutya futtában nem végezhetni el.

Lelkiismeretem fölvigyázó lészen,
Hogy dolgom valahogy el ne hevenyészszem;
S hogy ne legyek csalfa, hazug farizéus,
De igazat szóljak: segits, uram Jézus!

II. §.

Betyárok nélkül nem szükölködik hazánk,
De a legszilajabb betyár a mi Tiszánk,
Rakonczátlan legény, nincsen semmi módja,
Merre kedve tartja arra van az útja.

Fél óra a medre Felső-Kis-Kálnótul,
De ha eszébe jut, neki-neki lódul,
És a szegény falun olyanokat ölel,
Hogy a dereka is csak úgy ropog bele.

Úgy kell neked, hazám! mért nem tanitottad,
Iskolába mért nem járattad folyódat!
De hogyan járatnál folyót iskolába,
Mikor ez alig van fiaid számára?

S attól tartok, hazám, hogy majd fiaiddal
Azon módon jársz mint Tisza folyamoddal:
Mint ez környékének, úgy esnek ők neked,
S ezt tőlök még csak rosz néven sem veheted.

Tisza mellett Kálnó; azért jövünk rája,
Mert Fegyveres Tamás residentiája.
Geniális egy kis falu, a mennyiben
Rajta a jó rendnek hire sincsen jelen.

Úgy állnak a házak oly egyenes sorba,
Valamint a mezőn a legelő csorda:
Egyik nyugatra néz, a másik keletre,
Harmadik, negyedik, isten tudja merre.

A paraszt kunyhók a tehenek és borjak,
Köztök, mint ökrök, a közbirtokos urak,
Azaz csak házaik, engedelmet kérek,
Megbotlott a nyelvem, akarva nem sértek.

Se szere se száma Kálnón az uraknak:
Itt a faluvégen Latócziék laknak,
Tőszomszédságokban az öreg Gödördi,
Tovább Badallóék, s a többi, s a többi.

Fegyveres Tamás úr háza a más végen,
A tiszteletes-lak s templom közelében,
Homlokára irva: 1603,
Utána illenék: az ujitást várom.

Csak hogy persze szörnyen hasztalanul várja,
Mert Tamás úr ennek rettentő barátja:
Semhogy ujitólag kezeit tenné rá,
Inkább tőstön-tőbül azokat kivágná.

»Szentségtelen kezek soha se bántsanak,
Ti, az idők által szentesitett falak!«
Szól táblabiró úr lelkesedésébe',
Ha javitást súg a rosz szellem fülébe.

»S miért javitanám? azért, hogy repedez,
Hogy ingó félben van? Semmit sem teszen ez!
Hiszem azt az egyet, hiszem én azt szentül,
Ha apámra nem dült, unokámra sem dül.«

Négyszögü épület, majd egy hossza, széle,
Van elől középütt holmi tornáczféle,
Itt szuszog a háznak érdemes gazdája,
Ha a délutáni álom borul rája.

A tornácz teteje torony, s óra rajta,
Mely az időt három oldalra mutatja:
Éjszak-, kelet- s délre; csak nyugat felé nem...
Rövid kis történet, tehát elbeszélem.

Az én táblabiróm és Latóczi Endre
Régi ellenségek, pörlekednek egyre,
S a boszút, ha kezök ügyére eshetik,
Egymás ellen teljes szivből elkövetik.

Latóczi Endrének nyugatra a háza,
S hogy ez az időnek járását ne lássa,
Tamás úr követvén örökös boszúját,
Kivette nyugati óramutatóját.

Jobbra a cselédház, az istállók balra,
Középütt egy almafa a nagy udvarba'.
Árva fa! ha egyszer gyümölcs téved rája,
Három következő esztentő megbánja.

Ha belépsz a házba, szent borzalom száll rád;
Meglátod az ó kort, hogyha még nem látád:
Régi karos székek, régi almárjomok,
Az egyik roskadoz, a másik tántorog.

A vén butoroknak talán a legvéne
Borbála kisasszony, Tamás úrnak nénje;
De van köztök új is, egy kis gyémánt láda:
A szép kis Piroska, Tamás úr leánya.

Az ebédlő terem egyszersmind képcsarnok.
Ott lóg fölakasztva a sok hires bajnok,
A kik a fegyveres családból erednek,
Kiket a törökök annyiszor kergettek.

S immáron ismervén a háznak mivoltát,
Kivül is belül is annak állapotját,
Nehezen hiszem, hogy ideje ne lenne
Elkezdeni végre, mi történik benne.

III. §.

Kukorit a kakas hajnal hasadtára:
Ki teremne talpon, hogyha nem Borbála?
Borbála kisasszony, gazdaság tengelye,
Tővel-hegygyel állna minden ő nélküle.

Talán a mióta század ez a század,
Nem érte Borbálát még az a gyalázat,
Hogy a kamrában ne sürgött-forgott volna,
Midőn piros orrát a hajnal föltolta.

Istentelen nyelvek azt regélik ugyan,
A pálinkás üveg a kamarába' van,
S ez az, a mi őt oly jókor oda vonja,
Korán sem a háznak, gazdaságnak gondja;

De mi nem hallgatunk minden szíre-szóra,
Rágalom malmára, pletyka-darálóra:
Üssön le a mennykő a feje búbjára,
Ki előtt még hölgyek jó neve sem drága!

Tehátlan tehát a kakasság kukorít,
Borbála kisasszony a kamrába virít,
A konyha számára ád ki főzeléket
S ex tempore pofon vágja a cselédet.

Úgy kell neked, úgy kell, te kotnyeles Sára!
Nem volt elég, nézned az aszalt szilvára,
Bele is markoltál; de Borbála lesett,
Rajta is kapott: most dugd el a poflevest.

Fegyveres Tamás úr azonban még alszik,
Még pedig úgy, hogy a szomszédba is hallszik;
Gyermekek hallják a hortyogást az utczán,
S azt hiszik, trombita, katonák jőnek tán.

De most megrázkodik, torka muzsikája
Elfúl mintha kötél hurkolódnék rája,
Szemöldöki, mint két ellenséges medve,
Egymásnak rohannak s megállnak meredve.

Fején a haj ezer zsindelyszöggé válik,
Kiegyenesül mind az utósó szálig,
Redő-árkok nyilnak homloka rónáján,
S képe tetemesül, orczáit fölfújván.

Hirtelen fölébred és az ágyán fölül.
Harag és iszonyat lángol szemeibül:
»Borzadalmas álom!« szuszogja, lihegi,
»Arczomat a hideg veríték verte ki.

Irnom kellett volna, irni erőtettek.
Lelkem most is dühöng, lelkem most is retteg.
Hah, ki föltaláltad az irást, gazember,
Hánykolódjék veled koporsód mint tenger!

Alva sem hagy békét az átkozott irás.
Istennek hála, hogy csak álom volt s nem más.«
Nem más! Szegény ember! gondold meg csak jobban,
Hejh, irnod kell még ma, irnod kell valóban.

Eszébe is jutott nem igen sokára,
Nyilalt az oldala, borsózott a háta,
Káprázott a szeme, izzadt az üstöke,
Kiszáradt gégéje, viszketett a feje.

Eszébe jutott, hogy van egy édes fia,
A kinek levelet kell még ma irnia,
S a dolog sürgetős, nincs mód halogatni,
Azért is fölfelé kezdett tápászkodni.

Fölkelt, felöltözött, bebujt ruhájába,
Mintha egy nagy bőgőt dugnának tokjába;
Meg is reggelizett, két font hust bevága —
Éh gyomorra csak nem kaphat ily munkába.

Az almáriomnak tetejéről pedig
A toll s kalamáris előkerestetik;
Kiszáradt belőle a tinta fenekig,
Annak okáért is borral fölerésztik.

Most már teljességgel nincsen egyéb hátra,
Csak hogy Fegyveres úr álljon ki a gátra.
Irja meg levelét. De mi hagyjuk őt itt!
Keresztyénytelenség nézni mint vesződik.

Láttuk a vén tölgyet, nézzük meg lombját is,
Illendő megnéznünk a kis Piroskát is.
Hol találjuk őt fel karcsu derekával,
Mosolygó szemével, pajkos mosolyával?

Ne is menjünk tovább, csak a kert aljáig,
A kertnek legalsó sötét lugosáig;
Hijába keressük, ha ott meg nem lelnők,
Reggelenkint a nap ottan üdvezli őt.

Ime nem megmondtam? A lugas mélyében
Űl mint a csalogány űl rejtett fészkében.
Mért rejtezik így el a világtól mindig,
S riad föl, ha szellők a lugast legyintik?

Megmondom hogy miért. Aztán borzadjatok,
Mert iszonyúságos az, a mit hallotok!
Oly fiatal leány, olyan szép rózsaszál,
S már is és mégis az ördöggel czimborál.

Ördöggel czimborál! Apja is bevallja,
Gátolná is, hanem hijába gátolja;
Lel módot, hogy a jó öreget rászedje;
Áldoz a gonosznak: könyvet olvas egyre.

Itt, és leginkább a napnak kezdetével
Itt táplálkozik ő a pokol főztével;
Keze, zsebe most is könyvekkel van teli,
A kárhozat magvát milyen mohón nyeli!

Olvas, olvas, olvas. Szeme fényes ablak,
Melyet egy égő ház lángi ragyogtatnak;
Ez már a pokolnak rá lövelő lángja,
Sajnálatra méltó szegény kis leányka!

Azonban kinn a kut mögött ostor pattan
(Tiszai rév felől jön el az út ottan.)
Ostorpattogásra, kocsi zörgésére
Fölugrott Piroska s a palánkhoz tére.

Bántotta őt a zaj, bántotta fölötte,
Mely ábrándjaiból őt felijesztette;
De a kiváncsiság szintén fölkelt benne:
Megnézni, hogy ki jön, ha ismerős jönne?

Több jött mint ismerős: bátyja jött meg, bátyja.
Kitörő örömmel nevét elkiáltja:
»Dezső, Dezső lelkem!« s kinyitá a kertet
S a kis ajtón által az hugánál termett.

»Hogy vagy, édes húgom?« kérdezé a bátya.
»Egyre víg? szivedet a bú most se bántja?
Arczod most is piros, szemed most is élénk,
Mint midőn bucsúszót és csókot cserélénk.«

»Oh,« felelt a lányka, »nekem semmi bajom!
Mindennapos vendég ugyan az unalom;
De ez az öreg úr épen ugy utálja
A könyvet mint apánk: fut mihelyt meglátja.

Igaz, a könyvekkel csak titkon mulatok,
De a tiltott gyümölcs a legjobb, tudhatod.
Milyen gyönyör, hogyha felnyitom könyvemet!
Mintha nyilni látnám fölötte az eget.

Abból olvasom a világ tarkaságát
S feledem falunknak bús egyformaságát,
S a hová magamnak elmenni nem szabad,
Legalább átküldöm oda vágyaimat.

Igy élek. De te, jó bátya, te hogyan vagy?
Szerelmed s bánatod még most is olyan nagy?
Ilyen váratlanul haza mi vezetett?
Szarka sem jelenté megérkezésedet.

»Mi vezetett haza? Az, a mi elhajtott,«
Válaszola Dezső, s kinosan sohajtott.
»Tudod, gyerek vagyok, dajkám a szerelem,
A hogy neki tetszik, megyen és jön velem.

Néha elővettem férfiuságomat,
Hogy kiszabaditsam öléből magamat:
Akkor ő lett gyermek, zokogott előttem,
S ujra elgyöngűlék s karjaiba dőltem.

De nem küzdök többé. Merre kedve tartja,
Vigyen! S először is vezetni fog karja
Az elhatározás erős sziklájához.
Azonban jer, húgom, menjünk most apánkhoz.«

IV. §.

Táblabiró úr az ég segedelmével
Óriási dolgát ép akkor végzé el,
A midőn az ajtón kopogtattak vala,
S kopogás után belépett Dezső fia.

»Ejnye, akasztani való rosz portéka,
Napjaim gyilkosa, életem hóhéra!«
Ilyen barátságos szavak hangozának
Nyájas üdvezletül ajkán az apának.

Dezső pedik örömkönyekre nem fakadt,
Hallván az édesen üdvözlő szavakat;
Bátor volt kérdezni, folyvást hüledezve:
E szép fogadtatást hogyan érdemelte?

»Hogyan érdemelted!« kiáltá föl apja,
S kezéből a tollat dühösen eldobja:
»Nem tudott az ördög elébb haza hozni
Csak egy pár órával, vagy ott tartóztatni?

Itt van, kész a levél, nincs egy betű hija,
És az ember ezt mind, mind hijába írja!
Kínos fáradságom nagy potyára történt;
Szabott fejemre a sors ily kemény törvényt.

Hogyha nem sajnálnám az úti költséget,
Ebb' a nyomba' visszakergetnélek téged,
Olvasnád levelem ott Pest városába',
Ne írtam légyen azt ily szörnyen hijába.

Azt irtam: jöjj haza; henyéltél eleget,
Illő, hogy ezentúl szolgáld a nemzetet.
Itt a tisztujitás, egy becses virágot
Terem neked e kert: szolgabiróságot.«

Nem felelt egyebet erre Dezső, csak azt;
Hogy ő ezen kertből virágot nem szakaszt,
S a nemzetre nézve azt jegyzi meg, hogy ez
A mint eddig elvolt nélküle, el is lesz.

»Hogyha vétek,« úgymond, »a közügyi terhet
El nem fogadni, ha az ember rá termett,
Szintén az, sőt kettős vétek elvállalni,
Ha viselésére gyöngék a vállai.

Érzem gyöngeségem, azért ki sem lépek;
Foglalják el a tért markosabb legények;
Én majd benn maradok csendes hajlékomban,
A nekem való, a rejtett nyugalomban.«

»Kivel beszélsz, kölyök?« kurjantott reája
Az apa oly igen méltó haragjába',
»Kivel beszélsz, kölyök? s mióta feleded,
Hogy apádnak minden hangja parancs neked?

Ki sem lépsz? Röpülni fogsz ki az ablakon
Hogyha vonakodol szót fogadni vakon;
Azt teszed, mit mondok, én, a ház királya
S tizenkét vármegye főtáblabirája!«

Dezsőben nem nyargal szilaj vér patakja,
De szelidségéből e beszéd kikapja,
S a fiúi érzés tusakodik benne:
Nem lenne-e jobb, ha szivéből kimenne?

Végre, a mint illett, csak erőt vett magán
S igy kezdé szavait nagy hallgatás után:
»Jól van, apám, tehát legyen mint kivánja,
Ki fogok lépni a nyilvány piaczára.«

Táblabiró úrnak nyájasabb lett képe,
Béke angyalaként szállt e szó fülébe:
Hejh pedig ha tudná fiának szándokát,
Csibének nézné őt s kitekerné nyakát.

(Koltó és Pest.)

LYRAI

KÖLTEMÉNYEK.

1842—1845.

1842.

Hazámban.

Arany kalászszal ékes rónaság,
Melynek fölötte lenge délibáb
Enyelgve űz tündér játékokat,
Ismersz-e még? oh ismerd meg fiad!

Rég volt, igaz, midőn e jegenyék
Árnyékain utószor pihenék,
Fejem fölött mig őszi légen át
Vándor darúid V betűje szállt;

Midőn az ősi háznak küszöbén
A búcsu tördelt hangját rebegém;
S a jó anyának áldó vég szavát
A szellők már régen széthordozák.

Azóta hosszu évsor született,
És hosszu évsor veszte életet,
S a változó szerencse szekerén
A nagy világot összejártam én.

A nagy világ az életiskola;
Veritékemből ott sok elfolya,
Mert oly göröngyös, oly kemény az ut,
Az ember annyi sivatagra jut.

Ezt én tudom — mikép nem tudja más —
Kit ürömével a tapasztalás
Sötét pohárból annyiszor kinált,
Hogy ittam volna inkább a halált!

De most a bút, a hosszu kínokat,
Melyektől szivem oly gyakran dagadt,
És minden szenvedés emlékzetét
Egy szent öröm könyűje mossa szét:

Mert a hol enyhe bölcsőm lágy ölén
Az anyatejnek mézét izlelém,
Vidám napod mosolyg ismét reám,
Hű gyermekedre, édes szép hazám!

A Dunán.

Folyam, kebled hányszor repeszti meg
Hajó futása s dúló fergeteg!

S a seb mi hosszu és a seb mi mély!
Minőt a szíven nem vág szenvedély.

Még is, ha elmegy fergeteg s hajó,
A seb begyógyul, s minden újra jó.

S az emberszív ha egyszer megreped:
Nincs balzsam, mely hegeszsze a sebet.

(Komárom)

K.... Vilmos barátomhoz.

atonának számüzött bal végzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem a sziv fölött,
Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.

Még is — bár a léleksujtó vész miatt,
Mely emésztő hatalommal rám szakadt,
Keservesen megsiratni van okom —
E két tavaszt megsiratni nem fogom.

Hű bajtárs, e két diszetlen kikelet
Tőn enyémmé mindörökre tégedet;
S nem két évet, volna kettő életem:
Érted adnám mind a kettőt szívesen.

Én tudom, mit érsz te nékem, jó barát!
Jó, minőt az isten többé soh'sem ád;
Te valál, ki vélem híven felezéd
A nyomornak végső falatkenyerét.

E falattal nekem adtad lelkedet;
E falattal lelkünk összeköttetett;
És nincsen hely, nincs erőszak, nincs idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető.

S a mint nincs hely, sem erőszak sem idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető:
Nincs is ember, a ki oly két szivre lel,
Mely egyezzen, mint egyez e két kebel.

Minket egy sors fondor kénye hányt-vetett,
Minket egy csillagnak fénye vezetett,
Még szerelmet is egy lénynek áldozánk —
Neked éltünk, érted égtünk, jó hazánk!

Oh, midőn a két köz ember homlokát
Néma bánat mély redői ránczolák:
A ki látta, nem gondolta, jól tudom,
Hogy keservünk téged gyászol, drága hon!

És ha néha jobb időkben a pohár
Bútemetni köztünk kézről kézre járt:
Ott is a hon éltetését zengte szánk,
Ott is a hon megvetőit átkozánk.

Messze vagy most, messze tőlem, jó barát!
De ne nyomd el a reménynek szép szavát,
Mely hitetve sugja, hogy megjő a kor,
Hol szivünk hév ölelés közt összeforr.

S él az isten, s tudni fogja, hogyha él,
Mit szenvedtem, s te bajtárs, mit szenvedél.
Él az isten, a ki annyi bánatért
Tán megadja akkor a várt pályabért.

(Mező-Berény.)

Két vándor.

Honán kül a fiú,
Honában a patak
Magas hegyek között
Együtt vándorlanak.

De míg az ifju megy
Csüggedt lépésivel,
Sziklákon a patak
Gyorsan sikamlik el;

S az ifju ajkain
Míg néma csend honol,
Az illanó vizár
Vig hangokat danol.

A hegysor elmarad;
Az ifju s a patak
Sík róna térein
Tovább vándorlanak.

De, ifju és patak!
Oly gyorsan szerepet
A róna térein
Miért cseréltetek?

Hallgatnak a habok
S ballagva lejtenek,
Míg gyors szökés között
Az ifju dalt zeneg.

Az elnémult patak
Honát vesztette el;

A dalra kelt fiú
Ismét honára lel.

(Pápa.)

A borozó.

Gondüző borocska mellett
Vígan illan életem;
Gondüző borocska mellett,
Sors, hatalmad nevetem.

Es mit ámultok? ha mondom,
Hogy csak a bor istene,
A kit én imádok, a ki
E kebelnek mindene.

És a bor vidám hevében
Füttyentek rád, zord világ!
Szívemet hol annyi kínnak
Skorpiói szaggaták.

Bor taníta húrjaimra
Csalni nyájas éneket;
Bor taníta elfeledni,
Csalfa lányok, titeket.

Egykor majd borocska mellől
A halál ha űzni jő:
Még egy korty! s nevetve dűlök
Jég öledbe, temető!

(Pápa.)

Furcsa történet.

csém uram, vigyázzon magára,
Vagy inkább az oldalbordájára;
Fiatal is, szép is a menyecske —
Úgy segéljen, kutya van a kertbe'.«

»Bátyám uram, mit nem kell hallanom?
Szomorú az eset, ha úgy vagyon;
No de míg másnak fúja kásáját,
Meg ne égesse a maga száját.«

»Öcsém uram mit gondol, az égre?
Az én öregem ezt már túllépte . . .«
»Hja, a sót vén kecske is megnyalja;
Hanem ez csak úgy van mondva, tudja.«

Igy az agg szomszéd jó indulatja
Öcscse urát gyakran látogatja;
S soh'sem hiányzik ilyetén leczke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

Történik, hogy a jó szomszéd bátya
Öcscs' urától elmaradt sokára.
Megtudni, hogy mi ennek az oka,
Öcscse ura hozzája ballaga.

S a közben, hogy ballagott hozzája,
Már készült is erősen reája,
Mit feleljen? ha majd szól a leczke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

De most ez egyszer a szomszéd bátya
Jó tanácsával elő nem álla;
Hanem ülvén a kemencze mellett,
Nagy szomorún ilyen szókat ejtett:

»Öcsém uramnak igaza vala,
Mikoriban azt mondotta, hogy a . . . «
S felsikolt felesége magzatja,
S a jó öreg — mit tegyen — ringatja.

(Duna-Vecse.)

Első szerepem.

Színészszé lettem. Megkapám
Az első szerepet.
S a szinpadon először is
Nevetnem kelletett.

Én a szerepben jó izűn
S szivemből neveték:
Pályámon, oh úgy is tudom,
Leend ok sírni még.

(Székes-Fehérvár.)

Vadonban.

Ej leng alá a mély vadonra,
S az út majd jobb-, majd balra tér;
Lépteim bolyongva tévedeznek . . . .
Ki lesz előttem hű vezér?

A menny ivén ugyan fölöttem
Ragyognak égő csillagok;
De vajh talál-e czélra pályám,
Ha lángjaiknak hinni fog?

Az égi fények ezredénél
A lyányszem tündöklőbb vala,
S mégis, ki hittem sugarának,
Hajh! engem mégis megcsala!

(Veszprém.)

Felköszöntés.

Miljom átok! bort a billikomba,
Részegitő, lánghullámu bort!
Mely keservet és bút martalékul
A felejtés örvényébe hord.

Bort öblébe váltig a kehelynek,
Bort elémbe szakadatlanúl!
Ide nézzen a puszták homokja,
És ha nem tud inni, megtanúl.

Kedvben ég e csont velője már is,
És eremben a kéj habja forr:
Üdv neked, te mámorok homálya!
Üdv neked, te mámor anyja, bor!

Hah! e kancsó a mesés világnak
Feneketlen hordaja talán?
Bort belé! mert nem szivelhetem, ha
Puszta szájjal ásitoz reám.

Bort belé hogy felköszöntsön ajkam:
Éljen a nemes keblü barát,
Ki midőn a vész harangja zúgott,
Szent hűséggel nyujtá jobb karát;

Éljen a világ dicső folyása . . .
És az élet . . . és a szép világ . . .
S az igazság védpalástja, mely az
Üldözöttnek menedéket ád;

Éljen a szív biztató vezére,
A varázsdalt pengető remény;
Éljen a menny, a pokol és minden,
Minden éljen . . . oh csak veszszek én!

(Pápa.)

Disznótorban.

Nyelvek és fülek! csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

Halljátok mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyuljon, mint e
Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.

Valamint e sültre
A mi szánk:
Mosolyogjon a sors
Szája ránk;

Egy gömböcz legyen a
Magas ég,
És mi a gömböczben
Töltelék!

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
Özöne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Ülni száll:

(Székes-Fehérvár.)

Mi haszna, hogy a csoroszlya . . .

Mi haszna, hogy a csoroszlya
Az ugart fölhasogatja?
Hogy ha magot nem vetsz bele,
Csak kóróval leszen tele.

Hejh, kis leány, pillantatod
Mélyen a szivembe hatott;
Mint a földet a csoroszlya,
Azt keresztülhasogatta.

De hijába hasogatta,
Azért csak bú terem rajta!
Ültesd bele szerelmedet,
Úgy nő rózsa, tövis helyett.

(Pápa.)

Járnak, kelnek sokan . . .

Járnak, kelnek sokan zöld erdőben;
Vagyon a nap épen lemenőben,
Rózsákat fest utósó sugára
Dombtetőre, lombok sudarára.

De veszik ők mind ezt csekélyebbnek,
Semhogy rajta megörvendezzenek;
Párosult két vad galamb búgása:
Ebben fakad örömök forrása.

Járok, kelek én is zöld erdőben,
Nap lementén van gyönyörüségem,
Nap lementén, nap piros sugarán,
A mint játszik a lombok sudarán.

Csak ne volna galambok búgása!
Ebben fakadt bánatom forrása:
Mert ha látom szép páros voltokat,
Megsiratnom kell árva magamat.

(Mező-Berény.)

Hortobágyi kocsmárosné . . .

Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!
Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom:
Debreczentől Nagy-Hortobágy messze van,
Debreczentől Hortobágyig szomjaztam.

Szilaj nótát fütyörésznek a szelek,
Lelkem, testem majd megveszi a hideg:
Tekintsen rám, kocsmárosné violám!
Fölmelegszem kökény szeme sugarán.

Kocsmárosné, hejh hol termett a bora?
Savanyú, mint az éretlen vadalma.
Csókolja meg az ajkamat szaporán,
Édes a csók, megédesül tőle szám.

Szép menyecske . . . savanyú bor . . . édes csók . . .
Az én lábam ide s tova tántorog:
Öleljen meg, kocsmárosné édesem!
Ne várja, míg itt hosszában elesem.

Ejh, galambom, milyen puha a keble!
Hadd nyugodjam csak egy kicsit fölötte:
Úgy is kemény ágyam lesz az éjszaka,
Messze lakom, nem érek még ma haza.

(Hortobágy.)

1843.

Távolból.

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S oda hagytam ős lakom s anyámat.

Kinok égtek a szülőkebelben,
Hogy bucsúmnak csókját rá leheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jég gyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hijába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövendő tündérkert gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk,
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

. . . Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha lészen
Utazástok háza közelében.

(Pozsony.)

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse . . .
Ah, ha tudná, mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegénynek!

Az én mátkám.

Istenem, be várva várom
Azt az órát, a midőn,
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jőn.

És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Úgy sovárgok tudni, mint még
Nem sovárga senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
Szeme kék vagy fekete?
Felyuló-e mint a czédrus,
Gömbölyű-e termete?

Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!

Isten ilyet adjsza nékem,
S nem bánom — csak ilyet adj —
Akár szőke, akár barna,
Akár kicsiny, akár nagy!

(Pozsony.)

Matildhoz.

Mért vagy hozzám olyan idegen?
Mért tekintesz rám oly hidegen?
Hidegen, mint téli napsugár,
Melynek mosolya is fagygyal jár.

Be sokat szeretnék mondani,
S alig merlek megszólitani;
Alig merlek nézni, hejh pedig,
Elnéznélek világ végeig!

(Debreczen.)

Emelj föl magadhoz engemet,
Fogadd el neked szánt lelkemet,
Annyibul ha megérdemli tán,
Hogy szeretni képes igazán.

Oh szerelmem, forró szerelem,
Forróbb, mint a dél nyárközepen!
Ha a nap ily tűzzel sütne ránk,
Rég elégett volna a világ.

Dinomdánom.

Tegedűszó, furulyaszó, czimbalom . . .
Van-e még, kit a búbánat terhe nyom?
A kinél van, igazítsa el a bút,
Nehogy neki mutassuk meg, hol az út!

A búbánat gonosz vendég, rosz madár,
A kebelbe életet, vért lopni jár.
A búbánat szivet rágó ürgefi;
Borral lehet, borral kell kiönteni.

A bor éleszt, a bor éget, mint a csók:
Csókot lyánka, hosszut, édest, lángolót!
Csókod lángja, mint a napfény, mennyei,
Mely az élőfán a lombot neveli.

Lombon fakad, lombon fejlik a virág,
Lomb ne'kül, virág ne'kül mit ér az ág?
Hogyha pusztán s szárazon a törzsök áll,
Hamar éri a sodró vész, a halál . . .

Hah halál, te nagy kérdésjel, melyre még
Nem felele sem idő, sem bölcseség,
Mivel áldasz, mivel versz, a sír után?
Van-e ott is élet és bor és leány?

Mit törődöm, mit tünődöm még sokat!
Élek most, és ölelem, mi élvet ad;
S mi ad élvet, hogyha nem bor és leány?
Éljen a lyány, éljen a bor . . . Húzd, czigány!

(Kecskemét.)

L . . . . . né.

En alkotóm, mindenható vagy:
Hozd vissza a pillantatot,
Midőn e hölgy a szerelemnek
Első tüzére gyúladott;
Midőn ajkán a vallomásnak
Első, szent hangja reszkete,
S ott én legyek, kit csókra hí föl
Édes kedves tekintete!

S mit adjak érte? . . . E husz éves
Életnek vedd el tavaszát,
A szép reménynek tündérföldét,
Mit lelkem a jövőben lát;
S ha nyílik út embernek égbe,
És üdvességet osztasz ott:
E tulvilági üdvességből
Végy el egy drága századot!

(Pest.)

Halálvágy.

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt!
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat.

Vagy ha száll e vágyak szárnya,
Mért nincs rajta égi toll?
Mely vigyen, hol a magasban
Halhatatlanság honol.

Oh fej, oh kebel, te kettős
Átok életem felett!
Mért kinozni lángcsapásu
Ostorokkal engemet?

És ha puszta nékem üdvben
E világ, mért a kebel?
Megteremtve; hogy lakóul
Örömet fogadjon el.

Mért a vágy e lázas agyban,
Szállni csillagok fölé?
Hogyha őt a sors haragja
Földön csúszni rendelé.

Vagy ha van szív, mely a kéjben
Föllobogva érzene,
Mért reám e jég tekintet?
Boldogságnak istene!

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt,
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat . . .

(Kecskemét.)

PETOFI

Jövendölés.

»Mondád, anyám, hogy álmainkat
Éjente festi égi kéz:
Az álom ablak, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

Anyám, álmodtam én is egyet:
Nem fejtenéd meg, mit jelent?
Szárnyim növének, s átröpültem
A levegőt, a végtelent.«

»Fiacskám, lelkem drága napja,
Napomnak fénye! örvendezz:
Hosszúra nyujtja élted isten,
Álmodnak boldog titka ez.«

És nőtt a gyermek, lángra lobbant
Meleg keblén az ifju kor,
S a dal malasztos enyh a szivnek,
Midőn hullámzó vére forr.

Lantot ragadt az ifju karja,
Lantjának adta érzetét,
S dalszárnyon a láng érzemények
Madárként szálltak szerteszét.

Égig röpült a bűvös ének,
Lehozta a hír csillagát,
És a költőnek, súgarából,
Font homlokára koronát.

De méreg a dal édes méze;
S mit a költő a lantnak ad,
Szivének mindenik virága
Éltéből egy-egy drága nap.

Pokollá lett az érzelemláng,
És ő a lángban martalék;
A földön őt az életfának,
Csak egy kis ága tartja még.

Ott fekszik ő halálos ágyon,
Sok szenvedésnek gyermeke,
S hallá, mit a szülő bús ajka
Kínjának hangján rebege:

»Halál, ne vidd el őt karomból,
Ne vidd korán el a fiut:
Soká igérte őt éltetni
Az ég... vagy álmunk is hazud?..«

»Anyám, az álmok nem hazudnak:
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő fiadnak,
Anyám, soká, örökkön él.«

(Kecskemét.)

Farkaskaland.

»Tajtás, te ettél, véres a fogad;
S mi szenvedünk éhségi kínokat.

Mogorva a tél, puszta a határ,
Rajt' a vihar légparipája jár!

Csak ember és állatnak nincs nyoma.
De most beszélj, hol volt a lakoma?«

Igy kérdi társát a farkassereg,
Kit érkezéskor üdvezeltenek.

A jóllakott nem késik szólani,
És tőle ily beszédet hallani:

»Ott a vityilló pusztaközepen,
Él a juhász és felesége benn.

A ház mögött pedig terül az ól,
Honnan juhoknak bégetése szól.

E lakhoz éjszakának idején
Két utazó suhant: egy úrfi s én.

A pásztornéra titkon foga fájt
Az úrfinak, s én éhezém a nyájt.

Ott sompolygott ő a kunyhó előtt,
Juhot nem kaptam én . . . megettem őt.«

(Kecskemét.)

Pálnapkor.

Itt van a tél, a hideg tél
Közepe,
Zúgolódik a idő kinn
Ízibe.

Zugolódjék! egyéb dolga
Nincs neki:
Úgy akarja, hagyjuk kedvét
Tölteni.

Hisz' nekünk ez úgy sem árthat,
Igaz-e?
Meg nem fázunk, jó meleg van
Ide be.

A kandallón pattog a fa,
Ég a tűz,
S a kulacsnak kotyogása
Fagyot űz.

Hát a csók piros menyecskék
Ajakán?
Az hevíti ám az embert
Igazán.

Háborogj hát, isten adta
Ideje!
Föl sem veszszük . . . víg barátim,
Igaz-e?

(Kecskemét.)

Barátimhoz.

Nos, fiúk, nem szólt a szarka
Házfödélteken?
Vagy ki álmodá meg, hogy ma
Vendégtek leszen?

De mi a kő! mért e hosszu
Méla bámulás!
H'sz én vagyok, ha nem csalódom,
Én és senki más.

Vagy feledve már talán a
Régi jó barát?
Nem hihetem, hogy reátok
Illenék e vád.

A szövetség, melynek szála
Minket összefont,
Áll, a míg csak vért bir a szív
És velőt a csont.

No de kissé meglepett tán
Jöttöm, úgy-e bár?
Hja, öcséim, velem a sors
Furcsa tánczot jár.

Köztem s közte folyton folyva
Tart a háború,
S majd lenyom, majd mint a pelyhet
Végtelenbe fú.

De azért nem csüggedünk ám,
A ki lelke van!
Szembe szállok ő kelmével
Bátran, szilajan.

S tán ha látja sors komám, hogy
Csüggedés nem ért:
Egykor annál bőkezűbben
Nyujtja majd a bért . . .

Eh, de mit most okoskodni!
Csapjatok kezet;
Jó barát markába csapni
Kedves élvezet.

S mely bennünket ily váratlan
Együvé hozott,
Áldomással ünnepeljük
A pompás napot!

(Pápa.)

É n.

A világ az isten kertje:
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én a kertnek egy kis magja,
De az úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.

Nem épitek sors kegyére,
Tűrök, mit fejemre mére,
Jót, roszat;
Mit ma ád, elvészi holnap;
Majd megadja, a mit elkap —
Jellemképe változat.

Tiszta e kebelnek mélye;
Égi kéz lövelt beléje
Lángokat:
És a lángok szűzen égnek,
Szent oltárul az erénynek,
El nem romlott szív alatt.

Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes:
Szavaimmal egy az érzet,
Czélra jutni álbeszédet
Tétovázva nem keres.

És az ég szivem földébe,
Drága fádat ülteté be,
Szerelem!
Koszorúba fűzöm ágit,
Koszorúm szerény virágit
A hazának szentelem.

(Kecskemét.)

Szeget szeggel.

Jaj, a hátam, jaj, a hátam
Oda van!
Szomszéd bácsi kiporozta
Csúfosan.
Átkozott a görcsös fütykös
Som nyele!
Melylyel engem oly pogányul
Csépele.

Mért is tart hát kertet s benne
Körtefát?
És az isten rá gyümölcsöt
Minek ád?
Csábitólag kandikált a
Körte rám:
Csábjait ki már sehogy sem
Állhatám.

Átugortam a palánkon,
Átesém!
Hogy megingott bele májam
És vesém.
S nem elég ez: szomszéd bácsi
Rajta kap,
S akkor jött még a valódi
Hadd el hadd.

Én teremtőm! mért is értem
E napot?
Megrakott, hogy minden csontom
Ropogott.
Nesze, monda, nesze másik,
Harmadik!
És a mindentudó tudja,
Hányadik.

Jelen volt a holdvilág a
Lakzinál:
Búsan nézte, szomszéd bácsi
Mit csinál;
Fellegekből vett magára
Gyászmezet,
És megosztva szenvedésem
Könyezett.

Ő, csak ő nem könyörűle
Egyedül:
Három a táncz! monda, s egyre
Hegedült,
Hegedült a bottal hátam
Közepén,
Keservesen, siralmasan
Jártam én.

. . . De'szen jól van! kiheverem
Én e bajt,
S visszakapja még a kölcsönt,
Vissza majd.
Tudjuk, hányat vert az óra,
Tudjuk ám!
Ön is rak a tűzre rosz fát,
Bácsikám.

Ablakunkhoz estenkint mért
Sompolyog?
Vettem észre, hányadán van
A dolog.
Más szemében ő a szálkát
Megleli,
S az övében a gerendát
Feledi.

A deákné vászonánál
Ő se jobb:
Engem dönget a lopásért
S szinte lop:
Lopni jár ő, csókot lopni
Nénihez,
Míg anyánk a bibliában
Levelez:

(Puszta-Palota.)

Tegye lábát ablakunkhoz
Ezután:
Fogadom, nem nézek által
A szitán;
Megugratni vagy anyánkat
Hívom át,
Vagy leöntöm dézsa vizzel
A nyakát!

Megunt rabság.

Mindent elkövettem,
A mit lehetett,
Jó remény fejében,
Hogy majd megszeret.

Féktelen, szilaj volt
Lelkem, mint a tűz,
Melyet a szél meggyúlt
Háztetőkön űz;

És lettem szelid láng,
Min melegszenek
Őszi estén békés
Pásztor emberek.

Szerelem, lerázom
Fölvett lánczodat!
Kedves láncz, igaz, de
Még is láncz marad.

(Debreczen.)

Voltam mélybe omló
Bérczi zuhatag,
Habjaim robajjal
Szakadoztanak;

S lettem méla csermely,
Halk, morajtalan,
Kedvemet lelő a
Part virágiban.

Voltam sziklahomlok,
Zordon és magas,
Hol lakott mennydörgő
Villám s büszke sas;

Most hát, lelkem, repdess
Régi szárnyadon,
Merre a szabadság
Végtelenje von.

S lettem völgy ölébe
Rejtezett berek,
Melyben csalogányok
Búja kesereg.

Voltam...mi nem voltam!
Mivé nem levék!
És a lyányka most is
Csak a régi még.

Nem, tovább nem űzöm!
Mert ez drága bér;
Tán ily áldozattal
A díj föl sem ér.

Temetőben.

Fölhangalom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, oh kellemes élet!
Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam az életi mézzel:
Mélázva örömtelen hagjaival
Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

Kivánatos a tavasz éke nekem,
Indúlok is olykor örülni virághoz;
S míg kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői keresztek alá hoz.

Itt élek a szív komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Ákáczai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden.

A szobrok a domdoru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sirbul az égbe ragadnak.

Bús, tompa harang konog a faluban,
Új gödröt amott komor emberek ásnak;
Gyászhanga kiséri áhitatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szivemnek aligha csaland:
Nem messze lehet keze már az időnek,
Mely engem is ágyba tesz itten alant
S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
Mely pályafutásom elállja, az óra;
Létem fonalai, szakadozzatok el,
Társim, búcsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
Isten veled, égi virág: szerelem!
S föld hajnali csillaga, napja: dicsőség!

(Gödöllö.)

Élő halott.

Egem ki nem derül,
Ha jő a kikelet;
Egem be nem borúl,
Ha látom a telet.

Mint őszi alkonyon
A félhomályu köd,
Fásult egykedvüség
Mereng szivem fölött.

Ellenség, jó barát,
Végeztem veletek:
Senkit nem gyűlölök,
Senkit nem szeretek.

Nincs semmi örömem,
Nincs semmi bánatom;
Érzelmim, vágyaim
Mind, mind elaltatom.

Ohajtásim közül
Ébren csak egy marad:
Aludjam én, minél
Elébb, a föld alatt.

(Debreczen.)

Kördal.

Bús az ember, ha nincs kedve;
Borba van a kedvmag vetve.
Hát azért iszunk mi mindig,
Meg sem állunk tiz-husz pintig.

Itt tanyázunk, mert van nékünk,
Mert van nékünk feleségünk.
Nyelves, szájas mind az asszony;
Rá az ember hogy hallgasson?

Van minékünk pinczénk, házunk,
Mindazáltal itt tanyázunk,
Itt tanyázunk nap hosszában,
Itt tanyázunk a kocsmában.

Van minékünk egy kis pénzünk,
De a pénzre mi nem nézünk;
Úgy is holtig él az ember,
Költeni ha mer, ha nem mer.

Hát azért csak iddogálunk,
Mig fel nem kötik az állunk,
Iddogálunk nap hosszában,
Iddogálunk a kocsmában.

(Pest.)

Lopott 16.

Mint a porszem szélvész
Fuvatán,
Röpül a legény gyors
Paripán.

»Honnan, atyafi, oly
Hevenyén?«
»Pusztáról csikóval
Jövök én.

A nyeritő ménes
Ott legel;
Pej csikómat onnan
Loptam el.

Túri vásár nincsen
Messze már;
Szegény legény oda
Lovon jár.«

»Ejh, nem úgy, jó földi,
Nem úgy ám!
Adja kend csak vissza
Paripám.

Enyim a ménes, mely
Ott legel.
A csikót kend tőlem
Lopta el.«

De szavára nem hajt
A betyár;
Ő kegyelme már jó
Tova jár.

Még is a gazdának
Vigaszul,
Hátrafordulván, így
Válaszol:

»Föl se vegye kárát,
Gazd' uram;
Hiszen ugy is elég
Lova van.

Hejh, csak egy szivet bírt
E kebel,
Azt is a kend lyánya
Lopta el.«

(Kecskemét.)

Szemrehányás.

Már ezt föl nem tettem rólad,
Szív barátom!
Te ugyan derék legény vagy,
A mint látom.

Lám, e mellnek bizton voltál
Rejtekében:
Bekeríte csontfalával
Bástyaképen.

Oh, te szív, te szív, te csalfa,
Háladatlan!
Szólj, ki véde annyi baj közt
Szakadatlan?

S im, hogy fordult most a koczka,
S a szerencse
Kis szeszélye vig ajakkal
Rád köszönte:

Sorscsapási buzogányok
Súlya ellen,
Mondd, ki őrze? mondd, ki óva?
Nemde mellem?

Mostan — ahha, háladatlan! —
Örömedben
Háborogva, zajgva tombolsz
Őröd ellen.

Égsz, dagadsz . . . alig hogy bírom
E keresztet . . .
Mellemet majd meggyujtod, majd
Megrepeszted.

(Pest.)

Az utósó alamizsna.

A költő és a sorsharag
Egy anyaméhből született;
Ikertestvérek voltak ők,
Együtt bolygák az életet.

Fa, mint most, akkor is virult,
Árnyában sok megnyúgodott;
De használt a költőnek is:
Ágáról tört koldusbotot.

S ezek valának társai:
Koldúsbot és a sorsharag;
Elhagyja minden hűtlenül,
Csak e kettő, mi hű marad.

És lantja! lantja hova lőn?
Hisz' a költőnek lantja van . . .
Igen bizony volt lantja is,
Mely zenge bűvös-bájosan.

Megpendítette húrjait
Mennydörgő éjben egykoron,
S a mennydörgésnek ágyuja
Elszenderűlt e hangokon.

S az ég, a barna, haragos,
Midőn danáját hallaná:
Feledni kezdé a boszút
S csillagmosolylyal néze rá.

És a költő megéhezett,
És emberek közé mene.
Tudá, az emberszív kemény;
De vélte, lágyít a zene.

S mely a vihart elaltatá
És földerité az eget,
Elandalító hurjain
Az ének ujra zenegett.

De melyet ég, vihar megért,
A dalt ember nem érti meg . . .
És im a lant elszégyenűl
S fájdalmában ketté reped. —

Ez volt a lant története.
A költőbül tovább mi lett?
Soká nyögé — nem tudni hol? —
Az inségterhes életet.

Egy ujabb nemzedék előtt
Évek multán megjelenék.
Nem őszült ő meg . . . fürteit
A gond, a bú kitépte rég.

»Egy-két garast, egy-két garast!«
Halk hangja igy esedeze;
S mint szél ringatta száraz ág,
Remegve nyúlt ki két keze.

A részvét megkérdezte őt:
»Ki vagy, nyomornak embere!
Kit sujtoló istenharag
Ily könyöretlen megvere?«

S nevét elmondja, s újra esd:
»Egy-két garast...« — »Megállj, jövel,
Örök dicsőség gyermeke!
A bőség szarva födjön el.

Neved ragyog, miként az ég
Csillagsugáros éjfelen;
Mely egykor árván hangozék,
Bámulja lantod a jelen.

Jövel tehát! jövel, cserélj
Bársonyt e koldusrongy helyett;
Borostyán koronázza főd,
Dús asztalnál legyen helyed!«

»Oh szép beszéd . . . oh köszönet!
De én semmit sem éhezem,
És nincsen is szükség reá,
Hogy elcseréljem rongymezem.

És a borostyán . . . oh mi szép,
Mi jó lehet lángifjunak;
De száraz törzsön a galyak
Többé meg nem fogamzanak.

Hanem ha dobsz egy-két garast:
Fogaddsza hálaszózatom;
Mert pénzre vár az asztalos . . .
Koporsómat csináltatom.«

(Pest.)

Ki vagyok én, nem mondom meg . . .

Ki vagyok én, nem mondom meg;
Ha megmondom rám ismernek;
Pedig ha rám ismernének,
Legalább is felkötnének.

Nincs a fokos a kezemben,
Hogyha kéne verekednem;
Nyerges lovam messze legel,
Nem t'ok futni, ha futni kell.

Hogy is tudnék futni mostan?
Mikor a fejem, tele van:
Nem csak fejem, de szivem is . . .
A bor meg a leány hamis.

Ha elhagyom galambomat,
Kialuszom mámoromat,
S rajtam ütnek a hadnagyok:
Majd meg mondom, hogy ki vagyok!

(Pozsony.)

Érik a gabona . . .

Érik a gabona,
Melegek a napok,
Hétfőn virradóra
Aratásba kapok.

Érik szerelmem is;
Mert forró a szivem:
Légy te aratója,
Édes egyetlenem!

(Pest.)

Merengés.

Jó Petőfi, te sem félhetsz,
Hogy két vállad valahogy
A szerencse áldásának
Nagy terhétől összerogy.

Adománya mindössze is
E lantocska, és a dal,
Mit belőle búsan, vigan
Érzelmid játéka csal.

Hátha így találna szólni
Egy tündérvilági hang:
»Nos, fiam, mi kell? jó kedvem
Ime mindent megadand.«

Mondaná, hogy: »Rád ruházom
A bűbájat, a varázst,
Daljaid, mivé kívánod,
Azzá testesülni lásd.

Hogyha kell hír: minden hangod
Egy borostyángaly legyen,
Mig Petrarca koszorúja
Nem vet árnyat fürtiden.

— Hisz' Petrarca és Petőfi
Félig-meddig már rokon;
Annál inkább osztozhatnak
A borostyánlombokon. —

(Gödöllő.)

Hogyha kincs kell: mind megannyi
Gyöngygyé válik éneked,
Mig nem gyöngygyel rakhatod ki
Gombod, sarkantyuszeged.«

Mit felelnél mindezekre,
Mit felelnél, jó fiú?
Tudom én szived bibéjét,
Tudom a szél honnan fú.

Te bizony csak ezt felelnéd:
Szép a hír és jó a kincs;
És hogy őket ne kivánnám,
Abból ugyan semmi sincs.

De ha már ezermesterré
Engeded, hogy válhatom:
Van a hírnél, van a kincsnél
Egy igézőbb hatalom;

Mint csillagfüggés az égen
Változatlan, végtelen,
Úgy függ rajta és csak rajta
Vágyban égő kebelem!

Hadd legyen hát egy lépvessző,
Egy kalitka énekem,
S a legszebb madárt, egy lányka
Szívét fogja meg nekem.

Befordúltam a konyhára. . .

efordúltam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára . . .
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett.
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy oda ben szép leány van.

Tüzet rakott eszem adta,
Lobogott is, a mint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett.
Égő pipám kialudott
Alvó szivem meggyuladott.

(Pest.)

Lánggal égő teremtette!..

Lánggal égő teremtette!
Nagy a harag a szivembe';
Úgy háborgok, úgy hánykodom,
Mintha volnék a Balaton.

Viszontagság az életem,
Ezer bajba keveredem;
Hogyha leányszemem volna,
Egy pár kendőt tele sirna.

Eh, a sirás nem kenyerem!
Kinek tetszik, pityeregjen.
Én egy nagyot káromkodom,
Úgy csillapul a haragom.

(Pozsony.)

A szerelem, a szerelem...

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Bele estem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

Tele rakta édes anyám
Eleséggel a tarisznyám;
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a böjtölésben.

Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámegy a zöld vetésre,
Hejh, csak későn veszem észre.

Édes apám, édes anyám
Ne bizzatok most semmit rám;
Nézzétek el, ha hibázok,
Tudom is én, mit csinálok!

(Székelyhid.)

Keresztuton állok...

Keresztuton állok:
Merre tartsak?
Ez kelet felé visz,
Az nyugatnak.

Akármerre megyek,
Mindegy nekem,
Mindenütt szomorú
Az életem.

Mért nem tudom, hol vár
A halál rám?
Hogy egyenesen azt
Választhatnám!

(Miskolcz.)

A virágnak megtiltani nem lehet...

A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyiljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lyány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek.
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvös-bájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást űzi bennem e két gondolat,
Mint őszszel a felhő a napsugarat.

Jaj, ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orczád tejben uszó rózsája:
Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám, boldogságom csillaga!
Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

(Debreczen)

Nem megyek én innen sehova!..

Nem megyek én innen sehova,
Noha sorsom itten mostoha;
Hát ha volna még mostohább is,
Nem maradnék-e itt tovább is?

Fa vagyok én, lelkem a gyökér,
Gyökér nélkül a fa meg nem él;
S hogy téphetném azt ki földéből,
Ide való mátkám szívéből?

Nagyon kedves nekem ez a hely;
Elmegy majd a tavasz, menjen el,
Elmehet a nap, a csillagok . . .
De én nem mék, én itt maradok.

Azért nem mék innen sehova,
Noha sorsom igen mostoha;
De ha volna még mostohább is,
Megmaradnék itten tovább is.

(Debreczen.)

Sikos a hó, szalad a szán...

Sikos a hó, szalad a szán,
Esketőre viszik babám,
Esketőre viszik szegényt
Mások kivánsága szerént.

Hejh ha mostan hó lehetnék:
A szán alatt beroskadnék;
Fölfordulna, s kedves babám
Még egyszer átkarolhatnám.

Átkarolnám, ajakára
Csókot nyomnék utójára,
S melegétől hű szivének
Elolvadnék . . . úgy halnék meg!

(Debreczen.)

Temetésre szól az ének...

Temetésre szól az ének,
Temetőbe kit kisérnek?
Akárki! már nem földi rab,
Nálam százszorta boldogabb.

Itt viszik az ablak alatt;
Be sok ember sírva fakadt!
Mért nem visznek engemet ki,
Legalább nem sírna senki.

(Debreczen.)

Kis furulyám szomorúfűz ága. . . .

is furulyám szomorufűz ága,
Temetőben szomorkodik fája,
Ott metszettem azt egy sírhalomról,
Nem csoda, hogy oly siralmasan szól.

Ott hunytál le, kedves szép csillagom,
Ragyogásod többé nem láthatom.
Hogy ne volna hát sötét világom!
Hogy volna hát élni kivánságom!

Haza ballag nyájam este felé,
Én ballagok a temető felé,
Kél a holdnak halovány orczája,
Kél furulyám epedő nótája.

Addig epeszt a bánat engemet,
Addig-addig nyögöm keservemet:
Míg egyszer a hanggal egyetemben
Lelkem is a más világba reppen.

(Diószeg.)

Hejh nekem hát vigasztalást mi sem ad? . .

Hejh nekem hát vigasztalást mi sem ad?
Bánatomban le kell innom magamat.
Az irgalmát, ide avval a borral!
A bú vagy én, de egyikünk belehal.

Úgy sem tetszik ez a világ én nekem;
Sok már, a mit életemben szenvedtem,
Nagyon is sok e parányi életre!
Annyi baj közt kinek volna még kedve?

Nem vagyok én gyökeres fa, virágzó,
Hanem vagyok letörött ág, fonyadó;
Nem vagyok én az örömnek rózsája,
De vagyok a szomorúság gyászfája.

Én előttem ilyen élet nem élet,
Hol az ember de semmit sem remélhet.
Volna bár e pohár borban halálom,
Hogy lehetne bajaimtól megválnom!

(Pest.)

1844.

Honfidal.

Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnélek?

Szentegyház keblem belseje,
Oltára képed.
Te állj, s ha kell: a templomot
Eldöntöm érted;

S az összeroskadó kebel
Végső imája:
Áldás a honra, istenem
Áldása rája!

De én nem mondom senkinek,
Ki nem kiáltom:
Legkedvesebbem hogy te vagy
A nagy világon.

(Debreczen)

Titkon kisérem lépteid,
S mindegyre híven;
Nem, mint az árny az utazót
Csak jó időben.

De mint az árnyék nő, midőn
Az est közelget:
Nő búm, ha sötétedni kezd,
Hazám, fölötted.

És elmegyek, hol híveid
Pohárt emelve
A sorstól új fényt esdenek
Szent életedre;

S kihajtom egy cseppig borát
A telt üvegnek,
Bár keserü . . . mert könyeim
Belé peregnek!

Elmondanám...

Elmondanám: »Megállj, leányka,
Megállj, virágom, csillagom!
Egy isten adta szívet birok;
Nesze, ha kell, neked adom.«

Elmondanám, hogy: »Szivem tenger,
Uralkodjál e tengeren!
Jól jársz vele, mert a legszebb gyöngy,
A hűség gyöngye itt terem.«

Elmondanám, hogy: »Tiszta fényét
E gyöngy örökre tartja meg.«
Elmondanám ezt, s többet ennél;
De nem mondom, mert nincs kinek.

(Debreczen.)

Tél végén.

Örültök ugy-e a kies tavasznak?
Maholnap eljő, s annyi élvet ad!
A réteken majd méhek táboroznak,
Megostromolni a virágokat.

S a míg elszántan ütközetre mégyen
A szűz bimbók mézéhes ellene:
Csicserg a szomszéd lombozat hüsében
Madárajakról lelkes harczzene.

Elzárkoztában a kihalt kebelnek
Engem virág, dal, méh nem érdekel.
Ohajtásim még is mi végre kelnek?
Hogy menjen a tél, menjen gyorsan el.

Én a tavaszt csak annyiból kivánom,
Mert melegebbek lesznek a napok,
S mint mostan, akkor hűlt rideg tanyámon
Kopott ruhámban fázni nem fogok.

(Debreczen.)

Fütty.

Adta finnyás közönsége!
Csúnyaság, a mit mivel:
Minden este megköszönti
Társaságunk' füttyivel.

És aztán a füttyök mellett
Milyen a jövedelem?
A szinész elébb-utóbb is
Csak megszökni kénytelen.

Ejh, egy rókát kétszer nyúzni,
Ez, urak, még sem megyen:
Már ha fütty van, legalább hát
Tele szinházban legyen!

(Debreczen.)

Végszó ***hez.

Isten veled, te elpártolt barát,
Veszett ebként ki szívem megmarád,
Isten veled!
Fogadd a vett sebért emlékül,
Mely fölszivárog belsejébül,
Lelkemnek vérét, könnyemet.

Nem a legelső rajtam már e seb;
De egyik sem volt fájóbb, mérgesebb
A sok között,
Melyet vétkes könnyelmüséggel
A hűtelenség fegyverével
Bennem baráti kéz ütött.

Dús gazdag bánya a tapasztalás,
Melyből sok ember életkincset ás . . .
Nem én, nem én!
Gyönyörszomjas szivem . . . remélve . . .
Az annyiszor megnyilt örvénybe
Hanyatthomlok rohan, szegény.

Remény, remény, mért vagy te szép virág?
Téged nekünk az ég miért is ád?
Azért-e csak,
Hogy hervadandó kelyhed légyen,
Hová csalódás éjjelében
Szemünk harmatjai hulljanak . . .

De nem panaszlok, bár keblem teli,
S az elfojtás még inkább neveli
Búm tengerét;
Úgy is ki tudja? hogyha hallnád
Lelkem kiáradó fájdalmát,
Talán már meg sem értenéd.

Nem is kivánom megtérésedet,
Akár ohajtod; akár megveted
Uj frígyemet.
Az istenség is tehetetlen
Egygyé büvölni e kebelben
A szertezúzott lánczszemet . . .

(Debreczen.)

Nem lánczszem az, nem! egy világ vala,
Melynek napjául a hit lángola,
A drága hit!
Rá jött a vég itélet napja,
S már semmi föl nem támaszthatja
Ledult világom romjait.

Isten veled hát, elpártolt barát,
Ki ábrándim ködét elzavarád,
Isten veled!
Fogadd a multakért emlékül
Megcsalt barátság gyötrelmétül
Utószor omlott könyemet.

A dal.

Bölcsőben sír az éber csecsemő;
Bölcső előtt
A dajka zeng: el szokják a dalok
Altatni őt.

(Debreczen.)

Sok szenvedésem síró gyermeke
A fájdalom;
Dalt dalra költök: dalaimmal őt
Elaltatom.

A nemes.

Deresre huzzák a gazembert,
Bünét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tudj' az ördög,
Még mit nem mívele.

De ő kiált ellenszegűlve;
»Hozzám ne nyúljatok!
Nemes vagyok, nincs nemesembert
Botozni jogotok.«

Hallottad e szót, meggyalázott
Ősének szelleme?
Most már őt húzni nem deresre:
Akasztófára kellene!

(Debreczen.)

Szomjas ember tünődése.

Ejnye, mi az isten nyila!
Üres már a ládafia?
Üres ám —
Jaj pedig be ihatnám!

Száraz kút a gégém csapja,
Süti a szomjúság napja;
Még meggyul,
Ha rá boreső nem hull.

Hm, biz' a, nem tréfa volna,
A felhőből hogyha folyna
Boreső —
Volna! itt a bökkenő.

Volt a szőlőben határom,
De eladtam tavaly nyáron,
S az ára
Garatomon lejára.

A kocsmából meg már régen
Kikopott az emberségem;
»Addsza — ne!«
Ilyen szépen főznek le.

. . . Valami jutott eszembe!
Zálogúl majd azt teszem be.
Előre,
Hitvesem fejkötője!

Jaj de hisz már sírba zártam
Szerelmetes hites társam,
S ott véle
Nyúgoszik fejkötője.

Oh miért is emlékezem
Halálodra, én kedvesem?
Könny gördül
Azonnal két szemembül.

Hátha könnyeimnek árja,
Uram bocsá'! borrá válna:
Akkor még —
Hejh, akkor többet sírnék!

(Debreczen.)

Halvány katona.

Volt a honvédő legénység
Harczra készülőben;
Volt egy ifju a sereg közt,
Halovány szinében.

»Hát kendnek tán az inába
Szállt a bátorsága?«
Kérdi egy tiszt gúnyolón, »hogy
Képe olyan sárga.«

»Tiszt uram, felelt az ifju,
Már az az én gondom:
Mért, hogy olyan sárga képem?
Én azt meg se' mondom.

Még ma úgy is kipiroslik,
Hogyha nem egyébtől:
A kardomról rája fecscsent
Ellenség vérétől.«

(Debreczen.)

Eger mellett.

Hol jó bort érezek, betérek;
Ne térnék hát Egerbe?
Ha ezt a várost elkerülném,
Az isten is megverne.

Egyúttal azt is megtekintem,
Hol vítt Dobó nagy lelke;
És felköszöntöm, a ki őt oly
Dicsőn megénekelte.

S ha majd, a mint hiszem, a bortól
Hatalmas kedvem lészen:
Még verset is csinálok, Pesten
Eladhatom jó pénzen.

Áll a határzat, áll erősen,
Be kell Egerbe mennem!
Mert ennyi édes vonzerőnek
Szivem nem állhat ellen.

(Andornak.)

Egri hangok.

Földön hó, felhő az égen . . .
Hát hiszen csak hadd legyen!
Rajta nincsen mit csodálni,
Télen ez már így megyen.
Én ugyan nem is tudnám, hogy
Tél vagyon,
Ha ki nem pillantanék az
Ablakon.

Itt benn űlök a melegben,
Környékez sok jó barát,
Töltögetve poharamba
Egri bérczek jó borát.
Jó barátok, jó borocska:
Kell-e más?
Kebleinkben a kedv egy-egy
Óriás.

Kedvemnek ha magja volna,
Elvetném a hó felett,
S ha kikelne, rózsaerdő
Koszorúzná a telet;
S hogyha földobnám az égre
Szívemet,
Melegítné a világot
Nap helyett!

Ide látszik a hegy is, hol
Dobó a hír könyvibe
Nagy neve örök betűit
Török vérrel irta be.
Hejh, az volt ám még az ember,
Biz' az ám!
Mig olyan lesz, sok viz elfoly
A Dunán.

(Eger.)

Elvirult már a magyarnak
Tettvirágos tavasza!
Hosszu gyáva tespedésben
Pang, sínlődik e haza.
Megjövend-e még az elszállt
Kikelet?
Lesz virány e régtől puszta
Hon felett?

Eh de hagyjuk, hagyjuk ezt most!
Úgy is ritkán vigadok;
E napot ne háborítsák
Legalább a bánatok.
S a sopánkodásnak úgy sincs
Sikere,
S mit tehet mást a lant gyönge
Embere?

El tehát a hon bajával,
Most ez egyszer el vele!
A kitört bút minden ember
Új pohárral öntse le.
Új pohár bort hát, barátim,
Új pohárt!
S ismét újat, az előbbi
Ha lejárt.

Igy! . . . De im, mit veszek észre?
Egy század minden pohár:
A jelen hátam mögött van,
Lelkem a jövőben jár.
A jövőben vígan élek,
Boldogon!
Mert nem árva már az egykor
Árva hon.

Javulási szándék.

Mikor térsz már az eszedre, te Sándor?
Tivornya éjjeled és napod;
Az istenért! hisz' az ördög elvisz,
Ha még soká így folytatod.

Szeretetre méltó barátom,
Nézd meg csak a tűkörben magadat:
Hát ember az, a kit ott látsz? mennykő!
Tükröd kisértetet mutat.

Fiú, légy hát okosabb valahára,
Szedd rendbe rendtelen életedet;
Hidd el, kedves pajtásom, az ember
Korhelység nélkül is ellehet.

Naponként egy meszely borocska,
Én úgy hiszem, ennyi untig elég.
S mi a szerelmet illeti: jobb lesz
Talán szeretők helyett feleség.

De mit beszélek? mit beszéltem!
Meszely borocska és feleség?
Én és feleség, én és meszely bor?
No hisz' csupán az kellene még!

Oh nem, nem! engem a rendes élet
Időnek előtte megölne, tudom;
Költő vagyok, költőileg kell
Végig rohannom az életuton!

(Pest.)

Fürdik a holdvilág az ég tengerében . . .

ürdik a holdvilág az ég tengerében,
Méláz a haramja erdő közepében:
Sűrű a fűvön az éj harmatozása,
De sűrűbb két szeme könnyének hullása.

Baltája nyelére támaszkodva mondja:
»Mért vetettem fejem tilalmas dolgokra!
Édes anyám, mindig javamat akartad:
Édes anyám, mért nem fogadtam szavadat?

Elhagytam házadat, földönfutó lettem,
Rablók, fosztogatók közé keveredtem;
Most is köztök élek magam szégyenére,
Ártatlan útasok nagy veszedelmére.

Elmennék én haza, itt hagynám ezeket,
Örömest itt hagynám! de most már nem lehet:
Édes anyám meghalt... kis házunk azóta
Régen összeroskadt... s áll az akasztófa.«

(Pest.)

Betegségemben.

Megmondtam úgy-e: térj eszedre!
S te nem fogadtad szavamat;
Tovább üzéd eszeveszetten
Az ostobáskodásokat.

Most szépen vagy, szépen... De úgy kell
Az ilyen szeleverdinek!
Hanem mit prédikálok? Késő
Eső után a köpenyeg.

A mint van, úgy van; most a dolgon
Már változtatni nem lehet,
És legjobb, a mit tehetek, ha
Előveszem türelmemet.

Ah, türelem! reád lelkemnek
Valóban nagy szüksége van:
Itten heverni a kórágyon,
Kínok között, magányosan!

Lám, irtózám a házasságtól,
Mondám, hogy nem kell feleség;
Pedig egy szép, egy hű menyecském
Ha volna most, mi jól esnék!

Hozzám hajolna, édes ajka
Elcsókolná fájdalmamat,
És ölelése enyhet adna,
Minőt az orvosság nem ad.

S tán eddig is azért ejték csak
Nő elleni beszédeket,
Mivelhogy senki, senki nem volt,
Nem volt, ki engem szeretett.

S ha lenne... oh, ha lenne! érzem,
Szeretni tudnék végtelen!
Megérem-e, hogy nekem is lesz
Szép csendes házi életem?

(Pest.)

A csaplárné a betyárt szerette...

A csaplárné a betyárt szerette,
De a betyár őtet nem szerette,
Csaplárnénak örökbe vett lyánya
Volt a betyár egész boldogsága.

A csaplárné ezt megirigyelte,
Irigységből a leányt elverte,
Elverte a háztól a világba;
Pedig ott kin tél, fagy volt javába.

A szegény lyány ment egy kis darabot,
Aztán leült, ültében megfagyott.
Esett ez a betyárnak tudtára,
S csaplárnénak lett kínos halála.

Betyár ezért hóhérkézre került;
De nem bánta ő, még inkább örűlt:
Mert mióta a lyányt elvesztette,
Pipa dohányt sem ért az élete.

(Pest.)

Megy a juhász szamáron . . .

egy a juhász szamáron,
Földig ér a lába;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.

Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszer csak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.

Fölpattan a szamárra,
Haza felé vágtat;
De már későn érkezett,
Csak holttestet láthat.

Elkeseredésében
Mi telhetett tőle?
Nagyot ütött botjával
A szamár fejére.

(Kún-Szent-Miklós.)

Vándorélet.

(Barabás rajzához.)

Szent Kleofás!
Milyen karaván...
Nem lehet más,
Mint oláhczigány;
Avagy e szép utazási rend
S pőre purdék serge mit jelent?
Ott huzódik a diszes csapat
Hosszu sorban zöld erdő alatt;
A családfő vén, kehes lovon,
Kit kötőfékszárnál fogva von
Ügygyel-bajjal egy izmos legény...
No hisz' izzad még az is szegény!
Mert bizony már régen lehete,
Hogy gabanczuk a csikófogat
Elhullatta... s most mi élete?
Koplalásban tölt gyásznapokat.

Ily esetben aztán ép erő
Nem tudom, hogy volna nyerhető.
S a mi több, ki rája nehezül,
Nem csak a jó dáde egyedül:
Oldalain egy-egy tarisznya lóg,
S mindenikben rajkók láthatók;
Ki-kidugván borzas fejöket,
Pityeregnek szörnyű éneket,

Mert helyök nem legkényelmesebb...
A gyaloglás? Még keservesebb!
Úgy sipognak, mint az orgona,
S tudja isten, meddig tartana?
De nagyapjuk hátra-hátra rúg,
S meglapulnak szépen a fiúk.

Megy megettök férj, menyecske, lyány
Egymás mellett és egymás után.
Ki bagóz, ki füstöt ereget,
Képezőleg terhes felleget,
Mely szemet rág s fojtja a tüdőt.
Tán dohányuk paprikában főtt.

Leghátul kóczmadzagon pedig
Egy lopott malacz hetvenkedik,
Boldogúlni nem lehet vele!
Sejti tán, hogy napja alkonyúl,
Azért viseli magát roszúl.

(Pest.)

De segít a meszelő nyele,
Melylyel a derék családanya
Nagy vitézül neki rohana.

Igy intéznek bátor lépteket
Faluvégtől falu végeig.
Ily hős népet mi sem rettegtet,
Csak a szél! Ezt megsüvegelik.
S okosan! mert e kaján elem
Mértéken túl emberségtelen:
Néha rájok a midőn akad,
Súg fülökbe olyan dolgokat,
Hogy lábszárok is remeg bele,
Mintha volna nyárfa levele.

De ha szél úr könnyű szekeren
Gyors lovakkal más vidékre hajt:
Régi kedvök ismét ott terem
S fumigálnak minden földi bajt.

Szerelem- és pipadal.

Szeretlek én téged, pipám!
És a dohányt, mely benned ég!
Hogy is ne! Füstöd fellege,
Miként galambom szeme, kék.

Szeretem én galambomat,
Miként szeretem a dohányt.
Hogy is ne? Pipa és leány
Érettem égnek egyaránt.

(Pest.)

S miként a lyányszem s mint a füst,
Nem kék-e a menny födele?
S miként ezek, a mennyfödél
— Csillagtüzben — nem lángol-e?

Hasonmásául alkotá
Az ég e kettőt énnekem,
Hogy látva őket lássam azt,
Kitől boldogságom nyerem.

Egy estém otthon.

Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer —
Az isten áldja meg!

Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta —
Hja, az idő lejár.

Beszéltünk erről-arról,
A mint nyelvünkre jött;
Még a szinészetről is
Sok más egyéb között.

Szemében »mesterségem«
Most is nagy szálka még;
Előítéletét az
Évek nem szünteték.

»No csak hitvány egy élet
Az a komédia!«
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.

»Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenczeket.«

Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám...

(Duna-Vecse.)

Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon-nagyon örűltem,
Hogy megnevetteti.

De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.

Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.

Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürűlt,
Én irogatni kezdtem,
Ő meg nyugodni dűlt.

De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle, hát az
Irást abban hagyám.

És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek:

Mert mindenik tükör volt,
A honnan láthatám,
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

Ebéd után.

Úgy jól laktam, hogy még!..
Egyet nyujtózom, és
Aztán tied vagyok,
Imádott heverés!

Oh kedves pamlagom,
Be áldott puha vagy!
Ki téged föltalált,
Az volt ám még az agy.

Kölyök, pipát ide...
Siess, a nagyapád!
Nincs rútabb valami,
Mint az a lomhaság.

Add errébb hát, ökör!
Én nyuljak érte tán?
Nem elég tőlem, hogy
Föltátom rá a szám? —

Istentelen legye
Ingerkedik velem...
Kergesd el... a kutya
Ott űl a fülemen.

Az ember élete
Méreggel van tele;
Csodák csodája, hogy
Meg nem pukkad bele.

Huzd a függönyt odább
Azon az ablakon;
Hadd lám, az épités
Ott kinn meddig vagyon?

Á, szépecskén halad,
Munkálnak mindenütt...
De tedd b' az ablakot,
A nap szemembe süt.

Disznó forró idő!..
No semmi; legalább
Ki ott kinn dolgozik,
Nem hűti meg magát.

(Duna-Vecse.)

Zsuzsikához.

Ne hozd, ne hozd azt a bort, kis leány!
Hisz már a nélkül is részeg vagyok —
Megrészegített kellemed,
Fölforditotta eszemet:
Nem ihatom... nem kell... sok, a mi sok.

Vagy a borban szerelmet hozsz talán?
Azt, angyalom?.. szerelmedet?.. nekem?..
Úgy addsza azt a poharat,
Iszom, mig egy csepp sem marad:
Legyen bár méreg, addsza, lenyelem!

(Duna-Vecse.)

Magány.

Messze, messze a világ zajától
E kis faluban,
Itt kivánok élni én ezentul
Csendben, boldogan.

Boldogan! mert hajh a nagy világban
Boldog nem valék;
Üldözött az utczán és szobámban
A föld és az ég.

Nem volt biztos sem napom sem éjem;
Vad hiúz-szemek
Támadásra, elfogásra készen
Egyre lestenek.

Összeszedtem végre sátorfámat,
S szépen megszökém,
S itt vagyok, hol a nap újra támad
Éltem bús egén.

Szent magány! hegyláncaid tetőin
Át, nem látnak ők,
Szivtelen, rémarczu üldözőim
... A hitelezők.

(Duna-Vecse.)

Álmodom-e?

Álmodom-e?
Vagy látok igazán?
S a kit látok?
Tündér-e vagy leány?

Akár leány,
Akár tündér lenne,
Mit bánnám én,
Csak belém szeretne!

(Duna-Vecse.)

Éjjel.

Kinézek én, benéz a hold
Szobámnak ablakán;
Sugárait szerelmesen
Mosolygva hinti rám.

Szegény bohó, mit kandikálsz
Olyan szerelmesen?
Avagy talán azt gondolod,
Hogy képedet lesem?

Eszem ágába sincs biz' a,
Hogy téged nézzelek,
Isten hirével elmehetsz —
Mit gondolok veled!

Ott általellenben lakik
Az én kedves babám:
Azt várom én, ha valahogy
Még megpillantanám.

(Duna-Vecse.)

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA DEBR
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Ivás közben.

ányadik már a pohár! . . csak
Ötödik?
Teremt' ugyse! becsülettel
Működik.
Máskor megfe-felelek két annyinak;
S lábaim most már öttől is inganak.

Ing a lábam, a nyelvem meg
Elakad:
Torkom a therpomyléi
Szorulat.
Ledionas a bor, mely lecsepege,
Gondolatim Sex.... Rex.... Xerxes serege.

Sehogy se t'om kifejezni
Magamat:
Azt hiszitek, hogy talán a
Bor miatt?
Ne higyjétek, édes atyámfiai,
Nekem a bor nem szokott megártani.

Nekem a bor hogymikép is
Ártana?
Hát hijába voltam volna
Katona?
Úgy biz, a ki fölmarkolta, katona,
Még pedig bakancsos voltam valaha.

Zöld hajtókás, sárga pitykés
Közlegény...
Egész a közlegénységig
Fölvivém!
Jó, bakancsom, hogy hamar lerughatám
Még idővel degredáltak volna tán.

Tyhű, látjátok, ott az könnyen
Megesik,
Mert a katonai pálya
Fene sik;
Legkivált az olyfélének, mint magam,
Kinek kissé akaratos feje van.

Útmutatást nekem ne is
Adjatok,
Szent Dávid hárfájára sem
Hallgatok!
Orrnál fogva senki engem nem czibál...
Azt cselekszem, a mi tetszik... tudja Pál,
Mit kaszál.

... Eh, de én itt egyre-másra,
Mint malom,
Csak darálok, csak darálok,
S szomjazom.
Adjatok bort! a malom jól nem megyen,
Hogyha nincs nedv, a mi hajtsa, bőviben.

Hadd igyam hát! hogy forogjon
Kerekem:
Meg sem állok, csak a kancsó-
Feneken.
Bárha mindjárt — a mint Falstaff szólana —
Bárha, mondom, egy mérföldig tartana.

Hol is hagytam!.. tudja gólya...
Úgy, igaz!
A malom volt az utósó...
Vagy nem az?
Mit is mondtam a malomról? Én bizon
Hogyha présbe csavarítnak sem tudom.

Annyi szent, a szemem héja
Oly nehez,
Mint malomkő... tán az álom
Környekez.
Elég is ma a tivornya, ágyba hát!
Álmodozzuk folytatását... Jó'jszakát!

(Debreczen.)

Füstbe ment terv.

Egész uton haza felé,
Azon gondolkodám,
Miként fogom szólitani
Rég nem látott anyám.

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
S én csüggtem ajkán... szótlanúl...
Mint a gyümölcs a fán.

(Duna-Vecse.)

Vizen.

Beszélgetnek sajkámmal
A fecsegő habok;
Feszítem a lapátot,
Hogy szinte izzadok.

Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
»Az istenért!... ha feldőlsz...
Nem féled a halált?«

Apám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
»Az ördög hurczol arra,
Szaggatni a ruhád.«

(Duna-Vecse.)

Bodogtalan voltam...

Boldogtalan voltam
Teljes életemben;
Csak az vigasztal, hogy
Meg nem érdemeltem.

Boldogtalan leszek
Koporsóm zártáig;
Csak az vigasztal, hogy
Nincs messze odáig.

Hijába biztattok,
Hijába beszéltek:
Tudom azt az egyet,
Hogy nem soká élek.

(Debreczen.)

Gyönge vagyok...

Gyönge vagyok, lelkem-testem
Fáradt.
Vessétek meg nekem azt az
Ágyat.
Vesd meg, rózsám, hadd feküdjem
Bele,
Hadd pihenjem ki magamat
Benne.

(Pest.)

Istenem! mi van ezen az
Ágyon?
Mindenütt nyom, mindenfelől
Fázom.
Nem vetette rózsám meleg
Keze;
Vetette a halál hideg
Keze.

Mi foly ott a mezőn?

Mi foly ott a mezőn?
Patakvíznek gyöngye.
Hát szeretőm arczán?
A búbánat könye.

Hadd folyjon a patak!
Habjai mentében
Piros rózsa fejlik
A zöld mezőségen.

De könyed ne folyjon,
Lelkem kis leánya!
Elhervad a könytől
Orczáid rózsája.

(Pest.)

Mi nagyobb a nagy Szent-Gellért-hegynél?

Mi nagyobb a nagy Szent-Gellért-hegynél?
Mi mélyebb a mély Duna vizénél?
Dunaviznél mélyebb mély szerelmem,
Szent-Gellértnél nagyobb nagy keservem.

Dunaparton fűbe heveredtem,
Halásztak a halászok mellettem,
Kihalásztak sok apró kis halat,
Hálójokban alig hogy megakadt.

Ha azt tudnám, hogy az én hálómba
Valami nagyon nagy hal akadna,
Akkora, hogy berántana engem:
Nekem is volna halászni kedvem.

(Pest.)

Pusztán születtem...

Pusztán születtem, a pusztán lakom.
Nincs födeles, kéményes hajlokom;
De van cserényem, van jó paripám:
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Szőrén szoktam megülni a lovat,
Ha ide vagy oda útam akad;
Nem szükséges a nyereg a hátán...
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Gyócs a gatyám, patyolat az ingem;
Nem vettem, a rózsám varrta ingyen.
Hejh, maholnap az én piros rózsám
Csíkósné lesz az alföldi rónán.

(Kun-Szent-Miklós.)

Elvennélek én, csak adnának.

Elvennélek én, csak adnának,
De hijába szólok anyádnak!
Megtagadja tőlem kezedet!
Nem tudom, az oka mi lehet.

Olyan háborodott az elmém!
Sokszor sírnék, ha nem szégyelném.
Mért nem vagyok felhő az égen?
Sirnom akkor nem volna szégyen!

Miért nem termettem buzának!
Aratás van, most levágnának;
Nem kellenne soká szenvednem
Ebben a keserves életben.

(Pest.)

Nem nézek én, minek néznék? az égre.

Nem nézek én, minek néznék? az égre;
Belenézek kedvesem kék szemébe.
Kedvesemnek kék szemében van egem,
Onnan süt rám tiszta napfény melegen.

Nekem ez a világ nem is kellene,
Ha nem volna kedvesem két kék szeme;
Ez az egy szép, a mi van a világon,
Ezen a rút, ezen a csúf világon.

Ne nézzetek kedvesemnek szemébe!
Ne ejtsetek engemet a kétségbe!
Féltve őrzöm, féltve őrzöm kincsemet,
A leggyönyörűségesebb kék szemet.

(Pest.)

A faluban utczahosszat . . .

A faluban utczahosszat
Muzsikáltatom magamat;
Tele palaczk a kezembe',
Tánczolok, mint veszett fene.

Ott lakik az én csillagom,
Az én bujdosó csillagom,
A ki tőlem elbujdosott
S világát mással éli most.

Huzd rá, czigány, siralmasan,
Hogy magamat kisírhassam.
De majd ott az ablak alatt
Húzzatok valami vigat.

Hejh czigányok, itt az ablak:
Most a legeslegvigabbat!
Ne lássa az a csalfa lyány,
Hogy búsulok csalfaságán.

(Duna-Vecse.)

Kerényi Frigyeshez.

Szerelmetes barátom, jó napot!
(Vagy estét... a mint e firkát kapod.)
Hát hány hét a világ Eperjesen?
Hallom, hogy szenvedtél keservesen.
De csak hogy már bajod végén vagyon!
Örvendek én ezen pedig nagyon:
Mert, oh barátom, azt elhiheted,
Hogy szörnyü mód szeretlek tégedet.
Már ismeretlen is szerettelek,
Hát még mióta rusztiztam veled!
T'od, a Komlóban, persze hogy tudod;
Hogy is feledhetnéd azt a napot?
Én részemről csak el nem feledem,
Legyen bár Matuzsálem-életem.

Ńos, hát te jól vagy, hál' istennek! Én?
Mint gazdag városban szegény legény.
Másfél hete, hogy őket elhagyám,
Kiknél valék, apám és jó anyám.
Apám kibékült; volt is rája ok:
Hiszen színész már többé nem vagyok.
Örül ő; olyasmit érzek én,
Mit a paradicsomnak küszöbén
Almát evett ősünk érezhetett,
Midőn belőle kikergettetett.
Ott éltem volna én a színpadon
Kín és gyönyör közt, hírben, szabadon...
Dicső álom volt. Volt! Már elmula.
Borúljon rá felejtés fátyola.

Mint mondám, itt vagyok másfél hete,
Másod magammal jöttem én ide.

Tudod, ki az, ki Pestre elkisért?
A bú, egy szép kis szőke gyermekért.
Szegényke! titkolá, hogy értem ég.
Midőn bucsúzni hozzá elmenék,
Oly szomorúan pillantott felém;
S ösztönszerűleg én megölelém.
És csókot érzék, forrót, ajkamon,
És könyet érzék, forrót, arczomon.
Én nem tudám, hogy őtet szeretem;
De a midőn megindult szekerem,
S elgondolám, hogy végkép elhagyom:
El kezde fájni a szivem nagyon.
Mi egymáséi soha nem leszünk,
Egymást feledni lesz talán eszünk.

Egyébiránt időm honn jól telék,
Vers, pajtikám, hó! vers termett elég.
Nem vagyok én verseknek szűkiben:
Bár pénzem jőne olyan könnyeden.
A pénz, a pénz! ez ám a bökkenő,
Ez életünkben a szekérkenő.
Nélkűle a kerék lassan forog,
S forgása közben szörnyen nyikorog.
Azonban érte nem töröm magam;
Jelenleg is — a mennyi, annyi — van.
Naponkint jön, miből eszem s iszom;
A holnapról én nem gondolkozom;
S ha a jövőbe vetem is szemem:
Vagyon dolgában bizonyára nem;
Azt kérdezem magamban legfölebb:
Mikor mulathatok megint veled?
Veled s a többiekkel, a kiket,
Mint téged, oly őszintén szeretek.
Ti vagytok nékem minden örömem.
Emlékezetben legyetek velem,
Mig a boldogság szép órája üt:
Hol ismét áldomásozunk együtt!

(Pest.)

Nem ver meg engem az isten.

Nem ver meg engem az isten,
Hogy szeretőt mást kerestem.
Te hagytál el, nem én téged;
Délibáb volt a hűséged.

Mért búsulsz? tán megbántad már,
Hogy engemet megbántottál?
Soh'se búsulj! úgy is késő:
A mi elmúlt, vissza nem jő.

Iskolába nem járattak,
Olvasni nem tanítottak;
De szemedből kiolvasom,
Hogy szivedben bánat vagyon.

Találtam már mást magamnak,
Találj te is mást magadnak;
Éljed világodat vele,
Áldjon meg az isten vele.

(Debreczen.)

Deákpályám.

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok szamár professorom.

Egynek pláne... No de minthogy
Szerelemhistória,
Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

A poézisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
Lett a vége breviter.

El sem obliviscálnak, mert
Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal czombom
Kard... azaz hogy panganét.

(Duna-Vecse.)

Sírom.

Nyugyha én majd meghalok,
Nem leszen kő síromon,
Egy kis fejfa lesz a jel,
A hova teszik porom.

De ha megkövül a kín,
Mely most elhat lelkemig:
Alacsony sírom fölött
Pyramid emelkedik.

(Duna-Vecse.)

Poharamhoz.

Különben én becsüllek, oh pohár!
Csak egy van benned, a mit restelek;
Azt restelem csak benned, oh pohár!
Hogy olyan könnyen kihörpentelek.

Ha én tenéked volnék, oh pohár!
Ki nem fogynék a borból sohasem;
Aztán, ha nékem volnál, oh pohár!
Innál belőlem véges-végtelen.

(Duna-Vecse.)

Szinbirálat.

Hogy játszottak? Ne is kérdezzétek!
Vétek volt ma őket nézni, vétek.
Ily kontárkodás mégis gyalázat!
Csaknem megszalasztották a házat.
Semmi tűz egyben sem, semmi lélek!
Mint fa jankók, úgy álltak s beszéltek.
A darab is rosz, silány végképen,
Untató a legnagyobb mértékben.
Ásitottam, hányat és minőket!
S oly sötét volt, tán világ sem égett.

* * *

(Hol maradhatott az a kis lyány? hol?
Üres volt, a melybe jár, a páholy.)

(Pest.)

Gazdálkodási nézeteim.

Iertek, barátim, van egy két forintom,
Hágjunk nyakára, a réz angyalát!
Mit a jövendő! arra semmi gondom;
A jó isten majd eztán is csak ád.
Azért szerezzem a pénzt, hogy legyen?
Azért szerzem, hogy eligyam s egyem.

Mert, oh barátim, a terített asztal
Dicsőbb, mint Ádám-Éva édene;
Ez a mi búban engemet vigasztal,
Ennél virít e lét kietlene.
Szerzem tehát a pénzt, nem hogy legyen,
Hanem azért, hogy eligyam s egyem.

Emberségemre! nincs szánandóbb pára,
Mint kit fukarság nyavalyája bánt:
Halmozva kincset kincse halmazára,
Küzd, fárad, izzad, s él koldús gyanánt.
Nekem nem kell a pénz csak hogy legyen;
Megszerzem én, hogy eligyam s egyem.

Azt mondják e rend érdemes vitézi:
Ki nem zsugorgat, mig nyujt a jelen,
A multat könnyen buslakodva nézi
Öreg korának szük időiben.
S én még sem szerzem a pénzt, hogy legyen;
Csupán azért, hogy eligyam s egyem.

Megnyugtat egykor, tán ha semmim sem lesz,
Hogy a meddig volt, jól éltem vele,
De most ha mennék éhen őseimhez,
Nem lenne sírom nyugalom helye.
Ebből indulva, nem hogy meglegyen,
De szerzek pénzt, hogy eligyam s egyem.

Menjünk tehát, és e nehány forinton
Élvezzük a jót, mennyiben lehet;
Meg sem jövünk, szent Jóllakásra mondom,
Mig egy rosz pótra nyomja zsebemet.
Mert nem szerzém én e pénzt, hogy legyen:
Azért szerzém, hogy eligyam s egyem.

(Duna-Vecse.)

Vizet iszom.

Figyeljetek reám,
És oh bámuljatok,
Mert nem mindennapi,
A mit most hallotok.
E dolgon magam is
Nagyon csodálkozom,
De mégis szent igaz:
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

A szőlőket tavaly
Elverte tán a jég?
Vagy a dér csipte meg
S bor nem termett elég?
Nem volt se jég, se dér,
Bor terme gazdagon,
De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Vagy tán azt vélitek,
Hogy szomjas nem vagyok?
Dehogy nem! szomjaim
Krisztustalan nagyok.
S kizárólag pedig
A borra szomjazom,
De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Hogy rajta senki ne
Csigázza az eszét,
Megfejtem röviden
E találós mesét:
Én a bort rendesen
Kocsmából hozatom;
Most pénzem nincs, vizet
S nem bort azért iszom,
Azért bizon!

(Pest.)

István öcsémhez.

Át hogy mint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e ugy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetéstek meghitt és vidám,
Mondjátok-e azt est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetek,
Csak hogy szükecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! ha ő ugy nem bizik
Az emberekben; jégre nem viszik.
Mert ő becsületes lelkű, igaz;
Azt gondolá, hogy minden ember az,
És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, a mit keresett.
Szorgalmas élte veritékinek
Gyümölcseit most más emészti meg.
Mért nem szeret úgy engem istenem,
Hogy volna mód sorsán enyhítenem:
Agg napjait a fáradástul én
Mily édes-örömest fölmenteném.
Ez fáj nekem csak, nyúgodt éltemet
Most egyedül ez keseríti meg.
Tégy érte, a mit tenni bír erőd;
Légy jó fiú, és gyámolítsad őt;
Vedd vállaidra félig terheit,
S meglásd, öcsém, az isten megsegit.
S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
Oh Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!

Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség,
Ha elszólitná tőlünk őt az ég. . .

E nehány sorral érd be most, öcsém.
Én a vidámság hangját keresém,
És akaratlan ilyen fekete
Lett gondolataimnak menete;
S ha még tovább fonnám e fonalat,
Szívem repedne a nagy kín alatt.
Más levelem majd több lesz és vidám.
Isten megáldjon, édes Pistikám!

(Pest.)

Carmen lugubre.

Meghalt... ki?... azt mit kérditek!
Hisz a név ugy sem teszi meg;
Hazánknak . . . oh nem! a világnak
Egy ritka, példás férfia,
Kinek szent fogadása tartá:
Vizet soha nem innia.

Ő most békével alhatik
Sírjában itéletnapig:
Mert ama boldog öntudattal
Dugá fejét a föld alá,
Hogy a vizet ugyan használta
(Mosdásra), de meg nem ivá.

(Pest.)

Nagyon szüken termett tavaly
A bornemű dicső ital;
És ez lett megölő betűje
A szilárd lelkü férfinak:
Szomjan halt, a hogy pinczéjéből
Minden borok kifogytanak.

És engem, nem tagadhatom,
Kínos sejtésnek terhe nyom.
Ha jövendőben következnek
Borban szükölködő napok:
Miként e sírba dőlt nagy férfi,
Még magam is úgy járhatok.

Árvalyányhaj a süvegem bokrétája...

Árvalyányhaj a süvegem bokrétája,
Árva leány a szerelmem violája:
Azt magamnak kinn a pusztán szakasztottam,
Ezt magamnak a faluban választottam.

Gyönyörü kis szőke leány a kedvesem;
De hogy jó lesz, még abban sem kételkedem.
A kék virág tiszta buza között terem,
Mátkámnak is kék virág van a szemiben.

(Laczháza.)

Hattyudalféle.

Bizony, bizony csehül vagyunk!
Mellem szorúl, majd megfulok,
S szivem táján valami rág . . .
Belőled én, árnyékvilág,
Aligha el nem patkolok.

Hányszor kivántam a halált!
És most midőn már közeleg,
Midőn félig rám lehele,
Olyanformán vagyok vele,
Mint a mesében az öreg.

Hijába! bármi a halál,
Az élet nála többet ér.
Van ottan béke, semmi más;
Van itten bú, de vigadás
Kéjében is pezsg ám a vér.

S én már maholnap elhagyok
Örömeket, fájdalmakat.
Most gomblyukamban a virág;
S ha ujra zöldül a világ:
Talán sirom halmán fakad.

S ti majd, ti, jó fiuk, kiket
Hozzám barátság láncza köt,
Kikkel most ennyi éjszakát
Fölségesen virasztok át:
Gyászoltok a halott fölött.

De én azt mondom, társaim,
Hogy engem ne gyászoljatok:
Természetünktől az elüt:
Mert tudjátok, velem együtt,
Ti mind vig ficzkók voltatok.

Jertek ki hozzám legfölebb,
S ha állotok sirom körül:
Vigan hangoztassátok itt
Holt czimborátok dalait
A mult idők emlékeül!

(Duna-Vecse.)

Hirös város az aafődön Kecskemét . . .

(Tisza-Duna közti tájbeszéd szerint.)

Hirös város az aafődön Kecskemét,
Ott születtem, annak öszöm könyerét.
A buzáját magyar embör vetötte,
Kakastéjjee szép mönyecske sütötte.

Nincs én néköm mestörségöm, nem is kő,
Van azé jó keresetöm, jobb se kő;
Vót is, van is, lösz is, hiszöm istenöm,
Mig utast lát a pusztába két szömöm.

Ómás pej a nyergös lovam: nem vöttem,
Szögény legény szép szörivee szöröztem.
Csillagos a feje, kese a lába:
Mögeresztöm, a szél sem ér nyomába.

Ezön járok, mint kiskiráj, kényösen,
Borjúszájas ingöm lobog szélösen,
Süvegöm a jobb szömömön viselöm,
Mindön embör előtt mög se emelöm.

Be-benézök a bugaczi csárdába,
Öszöm, iszom kedvem szörint rovásra;
Ölégségös hitelöm van ott néköm,
Megfizetök, böcsületöm nem sértöm.

A vármögye emböreit pej lovam
Csak ojan jól mögösmeri, mint magam:
Ha érköznek, nagyot nyerit; rá termök;
S ha rajt vagyok, gyühetnek má ő keemök!

(Debreczen.)

Az én torkom álló malom . . .

Az én torkom álló malom:
Úgy őröl, ha meglocsolom.
Árva szivem a molnárja,
Bánatot hord garatjára.

Az én feleségem torka
Valóságos pergő rokka:
Hejh az én jó feleségem
Pörtpatvart fon azon nékem.

Zúg, ha őröl, zúg a malom...
Csak hadd zúgjon, locsolgatom.
Zúgjon, zúgjon! ne halljam meg,
Hogy kincsem rokkája pereg.

(Duna-Vecse.)

De már nem tudom mit csináljak? . .

De már nem tudom mit csináljak?
Meginnám borát az országnak.
S mentül több az, a mit megiszom,
Annál iszonyúbban szomjazom.

Mért nem tesz az isten most csodát?
Változtatná borrá a Tiszát,
Hadd lehetnék én meg a Duna:
Hogy a Tisza belém omlana!

(Tokaj.)

Te szivemnek szép gyönyörüsége . . .

Te szivemnek szép gyönyörüsége,
Mért van szivednek kőkeménysége?
Csakugyan meg akarsz,
Meg akarsz ölni hát?
Vagy mért nem enyhíted
Szeretőd fájdalmát?

Szeretőd vagyok én, hű szeretőd,
Elmondhatom isten, ember előtt;
De azt is mondhatom,
Hogy ez a világ nagy
S a világon te a
Legkegyetlenebb vagy.

(Duna-Vecse.)

Mondom, ne ingerkedjetek velem!

Mondom, ne ingerkedjetek velem!
Nem ismeritek a természetem.
Ha föltámad haragom szélvésze,
Nem marad el fejek beverése.

Jó a tréfa, jó a maga helyén,
De boszant, ha a mértéken tulmén;
A ki megboszant, legyen akárki,
Megtanitom keztyübe dudálni.

De te, kis lyány, mit huzódol tőlem!
Hiszen ezt én nem neked beszélem;
Gyere mellém, eszem a szépséged!
A világért sem bántalak téged!

(Pest.)

Meredek a pinczegádor...

Meredek a pinczegádor...
Nehéz teher az a mámor.
Haza felé mendegéltem,
Terhem alatt összedőltem —
Összedőltem!

Elnyúltam a föld szinére.
Megeredt az orrom vére.
Ha ott tégla nem lett volna:
Orrom vére nem folyt volna —
Nem folyt volna!

Nem járnék én a pinczébe
Jó időbe', rosz időbe'...
De tehetek is én arról,
Hogy oly igen jó az a bor —
Jó az a bor.

(Duna-Vecse.)

Kis menyecske, szép kis menyecske...

Kis menyecske, szép kis menyecske!
Hejh, miért vagy te már menyecske?
Ha te még nem volnál menyecske:
Nem volnék én kétségbeesve.

Nem tudom, szereted-e őtet?
De tudom, nem szeret ő téged.
Nem csak hogy szerelmet nem ismer,
Szegény menyecske, még meg is ver.

Nem választottál meg uradnak,
Mert nem vagyok se szép se gazdag.
Van most urad, módos, takaros;
Módos, takaros, de haragos.

Ha megunod ezt az életet,
Tedd a kezembe a kezedet,
Menjünk ki a Duna partjára,
Ugorjunk együtt a Dunába!

(Pest.)

Hejh Büngözsdi Bandi...

Hejh Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány!
Mért sikkasztottad el az én jó paripám?
Te bitangolsz mostan drága szép lovamon...
Hóhér kössön hurkot átkozott nyakadon!

Hejh Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány!
Mért csábitottad el az én kedves babám?
Te öleled most szép szeretőm valahol...
Fűljön rosz lelkeddel a mélységes pokol!

De mi haszna van az átkozódásoknak?
Imádkozzál, Bandi, hogy meg ne kapjalak:
Mert ha megkaphatlak — mennykő üssön beléd!
Megemlegeted a magyarok istenét.

(Pest.)

Ezrivel terem a fán a megy...

Ezrivel terem a fán a
Megy...
Feleségem van nekem csak
Egy!
De mikor még ez az egy is
Sok!
Előbb-utóbb sirba vinni
Fog.

Furcsa isten teremtése
Ő!
Reszketek, ha közelembe
Jő.
Megteszek mindent, a mit csak
Kér,
Mégis mindig dorgálás a
Bér.

Már ilyesmit is gondoltam
Én:
Megverem... bírok vele, hisz
Vén.
De mikor a szemem közé
Néz:
Minden bátorságom oda
Vész.

Három izben volt már félig
Holt:
Jaj istenem! be jó kedvem
Volt.
De az ördög soh'sem vitte
El:
Oly rosz, hogy az ördögnek sem
Kell.

(Pest.)

Katona barátomhoz.

Ha előttem a multat kitárja
Képzeményim hű panorámája:
Katona barátom!
Tévelygő szememnek
Elfáradt sugára
Képeden pihen meg.

Oh ez a mult! pusztaság vidéke,
Mely felett hő, tikkasztó nap ége.
Te a pusztaságban
Árnyékos fa voltál,
Uj erőt szereztem
Enyhe sátorodnál.

Kedvezett a jó szerencse nékem:
Túljövék e szomorú vidéken.
De itt is nagyobb volt
A bú örömemnél:
Mit használt, hogy jöttem?
Ha te nem jöhettél.

S a mióta sors parancsolatja
Közös útunk ketté ágaztatta,
Évek érkezének,
Évek távozának,
És még csak hirét sem
Hallhatók egymásnak.

Elvagyok már szivedben feledve?
Vagy jutok még néha tán eszedbe?
Vagy, miként emlékem
Rajzol egyre téged,
Szinte rajzol engem
Nem múló emléked?

(Duna-Vecse.)

Ez a világ a milyen nagy . . .

Ez a világ a milyen nagy,
Te, galambom, oly kicsiny vagy;
De ha téged birhatnálak,
A világért nem adnálak!

Te vagy a nap, én az éjjel,
Teljes teli sötétséggel:
Ha szivünk össszeolvadna,
Rám be szép hajnal hasadna!

Ne nézz reám, süsd le szemed!
Elégeti a lelkemet.
De hisz' ugy sem szeretsz engem:
Égjen el hát árva lelkem!

(Pest.)

Bucsú a szinészettől.

Adom tudtára mindazoknak
Kiket tán sorsom érdekel,
Hogy tiszta látkörét jövőmnek
Sötét, nehéz köd lepte el.
Eddig Thalia papja voltam,
Most szerkesztő-segéd leszek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Szép élet a szinészi élet,
Ki megpróbálta, tudja jól,
Bár ellene a bal itélet
Vak órjásának nyelve szól.
Hogy én lelépek a szinpadról,
Szivem nagyon, nagyon beteg...
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Igaz, hogy ottan a rózsának
Sokkal nagyobb tövise van;
De oly rózsákat, mint ott nőnek,
Máshol keresni hasztalan.
Mint ezt szivemben igazolják
Kétévi emlékezetek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Mert nem lesz már nekem kalandom;
Pedig e nélkül a világ
Előttem untató kietlen,
Egyalakú, nagy pusztaság.
Ki egy országon átfuték, most
Egy kis szobában űlhetek...
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

De sorsom egykor még ezt mondja,
Ha majd rám megbékülve néz:
»Eredj, a honnan számüzélek;
Légy a mi voltál, légy szinész!«
Hát addig is, mig ujra elzárt
Mennyországomba léphetek:
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

(Pest.)

Kedves vendégek.

Oh ez az ostoba falusi nép!
Irják, hogy majd feljőnek Pestre. Szép.
S meglátogatnak. Még szebb. Jőjetek.
Hanem meg is szököm előletek.

Pompás mulatság lenne. Képzelem.
Bejárnák Tolnát, Baranyát velem.
Vezetném őket, mint nyájt a szamár.
Jaj, ha tudnák, mint várom őket már.

Jeles család is. Annyit mondhatok.
Körében borzasztóan mulatok.
A táti, ez derék legény. Derék.
Az embert mostan is magázza még.
S mily érdekes hallgatni, hogyha szól
Trágyárúl, béresekről, gyapjuról.
És kérdi tőlem: hogy kel most a zab?
A buza? árpa? széna? krumpli? bab?
Költői dolgok mindenek felett,
Csak úgy hízik tőlök a képzelet.
A mámi, ez már művelt egy személy,
Még az irodalomról is beszél.
Könyvtára van szobája ablakán,
A könyvtár dísze Szigvárt, Kartigám.
És a kisasszony, oh be kellemes,
Mint a sült rák, olyan szemérmetes.
Mindig pirúl. S mi bájjal társalog:
»Igen« s »nem« nála az egész dolog.

Vigan vagyunk. Valóban. Ha ezek
Meglátogatnak, majd lesz élvezet.

(Pest.)

Ambrus gazda.

Merre oly nagy széllel, Ambrus gazda?
»A kocsmába, ilyen-olyan adta!
Megharagitott a feleségem.
Haragom most borral szelidítem.
S azzal járt csak jól e nyelves asszony,
Hogy tovább is nem maradtam otthon:
Mert ha még soká darál előttem,
Nem hiszem, hogy nyelvét ki nem tépem.«

* * *

Hah, rosz asszony roszabb szolgálója!
Ambrus gazdáról a pletykát szórja:
Otthon ülne ő, de felesége
Kivetette őt a ház elébe.

II.

Ambrus gazda hősleg iddogála,
Mig a bakter tizet nem kiálta.
Ekkor fölkelt és haza kotródott,
S tudja isten most miként pusztít ott.
Á, de íme, újra visszatére...
Ambrus gazda, mi jutott eszébe?
»Hát lármázni kezde feleségem;
S lármázott, mig végig nem keféltem.
Ekkor hátat forditék a háznak:
Reggelig most otthon nem is látnak.«

* * *

Gaz szolgáló! csak nem nyugszik nyelve.
Más nap már meg e hirt terjesztgette:
Ambrus gazda hon volt, s visszatére,
Mert nem ereszté be felesége.

(Pest.)

Boldog pestiek.

Hijába is dicséritek
A szép természetet!
Az tart legföljebb veletek,
Ki rosz gombát evett.
Szegény, szegény falusiak
S kisvárosbéliek!
Mi élünk csak valódilag,
Mi boldog pestiek!

Lakásunk fényes palota:
Mindent találni benn.
Mit a mesterség adhata,
Hogy légyen kényelem.
Selyem, rugalmas pamlagunk
Lágy hintaként remeg;
Egész török basák vagyunk
Mi boldog pestiek!

És minden nap véghez viszünk
Nagy epikuri tort,
Hol étket és italt nekünk
Sok czifra szolga hord;
Mig a zenének hangjai
Vigan fölzengenek,
Lelkünk elandalítani. —
Mi boldog pestiek!

Hát a szinház? a tánczterem
És több efféle hely?
Kapunk alatt hintó terem
S mint a villám visz el.
Igy múlik éjünk és napunk,
Nincs híja semminek,
Mig végre csődöt nem kapunk
Mi boldog pestiek!

(Pest.)

Az alföld.

Mit nekem te, zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegy-völgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok hon, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpűlök ekkor gondolatban
Tul a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyuló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája;
Deleléskor hosszu gémü kutnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseknek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak,
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven szinével
A környéket vigan koszorúzza.

Ide járnak szomszéd nádasokból
A vadludak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a széltől meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt kéményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban:
Oda fészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj
S kék virága a szamárkenyérnek;
Hűs tövéhez déli nap hevében
Megpihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. —

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sir is fölöttem.

(Pest.)

Első szerelmem.

Virány a mult, szorgalmatos méh
A hű emlékezet:
Meghozza méz gyanánt szivembe
Első szerelmemet.

Csak hozza is! mert az nekem hajh
Mindig mi jól esék;
Hiszen e prózai világban
Nincs más költőiség.

Mint iskolás fiú, gazdámnak
Lyányát szerettem én,
S boldog valék, mert a lyánkától
Viszont szerettetém.

Mint szeretett ő! az ebédnél
Tálalni ő szokott,
S mindenkor én elémbe tette
A legjobb falatot.

És uzsonára kaptam tőle
Sonkát s más egyebet,
Mit szép szerével a kamrából
Kihozni lehetett.

Ha jött az este, s holdvilág volt:
A kertbe illanánk,
És ott a kertben, ottan várt csak
Az üdvek üdve ránk!

Csend volt; méláza a természet
Nagy ünnepélyesen,
Csak a békák kuruttyolának
A szomszéd réteken.

Mi e regényes helyzetben
Érzelgénk boldogan;
Mondók, hogy: ejnye, hogy süt a hold,
Be szép egy este van!

. . . Ah, szép idők! ti elmulátok
És mindörökre tán.
Már nem terem számomra többé
Sem sonka, sem leány.

(Pest.)

Szobámban.

Sős idő van; szürke a menny,
Mint a bakancsos-köpönyeg.
Arról szó sincs, hogy kiderüljön,
Sétálni hát már nem megyek.

Mit kéne tennem? feleséget
A jó isten még nem adott;
Ha feleségem volna: véle
Majd eltréfálnám a napot.

Pipára gyujtok, s az esőnek
Halk susogását hallgatom,
És végig szállok gondolatban
A messze fekvő multakon.

Sokon mentem már én keresztül,
Sok jót értem, de több rosszat,
S nagyrészt magamnak kell köszönnöm,
Hogy megvalljam az igazat.

Könnyelmüség, könnyelmüség! ez
Gyakorta oly lépésre vitt,
Melynek később vásott fogakkal
Ettem fanyar gyümölcseit.

De bátran mondom: más hibám nincs
A könnyelmüségen kivül,
S ez majd a maga idejében
Az ifjusággal elröpül.

Viszontagságos életemnek
Egy hű, igaz barátja van:
Egyetlen ő, ki nem hagyott el
Bal sorsom háborúiban.

Velem volt ő, mig a hazában
Bujdosva jártam, mint a vad,
És ittam a forrás vizéből,
S alvám a szabad ég alatt;

Velem volt ő, mig a hazán tul
Naponta négy krajczár dijért
Hiven fogyasztám a katonák
Sületlen, sótlan kenyerét;

Velem volt ő, mig a könyűkkel
Sózott szinészi kenyeret
Megpaprikázták boszusággal
Ármánykodó gazemberek.

Ez egy barátom a költészet:
Ő volt mindenkor én velem;
Verseltem én minden bajom közt
A szinpadon s az őrhelyen.

Leend-e haszna verseimnek?
Túlélik-e majd apjokat?
Ragyognak-e holdként fölöttem,
Ha sírom éje befogad? . .

De már derűl! szivárvány támad
Amott a rákosi mezőn.
Sétára hát! . . csak el ne csipjen
Valamelyik hitelezőm.

(Pest.)

Est.

nap lement.
Eljött a csend.
Szellő üzött
Felhők között
Merengve jár
A holdsugár,
Mint rom felett
A képzelet.

A városi
Nem élvezi;
Falun keresd:
Mi szép az est.
Utczára mén
Leány, legény,
S dalolni kezd;
Hallván a neszt,

Dalol vele
A fülmile
Lágy éneket
A lomb megett.
A kert alól
Furulya szól;
A pásztor ott
Tüzet rakott;
S mig elterűl,
A tüz körűl,
S megszólal a
Bús furulya:
Ökre, lova
Jár tétova,
És harmatos
Füvet tapos.
Akközben a
Kert ajtaja
Halkan kinyíl;
Miként a nyíl
Oda suhan
Víg-boldogan
A pásztor, és
Van ölelés,
Van csókolás.
Ki volna más,
Ki eljöve?
Mint szép hive.
Mulassatok,
Ti boldogok!..
Mért köztetek
Nem lehetek?

(Pest.)

A csavargó.

Önkénytelen az ember,
Mindenre születik,
Mint a magasb hatalmak
Ott fönn elvégezik.
Fölöttem is határzott
Az égi végzemény:
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Betérek Debreczenbe
Bolond Istók gyanánt,
S tovább megyek, ha ittam
Bort és öleltem lyányt.
Ma itten, holnap ottan,
Csak ez az élemény...
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Igaz, most a czudar sors
Rútul bánik velem:
Lekötve hivatalhoz
Tengődöm egy helyen.
De nem tart ez sokáig,
Igy biztat a remény;
Mint voltam eddig, ujra
Csavargó leszek én.

(Pest.)

A régi jó Gvadányi.

Kegyelmednek már rég pihen a pennája,
Kegyelmednek régen megnyilt a sír szája,
Hol békességgel a föltámadást várja;
De még most is kedves nekem a munkája

Nincs abban sok czifra poétai szépség,
De vagyon annál több igaz magyar épség;
S nagy mértékben aztat bélyegzi elmésség;
Azért is olvasni lelki gyönyörüség.

Sok számos poéta vagyon mostanában,
Fogyasztják a tintát nagy Magyarországban,
Sokan, de nem írnak úgy mint hajdanában
A kegyelmetek jó régi világában.

Ember azt sem tudja, hol tanultak nyelvet;
Beszédjek, nem tudni, magyar-e vagy német;
Magyar constructio végkép elenyészett,
S nagy szomorúsággal lehet nézni eztet.

Szomorú dolog ez s valóságos csufság;
Gyötri lelkeiket gyalázatos hivság,
Hívságtól üldözve a calamust fogják
S édes anyánk nyelvét szörnyen megrongálják.

Illendőképen a ki nem tud beszélni
És fundamentomos magyarsággal élni,
Ki kellene minden olyat küszöbölni,
Nem kellene hagyni magyar nyelvet ölni.

Ha kegyelmed mostan sírból föltámadna,
S ilyen magyarságot könyvekből olvasna:
Élni, jól tudom, hogy nem igen kivánna,
De halottaihoz ujra visszaszállna.

Nyugodjék kegyelmed csendes békeséggel!
Appetitusomat ha korcs magyarok el-
Rontják: mulatok a kegyelmed könyvével,
Könyvének igazi magyar beszédjével.

(Pest.)

Egy telem Debreczenben.

Fejh Debreczen,
Ha rád emlékezem!..
Sokat szenvedtem én te benned;
És mind a mellett
Oly jól esik nekem,
Ha rád emlékezem.

Pápista nem vagyok,
És mégis voltak böjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csont foga van,
Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsda ette volna meg.

Aztán a télnek kellő közepében
Kifogya szépen
A fütő szalmám,
S hideg szobában alvám.
Ha fölvevém kopott gubám,
Elmondhatám,
Mint a czigány, ki a hálóból néze ki:
»Juj, be hideg van odaki!«

S az volt derék,
Ha verselék!
Ujjam megdermedt a hidegben,
És ekkor mire vetemedtem?
Hát mit tehettem egyebet?
Égő pipám
Szoritgatám,
Míg a fagy végre engedett.

Ez inségben csak az vigasztala,
Hogy ennél már nagyobb inségem is vala.

(Pest.)

Egressy Gáborhoz.

Megénekellek! . . de te lészsz oka,
Ha énekem tán szabadon nem szárnyal:
Lerészegítéd szomjas lelkemet
Művészetednek édes italával.
Megénekellek; ámbár vakmerőség
Igy föllhangolni kis nádsípomat.
Legyen mentségem, hogy a milyen gyönge,
Oly szivből ömlő tiszta hangot ad.

Gyakran nem érti emberét a kor;
Nagyot teremt nagy lelke erejébül,
És ez bukása: népét fölviszi
Olyan magasra, honnan az leszédül.
Még jó, ha költőt ér e balszerencse,
Az ész holt fénye egykor föllobog,
S föltámadását fogják ünnepelni
Világosabban látó századok.

Egészen más a színész végzete.
Lekötve csügg ő egy rövid bilincsen:
Ez a jelen; csak erre számolhat,
Mert a jövőhez semmi köze nincsen.
Ha a jelennek biztos fövenyébe
Le nem bocsátá híre horgonyát:
Elmegy nevével az idő hajója,
És menni fog az örökléten át.

Vakon mért tartja a sors korodat,
Hogy meg ne értsen? nemzetem művésze!
Avagy — kivéve egy-kettőt talán —
Méltányolólag, lelkesedve néz-e?
Születtél volna boldogabb hazában,
Hol érdemeknek kedvezőbb az ég:
Dicsőségednek fényes ragyogása
Egy fél világra elsugárzanék.

Eljőnek ők, és néznek hidegen,
És tőled egyre csak nagyot kivánnak:
Nem értik azt ők, mily kis száma van
A sikerülés remek órájának.
A költő ir, csak hogyha kedve tartja,
A képiró, ha kedve tartja, fest;
És a szinészt befogják az igába,
Habár halállal sujtja őt az est.

S mit szóljak arról, a ki ellened
Viseltetik rút pártos szenvedélylyel?
Ki koszorúd, mit néhányan fonánk,
Dühös kezekkel tépné szerteszéjjel?
Oh mert van ilyen, és pedig nem egy van;
Hogy is ne volna?... magyarok vagyunk:
A párt, a párt és mindörökké csak párt
Sok század óta átkos jelszavunk.

S mindekkorig te el nem csüggedél,
A zsibbadásnak terhe nem lepett meg,
Hogy ily kevés, ily kétes bére van
Sok átvirasztott, puszta éjjelednek.
De nem, jutalmad nem fog elmaradni!
Megtisztuland az érzet és az ész,
És eljövend a méltánylás idője,
Midőn mindnyájunknak kedvencze lészsz.

(Pest.)

Éjszakáim.

Még úgy csak megjárja, ha az ég
Fellegetlen, holdas tisztakék.
Ablakomra rákönyökölök,
Hosszu szárból sűrűn füstölök,
S elmerengek majdnem reggelig...
Nekem ebben nagy kedvem telik.
De mikor hold, csillag nem ragyog,
Akkor én végkép oda vagyok.
A tyukokkal el nem alhatom,
Hát galléron csíp az unalom,
S összenyaggat irgalmatlanúl...
Az időm fut mint a sánta nyúl.

(Pest.)

Véghetetlen kínom közepett
Mit tehetnék ekkor egyebet?
A tintába mártom tollamat,
Vagyis: megpendítem lantomat,
S kong belőle oly szeráfi dal,
Hogy, ki hallja, rögtön szörnyet hal.
Én azonban folytatom dalom,
Míg az álom és az únalom
Egymással fölöttem hajba kap,
S csak ugyan az első markosabb.
Máskép mulnak éjeim bezeg,
Majd ha feleségre szert teszek.

Élet, halál.

Boldog, kinek fejére
Az ég oly sorsot mért,
Hogy bor- és leányért éljen
És haljon a honért.

(Pest.)

Az utánzókhoz.

Azt gondoljátok: a költés szekér,
Mely ballag széles országútakon?
Sas a költés: hol nem járt senki sem,
Ő arra indul fennen, szabadon.

S az élhetetlen nyomorú csoport
Azt lesi gyáván, merre nyílik ut;
S ha nyílik aztán, mint éhes kutya
A koncz után, a kezdett utra fut.

Fogj tollat és irj, hogyha van erőd
Haladni, merre más még nem haladt;
Ha nincs: ragadj ekét vagy kaptafát,
S vágd a földhöz silány dorombodat!

(Pest.)

Tompa Mihályhoz.

Hát, fiú, olvastam azt a verset,
A melyet te én hozzám csináltál
Valahol a bártfai forrásnál,
S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett.

Sok szépet elmondtál e levélben
(Ne véld, hogy hizelgésképen beszélem);
De legjobban az gyönyörködtetett,
Hogy a bort, öcsém, te is szereted.

Ejh, be derék gyerek vagy te, Miska!
Mért nem ölelhetlek össze-vissza?...
Látszik: deák vagy és kálomista,
A ki a vizet nagy kínnal iszsza.

Ember a lelked is, atyámfia!
Imádkozzunk a bor istenéhez,
S hagyjuk a világot papolnia,
Hogy, ki a bort szereti, ez és ez.

Haszontalan világ ez a mai;
Egyátaljában nem tetszik nékem.
Jőjünk csak mi össze!... fenn az égben
Örömkönnyeket sír Csokonai.

Egyébiránt ne gondold, barátom,
Hogy én valami vad ficzkó vagyok,
Mihelyest a bor szinét meglátom:
Nem én! csak úgy csendesen vigadok.

S ha bizalmas ember van mellettem:
Mosolyogva a bús múlt időket,
Elbeszélem, hogy mennyit szenvedtem,
Mint majd egyszer elbeszélem néked.

Hidd el, csodálkozni fogsz fölötte,
Hogy huszonkét éves ember ennyi
Bajon magát keresztültörhette
S nem birta őt a baj sírba tenni.

Az igaz, most jobb az állapotom,
Bár a legjobbnak ezt sem mondhatom;
Hanem úgy csak állok, hogy ha véled
Találkoznám, megvendégelnélek.

De miért is nem jösz egyszer hozzánk?
Majd meglátnád, milyen jó mulatnánk!
Messze vagy; de én baka koromban
Hetvenhétszer annyit gyalogoltam.

Siess hát, mert ha sokáig késel,
Élted napjáig megemlegeted;
Én rontok hozzád, s akkor jaj neked:
Agyonszorítlak egy öleléssel!

(Pest.)

Furfangos borivó.

Megiszom én a bort, mert szeretem,
De néha megy belém nagy nehezen;
Azonban rajtam nem fog ki soha,
Minden dolognak van oka-foka.

»A kancsó zsarnokszív« – azt gondolom –
»Ki kell belőle a vért ontanom!«
S e gondolatra kancsóm kiürül,
Készítették bár feneketlenül.

(Pest.)

Pinty úrfi.

En nem panaszlok sorsom ellen,
Mi ördögért panaszlanék?
Lehet-e kegyesebb irántam,
Mint a milyen kegyes, az ég?
Nekem jutott a nagy szerencse:
Pinty úrfit énekelni meg!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Pinty úrfinak fillére sincsen,
Tán a nagyapjának se volt;
A mit telt erszénynek neveznek,
Távol van tőle, mint a hold.
Azért magát föl nem akasztja,
De még csak nem is kesereg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Asztalt számára nem terítnek,
S ki hinné? éhen még se vesz:
Ha enni kell, a vendéglőkbe
Bekullog ismerősihez,
S egy-egy falatka innen, onnan...
Bendőjét ekkép tölti meg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

(Pest.)

Mikép teszen szert öltözetre?
Ez is igen eredeti:
Bál- és egyébre a ruhákat
Úgy kölcsön elkéregeti;
Csakhogy többé ezen ruhákat
Nem látják a jó emberek.
Pity úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Hol a szállása? azt nem tudjuk;
De ő fennen dicsekszi el,
Milyen pompás szobái vannak!
És a mit ő mond, hinni kell,
Bár kávéházakban gyakorta
Olyan Pintyféle szendereg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

És ilyen ő tetőtől talpig,
Tökéletes képmása ez;
Magának és kedves honának
Roppan becsületet szerez.
Kiáltson föl hát minden ember:
Tartsák meg őt az istenek!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

A naphoz.

Panaszom van kelmed ellen,
Hallja kelmed, nap uram!
Mi dolog az, sugarával
Bánni olyan fukaran?

Elballag kelmed fölöttem
Minden isten adta nap,
Kis szobám kelmedtől mégis
Egy sziporka fényt se kap.

Oly sötét van benne, mint a...
Majd kimondtam, hogy mibe!
Legyen egy kis embersége,
S nézzen kelmed néha be.

(Pest.)

Hiszen azt, hogy versirás a
Mesterségem, tudja tán;
Azt is tudja, ily esetben
Nem lehet pompás szobám;

Hogy ne tudná, 'sz hajdanában
Kelmed szinte lantot vert,
Még mikor le nem rudalták
Az Olympról Jupitert.

Szánjon meg tehát kegyelmed,
Kedves collega uram,
S mátul fogva sugarával
Ne bánjék oly fukaran.

Takarékosság.

Akármikép csürjük-csavarjuk,
Szép, a ki gazdálkodni tud;
Ilyennek aztán az adósság
Nem köt nyakába háborut;

Nem szurkol, ha bizonyos utczán
Világos nappal menni kell;
Hegykén tekinthet jobbra-balra,
Találkozzék akárkivel;

Nem mondja, a midőn javában
Cseng a kocsmában a pohár:
»Barátim, megbocsássatok, de
Mennem kell, otthon munka vár...«

S a többi!... Szóval, mátul fogva
Takarékos fiú leszek,
Minden garast úgy megbecsülök,
Miként apám, a jó öreg.

Hejh, csakhogy én az efféléket
Mindig pénz fogytán fogadom;
S a mint pénzem jön: akkor ismét
Hegyen-völgyön lakodalom.

(Pest.)

Ha.

Ha a kalapomnak szőre volna,
És jobbra-balra nem konyulna:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha már nem volna vagy két éve,
Hogy a mellényem meg van véve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha volna több mint egy kabátom,
Mit hordanom kell télen-nyáron:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a nadrágom alja, térde
Nem volna olyan nagyon megsértve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a csizmámnak talpa, sarka
Nem kérdené, hogy hol a varga?
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha majd e ha, ha, ha, ha meg ha
Elpusztul tőlem a pokolba:
Én leszek a derék legény!
Mindjárt arszlánnak illem én.

(Pest.)

Szemfájásomkor.

Teremtő isten! szemeimre
A vakságot tán csak nem küldöd?
Mi lesz belőlem, hogyha többé
Nem láthatok lyányt s pipafüstöt?

(Pest.)

Szerelem vándorai.

Kél a hold, az éj lovagja;
Hold kiséretében,
Mint hűséges apród, a kis
Esti csillag mégyen.

Indulóban vagyok én is,
S nem megyek magamban:
Holddal esti csillag, vélem
Égő szerelem van.

Csak eredj, hold, csak eredj a
Barna éjszakához;
Megyek én is, megyek én is
Barna kis leányhoz.

(Pest.)

A nap házasélete.

Fnap házas legény,
Tudjátok?
Hanem szegény
Fején
Ez épen a nagy átok,
Mert a papucskormány terhét nyögi,
Rosz felesége annyi bút szerez neki.
Természetes hát, hogy a jó öreg
A bort nem veti meg:
A bort, mely minden bajnak orvoslója,
A bort, mely a szivből a bút kiszórja.
De otthon inni nem merészel,
Mert ekkor kész a pör a feleséggel.
Azonban tud magán segiteni.
Midőn az égen a szokott utat teszi:
Csak arra vár,
Hogy fellegekbe öltözzék a láthatár;
Ekkor nem félve,
Hogy őt meglátja felesége,
Bebaktat egy közel eső
Kocsmába,
S iszik, mint a kefekötő;
Bujába'!...
Ha jön az est,
S a felleg oszlani kezd,
Látjátok őtet, a mint mámorosan
Piros pofával az égről lezuhan.

(Pest.)

Mi lelt?

Nem tudom, mi lelt ma engem?
Jó kedvemben nincs határ:
Danolhatnék, fütyölhetnék,
Egyikhez sem értek bár.

Összeverem a bokámat,
Noha nem szól muzsika;
A szobám világos, ámbár
Nap nem süt belé soha.

Még a füst is rózsaszínű,
Melyet rosz cserép pipám
Legroszabb kapadohányból
Küld keresztül a szobán.

A szivem ver, mintha benne
Háborogna szerelem;
Pedig egy leány sem váltott
Csak egy jó szót is velem.

S annál megfoghatlanabb ez,
Mert zsebemnek zord egén
Pénzfogyatkozásnak éje
Ül sötéten, feketén.

Szóval: a világ előttem
Egy szép tulipán-bokor ...
Kár, hogy addig lesz csak az, mig
Kimegy fejemből a bor!

(Pest.)

Halálom.

A halál két neme áll előttem,
Nem tudom, hogy melyiké leszek,
Nem tudom, pedig szeretném tudni:
Éhen vagy szomjan halok-e meg?

(Pest.)

Igyunk!

A kinek nincs szeretője,
Bort igyék,
S hinni fogja, hogy minden lyány
Érte ég.

És igyék bort az, a kinek
Búja van,
S a bú tőle nyakra-főre
Elrohan.

És igyék bort az, a kinek
Pénze nincs,
S az övé lesz a világon
Minden kincs.

Sem szeretőm, sem pénzem, csak
Bánatom:
Másnál háromszorta többet
Ihatom.

(Pest.)

Hozzá.

Szent borzalommal nyujtom ím feléd
Nem földi kéjtől reszkető kezem,
S enyém vagy-e? valóban az enyém?
Nem álmodom-e? félve kérdezem.

Oh nem, nem álom! hallom hangjaid,
Az andalitó édes hangokat,
És arczaidnak látom liljomát,
És itt pihensz, hol hév szivem dagad.

Mennyit nem küzde a bal sors velem,
Mig valahára mégis engedett,
Mig a dicső perczet megérhetém,
Hol sajátomnak mondlak tégedet.

Sajátom vagy! s e boldogságomat
Kinek, vajon kinek köszönhetem?
Isten megáldja kedves verseim!
Ők, ők szereztek meg téged nekem.

Engedd, hogy még egyszer nézzek reád
S szorítsanak szivemhez e kezek!
És most ... és most ... jer a zsebembe, pénz,
S menjünk, először is csizmát veszek.

(Pest.)

Sovány ősz.

Megköszönöm az ilyen őszt,
Alázatosan köszönöm!
Egész világ örül, vigad,
Csak én nekem nincs örömöm.
Iszik boldog, boldogtalan.
Szüret van úton, útfelen,
És én isten kegyelmiből
A száraz kortyokat nyelem.

Búsan Budára kullogok,
Megállok a vár tetején:
Nagyszálnak borszülő hegye
Távolból kékellik felém.
Nagyszálnak borszülő hegye
Sok jó napot szerzett nekem;
Hanem mi haszna? hogyha most
A száraz kortyokat nyelem.

Mint holmi falusi biró,
Leteszem a két könyököm,
Remélve, hogy tán valahogy
Majd búmat versben kinyögöm.
Hijába minden fejtörés!
Nem boldogúl a vers velem.
Hogy is verselhetnék? midőn
A száraz kortyokat nyelem.

Nagy bosszusan, nagy álmosan
Az ágyba vágom magamat,
S hejh a szüret! ezt mormogom
Fülig a takaró alatt.
És a szüretről álmodom
S a borról minden éjjelen;
Más nap megint, mint azelőtt,
A száraz kortyokat nyelem.

Csak menne már el a szüret,
Csak menne a pokolba már!
Hozná meg isten a telet,
Hideg házban huzzam ki bár.
Vagy meglövöm magam, vagy a
Duna leszen fekvő helyem,
Ha a jövő szüretkor is
A száraz kortyokat nyelem.

(Buda.)

Verseim.

A költészet fája életem,
Minden versem egy levelke rajt.
Fa, levél el fog hervadni majd,
A felejtés szele rá sohajt.

(Pest.)

És mivelhogy elhervadni fog,
Ne is ápolgassam én e fát?
Más hasznot ha nem hajt; legalább,
A mig élek, hűs árnyékot ád.

Dáridó után.

Ez volt aztán az éjszaka!
Bort többé soh' se lássak,
Ha életemben párja volt
Ennek az áldomásnak.

Hanem még az is igaz ám,
Hogy harczoltunk vitézül,
Kivált mikor már a király,
Az ész, kidőlt nyergébül.

Egész mohácsi ütközet
Ment végbe ott közöttünk;
Igaz, hogy a török a bor
És a magyar mi lettünk.

A győzelmes poharakat
Dühhel nyakon ragadtuk,
S függtünk letéphetetlenül,
Mint a piócza, rajtuk.

Ha oly hosszu lesz életünk,
Mint kortyaink valának,
Megérjük boldogabb korát
A bús magyar hazának.

(Pest.)

Szerelmem zúgó tenger.

Szerelmem zúgó tenger;
De most zúgása nem ver
Órjási hánykodás közt földet és eget:
Elszenderült, miképen
A gyermek bölcsejében,
Ha hosszan jajgatott és hosszan könnyezett.

A sima habtükörben
Evez föl és le lelkem
Szelíd merengésnek hintázó csónakán;
Partjáról a jövőnek
Csattog felém lágy ének...
Te énekelsz, remény, te, kedves csalogány!

(Pest.)

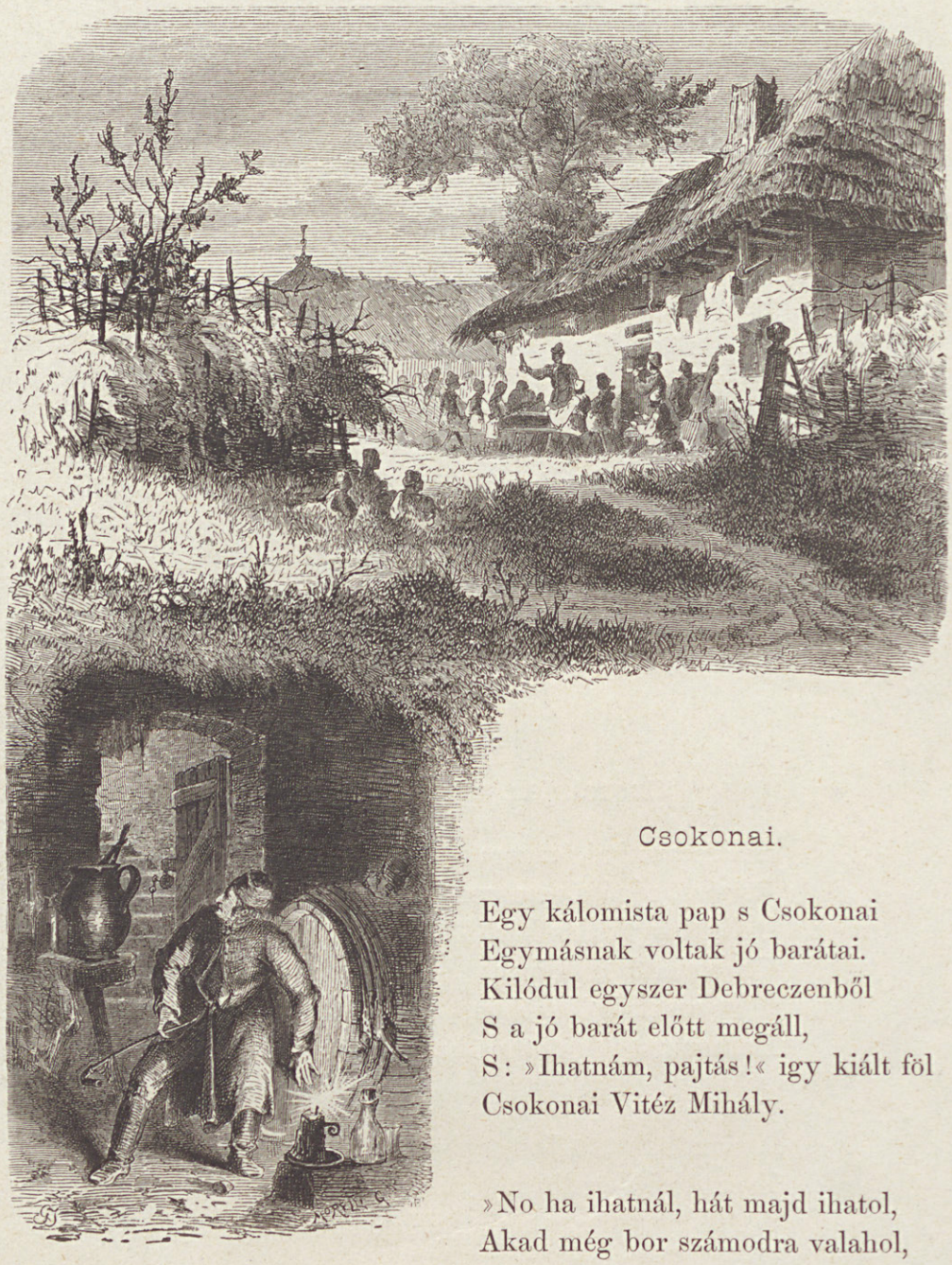

Csokonai.

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jó barátai.
Kilódul egyszer Debreczenből
S a jó barát előtt megáll,
S: »Ihatnám, pajtás!« igy kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

»No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pinczémben;
Ottan nem egy hordó bor áll.«
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

»Ihol ni, ucczu!« fölkiált a pap,
A mint egy hordóból dugaszt kikap:
»Szaladj, csapért! ott fönn felejtém:
Szaladj, öcsém, de meg ne állj!«
És fölrohan lóhalálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:
»De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?«

Tovább nem győzte várni a csapot,
Ott hagyta a hordót (a bor kifolyt),
Fölmén a pinczéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapot Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll,
És igy csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És im az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

(Pest.)

Volnék bár . . .

Volnék bár sivatag, bús szigete
A tenger közepének,
Hová ember, madár nem lépne be —
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék megdermedt jégsziklája bár
A messze föld végének,
Mit nem melenget lanyha napsugár —
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár a földöv homokja, hol
A nyári nap tüzének
Örök sugára égető pokol —
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár hallgató éjfeleken
Átokvert kósza lélek,
Ki még koporsájában sem pihen —
Csak tégedet ne ismernélek.

Nem volna mérve oly nagy terhe rám
A kínnak, szenvedésnek,
Létem keresztjét jobban hordanám —
Csak tégedet ne ismernélek.

S mégis, mégis . . . nem volna életem,
Az örök üdvességnek
Magas helye sem tetszenék nekem,
Ha tégedet nem ismernélek.

(Pest.)

Az én szerelmem . . .

Az én szerelmem nem a csalogány,
Kit fölkeltett a hajnalszürkület,
Hogy édes ének szóljon ajakán
A nap csókjától rózsás föld felett.

Az én szerelmem nem kies liget,
Hol csendes tóban hattyuk ringanak,
Fehér nyakok mig bókot integet
A vizbe néző hold sugárinak.

Az én szerelmem nem nyugalmas ház,
Mit kert gyanánt körül a béke vett,
Hol a boldogság anyaként tanyáz,
S tündér leányt szül: a szép örömet.

Az én szerelmem rengeteg vadon:
A féltés benne mint haramja áll,
Kezében tőr, kétségb'esés vagyon,
Minden döfése százszoros halál.

(Pest.)

Szemek, mindenható szemek!

Szemek, mindenható szemek!
Ne nézzetek, ne nézzetek
Reám oly hidegen, oly hidegen;
Megöltök, ez halál nekem,
Halál nekem!

Vagy, oh mindenható szemek!
Csak öljetek meg, öljetek;
Aztán mosolygjatok, mosolygjatok,
S én újolag föltámadok,
Föltámadok!

(Pest.)

Élet, halál: nekem már mindegy!

Élet, halál: nekem már mindegy!
Ez a kétség irtóztató;
Igy nem mehet tovább, a mint megy,
És »a ki mer, nyer« példaszó.

Hozzá megyek, hozzá kell mennem,
Előtte szívem fölnyitom,
Hadd lássa meg, mi kín van bennem,
S hogy azt mind érte hordozom.

S ha szenvedésem látni fogja,
S a halvány színt, melyben vagyok:
Talán meglágyul indulatja,
Talán majd szánakozni fog.

És hátha könyvéből szemének
E drága sort olvashatom:
Hisz' én már téged rég kisérlek,
Van érted titkos bánatom.

És hátha csókja szent kulcsával
Nyitand számomra majd eget...
Vagy, mint őrültet, szolga által
Szobájából majd kilöket.

(Pest.)

A külföld magyarjaihoz.

Ti fekélyek a hazának testén,
Mit mondjak felőletek?
Hogyha volnék tűz: kiégetnélek,
Égetném rosz véretek.

Nem vagyok tűz, nincs emésztő lángom;
De van éles hangu szóm,
Mely reátok átkait kiáltja,
Átkait irtóztatón.

Annyi kincse van hát e hazának,
Hogy nem is fér benne meg?
Hiszen e hon, e boldogtalan hon
Oly szegény és oly beteg.

És ti, rablók! a mit orvosságra
Izzad kínnal e haza:
Elhordjátok idegen bálványtok,
A külföld oltárira.

E hazán, mely porban esd kenyérért,
Nem esik meg szivetek;
Míg ő vért sír, poharaitokba
Kinn ti a bort töltitek.

És csak akkor tértek vissza, már ha
Koldusbot van nálatok:
Kit koldussá tettetek: hogy tőle
Ismét koldulhassatok.

A miként ti e szegény hazából
Magatok' száműzitek:
Vesse úgy ki csontotokat a sír
S a mennyország lelketek'!

(Pest.)

Mért nem születtem ezer év előtt?

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembe szállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási menydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvetettem volna magamat
Hadvész után nyeritő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremtő harczok viharába.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párduczbőrre dőlve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen.
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

(Pest.)

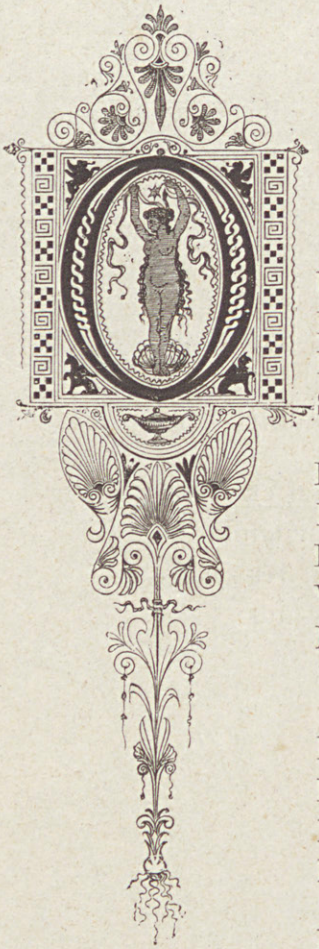

A borhoz.

bor! te voltál eddig egy barátom;
De látom,
Hogy már kihalt tüzed, mely értem ége,
S frigyünknek vége, vége.

Ha eddig hozzád folyamodtam
Bús állapotban,
Keresztelő lett: a búbánatot
Vidámsággá kereszteléd.
Mért járulok hijába most eléd?
Varázserődet mért nem mutatod?

Fejem nehéz,
És reszket már e kéz,
Mely a teli
Pohárt ajkamhoz emeli:

Ezt befolyásod eszközölte.
De nem hatál be a kebelbe:
A lélek ép,
Nem részegülhet semmiféleképp.
A multnak fekete
Emlékzete
— Mint Dejaníra-köntös — rajta van
Letéphetetlenül, minduntalan.

Oh bor!
Ki annyiszor
Voltál bajomnak orvossága,
Légy most is az, bár utójára:
Feledtesd el velem a gúnymosolyt,
Mely lángszerelmem jégjutalma volt!

(Pest.)

Katona vagyok én . . .

Katona vagyok én, kiszolgált katona,
Csak káplár sem voltam, mindig közkatona.
A katonasághoz ifjuságot vittem;
Ott maradt az; haza öregséggel jöttem.

Nagy volt pontosságom, nagy volt a hűségem,
Nem volt reám mérve csak egy büntetés sem.
Mi lett a jutalmam, mikor kiszolgáltam?
A generális megveregette vállam.

(Pest.)

Szivem, te árva rabmadár.

Szivem, te árva rabmadár!
Kit szűk, szoros kalitka zár,
Légy csendesebben oda benn.
Ne hánykolódjál oly igen:
Úgy meg találod sérteni
Magad, hogy vér fog ömleni...

Vagy üsd meg magadat tehát,
Jőjjön halálos seb reád:
Véreddel majd megirhatom
Szerelmem és hattyúdalom.

(Pest.)

Gyere, lovam . . .

Gyere, lovam, hadd tegyem rád nyergem!
Galambomnál kell még ma teremnem.
A kengyelbe most teszem bal lábam,
De lelkem már a galambomnál van.

Száll a madár, tán párjához siet;
Sebesen száll, el is hagyott minket.
Érjük utol szaporán, jó lovam,
A párját ő sem szereti jobban.

(Pest.)

A leánykákhoz.

Ne haragudjatok rám,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

Ti nem gondolhatjátok,
Mily bús az életem,
Hogy gyakran a keservek
Keservét szenvedem.

Mig olvassátok tőlem
A tréfás dalokat,
Nem sejtitek, hogy néha
Szivem majd megszakad.

S lássátok, szépeim! ha
A bú nekem rohan,
Mint felbőszült oroszlán,
Emésztő-szilajan;

Ha a világ előttem
Éjjé sötétedik,
S a sötétséges éjben
Vihar kerekedik;

És a vihar szivemben
Dúl irgalmatlanúl:
Csak a bor, a mitől ez
Ismét leesillapúl.

(Pest.)

Lecsillapúl lassanként,
Elzúg a fergeteg,
S én ujolag vidám, kék
Eget szemlélhetek;

S a fölvidámult égen
A régi fényben jár
A jó kedv holdja, a szép
Öröm-csillagsugár.

Ily jótevő orvosság
A szőlőnedv nekem:
Nem egyszer menté meg már
Megúnt, bús életem.

Mert gyakran voltam úgy, hogy
Csak még egy pillanat...
S most pókháló födözné
Versíró tollamat,

Mig én magam fekünném
A sírban hidegen
S a föld hideg porával
Vegyülne tetemem...

Ne haragudjatok hát,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

Szülőimhez.

Nejh, édes szülőimék,
Gazdagodjam meg csak!
Akkor, hiszem istenem,
Nem panaszolkodnak.

Minden teljesülni fog,
A mit csak kivánnak;
Megelőzöm vágyait
Éd's apám s anyámnak.

Lesz csinos ház, a miben
Megvonúlnak szépen;
Pincze lesz a ház alatt,
Jó bor a pinczében.

Meghíhatja éd's apám
Minden jó barátját;
Borozás közt lelköket
A jó kedvbe mártják.

Szép kocsit csináltatok
Éd's anyám számára;
Nem kell, hogy a templomot
Gyalogosan járja.

Lesz arany szegélyzetű
Imádságos könyve,
Krisztus urunk képe lesz
Szépen metszve benne.

Pistinek meg majd veszek
Drága paripákat,
Rajtok jó Istók öcsém
Vásárokra járhat.

Végesvégül lesz nekem
Dúsgazdag könyvtárom;
Akkor majd a verseket
Nem pénzért csinálom.

Ingyen osztom azokat
Szét az ujságokba;
Minden szerkesztő, tudom,
Szivesen fogadja.

S hogyha szép lyányt kaphatok
— De magyar lelkűt ám! —
Éd's apám tánczolni fog
Fia lakodalmán.

Igy élünk majd boldogan
A mulatságoknak,
Igy biz', édes szüleim ...
Gazdagodjam meg csak.

(Pest.)

Boldog éjjel . . .

Boldog éjjel! együtt vagyok rózsámmal,
A kis kertben mulatozunk egymással;
Csendesség van, csak az ebek csaholnak,
Fenn az égen
Tündérszépen
Ragyog a hold, a csillag.

Nem jó csillag lett volna én belőlem,
Tudja isten, nem maradnék az égen,
Nem kellene én nekem a mennyország,
Lejárnék én
Minden estén,
Kedves rózsám, te hozzád.

(Pest.)

Nem tesz föl a lyány magában egyebet.

Nem tesz föl a lyány magában egyebet,
Csak hogy téged, csalfa legény, elfeled;
Addig feled, addig feled, csak feled,
Mig a szive bánatában megreped.

(Pest.)

Fényes csillag.

Fényes csillag, mondd meg nekem,
Mért nem maradtál oda fenn?
Mondd meg: arra mi ok szolgál,
Hogy az égről lefutottál?

»Csak az az ok szolgál arra,
Mert ránéztem galambodra:
Sugaramnál szebb a szeme,
Boszankodás kergetett le.«

(Pest.)

A természet vad virága

Mit ugattok, mit haraptok
Engemet, hitvány ebek!
Torkotokba, hogy megfúltok,
Oly kemény konczot vetek.
Nyirbáljatok üveg házak
Satnya sarjadékain:
A korláttalan természet
Vad virága vagyok én.

Nem virítok számotokra,
Árva, finnyás kóficzok!
Kiknek gyönge, kényes, romlott
Gyomra mindjárt háborog;
Van azért, ki ép izléssel
Üdvezelve jön elém:
A korláttalan természet
Vad virága vagyok én.

Nem verték belém tanítók
Bottal a költészetet,
Iskolai szabályoknak
Lelkem soh'sem engedett.
Támaszkodjék szabályokra,
Ki szabadban félve mén:
A korláttalan természet
Vad virága vagyok én.

Hát azért nekem örökre
Szépen békét hagyjatok;
Úgy sem sok gyümölcsü munka
Falra borsót hánynotok.
S kedvetek ha jön kötődni,
Úgy kapkodjatok felém:
A természetnek tövises
Vad virága vagyok én.

(Pest.)

Esik, esik, esik . . .

Esik, esik, esik,
Csókeső esik:
Az én ajakamnak
Nagyon jól esik.

Az eső, az eső
Villámlással jár:
A szemed, galambom,
Villámló sugár.

Mennydörög, mennydörög
A hátunk megett:
Szaladok, galambom,
Jön az öreged.

(Pest.)

Levél egy színész barátomhoz.

Jut még eszedbe a fiú? kivel
Együtt czepelted a vándorbotot,
Mely koldusbotnak is beillenék,
Midőn a sorsnak fényes kedve nincs;
És ez nem épen olyan ritkaság
Színészre nézve, mint boldogtalan
Magyar hazánkban a hű honfigond.
Lásd, én reátok még emlékezem,
És elfeledni nem fogom soha
A jót s roszat, mely ott közöttetek
Mult napjaimnak osztályrésze volt.
Előttem áll a délután, midőn
A színészetbe beavattatám,
Barangolék föl és le czéltalan
A nagy hazának minden tájain.
Tarisznyámban, mit hátamon vivék,
Nem mondhatom, hogy nagy volt a teher;
De a nyomor, mint ólom, megnyomott.
Könnyíte rajt' a víg könnyelmüség,
Mely útaimban hű társam vala.
Ekkép juték egy nyári délután
Egy kis városba; fáradt lábaim
Egy fogadóban megpihentenek.
Vendégszobája egyik oldalán
Helyet szerényen színpad foglala.
Mire való is már a fényüzés? . .
Azon tünődtem épen: kérjek-e

Ebédet vagy se'? hát ha majd sovány
Zsebem bicskája szépen bentörik?
Az ajtót ekkor megnyitá egy úr;
Volt bennem annyi emberismeret,
Ráfoghatnom, hogy nem más, mint színész.
Fején kalapja nagybecsű vala,
Mert Elizéus prófétával az
Rokonságban volt, tudnillik kopasz.
Kabátja új, a nadrág régi rongy,
És lábát csizma helyt czipő födé,
Alkalmasint a melyben szerepelt.
»Thalia papja?« kérdém. — »Az vagyok;
Talán ön is?« — »Még eddig nem.« — »Tehát
Jövőben? fölség . . .« — »Azt sem mondhatom,«
Vágtam szavába; ámde ő rohant,
S vezette gyorsan az igazgatót.
Fehér köpenyben az igazgató
Jött üdvözölni engem nyájasan:
»Isten hozá önt, tisztelt honfitárs!
Lesz hát szerencsénk önhöz, édes úr?
Imádja úgy-e a művészetet?
Ah, jó barátim, isteni is az!
S önnek szeméből olvasom ki, hogy
Színészetünknek egykor hőse lesz,
És kürtölendik bámult nagy nevét
A két hazának minden ajkai...
Ebédelt már ön? Itt az ételek
Fölötte drágák, s a mi több, roszak.
Az ispán urtól őzczombot kapánk,
A káposztából is van maradék:
Ha meghivásom nem méltóztatik
Elútasítani, jó ebédje lesz.«
Igy ostromolt a jó igazgató,
Forgatva nyelve könnyü kerekét.
Én nem rosz kedvvel engedék neki.
Menék ebédre, és ebéd után
Beigtatának ünnepélyesen

A társaságba, nem kutatva: mi
Valék, deák-e vagy csizmadia?
Más nap fölléptem a »Peleskei
Notárius«-ban. Hősleg működém
Három szerepben, minthogy összesen
A társaságnak csak hat tagja volt.
Egy ideig csak elvalék velök;
Faluzgatánk jó s bal szerencse közt.
De a barátság végre megszakadt,
Mert én utáltam a nyegléskedést,
A sok »utószor«-t, a görög tüzet,
S tudj' a manó, mily csábitásokat.
A társaság is végre szétoszolt
Egymást érő bel- és külviszály miatt;
S én ujra jártam széles e hazát,
Mig nem keblébe vett más társaság.
Mit ottan, itt is tapasztalám;
S tapasztalásom nem volt olyatén,
Mely kedvre hozta volna lelkemet.
Kenyért keresni színészek leszünk,
Nem a müvészet szent szerelmiből,
S haladni nincsen semmi ösztönünk.
»Pártolj, közönség, és majd haladunk,«
Mond a szinész; és az meg igy felel:
»Haladjatok, majd aztán pártolunk;«
És végre mind a kettő elmarad.
Nem is hiszem, hogy a szinészetet
Becsülni fogják, míg ez befogad
Minden bitangot, gaz sehonnait,
Kik a világnak söpredékei
S itten keresnek biztos menhelyet.
Barátom, ez fájt én nekem s neked,
Ez keseríte minket annyira.
Az isten adja, hogy minél előbb
Akképen álljon szinmüvészetünk,
A mint valóban kéne állnia.

(Pest.)

Az öreg úr.

Az öreg úrnak élete
Szánandó gyötrelem,
Veséig gyötri a szegényt
Féltékeny szerelem.

Unokaöcscse oly gonosz,
S szép, ifju a neje;
Unokaöcscse ver szöget
Megőszült fejibe.

Mig nőtlen volt: terhére nem
Esett a hivatal,
Nyugodtan, hiven végezé;
De most majd belehal.

Mig nőtlen volt: barátinál
El-elkártyázgatott;
De mostan éjszakázni fél...
Keserves állapot!

Mig nőtlen volt: álom között
Folyának éjei;
De most az öreg úr szemét
Behúnyni sem meri.

Pedig, pedig, szegény öreg,
Féltés hijába bánt:
Öcséd nődet nem szereti;
Hanem a szobalyányt.

(Pest.)

Szerelem, szerelem...

Szerelem, szerelem,
Keserü szerelem!
Miért bántál olyan
Kegyetlenül velem?
Te voltál szivemben
Első és utolsó,
Nem sokára készül
Számomra koporsó.

Elmegyek az ácshoz,
Fejfát csináltatok,
Egyszerü fejfámra
Csak egy sort iratok;
Fekete betűkkel
Ez lesz írva rája:
»Itt hervad a hűség
Eltépett rózsája.«

(Pest).

János gazda.

János gazda derék gazda,
Nincsen párja hat faluba';
Csak egy a bibéje:
Hogy soha sincs pénze.

Széles, hosszu szántóföldje,
Sok gabona terem benne,
Vásárra jár véle,
Még sincs soha pénze.

Nem kóborol a kocsmába,
Kocsmárosra nem kiáltja:
Hejh, bort ide az itczébe!
Még sincs soha pénze.

Felesége szép takaros,
Legényekre nem haragos,
Kivált béresére...
Hát azért nincs pénze.

(Pest.)

A tintás üveg.

Vándorszinész korában Megyeri
(Van-e, ki e nevet nem ismeri?)
Körmölgeté, mint más, a szinlapot.
Kapott
Ezért
Egyszer vagy öt forintnyi bért,
A mint mondom, vagy öt forintnyi bért.

Először is hát tintáért megyen,
Ha ismét irni kell, hogy majd legyen.
A tintás üveget pedig hová
Dugá?
Bele
Kabátja hátsó zsebibe,
A mint mondom, kabátja zsebibe.

S hogy pénzre tett szert, lett Megyeri vig,
S haza felé menvén, ugrándozik.
Hijába inti őt Szentpéteri:
»Kari,
Vigyázz!
Kedved majd követendi gyász,
A mint mondom, majd követendi gyász.«

Úgy lett. A sok ugrándozás alatt
Kifolyt a tinta; foltja megmaradt;
Megyeri elbusúl; kedvét szegi
Neki
A folt,
Mivel csak egy kabátja volt,
A mint mondom, csak egy kabátja volt.

Mi több: kabátja épen sárga volt,
És igy annál jobban látszott a folt.
»Eldobnám, szólt, de mással nem birok.«
Ez ok
Miatt
Hordá, mig széjjel nem szakadt,
A mint mondom, mig széjjel nem szakadt.

(Pest.)

Mit szól a bölcs?

Im, bizony csak sok nem úgy halad,
A mint kéne, itt a nap alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs;
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Tenger a pénz, melyben elsülyed
Sok hajó: elv, jellem, becsület.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Korpafőt diszít selyem kalap,
S az okos fő teng darócz alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

A lét könyviből e szót »barát«
Az idők régen kivakarák.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

(Pest.)

Egyenesség, nyilt őszinteség
Rókaságnak zsákmányúl esék.
Szikrát sem törődve szól bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Feleséghűség járatlan ut,
Rajta már csak az együgyü fut.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Igazmondás elhajított kő,
Hajitó fejére visszajő.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Megterem sok prédikáczió,
Nem igen hallgatják, bár mi jó.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Pál mester.

Pál mester ilyformán okoskodott,
És félre csapta
Szilajhetykén a kalapot:
»Eh, a ki adta!
Mire való a feleség nekem?
Nélküle szabadabb lesz életem;
Elkergetem... az lesz belőle.«
És úgy tett a miként beszéle.

Pál mester később igy okoskodott,
Csak hogy nem csapta
Ő félre most a kalapot.
»Hejh, a ki adta!
Még is csak kár volt elkergetnem őt;
Kezében gazdaságom egyre nőtt,
S most elpusztúl... az lesz belőle.«
És úgy lett a miként beszéle.

Pál mester ekkor igy okoskodott,
És félre csapta
Ismét hetykén a kalapot:
»Eh, a ki adta!
Mi haszna minden búm és bánatom?
Úgy sincs sokam; azt is tovább adom,
Tovább adom... az lesz belőle.«
És úgy tett a miként beszéle.

Pál mester végre igy okoskodott,
S szemére csapta
Keservesen a kalapot:
»Hejh, a ki adta!
Most már minden, de minden oda van;
Mi tévő legyek? felkössem magam?
Fel, felkötöm... az lesz belőle.«
És úgy tett a miként beszéle.

(Pest.)

Részegség a hazáért.

Fiúk, az isten áldjon meg,
Én is iszom, igyatok!
Én nem nézhetek vídámon
Végig elhagyott hazámon,
Csak mikor részeg vagyok!

Ekkor úgy látom hazámat,
A mint kéne lennie:
Mindenik pohár, a melynek
Habjai belém ömölnek,
Egy sebét hegeszti be.

S ha, mig részeg vagyok, boldog
Volna a hon csakugyan:
Bár örökké kéne élnem,
Fiúk, nem láthatna engem
Soha senki józanan.

(Pest.)

Szerelem és bor.

Azt mondom, a mit mindig mondok:
Ne háborgassanak a gondok,
Ne háborgassanak bennünket!
Legyen vidámság, tréfa, nesz!
Ifjak vagyunk, és ifjuságunk
Időjártával oda lesz.

Midőn a szerelem kertében
A nap tikkasztón süt az égen:
Térjünk hűs árnyékú lugasba
A borgyümölcs tőkéihez.
Igyunk! pénzünk van, hátha pénzünk
Idő jártával oda lesz.

Járjunk a szerelem kertében,
Virág ott nyílik minden lépten;
Ha meg talál tüskéje szúrni:
Illatja gyógyulást szerez.
Szeressünk! mert erőnk, szeretni,
Időjártával oda lesz.

E kép a legszebb élet képe,
Adjunk érette bút cserébe.
Mint fellegekre a szivárvány,
Reánk mosolygani fog ez,
Ha majd derengő ifjuságunk
Idő jártával oda lesz!

(Pest.)

Etelkéhez.

Láttad-e, angyalom, a Dunát
S a szigetet közepén?
Ide szivembe képedet
Akként foglalom én.

A szigetről zöld falomb
Mártja a vizbe magát;
Ha te szivembe igy a remény
Zöldjét mártanád!

(Buda.)

elhős az ég hazámon,
Alig ha nem lesz vész;
Csak hadd legyen, nem bánom,
Lelkem reája kész.

Lantom nagyon szeretne
Hallgatva állani,
Régóta van kezembe',
Már kopnak hurjai.

S amott a zugban kardom
Folyvást panaszkodik:
Hijába meddig tartom,
Az itéletnapig? . .

(Pest.)

Rabhazának fia.

Menjünk, menjünk a földbe,
Beteg szivem!
Hiszen
Megtetted, a mit kelle,
Megtetted, a mit lehetett:
Viselted honfisebedet.

Hideg van a siréjben;
Másnak lehet . . .
Meleg,
Forró lesz a sír nékem:
Mit életemben viselék,
A honfiseb még ott is ég.

De az itélet napja
Eljön talán,
S hazám
Bilincseit lerontja:
Akkor sebem begyógyuland,
S hüvösben nyugszom ott alant.

(Pest.)

Cs. E. kisasszony emlékkönyvébe.

Ha e sötét betűk, a miket itt leírok,
Lennének a bal sors, a mely tán téged ér;
Elvetném tollamat, nem irnék, bárha lenne
Minden vonásomért egy-egy ország a bér.

(Pest.)

V. S.-né emlékkönyvébe.

Tudom, mint boldogítod férjedet;
De szinte kivánnám, hogy azt ne tedd,
Ne olyan nagy mértékben legalább.
A fájdalomnak csalogánya ő,
S mióta boldog, hangja ritkán jő . . .
Gyötörd, hogy halljuk édesbús dalát.

(Pest.)

Bucsú 1844-től.

Egy esztendő a másik sírját ássa,
Gyilkolják egymást, mint az emberek.
Idő, szárnyadnak még egy csattanása,
S a jelen év is sírban szendereg.
Oltsd el haldokló, hervadt ajakadnak
Lélekzetével életmécsedet:
Nem foglak oda írni tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Magas tervektől izzadó fejembe
Te oly sok eszme magvait vetéd,
S én a gyümölcsöt bőven megteremve
Láthatván, rajta büszkén nézek szét.
Jutalmaúl nem rest munkálatomnak
A hír csillagja rám sugárt vetett;
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Szivem sokáig a sors bal kezében
A fájdalom meggyúlt világa volt;
Te, megvénült év, szóltál, hogy ne égjen,
És szózatodra a vad láng kiholt.
Elhamvadt üszke van csak bánatomnak
A romba dőlt s már fél-ép szív felett;
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Oh haldokló év! sírod mellett engem
Lágy bölcsejében ringat a remény,
S hahogy szabad, mit jövendöl, hinnem:
A mennyországnak állok küszöbén.
Szomszédságában ily boldog kornak
Mondom, tünő év, a bucsút neked;
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Reád függeszté hévvel esdekelve
Bágyadt szemét sohajtó nemzetem,
S te sóhajára semmit sem figyelve,
Ekkép feleltél mennydörögve: nem!
Te koszorúját eltépted honomnak,
Ifjú reménye mit fejére tett:
Ezért nem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

(Pest.)

1845.

Két testvér.

Van én nekem egy kedves czimborám,
Talpig derék, becsületes fiú;
Midőn szomoruságnak szele fú,
Vidámság köpenyét akasztja rám.

Ha nemzetem sorsára gondolok,
S szivem szorítja fojtó sejtelem:
Az én kedves pajtásom ott terem,
És szól, hogy ez nem férfias dolog;

Azt mondja, hogy csak várjak egy kicsit,
Hogy majd idővel másformán leszen,
Az ég kegyébe ismét fölveszen,
És minket, árva népet, megsegit.

Ha szerelem bújában epedek,
És a lemondás már-már főbe ver:
Az én kedves pajtásom nem hever,
Hanem jön, és szól, ne legyek gyerek.

Azt mondja, hogy ne hagyjam magamat;
Ámbátor az most rám nem is figyel,
Ki szerelmem tőkéjét vette fel,
Majd megkerül még tőke és kamat.

S ha eszmetársulatnál fogva itt
Eszembe jut borzasztó pénzügyem;
Biztat, hogy a szerencse, elhigyem,
Számomra is megnyitja markait;

Azt mondja, hogy még megjön az idő,
Hol fűtetlen szobában nem lakom,
Ha szűk udvarra nyíló ablakom
Tábláin a tél dérvirága nő.

Az én kedves pajtásom így beszél
Kimondhatatlan barátságosan,
S lelkemnek oly széles jó kedve van
Bút, bajt felejtető meséinél.

E jó fiúnak egy rosz bátyja van:
Igen komor, goromba férfi ő;
Ez a rosz bátya mindig közbejő,
És fölpofozza öcscsét csúfosan,

S tőlem kegyetlenűl elkergeti.
Levert kedélylyel ballag tőlem el;
De ujra jő, vigasztal és ölel
A jó fiú, ha szerit ejtheti.

Tudjátok tán, s fölösleges a szó:
Ily jó barátomúl kit bírok én?
Vigasztaló pajtásom a remény,
S komor, goromba bátyja a való.

(Pest.)

Apám mestersége s az enyém.

Mindig biztattál, jó apám,
Kövessem mesterségedet,
Mondtad, hogy mészáros legyek;
Fiad azonban író lett.

Te a taglóval ökröt ütsz,
Tollammal én embert ütök . . .
Egyébiránt ez egyre megy,
Különböző csak a nevök.

(Pest.)

Hull a levél a virágról.

Hull a levél a virágról,
Elválok én a babámtól.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Harmat hull a száraz ágra,
Könnyek hullanak orczánkra.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Sárgul a hold az ég alján,
Mind a kettőnk oly halovány.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Lesz még virág a rózsafán,
Egymást még mi is látjuk tán.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

(Pest.)

Elmondom, mit eddig . . .

Elmondom, mit eddig
Rejtve tartogattam,
Mint gyöngyét a tenger
Legmélyebb habokban.
Halld meg, drága gyöngyöm,
Szép, szelíd galambom!
A mit érezék és
Szenvedék, elmondom.

Éreztem szerelmet,
S szenvedtem miatta,
És nagy volt szerelmem,
Nagy szivem bánatja.
Bánatom s szerelmem,
Ez iker testvérek,
Engemet gyötörni
Általad levének.

Szigorú körűlmény
Ajkamat lezárta,
Hogy ne jőjön titkom
Senkinek tudtára.
Oh, minő teher volt
Azt eddig viselnem!
Hányszor volt alatta
Roskadóban lelkem!

Mint a napfény elvesz
Felhők fátyolában,
Képedet szivemben
Eltemetni vágytam.
Könnyü szél pusztítást
Tészen a felhőben,
S felsüt a nap akkor
Annál égetőbben.

(Pest.)

Sőt hazudtam többször
Másokért szerelmet:
E hazugság által
Csak nagyobb kinom lett.
S most tudsz mindent, a mit
Éreztem, szenvedtem:
Fogsz-e vigasztalni
Nyájas feleletben?

Szólj, üdvességemnek
Megváltó keresztje!
Nem nyilik meg ajkad?
Semmit sem felelsz-e?..
Oh, mikép felelnél,
Hiszen néma nyelvvel,
Kiterítve, holtan,
Kopórsóban fekszel!

Mit nem tettem volna érted . . .

Mit nem tettem volna érted,
Szép kis szőke gyermekem!
De szerelmem bemutatni
Megtiltotta végzetem.

Az egész, mit életemben
Érted tennem lehetett,
Annyi, hogy a koporsóba
Én tevém be tetemed.

(Pest.)

Hová levél? . .

Hová levél, te szebb reményeimnek
Korán kiégett hajnalcsillaga?
Keresni foglak: hasztalan kereslek?
Vagy még meglátjuk egymást valaha?

Ha majd az éjnek hallgatag felében
Halvány sugárt a hold a földre vet:
A temetőnek küszöbét átlépem,
S fejem lehajtom sírhalmod felett.

Fölébredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy meghallgasd, a mit majd ajakam szól:
A szerelemnek epedő szavát.

Fölébredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy letöröljed lankadt pilláimról
Az érted omló könnyek záporát.

Fölébredensz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy szellemed majd égő csókjaimtól
S keblem tüzétől melegüljön át.

Vagy holtjokat a sírok ki nem adják
S csak a mennyben találkozol velem?
Vagy többé sem az éj, sem a mennyország
Meg nem mutat már tégedet nekem?!

(Pest.)

Zárjátok be már azt a koporsót.

Zárjátok be már azt a koporsót,
És vigyétek ki a temetőbe,
Hisz elég rég nézem már, hogy bennem
Megmaradjon mindörökre képe,
Vagy hogy szívem, lelkem összetépje.

(Pest.)

Jaj, be bús ez a harang szó!

Jaj, be bús ez a harangszó!
Neked harangoznak,
Kedves, hervadt rózsaszála
Tizenöt tavasznak?

A templomnál van koporsód,
Koporsód van itten!
Hova veled vőlegényként
Egykor jőni hittem.

Védangyala kedvesemnek
Oda fönn a mennyben!
Szánj, és vedd el eszemet, vagy
Vigasztalj meg engem.

(Pest.)

Vagy talán te is meghaltál?
Tán megölt a bánat?
Hogy hervadni hagytad ezt a
Legszebb rózsaszálat.

Ha ébren meg nem látogatsz . . .

Ha ébren meg nem látogatsz,
Jőj hozzám álmaimban,
Jőj hozzám, meghalt életem!
Sok mondani valóm van.

Hisz' egymással mi ekkorig
Oly keveset beszéltünk:
Csak egy-két gyorsan illanó
Tekintet volt beszédünk.

Tudod, ha hozzátok menék,
Te mindig úgy futottál;
De más szobából titkosan
Rám gyakran pillantottál.

S öröm volt látnom téged ott
Félig nyilt ajtó mellett.
Mikéntha láttam volna az
Egészen megnyilt mennyet.

Ha távozám, az ablakból
Tekintettél utánam;
Vélted, hogy észre nem veszem?
Oh, én mindent jól láttam.

De láttam temetésed is . . .
Csak ezt ne láttam volna!
Az a gödör, mely sirod lett,
Az lett szivemnek pokla.

Egyszerre lelkemet ezer
Mennykő csapása érte:
Ekkor hullott alá a föld
Koporsód födelére.

Ott vagy te most, szent angyalom!
Eljősz-e hozzám vajjon?
Mindenkor tárva lesz karom,
Ha jösz, hogy átkaroljon.

Csak érintsen lehellete
Közelgő szellemednek;
A mennybe föl, vagy sirba le,
Mindenhová követlek!

(Pest.)

Te voltál egyetlen virágom . . .

Te voltál egyetlen virágom;
Hervadt vagy: puszta életem.
Te voltál fényes napvilágom;
Lementél: éj van körülem.

(Pest.)

Te voltál képzeményim szárnya;
Megtörve vagy: nem szállhatok.
Te voltál vérem forrósága;
Meghűltél: oh, majd megfagyok.

Amott fön egy csillag ragyog . .

Amott fön egy csillag ragyog
A tiszta ég legtetején;
De oly gyönyörüen ragyog!
Egy csillagon sincs annyi fény.

És bennem igy szól valami:
»Nézd, nézd, Etelkéd e sugár!
Hagyd itt a földi életet,
Menj föl hozzá, ő téged vár.«

Fölmennék édes örömest,
De vágyam hasztalan hevit,
Mert a mi fölsegitene,
Eltörve lajtorjám, a hit.

(Pest.)

Én vagyok itt . . .

Én vagyok itt, emésztő gyönyöröm!
Én, sirhalmodnak hű zarándoka;
Kérdezni jöttem, hogy mit álmodál
A föld alatt az első éjszaka?

Oh én nagyon borzasztót álmodám:
A földet a nap üzé, kergeté;
Kétségbeesve vágtatott a föld
A mélybe le s a csillagok fölé;

Utána a nap fáradatlanúl;
A végtelent keresztülnyargalák;
És végre elkezdett rohanni az
Egész rendvesztett, megbomlott világ;

És e zavarban egyre kergeté
A földet a nap, s vad haragja közt,
Hogy kergeté hijába, megragadt
Szilaj kezével egy nagy üstököst,

S rá dobta... Épen szivemen talált.
Képzelhető, mint fájt e seb nekem;
De úgy még sem fájt, mint az, a mit vert,
Bennem halálod, legszebb örömem!

(Pest.)

Nem háboritom-é nyugalmad . . .

Nem háboritom-é nyugalmad,
Elásott kincse életemnek!
Ha szívem árva gyermekével,
A halvány arczu szenvedéssel
Hozzád gyakorta kijövendek?

Nem fog zajt ütni érkezésem,
Sírhalmod mellé halkan lépek;
Csak csókomat teszem fejfádra
— Azt is lemossa könnyem árja —
És ekkor ismét hazatérek.

(Pest.)

Természet! még te is gúnyolódol?

Természet! még te is gúnyolódol?..
A mióta őt eltemetők,
Tél havának kellő közepette
Olyan tavasziak az idők.

Semmi jég a síma Dunavizen,
Semmi hó a Szent-Gellérthegyen:
Csak hogy testem és lelkem szemében
Mentül sértőbb ellentét legyen.

Mért nem keltek bőszült háborúra?
Mit alusztok? lusta elemek!
Éjszak vésze, te prédát üző sas,
Szárnyaid mért nem süvítenek?

Mért nem hajtod a felhőt az égen,
Mint vadász a sebzett madarat?
Hadd hullatná szét hópillangóit,
Mint ama madár a tollakat.

Ezt szeretném, kedvem ebben telnék,
Ugy láthatni a természetet,
Mint szivem van, mely szép Persiából
Vad Szibériává vetkezett.

Oh, de hátha e meleg verőfény
A természetnek nem gúnya? nem!
Sőt részvéte: csak azért nincsen tél,
Hogy ne fázzék ott kinn kedvesem.

(Pest.)

Miért tekintesz be szobámba?

Miért tekintesz be szobámba?
Kíváncsi hold!
Nem úgy foly már itt a világ, mint
Hajdanta folyt.

Bú, kedv között élet-halálra
Látál csatát;
De győzedelmeskedni a bút
Nem láthatád.

Egykor, ha pillantásod hozzám
Betévedett;
Látád a szívben meg nem férő
Lángéletet.

Ez akkor volt. Ha megtekinted
Most arczomat:
Azt vélheted, tükörben látod
Tenmagadat.

Hideg vagyok és szótalan, mint
— A honnan jő
E hidegségem, szótlanságom —
A temető.

(Pest.)

Láttam két hosszú nap . . .

Láttam két hosszú nap
Hideg tetemidet,
A szótlan ajakat,
A becsukott szemet;

Csókoltam szemfedőd,
E dönthetlen határt,
Min túl nem léphetek,
Mely mennyemből kizárt.

Mindent, mindent tudok!
És még sem hihetem:
Mind ez nem álom-e?
Kétkedve kérdezem.

Csókoltam homlokod
Letarlott édenét
— Ez első csókom volt,
S te ezt sem érezéd! —

Láttam koporsódnál
A fáklyák lángjait,
És a gyászszekeret,
Mely temetőbe vitt;

És hozzátok megyek,
S tekintek szerteszét:
Nem látom-e szemed
Tündökletes egét?

Csókoltam, romba dőlt
Oltárom, homlokod,
És e csókban hideg
Lelkem reá fagyott;

Ott voltam magam is;
Hallám, a mint a hant
Az ásók éliről
Tompán reád zuhant.

Nem látom, mindenütt
Hijába keresem:
És haza térek és
Sírok keservesen.

(Pest.)

Hol vagy te, régi kedvem?

Hol vagy te, régi kedvem?
Te pajkos, vad fiú!
Fölváltá lánytestvéred,
A szótlan, méla bú.

Játékszered volt szívem:
Hová nem hordozád!
Nyilként rohanva vitted
A nagy világon át,

Mig végre megbotlottál
Egy sírhalom fölött,
S estedben a játékszer,
Szivem, kettétörött.

(Pest.)

Le az égről hull a csillag...

Le az égről hull a csillag,
Szemeimből könnyek hullnak.

Nem tudom, mért hull a csillag?
Könnyeim halottért hullnak.

Csak hull, csak hull könny és csillag;
Egyre hullnak, még sem fogynak.

(Pest.)

Mi volna különös azon...

Mi volna különös azon,
Ha néha elmosolyodom
Vidám, tréfás beszéd felett?
Felhős ég is mutat derüt...
Csak hogy midőn a nap kisüt,
A felhő keble megreped.

(Pest.)

Ő, a kedves drága kis leány...

Ő, a kedves drága kis leány,
Ő s az élet lakták szivemet;
Mint repkény a fákat, a remény
Átszövé e tündérteremet.

S a leánynyal elment életem,
Kikisérte, oda kinn maradt,
S elfoglalni régi lakhelyét
Nincsen benne semmi akarat.

Kis leánykám elment, elvivék;
Most alant a mély házban lakik,
Melynek egyszer elzárt ajtaja
Meg nem nyil az itéletnapig.

Igy lett szivem csendes és üres,
Egy elpusztult ház, bús, laktalan;
Rajt' az árva repkény, a remény,
Leng sohajtásim fuvalmiban;

S mert a földön ápolója nincs,
Feltörekszik, fel az ég felé . . .
Oh csak a rontó kételkedés
Sarját mindig el ne metszené!

S ki lesz új lakó szivemben, mely
Nem sokára végkép romban áll?
Legfölebb is egy vén remete,
És ez a remete a halál.

(Pest.)

Álltam sírhalma mellett . . .

Álltam sírhalma mellett
Keresztbe font kezekkel,
Mozdúlatlan szoborként,
A dombra szögzött szemmel.

Áll a hajós a parton,
S a tengeren tekint szét,
Mely koldussá tevé, mely
Elvette minden kincsét.

(Pest.)

Hazugság, a mit . . .

Hazugság, a mit annyiszor hallottam,
Hogy ölni képes a nagy fájdalom,
Különben már rég nem volnál magadban,
Veled fekünném, édes angyalom!

A fájdalom nem éles fejsze, melynek
Csapásától az élet fája dől;
A fájdalom féreg, mely lassan, lassan,
De nem fáradva, folyvást rág belől.

(Pest.)

Barátim, csak vigasztalással . . .

Barátim, csak vigasztalással
Ne szomorítanátok engem!
A bú egyetlen kincs, a melyet
A szerelemtől örököltem;

S e kincset hiven őrzi szívem
(Mert a sziv üresen nem állhat,
Kell hogy legyen mindig lakója
Akár öröm, akár búbánat);

E kincset el nem tékozolnám
A föld minden gyönyöreért sem;
Minden darab dallá olvad
Lelkemnek titkos mühelyében;

S minden dal kő egy épülethez,
Mely a felhőket érni fogja:
E büszke, fényes épület lesz
Kedves halottam Pantheonja.

(Pest.)

Jőj, tavasz jőj! . . .

Jőj, tavasz, jőj! — gondolám az ősszel —
Várlak, mert boldogságommal jősz el;
Kün falun lesz ifju, szép galambom,
És szabad lesz őt meglátogatnom;
S hogyha tőle száz mértföldre lennék,
Száz mértföldről is hozzája mennék.
Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
Ha megy a nap éj-fölébresztésre,
És a hold, a zultán, ha belépe
Csillaglyányos gazdag háremébe:
Én galambom hű árnyéka lészek,
Követője minden lépésének,
Mig szerelme, mint, tavasz! virágod
Melegülő keblén kicsirázott,
És a míg ő e virágot szűzi
Pirulással én szivemre tűzi.
S mért ne tűzné? s lehetetlenség-e?
Hogy mennyasszonycsók leend a vége.
Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl jegyesem fejére...

* * *

Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl sirja keresztjére.

(Pest.)

Be szomorú az élet én nekem . . .

Be szomorú az élet én nekem,
Mióta eltemették kedvesem!
Csak úgy lézengek, mint az ősz virága,
Mely minden szellő érkezésivel
Egy-egy megszáradt szirmot hullat el
S mely csüggedt fővel kimulását várja.

A fájdalom gyakorta megrohan,
Mint éhező vad, mérges szilajan,
S éles körmét szivembe vágja mélyen.
Kiáltok a sors ellen átkokat,
A mely az embernek mennyet mutat,
Hanem megtiltja, hogy belé ne lépjen.

Legtöbbször csendes, néma bánatom;
Élek? nem élek? szinte nem tudom.
Jön és megszólit egy-két jó barátom;
Beszédeikre ritkán felelek.
Örültem egykor, hogy ha jöttenek;
Most, hogyha mennek, szivesebben látom.

Gyakran bolyongok föl s le céltalan;
Bolyongok, míg — azt sem tudom, hogyan? —
A drága kis lyány sírhalmához érek.
Édes remény tart ottan engemet:
Remélem, hogy majd szivem megreped...
Mért csalnak mindig, mindig a remények!

(Pest.)

Panaszkodám hát? . . .

Panaszkodám hát? elpanaszolám
Szivem baját, búját az embereknek?
Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik . . . Szégyen, szégyen reám!

S volt a panasz végtére is miért?
Hisz a keservét mutató kebelnek
Vagy szánalommal vagy gúnynyal fizetnek,
S egyik sem kell, egyik mint másik sért.

Vagy elmondhattam szóval sorsomat?
Elmondhattam? mi az, midőn a lélek,
Sírhalma mellett porló kedvesének,
Egy kínba fúló életet sirat.

És én még is, még is panaszkodám
Kislelküen, gyáván az embereknek,
Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik . . . Szégyen, szégyen reám!

De többé, többé nem panaszkodom:
Büvös szigetté fog változni keblem,
Honnan ki nem fog út vezetni, melyben
Elátkozottan él a fájdalom.

(Pest.)

Hatalmas orvos az idő . . .

Hatalmas orvos az idő: előbb-utóbb
Minden sebet befog.
Bármennyit szenvedek, ez orvos által majd
Én is meggyógyulok.
A bú, mely most sötét felhők villámtüze,
Lesz nyájas hold sugára,
Mely tündökölni száll szelíd emlékzetem
Morajtalan tavára.

És fon talán a sors nem fáradó keze
Egy rózsás kötelet,
Mely összefűzi majd az életvágyat és
Fölépült szivemet.
Ekkor, gondolható, a könnyek és a szók
Mi keserűk lehetnek,
Melyekkel a tört szív örökre búcsut mond
Remény- vagy élvezetnek.

Azért szeretném most, midőn hűlt kebelem
Vágy- s kivánságtalan,
Azért szeretném most, ha elmennék oda,
A hol Etelke van.
Öleld fel, oh halál, kifáradt éltemet,
És tedd a temetőbe,
Mint keblén elszunyadt magzatját a szülő
Letészi bölcsejébe.

És hogyha meghalok, ohajtásom csak egy,
Barátim, tőletek:
Hogy engem a mellé a kedves kis leány
Mellé temessetek.
Mik voltak álmaink, majd minden éjfelen
Elmondjuk ott egymásnak,
S egyszerre indulunk, ha ébresztő szava
Zeng a föltámadásnak.

(Pest.)

Játszik öreg földünk . . .

Játszik öreg földünk
Fiatal sugarával a napnak;
Pajkos enyelgés közt
Egymásnak csókokat adnak.

A Duna hullámin,
Bérczén, völgyén a vidéknek,
Tornyokon, ablakokon,
Mindenhol csókjaik égnek.

Oly jó kedvü a nap
Jöttén, jó kedvü lementén,
Mintha nem is látná
Sirhalmodat, édes Etelkém!

(Pest.)

Kéket mutatnak még . . .

Kéket mutatnak még a távol erdő
Virító fáin a zöld levelek?
Tajtékzik még a Duna, mint szilaj mén?
Ha vakmerő harczosként rajt' teremvén,
Kergetni kezdi őt a fergeteg.

Pirúl a szép mennyasszony még, a hajnal?
Ha vőlegényét várja, a napot.
S harmatkönyűket sír még a bús özvegy,
Az éj? midőn a csillagokhoz fölmegy,
És látja a sok árva magzatot.

Megmérhetetlen látköröm volt egykor;
Hanem most már nem látom ezeket:
Az a kis domb, mely kedvesem takarja,
Rám nézve kél átláthatlan magasra
S elrejt előlem földet és eget.

(Pest.)

Ha életében . . .

Ha életében nem szerettem volna
A szőke fürtök kedves gyermekét;
Övé leendett életem, szerelmem,
Midőn halotti ágyon feküvék.

Mi szép, mi szép volt a halotti ágyon!
Mint hajnalban ha fényes hattyú száll,
Mint tiszta hó a téli rózsaszálon:
Lengett fölötte a fehér halál.

(Pest.)

E szobában küzködött . . .

E szobában küzködött az
Élet és halál fölötte,
Míg az élet
Őt, a szépet,
Őt, a kedvest, elvesztette.

E szobában lesz lakásom:
Édes kín lesz laknom itten.
Itten laknom,
Őt láthatnom
Mindig éber emlékimben.

E szobában siratám őt
Könnyeimnek tengerével...
Szenvedésem
Avvagy létem
E tenger mért nem nyelé el!

Egy kivánatom leszen, ha
E szobából el kell menni:
Az, hogy engem
Akkor innen
Szent Mihály lova vigyen ki.

(Pest.)

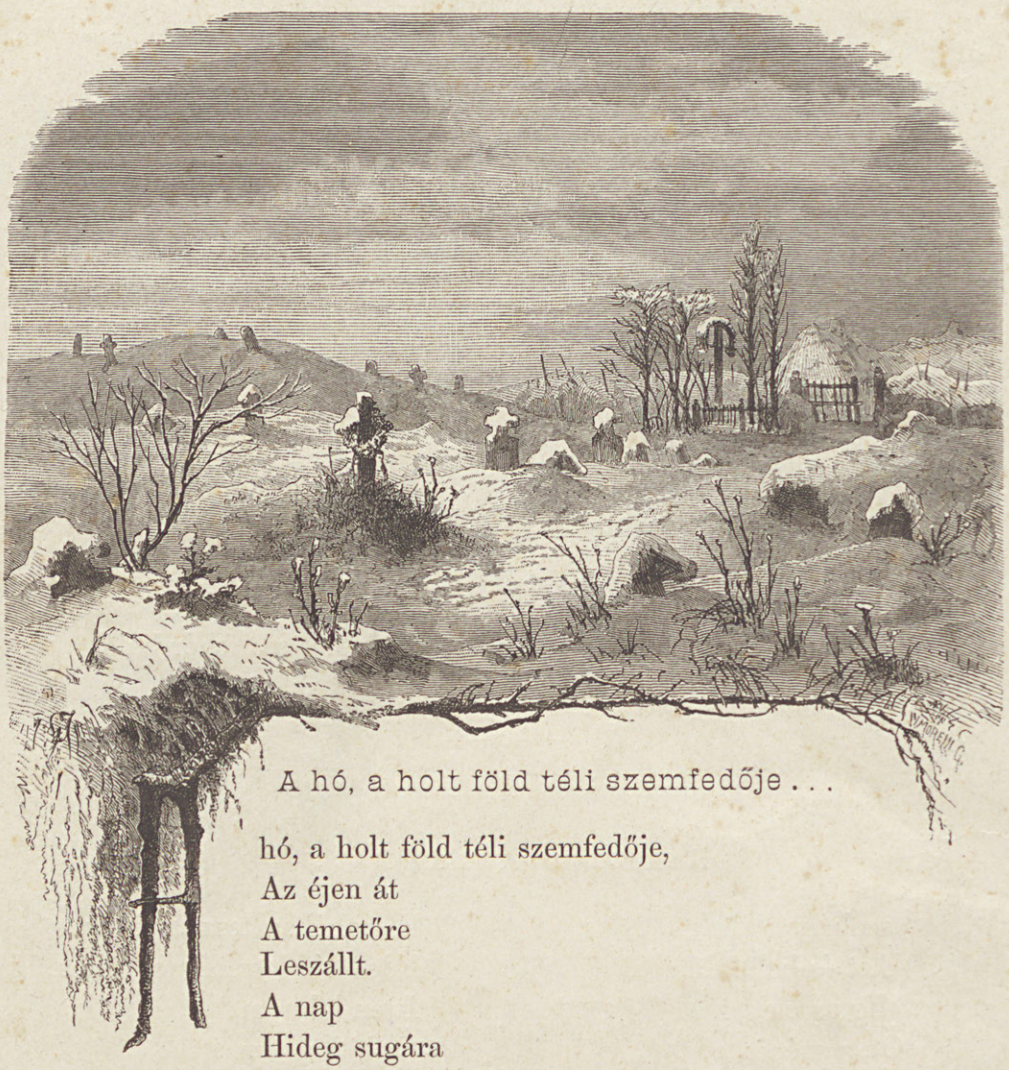

A hó, a holt föld téli szemfedője . . .

hó, a holt föld téli szemfedője,
Az éjen át
A temetőre
Leszállt.
A nap
Hideg sugára
Néz komoran
Le a halottak puszta országára.

Nem enged a hó a nagy temetőben,
Csak egyedül
Etelke sírja
Körűl;
De itt
Sem a napfénytől,
Hanem szemem,
Siró szememnek szakadó könnyétől.

(Pest.)

Midőn nagyon bánt . . .

Midőn nagyon bánt a vad fájdalom,
A várost, a világot elhagyom,
S oda megyek ki, hol az emberek
Napestig mélyen alva fekszenek,
De ha az óra éj felére jár,
S felhők közt búsong sárga holdsugár:
A szendergőknek álma megszakad,
S elhagyják mély, sötét tanyájokat,
S fehér ruhában járnak tétova,
Mig hajnalt hirdet a kakas szava.

Ide megyek, a temetőbe, én
Fájdalmaimnak vészes éjjelén;
S ha itten, drága sirhalmom felett
Könyűimnek forrása megered,
És a könyűkhöz sóhajom vegyűl:
Fájdalmam lassacskán lecsendesűl.

* * *

Akkor leszek ám még majd csendesen,
Ha melléd fekszem, édes kedvesem!

(Pest.)

Tizenkettőt ütött az óra . . .

Tizenkettőt ütött az óra;
Fölébredék a harangszóra,
És ím sötét szobámban egy
Fehér alak
Föl- és lemegy . . .
Te vagy, te vagy, kit annyit vártalak,

Te vagy boldogságom fájának
Idő előtt lehullt gyümölcse?
Jer, karjaim kitárva állnak,
S kész ajkam, hogy csókját ajkadra hintse,
Jer, elröpült kedves galambom! . . .
De szólt a lyányka halk, fájdalmas hangon:
»Megállj, megállj! előbb megkeresem
Elvesztett életem.
Lásd, élet nélkül ott a sírban
Fekünni olyan szomorú dolog:
Ott oly sötét és oly hideg van . . .
Én ujra élni akarok;
Megkeresem
Elvesztett életem.
Nincs nálad?
Add vissza, kérlek, hogyha megtaláltad.«
Oh nincs az nálam,
Meg nem találtam,
Meg nem találtam drága életed!
De hogyha az enyém kell: ime vedd! . .
S átadni akarám
Tulajdon éltem;
De már a látomány
Eltünt az éjben.

(Pest.)

Anyám, anyám . . .

Anyám, anyám, oh
Legjobb s legboldogtalanabb anya!
Nincs hát reményed,
Mit a fösvény való beváltana?

Kiküldözéd, mint
Galambját Noé, a reményeket;
De teljesülés
Zöld ágával meg egy sem érkezett.

Végső reményed:
Ha majd halálod meg fog hűteni,
Fölmelegitnek
Még egyszer gyermeked hő könnyei.

Szegény anyám te!
Ez a vigasztalás sem jut neked:
Elsírta könnyeit
Szerelmesének sírján gyermeked.

(Pest.)

Hijába várlak hát . . .

Hijába várlak hát ezentúl?
Megsiratott szép gyermekem!
Meg nem jelensz többé nekem?
Mint eddig gyakran megjelentél
Szobámban csendes éjeken.

Eljő az éj, eljő az éjfél;
Mi haszna jő? nem jő veled.
Nem látom lengő szellemed,
S reményem eltörött szárnyával
Födöm be bágyadt szememet.

Hová levél? miért maradsz el?
Örökre kedves szép leány?
Hervadt orczám ijeszt talán?
Ne félj, ne félj hervadt orczámtól;
Érted levék oly halovány.

Oh jőj fel egyszer még sírodból,
Mindennél drágább árnyalak!
Csak hogy még egyszer lássalak;
Aztán mondd, hogy terhedre van búm,
S többé nem háborítalak.

(Pest.)

Függ már a lant . . .

Függ már a lant megérintetlenül,
Melylyel keservemet elénekeltem,
Keservem, érted, a sír börtönének
Örök rabjává záratott szerelmem.

Ott függ a lant megérintetlenül;
S ha megpendül a méla nyúgalomban:
Az nem az összes hangszernek zenéje,
Egy-egy húr hangja csak, mely ketté pattan.

(Pest.)

Mi bűvös bájos hang?

Mi bűvös-bájos hang?
Völgyben csendűlt meg ünnep-est [harangja?
Mely a buzgó falut
Imádkozásra szentegyházba vonja;

Vagy lelkem álmiban
Cseng édes bús emléke a lyánykának?
Ki szép és ifju volt
S kinek sirjára könnyeim folyának.

(Eperjes.)

Messze vándoroltam . . .

Messze vándoroltam, elhunyt édes lelkem;
De mindig, mindenütt, a hol jártam-keltem,
Bánatos emléked mint egy sötét fátyol
Huzódott utánam sírodnak halmától.

Visszajöttem hozzád. Csókot nem adhattam
Nyájas idvezletűl: mélyen vagy alattam.
Lehajtom fejemet árvafűz módjára,
Nem lágy kebeledre, de kemény fejfádra;

Játszanak ujjaim, nem szőke hajaddal,
Tán már hamvaidból sarjadt fűszálakkal;
És hallok suttogást, nem kedves ajkadét,
Hallom suttogni csak a temető szelét.

Ekképen merengek sírod csendes halmán,
A lefolyt időre nyugodtan gondolván.
Nyugodt már kebelem. Fájdalmam szélvésze
Kitombolt, elzúgott, megszünt, elenyésze.

Alvó tenger a mult. Halálod a kőszirt,
A melyen reményim sajkája kettétört;
Ez a durva kőszirt most már olyan szépen
Áll a látkör végén a kék messzeségben;

És állani fog az szemem előtt váltig.
Szivemen lesz képed, Etelkém, halálig!
Függni fog szivemen képed, mint domború
Sirodnak fejfáján e hervadt koszorú.

(Pest.)

Igy is jó.

Megkopott a mentém préme,
A sarkantyúm rozsdás, görbe,
Nincs a kúcsmám félrecsapva,
Nincs a bajszom kipödörve.

Így is jó ily bús legénynek,
A kit elhagyott rózsája,
És lement a földbe mélyen
Hogy ne is nézhessek rája.

(Pest.)

Vachott Sándorhoz.

Szent a költő lantja,
A föld működését
Csillagtáborából
Őrszemekkel néző
Isten adománya:
Ő beszél a rezgő
Húrok énekében,
Majd vigasztalólag,
Majd pedig fenyítve,
Mint a nép erénye
Elvetett magvából
Vagy konkolyt arat, vagy
Tántorodva lép a
Nemesebb törekvés
Tiszta ösvényéről
A lealjasúlás
Iszapos gödrébe.
Szent a költő lantja,
És nekem nagyon fájt
Látnom, hogy van olyan,
És hogy nem kevés van,
A ki e szentséghez
Nem fél vakmerően
Nyúlni szennyes ujjal,
S hogy csak fényes álarcz
Sok költő beszéde,
Mely sötét szivének
Foltjait takarja.
Szebb örömeimnek
Napja volt azon nap,
Melyben a te kebled
Rejtekébe láttam,
S láthatám, hogy benned
Egy a költő s ember,
Hogy dalod, s dalodnak
Kútforrása, szíved,
Tiszta egyaránt, mint
A nap és sugára.
Bizalommal adtam
Kezemet baráti
Szoritásra, és te
Vissza nem taszítád;
S ha Etelke meghűlt
Szive ott alant nem
Porlanék a sírnak
Hold és csillagatlan
Éjjelében: ah, úgy
Tán nem csak barátod
Lettem volna egykor.
Megtörtént! A multat
A jelen keserve,
A jelen siralma
Vissza nem teremti.
Enyhítsd legalább te,
Enyhítsd a barátság
Balzsamolajával
Veszteségem sebjét,
És ne bánd, ha olykor
Elmerengve csüggök
Bámuló szemekkel
Hitvesednek arczán,
Oh ne bánd, barátom!
Hamvadó testvére,
A szegény Etelke

Elvesztett vonásit
Keresem csak ottan;
S ha lelek közülök
Bárminő kevést is:
A remények eldőlt
Tündércsarnokából
Szent ereklyeképen

Tartom emlékimnek
Drága kincstárában,
S őrzöm a felejtés
Eltörlő kezétől,
Mint a megfagyástól
Őrzi a világot
A meleg verőfény.

(Pest.)

Elfojtott könyek.

Úgy sirhatnék! megbántott valami,
Nagyon megbántott, mondhatatlanul.
És a felhővel a lélek rokon;
Megkönnyebbűl, midőn esője hull.

De én nem sírok, nem szívelhetem;
Megfogadám, hogy többé nem sirok.
El, könnyek! szivem úgy is oly üres,
Megfértek benne, oda folyjatok.

(Pest.)

Hír.

Mi hát az a hír, a költőnek híre?
Hogy annyi a bolondja és irígye.
Van-e, van-e, ki nem sovárg utána?
Van-e, van-e, kinek az nem bálványa?
S méltán! a hir fönséges terebély fa,
Királyi széknél pompásabb árnyéka,
Zöld ágait ki századokra nyujtja,

Rontó enyészet vésze nem fog rajta,
S hozzá magzatjai a késő világnak
Zarándokolni áhitattal járnak.
Oh szép, oh szép a hir borostyánfája!
Nem is csoda, ha hervadás nem bántja:
Hiszen tövét a meggyilkolt boldogság
Kiontott vére és könyűi mossák.

(Pest.)

A toronyban delet harangoznak.

A toronyban delet harangoznak,
A fejem tetejére süt a nap.
Hejh, ha olyan közel volna sírom,
Mint a milyen rövid az árnyékom.

Kihozta az ebédet a gyerek;
A mint látom, egy kis bort is küldtek.
Be savanyú! De csak kiüritem;
Hiszen még savanyúbb az életem.

Élet, élet, áldástalan élet!
Számadásod velem mikor végzed?
Mikor mondod: menj isten hirével,
Porladozzál porló szeretőddel!

(Pest.)

A világ és én.

Megvetésem és utálatomnak
Hitvány tárgya, ember a neved!
A természet söpredéke vagy te,
S nem király a természet felett.
A teremtés legutósó napján
Alkotott az isten tégedet;
Elfáradt már ekkor a munkában,
S így jelessé nem teremthetett.

Szeretélek téged egykor, s szívem
Veled hű szövetséget köte;
Megvetésem és utálatom lett
E szövetség kettős gyermeke;
Jól ismerlek, te nem érdemelsz mást,
Nem, mint megvetést és utálatot...
Szolgazsarnok! vagy nyalod más talpát,
Avagy talpad mással nyalatod.

S azt hiszed, tán, te nyomoru pára!
Mint te, én is olyan rab vagyok?
Azt hiszed, hogy én dicséretedre
Vagy gyalázatodra hallgatok?
Azt hiszed, hogy tettben és irásban
Engem aggódásnak férge rág,
És szorongva kérdezem magamban:
Mit fog erre szólni a világ?

Hidd, ha jónak látod; ámde tudd meg:
Én nem függök tőled semmiben;
A mily útat választott magának
Lelkem, rajta egyenest megyen.
És ha tetszik engem fölemelned,
Ám emelj föl, mint bálványodat;
Ha fölültetsz fejed tetejére,
Majd kirúgom szolgafogadat!

(Pest.)

Mulatság közben.

Most már mulassatok, kedves barátim,
Az én mulatságomnak vége van;
A tréfaságok, az elmés beszédek,
Az ének, a bor, mind haszontalan.

Az embernek mért is van gondolatja?
Lássátok, én olyan bolond vagyok:
Mikor legvigabb a jelen; jövőbe
Ragadnak rögtön a gondolatok.

Az a jövő! az a kegyetlen szélvész,
Mely szétzilál bennünket szerteszét;
S lesz-e azontúl még találkozásunk?
Vagy halljuk-é csak egymásnak hirét?

Igen, halljuk! majd elbeszéli a hir:
Ez és ez és ez nyugszik ... oda len ...
Haszontalan história az élet!
Miért is van, vagy mért nem végtelen?

(Pest.)

Szerelemvágy.

Szeretnék már szeretni újolag...
Mit ér a kert, ha rózsát nem terem?
Ha szerelemmel nem diszeskedik,
Mit ér az élet, ifjuság nekem?

Szerettem én, s csak búját érezém
A szerelemnek mind ez ideig,
S e bú mindennél édesebb vala,
Mire szívem csak emlékezhetik.

Oh istenem, ha gyötrelmében is
Ily boldogitó már a szerelem:
Hát akkor még minő lehet, ha a
Szívben szelid mosolygással pihen!

Lelkem bolyongó, hontalan madár,
Keresve száll; fészkét hol rakja meg?
Hol a leányszív, a mely megnyilik
Tanyát ohajtó érzeményinek?

De bár szeretni vágyok újolag,
A holt leánykát nem feledtem el:
A hegytetőn még űl a téli hó,
Midőn tövében már virág fesel.

(Pest.)

Költő lenni vagy nem lenni.

Légy átkozott, te átkos pillanat,
Melyben fogantatám,
S te, melyben kínnal a kín emberének
Költőnek szült anyám !
Oh költészet, te a
Gyanútalan sziv csalfa pókhálója,
És azután foglyodnak
Oly irgalomtalan fojtogatója!

Véremből már te oly sokat szivál,
Mérges fulánku pók!
De szálaid bármilyetén kuszáltak,
Még elszaggathatók:
Letépem azokat,
Bármint keresztülszőtték-fonták szívem;
S ha összenőttenek már,
Úgy vélök együtt szívem is kitépem!

De véremből e gyilkos férget én
Többé nem hizlalom.
Ugy is mi lenne a kiszívott, elfolyt
Vérért a jutalom?
Dicsőség legfölebb,
Ez a szem fényét elvakító semmi;
És még az is nagy kérdés,
E semmi is fog-e jutalmam lenni?

Széles folyódon úszom ezután,
Oh mindennapiság!
Ballagsz velem majd, és csendes folyásod
Sziklák közé nem vág.
Nem lesz hírem, nevem,
Tán a boldogság karjai sem várnak;
De lesz mégis nyugalmam,
S a nyugalom fele a boldogságnak.

És elnémuljak mindörökre hát?
Egy hangszer életem;
E hangszer ép még, s azt, mint elromlottat,
A szögre föltegyem!
Hallgasson örömem?
Ne légyen hangja többé fájdalmamnak?
Hallgathat-é a tenger,
Midőn hullámin szélvészek rohannak?

Nem, költészet, nem hagylak el soha,
Mert nem hagyhatlak el!
Táplálni foglak a gyötört kebelnek
Legforróbb vérivel.
Nem bánom, tépj, emészsz,
Másoktól meghallgattatást sem várok;
Azért éneklek, költök,
Mig végső csepvérem ki nem szivárog!

(Pest.)

A nap.

Mi az a nap? mi az a nap?
Nem is nap az tulajdonkép.
Ugyan mi hát? Hát semmi más
Mint egy nagy szappanbuborék.

Valami óriás fiú
Kifúja reggel keleten,
S szétpattan este nyugaton...
És ez mindennap így megyen.

(Pest.)

Gyors a madár, gyors a szélvész . . .

Gyors a madár, gyors a szélvész.
Gyors a villám;
Hanem az alföldi betyár
Még gyorsabb ám!

Ma ő kelme csikót szerez
Kecskeméter.,
Szent-Mártonnál az nap át is
Megy a réven.

Holnap a csikót eladja
Fehérváron,
Eladja, még újat is lop
E vásáron;

Holnapután már valahol
Becskereken
Lovagol egy karcsu fakón:
A deresen.

(Pest.)

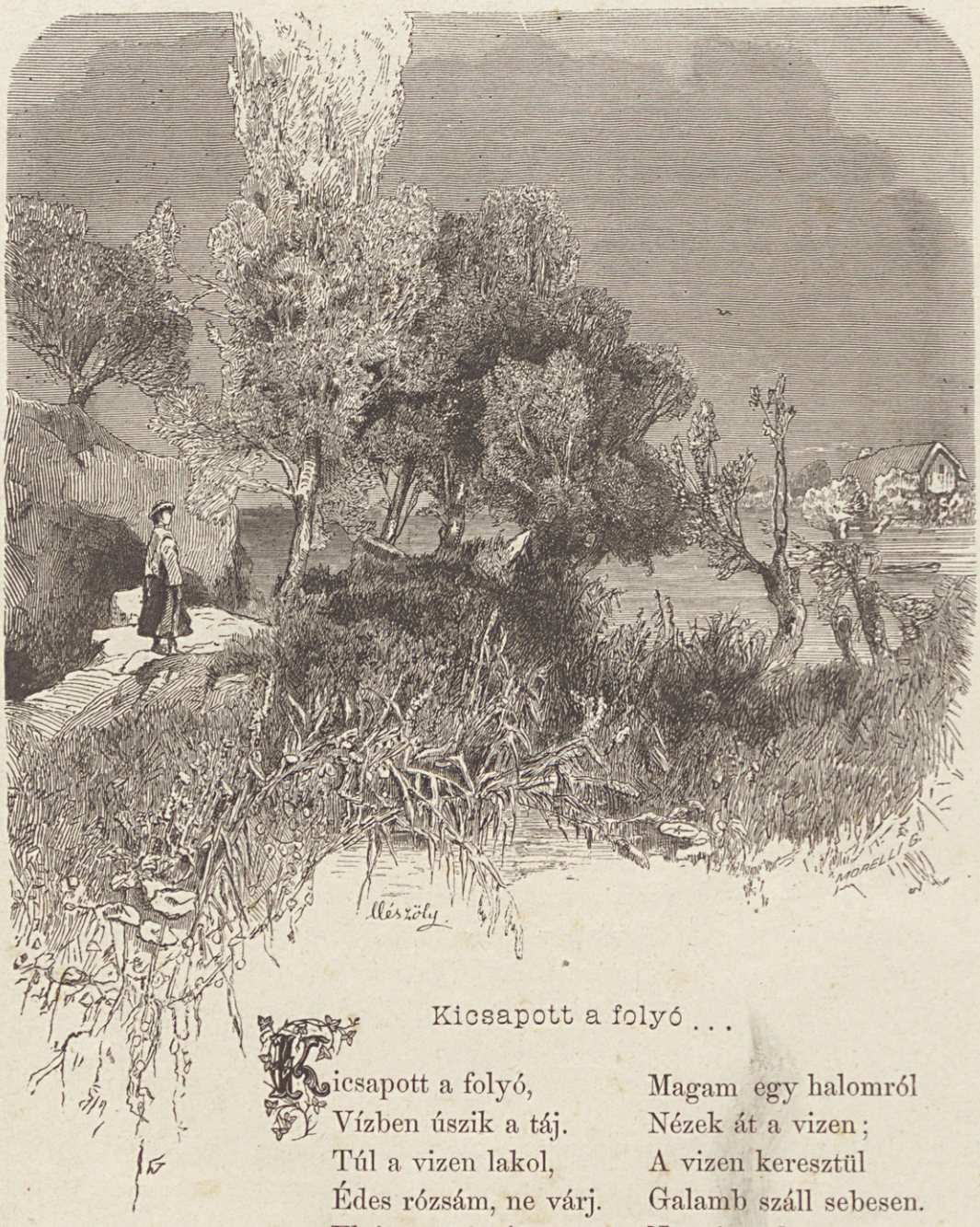

Kicsapott a folyó . . .

Kicsapott a folyó,
Vízben úszik a táj.
Túl a vizen lakol,
Édes rózsám, ne várj.
Elvitte az árvíz
A töltést, a hidat;
Amott megy a hidból
Az utósó darab.

Magam egy halomról
Nézek át a vizen;
A vizen keresztül
Galamb száll sebesen.
Nem is tudom ugyan,
Galamb-e igazán,
A mi ott száll, vagy az
Én sohajtásom tán?

(Pest.)

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA DEBRECEN
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Pest.

Ijába, Pest csak Pest, tagadhatatlan!
S én Pestnek mindig jó barátja voltam,
És a hol csak kell hát pártját fogom.
Volt itt nekem sok kellemes napom.
Kivált h' az utczán kóborolhatok,
Az angyaloknál boldogabb vagyok.
Egy óriás kigyó bámészkodásom,
Végig huzódik a népsokaságon.
S aztán itt minden olyan érdekes,
A sziv örömében csak úgy repes.
A vargainasok pofozkodása,
A bérkocsiknak embergázolása,
A zsebmetszők, a pörölő kofák
Az embert mind igen mulattatják.
S azt kell még látni, hogyha szép időben
Sétára kél a tarka-barka nőnem:
Mi szépek ők, mi szépek, teringette,
Elől kifestve és hátul kitömve.
Hát a hol a dicső arszlánok járnak!
Azt nevezem aztán baromvásárnak.

(Pest.)

Orbán.

Komor, mogorva férfiú
Volt Orbán,
Bár oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
De hisz mogorva ép azért
Volt Orbán,
Mert oly vidám hajnal pirult
Az orrán.

(Pest).

Oka egyébiránt maga
Volt Orbán,
Hogy oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
Tömérdek borfélét ivott
Meg Orbán,
Vidám hajnal azért pirult
Az orrán.

Téli világ.

egölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, tánczol a tányéi
A borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A napszámos, napszámosné
Tuskót fürészel és hasít;
Darócz pólyában gyermekök
A szélvészszel versenyt visít.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Jár nagy léptekkel föl s alá
A katona az őrhelyen,
És számlálgatja lépteit;
Kinjában mást mit is tegyen?
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A hosszu lábu drótos tót
Kopott gubáját czepeli;
Az orra érett paprika,
S hidegtől folynak könnyei.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Barangol a vándor szinész
Egy falutól a másikig;
Meleg ruhája nincs ugyan,
De mindazáltal éhezik.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Hát a czigány? Vaczog foga
A rongyos sátorok alatt:
Kopogtat a szél, és bemegy,
Bár a czigány nem szól: szabad!
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában

Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fúj a szél, tánczol a tányér
A borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

(Pest.)

Rosz verseimről.

Tán én nem tudnék irni
Mindig jó verseket?
De szivem fő erénye
Az emberszeretet.

Valóban! Már pedig ha
Mindig csak jót irok,
Mivé lennének úgy a
Szegény kritikusok?

(Pest.)

Időnkint valamicske
Ezeknek is csak kell,
S ők minden hulladékot
Gyönyörrel falnak fel.

Rágódjanak szegények.
Csak elősködjenek!
Hiszen, ha nem csalódom,
Tán ők is emberek.

Egy szép hölgy emléke.

Hódámat tolvajtól nem féltem én,
Mert oly üres mint sok tudós feje.
Szivemben hordom kincseim; szivem
Sok szép emlék kincsével van tele.

Ah, mon díeu, ha végig gondolom
Egy gőzhajói utazásomat!
Minő boldogság! úti társamúl,
Egy gyönyörüséges szép hölgy akadt.

Hölgyek körül én szégyenlős vagyok:
Előbb tehát csak némán bámulám;
Elszántam végre magamat, mivel
Oly nyájasan pillantgatott reám.

Kitudtam a beszélgetés között,
Hogy ő német szinésznő s Pestre mén...
Hohó, szinésznő, már kész a kaland!
Háborgó szivvel ezt gondoltam én.

S ebédre mentünk. Az ebédnél a
Szép hölgy bevágott vagy két itcze bort:
Hanem dicséretére mondhatom,
Nem is látszott meg rajta, hogy ivott.

(Pest.)

A sorshoz.

Egyet mondok, sors, kettő lesz belőle:
Nekem csak egy leány szerelmit add,
S érette én átengedem cserébe
Minden, de minden... adósságomat.

(Pest.)

Mi kék az ég!

Mi kék
Az ég!
Mi zöld
A föld!
Zöld föld felett, kék ég alatt a
Hangos pacsirta fütyörész;
Dalával a napot kicsalta,
A nap rá gyönyörködve néz.

(Eperjes.)

Mi kék
Az ég!
Mi zöld
A föld!
Zöld a föld, kék az ég, tavasz van...
És én oly sült bolond vagyok,
Hogy idebenn a szük szobában
Kadenczíákat faragok!

Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz.

Ah, börtönöm ajtaja megnyilt,
— Nem börtön-e a hivatal?
Csókolgat a drága szabadság
Édes, tüzes ajkaival.
De lelkem hová lett? merre, oh lélek,
Szárnyad suhogási merre vivének?

Mi messze, mi messze röpülsz már,
Végetlen előtted az ut;
Hijába suhanna utánad
A fecske, nyomodba se jut.
El lelkem után a messze világba!..
De vissza mi tart? szív, monddsza, mi bánta?

Távozni! e gondolat úgy fáj,
Ugy fáj nekem... és mi okért?
Volt itt szeretőm, hanem az már
A sírhalom éjibe tért.
És nem vagyok én már senki barátja.
E puszta üres szót lelkem utálja.

Pajtásaim! értetek a bú;
Elhagyni, fiúk, titeket,
Ez fáj nekem, ez szomorít el,
Ez ver kebelembe sebet...
De nem, mi vigadtunk minden időben,
Igy hát szomorú a búcsu se légyen.

Föl, czimboraság, vigalomra,
S pogány legyen a vigalom;
A bút kiürült poharakkal
Kegyetlenül üssük agyon,
Hogy, majd ha jön a sor kézszoritásra,
Őt könnyre fakadni senki ne lássa.

(Pest.)

Ki a szabadba!

Ki a szabadba! látni a tavaszt,
Meglátni a természet szinpadát!
Az operákban ki gyönyörködik?
Majd hallhat ott kinn kedves operát.

Megannyi páholy mindenik bokor,
A melyben űlnek ifju ibolyák,
Miként figyelmes hölgyek, hallgatván
A primadonna csattogó dalát.

A természetnek pompás szinpadán
A primadonna a kis fülmile:
Ki volna, énekesnők! köztetek
Merész, versenyre kelni ő vele?

És minden hallgat, és minden figyel,
És minden a legforróbb érzelem;
A kősziklák, e vén kritikusok,
Maradnak csak kopáran, hidegen.

(Eperjes.)

P . . . y Vilma kisasszonyhoz.

Ifjú szivecskéd legelőször játsza
A szerelemnek szép játékait.
Gyönyör nekem e játék láthatása,
Nem én vagyok bár, a kit boldogit.

Költőkebelnek nem szolgál szerencse,
Tudod szerelmem bús történetét:
Volt életemnek egy királyi kincse,
Koldús vagyok, mert azt eltemeték.

Ki is ne volna lelkesült néző ott,
Hol a szív első mozdúlásra kél?
Nem olyan-é ez mint ha rózsabokrot,
Virító rózsabokrot ráz a szél?

Szempilláidnak fekete virágán
A részvét könyharmatja reszketett,
Midőn előtted szívemet kitárám
És elbeszélém e történetet.

Az égő szív, ez a rózsának bokra,
Lengő fuvalmak érzményei,
S hull a bokorról a halvány arczokra
Piros levél, ha a szél lengeti.

Ekkor, leányka, jó leányka, téged
Édes testvéreműl fogadtalak.
Kössük meg ezt a drága szövetséget
Egy csókkal, Vilmám, és én áldalak.

Ha szép orczádat ekkép égni látom,
Oh lyányka, szived érzményitül
Derül kissé az én sötét világom,
Mit szerelemnek napja elkerül.

Különben is te voltál, a ki mondád,
Hogy megcsókolni a költőt szabad:
Szép állitásod, lyányka, teljesitsd hát:
Tedd ajkaimra testvércsókodat!

(Losoncz.)

Az erdei lak.

(Költői verseny Kerényi és Tompával.)

Mint a szív az első szerelemnek titkát,
Rejti a kis kúnyhót bérczek koszorúja;
Meg nem árt erőtlen szalmaföldelének,
Ha dühét a szélvész e vidékre fúja.

Szalmafödelét beárnyékozza hűsen
Susogó erdőség rezgő lombozatja,
Min magát a vígan fütyülő rigófaj
És a búsan búgó vadgalamb ringatja.

Mint a kergetett őz; fut le gyors futással
Kis patak magasról a völgy mélységébe;
Kétfelől virágok, mint kaczér leánykák,
Kandikálnak a víz fényes tükörébe.

S a virághlyánykákhoz jőnek az imádók,
Égő szenvedélylyel jőnek a vadméhek,
S élveznek szerelmet. Hej, de sok megjárja!
Vízbehullás vége részeg örömének.

A nap és a szellő szánakozva nézi:
Levelet hajit le a szellő, számára;
És ha fenn űl már ez életmentő sajkán,
Megszárítja szárnyát a jó nap sugára.

A hegyek tetőin duzzadó emlőkkel
Jár az anyakecske gödölyéi mellett.
Kikerült ettől s a vadméhektől mindíg,
Mi a kunyhó kicsiny asztalára kellett.

S búgó vadgalamb és fütyölő rigófaj
Nem félnek, hogy őket csalják lépvesszőre:
Önmagáról tudja e lak népe, milyen
Édes a szabadság tiszta levegője.

Nincsen itten rabság, nincsen itten úrkény,
Mely parancsolatját mennydörögve adja;
Csak az égi háborúnak zeng koronkint
Istentiszteletre buzdító szózatja.

És az isten jó, ő nem soká haragszik;
A dorgáló felhők torkait bezárván,
Újolag mosolyg, a megengesztelődött
Isten mosolygása: tündöklő szivárvány.

(Eperjes.)

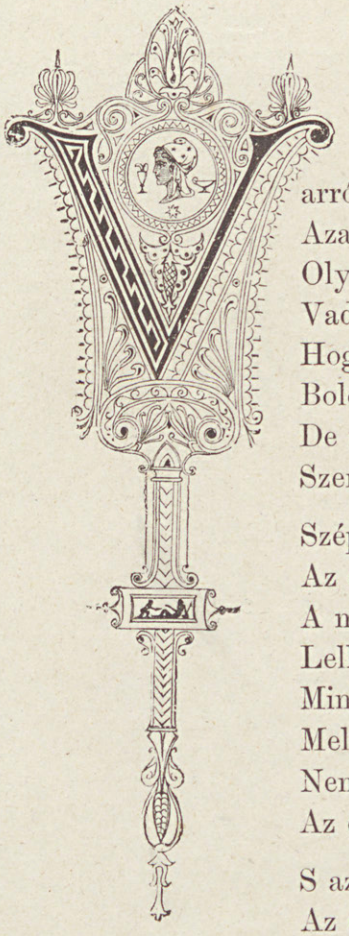

A varró leány.

Varró leány a szeretőm,
Azaz hogy én őt szeretem,
Oly fenhangon kiáltja ezt
Vadúl ugrándozó szivem,
Hogy semmi kétség benne.
Bolondos egy história talán;
De már egyéb nincs hátra:
Szeress te is, te szép varró leány!

Szép vagy, de szép orczáidat
Az ember addig nézi csak,
A míg nem látja sugarát
Lelked dicső villáminak.
Minden szavad egy villám,
Mely szem fényét ölő szikrákat hány:
Nem ismerem még párod
Az elmésségben, szép varró leány!

S azonkívül hogy tündökölsz
Az elmésség sugáriban:
Ki oly könnyen megbukhatál,
Erényednek köz híre van.
Elmés vagy, mint az ördög,
S jó, mint az angyal: hogy ne hajtanám
Meg térdeim előtted,
Te szép, elmés, te jó varró leány!

Meghajtom ime térdemet.
Emelj föl engem szívedig:
Ennél följebb nem vágyok én.
Hisz' ott a meny, a hetedik.
Itt várok térdepelve,
Ruházd a »szerető« czimet reám,
Vagy varrd meg szemfedőmet,
Ha nem szeretsz, te szép varró leány!

(Losoncz.)

Van a nagy alföldön csárda sok . . .

Van a nagy alföldön csárda sok.
Azok közt: a kiket én tudok,
Legkülönösebb a Betekints:
Ennek széles földön párja nincs.

Menni akar, de csak dűledez,
Mint ivója, kiben sok a szesz!
Födele is félre van csapva,
Mint a részeg ember kalapja.

(Kézsmárk.)

Paripámnak az ő szine fakó . . .

Paripámnak az ő szine fakó,
Szőre, mint a vert arany, ragyogó:
Paripámnak az ő neve »Csillag,«
Gyors a lába mint a hulló csillag.

Hejh szép lovam, hejh jó lovam, fakó!
Hol az egyik lábadról a patkó?
Hadd vigyelek, lovam, a kovácshoz,
Azután majd vigy el a rózsámhoz.

Hejh, tüzes a kovácsnak a szene.
De tüzesebb rózsámnak a szeme;
Hejh, lágy a vas a kovács szenétől,
Lágyabb szivem a rózsám szemétől.

(Igló.)

Piroslik már a fákon a levél . . .

Piroslik már a fákon a levél,
Süvölt köztök, süvölt az őszi szél;
Homályos a nap, a mező deres;
Pásztor, betyár meleg tanyát keres.

Meleg tanyát a pásztor csak talál,
Vár ott reá kulacs bor, tele tál;
Ha kifogy a kulacs bor s tele tál,
Lágy párnán felesége vele hál.

Betyár embernek jó tanyája nincs,
Mindenfelől csörög rá rabbilincs;
Száraz bokorban huzza meg magát,
Átkozza a hűs őszi éjszakát.

(Dömsöd.)

Fekete kenyér.

Miért aggódol, lelkem jó anyám,
Hogy kenyeretek barna, e miatt?
Hisz' meglehet: ha nincs ide haza,
Tán fehérebb kenyérrel él fiad.
De semmi az! csak add elém, anyám,
Bármilyen barna is az a kenyér:
Itthon sokkal jobb ízű én nekem
A fekete mint máshol a fehér.

(Szalk-Szent-Márton.)

Holdvilágos éj.

A hold az égen egy ezüst lant,
Megannyi húr a sugarak;
A hold ezüst lantján a szellők
Szellemkezekkel játszanak.

Egy faluhoz közelg a vándor,
Egyúttal költő is talán.
Mert úgy elandalodva csügg a
Holdon s elömlő sugarán.

Megy, megy tovább a méla vándor,
S eléri végre a falut;
A faluban csend, néma csend van,
Népsége régen elaludt.

A kántor háza kapujánál
Szép hajadon leány zokog;
Az este hűs, ő pongyolában,
Reszketnek a gyöngéd tagok.

A vándor arra ballag és szól:
»Mi lelt, mi lelt, szép hajadon?
Felelj, legszebbik holdsugár te,
Segithetek-e bajodon?

Hűségtelen kedvest siratsz tán?
Ha én lehetnék kedvesed,
Olyan lennék, hogy a világ még
Nem láta oly hűségeset.

Légy holdvilágom, szép leányka!
S nem bánom, a sors bármit ad,
Legyen örök éj létem: csakhogy
Örökké lássam holdamat!«

Igy szólt a vándor lelkesedve.
De a lyányka nem felel,
Csak áll és némán nehezíti
Kis kendejét könyűivel.

A hold a kántor szobájába
Sugárait most beveti;
A kántor, a lyány részeg apja,
Ben feleségét döngeti.

(Hatvan.)

Rég veri már a magyart a teremtő.

ég veri már a magyart a teremtő:
Azt sem tudja, milyen lesz a jövendő?
Lesz-e még ezen a földön jó napja?
Örüljön-e? búsuljon-e? nem tudja.

De ha isten bút adott e nemzetnek,
Azt is adott, mivel a bút ölje meg:
Hol terem több jó bor és több szép leány
Mint itt belül Magyarország határán?

Leányt ide, leányt az én ölembe!
Hadd szoritsam két kezemmel szivemre,
Hadd szíjam ki édes lelkét csókommal,
Vessek számot sok keserű bajommal.

Hát az a bor? Hejh, a borral ide már!
Sírja belém piros könnyét a pohár!
Piros könye tüzes mint istennyila,
A kialudt életet is meggyujtja.

Te meg, czigány, húzd rá, majd kifizetem;
De úgy húzd, hogy megrepedjen a szivem,
Repedjen meg örömébe, bújába' . . .
Igy vigad a magyar ember, hijába!

(Pest.)

Fresco-ritornel.

Mihelyt megpillantottalak, menyecske,
Bordám alatt ez a kis húsdarab
Ugrálni kezdett mint sziklán a kecske.

Azóta mellem folyton égő katlan,
S a láng mindig tovább, tovább harap . . .
Csak te ne volnál oly meggyujthatatlan!

Kebled fehérlő mint az alabastrom,
De búm sötét mint holmi ócska klastrom,
S csak a halál lesz dúlt szivemre flastrom.

(Igló.)

Búcsu Kún-Szent-Miklóstól.

Szól a kakas innen-onnan
Viradóra.
Kivígadtunk, takarodjunk
Nyugovóra.
Hejh, ennek a mai napnak
Nagy az ára . . .
T'om, sokáig fáj belé a —
Fáj belé a kezem szára.

Fáj az én jobb kezem szára
Véghetetlen,
Mert nagyon sok telt palaczkot
Emelgettem;
De ha fáj is a karom, tán
Útjára
Fölbirom még e palaczkot —
E palaczkot . . . bucsuzásra.

Ki veled, bor, ki veled, bor,
Az üvegből!
Tele sírom könnyeimmel
Két szememből;
De magam sem tudom én, hogy
Majd az benne
Fájdalomnak vagy örömnek —
Vagy örömnek lesz-e könnye?

Mostanában a keblemnek
Megtelése
Fájdalomnak és örömnek
Vegyülése:
Az örömem onnan ered,
Mert itt voltam;
El kell mennem: innen ered —
Innen ered a fájdalmam.

Kiskunsági Szent-Miklósnak
Ifju népe!
Benyitottál a szivemnek
Közepébe;
Hejh, pedig e szivközép, ez
Szentek szente,
Nem sok ember fordult meg még —
Fordult meg még eddig benne.

De kinek meg helyet adtam
Egyszer itt benn,
Az ugyan ki soha többé
Nem megy innen.
Ezután ugy nézzetek hát
A szemembe:
Rabok vagytok mindörökre —
Mindörökre a szivembe'!

Hát közöttetek, ha újra
Visszatérek,
Lesz emléke e barátság
Ünnepének?
Ünnep volt ez, a barátság
Szép ünnepje;
Nem is hiszem, hogy valaki —
Hogy valaki elfeledje.

Mostanáig itt vigadtunk
Tennap déltől!
Nem csoda hát, ha kissé a
Fejem szédül . . .
De azért jó tudom ám, hogy
Mit miveltünk:
Ettünk, ittunk, tánczot jártunk —
Tánczot jártunk, énekeltünk.

(Kún-Szent-Miklós.)

Ilyen a magyar mulatság.
Már hijába!
Ha iszik, hát jár a nyelve,
Jár a lába.
Hejh, csak oly gyors lenne honja
Haladása,
Mint lábának, hogyha tánczol —
Hogyha tánczol, a mozgása!

Hanem hiszen száz szónak is
Egy a vége;
Legyen rajtatok, barátim,
Áldás, béke!
Legyen oly vig mind halálig
A pályátok,
A mily vigak valamennyin —
Valamennyin ma valátok!

Hejh, ha volna ősz: elszállna
Már a gólya;
Mennék én is már, ha még egy
Szóm nem vóna.
Kimondjam-e vagy ne mondjam?
Eh, kimondom!
Mit szóltok rá, mit nem szóltok —
Mit nem szóltok, semmi gondom.

Amott virít Szent-Miklósnak
Egy rózsája . . .
Hejh, csak soha ne is néztem
Volna rája!
Vagy ha már megbűvölt édes
Arczulatja;
Hadd lennék én, a ki őtet —
A ki őtet leszakasztja!

Gyalázatos világ.

Gyalázatos világ! mit nem gondolsz ki még?
Hogy szivemet sebezd . . .
De mért panaszlanék?
Hisz a mi megtörtént: mind, mind várhattam ezt.
Az én pályám nem mindennapi pálya,
S ki új utat tör, gaz és tüske várja.

Uj pályámon paréj, tövis közt gázolok,
De megyek egyaránt,
Bár fájdalmas dolog,
Ha sziszegő kigyók mérges fulánkja bánt.
(Az én utamban sok a kigyófészek,
S hogy eltiporjam, én beléje lépek!)

Jó, hogy sebemre az ég orvosságot ad:
Keblem varázsfüve
A büszke öntudat,
Mely tőlem már oly sok fájdalmat elveve,
Ha ez nem volna, a kigyók marása
Eddig szivemnek közepében ásna.

Mardossatok csak hát, ti kígyófajzatok;
Eltiprom köztetek,
Kit eltiporhatok;
S a kit nem, azt majd az idő gyilkolja meg
Mert az idő a jobb lelkek segéde,
Kiáll ezeknek védelmezésére.

Idő, hű gyámolóm! benned megbizhatom,
Ha úton-útfelen
Sárral dobáltatom:
Ha senki nem lesz is, leszesz te majd velem;
A melyet a szennyes világ dobott rám,
Megtisztitod te majd a sártul orczám!

(Pest.)

Egy hajfürthöz.

Barna lyányka szép fejéről
Kaptam e hajfürtöt én;
Én s e fürt együtt pihentünk
A leányka kebelén.

A bucsúnak órájában
Adta emlékül nekem;
A bucsú órája óta
Mindig itt volt szívemen.

Oh ha nézem e hajfürtöt,
Minden percz eszembe jut,
Melyben a boldogság szárnyán
Mennybe nyilt előttem ut;

A letünt szerelmi órák
Körülöttem lengenek
Mint vidám csillagsugáros
Túlvilági szellemek.

Nézlek, nézlek, drága hajfürt,
Hosszan nézlek tégedet,
A ki üdvem holt időjét
A sírból kivezeted.

Hosszan függenek te rajtad,
Oh szép hajfürt, e szemek,
Hosszan, hosszan, és utószor,
Minthogy már — mást szeretek.

(Pest.)

Líliom Peti.

Líliom Peti volt ám csak
A derék legény!
Alig akadt volna párja
A föld kerekén.

Emberül megült ő minden
Paripa hátán;
Le nem vetette volna a
Hétfejű sárkány.

A mennyi bor öt más embert
Döntött volna meg,
Annyi még jó formán meg se'
Kottyant Petinek.

S a hol vele elvágtatott
Gyors paripája,
Majd megveszett a falusi
Lyányság utána.

De nyakravalója lett a
Hóhér kötele . . .
Mért? Azért, mert Angyal Bandi
Lelke bújt bele.

(Pest.)

Képzetem.

Még mit nem mondanak!
Hogy az én képzetem
Alant jár; magasra
Föl nem röpithetem.
Lent jár a föld szinén,
Ha úgy tartja kedve,
Sőt a föld alá is
Van gyakran sülyedve;
Mint búvár sülyed a
Mélységnek mélyére,
A legmélyebb tenger,
A sziv fenekére.
De ha mondom neki:
»Szállj a magasra fel!«
Felszáll, s a légben mint
Pacsirta énekel.
S ha ekkor biztatom:
»Még följebb, képzetem!«
Vele a sasokat
Rendre megkergetem.
A sas mind elfárad,
De nem fárad ő el,
Egy utat kezd a leg-
Magasabb felhővel.
És a felhőknek sem
Társa ő sokáig,
Egyenest fölfelé
Tör az ég boltjáig;
És ha ekkor épen
Napfogyatkozás van;
Az elsötétedett
Nap mellett, elsuhan;
Elsuhan mellette,
Egyet pillant rája,
S megkerűl a napnak
Elveszett pompája.
És az én képzetem
Még ekkor sem pihen,
Hanem a legfelső
Csillagzaton terem,
S ott, hol már megszűnik
Az isten világa,
Uj világot alkot
Mindenhatósága . . .

(Pest.)

Piroslik a kecskerágó . . .

Piroslik a kecskerágó
Szőlő árka mellett.
Az árokban tehéncsordás
Kutyája megellett.

Tehéncsordás, vizbe ne hányd
A kutyakölyköket!
Tudod-e hogy sok legénynek
Tetszik feleséged?

Alattomban környékezik
Házad a legények:
Uszítsd rájok a kutyákat,
Majd mikor felnőnek.

(Pest.)

Falun.

Király vagyok most minden alkonyon:
A nap pirosló fényt lövel reám,
A nap pirosló búcsusúgara
Biborra festi egyszerű ruhám.

Gyönyörrel járom estenként a tájt,
Kilépvén a kis házfödél alól;
Porfellegekben a nagy ég alatt
A haza térő nyáj kolompja szól.

Elandalodva hallom e zenét,
Elandalodva szemlélek körűl;
És messze látok, mert mindenfelé
Megmérhetetlen rónaság terűl.

A rónaságnak messze tengerén
Imitt-amott áll egy fa, mint sziget,
S hová imát küld a mohamedán,
Kelet felé ez hosszu árnyat vet.

Miként csatában a sebzett vitéz,
Elvérzik a nap végre, s elesik;
S mint a dicsőség a vitéz halált,
A napot csillagok s hold követik.

Körűlem éj van, fényes éjszaka;
A csillagfényes éjben méla csend,
Oly csend, hogy szinte vélem hallani,
Mit a holdban szent Dávid lantja zeng.

A szomszéd tóból a vadlúdakat
Látom csapatban messze szállani;
Szivemből is föl és elszállanak
A nagyravágyás, hír vad álmai.

(Szalk-Szent-Márton.)

Feledni kezdem Pestet és zaját,
S jövendőm minden büszke terveit:
Jobb lenne élnem, igy gondolkodom,
Jobb lenne élnem elfeledve itt.

A fölmagasztalt nagy nevek között
Ne hangoztassa senki nevemet,
Csak szőlőm és szántóföldem legyen,
Termők piros bort s fehér kenyeret.

S midőn szőlőmből s szántóföldemről
Házamba térek este; hozza be
Majd a piros bort s fehér kenyeret
Piros menyecskének fehér keze.

S ha a késő halálnak újjai
A férj és nő szemét majd befogák:
Tegyék egy sírba a két aggastyánt
Nem tettetésből síró unokák.

Virágos kert a költő szíve.

Virágos kert a költő szíve,
De másnak termi a virágokat;
Mig ezeket szétosztogatja,
Önön magának csak tövis marad.

És pillangó a költő lelke;
Szegény pillangó! neki megesett:
Addig bolyong a puszta kertben,
Mig összetépik őt a tövisek.

S a puszta kert s tépett pillangó
Eszébe sem jut senkinek talán,
Midőn élvezettel mereng a
Szegény költő martirkoszoruján.

(Pest.)

Három szív története.

I.

Volt egy lovag, kinek nem volt hazája,
Mert rajt' ütének ellenséges népek,
És pusztulás lett, mit hozának rája
Komor fényében a csaták tüzének.
Komor fényében a csaták tüzének
Piroslott a lovag hős arcza szinte,
S piroslott vére, melyet bőven önte
Megmentésére a hon életének.
De hasztalan folyt a lovagnak vére;
Ő megmaradt és honja véget ére.
S a hontalan lett fának eltört ága,
Mit a fáról a fergeteg törött le,
S mit ez most kerget a széles világba,
Midőn a felhő ott szállott fölötte,
A hol volt a ledöntött hon határa,
Megállott és letérdepelt hantjára,
Hogy könnyeit végső cseppig kisirja
A földre, mely holt nemzetének sírja;
Mert könye volt egyetlen kincse, melyet
Elvesztett mindenéből még megtarta;
S ezt tékozolni másra nem akarta.
Megindult, és ment tompa búja mellett,
Mely árny képében őt folyvást kisérte.
Midőn kifáradt már a bujdosásban,
Csöndes vidékbe megpihenni téré
Egy idegen nép távol országában.
És gondolá azt is, hogy őt halála,
Ha egy helyen lesz, hamarabb találja;
S ha rá hull a halál fehér virága,
Beteljesűlve minden kívánsága.

Ezt várta ő a csendes zárt vidéken,
Hová fáradtan megpihenni tére,
S hol élt egy lyányka, olyan ifjuszépen,
Hogy a vidéknek vált bámult diszére.
De ő a lyányka szépségét nem látta;
Semmit sem látott, csak romját honának,
Nem látta, hogy rá gyakran szállt a lyányka
Tekintetének csillagos világa —
S tekintetei mi lángolók valának!
Igy a leányka napjai folyának,
S arczára halvány liljomot festének
Gyötrelmei a szólni nem merésnek:
Mert mit mondhatna a fényes lovagnak,
Mit mondhat ő, ki, bár eléggé gazdag;
De pór szülőknek egyszerü magzatja?
És a vidéket még egy ifju lakja:
Szegény fiú, a legszegényebb szolga,
Tengődve éli nyomorú világát,
Kit tán megölne sok fárasztó dolga,
Ha nem láthatná néha a leánykát;
A titkon bámult lyányka láthatása
Fogyó erője meghozó varázsa.
Fél rá gondolni, hogy kérjen szerelmet
A pór, de gazdag szűlők gyermekétől,
Ő, a kinek ha jut száraz kenyérből
Egy-két nagyobb falat, sorsán örülhet.
S ő mégis boldog, és azzal beéri,
Hogy a leánykát messziről kiséri.

II.

És a lovagnak kondult a nagy óra,
Mely e világból őt egy másba vitte,
A hol bitor kény mennykövit nem szórja
Az ártatlanság népének fölötte.
Letették őt az anyaföld ölébe;
Követ nem tettek a halom fölébe,

Mely pajzsa lett az élet búja ellen . . .
Miért is volna kő? A lyányka szive,
Halála által, kő lett, érzéketlen;
S ha nincsen érzés a sziv birtokában,
Az ember mit keressen a világban?
Nem volt a lyányka sem sokáig földi:
Lefekvék, honnan senki fel nem költi.
És a szegény, az árva, árva szolga,
Tüntén egyetlen gyönyörűségének,
Az élet terhét hogy viselte volna?
Végét vetette terhes életének.

III.

Az éjszakának sír-nyitó felében
Fölkél a szolga; és a helyre mégyen,
Hová temették a kedves leánykát;
Akarja látni élte szép bálványát.
De a leánynyal nincs találkozása,
Mert a leány a sírból szinte eljár,
Hogy a lovagnak szellemét meglássa,
S ott vár, ott vár, de szinte hasztalan vár;
Mert a lovag száll messze, messze tájra,
Elszáll megnézni: rab-e még hazája?

(Pest.)

A jó öreg kocsmáros.

Itt, a honnan messze kell utazni, míg az
Ember hegyet láthat, itt a szép alföldön,
Itten élek én most megelégedéssel,
Mert időm vidáman, boldogságban töltöm.
Falu kocsmájában van az én lakásom;
Csendes kocsma ez, csak néha zajlik éjjel.
Egy jó öreg ember benne a kocsmáros . . .
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Van szállásom itten s ennem-innom ingyen,
Soha sem volt ennél jobb gondviselésem.
Az ebédre nem kell senkit is megvárnom,
És mindnyájan várnak én rám, hogyha késem.
Csak egyet sajnálok: az öreg kocsmáros
Összekoczczan néha jó feleségével;
No de a mint összekoczczan, meg is békül...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Elbeszélünk néha a letünt időkről.
Hejh, régibb idői boldogak valának:
Háza, kertje, földje, pénze, mindene volt
Alig tudta számát ökrének, lovának.
Pénzét a hitetlen emberek csalása,
Házát a Dunának habjai vitték el;
Igy szegényült el a jó öreg kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Alkonyúló félben van már élte napja,
S ilyenkor az ember nyúgodalmat óhajt,
S ő reá, szegényre, a szerencsétlenség,
Ő reá, mostan mért legtöbb gondot és bajt.
Fáradoz napestig, vasárnapja sincsen,
Mindig későn fekszik, mindig idején kel;
Mint sajnálom én e jó öreg kocsmárost...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Biztatom, hogy majd még jóra fordul sorsa;
Ő fejét csóválja, nem hisz a szavamnak.
»Úgy van, úgy,« szól később, »jóra fordúl sorsom,
Mert hisz' lábaim már a sír szélén vannak.«
Én elszomorodva borulok nyakába
S megförösztöm arczát szemeim könnyével,
Mert az én atyám e jó öreg kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

(Szalk-Szent-Márton.)

Az utósó ember.

Mi az fölöttem? ég vagy sírbolt?
Igen, sírbolt, a melyben a föld,
Ez óriás koporsó fekszik.
És ott fejem fölött az a fény
A nap? vagy a sírbolti lámpa?
Igen, sírbolti lámpa, melynek
Bágyadtan pislogó sugára
Sötétségét a síri éjnek
Halvány piros-sárgára festi.
S mily hallgatás!... De, hah, mi zen-
A némaságnak közepette? [dül
Madárszó vagy leánydal? Oh nem!
A férgek rágják a koporsó
Behunyt szemű, hideg lakóit.
Igen, behunyvák a szemek mind,
Melyekben egykor szerelemnek
S gyűlölségnek szikrája lángolt,
S a melyekből oly undorítón
Nézett ki, mint a kéjleányok
A bordélyházak ablakából,
A gőg, irígység, elbizottság,
A megvetés, alázatosság.
Behunyvák a szemek, s hideg már
A szív, e kis pokol, a mely száz
Meg száz ördögnek volt tanyája,
Hol a bünök máglyája égett
Kivamvadatlan lángolással.
Hanem már mindennek vége.
Alszik már a becsületorzás,
Barát- s honárulás, s egyéb szörny,
S a mely őket nyomban követte,
A lelkiösmeret marása.
De ez nagyon régen halt már meg,
Az újabb kornak nemzedéke
Ismerte ezt csupán hiréből. —
Mindennek vége. Minden alszik.
Becsukva a szem. Hülve a szív.
Csak én magam vagyok még élő
A sírbolt roppant üregében,
S tünődöm, egy vendégre várván,
A késedelmező halálra.
Halál, mért nem jösz? félsz talán, hogy
Megbirkozom veled s legyőzlek?
Ne félj! nem az vagyok, ki voltam,
Ki egykor vakmerő kebellel
Daczoltam sorssal és világgal.
Bátran jöhetsz. Meg nem támadlak.
Hagyom magam. Erőtelen hang
Leszek. Te szélvész légy. Sodorj el.

(Pest.)

—o—

Magyarország.

Te sem termettél ám szakácsnak,
Magyarország, édes hazám!
A sült egy részét nyersen hagynád,
S elégetnéd más oldalán.
Mig egyfelől boldog lakóid
Megfúlnak a bőség miatt,
Hát másfelől meg éhhalállal
Megy sirba sok szegény fiad.

(Eperjes.)

—o—

Ifjuság.

Mondják hidegnyugalmasan
Az öregek:
Szilaj, bolond fiú vagyok,
Csendesb legyek.
Vénség az életnek viszhangja csak,
E tompa hangok meg nem bántanak.

Szilaj vagyok, igaz; s bolond?
Az is lehet.
Az észt tanácsra nem hivom,
Csak a szivet.
No de fejemnek is hasznát veszem:
Reá bokrétás kalpagom teszem.

S a sziv nem rosz tanácsadó,
Higyétek el.
Az észnél gyakran messzebb lát
Sejtelmivel.
Az ifju szíve lánglobogva ég;
Világit ez, midőn sötét az ég.

S szolgál a szív nem csak vezér-
Szövétnekűl.
Bal sors telében életünk
Gyakorta hűl, [nánk,
S az ész miatt akár megfagyhat-
De szívünkben fölmelegít a láng.

És ne higyétek csendes öregek,
Hogy tán megárt,
Ha túllobogja is a fiatal
Tűz a határt;
Föl szoktak gyujtani egész mezőt,
S lesz égés által ez gyümölcsözőbb.

(Pest.)

A hűtelen barátokhoz.

Derék fiúk, mint hagyogatnak el! . .
Eredjetek csak isten hírivel;
Hagyjátok itt a fát, ti levelek,
A fát, e szívet, melyen függtetek.
Az őszi szél, mely titeket lefú,
Majd elmulik, nem lesz örök korú;
S ha eljövend ismét a kikelet,
Fog kapni a fa új leveleket.
De tudjátok: többé ki nem virul
Az a levél, mely fájáról lehull.

(Pest.)

Imádságom.

Elkárhozástól félt szegény anyám,
S talán féltése nem alaptalan.
Tart tőle — s ebben igazsága van —
Hogy már régóta nem imádkozám.
Imádkozom hát: íme két kezem
Szent áhitattal összekulcsolom.
Hallgass meg engem, égi hatalom!
Hallgass meg engem, édes istenem!

Adj én nekem . . . Hó, első a haza.
Hatalmas isten, népem istene! . .
De kérni vajon mit is kellene
Hazámért, melynek annyi a baja?
Ezért csak egy, csak egy a kérelem:
Mely így, mint van, már nem sok évet lát,
Teremtsd egészen újjá e hazát!
Hallgass meg engem, édes istenem!

És magamért? mit kérjek magamért?
Adj hát nekem szépséges szeretőt,
S a melyen majd meglátogassam őt,
Gyors paripát; aztán sok, sok babért...
Nem hogy fejemet ékesitse, nem,
De hogy, ha nem lesz szénám, abrakom,
Csikóm legyen mivel jól tartanom . . .
Hallgass meg engem, édes istenem!

(Szalk-Szent-Márton.)

Ismerjetek meg!

Ismerjetek meg végre: ki vagyok?
Álarcz alatt volt mostanáig képem.
De már meguntam én álarczomat,
És azt most ünnepélyesen letépem!

Olvastátok vidám dalaimat?
Azt gondoljátok, hogy lelkemből írom?
Oh, dalaimban a kedv, nevetés,
Csak olyan ez mint a virág a síron.

Kivül a siron nyílik a virág,
S belül a sírban féreg és halott van;
Igy írtam én enyelgő dalokat,
Mig lelkem haldokolt a fájdalomban.

De többé nem leszek komédiás,
Ki víg pofákat vág a közönségnek,
És oda benn a színfalak között
Arczán kínszenvedés könnyűi égnek! —

Oh nem, ez még sem szép határozat! . .
Muljék oly gyorsan a mily gyorsan támadt.
Szenvedjen bár szívem: a vig dalok
Ne szűnjenek meg . . . Hátha általok
Kissé vidítom szomorú hazámat.

(Pest.)

A szeretőm nyalka gyerek . . .

A szeretőm nyalka gyerek,
Alája termett a nyereg.
Ha viszi a paripája,
Gyönyörüség nézni rája.

Gyakran látogat meg engem,
Most is amott jön a lelkem;
Úgy megvágtat paripája,
A négy körmét majd elhányja.

Öregbiró lyánya, szivem,
Mit kukucsálsz olyan igen?
Mit lesed a szeretőmet?
Úgy sem szeret ám ő téged.

Szállj le, kincsem, a nyeregből,
Vedd ki lábad a kengyelből,
Ereszd meg a terhelődet,
Öleld meg a szeretődet.

Istenem, be ver a szived,
Mert itt van az enyim mellett.
Szived az én kincses ládám,
Három faluért sem adnám.

Mulattató, nevettető,
Ha összejön két szerető;
Elbeszélnek végetlenül,
Magok sem tudják, hogy mirül.

Jaj de mi zaj van oda kint?
Hát biz' ott a lovad nyerit.
Hogy elfeledkeztünk róla!
Isten bűnünkűl ne rója.

Jól tartottad a lovadat,
De már föl is kantároztad.
Még egy csókot, itt az orczám!
Isten hozzád, kedves rózsám!

Kedves rózsám, isten hozzád!
Adjon isten arany zablát,
Arany zablát a lovadnak,
Aranyos kedvet magadnak!

(Duna-Földvár.)

Én és a nap.

Bámulja sok oly epedőleg a holdat,
Ezt a megtestesült sohajt.
Miattam akár kimaradjon örökre,
Nem csüggök én merengve rajt'.

Megtestesűlése te érzeteimnek,
Magas, fényes, hő napsugár!
Te vagy szivem öröme, gyönyörüsége,
Érted szemem, lelkem sovár.

Egymás szeretői vagyunk mi a nappal:
Mi hűséges két szerető!
Ki mondja meg: én melegűlök-e tőle?
Vagy szívemtől melegszik ő?

És hogyha síromba leűzni fog a sors,
Csak azt az egyet fájlalom,
Hogy majd szeretőmet a földnek alatta,
A szép napot, nem láthatom.

De szabad a holtnak egy óra naponkint
S én arra kérem istenem:
Éjfél idején legyen zárva koporsóm
S nyíljon meg az délben nekem!

(Pest.)

Egy fiatal iróhoz.

Üdvözöllek, ifju pályatárs,
Pályatársam s szeretett barátom!
Egykor én te rólad jósolék,
S jóslatom mos teljesedni látom.

Láttam egykor egy kis felleget,
S megmondtam, hogy ebből fergeteg lesz.
E kicsiny felhőcske te valál,
És most villámterhesen közelgesz.

Jőj és ontsd lelked villámait
S lángjaikkal gyujtsd föl a világot;
Rendűljön meg a föld, a midőn
Mennydörgő jelszódat elkiáltod.

Hogyha majd villámlasz s mennydörögsz,
Jőnek ellened zudúló hangok;
Mert ha nagy az égiháború,
Félre szokták verni a harangot.

De azért dúl a vihar tovább
Minden félrevert harang daczára.
Igy, barátom, te se hajts ama
Jajveszéklő emberek szavára.

Ekkép kellett volna nekem is
Tenni sokszor ostromolt pályámon.
Én e tehetetlen hangokat
Figyelemre méltatám. Sajnálom.

Eh, megtörtént, mit sajnálkozom?
Hadd szorítsam jobbod, ifju bajnok,
Én, ki ilyen rokon szellemű
Pályatárs után már rég sohajtok.

Fölléptél. Ez engem megújít,
Hogy a sorompók közt ketten állunk.
Most, barátom, küzdjünk, hadd legyen
Győzedelmünk vagy vitéz halálunk!

(Pest.)

Búm és örömem.

Nincsen oly bú,
Mint az én búm.
Oh ha én busúlok!
Keblem egy oroszlánbarlang,
S szívem benne bárány;
Szaggatják az éhes oroszlánok
Fogaikkal, körmeikkel.
Vérét iszszák,
Csontját rágják
És velőjét szíják
E szegény báránynak az
Éhes oroszlánok. —
Olyan öröm sincs,
Milyen az én örömem.

Oh mikor én örülök!
Keblem egy édeni kert
S rózsa e kertbe' szivem.
Napsugarakkal,
Tarka lepékkel
Játszik e rózsa,
S zeng körülötte
A csalogány;
És jön egy angyal,
És leszakítja e rózsát,
S illeti csókkal,
S keblire tűzi,
S véle az égbe röpül!

(Pest.)

Felhő és csillag.

Mikor isten a férfit teremté,
Homlokára szállt sötét ború,
Nem tudom mért? csakhogy e borúból
Lett a felhő és égiháború.

Mikor isten a hölgyet teremté,
Örömében sírva fakadott.
Most is látni ez örömkönnyeknek
Csepjeit, a sok szép csillagot.

(Czinkota.)

Egy asszonyi állathoz.

Megláttuk egymást, és a szerelem
Mindkettőnk szívében lobbot vetett.
Fölösleges volt minden vallomás,
Értők a kölcsönös tekintetet.
Alig mult egy nap, már csókoltalak,
S te visszacsókolál és ölelél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Miként folyammá nő a kis patak,
S miként tengerbe vész el a folyam:
Szerelmem akkép napról napra nőtt,
S lett végre tenger, mély, határtalan.
Láttam pirúló arczod hajnalán,
Hogy boldogságom napja ujra kél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Boldogságomnak napja ujra kelt.
Boldogság napja volt égő szived,
A mely szemedbe szállt s onnan reám
Elolvasztó sugárokat vetett.
Minő boldogság volt, ha háborgó,
Fölindult kebleden pihentetél!
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Együttlétünknek végső napja jött.
Tán mindörökre válandók valánk;
De gondolám, nyugtatva magamat:
Vár még egy este boldogsága ránk.
Az este eljött. Épen bál vala:
Te bálba mentél, hozzám nem jövél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

(Igló.)

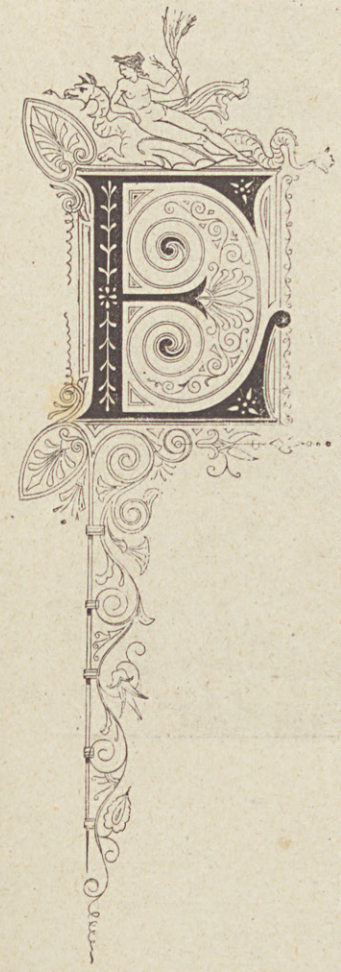

Felsülés.

bédre híttak. Elfogadtam
A meghívást nagy szívesen,
Nem az ebédre nézve,
Hanem mert vettem észre,
Hogy köztünk szép lyány is leszen.

S volt szép lyány, még pedig milyen szép!
Könnyü lehellet termete,
Fehér egén szemének
Sötétkék napok égtek . . .
De az nem tartozik ide,

Csakhogy szép lyányka volt, nagyon szép!
S én őt tüstént megszeretém.
»Kigyúlt indúlatommal
Ebéd után azonnal
Kirontok!« igy elmélkedém.

Ebéd alatt erősen szíttam
A szíverősitő italt,
Hogy a nagy pillanatban
Majd annál biztosabban
Vívhassam ki a diadalt.

De hah, a szíverősitő úgy
Megerősité szívemet,
Hogy az erőből aztán
Lábamban nem maradván,
Kirontanom nem lehetett.

(Eperjes.)

A négy ökrös szekér.

Nem Pesten történt, a mit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.
Szekéren mentek, de ökörszekéren.
Két pár ökör tevé a fogatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, a ki férjinek
Sírhalmát keresi a temetőben.
Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön
S vett a füvektől édes illatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

(Borjád.)

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének,
A társaságnak többi tagjai
Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam s szóltam Erzsikéhez:
»Ne válaszszunk magunknak csillagot?«
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

»Ne válaszszunk magunknak csillagot?«
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
»A csillag vissza fog vezetni majd
A mult időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.«
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Gyermekkori barátnémhoz.

Te vagy? valóban te vagy az?
Vagy e látmány csak képzelet?
Csak képzetemnek tüdér délibábja,
A melyben lelkem ujra látja
Szép arczod s boldog gyermekségemet.

Te vagy valóban! ennyire
Csalódás nem megy, nem mehet;
Ismérem én jól e szemek sugárát,
A melylyel glóriába zárád
Hajdanta boldog gyermekségemet.

A kis leányból hajadon,
A kis fiúból ifju lett!
Jött az idő, mely soha meg nem állott,
S miként a szélvész a virágot,
Elvitte boldog gyermekségemet!

Azóta tiszta látköröm
Oly gyakran elsötétedett,
S az éjszakában, mely sírként fedett el,
Csak egy csillag volt, a könny, melylyel
Sirattam boldog gyermekségemet!

Viszontlátásunk ünnepén
Ölelj meg, lyánykám, engemet!
Hagyd elfeledni kínos ifjuságom,
Hagyd karjaidban ujra látnom
Ragyogni boldog gyermekségemet!

(Borjád.)

A magyar nemes.

Őseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsda marja,
Rozsda marja, nem ragyog.
Én magyar nemes vagyok!

Munkátlanság csak az élet.
Van életem, mert henyélek.
A paraszté a dolog.
Én magyar nemes vagyok!

Jól készítsd, paraszt, az útat,
Mert hisz a te lovad vontat.
Csak nem járhatok gyalog.
Én magyar nemes vagyok!

Tán a tudománynak éljek?
A tudósok mind szegények.
Nem irok, nem olvasok.
Én magyar nemes vagyok!

Van, igaz, egy tudományom,
Ebben párom ritkán látom:
Enni, inni jól tudok.
Én magyar nemes vagyok!

Milyen jó, hogy nem adózok.
Gazdaságom van, de nem sok.
S van adósságom de sok.
Én magyar nemes vagyok!

Mit törődöm a hazával?
A hazának száz bajával?
Majd elmulnak a bajok.
Én magyar nemes vagyok!

Ősi joggal, ősi házban
Éltemet ha elpipáztam:
Mennybe visznek angyalok.
Én magyar nemes vagyok!

(Borjád.)

Alku.

Juhász legény, szegény juhász legény!
Tele pénzzel ez a kövér erszény:
Megveszem a szegénységet tőled,
De rá'dásul add a szeretődet.

(Szalk-Szent-Márton.)

»Ha ez a pénz volna csak foglaló,
S még száz ennyi lenne borravaló,
S id'adnák a világot rá'dásnak:
Szeretőmet még sem adnám másnak!«

S. K. emlékkönyvébe...

Én épület már a világ,
Le alacsonyra sűlyedett:
Ha egyenest jársz, beütöd
A gerendában fejedet;

(Borjád.)

Hajolj meg, ha a fejtörő
Gerenda ellenedre van...
Én inkább betöröm fejem,
Semhogy meghajtsam derekam!

S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe.

Méhek s virágok kertednek lakói.
Méhes, virágos kert legyen szived:
Ha nyílik benne szerelem virága,
A barátságnak méhét is bevedd;
Mert, jól tudod: szép a virág; azonban
Tavaszszal él csak, és ez oly rövid,
Míg a szerény méh munkálódásából
Megédesíted téli napjaid.
Ha e tanácsom nem lesz sikeretlen:
Engedd, hogy én is méh legyek szivedben.

(Borjád.)

Örök ölelkezés.

A téren kettős sírhalom van,
Fölöttök egy-egy zöld bokor;
Egymásra hajlanak, miként ha
Két szerető szív összeforr.

Egymás mellé temetteték a
Hű szeretők itt magokat,
Hogy egyesűlve legyenek, mint
A földön, úgy a föld alatt.

Igen, két szerető szív szálla
Pihenni e két domb alá,
Midőn a háborgó életnek
Kemény harczát kiharczolá.

És egyesűlve maradának:
Mely a sírhalmokon növe,
A két ölelkező bokorfa
A két szerelmes szelleme.

(Pest.)

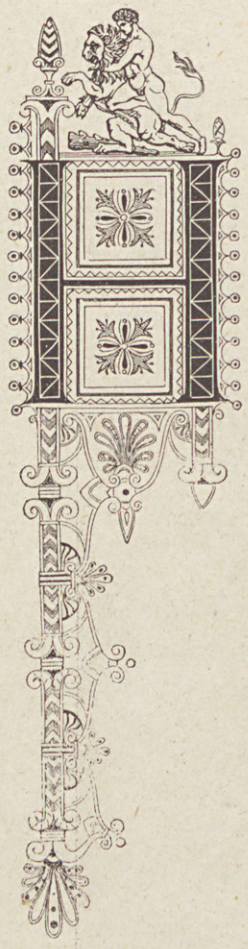

Hegyen űlök.

egyen űlök, búsan nézek le róla,
Mint a boglya tetejéről a gólya;
Lenn a völgyben lassu patak tévedez:
Az én fáradt életemnek képe ez.

Elfárasztott engemet a szenvedés.
Be sok búm volt, örömem meg be kevés!
Bánatomból egy nagy árviz lehetne,
Örömem kis sziget lenne csak benne.

Fenn a hegyen, lenn a völgyben zúg a szél,
Közelget az időjárás ősz felé;
Őszszel szép csak a természet én nekem,
A haldokló természetet szeretem.

Tarka madár nem fütyörész az ágon,
Sárgapiros levél csörög a fákon,
Innen-onnan lehull a fák levele . . .
Bár csak én is lehullanék ő vele!

Holtom után vajon mi lesz belőlem?
Vadfa lenni szeretnék az erdőben;
Ott lenne az én számomra jó tanya,
Egész világ engem ott nem bántana.

Szeretném, ha vadfa lennék erdőben,
Még inkább, ha tűzvész lenne belőlem:
Elégetném ezt az egész világot,
Mely engemet mindörökké csak bántott.

(Pest.)

A költő s a szőlővessző.

Semmi vágyam, semmi kedvem
A borostyán koszorúhoz!
Magyarország szép leányi,
Szőlővessző koszorúval
Koszorúzzatok meg engem,
Mert a szőlővessző és a
Költő sorsa oly hasonló.
Költő és a szőlővessző
A világnak adja lelkét;
Szőlővessző lelke a bor,
A költőnek lelke a dal.
Lelkünket ha általadtuk
Borban, dalban a világnak:
Elhervadunk, elenyészünk;
És midőn már elenyésztünk:
Lelkeink, a bor s dal mellett
Vígad a világ!

(Borjád.)

M. E. kisasszony emlékkönyvébe.

Legboldogabb percz életünkben az,
(Még nem próbáltam, ámde úgy hiszem),
Ha kedvesünkkel oltárhoz megyünk.
S neked maholnap e sorsod leszen.
Megállitnám ha volnék Józsue,
Megállitnám, itt a napot, időt,
Hogy mindörökké oly boldog lehess,
Minő ekkor lészsz az oltár előtt.

(Pest.)

Forrás és folyam.

Szelíd a forrás habja, s dalai
Beillenének csengetyű szavának.
Ilyen szelídek és csengők valának
Ifjúságomnak első hangjai.

Akkor kedélyem a forrás vala,
Mosolygó tükre a szép mennyországnak,
Nap, csillagok s hold bele láthatának.
Szivem volt a forrás vig, fris hala.

De a kis forrás most már nagy folyam,
Csengő szavát s nyugalmát elvesztette,
Vészek kergetnek vészeket fölötte,
S belé a mennynek nézni hasztalan.

Ne nézz beléje, oh menny, hasztalan!
Magad most benne ugy sem láthatod meg,
Mert az csatáitól a fergetegnek
Mind fenekiglen fölforgatva van.

És mit jelent e vérfolt a vizen,
E vérfolt a haboknak közepette? . .
Horgát a vad világ beléd ütötte,
Te vérzel, árva hal, szegény szivem!

(Pest.)

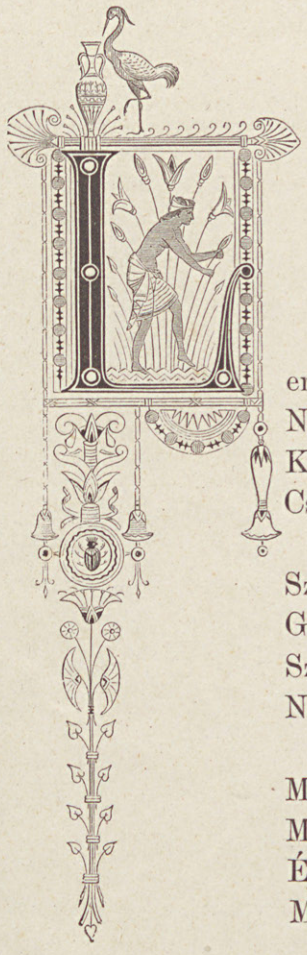

A hazáról.

ement a nap. De csillagok
Nem jöttenek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a hon szeretet,
Gyönyörüségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfélt ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti, népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz' a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt!
Ne nézz ősidre, e napokra . . .
Szemeid gyöngék . . . a napfény megvakit.

Hazám dicső nagy ősei,
Ti földet rázó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hulló csillaga.

Csak hogy rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis mire oda ér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam s íme most
Pillámon egy könny rengedez:
Magyar nép, vajon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hulló csillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból,
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy? oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozék,
Hogy századok multával ujra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

(Pest.)

Szép vidéknek szépséges leánya . . .

Szép vidéknek szépséges leánya!
Eszem azt a gyönyörű szemed! —
Gyönyörű? Nem! csak azért sem az, mert
Hazugságban hagytál engemet.

Hányszor mondtam, hányszor irtam én meg,
Hogy már láttam tiszta kék eget!
S ez hazugság, mert nem láttam addig,
Mig nem láttam a te szemedet.

Vetted észre, mily hosszan merengtem,
S milyen áhitattal, szemeden?
Áhitattal függtem rajta, mint a
Haldokló szent a feszületen.

S te valóban megváltóm lehetnél,
Mindazáltal nem halnál te meg:
Holt, hideg fán nem függnél, ölelned
Kéne élő, égő keblemet . . .

Mit beszélek? mit mondtam? . . Szerelmet
Tőled én nem, oh, nem várhatok!
Szerelemmel a szegény költőre
Áldást hozni melyik lyányka fog?

Mert szegénynek alkotá az isten
A költőt, s tán rendén is van ez;
Tarka, pompás toll nem ékesíti
A madárt sem, a mely zengedez.

Igy a költő egyszerűségében
Képes-e lyányt meghóditani?
Tündökölni vágynak a leányok,
S méltán . . . ők a föld csillagjai.

Te leányka, az én csillagom vagy,
S tőlem senki nem tilthatja meg,
Ha keblemre nem tüzhetlek is, hogy
Szemeimmel ne kisérjelek.

Fog kisérni szemeim világa,
Fog kisérni vándorútamon.
A távolból ha nem melegítesz:
Legalább nézz rám, szép csillagom!

(Pest.)

A jegygyürű?

Ismered e gyürűt?
Aranymives barátom!«
»Ismerem jól, uram,
E gyürűt én csináltam;

Azt is tudom, kinek
Számára készíttetted:
Az szép leányka volt,
És aztán hitvesed lett.«

»Igen, szép lyányka volt,
És aztán hitvesem lett;
De megszegé hitét
S mással kötött szerelmet.

E gyürű rosz helyen
Volt ujján; visszavettem.
Legdrágább kincsem ez,
Jobb helyre kell hát tennem.

Ezennel önts golyót
E gyürűből, barátom! . .
. . . Fegyverbe töltöm azt,
S szivem, beléd bocsátom.«

(Pest.)

Megteremtéd lelkem új világát . . .

Megteremtéd lelkem új világát,
Szerelem dicső világa ez!
Hálából e szív örök tüzével,
Istenséged szent oltára lesz.

Képed a fény, az egyetlen egy fény,
Mely keblemnek éjjelébe jár,
Mint a rabhoz, föld alatti börtön
Kisded ablakán, a napsugár.

Oh leányka, ha te nem szeretsz is,
Engedd meg, hogy szerethesselek,
Mert különben köztem s a világ közt
Megszakadnak minden kötelek.

Én szeretlek! bár tudom, mily rém a
Nem viszonzott szerelem baja;
De kit annyi rém gyötör, szivemnek
Könnyű lesz ezt is megszoknia.

Vad, sötét föld keblem birodalma,
Fejedelme gyűlölő harag,
Harczban állok a nagy mindenséggel –
Szeretetre csak képed marad.

Nem viszonzott szerelem keserve!
Türelemmel hordom terhedet,
Mint az istenember a keresztfát,
Melyen aztán megfeszittetett.

(Pest.)

Meg ne itélj . . .

Meg ne itélj a találkozásról,
Mely közöttünk a legelső volt!
Mint magát ekkor viselte nyelvem:
Az nem mindig olyan néma, holt.

De midőn te véled összejöttem,
Ajkamon szó, hang meg nem jelent.
Fergeteg ha van keletkezőben:
Megelőzi temetői csend.

Ajkaimról hallhatják gyakorta
A beszéd megáradt folyamát,
S közbe-közbe tréfa úszik árján,
Mint enyelgő csónakos család.

Fergeteg volt itt keletkezőben,
Fergetegre készült kebelem,
S az kitört már: ontja villámlását,
Menydörgését a vad szerelem.

Zúg, süvölt és szaggat és ront és bont
Bennem a föllázadt fergeteg . . .
De tűröm; tán egykor, mint szivárványt,
Látom majd viszonszerelmedet.

(Pest.)

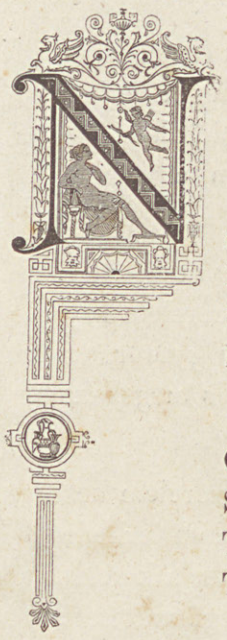

Nála voltam . . .

Nála voltam a kedves leánynál.
Nála voltam, ismét eljövék.
Honn vagyok, honn? nem tudom. Szédülök.
Kereng velem a föld és az ég.

Oh mi szép, mi jó vagy te, leányka,
Szép és jó, s oly lelkes honleány!
Te hazám leglelkesebb leánya,
Te hazám nemtője vagy talán.

Lyányka, neked költőt kell szeretned,
Más nem méltó birni tégedet,
Nem méltó más erre, mert hazát úgy,
Mint a költő, senki nem szeret.

Mit tegyek? szólj, üdvem gyöngyvirága,
Mit tegyek, hogy megnyerhesselek?
Kész vagyok, kész mindent elkövetni,
Mindent, hogy megérdemeljelek.

De ha semmit nem tennék is, lyányka,
Érdemetlen nem vagyok reád:
Szerelemért csupán szerelem kell,
S én szeretlek, mint te a hazát!

(Pest.)

Vasárnap volt.

Vasárnap volt. Nem felejtem én el
E napot. Len a kertben valánk.
Néztelek . . . te bokrétát kötöttél.
A nap jó kedvvel mosolyga ránk.

És midőn élkészült a bokréta,
Általadtad — oh, meglepetés! —
Általadtad azt nekem, leányka . . .
E gyönyörre minden szó kevés!

Általadtad nekem a bokrétát:
Most is itt van az szivem felett,
S ha fölhajtod egykor szemfedőmet,
Akkor is még szívemen leled.

(Buda.)

Higy nekem, hogy szívem és bokrétád
Egy időben, együtt hamvad el . . .
Milyen édesen fog majd pihenni
Ő alatta e fáradt kebel!

S a mig élek, addig paizsom lesz.
Oly szükséges nekem a paizs!
Most merészen állok ki, ha mindjárt
Az egész föld ostromolna is.

Rágalom, gúny, ármány, bal szerencse
Szórhatnak rám millió nyilat:
Szánakozva nézem ellenségim
E tündér virágpaizs alatt.

Drága orvos úr . . .

Drága orvos úr!« szólék eszemhez,
»Látogassa meg csak szívemet;
Látogassa meg kérem . . . roszul van . . .
És gyógyitsa ki, ha még lehet.

Nagy bizalma van szivemnek önben,
Mert ön már többször segíte rajt'.
De siessen, kérem, csak siessen,
Még talán elűzheti a bajt.«

És az ész, ez a jó házi orvos,
Nem késett, hanem lesietett;
És megrémült és fejét csóválta,
Meglátván a vérző beteget;

S igy kiálta föl: »Fiatal ember,
Mit cselekszik ön az istenért!
Sebe mélyebb s szélesb a Dunánál;
Mért is nem vigyáz magára, mért?

De legyünk csak egy kis türelemmel,
Még talán . . . talán segithetek.«
Szóla! és a sebet megvizsgálván,
Abba balzsamot csepegtetett.

»Ah!« felelt a sziv, »ön a reménynek
Balzsamát használja? . . Hagyjon föl . . .
Kínom szörnyü, gyógyuljak, vagy haljak!
A reménység sem gyógyit, sem öl.«

(Pest.)

Félre mostan . . .

Félre mostan, hagyjatok magamra,
Hagyjatok, ti régi czimborák!
Nem látjátok, hogy mi lett belőlem?
Czimerem most rózsa s nem borág.

Szerelemnek katonája lettem,
A lant, a dal töltött fegyverem,
Töltés benne forró érzeményem:
Boldog én! ha a csatát nyerem.

Oh, ha nyernék, istenem, ha nyernék!
Tündérország, mely előttem áll;
Sikerüljön ezt bevennem; akkor
Én leendek a tündér király!

(Pest.)

Voltak sokkal jelesebbek . . .

Voltak sokkal jelesebbek mint én,
Hirök még is elfelejtve már.
Hát ti rátok, dalaim, ti rátok
A jövendőben vajon mi vár?

Nem bánom, ha, a mit eddig irtam,
Nem bánom, ha mind az elenyész;
Csak a mit te hozzád írok, lyányka,
Ezt ne bántsa elmulási vész.

Éltek-e ti még akkor, midőn már
Én fölöttem fűvek lengenek?
Úgy, miként a lantnak húrja, mely, ha
Elszakad, még aztán is zeneg.

S én hiszem, hogy ezt idő nem bántja:
Szent lesz minden hozzád írt dalom,
Mert hisz' azok a mennyből erednek,
Kék szemedből, szőke angyalom!

(Pest.)

Sirba tették . . .

Sírba tették első szeretőmet,
Búm e siréj holdvilága volt.
Uj szerelmem, mint nap jött ez éjre;
Fölkelt a nap . . . halványúl a hold.

(Pest.)

A zsiványság vége.

Fej zsiványság, derék szép zsiványság!
A te véged hatalmas mulatság:
Lesz belőled, úgy hord a szerencse,
Száraz fának száradó gyümölcse.

Hogy kimulj, szikrát sem fáradsz magad:
Kitekeri a hóhér a nyakad;
Hogy pedig ne láthasd szégyenedet:
Kivájják a varjak szemeidet.

És mig tested a tánczot úgy járja,
A mint szól a szelek muzsikája:
Mélységében a sátán házának
Lelkeddel az ördögök labdáznak.

(Pest.)

Nő szerelmem . . .

Nő szerelmem, egyre nő, pedig már
Végtelen tengerré árada.
És a mint nő: szaporodik benne
A szörnyeknek rémes tábora.

És ha benne a rémek mozognak,
És ha rajta szélvész vágtatott:
Föl az égre csap szilaj hulláma
S lemos onnan minden csillagot.

És mi kelti e vihart? . . Az eszme:
Ha te, lyányka, nem lennél enyém!
Isszonyú ez éj és e sötétség,
S villám benne égő agyvelőm.

(Pest.)

Oh, az ily percz helyett egy öröklét,
A pokolban áldás volna rám! . .
Múl a vész, a tenger csendesül, ha
Ezt az eszmét elzavarhatám.

Csendesűl a tenger és lesímul,
És a tengerpartra lépek én.
S ott remények erdejében járok:
Oh, mi szép zöld erdő a remény!

A remények szép zöld erdejében
Két galamb űl s búg egy ág felett,
S én, lyánykám, azt gondolom; jövőben
E galambpár én leszek veled!

A. B. emlékkönyvébe.

Kalmáridőket élünk mostanában,
Egy pénzdarabnak nézik a világot,
S ha a világ pénz, a költő mi rajta?
A költő — mondják — hasztalan penész csak.
Pedig a költő a királyi kép a
Világ tallérján . . . Nem! királyi kép sem!
Ő a tallérnak csengő, tiszta hangja,
Szép szellemrésze a hitvány anyagnak.
Légy büszke rá, hogy költőnek születtél!

(Várgede.)

Ablakodból hogyha . . .

Ablakodból hogyha kitekintesz,
Kertet látsz csak, kertet és eget.
(Adja isten, hogy legyen hasonló
E látmányhoz teljes életed!)

Képzelem, mily boldog vagy, leányka,
Hogy körűled ilyen kert virit.
Jaj, de e kert sokkal boldogabb még,
Mert beléje néznek szemeid.

(Gödöllő.)

Hol van oly nagy pusztaság . . .

Hol van oly nagy pusztaság mint keblem?
Oh, e puszta oly határtalan!
Jobbra-balra terméketlen föld, csak
Közepében egy előfa van.

S hol van olyan nagy előfa mint ez!
Árnyat az egész világra vet!
Tudjátok, mi e roppant fa keblem
Pusztájában? Ez a gyülölet.

El fog dőlni e világborító
Fa, ha majd egy órjás megjelen.
E világborító fát eldöntő
Óriás a boldog szerelem.

(Pest.)

Vadon erdő a vilag . . .

Vadon erdő a világ körűlem;
Oly sötét, oly éktelen vadon!
Benne járok én, elfáradt vándor;
Éj van, és az útat nem tudom.

Egy kicsiny fény rezg amott előttem
Ágak-bogak gyér nyilásin át:
Te vagy az, te szeretett leányka,
Követem fényednek sugarát.

Vajon e fény mécsvilág-e — a hol
Nyughatom majd — egy csöndes tanyán
Vagy csalóka bolygó tűz csak, a mely
Temetőbe, sírba visz talán?

(Pest.)

Nincs jogom, hogy . . .

Nincs jogom, hogy féltselek, leányka,
Mert hiszen nem is vagy még enyém;
Néha még is szerelemféltés, e
Legborzasztóbb mennykő üt belém.

Elsötétül a világ ilyenkor . . .
Elsötétül? Nem, sőt meggyulad...
Vég itélet van... az alkotó az
Angyalokkal trombitát fuvat.

Harsog az arkangyal trombitája,
Agyvelőm reng, szerteszét szakad;
Mert reám igy dörg le az itélet:
A te sorsod örök kárhozat!

(Szalk-Szent-Márton.)

Alacsony kis ház . . .

Alacsony kis ház az én lakásom;
A tiéd magas, nagy palota.
Jaj nekem, jaj én nekem, leányka,
Nem emelkedhetem én oda . . .

De miért ne egyesülhetnénk mi?
Én hozzám le mért ne hajlanál?
Le a völgybe tér a hegy patakja,
S az égről a nap a földre száll.

Igy, mint a nap földre száll az égről,
És a völgybe hegyről a patak:
Palotádból, lelkem szép galambja,
Szállj le hozzám, hogy birhassalak!

Én hiszem, hogy boldogabb lennél te
Itt lenn nálam, mintsem oda fenn.
A magasban hűvös levegő van,
A tavasz legszebb a völgyeken.

Szép tavasz vár, ha lejösz, leányka,
Szerelemnek ékes tavasza;
Nem mulandó e tavasz viránya,
Mint az, melyet a május hoza.

A mezőkre jő az ősz, és hervaszt,
A hol látja a virágokat.
Titkos, rejtett kert szívem szerelme,
A hervasztó ősz rá nem akad.

Kell-é e kert, lyányka, és lejősz-e
Hajlékomba? Szűk s kicsinke bár:
Oh azért megférünk benne ketten,
Mint fészkében a páros madár.

Jőj le, lyányka, nem törődöm azzal,
Ha ott hagyod minden ékszered.
Mért is volna rajtad ékszer? Úgy is
Elhomályosítja azt szived.

(Szalk-Szent-Márton.)

Szerelemnek lobogója . . .

Szerelemnek lobogója szívem:
Érte két szellem viaskodik;
Rémes a harcz, és minden nap eltart
Kora regtől késő alkonyig.

Egyik szellem, hófehér ruhába
Öltözködve, a vidám remény;
Másik szellem a mogorva kétség,
Öltözködve hollófeketén.

Egyre vínak; és nem tudhatom még,
Győzedelmes melyikök lehet?
Attól tartok, hogy kettészakítják
E szerelmi zászlót, szívemet!

(Szalk-Szent-Márton.)

Száz alakba . . .

Száz alakba öltözik szerelmem,
Száz alakban képzel tégedet.
Majd sziget vagy s vívó szenvedélyem
Mint szilaj folyam fut körüled.

Máskor ismét, édes kedvesem, hogy
Szentegyház vagy én azt gondolom,
És szerelmem mint repkény huzódik
Fölfelé a szentegyház-falon.

Néha gazdag útas vagy, s szerelmem
Mint az útonálló megrohan,
Néha meg mint jámbor alamizsnás
Lép elédbe alázatosan.

Majd a Kárpát vagy, s én ott a felhő,
S mennydörgéssel ostromlom szived.
Majd meg rózsalomb vagy; s én körűled
Csalogányként zengek éneket.

Im, szerelmem ekkép változik, de
Soha meg nem szűnik, mindig él,
S nem gyöngül, ha néha szelidebb is . . .
Gyakran csendes a folyó, de mély!

(Szalk-Szent-Márton.)

Álmaimban gyakran . . .

Álmaimban gyakran látogatsz meg,
Életemnek legszebb álma te!
Onnan van, mert rajzolásit elmém
Minden este véled végzi be.

Te vagy elmém végső gondolatja,
Mielőtt bezárkozik szemem:
Igy az égen, mielőtt az éj jön,
A szép alkony mindig ott terem.

Hejh, leányka, akarod-e tudni:
Álmaimnak foglalatja mi?
Rövid az, de oly szép! Látlak téged
Szerelemmel rám mosolygani.

Ha ez igy van, mint álmodni szoktam,
Ha szeretsz tán engem, oh leány!
Add tudtomra, kérlek, hogy ne légyen
Boldogságom álomkép csupán.

De ha nincs igy, oh, ha nem szeretsz, s tán
Kebled értem soha nem hevül:
Akkor . . . akkor legjobb lesz alunnom
És álmodnom véghetetlenül.

Kérem istent, hogy ne ébreszszen föl
Az itéletkor se engemet;
Jobb itt lenn csak álmodnom, hogy bírlak,
Mint a mennyben lennem nélküled!

(Szalk-Szent-Márton.)

Éj van . . .

Éj van, csend és nyúgalomnak éje,
A magas menny holdas, csillagos.
Szőke gyermek, kék szemű kökényfa,
Drága gyöngyöm! mit csinálsz te most?

Engem édes álmak környekeznek,
De nem alszom, ébren álmodom.
Minden álmam egy fényes királyság,
S koronája te vagy, angyalom!

Be szeretném most, ha lopni tudnék,
A lopás bármily rút lelki folt!
Meglopnám az álmak kincstárát, hogy
Gazdagitsam a szegény valót.

(Pest.)

A mióta szerelembe . . .

A mióta szerelembe estem,
Igazán, hogy féleszü vagyok;
Szemkötősdit játszanak fejemben
S falnak mennek a gondolatok.

Reggel sokszor jó estét kivánok,
És jó reggelt, hogyha este van;
Isten hozott! mondom a menőnek,
S annak, a ki jő: élj boldogan!

Nem csoda, ha olyasmit teszek, mit
Józanan tőlem nem láttatok,
A mit szinte szégyenlek kivallni:
A tükörbe is pillantgatok.

Tollam gyakran a porzóba mártom,
A tintát meg porzónak veszem.
S mind ez hagyján! de mikor szájamba
A szivar tüzes végét teszem . . .

Erre aztán elmondhatni ám, hogy
Valóságos szerelem sebe.
Te miattad kaptam, lyányka . . . illő
Volna, hogy csókod gyógyitsa be!

(Szalk-Szent-Márton.)

Soha sem volt az szerelmes . . .

Soha sem volt az szerelmes, a ki
Mondja, hogy rabság a szerelem.
Szárnyat ád ő, és nem rabbilincset,
Szárnyat ád ő, azt adott nekem.

Majd ez égi fény borít el, majd az
Alvilágnak éjszakája föd . . .
Szállok, és egy pillanatban látok
Istent s mennyet, poklot s ördögöt.

S a madárnak nincsen olyan szárnya
Mint minőt a szerelem növeszt.
El sem kezdem oly parányisággal,
Mint a föld, hogy átröpüljem ezt.

Nincsen itt tér, nincsen itt időköz:
Hogyha szárnyam fölkerekedik,
A világnak megteremtésétől
Szállok a végső itéletig.

Szállok én az angyalok kertébe,
Föl az égre, pillantás alatt,
S koszorúba fűzöm ott e kertnek,
Lángrózsáit, a csillagokat.

S így ha mennyet és poklot bejárok,
A pokolban a mi gyötrelem
És a mennyben a mi üdvesség van,
Egy perczben mind azt átérezem.

(Szalk-Szent-Márton.)

A világtól elvonulva . . .

A világtól elvonulva élni
Egy csöndes kis házfödél alatt,
Elvonulva, lyányka, véled élni:
Oh mily szép, mily édes gondolat!

Itt szeretném hagyni a világot,
Mely úgy sem más mint egy csatatér.
Harczolunk, s mi harczaink jutalma?
Legfölebb is tán egy kis babér.

És ezért küzködjem én örökké?
S megvagdalni hagyjam lelkemet?
A babér csak elfödi sebünket,
Elfödi, de nem gyógyitja meg.

Tedd kezembe kezedet, leányka,
S a hová vezetsz, megyek veled;
Oh, de messze menjünk, hogy ne lássam
Távolról se a csatahelyet.

Messze menjünk és sebes léptekkel,
Hogy minket ne érjen majd utol
Mult időm emléke, e madár, mely
Harczaimról oly búsan dalol.

(Pest.)

Lyányka mikor . . .

Lyányka, mikor úgy együtt sétáltunk,
Én nem szóltam, és te hallgatál.
Hejh! ha tudnám, be sokért nem adnám,
Hogy te ekkor min gondolkozál?

Én csak ilyenféléket gondoltam,
Hogy . . . izé . . . Bizony már nem tudom:
Mit gondoltam? — csak hogy volt temérdek
Gyönyörüséges gondolatom.

Minden eszmém tündér csengetyű volt,
Mely bűbájosan csilingele,
Bájosan, de némely'k olyan búsan,
Hogy szivem majd megrepedt bele!

(Pest.)

Őszi reggel járok . . .

Őszi reggel járok a szabadban,
De hijába nézek szerteszét;
Sűrü ködnek fátyolában a táj,
A toronynak látni csak hegyét.

A természet elhagyott szentegyház;
Nincsen benne buzgó népe már:
A virágok; s hallgat orgonája,
Hallgat a sok énekes madár.

A természet néma szentegyháza
Fölzajlik még egyszer az idén.
— A tavasznak mintegy viszhangjául —
A szüretnek megjövetelén.

A szüret víg, kellemes mulatság.
Gyakran ekkép sóhajtott szivem:
Be szeretnék én is szüretelni,
Mért nincs nekem is szőlőhegyem . . .

Most beérném egyetlen gerezddel,
Egy egész szőlőhegy nem epeszt;
Hejh, beérném én veled, leányka,
Te legszebb, legédesebb gerezd!

(Szalk-Szent-Márton.)

Megvallom, hogy . . .

Megvallom, hogy én az iskolában
Rest tanuló voltam, szörnyü rest.
Légy tanitóm, jó leányka, tőled
Majd tanulok édesörömest.

S okvetetlen tőled kell tanulnom,
A mit mostan tudni akarok:
Nem tanulják azt az iskolában,
Nem tudják azt a professorok.

Nos, leányka, lészsz-e hát tanítóm?
Kell-e tőlem a professorság?
Azt szeretném én csak megtanulni,
Mit tesz az a szó, hogy »boldogság?«

Nem kerül ám sok fáradságodba,
Ne gondold; csak egy kis perczig várasz:
Szólnod sem kell. Minek? Egy tekintet
Mindent oly szépen megmagyaráz.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mihelyest megláttalak . . .

Mihelyest megláttalak, leányka,
Én azonnal megszerettelek.
Látásodkor úgy jártam, mint a fa,
A melyet a villám gyujta meg.

Fa valék én, egy kiszáradott fa,
Melynek lombja szertehulla rég.
Most örülök rajta, hogy az voltam,
Mert a száraz fa legjobban ég.

(Szalk-Szent-Márton.)

A bokrétát, melyet . . .

A bokrétát, melyet nekem adtál,
Háromszín szalaggal kötted át.
Szereted te a hazának színeit,
Lyányka, mert szereted a hazát.

Adok én is három színt cserébe:
A zöld színnek vedd reményimet,
A fehérnek halovány orczámat,
A pirosnak vérző szívemet.

(Szalk-Szent-Márton.)

Fa leszek, ha . . .

Fa leszek, ha fának vagy virága;
Ha harmat vagy, én virág leszek;
Harmat leszek, ha te napsugár vagy:
Csakhogy lényeink egyesüljenek.

Ha leányka, te vagy a mennyország,
Akkor én csillaggá változom;
Ha, leányka, te vagy a pokol (hogy
Egyesüljünk,) én elkárhozom.

(Szalk-Szent-Márton.)

Elnémult a fergeteg . . .

Elnémult a fergeteg süvöltő
Hárfájának zordon éneke;
Nyúgodt a táj, mint az arcz, mely küzdött
A halállal s már kiszenvede.

Oly szelid, szép őszi délután van!
Itt-ott látni csak kis felleget;
A viharból úgy maradt meg ez, mint
Bús időkből az emlékezet.

A faluknak bádog tornyait a
Nap sugári megaranyozák;
Délibábak távol tengerében
Mint hajók lebegnek a tanyák.

Áttekintek a nagy láthatáron:
Rónaság ez, völgy- és hegytelen.
Szívem is most ily végetlen róna:
Nincsen benne más, csak szerelem.

Szívem olyan tele szerelemmel,
Hogy terhétől csaknem elesik:
Úgy vagyok, mint a fa, melynek ága
Alig birja dús gyümölcseit.

Szívem igy, megtelve szerelemmel,
Egy pohár, a mely csordultig áll . . .
Drága bor! . . S ha a lyány porba önti?
Kár lesz; inkább idd ki te, halál!

(Szalk-Szent-Márton.)

Életem most . . .

Életem most egyetlen kinvánság;
Megnyerhetni, lyányka, szívedet!
Néha mégis csaknem azt ohajtom,
Vajha ne szeretnél engemet.

Azt hiszem, hogy sorsom a tiéddel
Összekötni vétek volna tán:
Az enyém oly boldogtalan, oly bús,
A tiéd oly boldog, oly vidám!

Berekeszszem a szelíd galambot
Vérszomjas vad állatok közé?
Tengerekre, vészes tengerekre
A kicsiny sajkát vezessem-é?

Nem járnál te ugy mellettem, lyányka,
Mint ott a galamb s a sajka jár?
Megbirnád-e a bal sorsot? melyet
Én megbírok; mert megszoktam már.

Csak szeress te engemet, leányka,
Szenvedésim tudni sem fogod:
Nem borúl el soha én miattam,
Nem borúl el fényes homlokod.

Megkiméllek bánatomtól téged,
Mint a föld a napot, kedvesét:
Vig, derűlt ő; s ha lenyugszik a nap,
Akkor lesz csak szomorú, sötét.

(Szalk-Szent-Márton.)

—o—

Azt hivém, hogy . . .

Azt hivém, hogy csak az emberek közt
Van irigység és kajánkodás.
Csalatkoztam! mert a milyen a föld,
Ott fenn az ég egy cseppel se más.

Földön, égen nincs valódi béke!
Örökös harcz, örökös zavar.
Mint a földön, épen úgy az égen
Minden csak uralkodni akar.

A nap és éj háborút viselnek,
Hol az egyik, hol a másik nyér.
Mi a hajnal és az alkony? A nap
S éj közötti harczban elfolyt vér.

És mi a hold? Egy zsarnok király ő,
És jobbágyai a csillagok.
És a jobbágy, ki nagyon tündöklik?
Jaj neki, mert számüzetni fog.

Hány jobbágyát számüzé e zsarnok!
Minden éjjel hull alá nehány . . .
Tán te is így fényedért az égből
Számüzött csillag vagy, szép leány?

(Szalk-Szent-Márton.)

—o—

Arczképemmel . .

Arczképemmel, lelkem arczképével
Ajándékozlak meg tégedet,
Nem bánom, ha senkinek sem tetszik,
Csak neked tessék, lyánykám, neked!

Lelkem egy könyv, a mely mindig nyitva,
Olvashatja, ki mellette jár;
Olvassák is, a sok forgatásban
Össze is van az szaggatva már.

Lelkem gyűrü, egy aczél gyürű; de
Láthatsz benne drágaköveket;
Legnagyobb, legszebb ezen kövek közt
Egy gyémánt, a tiszta becsület.

Lelkem oszlop, egy kősziklaoszlop,
Mely soha meg nem rendittetett,
Nem reszket, csak egy, csak egy esetben:
Hogyha rá száll szép tekinteted.

Lelkem felhő, egy haragvó felhő,
Gyakran ontja a villámokat;
De, leányka, te ne félj! a villám
Tölgyeket sujt, nem virágokat.

Lelkem Illés próféta, a mennybe
Száll a dicsőség lángszekerén.
Híj öledbe, lyányka, s lángszekérről
És menyországról lemondok én!

(Szalk-Szent-Márton.)

Háborúval álmodám . . .

Háborúval álmodám az éjjel,
Háborúba hítták a magyart;
Fölhivó jelül, mint hajdanában,
Országszerte járt a véres kard.

S fölriadt a véres kard láttára,
A kinek csak egy csepp vére volt.
A szabadság drága koszorúja,
Nem hitvány pénz volt a harczi zsold.

(Szalk-Szent-Márton.)

Épen e nap volt menyegzőnk napja,
Az enyém, leányka, s a tiéd;
S én, hogy halljak a honért, elhagytam
Házasságunk első éjjelét.

Úgy-e, lyányka, a menyegző napján
Menni és meghalni, szörnyű vég?
És mégis, ha rá kerülne a sor,
Úgy tennék, mint álmomban tevék.

Messze estem . . .

Messze estem, oh lyánykám, beszédes
Szemeidnek szép sugáritól . . .
(Szemeidből jóság és vidámság,
E kedves két égi gyermek szól.)

Messze estem tőled, oh te szép lyány,
Te aranyba foglalt drágakő!
De a nap, hol majd elédbe állok,
Ez a nagy nap nemsokára jő.

(Szalk-Szent-Márton.)

Nagy lesz e nap, sorsomat határzó,
Mint Waterloo Napoleonét.
Még király vagyok, kevélyen hordom
Koronámat, a fényes reményt.

Oh, de mi lesz éltem, ha fejemről
Porba hull e drága korona?
Mi lesz akkor éltem? . . . Fájdalomnak
Oczeánján a Szent-Ilona.

Milyen furcsa álmam . . .

Milyen furcsa álmam volt az éjjel!
Lyányka, te megszúrtad szívemet,
És belőle minden vér kifolyt, de
Minden csepp vérből egy rózsa lett.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mit jelenthet ez az álom? Semmit,
Csak azt, hogy ilyen a szerelem:
A szegény szivet halálra gyötri,
S olyan édes ez a gyötrelem!

Ha az isten . . .

Ha az isten ekkép szólna hozzám:
»Fiam, én neked megengedem,
Hogy úgy halj meg, mint magadnak tetszik,«
Erre kérném akkor istenem:

Legyen ősz, de szép, szelid, derült ősz,
Sárga lombon fényes napsugár;
Sárga lomb közt zengje végdalát egy
A tavasztól elmaradt madár.

S valamint az őszi természetre
A halál jön észrevétlenül:
Én reám is igy jőjön; csak akkor
Vegyem észre, ha mellettem ül.

Ekkor, mint a lombon a madárka,
Zengjem én is el vég dalomat
Bűvös hangon, mely le a sziveknek
Fenekére s föl az égbe hat.

És ha vége a varázséneknek,
Ajkaimat egy csók zárja be:
A te csókod, szőke szép leány; te
Földi lények legdicsőbbike!

De ha ezt nem engedné az isten,
Kérném akkor, hogy tavasz legyen,
Harcz tavasza, hol rózsák teremnek,
Veres rózsák, férfikebleken.

S lelkesitve zengjenek a harczok
Csalogányai, a trombiták;
Ott legyek, s az én szivemből szinte
Nőjön egy halálos vérvirág.

S ha ledőlök ekkor paripámról,
Ajkaimat egy csók zárja be:
A te csókod, te szép szabadság, te
Égi lények legdicsőbbike!

(Szlak-Szent-Márton.)

Megpendítem . . .

Megpendítem hónapok multával
Még egyszer szerelmi lantomat;
Még ez egyszer, egyszer és utószor,
Mert ezentúl hangot ő nem ad.

Nem pazarlom én többé leányra
Dalaimat, érzeményimet:
Érzéketlen bábok a leányok,
Szívet és dalt nem érdemlenek.

Nem beszél vak indulat belőlem;
Csendes elmém higgadt szózata:
Megszünt már a vész, mely nem vi-
Szerelmem kinjából támada. [szonzott

Tiszta szemmel nézek a jövőbe,
Nem lebeg rajt szenvedély köde,
Mely előlem annyi szép virányt, de
Annyi puszta tájt is elföde.

(Pest.)

Tiszta szemmel nézek a jövőbe:
Jaj de mit lát, mit lát ott szemem?
Azt, hogy nincs már semmi szépet látnom,
Nincs barátság, nincs ott szerelem!

Egyedül, e roppant nagy világtól
Elhagyatva, szeretetlenűl,
Máriusként, a ki számüzötten
Egy országnak omladékin űl!

Nem lehet, hogy én még ne szeressek,
És hogy engem ne szeressenek:
Bármily hideg a világ, szivem még
Nem fagyott meg, szivem még meleg.

Lesz leány még, kell leánynak lenni,
A ki éreztesse majd velem,
Hogy áldás az átkos élet, melyben
Van egy percznyi boldog szerelem!

Avvagy én már soha . . .

Avvagy én már soha meg nem nyugszom?
Mindörökké tart e lelki harcz?
Oh leányka, e véget nem érő
Kínozással, mondd, hogy mit akarsz?

Mert te kínzasz, mert te gyötresz engem,
Pedig én meg nem bántottalak,
Vagy talán az megbántás előtted,
Hogy szeretlek, hogy imádalak?

És ezért kell oly sokat szenvednem,
Oly sokat, a mennyit csak lehet!
Szívemet megvesztegetted, lyányka,
Hogy örökké verjen engemet.

S ezelőtt még, ha reggeltől estig
Gyötörtettem is a kinpadon:
Az enyém volt a pihentető éj;
Most sem éjem többé, sem napom!

Mint galamb száll én felém az álom,
De reám nem édesgethetem;
A galamb félénk madár, tovább száll,
Elriasztja dobogó szivem.

Kérlek, lyányka, parancsolj szivemnek,
Csendesítsd le e vad pártütőt,
Nehogy egyszer a kétségbesésnek
Óráján keresztüllőjem őt!

(Szalk-Szent-Márton.)

Félre mostan . . .

Félre mostan, félre a fejemről,
Bú, te fekete, nehéz sisak! . .
Jer, jó kedv, te könnyű tarka csákó,
Melyen pajkos tollak inganak.

Félre, bú, te lándsa, mely szögezve
Vagy tulajdon gazdád keblinek! . . .
Jer, jó kedv, te szép virágbokréta,
Mit keblemre bátran tűzhetek.

Félre bú, te alvilági kínpad,
A melyen a szív martírkodik! . .
Jer, jó kedv, te hattyutollas párna,
Melyen a szív mennyről álmodik.

Jöszte, jó kedv! jöszte, víg barátom,
Csapjunk egy hatalmas ünnepet,
Oly hatalmast, a minő közöttünk
Még soha nem ünnepeltetett.

Jöszte, jó kedv! fényes szivárványod
Vond keresztül a nagy ég-iven;
Jöszte, kezdd el szép szellemzenédet,
Hadd tánczoljon lelkem és szivem!

Kérdezed, jó kedv barátom, hogy mért,
Mért tartunk ilyen nagy ünnepet?
Csak azért, mert megtudom, a lyányka
Szeret-e hát avvagy nem szeret?

Hogyha visszatérünk a leánytól,
És szerelmet tőle nem hozunk:
Messze utra küldelek, barátom,
S többé tán nem is találkozunk.

Megvallom, hogy eddig én reszkettem
Az időtől, mely most jőni fog,
De kihamvadt bátorságom lángja
Most, hogy épen kell, megint lobog.

Gyalázat a gyáva katonára,
Ki a síkra búsfélénken áll:
Vigalomra hát, vigan rohanjunk
A csatába — élet vagy halál!

(Szalk-Szent-Márton.)

A letarlott . . .

A letarlott, megsárgult vidéken
Szomorúan ül az őszi köd:
Múlt időmnek szomorú emléke
Őszi ködként űlt szivem fölött.

Feljön a nap fényes arczulatja
És eloszlik a szomoru köd:
Fényes arczod megláttam, leányka,
S világosság lett szivem fölött.

Oh de, lyányka, úgy ne tégy mint a nap,
Mely azért veré el a ködöt,
Csak azért, hogy tisztán lássék, milyen
Hervadás van a világ fölött.

(Szalk-Szent-Márton.)

Hogy van, hogy azt a sok gazembert . . .

Hogy van, hogy azt a sok gazembert
Egytől-egyig föl nem kötik?
Tán csak azért, mert annyi fája
Nincs a világnak, hogy reája
Akasztathatnék mindenik.

Oh mennyi, mennyi a gazember
E földön! . . . Én megesküszöm:
Ha mind esőcseppé változnék,
Negyven nap, negyven éjjel esnék,
Támadna egy új vizözön.

(Pest.)

A csárda romjai

e vagy, oh szép alföld végtelen rónája,
Lelkem legkedvesebb mulató tanyája.
Az a görbe felföld hegy- és völgyeivel
Könyv, melynek számtalan lapját forgatni kell;
De te, alföldem, hol hegy után hegy nem kél,
Olyan vagy mint a nyilt, a fölbontott levél,
A melyet egyszerre általolvashatok,
S vannak beléd irva szép, nagy gondolatok.
Mint sajnálom én, hogy egész életemet
Itt kinn a pusztákon töltenem nem lehet!
Itt szeretnék élni a puszták közepin
Mint Arábiában a szabad beduin.
Puszta, puszta, te vagy a szabadság képe!
És, szabadság, te vagy lelkem istensége!
Szabadság, istenem, még csak azért élek,

Csak azért, hogy egykor érted haljak én meg,
S síromnál, ha érted onthatom véremet,
Meg fogom áldani átkos életemet.
De mi ez? . . . Sír, halál . . . Hova nem vetődtem!
Nem csoda különben, mert rom van előttem.
Nem váromladék ez. Csárdának romjai,
Hanem hiszen azt az idő nem keresi,
Mely'k milyen épület? vár-e avvagy csárda?
Ennek is, annak is reá lép falára;
S hova az idő lép, omlik, ha kő, ha vas,
És neki semmi nem alacsony, nem magas.
Hogy' van, hogy e csárda kövekből épüle?
Holott kőtermésnek nyoma sincs körüle.
Itt régente falu avvagy város állott,
Míg nem nyögte hazánk a török rabságot.
(Szegény Magyarország, szegény édes honom,
Be sokféle bilincs volt már lábaidon!)
E hajdani várost földúlta az ozmán,
Kő kövön nem maradt, csak az isten házán.
A templom maradt meg -— de ez is betegen —
Hogy a pusztulásnak gyászolója legyen.
És gyászolt a templom több hosszu századot,
Mig végre bujában össze nem roskadott.
Hogy haszna ne veszszen széthullott kövének,
Belőle e helyen csárdát épitének.
Az isten házából csárda! . . És miért ne?
Ott léleknek, testnek szolgált itt enyhére.
És nem úgy részünk-e a test mint a lélek?
Egyenlőn kedveznünk kell mind a kettőnek.
Az isten házából csárda! És miért ne?
Itt és ott élhetünk az isten kedvére;
S láttam én csárdákban tisztább szíveket már
Mint kit naponként lát térdelni az oltár.
Csárda, eldőlt csárda, még mikor te benned
Utasok vigadtak, utasok pihentek!
Fölépít tégedet ujra képzeletem,
S vendégidet színről színre szemlélhetem:

Itt görcsös botjával egy vándorló legény,
Ott zsiros subában egy pár szegény legény;
Itt hosszu szakállal egy üveges zsidó,
Amott egy drótos tót, s több ilyen borozó.
Hát a szép csaplárné fiatalságával?
Mostan ölelkezik egy hamis deákkal,
Kinek a bor kissé megzavarta fejét,
De a szép menyecske még jobban a szivét.
S hol a vén csaplár, hogy ezért föl nem pattan?
Kinn a kazal végén álmodik nyugodtan . . .
Kazal végén akkor, most már lenn a sírban.
És a szép fiatal menyecske is ott van,
És a hamis deák, s mind, kik itt boroztak.
Ők valamennyien már rég porladoznak.
A csárda is vénült, vénült és roskadott,
Leüté fejéről a szél a kalapot,
A födelet . . . ekkép áll hajadon fővel,
Mintha urával beszélne, az idővel,
S kérné alázattal, hogy kissé kimélje;
Hanem sikeretlen esdeklő beszédje.
Düledez, düledez; félig ismerni csak,
Melyik volt az ajtó, melyik volt az ablak.
Még áll s emelkedik az éghez kéménye,
Mint a haldoklónak utósó reménye.
Pinczéje beomlott, a kút is mellette,
Honnan az ostorfát valaki elvitte;
Csak az ágas és a gém van meg épségben,
Egy mogorva sas ül a gém tetejében.
Legmagasabb hely a pusztán e gém vége,
Azért ült föl a sas ennek tetejébe.
Fön ül és merően maga elé bámul,
Mintha gondolkodnék a mulandóságrul.
Fölötte lángol a nap, az égnek ifja,
Lángol, mert kebelét a szerelem vívja;
Szeretője, a ki epedve néz rája,
Délibáb, a puszták szép tündérleánya.

(Szalk-Szent-Márton.)

Jókai Mórhoz.

Miért szeretsz te engemet,
Kit annyian gyülölnek?
S én, a ki annyit gyűlölök,
Téged miért szeretlek?
Szeretlek téged, oh barátom . . .
Nem, nem barátom! Megbocsáss,
Hogy e gúnynévvel illetélek:
Mert a jelenkor gyermekének
E szó »barát« csak gúnyolás.

Perczenként jobban-jobban el-
Sötétül láthatárom;
De én éltemnek éjjelét
Nem rettegem, sőt várom:
Hisz' annál fényesebb a csillag,
Minél sötétb az éjszaka.
Tudom, mert a szív mondja nékem:
Te lészsz sötét, kietlen éjem
Hamvadhatatlan csillaga.

Nem hiszek én már senkinek,
Nincs senkiben bizalmam,
Mert életemben sokszor, ah,
Oly sokszor megcsalattam.
Bizalmam várát fölgyujtották,
Ledöntötték az emberek;
Romjai között egy ép oszlop van:
Te állasz ott, csak te, magadban;
Téged le nem dönthettenek:

(Pest.)

Szentül hiszem, ha a világ
Elfordul is szivemtül,
Ha a világnak ajakán
Reám átkok átka zendül:
A te ajakadról akkor is még
Reám csak áldás lebben el;
Ha az egész világ egy kéz lesz,
Mely eltaszít, miként dögvészest:
Kezed még akkor is ölel.

Tudom, hogy így tesz a világ,
Hogy így fog tenni vélem:
Fejemre köveket hajít;
Míg éltemet leélem;
S hóhéraim, ha halva fekszem,
Agyonveretve, egykoron:
Koporsómhoz majd oda lépnek,
S melyet elébb megkövezének,
Babérral födik homlokom.

Oh e babér, a melylyel a
Világ magát gunyolja,
Ez a babér, ez a babér
Velőm égetni fogja.
De nem soká tart égetése . . .
Te, lelkem megmaradt fele,
Hozzám te szinte eljövendesz,
És koszorúmra könnyet ejtesz
S eloltod lángjait vele.

A sivatag koronája.

Olyan, mint vén királynak
Feje, a sivatag;
Hajszálai, a fűvek,
Csak gyéren inganak.

E vén királyi főn egy
Nagy tölgy a korona:
Ha megszólamlanék, sok
Századról szólana.

Megszólamlott végtére.
Kóbor felhő jöve;
Elfáradott, s leszálla
Pihenni fölibe.

Ez kérte, mondaná el
Élettörténetét;
És a felhőnek a tölgy
Következőt beszélt:

* * *

»Távol világ regényes bérczein
Virágozának boldog őseim.
Anyám — közel hozzá az égi bolt —
A vadon erdő legszebb fája volt.
A fergeteg beléje szeretett;

S mivel szerelme czélt nem érhetett,
Anyámra — oh mi aljaslelküség! —
Szegény anyámra boszut esküvék.
És teljesíté. Ottan függtem én
Testvérimmel szülőnk kebelén:

Letépe minket és szétkergetett
A boszujában rémes fergeteg.
Idáig űzött engem haraga,
E sivatag magába fogada;
Felnőttem itten, és sok századot
Láttam már, a mint jött és távozott.
Ah, mily unalmas hosszu életem!
Csak szomorúság széttekintenem:
Bármerre nézek, látnom nem lehet
Szegény anyámat és testvérimet.
Koronként jőnek hozzám emberek;
Javokra vagyok, a mint lehetek:
Ki nyáron jő, midőn nap égeti,
Szolgálok hűvös sátorúl neki;
Ha jőnek erre tél-idő alatt,
Adok tüzelni száraz ágakat;
S a kit kétségbe ejte a világ,
Jön s fölakasztja én reám magát. —
S ezzel végeztem. Eddig terjede
Hosszú éltem rövid története.
Éltemnek is bár vége volna már!
A fergeteg, mely ide-ide jár,
A fergeteg, e régi ellenem,
Nem győzhetett meg, nem bírt én velem.
S a hőst, ki annyi századéven át
Oly bátran, olyan rendületlen állt,
E hőst mi fogja most eldönteni?
Önön keblének hitvány férgei!
Oh isten, isten, a ki alkotál,
Hát nincs számomra nemesebb halál?«

* * *

Im ezt beszélte a tölgy.
Fönn ült a tölgytetőn
A felleg, s a beszédet
Hallgatta részvevőn.
Részvétből, szánalomból
Villámot vett elé,
Az árva tölgyre sujtá
S azt porrá égeté.

(Pest.)

Változás

Nem úgy van a mint volt. A földön
Minden mindegyre változik.
Multam s jelen korom két testvér,
S egymást tán meg sem ismerik.

A tenyeremben hordtam egykor
Szivem, barátsággal tele;
Nem volt szükség, hogy kérjék tőlem:
Magam kináltam mást vele.

Mostan ha kérik szívemet sem
Adom, nem adom senkinek;
Azt hazudom, ha jőnek hozzám:
»Nincsen szivem, eredjetek!«

Egykor ha szerelemre gyúltam,
Plátói szerelem vala;
Oly szentül hittem, hogy minden lyány
A mennyországnak angyala.

Azt hittem! most tudom, hogy inkább
Ördög mint angyal a leány;
S nem sírok, ha nem kellek egynek,
Akad helyette akárhány.

A hazaszeretet napom volt,
Mely melegíté lelkemet;
S mi mostan? Holdvilág, mely sárga
Hideg sugárt arczomra vet.

Egykor ha a világ megbántott,
Kivánkozám a sírba le;
Most, épen mert bánt, élni vágyok,
Daczolni van kedvem vele.

Agyag voltam, híg engedékeny,
Egy ujjal is átszúrható;
Márvány vagyok . . . ki rám lő, rólam
Rá visszapattan a golyó.

Fehér bor, szőke lyány, fényes nap
Hatottak egykor lelkemig;
Vörös bor, barna lyány, sötét éj,
Kedvem most bennetek telik!

(Szalk-Szent-Márton.)

Álmaim.

Irtóztatók koronként álmaim;
Az éjjel is szörnyűket álmodám.
Alig hogy eltűnt egyik álomképem,
Másik mereszte vad szemet reám.

Láttam biborban a bűn hőseit,
Tiprott erény volt lábok zsámolya;
Fehérpirosra volt e zsámoly festve:
Szeméből könny, szivéből vér folya.

Láttam kiszáradt sárga arczokat,
Sárgák valának mint az éji hold.
Igen bizony, mert minden arcz az éhség
Éjének egy-egy holdvilága volt.

Láttam mellettök fényes arczokat,
Miken a jóllét napja ragyoga;
Bokáikon arany sarkantyu . . . sárga,
Mint amaz éhezők arczúlata.

Láttam halotti ágyon férfiút,
Szivének táján mély seb tátogott.
Saját magzatja ölte meg. De nője
Siratja tán a bús áldozatot?

Mit? nője? Nője nem siratja őt!
Mig egy szobában a férj álmodik
Halotti ágyon, más szobában a nő
Uj szeretőjével bujálkodik.

S midőn sírban volt már a férfiú,
Eljöttek éjjel az atyafiak,
Feltörték sírja ajtaját s halotti
Ruhája kincsén megosztoztanak.

Láttam veszendő, dult országokat,
Hol kész halál volt a polgárerény,
Hol éj közelge... már pirult az alkony
Hóhérok honfivéres fegyverén.

Láttam ledöntött, rab országokat,
Hol nem hallatszott a rabok jaja,
Mert jajgatásukat fölülhaladta
A zsarnok hatalom gúnykaczaja.

Im, ilyek éji látományaim.
De nem csodálkozom, hogy ilyenek;
Mert, a miket szemlélek álmaimban,
Történnek egyre és történtenek.

Meddig tart még ez iszonyú világ?
Miért nem jősz, te rontó égi test,
Te üstökös, mely arra rendeltettél,
Hogy tengelyéből a földet kivesd!

(Pest.)

Szemere Pálhoz.

Sok van, miben büszkélkednem lehet,
De büszkeségem mindenek felett,
Hogy, mint barátod, úgy állok szivednél,
Bár korra nézve nagyapám lehetnél.
Tiszteltelek, mint tisztelőd menék
Hozzád. Te szóltál, hogy ez nem elég,
Engem ne tisztelj, engemet szeress!
Mostan szeretlek és tisztellek téged.
Mind a kettőre vagy te érdemes:
Mig tiszteletre indit öregséged,
Szeretnem kell ifjúi szívedet,
Mert nyom nélkül haladt el e felett,
Esztendeidnek terhe, sokasága.
Hervadhatatlan kebled e virága.
Öreg barátom fiatal szíveddel!
Fa vagy te, melynek elhullt levele,
A melyet már a téli hó lepett el,
De rajta vigan zeng a czinege.
S bár késő este van már életedben,
Szemed még most is tisztán s messze lát:
Megismeréd a felhők madarát,
Kit fényes nappal sem láttak meg többen.
Magamról szólok. — Hah, mig annyian
Vetnek reám lenéző szemeket,

Kezedben a borostyán lombja van,
Megkoszorúzni véle fejemet.
Tedd föl fejemre, tedd e koszorút!
Ha most nem érdemelném is, talán
Megérdelmi fogom ezután.
Előttem még olyan hosszú az út,
S a boldogságról már végkép lemondék,
Úgy sem találnám meg, hát életem'
Keresésére nem vesztegetem;
Szivemnek csak egy óhajtása van még . . .
Erre törekszem, ez a mit kivánok:
Büszkén nevezzen a haza fiának!
Elérem-e e nagy czélt? fél uton
Nem roskadok-e össze? nem tudom.
Tán egy bevégezetlen épület
Lesz életem munkája, meglehet,
A mely ha készen volna, bele szállna
A hír, a feledés örök királya;
Mig így elkezdve, félig-meddig készen
Csak rövid emlék szűk tanyája lészen.
De ha erőm vágyamnál nem kisebb,
Ha ezt a hosszú pályát megfutandom,
S egy nemzet fogja megtapsolni lantom:
Nem lesz előttem e taps kedvesebb,
Mint az volt, melylyel pályám kezdetén
Egymagad által üdvezeltetém,
És mint szivednek dobbanása volt,
Midőn szivemre először hajolt.

(Szalk-Szent-Márton.)

Remény.

Mi a remény? Förtelmes kéjleány,
Ki minden embert egyaránt ölel.
Ha rá pazarlod legszebb kincsedet,
Az ifjuságot: akkor elhagy, el!

(Pest.)

Pusztai találkozás.

MORELLI G.

Sík a puszta mint a pihenő tó.
Középen megy gazdag úri hintó.
Megy a hintó, még pedig vágtatva,
Mintha villám volna bele fogva.

Van beléje fogva négy paripa.
Az út olyan mint a pallós szoba.
De a jó út s jó lovak daczára
Most a hintó hirtelen megálla.
Elvágták-e a négy hámistrángot?
Vagy a kerék mély kátyúba vágott?
Sem az egyik, sem a másik biz' a!
Hanem ott termett a puszták fia,
Ottan termett a puszták királya,
A haramja; egy nagyot kiálta,
S pisztolyt vett ki a nyeregkápából:
Azért áll a hintó, és nem mozdul.
A haramja gyönge sikoltást hall;
Azt gondolja, hogy talán madárdal,
És körűlnéz és be a hintóba;
Hát ott van a madár, a ki szóla:
Szép kis madár, gyönyörű menyecske,
Talán nem is él, csak úgy van festve.
»Könyörűlj!« szól, s tovább esdekelne,
De elvette hangját ijedelme.
A haramja lelkesen néz rája,
S ilyen nyájas szókra nyílik szája:
»Ne rettegjen tekintetes asszony;
Nem gátolom, hogy tovább utazzon.
De mielőtt innen odább menne,
Kérem szépen, nézzen a szemembe!«
És az assszony félénk bátorsággal
Farkasszemet néz a haramjával,
Ki közelebb lépett, és megint kért:
»Tegyen meg még egyet a kedvemért:
Engedje megfognom szép kacsóját...
Megengedi? Megengedi tehát?
Oh köszönöm, köszönöm!.. De hátha
Volna még egy esdeklésem hátra?
Egyetlen egy... azután utazzon...
Csókoljon meg, tekintetes asszony!
Arcza pirul. Harag ez vagy szégyen?
Oh akármi, csak harag ne légyen!
Ne váljunk el haragban egymástól,
Inkább lemondok e kívánságról.
A csók úgy is, ha erőtetve jő,
Olyan mint a korán szedett szőlő.
Teens asszony, isten áldja meg hát!
Felejtse el a szegény haramját,
A ki, a ki . . . »Itt megszakadt szava;
De érezte sarkantyúját lova:
Egyet ugrott és vágtatni kezdett,
Meg se állott, a mig este nem lett.

(Pest.)

Téli éj.

Vad téli éj. Sürű hópelyhek esnek.
Szélvész ragadja. S hátha nem hópelyhek?
Talán egy őrült gondolatjai?
Vagy összetépett lelkem rongyai.

Közelg az éjfél. Fenn virasztva várom.
Akkor kisértet látogat meg, három;
Szent háromság, mely egykor vezetett:
A hit, a remény és a szeretet.

Nem élnek többé. Meggyilkoltatának.
De éjfelenként sírjokból kiszállnak,
S felém lebegnek halvány képeik,
S a régi szép időt emlegetik.

Szétszaggatá a felleget a szélvész.
Tekintetem a csillagok közé vész.
Olyan sötétpiroslók fényeik
Mikéntha vércsepp volna mindegyik.

S ki mondja meg, nem vércsepp-e a csillag?
Hisz' itt a földön oly sokat gyilkolnak.
Ábelszivek fölfecscsent vére ez,
Mit a zsivány föld csillagnak nevez.

Veszett szélvész, te még mindegyre tombolsz,
A fellegekbe és hajamba markolsz:
Ki akarod tán tépni fürtimet?
Ah, tépd ki inkább, tépd ki szívemet!

Hogy dobog e szív! — szinte félek tőle —
Úgy mint a kő, mely várromokról dől le,
Vagy mint a koporsónak födele,
Ha a halottat szögezik bele.

Koporsó vagy, koporsó vagy te, keblem,
A melybe szívem élve eltemettem.
Oh szív, te élő eltemettetett!
Ki írhatná le gyötrelmeidet?

Megszűnt a vész, a hold is fönn az égen.
Már béke és fény lebeg a vidéken.
Haza mehetek hát s lefekhetem,
Mert béke és fény nem való nekem.

(Szalk-Szent-Márton.)

1846.

Isten csodája.

Meddig a történet csillaga
Röpíti a multakba sugarát:
A szem saját kezünkben mindenütt
Saját szivünkre czélzó gyilkot lát,
S ez öngyilkos kéz hányszor szálla ránk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Igy hordozunk sok százados sebet,
Keblünk soha be nem gyógyúlhatott;
Mérget kellett mindenkor innia,
Ki sebeinkre önte balzsamot.
Valami rosz szellemtől származánk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

S mig egymást martuk szennyes konczokért,
Mint a szeméten a silány ebek,
Azt vettük észre csak, hogy ezalatt
Az oroszlánok itt termettenek;
Jött a tatár, jött a török reánk.
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Ott foly Sajó; oly görbén kanyarog,
Mint ember, a ki görcsben haldokol:
Ott haldokoltunk, vérünk ott szivá
Az óriási nadály, a mogol,
S holttesteinket fölfalá a láng!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

S ott van Mohács; ott nyomta a királyt
Sár koporsóba pánczéla s lova,
S készült számunkra a ledőlt király
Kardjából a rettentő zabola,
Melytől még most is ég és vérzik szánk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Mi lesz belőlünk? . . Ezt én kérdezem,
De mily kevesen gondolnak vele.
Oh nemzetem, magyar nép! éltedet
Mindig csak a jó sorsra bízod-e!
Ne csak istenben bizzunk, mint bizánk:
Emberségünkből álljon fönn hazánk.

(Szalk-Szent-Márton.)

Az őrült.

— — — — Mit háborgattok?
Takarodjatok innen!
Nagy munkába' vagyok. Sietek.
Ostort fonok, lángostort napsugarakból:
Megkorbácsolom a világot!
Jajgatnak majd, és én kaczagok,
Mint ők kaczagtak, a mikor én jajgattam.
Hahaha!
Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kaczagunk.
De a halál azt mondja: csitt!
Egyszer már én is meghalék.
Mérget töltöttek azok vizembe,
A kik megitták boromat.
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gaztettöket elleplezzék!
Midőn kiterítve feküdtem:
Reám borúltak s könnyezének.
Szerettem volna fölugrani,
Hogy orraikat leharapjam.

De nem harapom le! gondolám,
Legyen orruk, és szagolják,
Ha rothadok, s fúladjanak meg.
Hahaha!
És hol temettek el? Afrikában.
Az volt szerencsém,
Mert egy hiéna kiása siromból.
Ez az állat volt egyetlen jóltevőm.
Ezt is megcsaltam.
Ő czombom akarta megenni;
Én szívemet adtam oda,
S ez oly keserű volt, hogy megdöglött tőle.
Hahaha!
De hijába, csak igy jár,
Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
Mondják: virágnak gyökere,
A mely fönn a mennyben virúl.
De ez nem igaz.
Virág az ember, melynek gyökere
Ott lenn van a pokolban.
Egy bölcs tanított engemet erre,
Ki nagy bolond volt, mert éhen hala.
Mért nem lopott? mért nem rabolt?
Hahaha!
De mit kaczagok mint a bolond;
Hisz' sírnom kellene,
Siratni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is felhő-szemével
Gyakran siratja, hogy megalkotá.
De mit használ az ég könyűje is?
A földre hull, a ronda földre,
Hol az emberek lábbal tiporják,
S mi lesz belőle,
Az ég könnyéből? Sár.
Hahaha!
Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
Érdempénz melleden a nap,

S ruhád, rongyos ruhád a felhő.
Hm, így eresztik el a vén katonát:
A hosszu szolgálat jutalma
Egy érdempénz és rongyos öltözet.
Hahaha!
S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven,
Midőn a fürj azt mondja: pitypalaty?
Az azt teszi, hogy kerüld az asszonyt!
Az asszony vonza magához a férfiakat.
Mint a folyókat a tenger.
Miért? Hogy elnyelhesse.
Szép állat az asszonyi állat,
Szép és veszedelmes:
Arany pohárban méregital.
Én ittalak, oh szerelem!
Egy harmatcseppnyi belőled édesebb
Mint egy mézzé vált tenger;
De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb
Mint egy méreggé vált tenger.
Láttátok-e már a tengert,
Midőn a fergeteg szánt rajta
S vet beléje halálmagot?
Láttátok a fergeteget,
E barna parasztot,
Kezében villámösztökével?
Hahaha!
Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról.
Érett gyümölcs vagy, föld: lehullanod kell.
Még várok holnapig;
Ha holnap sem lesz a végitélet:
Beások a föld közepéig,
Lőport viszek le
És a világot a
Levegőbe röpítem . . . Hahaha!

(Szalk-Szent-Márton.)

Minden virágnak . . .

Minden virágnak, minden kis fűszálnak
Jut a napból, ha több nem, egy sugár.
Oh szerelem, te szívek napja, szívem
Egy sugárt tőled csak hijába vár?
Nincsen leány, ki engemet szeretne,
Nincsen leány, ki mondaná nekem:
Hideg világ van, lelkedet meghűté,
Jer, melegedj föl forró keblemen!

Nincsen leány, ki mondaná: fáradt vagy,
Bocsásd vállamra bágyadt fejedet!
Nincsen leány, ki véremet lemosná
E homlokról, mely megköveztetett! . .
Magam vagyok, mint a szőlő karója,
Melyről leszáradt a zöld venyige;
Madár nem száll rám, csak fölöttem repdes
Sötét eszméim hollóserege.

Igy foly le majd az ifjuság, az élet,
Igy foly le tőlem árván, egyedül;
Azt veszem észre csak, hogy elfagy vérem
A halál hideg ölelésitül.
S ha meghalok, ha megfagyok: szememre
Megkönyezetlen szemfedő borúl,
S ültetni nem fog senki egy virágot
A sírra, a mely rajtam domborúl.

Ott hamvadok majd egy kopott fejfánál,
Kopott fejfánál, puszta domb alatt;
Nő ott a kóró, mert meg nem tapossa,
Nem jő megnézni senki síromat.
Meglátogatni csak te fogsz, hogy elzúgd
Testvéri búdat, éji fergeteg,
Testvéri búdat, mert hiszen testvére
Voltál te lelkem érzeményinek!

(Pest.)

Elvándorol a madár.

Elvándorol a madár,
Ha őszre jár
Az idő.
(Tavaszszal azonban ismét visszajő.)
Száll... száll... száll... viszi szárnya;
Azon veszed észre magad, hogy már a
Távolság kék levegőit iszsza.
Olyan sebesen száll,
Hogy eltünő álomnak véled.
A madárnál
Mi száll tova még sebesebben? Az élet!
De, mint a madár, ez nem tér többé vissza.

(Szalk-Szent-Márton.)

Annyit sem ér az élet...

Annyit sem ér az élet,
Mint egy eltört fazék, mit a konyhából
Kidobtak, s melynek oldaláról
Vén koldús nyalja a rá száradt ételt!

(Szalk-Szent-Márton.)

Vajda Péter halálára.

Oh természet, midőn aludni mentél,
Aludni a mult ősznek végivel:
Elbúcsuzál-e kedves gyermekedtől,
Elbúcsuzál-e leghívebb fiadtól,
Ő tőle? . . És ha elbucsúztatok:
Gondoltad-e, hogy végbucsútok ez?
Alszod, természet, téli álmodat.
Alszol . . . Vajon megálmodád-e már,
Megálmodád-e azt a bánatot,
Mely ébredésed reggelén megüt?
Föl fogsz ébredni, fölkelt a tavasz,
S a csalogány mond legszebb éneket
Föltámadásod hangos ünnepén;
Pedig volt egykor, a ki érkezésed
A csalogánynál szebben üdvezelte.
Te széttekintesz, s kérdeni fogod:
Hol van legelső dalnokom? hol ő?
Egy sírhalom lesz rá a felelet.
Oh, természet, viseld gondját e sírnak,
Melynek lakója leghívebb fiad,
Viseld gondját, ültesd áldás gyanánt
Virágaid legszebbjeit reá;
Úgy sincs e honnak, nincs hálás keze,
Hogy megtegye, ha elmúlasztanád.
Oh e hazában olyan sok jeles
Sírján ingatja vándor fuvalom
A feledésnek tüskebokrait!
Vagy mondd, hazám, hogy multad illeti,
Csak multadat, s nem a jelent, e vád;
Mondd, hogy szivedben lesz egy kis helye
Maradni méltó emlékezetének.

Vagy nem méltó-e rá, hogy a haza
Szivében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szivében hordozá? . .
Emlékezést, emlékezést neki!
S ha sirhalmához mentek: ejtsetek
Reá egy könnyet, mert megérdemel
Egy könnyet az, ki annyit szárított föl
Meleg lelkének hő sugárival!
És míg ti benne dalnokot sirattok:
Az én könyűim hadd omoljanak
A függetlenség bajnok férfiáért,
Ki e hajlongó, görnyedő időkben
Meg nem tanúla térdet hajtani,
Ki sokkal inkább hajtá le fejét a
Szabad szegénység kőszikláira,
Semmint a függés bársony pamlagára. —
Sirassa benned, elhúnyt férfiú,
A természet leghívebb gyermekét,
Sirassa benned dalnokát a hon;
Legkeserűbb az én könyűm, ki benned
A függetlenség hősét siratom!

(Pest.)

Mögöttem a múlt . . .

Mögöttem a múlt szép kék erdősége,
Előttem a jövő szép zöld vetése:
Az mindig messze, és még sem hagy el;
Ezt el nem érem, bár mindig közel.

Ekkép vándorlok az országúton;
Mely puszta, vadon,
Vándorlok csüggedetten
Az örökké tartó jelenben.

(Szalk-Szent-Márton.)

Emlékezet . . .

Emlékezet!
Te összetört hajónk egy deszkaszála,
Mit a hullám s a szél viszálya
A tengerpartra vet . . .

(Szalk-Szent-Márton.)

A szökevények.

(Schelley után angolból.)

I.

A jégeső szakad,
Fehérek a habok,
A tajték tánczol és
A villámlás ragyog . . .
El, el!

A mennydörgés ropog,
A forgó szél kereng,
Harangok zugnak és
Az erdők rengenek . . .
El, el!

Mint tenger, mozg a föld
Rajt minden romba dől,
Ember, állat, madár
Elbújt a vész elől . . .
El, el!

II.

»Egy vitorlánk van, a
Kormányos halovány;
Ki merne szállani
Most csónakunk után?«
Az ifjú szólt.

A lyány felelt: »Evezz,
Taszítsd a csónakot!«
S jégzápor és golyók
Boríták utjokat
A tengeren.

A kék őrtűz lobog;
Némán villámlanak
Az elsült fegyverek;
Elnyelte hangjokat
A fergeteg.

III.

»És látsz-e? s hallasz-e?
S nem retteg-e szived?
S nem szállunk szabadon
A vad tenger felett,
Én és te?«

Egy tengerészköpeny
Fölöttük a fedél;
Együtt ver kebelök,
És suttognak kevély
Örömben.

Mozgó hegyekbül áll
A vészes óczeán,
Kelnek s enyésznek a
Habok egymás után
Köröskörül.

IV.

A várudvarban, a
Kapusnéhoz közel,
Áll, mint megvert kutya,
És szégyen marja fel
A vőlegényt.

Rémes kisértetként
A zsarnok ősz apa
Áll a toronytetőn . . .
Hangjához képest a
Vihar szelíd;

S hallatlan átkokban
Kivánja a halált
Lyányának, ki legjobb
És legszebb s a család
Végtagja volt.

(Szalk-Szent-Márton.)

Szállnak reményink . . .

Szállnak reményink, e szép madarak . . .
Midőn legjobban szállanak,
S szíják a mennyei tiszta léget,
Hol már sas sem tanyáz:
Jön a való, e zord vadász,
S lelövöldözik őket.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mért vagyok én még a világon . . .

Mért vagyok én még a világon, ha már
Átéltem minden szenvedéseket?
Végeztem pályám . . . mert hiszen az ember
Hogy szenvedjen, csak azért született.
Mért vagyok én még a világon, hisz' már
Láttam mindent, mi látható van itt;
Látám a jónak örökös bukását
S a rosznak örök diadalmait.

Hallottam már az éhezők nyögését
S dorbézolási kurjantásokat,
Hallottam már a csalogányt dalolni
És csörömpölni a rablánczokat.
Tudom, hogy így volt ezredév előtt s hogy
Ezred multán is ekkép lenni fog . . .
Mindent tudok, mindent hallottam, láttam;
Hát mért élek még? mért meg nem halok?

Vagy tán valólag a világ nem ilyen?
Ily szomorúnak én látom csupán?
Én látom így csak, keresztülnézvén a
Kétségbesésnek sötét fátyolán?
Mindegy! . . Elég, hogy én kétségbeestem,
Elég, hogy én elkárhozott vagyok,
Hogy engem éles, égő körmeikkel
Tépnek, szaggatnak a rosz angyalok!

Szakadj meg, szívem! hagyj el engem, élet!
Fogadj öledbe, mély öledbe, föld!
Borúlj reám, sír! és te, fergeteg, jőj,
Hogy rólam a sírhalmot elsöpörd!
Söpörd el, s szórd ki összeporlott csontom,
S szórd el csontommal hírem-nevemet . . .
Ne tudja senki se', hogy egykor ilyen
Megátkozott teremtmény létezett!

(Pest.)

Nem sírok én . . .

Nem sírok én és nem panaszkodom,
Nem mondom én el másnak, mi bajom;
De nézzetek szinetlen arczaimra,
Ott föl van irva,
És nézzetek szemembe, mely kiégett,
S belőle kiolvashatjátok,
Hogy rajtam átok fekszik, átok,
Hogy fáj nekem, hogy nagyon fáj az élet!

(Szalk-Szent-Márton.)

Hajamnak egy fürtjét levágom . . .

Hajamnak egy fürtjét levágom,
Melynek most minden szála szög;
S ha majd elmúlik ifjuságom,
Ha majd megőszülök:
A falra függesztem tükör helyett
E barna fürtöt; igy csalom meg szememet,
Hitetve, hogy még fiatal vagyok.
De vajon nem árul-e el
A szív ütése, mely
Majd mindig halkabban dobog?

(Szalk-Szent-Márton.)

Viseld egyformán . . .

Viseld egyformán jó s bal sorsodat!
Igy szól, kit a bolond világ bölcsnek nevez.
Az én jelszóm nem ez:
Én örömimet és fájdalmimat
Érezni akarom, kettősen érezem.
Lelkem nem a folyó leszen,
A mely egykedvüleg
Ragadja magával a rózsalevelet,
Melyet tavaszszal szép lyány vet bele,
S a száraz füveket,
Miket
Árjára sodort az ősz szele.

(Szalk-Szent-Márton.)

Amott a távol kék ködében . . .

Amott a távol kék ködében
Emelkedik egy falu tornya sötéten:
Van egy fehér ház e faluban,
Hol egy fekete szemü lyányka van,
E lyányka, e lyányka,
E fekete szem,
Ez bánatom és örömem
Százszínű szivárványa.

Szalk-Szent-Márton.)

Mi a dicsőség?

Mi a dicsőség? Tündöklő szivárvány,
A napnak könnyekben megtört sugára.

(Szalk-Szent-Márton.)

Itt állok a rónaközépen . . .

Itt állok a rónaközépen,
Mint a szobor, merően.
A pusztát síri csend födé el,
Mint elfödik a halottat szemfödéllel.
Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
Mostan megáll
S köszörüli a kaszát;
Pengése hozzám nem hallatszik át,
Csak azt látom: mint mozg a kéz;
És most ide néz,
Engem bámul, de én szemem sem mozditom . . .
Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

(Szalk-Szent-Márton.)

Mi szebb mint . . .

Mi szebb mint a szép gyermeklyány orczája,
Ki azt álmodja, hogy ifját öleli,
Az ifjut, a kivel ébren nem meri
Sejtetni sem, hogy őt imádja?

(Szalk-Szent-Márton.)

Voltak barátim . . .

Voltak barátim, jó embereim . . .
Oh mért meg nem halának!
Sírhalmaikra mostan könnyeim
Folynának,
S virágokat termesztene
Fölöttök könnyeim özöne.
Meg fognak halni majd,
De egyik régi barát
Sem nyer tőlem könyűket, csak sohajt,
Csalódás kínos sohaját;
S ha ez leng rájok:
Sírhalmukon elszáradnak a virágok.

(Szalk-Szent-Márton.)

Elváltam a lyánykától...

Elváltam a lyánykától,
Ki kedvesem vala;
Úgy fájt leszakadnom ajakáról,
Mely csókola. —
Rég volt ez; azóta már
Sok esztendő lejárt.
Az elválás keserüségét
Többé nem érezem,
De a csók édességét
Még most is érezem.

(Szalk-Szent-Márton.)

Szeretném itt hagyni . . .

Szeretném itt hagyni a fényes világot,
A melyen oly sok sötét foltot látok.
Szeretnék rengetegbe menni,
A hol nem lenne senki, senki!
Ott hallgatnám a lombok suttogását,
Ott hallgatnám a patakok zugását
És a madárnak énekét,
S nézném a felhők vándorseregét,
Nézném a nap jöttét s lementét . . .
Mig végre magam is lemennék.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mit ettél föld . . .

Mit ettél, föld, hogy egyre szomjazol?
Hogy annyi könnyet s annyi vért iszol?

(Szalk-Szent-Márton.)

Mondják, hogy mindenikünk . . .

Mondják, hogy mindenikünk bir egy csillaggal,
S az, a kié lehull az égről, meghal.
És igy fogy az ember, így fogy a csillag;
Mindegyre omolnak:
A csillag az égrül a földre,
Az ember a földrül a sirgödörbe.
Hah, majd ha miljom s miljom év lemégyen,
S a földön és az égen
Csak egy ember s egy csillag bujdosik!
S ha végre az is leesik!

(Szalk-Szent-Márton.)

Mintha a nagy, nehéz . . .

Mintha a nagy, nehéz világot tartanám,
Leányka, hogy az ne szakadjon rám,
Úgy reszketek,
Ha megfogom könnyű kis kezedet.

(Szalk-Szent-Márton.)

Egy bölcs hajdan . . .

Egy bölcs hajdan szamáron utazott.
Azóta az idő megváltozott,
Nagyon megváltozott már:
Most a szamarak
Lovaglanak,
A bölcs pedig gyalog jár.

(Szalk-Szent-Márton.)

Sok embert ismerek . . .

Sok embert ismerek,
Ki önmagát legjobban szereti;
De másnak ismét vannak kedvesi,
Kiket magánál forróbban szeret,
S ezeket sokszor mégis megbántja.
Aztán megbánja,
Hogy könnyeket facsart szeméből,
Kinek egy vidám pillantatáért,
Kinek egy mosolyáért
A legszebb részt od'adná életéből.
Ilyenkor tudja csak, mi a gyötrelem,
Mik a keservek?
És kéri szivét: repedj meg, oh szivem!
S ez — bűntetésül — nem reped meg.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mosolygjatok rám . . .

Mosolygjatok rám, oh mosolygjatok,
Ti szép leánykák szemei!
S én el fogom felejteni,
Hogy már olyan sokszor megcsaltatok.
Véljük, hogy a lyányok szíve az ég,
Mert mélyei, mint ez, úgy ragyognak.
A lyányi szív csalárd folyó csak,
A melybe súgaraikat veték
Az égi csillagok:
Ki ott mennyet keres, elnyelik a habok.

(Szalk-Szent-Márton.)

Daczos leány!

Daczos leány!
Hagyd megcsókolni magad,
Hagyd átölelnem derekad.
Nap megy nap után,
S ha napjaid elhaladnak,
Maradsz magadnak.
Száraz derekad
Majd senki meg nem öleli,
Csak a koporsónak deszkája,
S halvány ajakad
Más nem csókolja, csak a sír férgei.
Gondolj reája.
Mit érzesz,
Nem rendűl meg szived?
Nem érezed,
Hogy ez hideg csók, hideg ölelés lesz?

(Szalk-Szent-Márton.)

Gyertyám homályosan . . .

Gyertyám homályosan lobog,
Magam vagyok,
Sétálok föl s alá szobámban,
Szájamban füstölő pipám van,
Multam jelenési lengenek körűlem . . .
Sétálok, sétálok, s szemlélem
A füst árnyékát a falon,
És a barátságról gondolkodom.

(Szalk-Szent-Márton.)

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA • DEBRECEN •
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Oh, lyány! szemed . . .

Oh lyány! szemed
Milyen sötét,
S mégis ragyog;
Kivált midőn
Reám tekintesz,
Úgy tündököl,
Mint zordon éjben
Villám tüzénél
A hóhérpallos!

(Szalk-Szent-Márton.)

Ha jőne oly nagy fergeteg . . .

Ha jőne oly nagy fergeteg,
Mely meghasitná az eget,
És a hasitékon át
A földgolyót behajítaná!

(Szalk-Szent-Márton.)

A bánat? Egy nagy óczeán.

A bánat? Egy nagy oczeán.
S az öröm?
Az óczeán kis gyöngye. Talán,
Mire fölhozom, össze is töröm.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mely'k a legvígabb temető?

Mely'k a legvígabb temető?
A bú temetője! »S ez hol lelhető?«
Azt kérditek, úgy-e bár?
A bú temetője a boros asztal,
Közepén a kereszttel, a nagy palaczkkal,
E mellett sírhalom minden pohár.
Járjunk e víg temetőbe
Ily szomorú időbe'!

(Szalk-Szent-Márton.)

Hová lesz a kaczaj . . .

Hová lesz a kaczaj,
Hová lesz a sohaj,
Ha hangja elenyész?
S hová lesz az ész,
Midőn már nem gondolkodik?
S a szeretet
S a gyűlölet,
Ha a szivből kiköltözik?

(Szalk-Szent-Márton.)

—o—

Elmém ezen sokat gondolkodik . . .

Elmém ezen sokat gondolkodik:
Ha valaha
A világrendszer fölbomlana,
S mint most az eső és hó esik,
Esnének akkor csillagok
S folynának a csillagpatakok!

(Szalk-Szent-Márton.)

—o—

Barátim vagytok . . .

Barátim vagytok, azt mondjátok.
Talán nem mondtok hazugságot,
Ez meglehet;
De azért nem adom nektek hitemet,
Nem adhatom. Most jó dolgom van.
Jertek hozzám, ha majd napom lejár,
Mert a barátság nappal láthatatlan,
Éjjel ragyog csak mint a fénybogár.

(Szalk-Szent-Márton.)

—o—

Nem csak mi vénülünk . . .

Nem csak mi vénülünk, mi emberek;
Mi volna, a mi nem vénülne meg?
Nézzétek a napot, ha jön a deczember:
Nem valóságos öreg ember?
Későn ébred, s alig
Hogy fölkapaszkodhatik
Az égre, oly erőtelen
Mogorván néz a világra s hidegen,
S olyan korán ledől megint ágyára;
Majd véges-végül
Azt is megérjük, hogy megőszül,
És ekkor, ekkor fehér lesz sugára.

(Szalk-Szent-Márton.)

Földét a földmives . . .

Földét a földmives felszántja,
Aztán beboronálja;
Képünket az idő felszántja,
De be nem boronálja.

(Szalk-Szent-Márton.)

Ha a sírban . . .

Ha a sírban megszáradt szíveket
Mind egy halomra hordanák
S meggyujtanák:
Ki mondja meg,
Hány színű lenne majd e láng?

(Szalk-Szent-Márton.)

Kik a föld alacsony porából . . .

Kik a föld alacsony porából,
Mit minden féreg gázol,
A naphoz emelkedtek,
Ti szárnyas, óriási lelkek,
Hogy van, hogy titeket a törpe világ
Mindig kicsinyeknek kiált?
Természetes! hiszen a tölgy a bérczeken
Kisebbnek tetszik mint a fűzfa ide lenn.

(Szalk-Szent-Márton.)

Futó folyam hullámai . . .

Futó folyam hullámai
Az ember miljom vágya:
Percz hozza őket, percz ragadja el.
A sors azért nem szokta teljesíteni,
Azért nem hallgat rája:
Jól tudja, mikorra egy kegyét leejti,
Az ember már régen mást esdekel,
S hogy kérte amazt, el is felejti.

(Szalk-Szent-Márton.)

Nem sülyed az emberiség . . .

Nem sülyed az emberiség!
Ilyen gonosz vala rég,
Ilyen gonosz már kezdet óta;
Hisz' különben nem kellett vóna
Százféle mesét,
Eget, isteneket,
Pokolt és ördögöket
Gondolni ki, hogy zaboláztassék.

(Szalk-Szent-Márton.)

Hány csepp van . . .

Hány csepp van az óczeánban?
Hány csillag az égen?
Az emberiség fejin hány hajszál van?
S hány gonoszság szivében?

(Szalk-Szent-Márton.)

Te ifjuság . . .

Te ifjuság, te forgó szél!
Ki szép virágfüzért
Sodorsz magaddal, e virágokat
Futtodban homlokunkra kerited,
Egy percz alatt
Ismét leröpited,
S gyorsan tovább futasz.
Mi búsan álmélkodva állunk,
S kérdezzük: igaz-e, hogy nálunk
Valál? Talán nem is igaz!

(Szalk-Szent-Márton.)

Szeretője-e vajon . . .

Szeretője-e vajon a testnek a lélek?
S mint a szeretőkhöz illik, együtt enyésznek?
Vagy a lélek a testnek csak barátja?
S úgy tesz, mint rendesen a barát:
Elhordja magát,
Midőn amazt pusztulni látja?

(Szalk-Szent-Márton.)

Mivé lesz a föld? . .

Mivé lesz a föld? megfagy-e, elég-e?
Én ugy hiszem, hogy meg fog fagyni végre,
Megfagyasztják a jéghideg szivek,
A melyek benne s bele fekszenek.

(Szalk-Szent-Márton.)

Oda nézzetek!

Oda nézzetek!
Csatára iramlik a fergeteg;
Paripája a szél, a nyargaló,
Kezében a felleg a lobogó,
A melynek villám a nyele.
Vágtat vele, vágtat vele
Csatára, csatára . . .
Mint harsog torombitája,
A mennydörgés!
. . . . . .
Oh fergeteg,
Ki a tornyokat
Eldöntögeted,
Kinek kezében kiszakad
A tölgy a bércz kebeléből,
Hol századok óta vénül,
Hatalmas fergeteg! ki nem szakíthatod
Az emberi szivbül a bánatot.

(Szalk-Szent-Márton.)

Ki fogja vajon megfejteni . . .

Ki fogja vajon megfejteni
E rejtélyt:
Az emberiségnek könnyei
Lemoshatnák-e az emberiségnek szennyét?

(Szalk-Szent-Márton.)

Már sokszor énekeltem . . .

Már sokszor énekeltem rólatok,
Még többször is éneklek, szép csillagok.
Én úgy szeretlek titeket!
Egy szebb világgal hiteget
Sugárotok;
S ti egyre mosolygotok;
S oly jól esik nekem,
Oda tekintenem,
Hol egy kis vidámság van
E szomorú világban.

(Szalk-Szent-Márton.)

Hideg ellen a tél . . .

Hideg ellen a tél a folyókat jéggel,
A földet hóval leplezé el.
Csupán némely embernek
Kell öltözetlenűl bujdosnia . . .
Tehát a természetnek
Az ember a legmostohább fia?

(Szalk-Szent-Márton.)

Vajon mi ér?

Vajon mi ér? vajon mi történik velem?
Sejtek, s e sejtelem, ez olyan rettentő!
Úgy rángatózik, úgy ugrándozik szivem
Miként a porban a levágott emberfő.

(Szalk-Szent-Márton.)

Fönséges éj!

Fönséges éj:
Az égen tündökölve ballag
A nagy hold s a kis esti csillag...
Fönséges éj!
A harmat csillog a gyep bársonyán,
Bokor sátrában zeng a csalogány.
Fönséges éj!
Az ifju mostan megy szeretője után,
S most megy gyilkolni a zsivány.
Fönséges éj!

(Szalk-Szent-Márton.)

Szép kedvesem...

Szép kedvesem! ha majd az oltár mellett
Dobog felém szerelmes kebled!..
S ha majd körűlünk apró gyermekek
Mosolyganak, enyelgenek!..
S ha majd fölénk a szemfedő borúl,
S kivisznek, s rajtunk a sír domborúl!..
S ha majd hozzánk az unokák kijőnek
Szép alkonyán a sárga, csendes ősznek,
S merengve nézik ákáczlombjainkat,
Miket fejfánknál a lég halkan ingat...

(Szalk-Szent-Márton.)

E gazdag úr...

E gazdag úr miként
Gőgösködik, mint nézi le a szegényt?
Ne gőgösködjél, jó barát,
Azért, hogy most oly jó dolgod van;
Majd e szegény magasabbról néz le rád,
Ha ő a mennyben lesz s te a pokolban.

(Szalk-Szent-Márton.)

Az én szivem . . .

Az én szivem egy föld alatti lak,
Sötét, sötét!
Az öröm egy-egy fényes sugarat
Csak néha vét
Mélyébe a földalatti háznak.
Az a fény is csak azért pillant bele,
Hogy lássa a szörnyeket, mik ott tanyáznak,
Mikkel tele van, tele!

(Szalk-Szent-Márton.)

Az ember ugyan hova lesz . . .

Az ember ugyan hova lesz?
Sokrates,
Ki a mérget megitta,
S hóhéra, ki a mérget neki adta,
Egy helyre mentek mind a ketten?
Oh lehetetlen!
És hátha . . . hátha . . .
Mért nem láthatni a más világba!

(Szalk-Szent-Márton.)

Barátaim megölelének . . .

Barátaim megölelének,
Szivökhöz nyomták szivemet;
Bennem mi boldog volt a lélek!
Később tudám meg, mért öleltenek:
Azt tapogatták, mig öleltek,
Hol van legfájóbb része a kebelnek?
Hogy gyilkukat majd oda döfjék . . .
És oda dötték!

(Szalk-Szent-Márton.)

A férj haza jő betegen . . .

A férj haza jő betegen.
Hű nője orvosért
Megy hirtelen.
Miként siet, az istenért!
Az orvostól mindent remél,
Azért rohan érte mint a szél,
Oly gyorsan azért keresi föl . . .
Jól tudja, az orvos gyakran öl.

(Szalk-Szent-Márton.)

Mulandóság . . .

Mulandóság a királyok királya.
Ez a világ az ő nagy palotája.
Sétál föl és le benne,
S nincs hely, hová ne menne;
S hová lelép, a mire hág,
Minden pusztúl; körűle fekszenek
Szétszórva: eltört koronák,
Hervadt virágok, megrepedt szivek.

(Szalk-Szent-Márton.)

Oh szerelem . . .

Oh szerelem, te óriási láng!
Ki a világot gyujtod ránk,
Aztán ellobbánsz... tán egy percz alatt,
S örök sötétség és hideg hamvad marad.

(Szalk-Szent-Márton.)

Az álom . . .

Az álom
A természetnek legszebb adománya:
Megnyílik ekkor vágyink tartománya.
Mit nem lelünk meg ébren a világon,
Álmában a szegény
Nem fázik és nem éhezik,
Bibor ruhába öltözik
S jár szép szobák lágy szőnyegén.
Álmában a király
Nem büntet, nem kegyelmez, nem birál.
Nyugalmat élvez.
Álmában az ifju elmegy kedveséhez,
Kiért epeszti tiltott szerelem,
S ott olvad égő kebelén.
Álmamban én
Rab nemzetek bilincsét tördelem!

(Szalk-Szent-Márton.)

Igazság! alszol?

Igazság! alszol? vagy meg is halál?
E férfi méltó volt rá, hogy nyakáról
Arany láncz függjön: s íme a helyett
Ő függ, ő függ . . . a hóhér kötelén.
S ennek nyakában arany láncz van, pedig
Hóhér kötélen kéne függnie.
Igazság! alszol? vagy meg is halál?

(Szalk-Szent-Márton.)

Az özvegy . . .

Az özvegy gyászba öltözék;
Kedves férjét eltemeték.
Ő gyászruhát ölt a meghalt után!
Jó asszony, ez egyet föl se vedd,
Vagy végy föl többet, hisz ez egy ruhán
Keresztülcsillog titkos örömed.

(Szalk-Szent-Márton.)

Kereszt . . .

Kereszt jutalma a fáradságoknak,
Mindenfelé keresztet osztogatnak.
Arany keresztet tüznek a fejedelmek
Jobbágyaik mellére; a földmivesnek
Oszt a természet buzakereszteket;
Fa kereszt illet, megváltók, titeket!

(Szalk-Szent-Márton.)

Midőn a földön . . .

Midőn a földön még csak pár ember vala,
Már meghalt egyik a másiknak általa:
Ábelt megölte Kain.
Ha a világ végén majd újolag
Két ember lesz a föld határain,
Ők is bizonnyal így egymásra rontanak;
S az, a ki megmarad ott,
Nőül fog venni egy vadállatot:
Talán e vadállatnak méhibül
A réginél szelídebb emberfaj kerül.

(Szalk-Szent-Márton.)

Voltak fejedelmek . . .

Voltak fejedelmek,
A kiknek emlékoszlopot emeltek,
Magast és fényeset,
Mely hirdeté nagyságukat,
Mely hirdeté jóságukat.
És hol van az oszlop? Elesett!
El kellett esnie,
Mert hazugsággal volt tele.
Az idő igaz,
S eldönti, a mi nem az.
Ott áll a sír most emléktelenül,
Az eltörött helyett mást nem tevének;
De nem! hisz' örök átka nemzetének
Sötét oszlopként rajta nehezül.

(Szalk-Szent-Márton.)

Fejemben éj van . . .

Fejemben éj van, éjek éjjele,
S ez éj kísértetekkel van tele;
Agyamban egymást szűlik a gondolatok
S egymást tépik szét mint vadállatok.
Lázzal verő szivemnek vére forr,
Mint boszorkány üstjében a bűvös viz,
Gyúlt képzeletem mint meteor
Fut át a világon és magával visz.
Laktársam a kétségbeesés,
Szomszédom a megőrülés.

(Szalk-Szent-Márton.)

Fövényszem, harmatcsepp . . .

Fövényszem, harmatcsepp, a szikla, melyet
Ezer villám meg nem rengethet,
Az örökké rengő tenger,
A tiszta napfény és a szennyes ember,
És minden, minden a világon
Csak álom, tünedékeny álom.
Ez álma mind a természetnek,
Kit miljom év előtt szender lepett meg,
S ki álmodik
Talán még miljom s miljom évekig.
De fölébred végre,
Egyszerre fölriad,
Fölkeltik egyre rémesb álmai,
És ekkor a borzalom miatt
A semmiség feneketlen tengerébe
Fog ugrani.

(Szalk-Szent-Márton.)

Átok és áldás . . .

Legyen átok a földön,
Hol ama fa termett,
A melyből én nekem
Bölcső készitteték!
Legyen átkozott a kéz,
Mely e fát ülteté,
És átkozott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!

De áldás légyen a földön,
Hol ama fa termett,
Melyből nekem majd
Koporsó készül!
Áldott legyen a kéz,
Mely e fát ülteté,
Áldott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!

(Szalk-Szent-Márton.)

A szerelmes tenger.

Alt a lyányka boldogan tünődve
Sziklaparton a tenger fölött,
És akit várt, a kiről tünődék,
Kedvesének koszorút kötött.

Átellenben kelt az esti csillag,
De a tenger nem gondolt vele;
A leányra nézett kék szemével,
S így sohajta hullámkebele:

»Oh mi szép vagy, oh miként szeretlek!
Jőj le, ha van benned irgalom,
Jőj s fürödjél bennem! üdvezűlök,
Hogy ha kebled megcsókolhatom.

Jőj le hozzám, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem!
Földiszítlek, mint mennyasszonyát még
Nem diszité egy királyfi sem.

Fürteidre fölhozom dúsgazdag
Mélységemnek minden gyöngyeit;
S elveszíti ragyogásaiktól
Szeme fényét, a ki rád tekint.

Nem, nem, oh rád ne tekintsen senki!
Messze viszlek innen téged el,
Napkeletre egy szigetbe a mely
Telve a föld gyönyöreivel.

Ottan minden patak egy szivárvány
S híg gyémánt a tiszta levegő,
S a mezőnek minden órán új s a
Régieknél szebb virága nő.

Ottan szebb az éj, mint itten a nap,
S szebb a tél mint itt a kikelet;
S madarak a hópelyhek: mig esnek,
Zengedeznek tündéréneket.

Jőj keblemre, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem!
Napkeletre szigetembe viszlek,
Ott élünk örök-szerelmesen.

Itt a sajka, ülj beléje lyányka,
Ringatom majd oly szelideden,
Hogy elalszol; és mire fölébredsz,
Ott leendesz a szép szigeten.«

Esdekelve így beszélt a tenger:
A leány nem érté meg szavát,
Nem fejté meg a rengő haboknak
Suttogó, egyhangú moraját.

És a közben kész lett koszorúja,
S a kit várt, az ifju megjöve,
És látá az érkezőt a tenger,
S hah miként fölháborult szive!

Hátha még a többit látta volna . . .
Eltünének sürű fák mögé,
S őket a sötét zöld lombozat s az
Éj sötét kárpitja elfödé.

Más nap reggel vitorlás hajón a
Boldog ifju a tengerre szállt;
És a tenger jó kedvvel, nyugodtan
Vitte őt a messzeségen át.

»Menj, menj, ifju,« gondolá magában,
»Sok szerencsét vándorlásodon;
De halálod lesz az óra, mely e
Lyányhoz téged ismét visszavon.

Kedvezek most, sebesen röpítlek,
Mert a lyánytól messze távozol;
De ha vissza, a leány felé jősz,
Minden vészemmel találkozol.«

A leányka ott állt nem sokára
A hol tegnap koszorút kötött;
Koszorúja összetépve fekvék
Széteresztett fürtei között.

Ottan állt, a tenger s ég közötti
Végtelenbe járt tekintete,
Mint elfáradott galamb, a melyet
A sas helyről-helyre kergete.

»Itt volt. Elment, elment midörökre,
Megcsalt. Megcsalt! Engem itt hagyott,
Itt hagyott, oh, engemet... kettőnket:
Engemet és a gyalázatot!«

Igy panaszlá a leány keservét,
És a tenger meghallotta azt,
És egyszerre nagy birodalmában
Minden alvó habot fölriaszt;

És utána küldé a hajónak,
Mely a csábító ifjút vivé,
S a hullámok a hajót s az ifjút
Egy csapással zúzták semmivé.

És mit ér az élet már te néked?
Karjaimban vesd le magadat,
Hadd legyek koporsód! eltemetlek,
Tégedet és gyalázatodat.«

S szólt a tenger: »Te szegény teremtés,
Mit teszesz most, mond hogy mit teszesz?
Megcsalt téged az a kit szerettél,
Én szeretlek s engem nem szeretsz.

A mit egykor nem értett a lányka,
Most megérté a tenger szavát:
Leugrott a szikláról, s a tenger
Eltemette őt s gyalázatát.

(Szalk-Szent-Márton.)

Miért hogy láthatatlanok . . .

Miért hogy láthatatlanok
Az ördögök s az angyalok?
Ismerni szeretném őket
A végett,
Hogy tudjam, a mit nem tudok:
Mi van ebben és mi van abban?
S az ember melyikhez hasonlít jobban?

(Szalk-Szent-Márton.)

Mint lót-fut a boldogság . . .

Mint lót-fut a boldogság után
Az ember, a dőre,
Az egyik hátra, a másik előre,
Mikéntha már ott volna nyomán.
Hijába igyekeznetek!
Előttetek, mögöttetek
Nincs a boldogság: ott alattatok van
A sírhalomban.

(Szalk-Szent-Márton.)

Erdőben.

Sötétzöld sátoros
Erdőben járok.
Kevély tölgyfák alatt
Szerény virágok.

A fákon madarak,
Virágon méhek.
Ott fönn csattognak, itt
Lenn döngicsélnek.

Nem rengedez sem a
Virág sem a fa;
Hallgatják a zenét
Elandalodva.

Vagy alszanak talán?
Elszenderedtek?
Megálltam én is, és
Mélán merengek.

Merengve nézek a
Patak habjára,
Melynek nyílsebesen
Rohan le árja;

Fut mintha kergetné
A felleg árnyát,
A fellegét, a mely
Fölötte száll át.

(Szalk-Szent-Márton.)

Ekként kergettelek,
Ifjúi vágyak!
Árnyak valátok, el
Nem foghatálak . . .

Menj, menj, emlékezet!
El is feledtem,
Hogy e magányba én
Feledni jöttem.

Elhagytam én a várost . . .

Elhagytam én a várost,
Azt a holt életet.
Hol a halál is élet:
Jó sorsom a természet
Vidám ölébe tett.

Vidám vagy, oh természet!
El is csodálkozál,
Midőn körödbe léptem,
Hogy oly mogorva képem,
Hogy rajta oly köd áll.

De ép azért jövék, hogy
Elűzzem a ködöt,
A mely már olyan régen
Borong komor-sötéten
Halvány arczom fölött.

Azért jövék, hogy szívem,
Mit a bú s a harag
Oly feketére feste,
E gyász ruhát levesse
S mosolygjon újolag.

Gyógyúlj meg, én szivem, ha
Még gyógyulnod lehet!
Szép harmatos füvekkel,
Lágy rózsalevelekkel
Kötöm be sebedet.

(Szalk-Szent-Márton.)

Barna menyecskének . . .

Barna menyecskének szeme közé néztem.
Az én szemem fénye elveszett egészen.
Én teremtőm, ugyan hogy is teremhet már
Olyan sötét szemben olyan fényes sugár!

Elveszett, elveszett az én szemem fénye.
Hejh pedig talán már indulnom is kéne!
Hogy induljak? hova menjek, ha nem látok!
Nyakamat szegheti valamelyik árok.

De mégis indulok . . . Állj elém, menyecske!
Ha már el kell esnem: essem az öledbe;
Egyszer ölellek meg s karomat levágom,
Ne öleljek többé senkit a világon!

Nem kellek, úgy e bár, nem kellek én neked?
Van már kit te ölelsz, ki téged ölelget.
Megyek hát, megyek, ha árokba esem is!
Habár az árokban nyakamat szegem is!

(Péczel.)

Kivágom én . . .

Kivágom én keblemből szivemet,
Ott úgy sem okoz mást csak gyötrelmeket,
Kivágom és a földbe ültetem:
Talán kikél babérfa képiben,
S koszorúja lesz a bajnokoknak,
Kik a szabadságért harczolnak!

(Szalk-Szent-Márton.)

Zöld leveles fehér . . .

Zöld leveles, fehér
Virágos akáczfa,
Kék ruhában szőke
Kis lyány van alatta;
Megeredt az eső,
Annak végét várja,
A pitarajtóból
Kacsintgatok rája.

(Szalk-Szent-Márton.)

Gyere be, galambom,
Gyere a szobánkba!
Mig eláll az eső,
Ülj föl a ládánkra;
Ha magas a láda,
Rája fölültetlek;
Ha kemény az ülés,
Az ölembe veszlek.

Gyermekkori emlékek.

(Béranger után francziából.)

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után:
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

Köszöntelek, ti kis korom baráti!
Köszöntelek, ti áldott rokonok!
Ti itten a vész idejében nékem
Szegény madárnak fészket raktatok.

Megnézek mindent, még a szűk börtönt is,
Hol húgával, ki kedves, szép vala,
Uralkodott a vén tanitó s büszkén
Tanitá a mit maga sem tuda.

Több mesterségbe kaptam itt; a restség
Nagy befolyással volt mindig reám;
S hittem, hogy a bölcs névre már jogom van
Midőn Franklin mesterségét tudám.

E korban támad a barátság, e föld,
A mely virágzik reggel gazdagon,
S hol egy fa nő, a melynek ága gyakran
Támaszbotunk az életalkonyon.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után:
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

Gyászos napokban e falak közt volt, hogy
Hallám az ellenségnek ágyuit;
S az ünnepzaj közé vegyülve, hangom
A haza nevét itt rebegte, itt.

Galambszárnyú, ábrándos lelkem itten
Fa-saruimnak terhét feledé;
Itten csapott le rám az ég villáma,
És megszokám a fejedelmekét.

E kis házban készült el a bal sorsra
Elmém, s már itten volt megvetni kész
A dicsőséget, e tünékeny füstöt,
Mely szemeinkbe könnyet is idéz.

Rokon- s barátok, hajnalom tanúi!
Kiket mindegyre jobban tisztelék,
Igen, még most is szépnek tetszik bölcsőm,
Ámbár a dajka elenyésze rég.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után:
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

(Szalk-Szent-Márton.)

Sors, nyiss nekem tért . . .

ors, nyiss nekem tért, hadd tehessek
Az emberiségért valamit!
Ne hamvadjon ki haszon nélkül e
Nemes láng, a mely úgy hevit.

Láng van szivemben, égből eredt láng.
Fölforraló minden csepp vért;
Minden szivütésem egy imádság
A világ boldogságaért.

Oh vajha nem csak üres beszéddel,
De tettel mondhatnám el ezt!
Legyen bár tettemért a dij egy
Uj Golgotán egy új kereszt!

Meghalni az emberiség javáért,
Mily boldog, milyen szép halál!
Szebb s boldogitóbb egy hasztalan élet
Minden kéjmámorainál.

Mondd, sors, oh mondd ki, hogy így halok meg.
Ily szentül! s én elkészítem
Saját kezemmel azon keresztfát,
A melyre fölfeszittetem.

(Pest.)

Rég elhuzták az esteli harangot . . .

Rég elhuzták az esteli
Harangot.
Ki az, a ki még mostan is
Barangol?
Csak én járok a faluban
Egyedül.
Keresem az álmot, de az
Elkerül.

Fön van a hold, fön vannak a
Csillagok;
Mint megannyi szép leányszem,
Úgy ragyog.
Sötét árnyat vetnek a fák,
A házak!
Unalmokban egyebet sem
Csinálnak.

Amott egy ház, a tetején
Két gólya,
Alant egy pár ember a kis
Ajtóba' . . .
Legény, leány: amaz szőke,
Ez barna,
Legény a lyányt subájába
Takarja.

Mellettök mentem el, észre
Sem vettek.
Én istenem, be boldogak
Lehetnek!
Nem irigylem; de még is jobb
Szeretném,
Ha azt a barna kis lyányt én
Ölelném!

(Szalk-Szent-Márton.)

Mint felhők a nyári égen . . .

Mint felhők a nyári égen,
Érzéményim jőnek-mennek,
Majd fehéren, majd sötéten,
S egy sem áll, egy sem pihen meg;
Hova mennek? honnan jőnek?
Nem tudom, nem sejthető;
Hozza és elfúja őket
Az örök szél az idő.

A szerelem fellegéből
Hulltanak reám villámok;
A barátság fellegéből
Záporesők szakadának.
Zápor és villám multával
Csendes tiszta lett az ég,
S a másik percz fuvalmával
Ujra felhő érkezék.

(Pest.)

S a felhők, habár fehérek,
Árnyat akkor is csak vetnek.
Majd ha én oly időt érek,
Hogy felhőim megrepednek!
S széleikre rózsaszínben
Száll az égő napsugár,
S ők úgy állanak fölöttem
Mint megannyi tündérvár!

Oh ez idő el fog jőni,
A midőn majd szerelmemnek
S barátságomnak felhői
Rózsaszinben tündökölnek;
Hanem akkor már indulhat
Temetésemre a pap,
Mert ha a felhők kigyulnak,
Lemenőben van a nap.

Most kezdem én csak még ismerni . . .

Most kezdem én csak még ismerni
Az én derék jó szivemet:
Ennél a szívnél a világon
Jobb, derekabb szív sem lehet.

Mint aggódtam, hogy már ezentul
Nem lesz nekem több víg napom!
És ím bokámat ujra össze-
S kalapomat félrecsapom.

Szívem még ép virág, a melynek
Féreg nem bántja gyökerit:
Elhervad minden őszszel, ámde
Minden tavaszszal kivirit.

(Pest.)

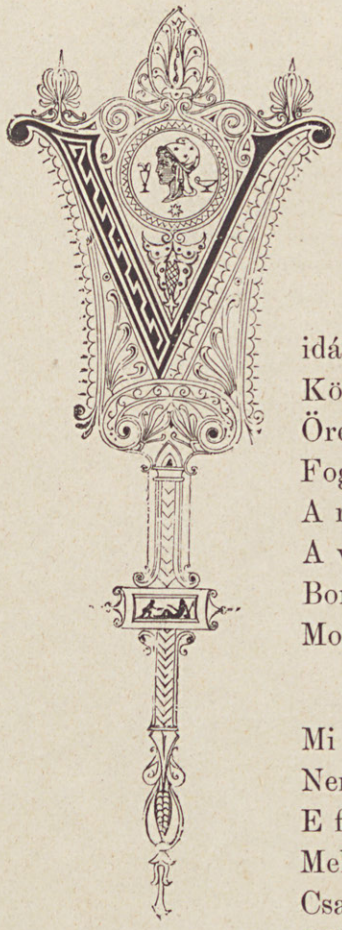

A jó aggastyán.

(Béranger után francziából.)

Vidám fiúk, kik bornál egyesültök,
Közétek bájol engem dalotok.
Öreg vagyok, de bárha reszket hangom,
Fogadjatok be én is danolok.
A múlt időkről újakat beszélek;
A vén Panarddal én együtt ivám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Mi ez? mind vágytok engem ünnepelni?
Nemes bor ömlik egészségemért.
E fogadásra büszke szivem, mely fél,
Mely attól tart, hogy mást csak szomorít.
Csak hadd födözzön a vidámság szárnya,
Idővel úgy is máskép lesztek ám!
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Miként ti most, én is szerelmeskedtem;
Szólhatnak erről nagyanyáitok.
Házam, barátim, kedvesim valának,
Ezek közül már semmit sem birok.
Emlékeim maradtak meg csak; olykor
Sohajtok is, ha más nem néz reám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Volt vészeinkben több hajótörésem,
De Frankhon szép egét nem hagytam el.
Azt a kevés bort, melyet megmentettem,
Sértett kevélység nem zavarja fel.
Sőt énekeltem az új szüretekben
Egykor tulajdon hegyem oldalán.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Egy elmult kornak régi katonája,
Mint Nestor nektek nem beszélek én.
Egész időm, hol fénylett bátorságom,
Egy harczotokkal fölcseréleném.
Sőt halhatatlan hősiségtek által
Egy új zászló mellé csatoltatám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Milyen jövendőt biztosít erénytek!
Éltessük, ifjak, vég szerelmemet.
Szabadságában a világ megújul,
Jobb napok járnak majd sirom felett.
Kedves fecskéi ti egy szép tavasznak,
Hogy lássalak, azért nem távozám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

(Pest.)

Megfagy a szív, ha nem szeret...

Megfagy a szív, ha nem szeret;
És ha szeret, megég.
Ez és az baj. E két baj közt
Melyik jobb? tudj' az ég!

(Pest.)

Rabság.

(Töredék.)

Milyen vig a világ! folyvást miként vígad!
Örök énekszóval s zenével van tele!
E tombolók között a legzajosbikat
Kérdezzétek meg csak: ha vajon boldog-e?
Én nem hiszem, hogy az: dehogy boldog, dehogy!
Csak a kétségb'esés, mi bennünket vidit,
Azért kelünk csak e rivalgó zajra, hogy
Ne halljuk lánczaink csörömpöléseit.
Rab a világ, igen, kezén-lábán bilincs;
Az volna lelkén is, hanem már lelke nincs.

(Pest.)

Szeretek én . . .

Szeretek én, miként még ember
Sohasem szeretett talán;
Szeretek én szent szerelemmel,
De kedvesem nem földi lyány.

De álmaimban igen gyakran,
Majd minden éjjel megjelen.
Mult éjszakán is egy virágos
Mezőben együtt volt velem.

Szeretek én egy istenasszonyt,
Egy számkiűzött istennőt:
A szabadságot. Fájdalom, hogy
Csak álmaimban látom őt.

Letérdepeltem s elmondék egy
Égő szerelmi vallomást,
S földhöz hajoltam, hogy virágot
Szakitsak s néki adjam át.

Ekkor hátam mögött termett a
Hóhér s lesujtá fejemet:
Épen kezembe hulla, és én
Azt adtam át virág helyett.

(Pest.)

Képzelt utazás.

(Béranger után franczióból.)

Az ősz sietve jő és nedves szárnyán
Az én számomra uj fájdalmat hoz.
Mindegyre szenvedek, szegény félénk én,
És jó kedvem virága hervadoz.
Ragadjatok ki Párizsnak saráról,
Megújulok, ha szép tájt láthatok.
Mint ifju már Hellasról álmodoztam,
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Értem Homért, igen, hisz' görög voltam,
Pythagorasnak igazsága van;
Athén szült engem, Perikles korában.
Láttam Sokratest rablánczaiban,
Megtömjéneztem Phidias csodáit,
Látám Ilíssust, mint virágozott,
S Hymett hegyén a méheket fölkeltém:
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Oh ég, csak egyszer éledhetne szívem
E szemderítő nap sugáritul!
A szabadság, kit távolból köszöntök,
Rám így kiált: jer, győzött Trasybul!
Menjünk, induljunk, készen áll a sajka.
Tenger, ne nyeljen engem el habod,
Hagyd múzsámat Pyréumnál kikötni:
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Szép Olaszország ege, de azurját
Rabszolgaság homályosítja el.
Evezz, kormányos, távolabb evezz le,
Hol a nap olyan tiszta fényben kel.
Milyen hullám ez? hogy híják e sziklát?
Milyen virító a vidék amott!
A zsarnokság haldoklik ama parton:
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Athén szűzei, fogadjatok a révbe,
És bátorítsatok föl engemet.
Oly földet hagytam el, hol a királyok
Rabszolgává teszik a szellemet.
Védjétek lantom, melyet üldöznek; s ha
Dalom sziveitek meglágyitaná,
Tegyétek hamvam Tyrtaeus hamvához,
Meghalni jöttem e szép ég alá!

(Pest.)

—o—

Világgyűlölet.

Mennybéli isten, ördög és pokol!
Mivé lett a föld még mivé lehet?
Minden bokorban egy világfaló,
Minden bokorban embergyűlölet.

Gyűlölnek ők, és átkaik követ
Dobálják szerte irgalmatlanul;
Úgy dől belőlök az átok, miként
Rothadt szag a sir nyilásibul.

Szerettetek-e, ficzkók, valaha,
Hogy most gyülöltök? s imádkoztatok
Az emberiség boldogságáért,
Hogy most lehessen átkozódnotok?

Elkérték kebletekből a szivet
S aztán széttépték azt az emberek?
Nem, a világnak ti nem adtatok
Szívet soha, mert nincsen szívetek!

Nincs bennetek szív, nincs! csak zsebetek
És gyomrotok van s mert ez nincs tele,
Azért rút a világ előttetek,
Azért keltek ki rútul ellene.

Én is gyülöltem, volt okom reá;
De a mióta e bitangokat
Láttam, mint vágnak Byron-képeket,
Azóta gyülölségem megszakadt.

Mióta ők a földi életet
Oly feketére mázolják: nekem
Sokkal, de sokkal jobban tetszik az,
Több fénypontot vesz észre rajt' szemem.

Valóban szép, igen szép a világ:
Van minden évben rajta kikelet,
S van szép leánya minden falunak,
S ha itt egy ember sír, ott más nevet.

Mily tréfás még maga a bánat is!
Sziv s fejre mily különbözőleg hat:
Sötétre festi a fehér szivet,
S fehérre festi a sötét hajat.

(Eperjes.)

A nép.

Egyik kezében eke-szarva,
Másik kezében kard:
Igy látni a szegény jó népet,
Igy ont majd vért, majd verítéket,
A míg csak élte tart.

Miért hullatja verítékét?
A mennyit ő kiván
Az eledelbül és ruhábul:
Hisz azt az anyaföld magától
Megtermené talán.

S ha jő az ellen, vért miért ont?
Kardot miért foga?
Hogy védje a hazát? Valóban!
Haza csak ott van, hol jog is van,
S a népnek nincs joga.

(Pest.)

F. L. kisasszony emlékkönyvébe.

Miért mondjam, hogy nem feledlek el?
Miért mondjam, hogy rólad e kebel,
Oh lyány, örökre megemlékezik?
Hitelt szavamnak szíved úgy sem ad!
Mert mi poéták hazudunk sokat,
S aztán ha szívből szólunk sem hiszik.

(Pest.)

Nagy-Károlyban.

Sept. 7. 1846.

Át e falak közt hangozának
Nagy szavaid, oh Kölcsey? ...
Ti emberek, nem féltek épen
E szent helyet ily nagy mértékben
Megszentségteleníteni?

Nem féltek-e, hogy sírgödréből
Kikél a megbántott halott?
Hogy sírgödréből ide jő el,
S — hogy hallgassatok — csontkezével
Szorítja össze torkotok?

Nem, ő a sírt el nem hagyandja;
De lenn, sírjában, nem hiszem,
Hogy könnyei nem omlanának
Éretted, te az aljasságnak
Sarába sülyedt nemzetem!

Mily szolgaság, milyen hizelgés!
S mindig tovább mennek, tovább,
S ki legszebben hizelg, az boldog.
Ha már kutyákká aljasodtok:
Miért nem jártok négykézláb?

Isten, küldd e helóta népre
Földed legszörnyübb zsarnokát,
Hadd kapjon érdeme dijába'
Kezére bilincset, nyakába
Jármot, hátára kancsukát!

Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe.

Senki sem szól így a fellegekhez:
»Napkeletre vándoroljatok, mert
Napkelet a szép hajnal hazája,
Ki rózsákat mosolyog reátok,
Lángrózsákat sötét arczotokra.«
Senki sem szól így a fellegekhez,
És ők még is napkeletre mennek,
Napkeletre vonja őket egy mély
Titkos sejtés lágy szellemkezekkel.
Mennek, mennek; és ha oda értek,
Megfürödnek a piros tengerben,
A hajnalnak sugártengerében;
És ha egyszer megfürödhetének,
Nem törődnek aztán életökkel,
Nem bánják, ha mindjárt elenyésznek,
Vagy ha hosszu pálya vár reájok,
Hosszu pályán vihar és sötétség.
Akkor is, ha szétszakgatta őket
A vihar, s ők este haldokolnak:
Fölgyulad még egyszer arczulatjok,
S e pirúlás, végső órájokban,
Ifjuságuk visszaálmodása,
A dicső, az édes ifjuságé,
Midőn rájok a hajnal mosolygott.
Mint a felhők, titkos sejtelemből,
Napkeletre vándoroltam én is...

(Szatmár.)

Csalogányok és pacsirták.

Vgyan még meddig zengitek,
Ti holdvilágos emberek,
A régi kort,
Mit elsodort
Hullámival már az enyészet?
Mikor rontjátok le a fészket,
Mit várromokban raktatok,
Hogy ott versenyt huhogjatok
Vércsékkel és bagolyfiakkal?
Milyen kisértetes ez a dal!
S dalolnak egyre még,
És szemeikben ég
A lelkesűlés lángja
Vagy a bánat könnyárja.
Ál lelkesűlés, gyáva könnyek!
Miket nekik meg nem köszönnek.
Tudjátok-e, mik vagytok,
Kik a multról daloltok?
Halottrablók!
Halottrablók!
Sírjából fölássátok
A holt időt,
Hogy őt
Babérokért árulhassátok.
Én nem irígylem koszorútokat;
Penész van rajta és halotti szag!

Sínlődik az emberiség,
A föld egy nagy betegház,
Mindegyre pusztít a láz,
S már egy egész ország esék
Áldozatául,
És több elájul;
S ki mondja meg,
Hol ébrednek föl majd e nemzetek,
Ezen-e vagy a más világon?
Muló-e vagy örök az álom?
De ím a bajnak közepette
Fiait az ég el nem feledte,
Megszána minket nagy fájdalmainkban,
Orvost küld hozzánk, és ez utban is van,
És már maholnap meg is érkezik,
Midőn hóhérink észre sem veszik.
Tiéd minden dal, minden hang,
Melyet kezemben ád a lant;
Te lelkesítesz engemet,
Te néked ontom én könyűimet,
Én tégedet köszöntelek,
Te, a beteg
Emberiségnek orvosa, jövendő!
. . . . . .

És ti elkésett dalnokok,
Hallgassatok!
Hallgassatok,
Bár lenne oly szívszakgató
S egyszersmind oly szívgyógyitó,
Mint csalogányé, szavatok.
A csalogány az alkony madara;
Már vége felé jár az éjszaka,
A hajnal közeleg:
Most a világnak
Nem csalogányok,
Hanem pacsirták kellenek.

(Szatmár.)

Szerelmes vagyok én . . .

Szerelmes vagyok én:
Megmondjam-e, kibe?
Egy barna kis leány
Hófehér lelkibe!

Hófehér a lelke
Ennek a kis lyánynak,
Liliomszála ő
Az ártatlanságnak.

Fehér mint a galamb,
A melynek képibe'
Isten a szent lelket
Az égből küldte le.

Szállj rám, fehér galamb,
Galambomnak lelke,
Hadd legyek megáldva,
Legyek megszentelve.

Hogyha már hallottam
Szárnyad csattogását,
Hadd halljam egy úttal
Szived dobogását.

(Nagy-Bánya.)

A hevesi rónán.

Tátrább vonúl mindegyre
És halványúl a Mátra;
Az esti nap piros fényt
Lövel kék homlokára.

Olyan ez a piros fény,
Mely a kék Mátrán lángol,
Mint kék szemű lyány arczán
A rózsaszínű fátyol.

Zörg a szekér, az ostor
Koronként egyet pattan;
Ezen kivűl a róna
Oly néma, oly zajatlan.

Leszálla a nap; vége
A piros alkonyatnak;
A messze látkör szélén
Pásztortüzek pislognak.

De pásztortűz-e az, vagy
Tán csillag, mely lelépett
Egy síró furulyának
Meghallgatása végett?

Emelkedik föl a hold:
Olyan szép s olyan halvány
Mint a meghalt menyasszony
Bús vőlegénye karján.

S talán a hold valóban
Egy holt menyasszony árnya;
Kit a koporsóból visz
Az égbe szellemszárnya.

Oly szomorú ez a hold,
És mégis rája nézek:
Nem nézhetek le róla,
Sugári megigéztek.

Oly mondhatatlanul bús
Ez a hold, hogy láttára
Eszembe jut éltemnek
Legkínosabb órája.

Magam sem tudom én, hogy
Mi történt ekkor rajtam;
De sírnom kell, zokognom,
Miként akkor zokogtam!

Nehéz, nehéz a szivem . . .

Nehéz, nehéz a szivem,
Rajta csügg a szerelem,
A szerelem bánata,
Roskadozok alatta.

Sem éjem sem nappalom,
Egyre csak gondolkodom;
Csak arról gondolkodom,
Gondolsz-e rám, angyalom?

Hogyha neked nem kellek,
Ne kelljek én senkinek;
Ha te nem szeretsz engem,
Az isten se szeressen!

(Szatmár.)

Szerelemnek rózsákkal . . .

Szerelemnek rózsákkal
Hintett nyoszolyája!
Megint lefektettem a
Lelkemet reája.
Szerelem rózsáiból
Tövis-e vagy illat,
Mely szívemig, életem
Gyökeréig elhat?

Akár tövis jut nekem,
Akár az illatja:
Mindegy! feküdj' rá lelkem,
S álmodozzál rajta;
Álmodd meg azt a nagy szót,
A mely nincsen még meg,
A mely kifejezze majd,
Milyen forrón érzek!

(Nagy-Bánya.)

Az én képzeletem nem . . .

Az én képzeletem nem a por magzatja:
Mennydörgés volt apja, villámlás volt anyja,
Csecsemő korában sárkánytejet szopott,
Ifiú korában oroszlánvért ivott.

Nem is birtam vele; vad képzeletemmel,
Országról országra vándorolni ment el,
Tenger zúgásával összekeveredett,
Úgy barangolta be a földet és eget.

Mint üstökös nyargalt sivatag pusztákra,
Zöld vadon erdőkbe, kék hegyek ormára;
A vadon erdőkben tölgyeket szakgatott,
A hegyek tetején sziklákat ingatott.

Hol most e vad fiú? Egy kis virág mellett,
Melletted, barna lyány, mindig csak melletted,
Ott eped, suttog, mint a beteg esti szél . . .
Szilaj képzeletem, be megszelidültél!

(Cseke.)

Te a tavaszt szereted . . .

Te a tavaszt szereted,
Én az őszt szeretem:
Tavasz a te életed,
Ősz az én életem.

Piros arczod a tavasz
Virító rózsája,
Bágyadt szemem az ősznek
Lankadt napsugára.

Egy lépést kell tennem még,
Egy lépést előre,
S akkor rá jutok a tél
Fagyos küszöbére.

Lépnél egyet előre,
Lépnék egyet hátra,
S benne volnánk közösen
A szép meleg nyárba.

(Szatmár.)

Borús, ködös őszi idő . . .

Borús, ködös őszi idő;
A nap nem is pillant elő;
Hidegen jár a nap
Sötét felhők megett;
A kandalló tüze
Ád egy kis meleget.

Ajtóm, ablakom bezárva,
Üldögélek a szobába',
Bánatosan nézek
Kandallóm tüzére,
Gondolván életem
Elmult idejére.

A mult idő nagy mezein
Hervadt lombok emlékeim;
Összeszedem őket,
Kötöm egy csomóba,
Ugy vetem bele az
Égő kandallóba.

Mint füstölnek, mint füstölnek!
De nem csoda, mert nedvesek;
Nedvesek, de nem az
Ősznek esőjétől,
Hanem szemeimnek
Sokszor folyt könnyétől.

Egy könny most is pillámon áll...
Barna lyányka, ha itt volnál,
Letörlenéd-e ezt
Egy selyem kedővel,
Édes mosolygásod
Selyem kendőjével?

(Cseke.)

Ereszkedik le a felhő . . .

Ereszkedik le a felhő,
Hull a fára őszi eső,
Hull a fának a levele,
Még is szól a fülemile.

Az óra jó későre jár.
Barna kis lyány, alszol-e már?
Hallod-e a fülemilét,
Fülemile bús énekét?

(Cseke.)

Záporeső csak úgy szakad,
Fülemile csak dalolgat.
A ki bús dalát hallgatja,
Megesik a szíve rajta.

Barna kis lyány, ha nem alszol,
Hallgasd, mit e madár dalol:
E madár az én szerelmem,
Az én elsohajtott lelkem!

Kinn a kertben voltunk . . .

Kinn a kertben voltunk,
Egymás mellett ültünk;
Az úr isten tudja,
Mi történt körültünk.
Azt sem tudtam, mi van,
Ősz-e vagy kikelet?
Csak egyet tudtam, hogy
Veled vagyok, veled!

Mélyen bele néztem
Fekete szemedbe,
S fehér kezecskédet
Tartottam kezembe.
Hogy úgy egymást néztük,
Ily szókat ejtettem:
Ha mi most itt kővé
Válnánk mind a ketten?

Azt mondtad, nem bánnád;
Vajon miért mondtad?
Azért-e, hogy már az
Életet meguntad?
Oh vagy tán azért, hogy
Boldogság lenne rád,
Ha együtt maradnánk
Örök időkön át?

(Erdőd.)

Száll a felhő . . .

Száll a felhő magasan, magasan.
Az én rózsám messze van, messze van.
Száll a felhő nyugatra, nyugatra,
A napnak is arra van az utja.

Szállj, felhő, szállj a rózsám fölébe,
Mondd, hogy oly bús a szivem, miként te.
Szállj te is, nap, a rózsám fölébe,
Mondd, hogy úgy ég a szivem miként te.

(Berencze.)

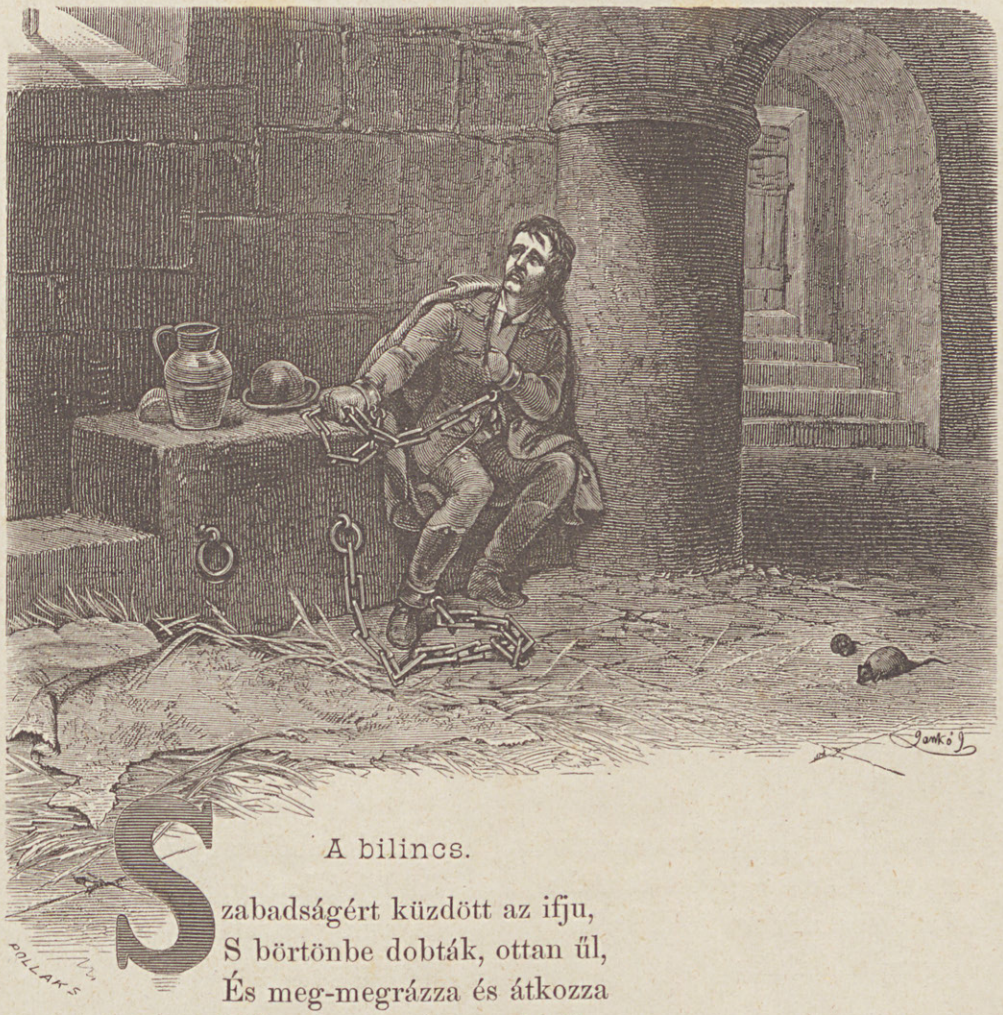

A bilincs.

Szabadságért küzdött az ifju,
S börtönbe dobták, ottan űl,
És meg-megrázza és átkozza
Bilincsét nagy kegyetlenűl.
Bilincse ekkép szóla hozzá:
»Csörgess, de oh ne átkozzál!
Csörgess, ifjú! csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.

Úgy-e, nem ismersz? A szabadság
Csatáiban kard voltam én,
S épen talán a te kezedben
Villogtam a vér mezején.
Szerencsétlen te, szerencsétlen
Kardoddal hol találkozál!
Csörgess, ifjú! csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.

Bilincset vertenek belőlem,
Belőlem, a ki kard valék,
S ki vélem vítt a szabadságért,
Most azt szorítom . . . szörnyűség!
Szégyennek és haragnak pírja
A rozsda, a mely rajtam áll.
Csörgess, ifjú! csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.«

(Nagy-Károly.)

Volt egy szegény fiú . . .

Volt egy szegény fiú,
Ki mindig éhezék;
Nem volt egy megevő falatja,
Nem szánta őt sem föld, sem ég.

Hosszú, nagyon hosszú inség után
Igy szóla hozzá egy sötét alak:
»Én téged minden földi bajtól
Megszabaditalak.«

Az éhhalál volt, a kinek
Szavai ekkép hangozának;
És a fiú, hogy mentűl hamarabb
Pihenjen, ment sírt ásni önmagának.

S a mint így sírján dolgozék,
A földben egy edényt talál,
A mely aranynyal, drága kővel
Csordultig áll.

A koldusból nagy úr lett,
Él fejedelmileg,
Körűle pompa, fény
És drága ételek.

Mért a fiú ezen dúsgazdagságban
Csak félig-meddig és csak néha vig?
Mert fél szegény, fél a fölébredéstől,
Azt véli, hogy csak álmodik.

Én vagyok e szegény fiú,
S te a talált kincs, édes angyalom!
Nem merem hinni, hogy szeretsz,
Úgy félek, félek, hogy csak álmodom!

(Nagy-Károly.)

Mi vagy, keblem . .

i vagy, keblem? Nem más mint egy szoba,
E szobának szivem az asztala,
Ez asztalon nagy ezüst pohárba'
Pezsgett, habzott a vidámság árja,
S gondtalanság volt a ház lakója,
S a pohárnak szomjas fölhajtója,
Ki, midőn a poharat kiitta,
Szívemet, az asztalt, tele irta,
Tele írta fényes arany tollal,
Pávatollnál tarkább gondolattal.
Nem lakik már itt a gondtalanság,
E jó fiút messze elzavarták,
Elzavarta egy hatalmas szellem,
A szerelem. Ez lakik most bennem,
Ez lakik most keblem szobájában,
Halvány arczczal és sötét ruhában.
Az asztalhoz ment és leült mellé,
A pohárból az italt kiönté,
Letörölte a szép arany írást
Az asztalról, és helyébe írt mást:
S oh szerelem, az, a mit te írtál
Feketébb a halálnál s a sírnál!

(Szatmár.)

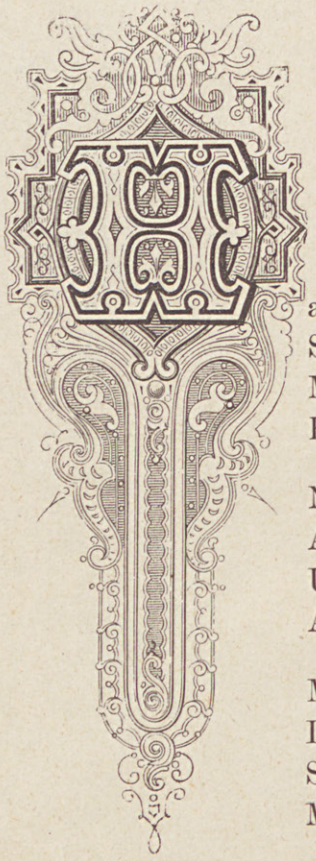

Ha szavaid megfontolom . . .

a szavaid megfontolom,
Szeretsz engem, azt gondolom.
Mért nem mondod meg, ha szeretsz?
Ha nem szeretsz, mért hitegetsz?

Nem hiszed, hogy én szeretlek?
Az isten is úgy áldjon meg,
Úgy áldjon az isten engem,
A mily igaz a szerelmem.

Megszerettem szépségedet,
De még inkább szép lelkedet;
Szeretlek én oly igazán,
Mint engem az édes anyám.

Nem ohajtok én egy tavaszt,
Hogy véled átmulassam azt,
Sem egy tavaszt, sem egy telet,
Hanem egész életemet!

Egy napja van csak az égnek,
Egy holdja van csak az éjnek,
Egy isten van a világon,
Egy, csak egy a kivánságom.

Azt várom én, azt az órát,
Mikor így szólhatok hozzád
Ölelésem szent hevében:
»Édes kedves feleségem!«

(Cseke.)

Költői ábránd volt, mit eddig érzék . . .

Költői ábránd volt, mit eddig érzék,
Költői ábránd és nem szerelem,
Mert meggyógyúlt e szív, a mely úgy vérzék,
És nem maradt a sebnek helye sem.
Ha szerelem lett volna keblem hullámzása,
Időknek multával sem nyúgodt volna el.
Vad ár e szenvedély; a merre medrét ássa,
Sodor magával, s végre bele halni kell.

Most értem én csak e szilaj folyóra.
Mint von magával, mint von, mint ragad!
Kiáltsatok rá a harangozóra,
Hogy verje félre a harangokat:
Nagy a veszély, s talán majd mentésemre jőnek. . .
De nem! hisz' félrevert harang lázas szivem.
Hallá zaját a lyány és nem jött megmentőnek;
És hogyha ő nem jött, ne jőjön senki sem!

Oh lyány, oh lyány, hogy rám ily bánatot hozz,
Nem olvasám sejtésim könyviből!
Azért vontál csak oly közel magadhoz,
Hogy megvakuljak lelked fényitől?
Úgy fénylik lelked mint a nap világa fénylett,
Midőn fogyatkozás még nem szennyezte meg;
De a mily hideg lesz a nap, ha minden élet
Kifogy, kihal kebléből, kebled oly hideg.

Mondád — és nem is reszketett beszéded —
Mondád, hogy soha senkit nem szeretsz.
Nem féled a boszúló istenséget,
Hogy szent czéljával ellenkezni mersz?
Vagy tán azt gondolod, hogy nincsen olyan férfi,
Ki megérdemlené a te szerelmedet?
Attól tartasz, hogy kincsét szíved elfecsérli,
És aztán vissza többé nem szerezheted?

Hisz' meglehet, hogy tán csalódni fognál;
Ám, nem szeretni, oknak ez kevés:
A mozdulatlan, a holt nyúgalomnál,
Hidd, többet ér az élő szenvedés.
És csak azért nem fogsz-e épittetni házat,
Mert hátha egykor azt a tűz emészti fel?
S ezért türöd, midőn a nyár esője áztat,
S midőn a tél hideg karjával átölel?

De láttam én jól, hogy ajkad sohajta,
S innen hiszem, van szíved, lángoló,
Csakhogy az észnek jégpánczélja rajta,
Miként a volkán tetején a hó.
Szólj, oh leány, hogy igy van, s várok türelemmel,
Mindaddig várok, míg nem mondod, hogy elég;
Várok békével, mig az óra nem jövend el,
Midőn birod hűségem nem csaló jelét.

Hosszú idő, egy örökkévalóság
Lesz várásomnak minden napja majd.
Nézem magam, mint tengerek hajósát,
Kit a szél a part közelébe hajt;
De itt megfordul a szél, s látja bár a révet
A küzködő hajós: nem közeledhetik.
Kinos-keserves lesz ez örökszomju élet,
Hanem éretted még e kín is jól esik!

Nem fájhat úgy a betegek testének,
Ha éles vas jár át sebeiken,
Nem fájna úgy, ha tűzzel égetnének,
Mint e sovárgó vágy fáj én nekem.
Csak egy kis cseppet önts e fájdalom tüzére,
Egy cseppet a remény kútjából, oh leány,
Hogy évek mulva bár, de meg fog jőni bére
Gyötrelmeimnek, oh csak azt mondd hogy: talán!

Nem, nem, ne biztass a jövővel engem;
Ne alamizsnát: üdvösséget adj!
Hazudtam én, hogy várok türelemben,
Türelmem már is messze, messze hagy:
Fut, mint szilaj ló, s lelkem rája van kötözve,
S pályája mindig sűrübb rengetegbe vész,
A hol talán majd egy vad állat tépi össze,
Tudod, melyik vad állat? A megőrülés!

Adj vissza, lyány, adj vissza enmagamnak,
Adj a világnak vissza engemet . . .
Vagy mit beszélek? Tarts meg, tarts magadnak,
Tiéd éltem, te el nem vetheted.
Oh mondd, hogy elfogadtad, mondd, hogy elfogadtad!
E nagy szavadra tán ég-föld reám szakad.
Mit bánom én? Az isten szebb halált nem adhat,
Mint sírba dőlni a gyönyör terhe alatt!

S ha nem szeretsz, ha soha nem szeretnél?
Mindegy! Hozzád van nőve szellemem;
Mint a levél a fához: eljön a tél,
S akkor lehull, de már élettelen.
Ez sorsunk a sírig. Bár járj be messze földet,
Kerülj bár, mind hiába, engem el nem hagysz.
A soha el nem váló sötétség melletted,
Mit árnyékodnak vélsz, az én bús lelkem az!

(Szatmár.)

Te vagy, te vagy, barna kis lyány . . .

Te vagy, te vagy, barna kis lyány,
Szemem s lelkem fénye!
Te vagy mind a két életem
Egyetlen reménye!
Ha ez az egy reményem is
Elmulandó álom:
Nem leszek boldog sem ezen,
Sem a más világon!

Álldogálok a tó partján
Szomorú fűz mellett.
Nekem való hely: engem ily
Bús szomszédság illet.
Nézem lecsüggő ágait
Szomorú-fűzfának,
Mintha azok csüggedt lelkem
Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
Hervadt őszi tájról;
Hejh ha én is kiszállhatnék
Búmnak országából!
Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
Oly nagy mint szerelmem,
És szerelmem . . . és szerelmem . . .
Oh ez véghetetlen!

(Erdöd.)

—o—

Álmodtam szépet, gyönyörűt . . .

Álmodtam szépet, gyönyörűt,
Álmodtam és fölébredék.
Mért keltettél föl oly korán?
Mért nem hagyál álmodni még?
Mit a való nem küld reám,
A boldogságról álmodám.
Miért bántottad álmamat?
Oh istenem, oh istenem!
Hát a boldogságról nekem
Még csak álmodni sem szabad?

Mondád többször, hogy nem szeretsz,
De nem hivém, nem hihetém.
Ne mondd, ne mondd már! Mostan, ha
Nem mondod is, elhiszem én.
S midőn tudom, hogy szíveden
Fölirva nincs az én nevem:
Maradjak-e, elmenjek-e?
Marasztasz . . . és miért? Talán
Mulatni vágysz lelkem baján,
Melyet te hoztál rája, te!

Oh lyány, ez nagy kegyetlenség.
Bocsáss, bocsáss, hadd menjek el.
Nekünk egymástól válni, és . . .
És mindörökre válni kell.
Futnék tőled, miként a por,
Melyet a forgó szél sodor
Ember nem járta földekig;
De csak alig hogy léphetek,
Mert a bú, melyet elviszek,
Nagyon reám nehezedik.

Isten veled hát! Jaj nekem,
Hogy e szót ki kell mondanom.
Miért nem válik rögtöni
Halállá e hang ajkamon?
Isten veled. . . Nem, nem lehet!
Hagyd még megfogni kezedet,
Mely üdvemet szétszakgatá,
Mely jövőmet gyilkolta meg . . .
Add kezed, hadd ömöljenek
Könyűim s csókjaim reá!

Könyűim-e vagy csókjaim:
Mi égeti jobban kezed?
Csók és könyű, mind a kettő
Nagyon, nagyon forró lehet:
Mert szerelmemmel egy helyen,
A szív mélységes mélyiben,
E tűzhegyben termettenek . . .
Mint ájtatos zarándokok
Jövének fel, s ők boldogok
Hogy kezeden halhatnak meg.

Egyet kérek . . . Ne félj, ne félj,
Nem kérem már szerelmedet;
Csak azt a kis vigasztalást,
Hogy nem feledsz el engemet.
Az emlékezet fonalát
Jövődön meddig nyujtod át?
Ha rám addig emlékezel,
Mig olyat lelsz, ki tégedet,
Mint én, olyan forrón szeret:
Úgy soha sem felejtesz el!

De nem kivánom, hogy ne lelj
Oly hű szivet mint az enyém.
Nem szeretnélek oly nagyon,
Ha ezt a vágyat érzeném.
Óhajtom én: élj boldogul,
Szedj bármi fának ágirul,
Csak szedj te zöld leveleket,
S aztán vesd el, mint elvirúlt,
Elszáradt régi koszorút,
Az én emlékezetemet!

(Szatmár.)

Egy pár rövid nap . . .

Egy pár rövid nap, és én mennyit éltem!
Tükörbe nézni szinte nem merek:
Attól félek, hogy már hajam megőszült;
Ez a szív itten, oh ez oly öreg.

Az éjszakákat keresztülvirasztom.
Az álmot már nem is keresem én,
Úgy sem találnám. Nem tudok aludni,
Mióta bennem alszik a remény.

A kínok is már mind elfáradának,
Elfáradának engem bántani;
Pedig könnyebb a kínok gyilkait, mint
Holt testöket keblünkben hordani.

Én hordom őket, és azt gondolom, hogy
Egy század óta hordom őket már.
Olyan nehéz és oly hideg halottak!
Fagy tőlök vérem, csak alig hogy jár.

Erőtlen szemmel nézek szerteszéjjel,
Mint a ki kőhöz vágta homlokát,
Aztán föleszmél félig, s két alakban
Lát mindent, s tisztán még semmit se lát.

Nincs bennem élet, nincs a lélek bennem,
Kétségeim azt messze zavarák.
Ugy hull reám egy szebb idő emléke
Mint sírhalomra a tépett virág.

(Szatmár.)

Nem csoda, ha ujra élek . . .

Nem csoda, ha ujra élek,
Mert hisz' ujra láttam őt!
Visszaszállt belém a lélek,
Eszmélek mint azelőtt.

Kín s reménység kebelemben
Ujra fáklyát gyujtanak,
És e fénynél e teremben
Kergetőznek, játszanak.

Tudni most csak azt szeretném:
Mi volt e találkozás?
Csak azon tűnődik elmém:
Véletlen vagy számitás?

Oh e lyányka oly rejtélyes,
Szíve olyan mély folyam,
Hogy szemem, bár milyen éles,
Néz beléje hasztalan!

Rejtély vagy te, lyányka, nékem,
S állsz megfejthetetlenül:
Kárhozatom? üdvességem?
Egyik a kettő közül.

Oh de melyik? Törhetetlen
Láncz körűlem e titok:
Vonna már el sorsom innen,
És nem szabadulhatok.

(Nagy-Károly.)

Bontsd ki, lyányka, e titoknak
Fátyolából homlokod,
Mert én addig el nem hagylak,
Mig le nem hull fátyolod . . .

Jaj de kell, kell mennem, bár ha
Bizonytalanság kisér;
Úr a sors, hajlok szavára,
Ő parancsol és nem kér.

Elmegyek, de nem örökre!
Majd ha fris virágokat
Hint a tavasz fürteidre,
Dalnokod meglátogat.

Én leszek az első fecske,
Mely ti hozzátok röpül,
S minden reggel, minden este
Cseveg ablakod körül.

Le a kertbe, a mezőre
Együtt járunk, úgy-e bár?
S nézzük, lyányka, a föld vére,
A patak, mi pezsgve jár.

Nézzük majd a sok virágot,
A mint nyílnak kelyheik,
S ha ezeket nyílni látod,
Szived is tán megnyilik.

Szerelmes vagyok én . . .

Szerelmes vagyok én.
Vagy tán tűzbe estem?
Nem tudom, de igaz,
Hogy ég lelkem-testem.

Látjátok pirulni
Halovány orczámat?
Hajnal-e vagy alkony,
A mi ottan támad?

Hajnal is alkony is:
Örömim hajnala,
Örömim hajnala,
Bánatom alkonya.

Megvallom, nem első
Bennem e szerelem;
De hogy az utósó,
Arra esküdhetem.

Szerelmem sasmadár:
Vagy égbe száll velem,
Vagy széjjel szakgatja
Körmeivel szivem.

(Nagy-Bánya.)

Busúlnak a virágok . . .

Busúlnak a virágok,
Szegénykék betegek.
Nincs messze már halálok,
Mert a tél közeleg.

Miként az aggastyánnak
Megőszült fürtei,
Úgy hullanak a fáknak
Sárgult levelei.

Hijába a vidéken
Körültekintenem:
Nincs a nagy messzeségben
Egy zöld bokrocska sem.

Van egy! majd elfeledtem . . .
Lelkem, te vagy, te vagy
A zöld bokor, a melyben
Az ősz nyomot nem hagy.

Rajtad folyvást teremnek
S fognak virítani
A boldog szerelemnek
Örökzöld lombjai.

(Koltó.)

Szeretsz tehát . . .

Szeretsz tehát, kedves szép angyalom?
Szeretsz valóban, én nem álmodom!
De mért hagyád a végső pillanatnak
Megfejtését e drága szent titoknak?

Egy pillanat hozá meg üdvemet
És elválási gyötrelmeimet;
Úgy jártam, mint ki palotát épittet,
S midőn fölépül, számkiüzik őtet.

Sovár szivemre föl nem tűzhetéd
Az ölelésnek tündér gyűrüjét;
Nem szakíthattam ajkad szép bokrárul
Egy csókvirágot édes úti társul.

Távol te tőled oly bús életem!
De egy eszmével meg-megszépitem:
Egykor mi mélyen, mélyen szállok én be
A viszontlátás gyönyörtengerébe!

(Kolti.)

Kellemetlen őszi reggel . . .

Kellemetlen
Őszi reggel.
Kedvetlen, borús idő.
Hulldogál az
Elvirított
Őszi tájra az eső.

A szobában
Ketten űlünk
Együtt: én s az unalom.
Terhes vendég!
Mint malomkő
Csügg rajtam. De megcsalom.

Szépen titkon
A szobából
Kiröpítem lelkemet.
Szállj, lelkem, szállj,
Messze, messze...
Útad napnyugatra vedd.

Napnyugatra
Vannak, a kik
Én előttem kedvesek:
Agg szülők és
Ifju lyányka,
S mind, a kiket szeretek.

Járd be őket,
Járd be sorra.
S jőj meg késő est felé,
Édességgel
Megterhelve,
Mint virágokról a méh.

(Koltó.)

Véres napokról álmodom...

Véres napokról álmodom,
Mik a világot romba döntik
S az ó világnak romjain
Az új világot megteremtik.

Csak szólna már, csak szólna már
A harczok harsány trombitája!
A csatajelt, a csatajelt
Zajongó lelkem alig várja!

Örömmel vágom én magam
Föl paripámra a nyeregbe!
A bajnokok sorába én
Szilaj jó kedvvel nyargalok be!

(Berkesz.)

Ha megvagdalják mellemet,
Fog lenni, a ki bekötözze.
Fog lenni, a ki sebemet
Csókbalzsammal forrasztja össze.

Ha rabbá tesznek, lesz, a ki
Homályos börtönömbe jő el
S föl fogja azt deríteni
Fényes hajnalcsillag-szemével.

Ha meghalok, ha meghalok
A vérpadon vagy csatatéren,
Lesz, a ki majd holt testemről
Könyűivel lemossa vérem!

Erdélyben.

Barangol és zúg, zúg az őszi szél.
Mint rab kezén a megrázott bilincs.
Csörögnek a fák száraz lombjai,
Hallgass, zugó szél, hadd beszéljek én!
Ha el nem hallgatsz, túlkiáltalak,
Mint nősirást az égi háború.
Egy nemzet és két ország hallja meg,
Mi bennem eddig titkon forra csak,
S a mit keblemből mostan kiröpítek,
Mint a volkán az égő köveket.
Az forra bennem, az fájt én nekem,
Hogy egy nemzetnek két országa van, hogy
E két-országos nemzet a magyar!
Ez tette lelkem pusztává, a bánat
Pusztájává, hol egy tigris lakik:
A vérszemű, a lángszemű harag.
Oh e vad állat hányszor verte el
Magányos éjim csendét, a midőn
Besüvöltötte puszta lelkemet!
Mely ördög súgta, hogy kettészakadjunk,
Hogy szét repeszszük a szent levelet,
Mit diadalmas őseink irának,
Szivök vérébe mártván kardjokat?
Kettészakadtunk, és a szép levélből
Rongyok levének, miket elsodort
És sárba dobott a századok viharja.
Lábbal tiportak bennünket. Könyűket
És jajkiáltást küldöttünk az égbe,
De panaszunkat az be nem fogadta.
A rabszolgákat nem hallgatja az meg:
Mert a ki jármot hágy nyakába tenni,
Méltó reá, hogy azt hurczolja is,
Míg össze nem dől a korbács alatt.

Tartottunk volna össze! a világ most
Tudná hirünket, nem volnánk kizárva
A templomból, hol a nagy nemzeteknek
A tisztelet tömjénét égetik.
Tartottunk volna össze! nem törölnénk
Szemünkből annyi fájdalmas könyűt,
Midőn forgatjuk reszkető kezünkkel
Történetünknek sötét lapjait.
A porszemet, mely csak magában áll,
Elfúja egy kis szellő, egy lehellet;
De hogyha összeolvad, összenő, ha
A porszemekből szikla alakúl:
A fergeteg sem ingathatja meg!
Fontoljuk ezt meg, elvált magyarok:
A mit mondtam, nem új, de szent igaz.
Az események romboló szele
Nem fú jelenleg, és a porszemek
Nyugton hevernek biztos helyökön;
De ha föltámad a szél, mielőtt
Egygyé olvadnánk: el-szétszór örökre
A nagy világnak minden részibe,
És soha többé meg nem leljük egymást.
Iparkodjunk. A század viselős,
Születni fognak nagyszerű napok,
Élethalálnak vészes napjai.
Fogjunk kezet, hogy rettegnünk ne kelljen
Az eljövendő óriásokat.
Tartsuk meg a szép, a szent kézfogást,
Tartsuk meg azt, oh édes nemzetem!
Ki legelőször nyujtja ki kezét,
Azé legyen a hála s a dicsőség.
S ki elfogadni azt vonakodik?
Annan porára szálljon minden átok,
Melyet sírunkra majd virág helyett
Ültetni fognak maradékaink,
Kiket örökre megnyomorítánk!

(Koltó.)

Rövidre fogtam a kantárszárat...

Rövidre fogtam a kantárszárat:
Régóta fut a lovam, kifáradt,
Szájában tajtékos a zabola,
Sarkantyúmtól véres az oldala.

Egy gondolat kergetett engemet:
Ha galambom az enyim nem lehet!
Mint hegyes nyílvessző a madarat,
Úgy űzött engem ez a gondolat.

Lassan, lassan, jó lovam, lassan járj!
Ez a rosz gondolat elmaradt már,
Egy kökényfa bokrában megakadt,
A bokor tüskéi közt szétszakadt.

Kökényszemeket szerettem hajdan,
De szerencsés ezekkel nem voltam;
Most fekete szem tőrébe estem,
Ennél tán majd megsegít az isten.

(Koltó.)

K. J. kisasszony emlékkönyvébe.

Szived bölcsőben fekvő csecsemő:
Ott fekszik és még mélyen alszik ő,
De majd fölébred és keservesen sir...
Akkor, szép gyermekem,
Legyen szelíden ringató dajkája
A nyájas szerelem.

(Debreczen.)

Mikor a láncz lehull . . .

Mikor a láncz lehull
A rab lábairul,
Még sokáig úgy jár,
Mintha rajta volna,
A szomorú terhet
Annyira megszokta.

Te is, hogy megszoktad,
Szívem, a fájdalmat,
Most, mikor jó sorsom
Rólad azt lerázta,
Nem tudsz még örülni
Isten igazába'.

Örülj, örülj, szivem!
Ki örül, ha te nem!
Kinek van, mint neked,
Ilyen boldogsága?
Kinek van a földön
Ilyen mennyországa?

(Koltó.)

E. R. kisasszony emlékkönyvébe.

Tavaszszal menj ki a szabadba,
Hol fris patak suttog szaladva,
Kergetvén az est szellejét,
Mely a virágok illatával
És a csalogányok dalával
Fut a mezőben szerteszét,
Mig mosolygva néz le rája
A csillagok s a hold sugára.
S ha patakzajjal, madarak dalával,
Virágillattal, csillag- s holdsugárral
Ifjúi lelked, lyányka, megtelik:
Eredj haza s aludjál reggelig,
És a mit ekkor álmodol jót, szépet,
Adja meg mind azt a jövendő néked!

(Debreczen.)

Világos-kék a csillagos éjszaka . . .

Világos-kék a csillagos éjszaka,
Tárva-nyitva szobámnak az ablaka,
Az ablakból tekintetem az égen,
Lelkem pedig angyalomnak ölében.

A csillagos ég és az én angyalom
Mindennél szebb, a mi csak szép, mondhatom.
Én legalább a világot bejártam,
De ezeknél szebbet sehol nem láttam.

Fogytán van a hold, úgy ballag lefelé
A megé a messze kéklő hegy megé:
A fogyó hold talán az én bánatom,
Oly halvány, hogy már csak alig láthatom.

Magasan áll a fias tyúk az égen,
Szólanak a kakasok a vidéken,
Hajnalodik, hüvös csipős szél támad,
Hüvös szárnya legyintgeti orczámat.

Itt hagynám már ablakom, hogy elmenjek
Lefekünni és álmodni; de minek?
Álmodni úgy sem tudnék én oly szépet
Mint a mily szép most előttem az élet.

(Koltó.)

A magyar nemzet.

Járjatok be minden földet,
Melyet isten megteremtett,
S nem akadtok bizonyára
A magyar nemzet párjára.
Vajon mit kell véle tenni:
Szánni kell e vagy megvetni?
Ha a föld isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta!
Oly szép ország, oly virító,
Szemet-lelket andalító,
És oly gazdag! Aranysárgán
Ringatózik rónaságán
A kalászok óczeánja;
S hegyeiben mennyi bánya!
És ezekben annyi kincs van,
Mennyit nem látsz álmaidban.
S ilyen áldások daczára
Ez a nemzet mégis árva,
Mégis rongyos, mégis éhes,
Közel áll az elveszéshez.
S szellemének országában
Hány rejtett gyöngy és gyémánt van!
S mindezek maradnak ott lenn;
Vagy ha épen a véletlen
Föl találja hozni őket,
Porban, sárban érnek véget;
Vagy az inség zivatarja
Őket messze elsodorja,
Messze tőlünk a világba,
Idegen nép kincstárába;
És ha ott ragyogni látjuk,
Szánk-szemünket rájok tátjuk,
S ál dicsőséggel lakunk jól,

Hogy ez innen van honunkból.
Ez hát nemes büszkeségünk,
Melyről annyiszor mesélünk?
Azzal dicsekedni váltig
A mi szégyenünkre válik!
Csak a magyar büszkeséget,
Csak ezt ne emlegessétek!
Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett;
És ha jőne most halála;
A jövendő mit találna,
Mi neki arról beszélne,
Hogy itt hajdan magyar éle?
S a világtörténet könyve?
Ott sem lennénk följegyezve:
És ha lennénk, jaj mi nékünk!
Ezt olvasnák csak felőlünk:
»Élt egy nép a Tisza táján,
Századokig, lomhán, gyáván.«
Oh hazám mikor fogsz ismét
Tenni egy sugárt, egy kis fényt
Megrozsdásodott nevedre?
Mikor ébredsz önérzetre?

(Pest.)

Mi van innen távol . . .

Mi van innen távol? A Tisza.
Mi van a Tiszán túl? Hortobágy.
Hortobágyon túl? Egy szép leány,
Kihez lelkem visszavágy!

Szép leány, szép barna kis leány,
Tőled oh be messze estem el!
Csak azt tudhatnám, hogy legalább
Néha rám emlékezel!

Engemet sokszor meglátogat
A jó angyal, az emlékezet,
És karon fog, s öntudatlanúl,
Kedvesem, hozzád vezet.

Az ős vár, melynek tündére vagy,
Mely a dombról a rónára lát,
Hol a kék Szamosban tölti a
Holdvilág az éjszakát;

És a kert a vári domb alatt,
És a kertben a tó partinál
A gyászfűzek néma lombjai:
Mind ez, mind előttem áll.

(Pest.)

Oh e kertben kert volt életünk,
Minden óránk benne egy virág;
Mult- s jövőnket a gazdag jelen
Koszorúi takarák.

Lyányka, hogyha visszagondolod
E dicső kort: dobog-e szived?
Költ-e benned, mint én bennem, oly
Édes érzeményeket?

Várod-e úgy mint én a napot,
Mely kettőnket összehoz megint!
Én hiszem, hogy e szép kor felé
Szép szemed gyakran tekint!

Reszket a bokor, mert . . .

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá;
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál,
Eszembe jutottál,
Kicsiny kis leányka,
Te a nagy világnak
Legnagyobb gyémántja!

Teli van a Duna,
Tán még ki is szalad;
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.
Szeretsz, rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
Apád, anyád nálam
Jobban nem szerethet.

Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szerettél:
Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél.
Hogyha már nem szeretsz
Az isten áldjon meg:
De ha még szeretsz, úgy
Ezerszer áldjon meg!

(Pest.)

Egy gondolat bánt engemet . . .

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
A melyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj, én nekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget- földet rázó mennydörgés dönt le . . .
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva sikra lép
Pirosló arczczal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
»Világszabadság!«
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyúgatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harcz mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül;
S ha ajkam örömteli vég szava zendül,
Hadd nyelje el azt az aczéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudörej,
S holt testemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,

S ott hagyjanak engemet összetiporva!
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kiséretével
A hősöket egy közös sírnak adják,
Kik, érted haltak, szent világszabadság!

(Pest.)

Karácsonkor.

Én hozzám is benézett a karácson,
Tán csak azért, hogy bús orczát is lásson
És rajta egy pár reszkető könyűt.

Menj el, karácson, menj innen sietve,
Hiszen családok ünnepnapja vagy te,
S én, magam, egyes-egyedűl vagyok.

Meleg szobám e gondolattól elhül.
Miként a jégcsap függ a házereszrül,
Úgy függ szivemről ez a gondolat.

Hejh be nem igy volt, nem így néha napján!
Ez ünnep sokszor be vigan viradt rám
Apám, anyám és testvérem között!

Oh a ki együtt látta e családot,
Nem mindennapi boldogságot látott!
Mi boldogok valánk, mert jók valánk.

Embert szerettünk és istent imádtunk:
Akármikor jött a szegény, mi nálunk
Vigasztalást és kenyeret kapott.

Mi lett a dij? Rövid jóllét multával
Hosszú nagy inség; tenger, melyen által
Majd a halálnak révéhez jutunk.

De a szegénység én nekem nem fájna,
Ha jó családom régi lombos fája
Úgy állna még mint álla hajdanán.

Vész jött e fára, mely azt szétszaggatta:
Egy ág keletre, a másik nyugatra,
S éjszakra a törzs, az öreg szülők.

Lelkem szülőim, édes jó testvérem,
Ha én azt a kort újolag megérem,
Hol mind a négyünk egy asztalhoz űl! . .

Eredj, reménység, menj, maradj magadnak,
Oly kedves vagy, hogy hinnem kell szavadnak,
Ámbár tudom, hogy mindig csak hazudsz . . .

Isten veled, te szép családi élet!
Ki van rám mondva a kemény itélet,
Hogy vágyam űzzön és ne érjen el.

Nem nap vagyok én, föld és hold körében;
Mint vész jelentő üstökös az égen,
Magányos pályán búsan bújdosom.

(Pest.)

Halhatlan a lélek . . .

Halhatlan a lélek, hiszem,
De más világba nem megy át,
Csak itt lenn a földön marad,
A földön él és vándorol.
Többek közt én emlékezem,
Rómában Cassius valék,
Helvéciában Tell Vilmos,
Párisban Desmoulins Kamill . . .
Itt is leszek tán valami.

(Pest.)

Nem ért engem a világ . . .

Nem ért engem a világ,
Nem fér a fejébe,
Egy embernek éneke
Hogy lehet kétféle,
Hogy dalolhat az jelenleg
Szívrepesztő bánatot,
Ki elébb egy pillanattal,
Úgy örült, úgy vígadott.

Ember és polgár vagyok.
Mint ember mi boldog!
És mint polgár, lelkemen
Mily keservet hordok!
Az örömnek könnyét sírom,
Ha lyánykámra gondolok;
Fájdalomnak könnyét sírom,
Ha hazámhoz fordulok.

Keblemen a szerelem
Virágbokrétája,
Fejemen honszeretet
Töviskoronája:
Igy lantomra majd megsebzett
Homlokom vércseppje hull.
Majd egy illatos levelke
Bokrétám virágibul.

(Pest.)

1847.

Dalaim.

Imerengek gondolkodva gyakran,
S nem tudom, hogy mi gondolatom van;
Átrepűlök hosszában hazámon,
Át a földön, az egész világon!
Dalaim mik ilyenkor teremnek,
Holdsugári ábrándos lelkemnek.

A helyett hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb volna élnem a jövőnek,
S gondoskodnom... Eh, mért gondoskodnak?
Jó az isten, majd gondot visel rám.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánynyal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
S mélyen nézek a szép lyány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Vad rózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lyány? Iszom örömömben;
Nem szeret? Kell inni keservemben:
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jó kedv születik meg ottan.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Nemzeteknek keze van bilincsen;
S a milyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Fellegei bánatos lelkemnek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
Mért nem kél föl, hogy lánczát letépje?
Arra vár, hogy isten kegyelméből
Azt a rozsda rágja le kezéről?
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Villámlási haragos lelkemnek.

(Pest.)

A kutyák dala.

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt;
A tél ikerfia,
Eső és hó szakad.

S gondunk ételre sincs:
Ha gazdánk jóllakék,
Marad még asztalán,
S mienk a maradék.

Mi gondunk rá? Mienk
A konyha szöglete,
Kegyelmes jó urunk
Helyeztetett ide.

Az ostor, az igaz,
Hogy pattog némelykor,
És pattogása fáj;
No de: ebcsont beforr.

S harag multán urunk
Ismét magához int,
S mi nyaljuk boldogan
Kegyelmes lábait!

Pest.)

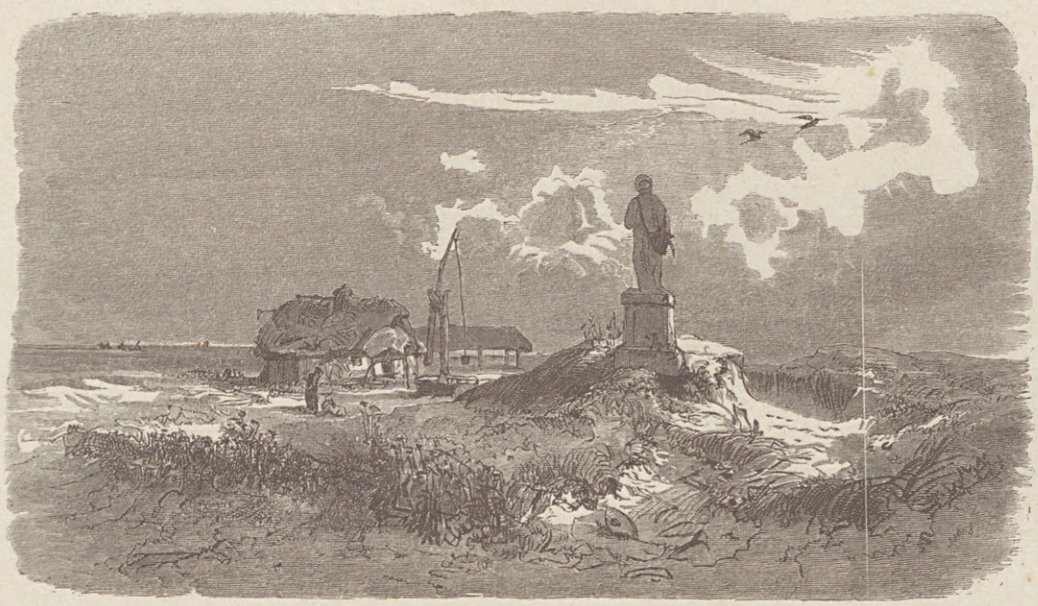

Kutyakaparó.

Kivül-belül szomorú csárda ez
A Kutyakaparó,
Éhen-szomjan szokott itt maradni
A jámbor utazó,
Mert eledelt nem kap, és hogyha csak
Rápillant borára,
Megátkozza Nóét, hogy szőlőt is
Vett be a bárkába.

A kis szobán hosszú vékony asztal
Nyújtózkodik végig;
Feldőléstől erőtlen lábai
Már csak alig védik.
A mily hosszú az asztal, mellette
Olyan hosszú a pad;
Közepe, nem a sok ülés, hanem
Vénség miatt, horpad.

Átellenben az ágy. Réges-régen
Lehetett megvetve;
Lefekünni beléje, nem támad
Senkinek is kedve.
Fejét egyik vállára bocsátá
A pufók kemencze;
Redők gyanánt tisztes agg homloka
Meg van repedezve.

Mogorva vén ember itt a csaplár,
Szavát sem hallani;
Szájat ő csak azért tart, hogy legyen
Mivel ásítani.
Ilyen a csaplár, a vén Dömötör;
Hát a felsége?
Ez takaros menyecske lehetett
Annak idejébe'.

De az idő a szegény jó asszonyt
Megviselte rútul,
Noha ötven-ötvenöt esztendőn
Még nem igen van tul.
Boglyas, fakó haja beillenék
Repcze-petrenczének,
És melléje mindjárt szörnyü képe
Madárijesztőnek.

Ő sem igen beszél; s ha szól, száját
Szidalomra nyitja,
Hogy a vármegye a betyárokat
Már mind kipusztitja;
Még mikor a világ ezeké volt,
Ha nem csordult, cseppent,
De ezek híjával a kereset
Egészen megcsökkent.

Oda benn a Kutyakaparóban
Igy forog a világ,
Ily szomorún, s az ember vidámabb
Dolgot kivül se lát.
Ablaka csak egy van, és annak is
Üveg csak a fele,
Fele pedig ó kalendáriom
Kitépett levele.

Pendelyes gyerek voltam még, mikor
Az az eső esett,
Mely falának két harmad részéről
Levitte a meszet,
S a mi rajta imitt-amott maradt,
Az egészen sárga,
S korommal írt furcsa figurákkal
Van tele firkálva.

(Pest.)

Pózna végén abroncs a czégére,
Ha véle összevesz
A szellő, mint az akasztott ember,
Oly búsan lengedez.
Jószágból a csaplárnak nem jutott
Egyéb egy kuvasznál,
A ház végén szundikál naphosszat,
Nem árt, nem is használ.

És a milyen maga ez a csárda,
Olyan a vidéke:
Körülötte a homokbuczkáknak
Se' hossza, se' vége.
A meztelen homokban alig teng
Egy-két gyalog bodza,
Mely fekete gyümölcsét nyaranként
Kedvetlenül hozza.

A harangszó a távol falukból
Meghalni jár ide,
S az eltévedt madár körülnéz csak,
S odább megy ízibe.
Még a nap sem süt itt úgy mint máshol,
Bágyadtabb sugára,
Mintha szánakozva tekintene
Ez árva csárdára.

A csárdától vagy száz lépésnyire,
Kopár dombtetőn fent,
Senki által meg nem látogatva,
Áll egy régi kőszent;
Ennek is valaki egy kopott tarisznyát
Akasztott nyakába,
Mintha mondta volna: menj isten hirével,
Mit állsz itt hijába!

Egy barátom az ifjuság . . .

Egy barátom az ifjuság,
Maholnap már ez is itt hágy,
S másra, tudom, helyébe nem
Akadok:
Jaj istenem, be magamra
Maradok.

Attól tartok, hogy ezután
Nem szeret már engem leány,
Vagy ha szeret, én nem tudom
Szeretni,
Kacsintanak, de hijába,
Szemei.

(Pest.)

Attól tartok, hogy ezután
Nem gyűlölök már igazán;
Tán magam nem leszek rosz, de
Mi haszna?
Ha hidegen vállat rántok
A roszra.

Ha már ifjuságom elmegy,
Csak e kettő maradjon meg:
Legyek képes, a ki hogyan
Érdemli,
Teljes szívből szeretni és
Gyűlölni!

A farkasok dala.

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt;
A tél ikerfia,
Eső és hó szakad.

Kietlen pusztaság
Ez, a melyben lakunk;
Nincs egy bokor se', hol
Meghúzhatnók magunk.

Itt kívül a hideg,
Az éhség ott belül,
E kettős üldözőnk
Kínoz kegyetlenül;

S amott a harmadik:
A töltött fegyverek;
A fehér hóra le
Piros vérünk csepeg.

Fázunk és éhezünk
S átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor;
De szabadok vagyunk!

(Pest.)

Szomorú éj.

Éjfél lesz, én még sem alhatom,
Mert gondomat el nem altathatom.
Mi fog történni vélem s a hazával?
E kettős kérdés tépi lelkemet;
Ah, nem érem be a magam bajával,
Még te is gyötresz, hazaszeretet!

Ez hát a költő sorsa, mindig ez,
Hogy örök vészű tengeren evez?
S mit ér, ha őt a haragos habokból
Mentő sajkával partra is tevék,
Ha itt az bántja, hogy mi lesz azokból,
Kik ott maradtak a hajóba' még?

Apám, apám, mért is taníttatál,
Miért az eke mellett nem hagyál?
A könyvet szép, de csalfa tündér lakja:
Ha fölnyitod, megkapja szívedet,
És fölvisz a legragyogóbb csillagra,
De le nem hoz... a magasból levet.

Inkább a napba mint a könyvbe nézz.
A napvilágtól szemed fénye vész.
Nem igy a könyvvel: oly világ van ebben,
Mely erősíti még szemeidet,
S közel hoz mindent; s minden vajmi szebben
Tünik föl, hogyha távol nézheted.

Mért tanúltam? mért nem maradék
Földmívelő, a minek szánt az ég?
Nem tölteném most kínos virasztással
A végtelenbe nyúló éjszakát;
Lelkem fölött az álom víg dallással
Madár módjára ringatná magát.

Volnék földmíves, vagy volnék juhász!
Ki messze, kint a pusztákon tanyáz,
S mig ellegelget kolompolva nyája,
Ő hűs bokorba vészi bé magát,
S nem hallja senki sem, úgy fújdogálja
Saját kedvéért a kis furulyát.

Vasárnap tisztát venni haza jár,
Hol a szerelmes lyányka várja már.
A lyányka jó, fris, szereti a dolgot,
S oly szép, mint a megszületett tavasz.
Csókot kap és ád a juhász, s ő boldog;
Hiszi tehát, hogy a világ is az.

(Pest.)

Egressy Etelke.

Ez a te lyányod, Gábor? Én nem hihetem.
Barátom, ember lyánya ilyen nem lehet;
Csupán a képzelet, s az is ritkán teremt
Ily kedves kis leányt, ily tündér gyermeket.

Shakspeare, kit úgy szeretsz, Shakspeare képzelete
Teremté e leányt egy boldog percziben,
S megtestesíté a muzsa, ki téged úgy
Szeret, s ajándokúl hagyá ott kebleden.

Gyönyörrel nézem én e szép kis alakot,
De őt illetni kézzel szinte nem merem,
Még csak melléje is aggódva lépek én,
Félvén, hogy őt elfúja majd lehelletem.

Oly szellemi e lyány, oly tisztán szellemi!
Eszembe is jut róla a mesés világ:
Ily lényekkel lehettek az Olymp körűl
Megnépesítve a források és a fák.

S ha ő reám tekint . . . Barátom, mondd neki,
Mondd meg leányodnak: ne nézzen én reám!
Ki gondolná, milyen fájó emlékezet
Kél bennem e szelid szemeknek sugarán?

Ha ő reám tekint: előttem föltünik
Az első, gyermeki ártatlanság kora.
A mit már elveszték, még minden megjöhet;
Ez egy, mi nem jön el többé soha, soha!

Boldog vagy, férfiú, és boldog vagy te, nő,
Kik azt mondjátok e lyánykának: gyermekem;
Hanem tinálatok még boldogabb lesz az,
Ki ekkép fogja majd szólítni: kedvesem!

Őt birni, mily öröm, mily boldogság leszen.
Midőn e lyányka a világra született,
Az isten levevé a legszebb csillagot
Az égről, és szívnek tevé keblébe ezt.

(Pest.)

Palota és kunyhó.

Miért vagy oly kevély, te palota?
Uradnak fényében kevélykedel?
Azért van rajta gyémánt, hogy szive
Mezítelenségét takarja el.
Szakítsd le a czafrangokat,
Mit rá szolgája aggatott,
S nem ismersz isten munkájára,
Oly nyomorúság marad ott.

S hol vette gazdád ama kincseket,
Mik semmiből őt mindenné teszik?
Ott, hol a héja a kis madarat,
Mit szétszakít, melynek vérén hizik.
A héja vígan lakomáz,
A szomszéd bokornak fészkiben
Madárfiúk zokognak, várván
Anyjokra, mely meg nem jelen.

Fitogtasd csak, te gőgös palota,
Az orzott kincsek ragyogásait,
Ragyogj csak, úgy sem ragyogsz már soká,
Meg vannak már számlálva napjaid.
S kivánom, hogy minél elébb
Láthassam omladékodat,
S hitvány lakóid összezúzott
Csontját az omladék alatt!

S te kis kunyhó a magas palota
Szomszédságában, mért szerénykedel?
Miért bújtál a lombos fák mögé?
Azért-e, hogy inséged födjed el?
Fogadj be, kis sötét szoba!
Nekem nem kell szép öltözet,
De szép szív: s a sötét szobákban
Találni fényes szíveket.

Szent a küszöb, melyen beléptem én,
Oh szent a szalmakunyhók küszöbe!
Mert itt születnek a nagyok, az ég
A megváltókat ide küldi be.
Kunyhóból jő mind, a ki a
Világnak szenteli magát,
S a nép mégis mindenfelől csak
Megvetést s inséget lát.

Ne féljetek, szegény jó emberek,
Jön rátok is még boldogabb idő
Ha múlt s jelen nem a tiétek is,
Tiétek lesz a végtelen jövő.
A földre hajtom térdemet
E szűk, de szent födél alatt:
Adjátok rám áldástokat; és én
Rátok adom áldásomat!

(Pest.)

Szent sír.

Messze, messze, messze,
Honnan a madár jő
Tavasz kezdetével,
Messze, messze, messze,
Hová a madár megy
Hüvös, ködös őszszel,

Messze tengerparton
Áll a szent sír, a zöld
Tenger sárga partján;
Vad bokor fölötte,
Rá sötét fátyolként
Árnyékot boritván.

E vad bokron kivül
Nem gyászolja senki
A dicső halottat,
Ki a zajos élet
Lejártával itt most
Század óta hallgat.

Végső volt honában,
Ki a szabadságért
Hősi kardot ránta.
Hogy lett volna híve
A sors, ha hazája
Sem volt hű iránta?

Számüzé magát, hogy
Gyáva nemzetét ne
Lássa: mert ha látná,
Megátkozná; míg a
Messzeségből néma
Fájdalommal néz rá.

Itten ült a parton,
S hallgatá a csendes
Tenger mormogását,
S gondolá, hogy hallja
Fölriadt népének
Távoli zugását.

Itten nézte a hős
A szülő földéről
Ballagó felhőket,
Melyeken az estfény
(Vagy talán honának
Szégyenpírja) égett.

S várta, várta, várta,
Mikor jön már a hir,
Hogy szabad hazája?
S addig várt, addig várt,
Mig a halál jött e
Hír helyett hozzája.

S otthon már nevét is
Alig ismerik; csak
Egy emlékszik rája,
Egyedül csak egy: a
Költő, a szabadság
Ez örök lámpája.

(Pest.)

Arany Jánoshoz.

Toldi irójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre!..
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.

Ha hozzád ér lelkem s meg talál égetni:
Nem tehetek róla, te gyujtottad úgy fel!
Hol is tehettél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, mely könyvedben csillog pazar fénynyel?

Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.
Más csak levelenként kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

Ki volt tanitód? hol jártál iskolába?
Hogy lantod oly mesterkezekkel pengeted.
Az iskolákban nem tanulni, hijába,
Ilyet. . . . a természet tanított tégedet.

Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

S ez az igaz költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény nép! olyan felhős láthatára,
S felhők közt kék eget csak néha napján lát.

Nagy fáradalmait ha nem enyhíti más,
Enyhitsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a kemény nyoszolyára!

Ezen gondolatok elmém környékezték,
Midőn a költői szent hegyre jövék fel.
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd te, barátom, teljes dicsőséggel!

(Pest.)

Ide, kis lyány . . .

de, kis lyány, ide hozzám, egy szóra,
Vagy ha tán jobb neven veszed: egy csókra,
Azt sem bánom, ha kettő lesz belőle,
De még ez is, ha úgy tetszik, pengőbe'.

Jer ide már, jer ide már, ha mondom,
Ne légy olyan akaratos, galambom!
Eszem azt a képmutató szívedet,
Úgy is tudom, hogy a csókot szereted.

Mit beszélsz, hogy nem értesz te hozzája?
Kopasz mentség! Megtanítlak én rája,
Megtanítlak amugy hirtelenében,
Mert ez nekem már régi mesterségem.

Mestere voltam már gyerek koromba'.
Lesbe álltam amott a kis ajtóba,
Ha jöttek az iskolából a lyányok,
Kiugrottam, csókkal estem utánok.

Add ide hát azt a piros kis szádat,
Most láttam az ólba menni anyádat,
Tudod, soká szedi össze a tojást,
Addig akár agyon csókoljuk egymást.

(Pest.)

Három fiú.

Szólt az édes apa legelső fiához,
A mint ez paripát nyergel és kantároz;
»Csapd vissza, fiam, a gyepre paripádat,
Ne ülj rá: ne hagyd itt szegény vén apádat!«

De felelt a fiú: »Apám el kell mennem.
Háború zajában hírt-nevet szereznem!«
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
Sebes vágtatva ment háború zajába.

Haza jött a ló, de bezeg üres nyerge,
Ott áll a kapunál kapálva, nyeritve.
Hova lett gazdája? Ellenség leszúrta,
Fejét lenyiszálta és karóra húzta.

Szólt az édes apa középső fiához,
A mint ez paripát nyergel és kantároz:
»Csapd vissza, fiam, a gyepre paripádat,
Ne ülj rá; ne hagyd itt szegény vén apádat!«

De felelt a fiú: »Apám, el kell mennem,
Miden úton-módon kincseket szereznem!«
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
Sebes vágtatva ment erdők vadonába.

Haza jött a ló, de bezzeg üres nyerge,
Ott áll a kapunál kapálva, nyeritve.
Hova lett gazdája? Rabla, fosztogata,
A nemes vármegye végre megsokalta.

Egyszer borozgatott fényes jó kedvébe',
Elfogták s bevitték tömlöcz-sötétségbe;
Nedves tömlöczfalról sok víz csorga rája,
Kivitték száradni az akasztófára.

Szólt az édes apa legkisebb fiához:
»Eredj, fiam, te is nyergelj és kantározz;
Szerezz hirt és kincset, kövesd két bátyádat,
Menj te is, menj, hagyd el szegény vén apádat!«

De felelt a fiú: »Apám, én nem megyek,
Hirvágy, kincsvágy soha nem bántott engemet.
Gondolatom sem száll falu határán tul;
Ásó-kapa választ el minket egymástul.«

Állott is szavának, szent volt fogadása:
Nem lett híre, kincse, de lett boldogsága,
S apjával fogadta őt be egy sírverem,
Rajta zöld pázsit és tarka virág terem.

(Pest.)

Csuklyában jár a barát . . .

Csuklyában jár a barát,
Szentnek kell lennie,
Menyecskéknél, lyányoknál
Nincs ő neki helye.

Mentében jár a huszár,
Trombita megharsan,
Menyecskéktől, lyányoktól
Káplárhoz fut gyorsan.

Kabátban jár a deák,
Ha mozog is szíve,
Menyecskékhez, lyányokhoz
Korán még mennie.

Subában jár a juhász,
Kutyabaja néki,
Menyecskékkel, lyányokkal
Szép világát éli!

(Pest.)

A Tisza.

Nyári napnak alkonyulatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál,
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék habjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) tánczot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

A hol álltam, sárga föveny szőnyeg
Volt teritve, s tartott a mezőnek!
Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, hevertek.

Túl a réten, néma méltóságban,
Magas erdő; benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan mintha égne s folyna vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettyebokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyilás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők usztak át az égen.
Legmesszebbről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosi bérczek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe.
Egy madár csak néha füttyentett be,
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt mint szunyog dongása.

Túlnan, vélem átellenben épen,
Pórmenyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig tele merítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! Mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz.

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzselláng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájok:
»Szegény Tisza! miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója.«

Pár nap múlva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.
»Jön az árviz! jön az árviz!« hangzék,
S tengert láttam, a hogy kitekinték.

Mint az őrült, ki letépte lánczát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

(Pest.)

Ha férfi vagy, légy férfi . . .

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne hitvány, gyönge báb,
Mit kény és kedv szerint lök
A sors idébb-odább,
Félénk eb a sors, csak csahol,
A bátraktól szalad,
Kik szembe szállanak vele:
Azért ne hagyd magad!

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne szád hirdesse ezt,
Minden Demosthenesnél
Szebben beszél a tett.
Épits vagy ronts, mint a vihar,
S hallgass, ha műved kész,
Mint a vihar, ha megtevé
Munkáját, elenyész.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Legyen elved, hited,
És ezt kimondd, ha mindjárt
Véreddel fizeted.
Százszorta inkább éltedet
Tagadd meg, mint magad:
Hadd veszszen el az élet, ha
A becsület marad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Függetlenségedet
A nagy világ kincséért
Árúba ne ereszd.
Vesd meg, kik egy jobb falatért
Eladják magokat;
»Koldusbot és függetlenség!«
Ez légyen jelszavad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Erős, bátor, szilárd:
Akkor, hidd, hogy sem ember,
Sem sors könnyen nem árt.
Légy tölgyfa, mit a fergeteg
Ki képes dönteni,
De méltóságos derekát
Meg nem görbítheti!

(Pest.)

A XIX. század költői.

Ne fogjon senki könnyelműen
A húrok pengetésihez!
Nagy munkát vállal az magára,
Ki most kezébe lantot vesz.
Ha nem tudsz mást mint eldalolni
Saját fájdalmad s örömed:
Nincs rád szüksége a világnak,
S azért a szent fát félre tedd.

Pusztában bujdosunk, mint hajdan
Népével Mózes bujdosott,
S követte, melyet isten külde
Vezérül, a lángoszlopot.
Ujabb időkben isten ilyen
Lángoszlopoknak rendelé
A költőket, hogy ők vezessék
A népet Kanaán felé.

Előre hát mind, a ki költő,
A néppel tűzön-vizen át!
Átok reá, ki elhajítja
Kezéből a nép zászlaját!
Átok reá, ki gyávaságból
Vagy lomhaságból elmarad,
Hogy, mig a nép küzd, fárad, izzad,
Pihenjen ő árnyék alatt!

Vannak hamis próféták, a kik
Azt hirdetik nagy gonoszan,
Hogy már megállhatunk, mert itten
Az ígéretnek földe van.
Hazugság, szemtelen hazugság,
Mit milliók cáfolnak meg,
Kik nap hevében, éhen-szomjan,
Kétségbe esve tengenek.

Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kanaán!

És addig? Addig nincs megnyugvás.
Addig folyvást küzködni kell.
Talán az élet, munkáinkért,
Nem fog fizetni semmivel;
De a halál majd szemeinket
Szelíd, lágy csókkal zárja be,
S vírágkötéllel, selyem párnán
Bocsát le a föd mélyibe.

(Pest.)

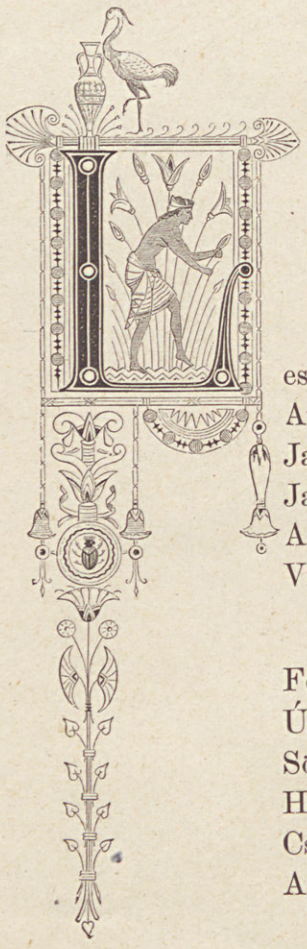

A magyar ifjakhoz.

esz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?
Avvagy virág vagy te, hazám ifjusága?
Jaj az olyan kertnek,
Jaj még annak is, mert megverte az isten,
A hol, mint ti vagytok, magyar ifjak, ilyen
Virágok teremnek!

Felhő alakjába lelkem átöltözik,
Úgy száll a hon fölött nyugattól keletig
Sötéten, csendesen;
Ha volna mennyköve, mint van a felhőnek,
Csapásitól, ifjak, sokan hevernétek
A port, élettelen.

Mert ti az életet meg nem érdemlitek.
Egész nagy csillagok voltak őseitek,
És ti? Csak parányok!
Ne adja a bal sors, hogy e szegény haza
Bajában reátok szoruljon valaha:
Ti meg nem ónátok.

Szivetek mindig nyilt ajtajú palota:
Tódulnak, tódulnak seregestül oda
Víg, zajos vendégek;
Garázda népséggel telik meg a terem,
S ezek között helye nincs az örömtelen
Honfiérzeménynek.

Szíveteknek alig marad egy szöglete,
A hol titkon magát pók gyanánt szövi be
A hazaszeretet,
S ez is csak addig van, míg jön az önérdek,
És azt javasolja, hogy lesöpörjétek,
Mint hitvány szemetet.

Oh mily gyöngék vagytok! kiknél a hazának
Fénye nem ér annyit mint a hiuságnak
Mulandó csilláma.
Oh mily gyöngék vagytok! nap süthetne rátok,
S e helyett kis lámpa, melyet körülálltok,
Nyomorú kis lámpa.

Szent hazaszeretet, mibe mártsam tollam?
Hogy dicső képedet híven lerajzoljam,
Oly híven, oly szépen,
Hogy megbűvöld, ki rád szemét fogja vetni,
Hogy örök tanyára tégy szert valamennyi
Magyar kebelében.

Ti bálványimádók, hiúság rabjai!
Jertek, gyilkot fogok szivembe mártani,
Hadd fecscsenjen vére
Szét fejeitekre: tán sikere leszen,
Tán megtértek tőle . . . Jertek hozzám ezen
Uj keresztelésre!

(Pest.)

A felhők.

Ha én madár volnék, örökké
A felhők közt szállonganék.
Ha festő volnék, egyebet sem,
Csupán felhőket festenék.

Úgy kedvelem én a felhőket!
Megüdvözlöm mindegyiket
Érkeztekor, s elmondom néki
Távoztakor: isten veled!

Oh! nékem olyan jó barátim
E tarka égi vándorok.
Úgy ismernek már, hogy talán még
Azt is tudják, mit gondolok.

Oly sokszor néztem én őket, ha
Szép halkan szederegtenek
A hajnal és az alkony keblén
Mint ártatlan kis gyermekek.

És néztem őket, hogyha jöttek
Mint haragos vad férfiak,
Hogy a viharral, e zsarnokkal
Élet-halálra vívjanak.

Láttam már minden változásban,
Melyen csak által-mentenek;
S akármikor s akárhogy látom,
Mindig egyformán tetszenek.

És néztem, hogyha virasztott a
Beteg ifjú, a holdvilág,
S ők halvány arczczal ezt, miként hű
Lyánytestvérek, körülfogák.

Miért vonzódom úgy hozzájok?
Mert ők lelkemnek rokoni,
Mely mindig új s új alakot vált,
S mégis folyvást az egykori.

Lehet még másban szintén hozzám
A felhőt hasonlítani:
Vannak neki, miként szememnek,
Könyűi és villámai.

(Pest.)

Keserü élet, édes szerelem.

Másnak szívem mindig jót kivánt,
S engem mégis minden ember bánt.
Szétszaggatják rajtam takarómat
S tüskékkel tömik meg vánkosom:
Reggelenként aztán kinevetnek,
A miért rémekkel álmodom.
Cseppenj bé keserü életem
Poharába, édes szerelem!

Ez az egy, mi tépett lelkemet
Összeolvaszthatná némileg;
Ez az egy fa, mit kétségb'esésem
Vízözönje még el nem lepett,
Melynek ágán bujdosó reményem
Még lel egy kis menedékhelyet.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Meghasadt lant keblem; húrjain
Vad kezekkel nyargal át a kín
S olyan a dal, melyet rajta penget,
Mint a szélbe zúgó tűzharang.
Néha téved a harmoniátlan
Hangzavarba egy-két tiszta hang.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Lyányka, tőled egy tekintetet,
Milyet a nap őszi tájra vet,
Melynek nincs már éltető erője,
S mégis olyan kedves, olyan szép!
Mert meghozza boldogabb napoknak,
A tavasznak emlékezetét.
Cseppenj bé keserü életem
Poharába, édes szerelem!

(Pest.)

Magyar vagyok.

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.
Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
A hány a szépség gazdag kebelén.
Van rajta bércz, a mely tekintetet vét
A kaszpi tenger habjain is túl,
És rónasága, mintha a föld végét
Keresné, olyan messze, messze nyúl.

Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűink első hangjai:
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem,
Magas kedvemben sírva fakadok;
De arczom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.

Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A múltnak tengerén, a hol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet, bajnok nemzetem!
Európa szinpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;
Úgy rettegé a föld kirántott kardunk
Mint a villámot éjjel a gyerek.

Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?
Holt dicsőség halvány kisértete;
Föl-föltünik s lebúvik nagy hamar
— Ha vert az óra — odva mélyibe.
Hogy hallgatunk! a második szomszédig
Alig hogy küldjük életünk neszét.
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.

Magyar vagyok. S arczom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok;
Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hirért e világon
El nem hagynám én szülő földemet,
Mert szeretem, hőn szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!

(Pest.)

Édes öröm, ittalak már . . .

Édes öröm, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
A melyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Keserű bú, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
A melyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Fényes nap a szív öröme,
Sötét felhő takarja be;
Sötét felhő a szív búja,
Szellő jön és odább fúja.

(Pest.)

Olyan vagyok mint az árnyék,
Mintha temetőben járnék.
Elmult idő, elmult idő,
Te vagy, te vagy a temető.

A temető éjjelében
Bolygó tűz az én vezérem;
Mult napjaim sírja felett
Bolygó tűz az emlékezet.

Mozdúlni kezd a levegő,
Halk, de hűvös fuvalom jő,
És tőlem suttogva kérdi:
Nem legjobb-e soh' sem élni?

A szél.

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
»Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,«
Ezt sugom fülökbe, »nyíljatok, nyíljatok!«
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblökön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
»Balga, könnyenhivő lyányok, hervadjatok!«
Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kaczagok.

Ma lágy szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léget néma nyúgalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
Mely haza felé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készit,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Úgy segítem elő lankadt röpülésit.

Holnap vihar leszek, zúgó, bőgő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok,
Szárnyát, a lobogó vitorlát, kitépem,
S árboczával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

(Pest.)

Háború volt . . .

Háború volt mindig éltem
Legszebb gondolatja,
Háború, hol vérét a szív
Szabadságért ontja.

Egy szentség van a világon,
Melyért fegyverünkkel
Sírunkat megásni méltó,
Melyért vérzenünk kell:

Ez a szentség a szabadság!
Őrültek valának,
Mind azok, kik más egyébért
Éltet áldozának.

(Pest.)

Békét, békét a világnak,
De ne zsarnokkénytől,
Békét csupán a szabadság
Fölszentelt kezéből.

Majd ha így lesz a világon
Átalános béke,
Vessük akkor fegyverünket
Tenger fenekére.

De mig így nincs: addig fegyvert,
Fegyvert mind halálig!
Tartson bár a háború az
Itélet napjáig!

De mért is gondolok rá?

De mért is gondolok rá?
Mért gyötrődöm? Hiszen
Még csak hirét sem hallom,
Még csak nem is izen.

Hát ily hamar felejt? ily
Hamar felejthetett?
Az még valószinűbb, hogy
Soha sem szeretett.

Azt tartják, nem a nyelv, de
A szem mond igazat.
Én hittem ezt, s hitemnek
Gyümölcse kárhozat.

Hittem szemének, a mely
Azt mondá, hogy szeret . . .
Szégyeld magad, szégyeld, te
Könnyenhivő gyerek!

(Pest.)

Most már egyéb nincs hátra,
Mint őt felejteni.
Ki innen, ki szivemből,
Emlékem kincsei!

Hajós vagyok, ki vészkor
Mindent tengerbe vét,
Hogy az üres hajóban
Megmentse életét.

Az árva lyány.

I.

Csak egy lénynyel van kevesebb
Mint tennap volt,
S nekem úgy tetszik, az egész
Világ kiholt.

Meghalt anyám, le is tevék
A sírba őt;
Lelkemből varrtam én reá
A szemfedőt.

Anyám, miért nem vitted el
Életemet?
Ha már belőle elvivéd
Az örömet.

Te nap valál, én sugarad.
Itt mért hagyál?
Hisz' sugarát elviszi a
Nap, ha leszáll.

Beszélek hozzád: hallod-e
A bús panaszt?
Hijába van szóm! te, anyám,
Nem hallod azt.

Itt állok, a hol rajtad a
Sír halma kél,
S messzebb vagy mégis a világ
Legvéginél.

Midőn koporsód szögezék,
Ezt rebegém:
»Ébredj föl, kedves jó anyám,
Édes szülém!«

Fölkelt-e a föltámadás
Majd tégedet,
Kit gyermeked siralma sem
Ébreszthetett?!

II.

Virasztánk kínosan
Anyám, te s én:
Kis mécsünk reszketett,
Haldokló éltedet
Jelképezvén.

Magam valék anyám
Fájdalminál;
De nem soká közénk
Egy vendég érkezék . . .
Jött a halál.

Anyácskám, édesem,
Jó szivedet
Keze megérinté,
S verése szünt belé
S hidegedett.

Midőn közel vala
A szörnyü vég,
Mint hervadt fára le
Az ősz esős köde,
Rád borulék.

Beléd akartam én
En éltemet
Csókolni . . . s oh szülém,
Te csokolád belém
A tiedet!

III.

Virágot ültettem
Anyám sírhalmára;
Harmat nem is kell, mert
Könnyem csorog rája.

Még holta után is
Kedvét keresem én,
Ezen virágokat
Csak azért ültetém.

Kedvelője volt a
Virágoknak anyám;
Szép intését mintha
Még most is hallanám:

»Szeresd a virágot
És ne féltsd szívedet,
Mert ki ezt szereti,
Rosz ember nem lehet.

A virád s az erény
Két atyafi-gyermek,
Egy szívben egymással
Nem ellenkezhetnek.

Tudod, mi a virág?
A földnek jósága.
Tudod, mi a jóság?
A lélek virága.«

Virágott ültettem
Anyám sirhalmára.
Le az égből, anyám,
Tekintesz-e rája?

Látod-e az égből
Viruló sirodat,
S viruló sírodnál
Hervadt leányodat?

(Pest.)

A nép nevében.

Még kér a nép: most adjatok neki!
Vagy nem tudjátok, mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hirét?
Izzó vas trónon őt elégetétek;
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz. Úgy vigyázzatok:
Ismét pusztithat e láng rajtatok!

S a nép hajdan csak eledelt kivánt,
Mivelhogy akkor még állat vala:
De az állatból végre ember lett,
S emberhez illik, hogy legyen joga.
Jogot tehát, emberjogot a népnek!
Mert jogtalanság a legrútabb bélyeg
Isten teremtményén, s ki rá süti,
Isten kezét el nem kerűlheti.

S miért vagytok ti kiváltságosok?
Miért a jog csupán tinálatok?
Apáitok megszerzék a hazát,
De rája a nép-izzadás csorog.
Mit ér csak ekkép szólni: itt a bánya!
Kéz is kell még, mely a földet kihányja,
A míg föltűnik az arany ere . . .
S e kéznek nincsen semmi érdeme?

S ti, kik valljátok olyan gőgösen:
Mienk a haza és mienk a jog!
Hazátokkal mit tennétek vajon,
Ha az ellenség ütne rajtatok?
De ezt kérdeznem! engedelmet kérek,
Majd elfeledtem győri vitézségtek.
Mikor emeltek már emlékszobort
A sok hős lábnak, mely ott úgy futott?

Jogot a népnek, az emberiség
Nagy szent nevében, adjatok jogot,
S a hon nevében egyszersmind, a mely
Eldől, ha nem nyer új védoszlopot.
Az alkotmány rózsája a tiétek,
Töviseit a nép közé vetétek:
Ide a rózsa néhány levelét,
S vegyétek vissza a tövis felét!

Még kér a nép: most adjatok neki!
Vagy nem tudjátok, mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hirét?
Izzó vas trónon őt elégetétek;
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz. Úgy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

(Pest.)

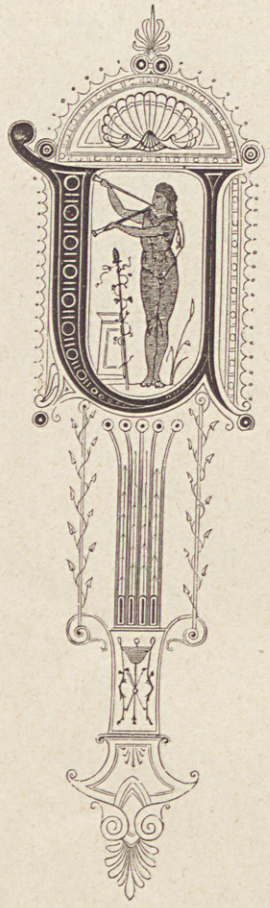

Ujonnan visszajött a régi baj . . .

jonnan visszajött a régi baj,
A mely a más világnak követe,
S hozzám így szól: »Szedd össze magadat,
El fogsz utazni a föld mélyibe.«
Erőm fut, mint a gyáva hadsereg,
Itt hágy magamra, gyöngén, egyedűl,
És vérem, a vég-bucsúzásra tán,
Elhagyván arczomat, szivembe gyűl.

Mit tétovázol úgy, halál? miért
Meg nem halok? vagy mért vagyok beteg?
Félsz hozzám nyúlni, te hatalmas úr?
Vagy csak ijesztesz? Meg nem ijedek.
Ki az élettel, mint én, szembe szállt,
Az bátoran néz a halál szemébe!
Az élet rövid béke s hosszu harcz,
És a halál rövid harcz s hosszu béke.

De még kár lenne érettem talán.
Oh, keblemben még annyi dal szunyad,
Egész egy erdő magva, mely ha felnő,
Sok fáradt útasnak hűs árnyat ad.
S eddig csak irtam; hol van még a tett?
Piros betük az ünnep napjai,
S így életemnek nincs még ünnepe:
Hogy az legyen, vérem kell ontani!

Megérem-e ezt én? vagy mielőtt
Rivalgó zaj közt harczi paripára
Pattanhatnék föl, tán szép csendesen
Ráfektetnek majd szent Mihály lovára?
Ha meg kell halnom, hogyha most halok meg,
Jőj el sietve, kedves kikelet,
Jőj el hamar, hogy láss még egyszer engem,
Hogy lássalak még egyszer tégedet.

Kettőztesd meg lépésid, szép tavasz,
A déli tájról gyorsan jőj elő:
Ha már az élet oly borús vala,
Legyen halálom napján jó idő.
Jőj, drága vendég, s hozz virágokat
— A föld most olyan rideg puszta rom —
Ha már virágtalan volt életem,
Legyen virágos legalább sirom!

(Pest.)

Tedd le, bojtár, a subádat . . .

Tedd le, bojtár, a subádat,
Mennykő szántsa meg a hátad!
Látod, már a patak is letette,
Vele a langy tavasz letétette.

Falu végén foly a patak,
Fehér keble csak úgy dagad,
Dagad, dagad széles jó kedvében,
Hogy az ég lenéz megint rá kéken.

Hova szállott a czinege?
Honnan jöttél, fülemile?
Akárhonnan, semmi gondom rája,
Csak te dalolj, bokrok furulyája.

Kizöldült a kis kert fája,
Mintha toll nőtt volna rája:
El ne röpülj, megtollasodott fa,
Hadd üljek rózsámmal árnyékodba.

Minek mégy a boltba, kis lyány,
Pántlikát akarsz venni tán?
Nézd, a mező szebb pántlikát árul,
Szebbet, ingyen, sok ezer virágbul.

(Pest.)

Két sohaj.

Kecskemét városa
Siralomházában
Két ifju legény űl
Nagy szomorúságban.

Hadd üldögéljenek!
Úgy sem ülnek hónap,
Hónap ilyen tájon
Levegőben lógnak.

Előttök étel, bor,
De nem kell nekiek,
Hisz ők éhen-szomjan
Már úgy sem halnak meg.

Előttök van a tál,
Előttök az üveg;
Az étel meghűlt, s a
Bor megmelegedett.

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA DEBRECEN
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Csak úgy üldögélnek;
Hallgatag kedvökben;
Nagyot sohajtanak
Egyszer mind a ketten.

»Ki után sohajtasz,
Édes jó pajtásom?«
— »Szeretőmhöz röpült
Az én sohajtásom.

Szeretőmhöz küldöm
Haldokló lelkemet,
Az egyetlen egyhez,
Ki engemet szeret.

Széles e világon
Senki meg se látott,
De kipótolta ő
Az egész világot.

Alig vettem észre,
Hogy meghalt az anyám,
Szegény jó leányzó
Úgy gondot viselt rám.

Áldom a jó lelkét,
Áldja meg az isten,
Soha életében
Egy könnyet se ejtsen!

Hát te, czimborám, te
Kiért sohajtottál?«
»Az én sohajom is
Ott jár galambomnál.

Galamb?... Majd mit mondok!
Kigyó, mérges kigyó,
Ő volt engemet a
Rosz utra csábító,

Miatta elhagytam
Jó öreg anyámat,
Aztán cserbe hagyott,
Szépen odább állott.

Átkozom rosz lelkét,
Verje meg az isten,
Holtig sírjon-ríjon,
Mást ne is tehessen.

Váljék pokolkővé
Mindenik könnycsepje.
S szivét elvenen
Hamuvá égesse!«

(Pest.)

Világosságot!

Sötét a bánya,
De égnek benne mécsek.
Sötét az éj,
De égnek benne csillagok.
Sötét az ember kebele,
S nincs benne mécs, nincs benne csillag,
Csak egy kis hamvadó sugár sincs.
Nyomorú ész,
Ki fénynek hirdeted magad,
Vezess, ha fény vagy,
Vezess csak egy lépésnyire!
Nem kérlek én, hogy átvilágits
A más világnak fátyolán,
A szemfedőn;
Nem kérdem én, hogy mi leszek;
Csak azt mondd meg, hogy mi vagyok.
S miért vagyok?
Magáért születik az ember
Mert már magában egy világ?
Vagy ő csak egy gyürűje
Az óriási láncznak,
Melynek neve emberiség?
Éljünk-e önnön örömeinknek,
Vagy sírjunk a siró világgal?
Hány volt, ki más szivéből
Kiszítta a vért
Saját javára,
És nem lett büntetése!

S hány volt, ki más javáért
A vért kiontá
Saját szivéből,
S nem lett jutalma!
De mindegy: a ki áldozatnak
Od'adja életét,
Ezt nem dijért teszi,
De hogy használjon társinak.
S használ-e vagy sem?
A kérdések kérdése ez,
És nem a »lenni vagy nem lenni?«
Használ-e a világnak, a ki érte
Föláldozá magát?
Eljő-e a kor,
Melyet gátolnak a roszak,
S a melyre a jók törekednek,
Az átalános boldogság kora?
S tulajdonképen
Mi a boldogság?
Hisz' minden ember ezt másban leli.
Vagy senki sem találta még meg?
Talán a mit
Mi boldogságnak nevezünk,
A miljom érdek,
Ez mind egyes sugára csak
Egy új napnak, mely még a láthatáron
Túl van, de egykor feljövend.

(Pest.)

Bár volna így!
Bár volna czélja a világnak,
Bár emelkednék a világ
Folyvást, folyvást e czél felé,
A míg előbb-utóbb elérné!
De hát ha úgy vagyunk,
Mint a fa, mely virágzik
És elvirít,
Mint a hullám, a mely dagad,
Aztán lesimúl,
Mint a kő, melyet fölhajítnak,
Aztán lehull,
Mint a vándor, ki hegyre mászik,
S ha a tetőt elérte,
Ismét leballag.
S ez így tart mindörökké:
Föl és alá, föl és alá...
Irtóztató, irtóztató!
Kit még meg nem szállott e gondolat,
Nem fázott az soha,
Nem tudja még: mi a hideg.
E gondolathoz képest
Meleg napsugár a kigyó,
Mely keblünkön jégcsap gyanánt
Vérfagylalón végig csuszik,
Aztán nyakunkra tekerőzik,
S torkunkba fojtja a lélekzetet...

Mi volt nekem a szerelem?

Mi volt nekem
A szerelem?
Számos ízben könny patakja,
Gyönge sajka úszott rajta,
Benne lelkem volt a sajkás,
Hajtó szellőm a sohajtás.

Mi volt nekem
A szerelem?
Aggodalmak erdősége,
Hangzott sürű közepébe'
Farkasoknak orditása,
Denevérek vijogása.

Mi volt nekem
A szerelem?
Oktalan kis balga gyermek,
A ki pillangókat kerget,
Kergeti lélekszakadva,
Mig bebotlik egy árokba.

Mi volt nekem
A szerelem?
Holt remények szemfedője,
Sötét búbánatból szőve,
Vagy piros szekér, a melyen
Vesztőhelyre vittek engem.

Mi most nekem
A szerelem?
Rózsafán kis madárfészek,
Melyben vígan fütyörészek,
S ha földulja a fergeteg,
Odább szállok, mást épitek.

(Pest.)

Szőke asszony, szőke asszony . . .

Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

Mért adá neked az isten
E szépséget? vagy is inkább
Ezt a férjét mért adá,
Ki nem tudja, hogy mi a szép?

Kebeledbe mért tevé az
Isten ezt a gazdag szívet?
Ezt a tündér zongorát,
Mit nem tud pengetni férjed.

Oh, ha én birnám e hangszert!..
Pillanatra érintém csak,
És dalától reszketett
Örömében a teremtés.

Vége, vége már e dalnak;
Elváltunk, és nem tudom, hogy
Nézek-e még valaha
Szép szemed kék csillagára?

Be-benéztem elmerengve
Gyönyörü kék szemeidbe,
Mint a tenger mélyibe
Néz a sajkás holdas éjben.

De fölöttünk sötét felhő
Támadott, mely elborítá
A holdfényes éjszakát...
Férjed jött sötét orczával.

Szörnyű ember! Van hatalma,
Tőled mindent megtagadni,
És a mellett van joga,
Tőled mindent követelni.

Meggyülöltem őt, meg: mert él
Hatalmával és jogával:
Tőled mindent követel
És nem enged semmit, semmit.

Volnál képes őt szeretni?
És lehetnél véle boldog?
Soha, soha sem hiszem,
Noha mindig oly vidám vagy.

Mért mosolygál én előttem?
Engem el nem ámitottál:
Jól tudom, hogy a mosoly
Gyakran könnyek álorczája.

Jól tudom, hogy éjjelenként,
Hogyha férjed mélyen alszik,
Te virasztasz, mert szobád
És a város bármi csendes,

De szived rémek tanyája,
Melyek csengő poharakba
Töltik és iszszák megölt
Örömidnek omló vérét.

Mit tevő légy? mit tevő légy?
Legalább átkozd meg őket,
Átkozd meg, kik tégedet
Ily nyomoruságba löktek;

Mondj megsemmisitő átkot
Hajlékukra, ha még élnek,
És ha már meghaltanak,
Mondj átkot koporsójokra!

Szegény asszony, hogy tennéd ezt?
Nem szabad megátkoznod, sőt
Tisztelned s szeretned kell,
Mert hiszen ezek szülőid.

Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

(Pest.)

A virágok.

Ki a mezőre ballagok,
Hol fű között virág terem:
Virágok, szép virágaim,
Be kedvesek vagytok nekem!
Ha látom, mintha lyányt látnék,
Szivem reszket, keblem dagad . . .
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Leülök a virág mellé
És elbeszélgetek vele,
Szerelmet is vallok neki,
S megkérdem: engem szeret-e?
Nem szól, de ugy hiszem, hogy ért,
Hogy érti jól szavaimat . . .
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

S kitudja, az illat vajon
Nem a virág beszéde-e?
Csakhogy nem értjük, nem hat át
Testünkön lelkünk fülibe;
Szagolja csak s nem hallja meg
A test a szellemhangokat . . .
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Igen, az illat a virág
Beszéde, annak dala ez,
S ha lényem durvább része a
Sírban rólam lefejledez:
Nem szagolom többé, hanem
Hallom majd e szép dalokat . . .
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Virágillat, virág dala,
Te lészsz majd ott bölcsődalom,
Melynek lágy zengedelminél
Tavaszonként elaluszom,
S következendő tavaszig
Lelkem szép álmokkal mulat . . .
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

(Pest.)

Kit feledni vágytam . . .

Kit feledni vágytam
S már-már elfeledtem;
Oh leány, mért tünsz föl
Ujra képzetemben?
Miért tünsz föl ujra
Piros orczáiddal,
Fekete szemeddel,
Fekete hajaddal?
Miért jut eszembe
Dús lelked kincstára,
Mely hét színben játszik
Szivárvány módjára,
Melynek ellenállni
Hasztalan törekvés,
Mert bűvös háló az,
Honnan nincs menekvés.
Miért jut eszembe
A boldogság képe?
Mely, mig nálad voltam,
Szállt szivem fölébe,
Mint vándor madár, hogy
Ottan megpihenjen,
S megpihenvén, róla
Ismét elröppenjen.
Szép, de nem jó csillag
Vitt engem tehozzád!
E csillag vezérli
A hajósok sorsát,
Kik egy ismeretlen
Hang után eveznek,

A mely vonja őket,
Mig örvénybe vesznek.
Mit használt, mit használt,
Tégedet találnom,
Ha megint eltűnél,
Mint az éji álom,
S most reményem is, e
Vakmerő kalandor,
Addig megy csak, hogy tán
Még meglátlak egykor,
De hogy összeforraszt
Véled ölelésem,
Oh, ezt nem igéri
Még a reménység sem. —
Űzött a lemondás
A bú vadonába,
S hogy ennek határát
Keresém hijába,
Könnyelműség szárnyát
Vállaimra vettem,
És a csapodárság
Pillangója lettem.
Átröpültem már nagy,
Hosszu messzeséget,
A midőn egyszerre
Utolért emléked,
S szárnyamat kitépte,
S átadott ujonnan
Régi bánatomnak,
Mely gyötör most jobban,
Mint a börtönőr a
Foglyot, a ki tőle
Elszökött és a ki
Ujra megkerűle.
Csörög lelkemen a
Fájdalom bilincse:
Lesz-e kéz, a mely ezt
Róla lefeszitse?
Nyujtsd kezed, leányka,
Mondd ki, hogy szerettél,
És hogy ott vagy még a
Régi érzelemnél;
Mondd ki; hadd hulljon le
Fájdalmam bilincse,
A szép szabadságot
Lelkem hadd köszöntse!
És ha szeretél, s ha
Még szeretsz: mi gátol,
Elszakadnod értem
Az egész világtol?
Én leszek világod,
És te istenem lészsz . . .
Oh jer karjaimba . . !
Vagy még többet remélsz?
Vagy ha szembe szállni
Nincs erőd a vészszel,
Melyet egyesülő
Szerelmünk idéz fel:
Mondd, hogy a boldogság
Senki mástól nem kell;
S bárha tőlem örök
Elválás rekeszt el,
Hidd, hogy lelkeink e
Kínos állapotját
Még a boldogok is
Irigyelni fogják!

(Pest.)

Katona élet.

Nehéz nekem már a bocskor,
Könnyü nekem már az ostor,
Csizmát huzok a lábamra,
Kardot fogok a markomba.
Muzsika szól, verbuválnak,
Fölcsapok én katonának, hahaha!«

Ezt az egyet bölcsen teszed;
Látom, már megjön az eszed.
Arany élet, bizony isten!
Megpróbáltam, párja sincsen.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Katonának kutya-baja,
Van mit enni és innia.
Hogy ne volna? Öt napra jár
Tizenhat garas két krajczár.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Csak minden harmadnap strázsálsz,
Akkor is csak nyolcz órát állsz;
Ha hideg van is, meg nem fagysz,
Ott a körmöd, bele fujhatsz.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Tisztogatás sem igen kell,
Minek is bajlódnál ezzel?
Ne félj, ha poros nadrágod,
Kiporozza a káplárod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

És az embert, hogy szeretik!
Visszaviszik, ha elszökik,
És az alatt, míg vesszőzik,
Sétál vagy fut, a hogy' tetszik.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Ha pedig az időd lejárt,
Obsitot kapsz, de mekkorát!
S tudod, mért kapsz ilyen nagyot?
Hogy legyen itthon paplanod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

(Pest.)

A szerelem.

Ljetek föl képzetemnek
Csónakára, s úszszatok,
Úszszatok szivem taván át,
Szép leányok s asszonyok,
Minyájan, kiket szerettem,
A mióta szeretek!
Üljetek föl képzetemnek
Csónakára! jertek, jertek,
Hadd mulassak veletek.

És előjött valamennyi,
S istenemre, szép sereg!
És közöttük olyan is van,
Kit már alig ismerek,
Pedig őket mind egyenlőn,
Mind egy hévvel szeretém,
De hijába, a szerelmet,
Még mint kicsi, gyönge gyermek
Régen, régen kezdtem én.

S ez mutatja bölcseségem!
Már mint gyermek bölcs valék;
Tudtam, akkor már, a mit más
Vén korában sem tud még,
Tudtam azt, hogy a világra
Csak egy nap süt melegen,
S ez a nap nem fönn az égen,
Hanem lenn a szív mélyében
Van, s e nap a szerelem.

Higyetek nekem ti, a kik
Fáradoztok kincsekér',
A föld minden gyémántjánál
Egy pár szép szem többet ér;
S higyetek ti, kiknek lelke
Hír-, dicsőségért a vér
Vagy virasztás ösvényén megy:
Egész babérerdőnél egy
Rózsabimbó többet ér.

(Székes-Fehérvár.)

A fukar hadd számitgassa
A gyűlő aranyokat;
Mást számítok én: a kedves
Hölgyektől nyert csókokat.
S nékem a sors csak virággal
Ékesítse kalapom:
Nem kérek babért ujabban;
Sőt a mit már eddig kaptam
Ha kell, azt is vissz'adom.

A türelemről.

Türelem, te a birkák s a
Szamarak dicső erénye,
Tégedet tanuljalak meg?
Menj a pokol fenekére!

Te üres fazék, melyből a
Macska a tejfölt kiette,
S a szakácsné most szájtátva,
Fejcsóválva áll mellette.

Hogyha mint koldus járod be
A földet s kérsz menedéket:
Kérj akárhol, csak ne tőlem,
Szívem nem fogad be téged!

Türelem, te . . . nem tudom, mi?
Mint gyülöllek, mint utállak!
Mert a hol van kezdeted, ott
Vége van a boldogságnak.

S ha bejárod, mint hódító,
Diadallal a világot:
Lesz egy szikla, s ez szivem lesz,
Melyre nevedet nem vágod.

Oh, a föld boldog lehetne,
Hogyha rajta te nem volnál,
S mig te rajta lészsz, mindaddig
Megmaradunk a nyomornál.

Türelem, kicsépelt szalma,
Melyet a bárgyú világnak
Telt kalászokként árulnak,
Kik magodból jóllakának.

(Pest.)

El veled, te élet átka!
El veled, le a pokolba!
Nyeljen el, ki rút pofádat
Erre a szép földre tolta!

Az itélet.

történeteket lapozám s végére jutottam.
És mi az emberiség története? Vérfolyam, a mely
Ködbe vesző szikláibul a hajdannak ered ki
És egy hosszában szakadatlan foly le korunkig.
Azt ne higyétek, hogy megszűnt már. Nincs pihenése
A megeredt árnak, nincsen csak a tenger ölében.
Vértengerbe szakad majd a vér hosszu folyója.
Rettenetes napokat látok közeledni, minőket
Eddig nem látott a világ; s a mostani béke,
Ez csak ama sírcsend, a mely villámnak utána
A földrendítő mennydörgést szokta előzni.
Látom fátyolodat, te sötét mély titku jövendő,
És, meggyujtván a sejtés tündéri tüzét, e
Fátyolon átlátok; s attól, a mi ott van alatta,
Borzadok, iszonyodom, s egyszersmind kedvre derülök
És örülök szilajan. A háboru istene újra
Fölveszi pánczélját, s kardját markába szorítván,
Lóra ül és végig száguld a messze világon,
És a népeket, eldöntő viadalra, kihíja.
Két nemzet lesz a föld ekkor, s ez szembe fog állni:
A jók s a gonoszak. Mely eddig veszte örökké,
Győzni fog itt a jó. De legelső nagy diadalma
Vértengerbe kerül. Mind egy. Ez lesz az itélet,
Melyet igért isten próféták ajkai által.
Ez lesz az itélet, s ezután kezdődik az élet,
Az örök üdvösség; s érette a mennybe röpülnünk
Nem lesz szükség, mert a menny fog a földre leszállni.

(Pest.)

Első esküm.

Fiú valék még, iskolás fiú,
Tizenöt éves; és az iskolázás
Rám nézve nyüg volt, nagy nehéz nyüg, a mely
Rajtam napestig szomorún csörömpölt
S még álmaimból is föl-fölriasztott.
Lerázni vágytam e nyügöt magamról,
Lerázni vágytam minden áron azt,
Már akkor, akkor úgy szerettelek,
Olyan világ-fölgyujtó szenvedélylyel,
Mint most szeretlek, drága szent szabadság!
Gondolkodám a mód felől, miként
Szakíthatnám le rólam a bilincset? —
Színészek jöttek, s elhatározám
Közéjök állni és elmenni vélök,
El, habár a földhöz ragadt nyomor
Mind két kezével átölelne is,
Habár apámnak átka és anyámnak
Könyüi lesznek úti társaim,
Csak hogy szabad, hogy független legyek.
S elmentem volna; ámde megtudá
E lázadó szándékomat tanítóm,
S az indulásnak napján elfogott,
És rám csuká szobámnak ajtaját,
S rab voltam, míg a színésztársaság
Határunkon túl messze, messze járt.
Sirás, könyörgés, lárma, mind hijába!
Nem az fájt már, hogy nem leszek színész,
De hogy maradni kényszeritenek.

A kényszerítés égett lelkemen,
Mint a görög tűz, olthatatlanúl.
Itt tettem első esküvésemet,
Nagy és szent esküt mondtam börtönömben:
Hogy életemnek egy fő czélja lesz,
S ez: a zsarnokság ellen küzdeni.
S ez eskü most is olyan szent előttem
A milyen volt az első pillanatban,
S verjen meg engem a hatalmas isten,
Verjen meg még a más világon is,
Ha valaha ez esküt elfelejtem!

(Pest.)

Rongyos vitézek.

Föl tudnám én is öltöztetni
Szép rím- s mértékbe versemet,
A mint illő meglátogatni
A társasági termeket.

De eszméim nem henye ifjak,
Kik élnek, hogy mulassanak,
Hogy felfürtözve, keztyüs kézzel
Látogatóba járjanak.

Nem cseng a kard, nem dörg az ágyú,
A rozsda-álom lepte meg;
De tart a harcz. A kard s az ágyú
Helyett most eszmék küzdenek.

Ott állok én is a csatában
Katonáid közt, századom!
Csatázok verseimmel: egy-egy
Harczos legény minden dalom.

Rongyos legények, de vitézek,
Mind bátran harczol, bátran vág,
S a katonának bátorsága
Teszi diszét, nem a ruhák.

S nem kérdem én, hogy költeményim
Túlélnek-e majd engemet?
Ha el kell esniök talán e
Csatában: ám hadd essenek.

Még akkor is szent lesz a könyv, hol
Meghalt eszméim nyugszanak,
Mert hősök temetője az, kik
A szabadságért haltanak.

(Pest.)

Zöld Marczi.

Négy ágú épület, a mely be sincs födve,
Mely akasztófának vagyon keresztelve,
Akasztófa mellett hollók károgása,
Nem volt zöld Marczinak hét országban mása.

Pej csikó szájában fényes aczél zabla,
Hányta a szikrát, ha a csikó harapta;
Rajta, Zöld Marczi, te futottál röpültél,
Mint a lobogó láng, kit elkapott a szél.

Ugyancsak megteszi! . . . Marczi hol vehetted.
Lobogó gatyádat, lobogó ingedet?
Szép menyecskék varták fehér patyolatból,
Csók lett érte díjok piros ajakadról.

Szép legény volt Marczi, szerették a lyányok.
Ha én utánam is annyian volnának!
A merre Marczi járt, volt harang szólása,
Sok szerelmes szívnek hangos dobogása.

Minek volt sarkantyú kordován csizmáján?
A szép szó is fogott sörény paripáján.
Nem is a ló, hanem hát a táncz számára
Verette a csengőt csizmája sarkára.

Rátermett a tánczra Marczi, nem tanulta,
De ő tőle sokan tanulhattak volna;
Betért a csárdába, ha szólt a muzsika,
S szilaj kedvvel amugy magyarán megrakta.

Nem kivánkozott ő Bakony erdeibe:
Oda csak a félénk tolvaj rejtezik be,
Bokrok közé búvik, onnan ugrik elő,
Úgy ragadja torkon, a ki arra menő.

Marczinak Hortobágy volt rendes tanyája,
Hortobágy, a puszták óriás királya:
Kiállt az országút síkjára s az utas
Száz lépésről látta, hogy majd lesz ne-mulass.

Ha gazdag utas jött, Marczi igy kiáltott;
»Ide az erszénynyel, ha nem kell halálod:«
Ha szegény utas jött, ezt mondta szivesen:
»Nesze az erszényem, s áldjon meg az isten!«

Fegyverneki puszta, fegyverneki puszta
Szegény jó Zöld Marczi halálát okozta,
Négy ágú épület volt halálos ágya
S temetési dala varjak károgása.

(Pest.)

F. A. emlékkönyvébe.

Olvastad úgy-e bár a bibliába'
Az olajos korsó történetét?
Az van megírva róla, hogy hijába
Ömlött, mert újra mindig megtelék.

Ez olajos korsó az élet képe;
Azért kaczagom a bolondokat,
Kik alig mártják nyelvöket beléje
Eszélytelen gazdálkodás miatt.

A bölcs hosszú kortyokban hajtogatja
E korsó édes nedvét untalan.
Mért gazdálkodnék? a midőn jól tudja,
Hogy minden perczben ismét tele van.

(Pest.)

Hol a leány, ki lelkem röpülését . . .

ol a leány, ki lelkem röpülését
Követni bírná te kivűled?
És hol a férfi, a ki én kivűlem
Szived mélyére lemerűlhet?
Egymáshoz illünk, a teremtés napján
Egymásnak voltunk már rendelve mi...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Mint törnek ők! s hadd törjenek reánk az
Önérdek rozsdás fegyverével:
Elháritjuk mi könnyen a csapást a
Szerelem varázsvesszejével.
A szerelem a legnagyobb hős, ennek
Valának legtöbb diadalmai...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Szeretjük egymást égő szerelemmel.
Te tiszta, szent vagy, oh leányka,
S az én szivemnek ha volt is foltja,
Leégeté szerelmem lángja.
Mért oltanátok el keblünk tüzét, mely
Oltár fölött is méltó állani?..
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Tiéd vagyok, szép angyalom, tiéd, és
Te az enyém vagy mindörökre!
Együtt lépünk ez élet határáig
Rózsákra, tövisekre,
S ha átörültük, átbusúltuk éltünk,
Együtt fogunk a sírban porlani...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

(Erdöd.)

Tűz.

Nem akarok elrohadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában.

Tűz kell nekem; víz maradjon
A békának és a halnak,
És a rosz poétáknak, kik
Béka módra kuruttyolnak.

Te vagy az én elemem, tűz!
Sokat fáztam életemben,
Szegény testem sokat fázott,
De meleg volt mindig lelkem.

Jer, szeretlek, szép leányka,
Jer, szeretlek szenvedélylyel;
De tüzes légy! máskülönben
Elmehetsz isten hirével.

(Pest.)

Hejh, kocsmáros bort! ihatnám.
Tiszta bort! mert ha vizes lesz,
Megköszönhet'd, ha kancsód a
Falhoz vágom, nem fejedhez.

Csak igy élet ez az élet,
Tüzes lyánynyal, tüzes borral;
És — a mit majd elfeledtem —
Nem maradhat még el a dal.

Mondjatok dalt, de tüzes dalt!
Mert szakadjon ki a nyelve,
Ki úgy dalol, hogy dalától
Nincsen a szív feltüzelve.

Nem akarok elrohadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában!

Röpül az uti por . . .

Röpül az úti por, dobog a föld, nyargal
A bőszült paripa egy szegény lovaggal;
Kihányta nyergéből a ló a lovagot,
De hajh, a kengyelbe akadt egyik lába;
Talppal az ég felé, iszonyú állapot,
Fejével pedig ott lenn a föld porába',
A fakó port söpri fekete fürtével
S köveket pirosít homloka vérével.

Csak úgy vagyok, mint e szerencsétlen lovag,
Kit szilaj paripa hurczol maga után:
Hurczol engemet az eszeveszett harag,
Még agyvelőmet is széjjellocscsantja tán.
Bár csak szétszakadna boldogtalan fejem,
Úgy is kopár föld az, nem süt a nap rája,
Csak sötét gondolat, a mi benne terem,
Sötét gondolatok tövise, dudvája.

Szeretem rózsámat, mint az isten maga,
Ki őt teremtette leányok gyöngyének:
Az ő nekem, a mi a csillag az éjnek,
Szeretőm a hűség tündöklő csillaga.
Köd ereszkedett rád, csillagom világa,
Köd ereszkedett rád: be halovány lettél!
Kértelek apádtól, kértelek hijába,
Nem kaptam egyebet hideg feleletnél.

Elűztek tőled, szép paradicsomkertem;
De nem angyal, a ki ott őrt áll előtted:
Ne félj, nem örökre váltunk el! te érted
Még többet is merek, ha már annyit mertem.
Elvittelek volna, mint nap a harmatot,
Mint az esti szellő a rózsalevelet;
De most, mint a nyilvesszővel, a zaklatott,
Megsebzett oroszlán, úgy megyek el veled!

(Erdőd.)

Bányában.

Ezer ölre vagyok ide lenn a
Föld ölében,
Hol az ősi örök éj tanyázik
Vadsötéten.
A kis lámpa reszkető sugára
Félve néz a zordon éj arczára,
Mint a sasra a galamb.

Ezer ölre a virágoktól s a
Napvilágtól,
Ezer ölre! Tán már a pokol sincs
Innen távol;
Vagy már benn is vagyok a pokolban?
Benne, mert a sátán háza ott van,
A hol az arany terem.

Bányaszellem, sátán, kincs királya,
Mit adsz értem?
Mennyit adsz, ha szívemet te néked
Eligérem?
Alkudjunk meg, jöszte, bányaszellem,
Most az egyszer volt lejőni kedvem,
Vagy látsz többé, vagy soha!

Vártam, vártam, és hijába, mert a
Kincs királya
Benn maradt a sziklák tömegében,
Ki nem álla.
S mért nem állt ki? miért nem jelent meg?
Csak azért, mert tudta, hogy enyelgek,
Hogy szivem nem eladó.

Nem, szivem nem eladó, e szívnek
Nincsen ára,
Nem megy az be a hatalmasoknak
Kincstárába:
Széjjelosztom én a szegénységnek,
Kik kunyhóban és útfélen élnek,
Köztök ingyen osztom szét.

(Nagy-Bánya.)

A majtényi síkon

Mióta elváltam édes szeretőmtül,
Velem volt emléke, szüntelenül velem:
Valamint a három napkeleti királyt
A csillag, úgy kisért engem a szerelem.

Hagyj el most, szerelem, hagyj el, szép csillagom,
Nem neked való hely ez, a hova értem;
Vagy ha el nem maradsz, fátyolt vetek reád,
Hogy szembekötve jőj át a csatatéren.

Csatatér ez a sík, szent csatának tére,
Mert a szabadságért harczolának rajta.
Oh! árva szabadság haldokló kezedből
Undok árulás a fegyvert kicsavarta.

És a hősök, kik itt a hazáért vívtak,
Hazátlan bujdosók, földönfutók lettek;
És a latrok, kik a hazát elárulták,
Urak lőnek... Oh szív, szívem, ne repedj meg!

Tavaszi délután, verőfényes idő,
Az égen kis fejér felhők uszdogálnak:
Hattyusereg tán e felhőcsoport? vagy a
Hősök szellemei, kik itt elhalának?

Csend van körülöttem, tünődöm, tünődöm...
De mit állok még itt? mért odább nem megyek?
Végzém, a mit kelle: elmondtam legszörnyűbb
Átkomat, s elsírtam legszentebb könnyemet.

Bírom végre Juliskámat . . .

Bírom végre Juliskámat,
Mindörökre bírom őt,
Az enyémnek vallhatom már
Isten és világ előtt.

Megjött már jó kedvem, és még
Nem hagyott el bánatom:
Sírjak-e vagy mosolyogjak
Örömemben? nem tudom.

Én vagyok hát az az ember,
A ki annyit szenvedék?
A kinek szivén a hány nap,
Annyi átok feküvék.

Én vagyok hát az az ember,
Ki most a legboldogabb?
Ki, mig a világ világ lesz,
Boldogságban párt nem kap.

Bár csak már lehullanának
A virágok s levelek!
Most az ősz lesz tavaszom, mert
Akkor vőlegény leszek.

De nem nézek a jövőbe,
Bele néznem nem lehet,
Mert az olyan fényes nap, hogy
Megvakítná szememet.

Rád tekintek, holdvilágom,
Rád tekintek, mult idő:
Szinte oly szép, de szelídebb
Sugaraddal jőj elő.

Drága nap, mit nála tölték,
Kedvesemnél, drága nap!
Üdvösségben egy öröklét
S futtában egy pillanat.

Oda vontam őt magamhoz,
Halkan vontam őt felém;
Mint égett, midőn legelső
Csókomat rá lehelém!

Mint égett arczától ajkam!
Most is érzem melegét,
Mintha bennem egy elolvadt
Nap tűz-árja folyna szét.

Sőt a sírtól sem félek már,
Hogy meghűt majd engemet,
Mert e láng még ott is fogja
Melegítni szívemet.

(Szatmár.)!

Sári néni.

küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat, tán szemfedőjét varrja.
Sári néni, hejh, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

A mi eddig ott lenn volt ruháján,
Oda fönn van most a ráncz orczáján;
Csak úgy líg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hányva.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél — ha látom, szinte fázom —
Fejér mint a fehéritett vászon,
S borzasan ül feje tetejében
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az utját szeme,
Ráunt régi születő helyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,
Mint a lámpa a beroskadt sírban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, puszta csendes róna,
Mintha már alatta szív se' vóna;
Ott van még a szív, de mozdulatlan,
Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjuság,
Két marokkal szórja gazdaságat;
De jön apja, a zsugori vénség,
S visszaszedi elpazarlott kincsét.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

(Szalonta.)

Ha én kedvesemről gondolkodom . . .

Ha én kedvesemről gondolkodom,
Egy-egy virág minden gondolatom:
Gondolkodom rólad, szép kedvesem,
Ezt teszem napestig, egyebet sem.

Foly a lemenő nap arany vére
Violaszín hegyek tetejére:
Még messzebb van tőlem, kit szeretek.
Mint azok a violaszín hegyek.

Mért jár a nap keletről nyugatra?
Ha nap volnék, nem járnék én arra:
Nyugatról járnék én kelet felé,
Mert a legszebb lyány ott keleten él.

Feljött az égre az esti csillag,
Ma megint oly különösen csillog,
Felöltözött ünnepi ruhába:
Tán azért, mert kedvesemet látta.

Mikor látlak, mikor látlak, rózsám?
Mikor leszesz megint közel hozzám?
Vajon mikor nézek már szemedbe,
Szép szemedbe, hetedik egembe?

(Pest.)

Arany Laczinak.

Laczi te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
Rontom-bontom,
Ülj meg itten az ölemben,
De ne mocczanj, mert különben
Meg találllak csípni,
Így ni!
Úgy-e fáj?
Hát ne kiabálj.
Szájádat betedd,
S nyisd ki füledet,
Nyisd ki ezt a kis kaput;
Majd meglátod, hogy mi fut
Rajta át fejedbe:
Egy kis tarka lepke.
Tarka lepke, kis mese,
Szállj be Laczi fejibe.
Volt egy ember, nagy bajúszos.
Mit csinált? Elment a kúthoz.
De nem volt víz a vederbe',
Kapta magát, tele merte.
És vajon minek
Meritette meg
Azt a vedret?
Tán a kertet
Kéne meglocsolnia?
Vagy ihatnék? Nem biz' a.
Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen,
Ott megállt és körülnézett:

Ejnye vajon mit szemlélhet?
Tán a fényes délibábot?
Hisz' olyat már sokat látott.
Vagy a szomszéd falu tornyát?
Hisz' azon meg nem sokat lát.
Vagy tán azt az embert,
Ki amott a kendert
Áztatóba hordja?
Arra sincsen gondja.
Mire van hát?
Ebugattát!
Már csak megmondom, mi végett
Nézi át a mezőséget,
A vizet mért hozta ki:
Ürgét akar önteni.
Ninini!
Ott az ürge!
Hű, mi fürge,
Mint szalad!
Pillanat,
S oda benn van,
Benn a lyukban.
A mi emberünk se rest,
Oda nyargal egyenest
A lyuk mellé,
S bele önté
A veder vizet:
Torkig tele lett.
A szegény kis ürge
Egy darabig türte,
Hanem aztán csak kimászott.
Még az inge is átázott.
A lyuk száján nyakon csipték,
Nyakon csipték, haza vitték,
S mostan...
Itt van...
Karjaimban:
Mert e fürge,
Pajkos ürge
Te vagy, Laczi, te bizony!

(Szalonta.)

Te az enyim, én a tied...

Te az enyim, én a tied,
Nekünk áll a világ!
Magas a nap fejünk fölött,
Messze földet belát;
De a meddig szeme elhat;
Nem lát nálunk boldogabbat.

Kicsiny leány az én rózsám,
Elfér az ölembe';
Kicsiny leány az én rózsám,
De nagy ám a lelke,
Rózsám lelke egész ország,
Még pedig a Tündérország.

Ha Juliskám eszembe jut,
Sötétben is látok,
Fényes szeme, fényes lelke
Hint reám világot;
Ha előttem e két fáklya,
Belátok a mennyországba.

Tudod-e még, édes anyám,
Mikor gyerek voltam?
Kinn az utczán házunk előtt
Játszottam a porban,
Már ott az járt a fejembe:
Ha belőlem király lenne!

Kinevettél, akkor, anyám,
Jóizűt nevettél,
Hogy fiad fejében ilyen
Balga gondolat kél;
De az isten meghallgatott,
Megsegített, király vagyok.

Király vagyok én, mióta
Bírom Juliskámat.
Nem fejemen, de szívemen
Hordom koronámat,
Eszem adta Juliskája,
Szívem arany koronája!

(Nagy-Várad.)

Mily szép a világ!

Én hittem-e egykor
Átoknak az éltet?
Én bolygtam a földön,
Mint éji kisértet?
Elégeti arczom
A szégyeni láng!
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Vad ifju koromnak
Szélvésze kitombolt,
Kék tiszta szemével
Mosolyg le a mennybolt,
Mint gyermekeikre
Az édes anyák...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Minden napon egy bút
Gyomlál ki szivemből,
Kert újolag e szív,
Mely széltire zöldül,
És benne virít a
Sok tarka virág...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

(Szalonta.)

A bizodalom, kit
Oly rútul elűzék,
Két karral ujonnan
Lelkemre füződék,
Mint távoli utról
Jött régi barát...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Jertek közelembe,
Jó régi barátok!
Nem néz a gyanúnak
Kancsal szeme rátok!
Elvertem az ördög
Ez atyjafiát...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Hát még ha eszembe
Jut ifju virágom,
A barna leány, e
Szép hajnali álom,
Kit én úgy imádok,
S ki engem imád....
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

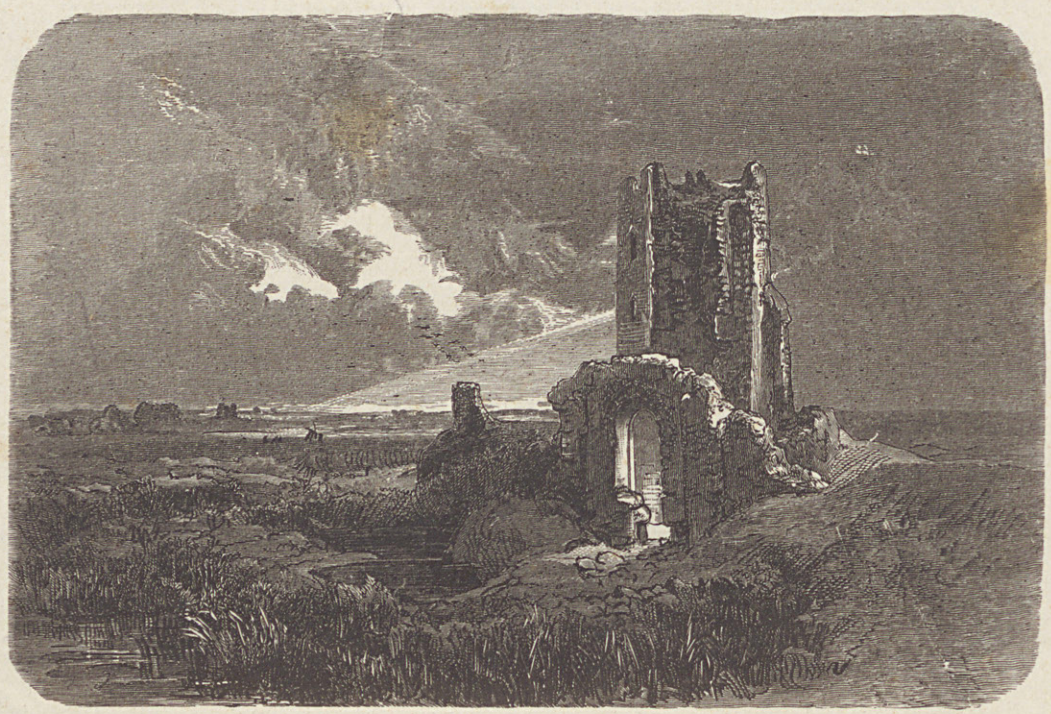

A csonka torony.

Ién torony áll a rónaság felett...
Letűnt századba visz a képzelet.

Kevélyen néztek hajdan e falak,
Mert ormukon szent jelt tartottanak.

A szabadság zászlója volt e szent jel;
Csak játszott a viaskodó szelekkel.

Piros szárnyát hivólag lengeté,
S kiben vér volt, elszántan jött elé.

Gyült a toronyba a sok ifju bajnok,
Harcz-öltözetnek csillogása rajtok;

De fegyveröknél sokkal fényesebben
Sugárzott a hős bátorság szemökben.

»Markunkban a kard, s benne lesz, a mig
Szemfényünk vagy rablánczunk megtörik!«

(Szalonta.)

Ezt harsogák, s mely ekkor kinn zugott,
A mönnydörgés e zaj viszhangja volt.

A sírba dőlt egy századév ezóta:
Nincs a toronynak többé lobogója,

A szabadsági zászló lebukott;
Ti is alusztok, dicső bajnokok,

Kik szabadon inkább elestetek,
Semhogy rabszolgaságban éljetek.

A torony áll még egyes-egyedül,
Ez is maholnap már halomra dűl.

Idétlen rom, mogorva, puszta váz,
Falai között senki sem tanyáz.

Csak a holt század fekszik oda bent,
Szemfödele a hosszu, méla csend.

A gólya.

Sokféle a madár, s egyik ezt, másik azt
Leginkább kedveli;
Ezt ékesszólása, amazt pedig tarka
Tolla kedvelteti.
Kit én választottam, a dalmesterséghez
Nem ért az a madár,
S egyszerű mint magam, félig feketében
Félig fejérben jár.

Nekem valamennyi között legkedvesebb
Madaram a gólya,
Édes szülő földem, a drága szép alföld
Hűséges lakója.
Tán azért szeretem annyira, mert vele
Együtt növekedtem;
Még mikor bölcsőmben sírtam, ő már akkor
Kerepölt fölöttem.

Vele töltöttem a gyermek esztendőket.
Komoly fiú valék.
Míg társim a haza térő tehéncsordát
Estenként kergeték,
Én udvarunkon a nádkúp oldalánál
Húztam meg magamat
S némán szemléltem a szárnyokat próbáló
Kis gólyafiakat.

És elgondolkodtam. Jól tudom, az gyakran
Fordult meg fejembe',
Miért hogy az ember nincs úgy, mint a madár,
Szárnyakkal teremtve?
Csak a messzeséget járhatni meg lábbal,
S nem a magasságot.
Mit ér nekem, mit a messzeség, mikor én
A magasba vágyok.

Fölfelé vágytam én. Ah, úgy irigyeltem
Sorsáért a napot:
A föld fejére ő tesz világosságból
Szőtt aranykalapot.
De fájt, hogy estenként megszúrják... mert hiszen
Foly keblébül a vér;
Gondolám, hát így van? hát a ki világít,
Ilyen jutalmat nyér?

Kivánt időszak az ősz a gyermekeknek:
Mint anya jön elé,
A ki fiainak számára kosarát
Gyümölcscsel terhelé.
Én ellenségeműl néztem az őszt, s szólék,
Ha gyümölcsöt hozott:
Tartsd meg ajándékod, ha kedves madaram,
A gólyát elcsalod.

Szomorodott szívvel láttam gyülekezni,
Midőn távozának;
Miként most eltűnő ifjuságom után,
Úgy néztem utánok;
S milyen bús látvány volt a házak tetején
A sok üres fészek;
Szellő lehelt reám, sejtés halk szellője,
Hogy jövőmbe nézek.

Mikor tél multával fehér hó-subáját
A föld levetette
S virággal zsinórzott sötétzöld dolmányát
Ölté fel helyette,
Akkor az én lelkem is felöltözék új,
Ünnepi ruhába,
S gólya-várni néha elballagtam egész
A szomszéd határba.

Később, hogy a szikra lángra lobbant, a hogy
Ifju lett a gyermek,
Talpam alatt égett a föld, neki esem:,
És paripán termek,
S megeresztett kantárszárral vágtaték ki
A puszták terére...
Még a szél is ugyan neki gyürközött, hogy
Lovamat elérje.

Szeretem a pusztát! Ott érzem magamat
Igazán szabadnak,
Szemeim ott járnak, a hol nekik tetszik,
Nem korlátoztatnak,
Nem állnak körűlem mogorva sziklák mint
Fenyegető rémek,
A csörgő patakot hányva-vetve, mintha
Lánczot csörgetnének.

És ne mondja senki, hogy a puszta nem szép!
Vannak szépségei;
De azokat, mint a szemérmes lyány arczát,
Sűrü fátyol fedi:
Jó ismerősei, barátai előtt
Leteszi fátyolát,
S rajta vesz merően a megbűvölt szem, mert
Tündér kisasszonyt lát.

Szeretem a pusztát! Be-bekalandoztam
Tüzes paripámon,
S midőn már ott jártam, a hol fizetésért
Sincs emberi lábnyom,
Lovamról leszálltam, gyepre heveredtem.
Egy futó pillanat
A tóra mellettem, s benne kit látok meg?
Gólya barátomat.

Oda is elkisért. Együtt ábrándoztunk
A puszta legmélyén,
Ő a víz fenekét, én a délibábot
Hosszasan szemlélvén.
Igy töltöttem vele gyermekségemet és
Ifjuságom javát;
Azért kedvelem, bár se tolla nem ragyog,
Se szép hangot nem ád.

Mostan is kedvelem, és ugy tekintem én
A gólyamadarat,
Mint egyetlen valót, mely egy átálmodott
Szebb korból fönnmaradt.
Megérkezésedet még mostan is minden
Esztendőben várom,
S kivánok szerencsés útat, ha távozol,
Legrégibb barátom!

(Szalonta.)

Hires szépség.

Róla és csak róla szól
Az új világ krónikája:
Tótágast áll az esze,
Ki csak egyszer néz is rája.

Odahagyja aranyát
A fukar, s boltját a kalmár,
S a poéta rímjeit,
Hogy kövessék őt, a hol jár.

Ha látná őt a király,
Elfeledné trónját érte;
Árnya lenne a nap, és
Nem kivánkoznék az égre.

A halálos beteget
Meggyógyítja szemsugára,
És az éhes jóllakik
Egy futó pillantatára.

Így írák le őt nekem,
Így beszéle róla minden.
Mit csináljak? gondolám,
Már, mondok, csak megtekintem.

S megtekintém. Eh, bolond
A világ s az lesz örökre:
Mi a szép? úgy tudja csak,
Mint apám bármelyik ökre.

Szó sincs, szó sincs róla, hogy
Szép e lyány. Uram, kegyelmezz!
Hogy lehetne szép? hiszen
Nem hasonlít kedvesemhez.

(Pest.)

Hozzám jösz-e?

Csillagnak születél
Magasban, fényesen,
Belőled itt alant
Kis mécsvilág leszen,
Mely csak szűk házamat
Világosítja meg:
Leány, hozzám jösz-e?
— »Ifju, hozzád megyek!«

Hallod, miket beszél
Felőlem a világ?
Hallod, mikép reám
Kigyót-békát kiált?
Ha igaz a hir, én
Nagyon rosz lehetek:
Leány, hozzám jösz-e?
— »Ifju, hozzád megyek!«

Apád egyetlen egy
Örömsugára vagy,
Eljöttöd kebliben
Rideg, vad éjet hagy,
S haragja, búja mint
Két rém, velünk lebeg:
Leány, hozzám jösz-e?
— »Ifju, hozzád megyek!«

(Pest.)

Utazás az alföldön.

Pompás kis utazás, valóban!
Alig van egy arasznyira
Fölöttem a felhő, oly terhes.
Szakad nyakamba zápora.
Bundám dohányzacskómra adtam,
Hogy az maradjon szárazon.
Csuron víz vagyok. Még megérem,
Hogy végre hallá változom.

Hejh, alföld, alföld, nem reméltem,
Hogy igy fizess szerelmemért!
Vagy tán e zápor és ez a sár
Épen szerelmemért a bér?
Csakugyan az lesz: a záporban
Bucsúkönyűid ömlenek,
S karod a sár, a mely helyettem
A kereket öleli meg.

Minő az út! De vajon út ez?
Vagy fekete kovász talán?
Mely ha kisül, leszen belőle
Kenyér az ördög asztalán.
Ne dögönyözze kend csikóit,
Ne dögönyözze kend kocsis,
Fölérünk Pestre, ott leszünk tán
Már az itéletnapon is.

(Mezö-Tur.)

Szép tőled, kedves alföldem, szép,
Hogy engem ennyire szeretsz,
Hogy távozásom igy megindit,
Hogy ilyen bánatot szerez;
Örűlök rajta, hogy irántam
Ily érzékeny szived vagyon;
De, szó a mi szó, jobb szeretném,
Ha nem szeretnél ily nagyon.

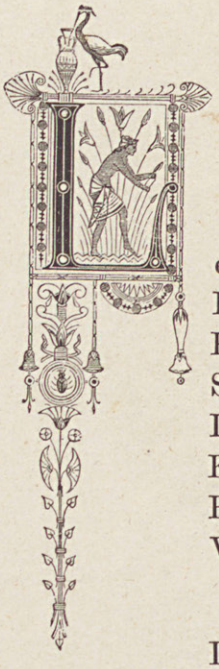

Lennék én folyóviz . . .

Lennék én folyóviz,
Hegyi folyam árja,
Ki darabos utját
Sziklák között járja;
De csak úgy, ha szeretőm
Kis halacska volna,
Habjaimban úszna föl s le
Vígan lubiczkolva.

Lennék váromladék
A hegy legtetején,
Bús pusztulásomat
Venném csak könnyedén;
De csak úgy, ha szeretőm
Ott a repkény volna,
Elnyuló zöld karjaival
Homlokomra folyna.

Lennék vad erdő a
Folyó két oldalán,
Fertegekkel a
Harczot kiállanám;
De csak úgy, ha szeretőm
Ki madárka volna,
Bennem ütne fészket és ott
Ágamon dalolna.

Lennék kicsiny kunyhó
A rejtett völgybe' lenn,
Eső vágta sebbel
Szalmafödelemen;
De csak úgy, ha szeretőm
Bennem a tűz volna,
Tűzhelyemen lassacskán, de
Nyájasan lobogna.

Lennék felhődarab,
Összetépett zászló,
A vadon táj fölött
Fáradtan megálló;
De csak úgy, ha szeretőm
Az alkonyat volna,
Búshalovány arczom körül
Pirosan ragyogna.

(Szalonta.)

Kérdezd, szeretlek-e?

Kérdezd, szeretlek-e? s megmondom én, hogy
Szeretlek, mert ezt mondhatom;
De oh ne kérdezd, mennyire szeretlek?
Mert én azt magam sem tudom!
Azt tudni csak, hogy mély a tengerszem,
De milyen mély? nem tudja senki sem.

Mondhatnék esküt, hosszu és nagy esküt,
Az ég felé tartván kezem,
Hogy szívem minden dobbanása érted
És egyedűl érted leszen,
Hogy öröklámpa benne a hűség,
Mely még ott len a föld alatt is ég.

S mondhatnék átkot, hosszu és nagy átkot,
Mely mint a villám, érjen el,
S égesse, tépje lelkemet legmélyebb
Pokolba mártott körmeivel,
Ha elfeledlek téged, kedvesem,
Sőt ha rólad csak megfeledkezem.

Nem mondok esküt és átkot. Jaj annak,
Jaj, a kit ez tart vissza csak.
Én eskü s átok nélkül is örökre
Lelkem lelkében tartalak.
Ott fogsz te állni magas-fényesen,
Mint a tejút a legmagasb egen.

S örök hüségem, oh ez a hüség is
Még a te érdemed csupán:
Hogy szerethetne mást többé, a kit te
Megszerettél, dicső leány?
Ki egyszer már a mennybe szállt vala;
Nem látja azt a föld többé soha!

(Pest.)

Bucsú-pohár.

Hadd támadjon föl még egyszer a mult,
Hol szívünk és poharunk kicsordult,
Kedv s bor bennök meg nem férve már.
Koszorúnk egy levelét veszíti,
A szél épen engemet röpít ki...
Czimborák, ez a bucsú-pohár!

A miért a sorshoz úgy esengtem,
Bár sokára, de megadta: engem
Házas élet boldogsága vár.
Hányt-vetett a vadhullámos élet,
S végre, végre meglelém a révet...
Czimborák, ez a bucsú-pohár!

Nem veszem már a bort gyógyszeremnek,
Ha a kigyók lelkemen teremnek,
Melyeket a bú szivembe zár;
Barna kis lyány ajka mézet árul,
Mézzel élek édes ajakárul...
Czimborák, ez a bucsú-pohár!

Még ez este vagyok a tiétek:
Töltsétek meg poharam, töltsétek,
Koczantgassunk, míg e nap lejár;
Holnap messze járok, más vidéken,
Üresen fog itten állni székem...
Czimborák, ez a bucsú-pohár!

S mert szeretlek bennetek, kívánom:
Nyiljon ily út nektek is utánam.
Feleség, föld s ég közt a határ.
Adja isten azt az áldást rátok,
Hogy egyenkint ezt kiálthassátok:
Czimborák, ez a bucsú-pohár!

(Pest.)

—o—

Tompa Mihálynál.

Itt vagyok, itt vagyok testestül-lelkestül,
Mit bámulsz úgy? Ne szúrj szemeddel keresztül.
Húnyd be a szemedet, ha neki nem hiszesz,
Ha nem hiszed, hogy itt csakugyan én vagyok!
S kérdezd meg szívedet, hiszen majd felel ez . . .
Hallod? Én is hallom, oly hangosan dobog.

Mit gondoltál, mikor ráztam a kilincset:
Vajon ki az ördög háborítja csended?
Akárkit gondoltál, tudom, csak nem engem;
De azt is tudom, hogy jött volna akárki,
Nem fogadnál senkit nálam szívesebben,
S nem fognád forróbban karjaidba zárni.

Édes barátom! . . . De szólj már te is egyet,
Bennem a gondolat gondolatot kerget:
Úgy vagyok, mint mikor az éhes megrakott
Asztalhoz vetődik — úgy vagyok valóban —
S nem tudja, mely tálhoz kapjon. Nem szólhatok,
Hejh, pedig olyan sok mondani valóm van.

Uj hivatalodban hogy éled világod?
Hogyan vagy, mióta az istent szolgálod?
Szépecskén benőtt az udvarod: semmi a!
Még jó: nem vesz éhen múzsád szárnyas lova.
Megfér-e együtt a lant és a biblia?
Nem vesz össze rajtad Apolló s Jehova?

S te, ki annyinak vagy megnyugtatására,
Száll-e megnyugovás lelked hullámára?
Vesd ki, jó barátom, vesd ki azt a férget!
Mely titkon, de folyvást emészt téged belül;
Hidd el, szép a világ, hidd el, szép az élet,
Ha vehetünk, mért ne vennénk örömibül?

S vehetünk. Rajtunk áll, hogy boldogok legyünk,
Csak akaratos ne legyen természetünk.
Gyermek-dolog, inkább szomjazni mintsem más
Pohárból inni mint a melyre kedve jött.
A bölcs — mert nem jogunk a sok válogatás —
A honnan jut, onnan iszsza az örömöt.

Mondjak-e rá példát? Példa vagyok magam . . .
De im harangoznak: tiszteletes uram,
Vegye hóna alá imádságos könyvét,
S végezze illendőn a szent szolgálatot;
Én majd addig itt a kis kertben nézek szét,
S istenige gyanánt szívom az illatot:

Mert az én templomom a nyilt, nagy természet . . .
Hanem akkor szóljunk, ha dolgodat végzed,
Akkor mondom el csak, hogy s mikép találtam
Homér-Arany Jánost, hazánk uj csillagát.
S az én csillagomtól, rózsámtól hogy váltam
S oltár előtt áldást reánk melyik pap ád.

Te fogsz megesketni, jó Mihály barátom . . .
De ideje végre a szót ketté vágnom;
Eredj, mert a harang immár elhallgatott,
Menj, ne várakoztasd jámbor híveidet,
S vigyázz, örömedben egyik bordalomat
Ne mondd el valahogy a mi-atyánk helyett.

(Beje.)

Fölszedtem sátorfám . . .

Fölszedtem sátorfám és világnak mentem.
Homályos sejtések munkálódtak bennem,
Hogy, ha elindulok, találok valamit,
Találok; hanem a sejtés nem mondta: mit?
Még azt sem mondta, hogy mely táj felé menjek:
Csak azt mondta; menjek, menjek, ne pihenjek.
Én e belső szónak engedelmeskedtem,
S az apai ház úgy elmaradt mögöttem,
Mint az álom a fölébredt ember mögött;
Apámhoz, anyámhoz még csak hírem se jött.
Apám s anyám pedig búbánatba esék:
De a jó szomszédok őket fölkeresék,
S vigasztalásukra voltak ilyen formán:
»Soh se búsuljanak Sándor fiok sorsán,
Ilyen istentől elrugaszkodott gyerek
Az aggódást ingyen sem érdemeli meg.
Viszi mig viheti; végre pedétiglen
Fölakasztják, a mit adjon is az isten,
Mert nem vagyok mai legény a világban
De kicsiny mását sem láttam gonoszságban.«
Öreg szülőimet ekkép vigasztalák.
Szegény jó anyámmal fölfordult a világ,
Ráborúlt fejjel az ágy szélére, s ottan
Elveszett fiáért sírt szíveszakadtan.
Édes apám csak egy-két könnyet hullatott,
De azután annál többet káromkodott.
Kiczifrázta, mint a szűcs a remek bundát,
S kegyetlen haraggal ime szókat mondá:
»Hogy tiszta nevemnek ilyen foltja vagyon!
Ha föl nem akasztják, én lövöm őt agyon.«

Híre ment e szónak, hozzám is eléré,
Nem is tettem lábam apám küszöbére,
Mert nagyon jól voltam én annak tudója,
Hogy igéreteit ő hiven lerója.
Kedvem kerekedett beszólni sok ízben
Öregeimhez: de biz' én be se néztem,
Csak akkor, hogy már megleltem a valamit,
Megleltem, megleltem, két ország tudja: mit.
Tudni való dolog, hogy nem lőtt meg apám,
Mikor azután az ajtót rájok nyitám;
Olyat örült, hogy a szíve is fájt bele,
Soha sem volt szívvel így teli kebele,
S bezzeg nem mondja most, mint egykoron tevé,
Bezzeg nem mondja, hogy beszennyeztem nevét.
Hát a jó szomszédok? Ők most ezt beszélik:
»Mondtam, szomszéd uram, mondtam én mindétig
Ne bántsa a fiát, a szerencse fordul,
Derék ember válik abbul a Sándorbul!«

(Pest.)

Széphalmon.

Te, a nemzet-hálátalanság
Égbe kiáltó némasága,
A nemzet-szégyen Káin-bélyege,
Oh Széphalom!
Azért kellett-e csak
Hozzád zarándokolnom,
Hogy egy hajtásra oly hosszút igyam
A keserűség poharából,
A milyet eddig még talán nem ittam?
Ez volt tehát
A múzsák egykori tanyája,
Hol most haszonbérlő zsidó lakik?
Azon szobában,
Melyben Kazinczy Ferencz
Élt s kilehelte tiszta lelkét,
Most piszkos nyávogó porontyok
Hentergenek;
S a szentek szentéből, nejének
Szobájából, ím kamra lett,
Mely ronda lommal van tele.
Ki innen e falak közül!
Félek, hogy a ház rám szakad,
Mert nagy teher nehezkedik rá:
Az isten átka . . .
Nagy ég, a pompás kert mivé lett!
Még mostan is mosolyg, mosolyg,
De szívet szaggatólag,
Mint a megőrült szép leány.

Elvadúlának a gyümölcsfák,
S alattok fű terem buján,
Sürűn és magasan:
Tán el akarja rejteni
A pusztulásnak szellemét,
Mely itt két kézzel dolgozik,
Vagy az utat akarja
Elfödni, mely a sír mellé vezet,
Hogy a halottnak nyúgodalmát
Ne háborítsa senki:
Mert nyúgalomra nagy szüksége van,
Kit hetven évig üldözött az élet.
Itt nyugszik ő
Vad fák és vad füvek körében,
Fölötte hófehér szobor . . .
Miért fehér? miért nem fekete?
Vegyétek el, s tüzzétek föl helyébe
Sötét sorsának zászlaját!
Oly bántó e fehér hazugság.
És ezt is özvegye
Állíttatá, ez oszlopot;
De könnyen telt ki tőle,
Mert nem maradt több,
Csupán hét árva gyermeke.
S miért tett volna oszlopot
Sírjához a haza?
Hiszen mit tett ő a hazáért?
Miatta hét esztendeig szivá csak
A börtönök dögvészes levegőjét,
És csak fél századig
Tartá vállán, mint Atlas az eget,
A nemzetiségnek ügyét. [gyar!
Magyar nemzet most nem volnál ma-
Ő akkor volt az, midőn senki sem volt,
Midőn magyarnak lenni
Szégyen vala.
És te, hazám, te így fizetted őt!
Mig élt: fázott és éhezett,
S most sírja olyan elhagyott,
Mint számüzötté,
Ki idegen földön vesz el.
Hálás haza,
A szent halott nevében
Vedd forró köszönetemet!
Ha gyermekem lesz,
Ki arra készül,
Hogy néked éljen:
Ide fogom majd őt vezetni
E sírhalomhoz, buzditásul.

(Szépbalom.)

Az időhöz.

Nem a terhes szekér
Alföld fertőiben,
Nem a vitorlátlan
Hajó a tengeren,
Nem e jő lassan, nem e jő;
Te jösz lassan, te vén idő.
Ah, hogy megvénülél!
Alig birod magad,
El is töréd azon
Fölül még lábadat.
Mint béna koldus csúszsz elé,
Ki mankóját elveszité.

Öledben ásitó
Fiaid, a napok;
Ásítni általok
Én is kedvet kapok,
Ásitok olyan nagyokat,
Hogy majd elnyelem magamat.

Akkor megifjodol,
Vén bőröd leveted,
S öltesz sas-szárnyakat
Köszvényes láb helyett,
És messze, gyorsan szállasz el
Az élet örömeivel.

Förtelmes vén idő,
Rosz lelkü hatalom,
Mint fogsz te futni majd,
Ha én nem akarom,
Mint fogsz te futni majd, midőn
Velem lesz édes szeretőm.

Mostan röpülj, idő,
Míg távol kedvesem;
Midőn együtt leszünk,
Midőn öt ölelem:
Nem bánom én, ha mindenik
Órád eltart egy századig!

(Pest.)

Mi lárma ez megént?

Mi lárma ez megént fülem körül?
Ki háborítja nyugtomat megént?
Hallgasson el, ki jó sorsán örül!
Majd megtanitok egy pár kócz legényt.

Vagy feledétek már a múlt időt?
Nem ég, nem viszket többé hátatok?
Nem árt meggondolni, hogy ezelőtt
Mi történt, s húzzátok meg magatok.

Ismét fölkelt a kritikus-csapat,
Ismét veszettül zúgnak ellenem.
Hagyjátok el kiabálástokat,
Mig engem el nem hágy a türelem.

Tudjátok, durván bánom veletek.
Hijába, ez már az én modorom:
Ha férfi bánt, majd karddal felelek,
De a kutyákat csak korbácsolom.

(Pest.)

Panyó Panni.

Panyó Panni hires nevem,
Pirulva kén' említenem,
De lekopott rólam régen
Piros kendőm, a szemérem.

Ilyen magam fajtájának
Se országa, se hazája,
Vagyok a csárdák lakosa,
Keblem betyárok vánkosa.

Tolvajnéppel czimborálok,
Én vagyok az orgazdájok,
Lopott jószág csengő ára
Hever a ládám fiába'.

Tolvajoknak én danolok,
Tolvajokkal én tánczolok.
Mulassatok, jó betyárok!
Van muzsika: varju károg.

Hejh, sok derék ifju legény,
Ki nyakamon függött szegény,
Ott függ most az akasztófán,
Ördög négyágu villáján.

Hát magam mi véget érek?
Valahol megesz a féreg;
Ha már senkinek sem kellek,
A sövény alatt halok meg.

A sövény alatt dűlök el,
A czigányok temetnek el,
Valami vén czigány lök be
Dögkutyával egy gödörbe.

Jaj nekem! de neked, anyám,
Teneked még inkább jaj ám!
Téged számoltat meg isten,
Mert miattad lettem ilyen.

Szép, jó legény kért meg engem,
Ki szeretett, kit szerettem;
Az anyám lebeszélt róla:
Ez volt a siralmas óra!

(Szerencs.)

Az erdőnek madara van . . .

Az erdőnek madara van,
És a kertnek virága van,
Es az égnek csillaga van,
S a legénynek kedvese van.

Virítsz, virág! dalolsz, madár!
És te ragyogsz, csillagsugár!
S a lyány virít, dalol, ragyog!
Erdő, kert, ég, legény boldog.

Hejh, elhervad a virágszál,
Csillag lehull, madár elszáll;
De a leány, az megmarad,
A legény a legboldogabb.

(Pest.)

Muzsám és menyasszonyom.

Kopogtatának. Kérdém: »ki van ott?«
»Leány,« felelt kinn, a ki kopogott.
»Leány? Ah, ugy bocsánatot,
Ajtómat meg nem nyithatom:
Mit szólna majd menyasszonyom,
Ha megtudná idővel,
Hogy hölgyet fogadék el,
Mint vőlegény is . . . mert házasodom.«
»Épen azért jövék,« felelt megint
Szomorú hangon a lyány oda kint,
»Épen azért jövék;
Nyiss ajtót, áldjon meg az ég,
Számomra csak kinyithatod:
Én régi szeretőd vagyok.«
»Mit? régi szeretőm? Úgy annál
Kevésbbé jösz be, bármiként akarnál.
Aztán nekem nincs régi szeretőm;
Rútul hazudtam, a midőn
Leánynak azt mondám, hogy szeretem:
Az csak költői szalmaláng vala,
Mely született s ellobbana.
Ez bennem a legelső szerelem,
Büntessen isten engemet, ha nem!«
»Senkit sem szeretél? Az nem lehet,
Egyet szerettél, egyet, engemet;
Ereszsz be, én múzsád vagyok!
Vagy még most is hijába kopogok,

Midőn megmondám nevemet?«
»Te vagy, galambom, kedves múzsám?
Miért nem szóltál? Jer be hozzám,
Jer, nyitva ajtóm és karom,
Ölelj meg, édes angyalom!
Igen, te voltál az egyetlen,
A kit szerettem eddig életemben,
S szeretni foglak síromig,
Te drága szép leány, a kit
Mellém a jó sors rendele,
Hogy légyen egy lény, melynek kebele
Híven ver értem akkor is még,
Midőn a mondhatatlan inség
Korában elhagy az egész világ.
S úgy lett. Az árva ifjut elhagyák
Baráti, ismerősei.
Te nem tudád csak őt felejteni,
Te voltál hű vigasztalója, társa.
Mig tartott hosszú, kínos bujdosása.
És mostan téged én feledjelek,
Kihez csatolnak oly szent kötelek?
Nem, nem! örökre itt maradsz szivemben,
Ez a szív nagy, megférték benne ketten;
S hiszem, tudom,
Hogy egymás mellett békeségben éltek,
Mert hisz' te és menyasszonyom,
Testvérek vagytok ti, édes testvérek:
Együtt születtetek az égben,
A csillagok legszebbikében,
S onnan le együtt szálltatok
Szivárványból szőtt szárnyakon
Egy szép tavaszi hajnalon,
Hogy engem boldogítsatok!«

(Pest.)

Alkony.

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,
Lankadtan bocsátja le fejét;
Levelei, a halvány sugárok,
Bús mosolylyal hullnak róla szét.

Néma, csendes a világ körűlem,
Távol szól csak egy kis estharang,
Távol s szépen, mintha égbül jönne
Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
Ábrándos hang jól esik nekem!
Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
Tudja isten, hol jár az eszem.

(Diós-Győr.)

Puszta föld ez, a hol most járok . . .

Puszta föld ez a hol most járok,
Istenért sem látni virágot;
Rajta bokor sincsen, a hol a
Fülemile-madár szólana;
Az este is felhős, fekete,
Nincs a csillagoknak híre se...
Hogy jutottál mégis eszembe,
Barna kis lyány, szívem szerelme?
Eszembe jutottál, édesem,
És most már úgy tetszik én nekem,
Mintha itten szomszédomba'
Fülemile-madár szólana,
S mintha virágok közt ballagnék,
S csupa merő csillag voln' az ég!

(Kőrös-Ladány.)

Amott az a hegy . . .

Amott az a hegy tőlem
Mi messze, messze még!
Kék színe csak kevéssel
Sötétebb mint az ég.

Egészen a hegyig kell
Még zarándoklanom,
Vándorsarúimat le
Csak ottan oldhatom.

Ott vár reám, ott vár a
Vég czél, a jutalom,
Az én szerelmes, édes
Kedves kis angyalom.

Tudom, tudom nagyon jól,
Hogy örömet hozok,
Hogy az örömtül szíve
Lelke repesni fog.

Csak azt szeretném tudni,
Vajon most sejti-e,
Hogy holnap ilyen tájban
Oly nagy lesz öröme.

(Nagy-Peleske.)

A munkácsi várban.

Itt tüzé föl piros zászlaját a
Szabadságnak Zrínyi Ilona?
A szabadság hősinek tanyája,
Íme, íme, most rabok hona.
Semmi más mint dönthetetlen kőfal,
Semmi más mint lánczcsörömpölések . . .
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön . . . ettül félek.

Föl s alá jár magas büszke fővel
Ott a sánczon egy ifjú fogoly;
Messze szállott lángtekintetével;
Vajon hol jár gondolatja, hol?
Lépte gyors még; uj vendég bizonynyal,
Erejét az éj s láncz nem töré meg . . .
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön . . . ettül félek.

Ott a másik sánczon egy öreg rab,
Nem tekint sem ide, sem oda,
Lassan hordja könnyü, száradt testét,
Nehezebb már láncza mint maga.
Tört szeméből holt sugár buvik ki,
Mint a sírból a kisértő lélek . . .
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön . . . ettül félek.

Ifju rab, nézd mint virít az erdő,
Akkor is, ha kijösz, zöld lesz az;
Ah de téged, téged akkorára
A nyomor s bú régen behavaz.
És te, vén rab, tőled már talán csak
Itt vesz búcsút a láncz és az élet . . .
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön . . . ettül félek.

Föld alól föl halk nyögés jön: mint a
Köszörült kés, metszi szívemet.
El, el innen! Fönn vagyok, és még is
Környekez már-már az őrület,
Hát ha még lenn volnék, hogyha ott lenn
Híznék rajtam lelki-testi féreg! . .
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön . . . ettül félek.

(Munkács.)

Látom kelet leggazdagabb virányit . . .

Látom kelet leggazdagabb virányit,
A természetnek virág-háremét,
S a napnak rózsaszínű szempilláit:
Hasadt felhő mosolygó peremét;
Látok homályos pálmaligetet,
Hol a szellő rejtélyesen susog
És énekel fényes madársereg . . .
Madarak? vagy tán zengő csillagok?
— Látok nagy hegyről egy kék szigetet
A tenger és a messzeség ölében;
Körűlem ősz van, amott kikelet,
Vándorló darvak úsznak át az égen
Az őszbül a tavaszba, és utánok

Elküldi a szív minden vágyait,
S e vágy talán még jobban boldogít
Mint ha ott volnék a hol lenni vágyok.
— Látok mesés, holdfényes éjszakát,
Az élet alszik, a halál viraszt:
A légen szellemek suhannak át,
Ruháiktól megrezzen a haraszt:
Nem alvilági rémes szellemek:
Boldog halottak kik lejöttenek
A holdsugárok arany fonalán
Csillagjaidból, mennyei magasság,
Hogy kedveseiket meglátogassák,
S hogy ajkaikra csókolják talán
Az édes álmot, melyben lelkeik
Az ég üdvét előre érezik.
Látok mindent, mi soha sem a szemnek,
Csak a sejtésnek látható az éjben . . .
S mind ezt két szemben látom: kedvesemnek
Sötét világú, ábrándos szemében.

(Szatmár.)

Meleg dél van . . .

Meleg dél van itt kinn a mezőben,
Rakja a nap a tüzet erősen;
Meleg dél van, meglippen a madár,
A fáradt eb kiöltött nyelvvel jár.

Két lyány gyüjti ott a széna rendét,
Két siheder hordja a petrenczét;
Hejh, de nem telik nagy kedvök benne,
Mert ilyenkor súlyos a petrencze.

Legjobb dolga van most a királynak,
Vagy ott annak a gulyás bojtárnak:
Király pihen aranyos karszéken,
Gulyás bojtár kedvese ölében.

(Beregszász.)

MORELLI G.

Kard és láncz.

Földre szállt a legszebb angyal
Isten engedelmivel, hogy
Fölkeresse, megtekintse
A legszebbik szép leányt.
Megtalálta. Megszerette.
És ezentúl rája nézve
Szebb volt a föld mint a menny,
És azért is minden éjjel
Le-lejárt a szép leányhoz,
Csillagról csillagra lépett,
És midőn elérte már
A legalsó csillagot,
Ottan egy hattyúra ült,
Egy fehér hattyúra, és ez
Hozta őt a lyányka mellé,
A ki őt kertébe várta,
S szűz mosolylyal fogadá,
Melytől a bimbók kinyiltak
És ez elhervadt virágok
Újolag föléledének.
Ottan ültek és beszéltek,
Míg a hajnal nem hasadt,
És beszédök mindenről folyt,
A mi szép és a mi szent.
A leányka szemlesütve
Hallgatá a fényes angyalt,
S a hogy egyszer föltekintett,
Annyi bűbáj volt szemében,
Hogy az angyal térdre omlott
És egy csókot kére tőle,
És a lyány meg nem tagadta.
Milyen csók volt ez! Midőn
Összeért az angyal ajka
És a lyányé, az egész föld
Megrezzent a kéj miatt,
Mintha az csak egy szív volna;
S oda fönn az égen minden
Csillag egy-egy csengetyű lett,
Mely varázshangon csilingelt,
S e még nem hallott zenére
A virágok, mint megannyi
Tündérek, tánczolni kezdtek,
És a hold — mivel talán az
Elpirult lyány bele nézett —
Elpirúla szinte, s tőle
Rózsaszinű lett az éj.
És az angyal csókja szépen
Megfogamzott: a leányka
Anya lett; oly gyermeket szült,
Oly dicsőet, a minő csak
Akkoron születhetik, ha
Föld és ég ölelkezék.
Kardot szűlt a lyányka, kardot,
És ez a kard: a szabadság.

Feljött a legrútabb ördög
Sátán engedelmivel,
Fel a földre, hogy meglelje
A legocsmányabb boszorkányt.
Megtalálta. Megszerette,
És ezentúl jobban tetszett
Néki a föld a pokolnál,
És azért is minden éjjel
Föl-följárt a boszorkányhoz.
Tűzokádó hogy torkában
Jöttek össze éjfélenként.
Békafejü, kígyófarku

Lángsörényű, sárkánylábú,
Vad fekete paripa
Hozta föl az ördögöt,
S a boszorkány, denevérek
És baglyok kiséretében,
Horihorgas seprőnyélen
Lovagolva jött elé a
Tűzokádó hegy torkába.
Ottan ültek és beszéltek,
Míg megszólalt a kakas,
És beszédök mindenről folyt,
A mi rút s szentségtelen.
S szólt az ördög: »Fázni kezdek,
Jöszte beljebb, jöszte beljebb,
Le a hegy legfenekére,
A tüzeknek ős honába.
Hah, még itt is fázom, fázom,
Szinte csattog a fogam.
Jer, ölelj meg, jer, csókolj meg!«
S ölelkeztek, csókolóztak.
Milyen csók volt ez! Midőn
Összeértek ajkaik,
A boszorkány s ördög ajka:
Összeborzadott a föld,
S dörgött, morgott, mintha vészes
Felhőket nyelt volna el,
S elkezdett okádni a hegy,
És okádta ég felé a
Tűzesőt, tűzköveket;
És egy láng lett a világ;
Csak a csillagok s a hold
Vontak fátyolt arczaikra,
Sűrü fátyolt, feketét,
Hogy semmit ne lássanak.
S megfogant az ördög csókja,
Anya lett s szült a boszorkány,
Szült oly förtelmet, minő csak
Akkoron születhetik, ha
Föld s pokol ölelkezék,
Láncznak híják a boszorkány
Undok kölykét, láncznak híják,
És e láncz a szolgaság.

És a mennynek s a pokolnak
Két szülötte, a szabadság
S szolgaság, a kard s a láncz,
Harczot űz élet-halálra,
Hosszu harczot, hosszu harczot,
Elfáradva, nem pihenve.
Tompa, csorba már a kard,
De a láncz is szakadoz.
Várjunk, várjunk egy kicsit,
Megtudjuk már nem sokára,
Melyik leszen úr a földön,
Melyiké lesz a világ.

(Szatmár.)

Jó ideje lement a nap . . .

Jó ideje lement a nap,
Le is szállott már a harmat,
Már a hold is magasan van,
Éjfél is lesz innen-onnan.
Mit csinál mostan Juliskám?
Összetette kis kezit tán,
S imát mond. Ha imádkozik,
Tudom, értem imádkozik.

Mit csinál mostan Juliskám?
Már régen el is aludt tán.
Ha elaludt és álmodik,
Tudom, felőle álmodik.

S ha Juliskám se nem alszik,
Se pedig nem imádkozik,
Hanem csak úgy gondolkodik,
Tudom róla gondolkodik.

(Szatmár.)

Gondolkozzál, gondolkozzál,
Gyönyörűséges virágszál!
Gondolataid olyanok
Mint azok a szép csillagok.

És vajon a csillagokat,
Juliskám, nem te gondoltad?
Te gondoltad ki ezeket,
Mikor szerelmed született.

—o—

T. M. kisaszszonyhoz.

Hogyan vagy, kedves jó leányka?
Alig hogy hallom híredet;
Pedig nagyon szeretném tudni,
Vidám-e vagy bús életed?

Ha jól van dolgod, hadd örülnék,
Mert a boldogság úgy egész,
Sőt kétszerezve lesz az által,
Ha más is nyer belőle részt.

S ha bánatod van, hadd busúlnék
Veled, hadd venném át felét,
Másik felével a harczot csak
Könnyebben végig küzdenéd.

Elmondanád, mi bántja lelked,
Mi mérte rája a csapást;
S ha gyógyszert nem tudnék is adni,
Adhatnék tán vigasztalást.

(Szatmár.)

Mint szeretném én, mint szeretném,
Ha el lehetne mondani,
Mily boldog vagyok, meddig mennek
Boldogságom határai.

Sőt nincs is annak, nincs határa,
Úgy nyúlik által lelkemen,
Miként a föld felett az ég, mely
Jelen van, mindenütt jelen.

S e nagy kéjtengert, melynek minden
Cseppjében egy gyöngy, egy öröm
— Nem csak magam, másod magammal —
Nemes szivednek köszönöm.

Tudd ezt, leányka, és ha sorsod
Nehéz, enyhíti e tudat;
Mert a boldogságnak testvére:
Boldoggá tenni másokat.

—o—

Válasz kedvesem egy levelére.

Megjött, megjött az óhajtott levél!
Elolvasám, az isten tudja, hányszor,
S még számtalanszor olvasandom el,
Mindaddig, a mig mindenik betűje,
Minden vonási válhatatlanúl
Szivemhez nőnek csillagok gyanánt:
Legyen számatlan ragyogó világot
Magában tartó mindenség szivem!
Most is kezemben e levél, s remegve
Érinti ajkam: félvén, hogy talán
Szentségtelenség megcsókolnom azt.
Előttem olyan szentek e sorok!
Oh lyány, ki vagy te? nem tudod magad sem;
Hadd mondjam én meg, hogy ki és mi vagy.
Midőn feljöttem gyermekéveim
Szűk völgyéből az ifjuság hegyére;
S láttam körűlem a roppant világot,
Mely szépségekben olyan gazdag, és
Gazdagságában olyan szép, hogy a szem
Egy élten át elgyönyörködhetik
Csak egy parányi részén is, midőn
Ezt a világot láttam, fölkiálték:
»Dicső, dicső a munka! Hol keressem
A nagy mestert, ki mind ezt alkotá?
Oh hol vagy, isten? Hadd keresselek föl,
Hadd térdeljek le, hadd imádjalak!«
S utána küldém elmémet: bejárta

Minden vidékét a bölcselkedésnek,
Röpült, gyorsabban mint az üstökös,
Röpült, a merre más elméje járt
S a merre nem járt, megfutá nagy utját,
S esztendők mulva búsan tért haza,
Búsan, fáradtan. Hasztalan bolyongott.
Ekkor veled volt szép találkozásom,
Veled, szép lyányka, s megszerettelek.
Te megnyitád előttem kebledet,
Mely eddig még nem nyílt meg senkinek,
S ott láttam én, hogy a kit úgy kerestem,
A jó s nagy isten kebledben lakik.
Igen, te vagy az isten lakhelye!
Hol volt előtted és hol lesz utánad,
Azt nem tudom; de most benned lakik.
Hogy' érdemeltem én, meglátni őt? e
Boldogság épen engemet hogy' ért?
Vagy oh, igen, megérdemeltem én,
Hogy színről színre lássam, mert hiszen
Úgy, mint én, látni senki nem kivánta.
De netalán ha méltatlan valék:
Méltatlan, oh lyány, nem leszek reá,
Hogy nékem ád az isten tégedet, hogy
Benned nekem megmutatá magát.
Tiéd szerelmem, osztatlan tiéd,
S e szerelem nagy! Egykor a világot
Borítá el gyűlölség képiben;
Most téged illet, téged egyedűl
E szerelemmé vált nagy gyűlölet,
E felhőktől megvált mennyboltozat.
Tiéd jövendőm, parancsolj vele.
Lemondok érted minden vágyaimról,
Reményeimről. Ez még mind kevés;
De a mi több, de a mi sok, mi minden:
Ha úgy kivánod, elveimrül is
Lemondok érted: hordom fejemen,
Mig élek, s ha meghaltam, síromon

A megvetés s gyalázat bélyegét!
De ezt kívánni tőlem nem fogod,
Tudom, hogy nem: mert a kit te szeretsz,
Annak nevén szégyenfolt nem lehet.
Sőt ösztönözni fogsz, hogy úgy haladjak,
A mint megkezdém pályázásomat.
S én úgy halok meg, a mint születém,
Meg nem fordulva, hajthatatlanul.
E névnek, melyet én magam teremték,
Elpusztítója nem leszek magam.
A név, a melyet örököl utódom,
Ha nem nagy is, de szép és tiszta név lesz.
Lehetne tán, lehetne tán nagy is,
Ha hozzá adnád lelked fénysugárit,
Ha vélem együtt síkra szállanál:
Oh mert bölcsődbe téged is, szerelmem,
A múzsa tett, a múzsa ringatott.
De te erőd nem ismered: s ki bízzék
A harczosban, ha maga sem bizik?
Jobb, jobb, maradj el a csaták teréről,
Hol úgy is a sors többnyire azért
Ád csak babért, hogy meggyilkoltatott
Boldogságunknak szemfedője légyen.
Maradj, maradj el a csaták teréről!
Nem lészsz kevésbbé kedves én előttem
Árnyas magányodnak homályiban,
Mint lennél kinn, bár bámultatva, a
Nyilvánosság napfényes ormain;
Sőt kedvesebbé tészen a tudat,
Hogy a ki mély és nagy tenger lehetnél,
Csak mint kicsiny kis harmatcsepp ragyogsz
A szerénységnek rózsalevelén.

(Szatmár.)

A költészet.

Oh szent költészet! mint le vagy alázva,
Miként tiporják méltóságodat
Az ostobák, s ép akkor, a midőn
Törekszenek, hogy fölemeljenek.
Azt hirdetik föl nem kent papjaid,
Azt hirdetik fenszóval, hogy terem vagy,
Nagyúri, díszes, tündöklő terem,
Hová csupán csak fénymázas czipőkben
Lehet bejárni illedelmesen.
Hallgassatok, ti ál, hamis próféták,
Hallgassatok! egy szótok sem igaz.
A költészet nem társalgó terem,
Hová fecsegni jár a czifra nép,
A társaság szemen szedett paréja,
Több a költészet: olyan épület,
Mely nyitva van boldog-boldogtalannak,
Mindenkinek, ki imádkozni vágy;
Szóval, szentegyház, a hová belépni
Bocskorban, sőt mezitláb is szabad.

(Szatmár.)

Koronázás.

(Heine után németből.)

Föl, föl, dalaim, jó dalaim!
Föl, fegyverkezzetek!
Hangoztassátok a harsonákat!
S emeljétek paizsra
Ez ifju leányt,
Ki mától egész szivemet
Birandja mint királyné.
Üdvöz légy, ifju királyné!
Ott fönn lerántom a napról
A piros sugáru aranyat,
S belőle fölszentelt fejedre
Koronát fonok.

Az égboriték lobogó kék selymiből,
Amelyen az égi gyémántok ragyognak,
Egy drága darabot lemetszek
S koronázási köpenyként
Királyi vállaidra akasztom.
Kiséretül adok neked
Fölczifrázott szonetteket, kevély
Terzínákat s udvarias stanzákat!
Elmésségem leszen kengyelfutód,
Bohóczod képzeletem,
Heroldod húmorom,
Nevető könyűkkel a czimeren;
Magam pedig, királyné,
Letérdelek előtted,
S hódolva, pirosbársony párnán
Átnyujtom a kis darab észt,
A melyet elődöd
Még irgalomból meghagyott.

(Szatmár.)

Az elhagyott zászló.

Megtépve, megcsufolva,
Sivatag közepén,
Magában áll a zászló,
Melyet szolgálok én.
Nagy és hosszú vihar volt,
Mely rajta ennyit tépe;
De bár mint meg van rontva,
Még most is látszik csonka
Szárnyán az isten képe.
És e szent jelnek egyre
Gyérülnek hívei;
Bálvány elébe mennek
Térdet, főt hajtani.
Hadd menjenek! nem méltók
Egy sorban állni vélünk:
Ha a fecskék ledérek
S éghajlatot cserélnek,
Mi sasok nem cserélünk.

Mily varázshatalmú e
Diszetlen csonka jel!
A legdicsőbbek érte
S alatta haltak el.
Mutatja ez, mutatja,
Hogy az igazság itt van,
S ez isten oltáránál,
Bár a világ odább áll,
Megállok a siriglan!

(Szatmár.)

Levél Arany Jánoshoz.

Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott
Jankóm? vagy feledéd végkép, hogy létezem én is?
Vagy mi az ördög lelt? Híred sem hallja az ember.
Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn;
Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad,
Hogy mi okért hallgatsz? mért késel szólni levélben?
Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába s iparkodj'
Meggyógyulni, fiam, s aztán irj rögtön, azonnal.
S ha feledél engem? ha barátod volna feledve?
Dejsz ugy, öcsém, veszsz meg, kívánom tiszta szivembül.
Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad,
Mit tettél, tudod azt? Gránit sziklába aczéllal
Vágtál életen át múlás nélkűli betűket.
Hát én? én nevemet karczoltam volna homokba,
Melyet névvel együtt egy hó szellője is elfúj?
Megköszönöm, ha netán így van . . . No de elhiszem inkább,
Hogy rosz verseim is vannak, mint hogy te feledtél.
Lomha vagy, itt a bibéd; restelsz mint jó magam, írni.
Kérlek, hagyd nekem a restséged; légy te serényebb:
Lásd, nekem úgy illik, s oly jól esik! Úgy-e lemondasz
Róla, ha én kérlek? . . Hah, már is látlak ugorni,
Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát
A tintába, miként huzod a sok hosszú barázdát
A papiron, ringy-rongy eszméket vetve beléjök . . .
Mert ne is írj inkább, hogy sem bölcs gondolatokkal
Terheld meg leveled s gyomrom: mert semmi bolondabb
Nincsen mint az okos levelek, s én iszonyuképen
Irtózom tőlük; tán mert én nem tudok olyat
Kompónálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van,
Esküszöm erre neked túrós tésztára, dohányra
És mindenfélére mi csak szent s kedves előttem . . .

Drága komám asszony, kegyedet kérem meg alásan,
Üsse agyon férjét és szidja meg istenesen, ha
Még esztán sem fog nekem irni az ilyen-amolyan.
Irjon mindenről hosszan; de kivált ha kegyedről
Ir röviden, haragunni fogok majd hosszu haraggal.
El ne feledje a barna Laczit s a szőke Julist, e
Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, a melynek
Rózsáin szemeim sokszor függének, a míg a
Messze röpült lélek hívemhez vitte szerelmét?
És a csonka torony? mely a harczoknak utána
Most szomorún hallgat gyér fű koszorúzta fejével,
S várja jövendőjét, mely lábát ráteszi, s akkor
Összeomol, mint a koldus, ha kikapja kezéből
A mankót a halál. Áll még a gólya fölötte,
Méla merengéssel nézvén a messze vidékbe?
Mindenről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
Jártam azóta dicső szép tájakon; ámde tiétek
Mindig eszembe volt, bár nincs mit rajta csodálni:
A veletek töltött kor tette szívemben örökké.
S jártam azóta magas fényes paloták körül, a hol
Minden, minden nagy; gazdájok lelke kicsiny csak:
Akkor eszembe jutott alacsony hajlékotok: ebben
Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép!
Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
Most veszem észre, hohó! mind, a mit mondtam, hazugság,
Csúnya hazugság volt. Le akartam csak kenyerezni
A nótárus urat, hogy . . . hogy . . . hogy majd beszerezzen
Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
Hivatalok valamelyike meg fog ürűlni idővel.
Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom!
Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet
Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
Századik édes apám eladá vagy meg se szerezte.
S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
Nyájas szófogadás, kigyó-csúszásu hizelgés
Lesz kenyerem (s zsíros kenyerem) . . . Hah, lesz a kutyának.

Nem pedig énnékem! Pusztán a gondolat is már
Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
És szivem tombol, mint a harmadfű csikó, ha
A pányvás kötelet legelőször dobja nyakába
A pásztor hogy a ménesbül kocsirúdho' vezesse:
Nem a tehertől fél, a melyet húznia kell majd,
Nem, hanem a hámtól, mely korlátozza futását;
És a mit így elveszt, azt nem pótolja sem abrak,
Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
S a hiu fény! Megelégszik ő a pusztai gyeppel,
Bár mi sovány, s a záporesők szabad égnek alatta
Verhetik oldalait, s a bozót hadd tépje sörényét,
Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzében
A sivatag viharát s a villám sárga kigyóit . . .
Isten hozzátok! Lelkem múlatni szeretne
Még veletek, kedves hiveim; de az elragadó szél
Képzeletem százrétü vitorlájába belé fújt:
Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
S ringat habkarján a látkör nélküli tenger;
És mig az orkán zúg, a felhők dörgenek, én a
Lant idegébe kapok, s vad tűzzel zengi el ajkam
Harsány hymnusodat, százszor szent égi szabadság!

(Szatmár.)

Augusztus 5-én.

Itt a gyűrü, itt a gyűrü,
Itt van végre ujjamon!
Itt van ajka, itt van ajka,
Itt van végre ajkamon!

Oh mi édes, oh mi édes
A csók piros ajakán!
A kerek világnak minden
Édessége itt van tán.

Csókolj, csókolj . . . senki sem lát . . .
Szíjad, szíjad ajkamat!
S ha látnak is? Jegyeseknek
Csókolózni már szabad.

Addsza ajkad, addsza orczád,
Homlokod, szemeidet:
Elborítom csókjaimmal
Mint a hajnal az eget.

Szédülök . . . Fogj meg karoddal,
Lágy karoddal, szép leány!
Csók-e ez vagy bor? biz' én már
Nem is tudom igazán.

Bor lesz ez, bor! ilyet ittak
Az olympi istenek,
S én, az ember, nem birom meg,
Fölforgatja eszemet.

Mámor szállt nehéz fejemre,
Oh, de milyen mámor ez!
Égbe vitt, a föld alattam
Végtelen mélységbe vesz.

(Erdöd.)

Túl jutottam már a felhők
Tarka vándortáborán,
Csillagok között röpűlök,
Mindenik egy csalogány.

Mint dalolnak, mint dalolnak!
Ilyet nem hallott fülem.
S milyen fény! Százezer villám
Nyargalózik körűlem.

Hát a szívem? hát a szívem?
Ott van, ott van még a baj . . .
Fiu, ugy vigyázz magadra,
Örömedben meg ne halj!

Már, galambom, engedj meg . . .

Már, galambom, engedj meg, de
Ki kell mondanom:
Legyen vége a tréfának,
Mert nagyon unom.

Eddigi szeszélyedet csak
Megbocsátom még;
Más ennyit sem tűrne, régen
Mondta voln': elég.

Vinné el az ördög ezt az
Én jó szívemet!
Boldogságom ennek mindig
Áldozatja lett.

(Szatmár.)

Kifog rajtam minden gyermek
És minden leány;
De fogadom, hogy máskép lesz,
Máskép ezután.

Azért vége a tréfának,
Szedd össze magad,
És hallgasd meg ünnepélyes
Komoly szavamat:

A mit eddig még nem tettél,
Bár mint kértelek,
Tedd ezennel, tedd, ha mondom,
Rögtön csókolj meg!

Falu végén kurta kocsma . . .

Falu végén kurta kocsma
Oda rug ki a Szamosra;
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik;
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsma bezzeg hangos!
Munkálódik a czimbalmos,
A legények kurjogatnak,
Szinte reng belé az ablak.

»Kocsmárosné, arany virág,
Ide a legjobbik borát,
Vén legyen mint a nagyapám,
És tüzes mint ifju babám!

Húzd rá czigány, húzzad jobban!
Tánczolni való kedvem van,
Eltánczolom a pénzemet,
Kitánczolom a lelkemet!«

Bekopognak az ablakon:
»Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.«

»Ördög bujjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!
Húzd rá, czigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!«

Megint jőnek, kopogtatnak:
»Csendesebbben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édes anyám beteg.«

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének
S haza mennek a legények.

(Szatmár.)

Tarka élet.

Szolgáltam én Mars uramnál
És Thalia kisasszonynál,
Még pedig nagy tiszteletben:
Ott elcsaptak, itt elszöktem.

Volt már ágyam a mezetlen
Föld, kietlen rengetegben,
Háltam ismét czifra ágyon,
Fínom patyolat-párnákon.

Gyalogoltam kutyamódon
S jártam négy lovas hintókon;
Tisztítottam más csizmáját,
S tisztítá az enyimet más.

Megemeltem a sipkámat
Szolgabíró hajdujának,
S én előttem hajtogatták
Magokat a szolgabírák.

Kujtorogtam szomjan-éhen,
Egy helyen száraz kenyéren
Rágicsáltam, más helyen meg
Tejbe-vajba fürösztöttek.

Szobalyány is szégyelt volna
Velem jőni karon fogva,
Máskor ismét úri hölgyek
Pillantásomért epedtek.

Drága, ékes uj ruhám volt,
S volt ruhámon folt hátán folt,
Zöldre raktam sárgát, kéket...
Szent atyám, be tarka élet!

(Szatmár.)

A vándor legény.

Hogyha üres az embernek
Zsebje, üres a has is.
Zsebem üres, ennél fogva
Üres az én hasam is.

Tennap ettem utójára,
Az igaz, hogy keveset;
No de semmi! van elég, ki
Én helyettem is evett.

S holnap ujra nap lesz: akkor
Ehetem majd — ha lesz mit:
Addig reménység anyámnak
Szívom édes emleit.

Hasam üres, de helyette
Teli vannak szemeim,
Megtöltötték a hidegtől
Kiszorított könnyeim.

És ez jó, hogy ily hideg van,
Legalább sietnem kell,
S így a csárdát, mely még messze,
Szaporábban érem el.

Gyí, te fakó, gyí, te szürke,
Gyí, két lábam, fussatok!
Milyen áldott két csikó ez,
Egyik sem kér abrakot.

Egyik fakó, másik szürke,
Mert nadrágom két darab,
Egyik szárát úgy toldottam
A másikhoz a minap.

Volt nekem jó új ruhám is,
Volt nekem szép új ruhám;
De kimélni kell az újat:
Hogy ne kopjék, eladám.

S hogy kijátszam a haramját,
Ki megállít, meglehet:
A legelső kocsmárosnak
Általadtam pénzemet.

Most a mely'k zsivány nálam csak
Egy fillérre is akad,
Díjul annak én azonnal
Fizetek száz aranyat.

Nincs zsivány; de a helyett a
Szél kutatja zsebemet.
Szél barátom, ne kutyálkodj',
Megütöm a kezedet.

Tréfa, a mi tréfa, de ez
Kriminális egy idő,
Összeesküdt ellenem ma
Szél, hidegség, hó, eső.

Az az egyetlen szerencsém,
Hogy mezítláb útazom;
Tele menne vízzel-sárral
A csizmám e rosz uton.

Ád az isten egy kis műhelyt,
Ád az isten majd nekem,
Benne lesz meleg kandallóm,
Feleségem, gyermekem.

Gúnykaczaj gyanánt süvöltöz
Fölöttem a fergeteg.
Hadd gunyoljon! rajta egykor
Én is jókat nevetek.

Ott ha a szél, e czudar szél,
Ablakomnál megjelen:
Olyat kaczagok szemébe,
Hogy megpukkad mérgiben!

(Szatmár.)

Ismét köny.

Azt hittem, hogy szememből a sors
Örökre számüze,
S ismét pillámon vagy, sötét
Fájdalmak fényes követe!

Oh sírtam én már, sokat sírtam
Miattad, szerelem,
És siratálak tégedet,
Szegény pusztúló nemzetem;

Alig vidultam a boldogság
Nyájas napsúgarán,
Ismét felhő takarta el,
Mely önti záporát reám.

De ennél keserűbb könyűt még
Nem ejtettem soha,
Sem érted, égő szerelem,
Sem érted, hamvadó haza.

De nem, nem zápor ez: csak egy könny,
Egy könnycseppecske csak;
És mégis kínosabb talán
Mint volna egy egész patak.

E könny, mint a tüzes vas, mint a
Pokolnak lángja süt . . .
Irtóztatón, irtóztatón,
Orromba ment a pipafüst!

(Szatmár.)

Az én pegazusom.

Nem angol ló az én Pegazusom,
Vékony nyakkal, hórihorgas lábbal;
Nem is német teherhordó állat,
Széles háttal, medve-topogással.

Magyar csikó az én Pegazusom,
Eredeti, derék magyar fajta,
Világospej sima selyem szőrrel,
A napsugár hanyatt esik rajta.

Nem nevelték benn az istálóban,
Nem is igen járt az iskolába;
Kinn született, ott kinn fogtam el a
Kis-kunsági szép nagy pusztaságba'.

Nem bosszantom a hátát nyereggel,
Egy kis csótár van csak rá terítve,
Úgy ülök rajt, és sebes vágtatva
Ragad, mert ő a villám testvére.

A pusztákra visz legörömestebb,
Mert a puszta születési helye.
Hejh, ha arra fordítom a kantárt,
Úgy megugrik, alig bírok vele.

A falukban megállok egy szóra,
Hol a lyányság, mint a méheraj, áll;
A legszebbtől egy virágot kérek,
Akkor aztán, akkor ujra hajrá!

Visz csikóm, s csak szavamba kerűlne,
Hogy kivigyen ebből a világból.
Ha szakad a tajték róla: ez a
Sok tűztől van, nem a fáradságtól.

Pegazusom soha sem fáradt el,
Hamarjában még el sem is fárad;
Biz' ezt ne is tegye, mert még messze
Vagyon útam, vágyaim határa.

Vágtass lovam, vágtass, édes lovam,
Ha követ vagy árkot lelsz, ugord át,
S lábad alá ha ellenség botlik,
Rugd agyon az ilyen-olyan adtát!

(Szatmár.)

Megbántott a rózsám . . .

Megbántott a rózsám nagyon,
Haragudtam érte nagyon,
Haragudtam, buslakodtam,
Mint az effélékért szoktam.
Azt gondoltam, hogy sebemet
A sírásó gyógyítja meg,
Hogy akkor zárul be sebem,
Ha megnyílik a sír nekem.

(Szatmár.)

S meddig tartott ez a bajom?
Míg megcsókolt az angyalom;
Mihelyt megcsókolt angyalom,
Mindjárt nem lett semmi bajom.
Éles, hegyes tőr a szava,
S édes balzsam az ajaka.
Ilyen ez a leányféle!
Mit tegyen az ember véle?

Ne bántson az meg . . .

Ne bántson az meg, fényes napvilágom,
Ha arczom néha elsötétedik:
Nem lehetek én, bármiként kivánom,
Még előtted sem folyton-folyva vig.

Nyugtasson meg, hogy ilyenkor szivembe
A bánatot nem te hozád vala:
Hogyan szereznél bánatot nekem te,
A földnek, égnek legjobb angyala?

Egészen más az, a mért engem néha
Kisértetes halványság színe fed:
Én egy szellemnek vagyok martaléka,
Mely meg-meglátogatni nem feled.

Hijába kérem, hasztalan esengek,
Hogy hagyjon el, hagyjon magamra már,
Kérlelhetetlen, siket ő! nem enged,
Talán örökké vissza-vissza jár.

Sokszor, midőn a kéj legédesb nedve
Érinti már-már szomjas ajkamat,
Megjelenik: kezem megáll ijedve,
És földre ejti a telt poharat.

E szellem a mult! Mult időm emléke
A legvadabb, legborzasztóbb alak,
Mit egy pokoli bor hevétől égve
A sors viszályi kigondoltanak.

Ezen szellemnek vagyok oda vetve;
Fel-feltör hozzám sírja mélyibül,
S mig súgja rémes igéit fülembe:
Lelkem lelketlen sziklává kövül.

Ne szólits ekkor, úgy sem értenélek,
Édes hangod sem hatna szívemig;
Várd el békében, míg a jelenésnek
Irtóztató órája eltelik.

Körűlem ilyen álom fon hideg kart,
S miatta mégis mennyi a kinom!
Álom csupán! de mit használ? A míg tart,
Eszembe nem jut, hogy csak álmodom.

(Szatmár.)

Jó költőnek tartanak . . .

Jó költőnek tartanak, s hogy
Az vagyok, én is hiszem;
De azért te ne magasztald
Verseimet, kedvesem.

Te előtted elpirúlok,
Hogyha dicsérsz engemet,
Oh mert érzem, hozzád képest
Érzem kicsinységemet.

A legkisebb gondolatban,
Mely fejedben tündököl,
A legkisebb érzeményben,
Mely kebled dagasztja föl,

Szemed egy pillantásában,
Mely titkon felém röpül,
Egy hangodban, mely futólag
Csengi lelkemet körül,

Egy mosolygásodban is több
Költészet van, kedvesem,
Mint az ötszáz-ötven versben,
Melyet írtam összesen.

(Szatmár.)

Homér és Oszián.

Ol vannak a Hellenek, és hol a czelták?
Eltűntenek ők, valamint
Két város, a melyet
A tengerek árja benyel,
Csak tornyaik orma maradt ki a vizből.
E két torony orma: Homér és Oszián.

Koldus vala az,
Királyfi emez. Mi különbség!
De egybe' hasonlatosak:
Mindketteje vak volt.
Szemfényeiket tán
Lelkök lobogó tüze, önnön
Dicsőségök ragyogása vevé el?

Nagy szellemek ők! Ha varázskezeik
Érintik a lant idegét,
Mint isten igéje, világot
Alkotnak az ember elé,
Mely bámulatos szép
És bámulatos nagy.

Halljátok Homért?
Dalában a mennyei bolt,
Egy csendes örömnek örök mosolya,
A honnan a hajnali bibor
S a déli sugár aranya
Oly nyájasan ömlik alá
A tengeri szőke habokra,

És bennök a zöld szigetekre,
Hol istenek űzik az emberi nemmel
Boldog vegyülésben
Játékidat, oh gyönyörü szerelem!

S látjátok amott Osziánt?
Az éjszaki tenger örök ködü földén,
Vad szikla fölött viharokkal együtt
Harsogja dalát az alaktalan éjben,
És feljön a hold,
Mint a lemenő nap
Oly vérvörösen,
S zord fénybe borítja a rengeteget, hol
Bolygnak seregestűl
A harcz mezején elesett daliák
Bús szellemei.

Minden, mi világos,
Minden, mi virágzó,
Dalodban, oh koldusok őse, Homér!
Minden, mi sötét,
Minden, mi sivár,
Dalodba,' királyi utód, Oszián!

Csak rajta, daloljatok egyre,
Verjétek a lantot, az isteni lantot,
Homér s Oszián!
Eljőnek az évek
Századjai s ezredei, letipornak
Mindent könyöretlenül; oh de
Ti szentek vagytok előttök:
Mindenre a sárga halált lehelik,
Csak ősz fejetek koszorúja marad zöld!

(Szatmár.)

Valahogy.

Várom, várom lakodalmam
Nehezen,
No de hiszen maholnap már
Itt leszen;
Nem a világ ez az egy hét,
Lemorzsolom apródonként
Valahogy.

Menyasszonyom akaratos
Kis leány,
Én sem hajtok fejet minden
Szó után;
Tüzes patak a mi vérünk;
Hanem azért csak megférünk
Valahogy.

Szegény ember fia vagyok,
Az apám
Egy kunyhót sem, egy garast sem
Hagy reám.
Baj, baj! de nem olyan nagy baj,
Azért mi csak elélünk maj'
Valahogy.

(Szatmár.)

Ma ő enged, holnap meg én
Engedek.
Igy elejét álljuk szépen
A pörnek,
És ha nappal összeveszünk,
Este majd csak kibékülünk
Valahogy.

—o—

Szivem.

Isten, alkotál-e
Több ily szivet is már
Mint az én szivem?
Volt-e másban is már
Ily sokféle és ily
Forró érzelem?

Kert e szív, a hol leg-
Illatosb virágid
Nyílnak, szerelem!
Bánya ez, a mely a
Szabadság számára
Kardvasat terem.

Hő tanya ez a szív,
Nemesebb barátság
Hű tanyája ez.
Elhagyott, elaggott
Szüleim egyetlen
Lágy párnája ez.

És mi szép, mi jó van
A kerek világon,
Melyet nem ölel,
Melyhez imádása
Nem hajolna le, vagy
Nem repülne fel?

S egykor ez a sziv is
Megszünik dobogni,
Mint a többiek;
Egykor ez a szív is
Megszünik dobogni,
Néma lesz s hideg.

Lenn a föld porában
Össze fog vegyülni
Majd a többivel,
S tán olyannal épen,
Kit magasb indúlat
Soh' sem gyujta fel.

Oh nem! szívemet ne
Bírja másokéval
Ugyanaz a hely!
Vegyétek ki, hogyha
Meghalok, barátim,
S égessétek el.

(Szatmár.)

O. B. kisasszonyhoz . . .

Szép mulatság téged néznem,
Szőke kis lyány,
Te kis bimbó az ifjuság
Rózsafáján.
Elnézném én szemed s ajkad
Untalan;
Ajkadon szived s szemedben
Lelked van.

Szived, lelked mind meglátom
Ha rád nézek;
Csendes még az, mint a téli
Madárfészek.
Várj csak, várj, ha majd eljő a
Kikelet,
Mily zajjos néppel telik meg
Kebeled.

És az szép, legszebb idője
Életünknek,
A midőn a szív először
Népesül meg,
A midőn kiséretével
Benn terem
A hatalmas nagy király, a
Szerelem.

Kiséröi: öröm, bánat,
Könny, mosolygás,
Kétség, remény, és ki tudja
Mi minden más!
E sok vendég úgy megtölti
A szívet,
Hogy ez szegény szinte-szinte
Megreped.

És ez a nép egyre lót-fut,
Föl s le nyargal,
Nem nyugosznak, dörömböznek
Éjjel-nappal.
És nekünk e zaj, mely soha
Nem szünik,
Oly nagyon fáj és oly nagyon
Jól esik!

(Szatmár.)

Mit mosolygasz, mit mosolygasz
Csintalan lyány?
A mit itten magyaráztam
Már tudod tán?
Oh nem, ezt még nem teszem föl
Felűled!
De ha így van, annál jobban
Becsűllek.

Az ember.

Nincs nevetségesebb az embernél,
Oly kevélységben, olyan gőgben él!
A világot fitymálják ajkai,
S minth' az eget akarná szántani
Orrával, oly magasra tartja fel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Egy szempillantásnál mi rövidebb?
Ember barátom, a te életed.
Rohanva jő az idő s elrohan,
Egy kezében bölcsőd pólyája van
S másikban koporsódra szemfödel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S mit végezhetsz egy pillantás alatt?
Hódítál népeket, országokat?
Hódítani csak gyávákat lehet,
S az uralkodás ilyenek felett
Dicsőség? Ezt csak szégyenelned kell.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S ha dicsőséget szerzél, nagy nevet?
Veled hal meg s a föld alá viszed.
Vagy, mint hű eb, kisér ki sírodig.
S ott őrzi azt egy pár kis századig,
S előbb-utóbb éhen-szomjan vesz el,
Kevély ember, miben kevélykedel?

Dicsőséged, neved maradjon! Hol?
A nép is elvesz, melyhez tartozol.
Az ország, melyben most él nemzeted,
Tenger volt egykor, s ujra az lehet,
S e föld is semmiségbe oszlik el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

(Koltó.)

A csillagos ég.

Fekszem hanyatt a föld sötétzöld szőnyegén,
És merengve nézem a sötétkék eget:
Száll reám aranyos, ezüstös csillagfény
És koszorú gyanánt övezi fejemet.
Megfürösztém lelkem e sugárözönben,
Lemosott magáról minden földi szennyet,
S most ujjá születve a magasba röppen
S keresi a mennyet.

Alszik az egész föld; mély és csendes álma;
Egyetlen halk dongás érinti fülemet:
Tán mellém valami kis bogárka szálla,
Vagy távoli folyam harsogása lehet,
Vagy még távoliabb felhők menydörgése,
Mely mig hozzám ér, ily parányivá törpül,
Vagy talán lelkemnek hymnus-éneklése
Le a csillagkörbül.

Szállj, lelkem, oh szállj az égi testek között,
És pillants keresztül rejtelmök fátyolán,
Melyet az istenség titkos ujja szövött . . .
Bölcseségből-e, vagy csak szeszélyből talán?
Nézd meg, lelkem, mi van ott a csillagokon,
És nézd meg, mi vagyon a csillagok felett,
Azután röpülj le hozzám gyors szárnyakon,
Hadd beszéljek veled.

Hadd kérdjem, mit láttál, van-e ott is élet?
S ha van, ily gyötrelmes, ily bús, mint a földi?
Áll-e az a kemény, szigorú itélet,
A mely jutalmat oszt és boszúját tölti? . . .
De mi közöm ehhez? Egyet szeretnék én,
Csak egyet megtudni, arról hozz hírt nekem:
Vannak-e ott szívek, és a szívek mélyen
Lángol-e szerelem?

Ha ott is szeretnek, ah úgy vágyom oda,
S hogy feljussak, forrón imádkozni fogok;
De ha a szerelem föl nem kísér oda,
Úgy isten hozzátok, ragyogó csillagok!
Úgy szebb a föld minden búbánata mellett,
S enyészszem el, ha a sírba fognak tenni!
A szerelem mindent pótol, s a szerelmet
Nem pótolja semmi.

(Szatmár.)

Bucsú a nőtlenségtől.

Tőled válok, legrégibb barátom,
Nőtelenség, tőled válok el;
Majd huszonöt évi bajtársam vagy,
Bucsú nélkül nem hagyhatlak el.

Ne neheztelj, hogy, ki oly hived volt,
Rajtad most ily hirtelen kiad.
Megosztottam véled ifjuságom,
Hagyd magamnak férfikoromat.

Szeretélek mint tán senki más nem,
Hogyha intél, én szót fogadék,
Mentem én, a regényes kalandok
Zászlaját a merre lengeted.

Messze vittél, sokfelé ragadtál,
Elfáradtam, megpihenni kell . . .
Nyoszolyám lesz kedvesem két karja,
S fehér párnám a puha kebel.

Mosolyognak ifju czimboráim,
Gúnymosoly, mely ajkról ajkra jár,
Szánakozva mennek el mellettem . . .
Savanyú a szőlő, úgy-e bár?

Én valóban szánalomra méltó,
Szánalomra oly méltó vagyok!
Piszkosabbnál piszkosabb csárdákba
Estenként nem barangolhatok.

Nem szabad már csak egyet szeretnem,
És ez is csak engemet szeret,
Nem úgy mint az ő jó szeretőik,
Kik szeretnek százat, ezeret.

Isten hozzád, nőtlenség barátom!
Haragszol vagy nem haragszol rám!
Már ezentúl hátamat látod csak,
Örömiddel végkép jóllakám.

Isten hozzád, vidd el tarka zászlód
Más felé, hogy új hivet szerezz;
Fehér zászló kell nekem már, és az
Feleségem fejkötője lesz.

(Szatmár.)

A szájhősök.

eddig tart ez őrült hangzavar még?
Meddíg bőgtök még a hon nevében?
Kinek a hon mindig ajkain van,
Nincsen annak, soha sincs szivében!
Mit használtok kofanyelvetekkel?
Évrül évre folyvást tart a zaj,
És nem ott-e, a hol volt a nemzet?
Nincs-e még meg minden régi baj?

Tenni, tenni! a helyett, hogy szóval
Az időt így elharácsoljátok.
Várva néz rég s oly hijába néz az
Isten napja s a világ reátok.
Nyujtsátok ki tettre a kezet már
S áldozatra zsebeiteket,
Tápláljátok végre a hazát, ki
Oly sokáig táplált titeket.

Áldozat s tett, ez a két tükör, mely
A valódi honfiút mutatja,
De ti gyávák s önző szívek vagytok,
Tettre gyávák s önzők áldozatra.
Hiszem én, hogy mint a fák tavaszszal,
Megifjodnak a vén nemzetek:
De ti hernyók új lombot nem adtok,
Sőt a régit is leeszitek.

S oh mi vakság! fölemelte még a
Népszerűség őket paizsára,
Az elámult sokaság, miképen
Megváltóit, karjaiba zárja.
Megváltók! ők a hon eladói;
Elveszünk ez ordítók miatt:
Rólok tudja ellenünk, hogy félünk,
Mert a félénk eb mindig ugat.

Én ugyan nem állok a sereghez,
Mely kiséri őket ujjongatva:
És ha egykor közibök vetődöm,
Nem egyébért lépek e csapatba,
Csak azért, hogy fölforditsam majd ez
Ál nagyok győzelmi szekerét,
S haragomnak ostorával vágjam
Arczaikra a bitó jelét.

(Szatmár.)

—○—

A kis béres.

Nem ül kevélyebben a huszár a lovon,
Mint az a kis béres a vendégoldalon;
Behordta a szénát gazda padlására,
Üres szekerével ballag a tanyára.

Hat czímeres ökör sétál a szekérrel,
Legelől a hajszás nagy csengetyűjével;
Ritka egy csengetyű, oly hangos a szava,
Harangnak illenék holmi kis faluba.

Kiált a kis béres: »cselő Csákó, cselő!«
S a szekérből a nagy ostort veszi elő,
Két öles a nyele, három a kötele,
Irgalmatlanúl el kezd pattogni vele.

Kati ott gyomlál a kis kertben serényen,
Mikor a szekér a házok előtt mégyen,
Még ki sem pillantott, és már ráismére
Ostora hangjáról a béres legényre.

Ugy megörült rajta, hogy nagy örömébe'
Nem paréjt, hanem egy szép virágot tépe.
Ha már ki van tépve, mit csináljon vele?
Nyujtja sövényen át a kis béres fele.

A kis béres pedig korántsem az, a ki
Az ajándékot nem szokta elfogadni,
Kivált ha neki azt szép leány kinálja,
S legkivált ha az a szép leány babája.

Elfogadta, föl is tüzte kalapjára,
S fölugrott megint a szekér oldalára,
És közéje vágott szép hat tinajának,
S most még kevélyebben tartott a tanyának.

Mit fejében gondolt s érezett szivében,
Mit el nem mondhatott ott hirtelenében,
Azt utjában olyan szépen elfütyölte,
Hogy a pacsirták is tanulhattak tőle.

(Szatmár.)

Ősz elején.

Üres már a fecskefészek
Itt az eszterhéj alatt,
Üres már a gólyafészek
Tetejében a kéménynek . . .
Vándornépe ott halad.

Ott a messzeség homályin,
Ott az égnek magasán
Látom még, mint kis felhőket,
Vagy már nem is látom őket?
Csak úgy képzelem talán.

Elröpülnek, elröpültek,
Tavasz s nyár vendégei,
És őket már nem sokára
A kertek s mezők virága
S a fák lombja követi.

Bús mosolygás és vidám könny!
Csodálatos keverék.
Észrevétlen karon fogja
És egy más világba vonja
A merengés emberét.

Mint szeszélyes hölgy, a mennybolt
Majd borul, majd kiderül,
Ajka még mosolyg, s szemébe
Könny tolul, ennek sincs vége,
S ajkán ujra mosoly ül.

(Szatmár.)

Órahosszat elmerengek,
És ha egy elejtett tárgy
Vagy harang, a mely megkondul,
Fölriasztott álmaimbul:
Elmém, nem tudom, hol járt?

A sivatag lakói.

Ott a zerge a kősziklán
S legelészi a mohot,
Ott van a sas, fenn röptében
Közelíti a napot,
Ott a liget fái közt zeng
Az apró madársereg,
Ott a fák alatt a kígyó
Csúszik-mászik és sziszeg,
Ott van a strucz, a homokba
Dugta ostoba fejit,
Ott a krokodil a sásban
Sírja sátán-könnyeit,
Ottan ássa a hiéna
A halottak lakhelyét,
Ott a tigris, üvöltözve
Vérszemmel néz szerteszét . . .

(Koltó.)

Egy hiányzik: az oroszlán.
Hol vagyon ő? hova lett?
Tán megölték? tán eltévedt,
Járván messze földeket?
Messze járt, de el nem tévedt,
És vadásztak bár reá,
Meg nem ölték, nem ölhették,
Mert magát ő nem hagyá.
De csatája hosszú, nagy volt
S megviselte erejét,
S hogy ezt ismét összeszedje,
Csendes helyre rejtezék.
Nyugszik a fáradt oroszlán
Pálmafának ernyején . . .
Nyugszom én fáradt oroszlán
Feleségem kebelén.

Beszél a fákkal a bús őszi szél . . .

Beszél a fákkal a bús őszi szél,
Halkan beszélget, nem hallhatni meg.
Vajon mit mond nekik? Beszédire
A fák merengve rázzák fejöket.
Dél s est között van az idő, nyujtózom
A pamlagon végig kényelmesen . . .
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Egyik kezemben édes szendergőm
Szelídeden hullámzó kebele,
Másik kezemben imakönyvem, a
Szabadságháborúk története!
Minden betűje üstökös csillagként
Nyargal keresztül magas lelkemen . . .
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Arany csal s ostor kerget tégedet
A zsarnokért megvíni, szolga nép.
És a szabadság? Egyet mosolyog,
S mind, a ki híve, a harcztérre lép,
S érette, mint a szép lyánytól virágot,
Sebet, halált oly jó kedvvel veszen . . .
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Hány drága élet hullt már érted el,
Oh szent szabadság! és mi haszna van?
De lesz, ha nincs; tiéd a diadal
Majd a csatáknak utósóiban,
S halottaidért boszut is fogsz állni,
S a boszuállás rettentő leszen! . . .
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Vér panoráma leng előttem el,
A jövendő kor jelenései,
Saját vérök tavába fúlnak bé
A szabadságnak ellenségei! . .
Egy kis mennydörgés szívem dobogása,
S villámok futnak által fejemen,
S keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

(Koltó.)

Azokon a szép kék hegyeken túl . . .

Azokon a szép kék hegyeken túl
Fogsz te élni, kedvesem, ezentúl,
Ott fogsz élni boldog férjed mellett,
Kit boldoggá egyedűl szived tett;
Napkeletről messzebb napkeletre
Jösz velem, hogy mulathass kedvedre,
Oda viszlek, szép Erdélyországba,
Lápos-völgyi regényes magányba.
Hiszem, hiszem, hogy vidáman élünk,
Mert ott csak a természet lesz vélünk,
A dicső, az örökszép természet,
Kinek arczát oly gyönyörrel nézed,
Mert tudod, hogy leghivebb barátom,
Kit soha sem kaptam hazugságon,
Ki elűzi a lélek kigyóit,
Ki soha sem sebesít, de gyógyít.
Ottan élünk a világtól távol;
Semmi sem jut el hozzánk zajából,
Csak az a halk tengerféle morgás,
Mely a zajnak csak viszhangja, nem más,
Mely meg nem zavarja álmainkat,
Sőt még költőibb álmokba ringat.
Oda viszlek egyetlen virágom
A nagy földön, e nagy pusztaságon,
Ott gyakorlom én be ezt a régen
Óhajtott szót: kedves feleségem!

(Szatmár.)

Elértem a mit ember érhet el . . .

Elértem a mit ember érhet el:
Boldogsággal csordultig e kebel!
Ölemben kedves ifju feleség,
Milyenről lelkem annyit álmodék,
Midőn virágaid közt, képzelet,
Mint mámoros pillangó repkedett;
Ölemben egy oly asszony, a kinek
Tündérek adják a testvér nevet,
Ölemben a legdrágább földi kincs . . .
Oly boldog vagyok, hogy reményem sincs!
Miért is volna nékem a remény?
A nem-továbbat már elértem én.
Mi volna könnyebb? mint lemondanom
Mostan te rólad, honfi-aggalom,
Te rólad, kinos hazaszeretet,
Ki mindörökké téped a szivet,
S magamnak szedni, mit az óra ád,
Istenre bízván más búját, baját . . .
De el nem hagylak, hazám, tégedet!
Múltat, jövendőt, mindent eltemet
Boldogságomnak tenger-özöne,
Csak szent oltárodat nem önti le.
Veled sohajtok, hazám, mint elébb,
A kedvezőbb, a szebb idő felé,
Mely töviskoronádat leveszi
S helyébe a dicskoszorút teszi;
Veled sirok, ha fájnak sebeid,
Miket rajtad haramják keze nyit;
Veled sirok, hogy fázol, éhezel,
S nincs részvevőd sem távol, sem közel;
Veled sirok, hogy korcsok fiaid,
S hivom le rájok isten átkait;

S veled szégyenlem, hogy a nagy világ
Téged, szegény hazám te, meg se lát,
Hogy, a ki rajta egykor úr valál,
És reszketett parancsid hanginál,
Most rája nézve nem is létezel . . .
S érted teszek majd, hogyha tenni kell!

(Koltó.)

Csak úgy omlanak most hozzám . . .

Csak úgy omlanak most hozzám
A szebbnél szebb levelek!
Minap egygyel kedvesem majd
Szívem repesztette meg;
Most meg arra figyelmeztet
Egy nem ismert jó barátom,
Hogy »vigyázzak s fussak innen,
Mert közel van a halálom,

Fussak innen! orgyilkos kéz
Fenyegeti éltemet.«
Tréfa-é ez vagy valóság?
Egyik s másik is lehet.
Jó barátom, hogyha tréfálsz,
Fordulnál más emberekhez,
Mert az ily kis tréfácskával
Engemet meg nem ijesztesz.

S ha nem tréfa? ha valóban
Tör valaki ellenem?
Úgy is jól van, majd bevárom
És megnézem emberem.
Tán valami rosz poéta,
Kinek Pegazusom lába
Ráhágott a tyukszemére
Helikonra ballagtába'?

Vagy valami táblabiró?
Kinek úri fejirül
Leütöttem a parókát
S a feje is leröpült?
Vagy valami vetélytársam,
Ki miattam kosarat hord,
Kit lehánytam a nyeregből
És szemébe rugtam a port?

Hah! vagy talán mind a három
Összeesküdt ellenem?
No, ha ezek magtámadnak,
Mit csináljak, istenem!
A poéta állkapczáját
Leszakitom fegyveremnek,
S ellenségimet, mint Sámson,
E szamárcsonttal verem meg!

(Szatmár.)

A mióta én megházasodtam...

Amióta én megházasodtam,
Valóságos fejdelem vagyok:
Trónusom a karszék, és pipámnak
Hosszú szára a királyi bot.

Ekkép űlök szörnyü méltósággal,
S elfogadom kegyelmesen itt
— A kik jőnek audientiára —
Országomnak jobbágy népeit.

Ott egy lyányka rózsaszín ruhában...
Mert lyány vagy s még szép is a felett,
Legelőször is veled beszélek,
Jer, hugám, az elsőség tied.

Kis hamis lyány! mért kerültél eddig?
Csak nevedről ismerhettelek;
Azt tudám csak, hogy Örömnek hínak,
Kergetélek s el nem értelek.

Ámde végre birtokomba estél,
Meghódítám tündér szárnyadat,
Kertészem vagy, te növelsz naponként
Homlokomra fris virágokat.

Szép virágok színre és illatra,
Milyeket csak tündér kéz növel,
És közöttök a tövis csiklandja
Csak fejemet s nem karczolja fel.

Lépj elő, te hosszú, száraz ember,
Mély szemű és sápadt arczu Gond!
Vagy maradj csak, ajkad mindig olyan
Prózai históriákat mond.

Balgatag, ki ily dicső napokban
Kenyeret és ruhát emleget,
Hordd el magad! Bár rövid az élet,
Beszélgethetünk még eleget.

S te is itt vagy, te is megjelentél?
Dúlt arczoddal, sötét Fájdalom!
Nem remeg kend, örök ellenségem,
Hogy ezennel fölakasztatom?

Mély sebeket hasitál szivembe,
Melyek néha most is vérzenek;
Mit csináljak most veled? Ne búsulj,
Kegyelmesen megkegyelmezek.

Egymás ellen hosszú harczot vívtunk,
A diadal hozzám esküvék;
Nagylelkü leszek, mert a győzőnek
Dicsősége a nagylelkűség.

Mi zaj ez kinn? Pegazusom tombol:
Tán megrugta valamely szamár,
Vagy tán azért nyugtalankodik, mert
Engem olyan rég nem láta már.

Várj lovacskám, majd tiporhatod még
A felhőket jó gazdád alatt,
Várj egy kissé, hagyd élvezni mostan
Fejedelmi nyugodalmamat.

(Koltó.)

Egykor és most.

Egykor és most! egykor és most!
Ép ilyen volt az idő,
Mint most, ily hideg, zimankós,
Igy szakadt le az eső.

Nagyon jól jut az eszembe,
Még a napját is tudom:
Ballagott egy ifju kinn a
Pocsétás országuton.

Bús arczczal, kopott ruhában
A hogy ottan ballaga,
Olyan volt mint egy vándorló
Leveletlen őszi fa.

Csak ment, csak ment, s ha előtte
Két felé tért el az út,
Nem kérdezte senkitől sem,
Ezen s ezen hová jut.

(Koltó.)

Mindegy volt ő rája nézve,
Ha jobbra, ha balra ment;
Sehol sem várt rá meleg ház
És meleg szív oda bent.

Megmondjam-e, feleségem,
Hogy ez ifjúból mi lett?
Ne sajnáld őt, éli már ő
A mennyei életet.

Hanem ebből azt ne hidd, hogy
Elment az élők közül;
Annyiban van csak, hogy ő már
Itt e földön üdvözült.

Itt van e meleg szobában,
S ajka forró ajkadon,
Kedves drága feleségem,
Édes szép kis angyalom.

Ilyen óriást mint . . .

Ilyen óriás mint
Én vagyok, ki látott?
Ölemben tartom az
Egész mennyországot!
Borulj rám, borulj rám,
Édes mennyországom,
Felhőtlen szép egem,
Fényes napvilágom!

Istenem, istenem,
Minek is teremted
Olyan parányinak
Az emberi keblet?
Boldogságom nem fér
Igy egészen belé,
El kell tékozolnom,
El kell sírnom felét.

Megjövendöltem én,
Hogy boldog leszek még,
Hogy a bú nálam csak
Átutazó vendég.
Elmentél, messze is
Jársz immár, búbánat.
Csak eredj, képpel sem
Fordulok utánad.

Nézd kedvesem, nézd a
Nap még le sem mene,
Mégis már javában
Szól a fülemile.
De hiszen ez nem is
Madár danolása,
Hanem csókjaidnak
El-elcsattanása.

Mint szelíd tavaszi
Eső a rónára,
Úgy hulldogál csókod
Ajkamra, orczámra.
Midenik cseppjéből
Egy-egy virág terem . . .
Csókzáporos tavasz!
Virágos szerelem!

(Szatmár.)

Az utósó virágok.

Őszi idő a javából,
A természet homlokáról
Minden szépet leragad.
Nincsen a mezőkön semmi,
Még a kertben is keresni
Kell már a virágokat.

Kis Juliskám összeszedte
És bokrétává kötötte
A maradék szálakat.
Jól tevéd, kis feleségem,
Kedvet szerzesz ezzel nékem,
S tán velök sem tészsz roszat.

Már ha úgyis halniok kell,
Haljanak hát legalább el
Itt, hol látják szemeink:
Könnyebb lesz talán halálok,
Hogyha azok néznek rájok,
A kik őket szeretik.

(Koltó.)

September végén.

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt;
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérczi tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugárú nyár,
S még benne virít az egész kikelet;
De íme sötét hajam őszbe vegyűl már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet . . .
Ülj, hitvesem, ülj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd, ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve boritasz-e szemfödelet?
S rá bírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd:
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is örökre szeret!

(Koltó.)

Kazinczy Gáborhoz.

Miljók nevében emelem szavamat,
Miljók nevében mondom el neked
A köszönet, a hála szavait,
Hős pályatársam, lelkem rokona:
A nép nevében! melynek híve vagy,
Melyért csatázol bátran és vitézül.
Szentebb mint a keresztes háborúk,
Szentebb e harcz, a melyet vív e század,
Melynek te, mint én, katonája vagy.
Ott fekszik, mint egy új Prometheus,
Évezred óta a bilincsre vert nép,
És rágja máját a saskeselyű,
És vérzi lábát és kezét a láncz.
Le fogjuk rázni róla a vasat
S elűzzük tőle a saskeselyűt!
Mienk, mienk lesz majd a győzelem,
Mert jó az ügy, mely fölfegyverze minket,
Mert a jó ügynek végre győzni kell.
Az ellenségé még a hatalom,
Kicsiny, kicsiny még a mi seregünk, de
A kik vagyunk, mind elszánt férfiak,
S ha ott a többség, itten az erő,
Mert a mi fegyverünk az élesebb,
Mert az igazság a mi fegyverünk.
S nem volna messze már a diadal,
Ha minden harczos olyan volna mint te,
Szavával olyan fél-mindenható!
Föl, föl, barátom, hangoztasd szavad,
Áraszd ki lelked e lángözönét,
Hogy föllobbantsd a rokon szíveket
S hogy szétégesd az ellenség hadát!

Dörögd a gőgnek és a butaságnak
A rá jövendő vég itéletet.
Föl, föl barátom, csüggedetlenül,
S nem tántorogva egy pillantatig sem,
A díj, a melyet egykor aratunk,
Küzdelmeinkhez méltó díj leszen . . .
De mit beszélek? mért említem ezt?
Nem fáradunk mi jutalom-reménynyel,
Mint a hazugság aljas zsoldosi,
De önzés nélkül, isten-ihletésből,
Mint hajdanában az apostolok.

(Költő.)

Hintón és gyalog.

Még eltemette a nyarat
Az ősz, s ez is haldoklik már;
Az erdő mégis milyen hangos!
Hogy fütyöl benne a madár!

E fütyre fölriadtak az
Álmos merengésből a fák,
S a meglepő, nem várt örömtől
Megrezzen rajtok minden ág.

Még ott fönn a nap is, a ki
Ködcsuklyájába bújt vala,
Gondolva, a tavaszig már
Úgy sem leszen mit látnia,

Még fönn az égen a nap is
Kiváncsian pillant elé,
Hogy lássa ezt a madarat, mely
A bús csendet szétkergeté.

Keres, keres szemeivel,
Megnéz az erdőn minden fát;
De mind hijába, mind hijába,
Madárfélét sehol se lát.

Jó nap barátom, ne keresd
A fákon e víg madarat!
Ott ballag a mi füttyösünk a
Gyalog uton a fák alatt.

Egy ágról szakadt siheder,
Kit a bal sors meghordoza,
Keblén kenyere, hátán háza,
S szivében jó kedv tavasza.

Hogy megfütyöl, hogy megfütyöl,
Hogy harsog az erdő bele . . .
S ím fényes úri hintó nyargal
S szemben találkozik vele.

A fényes hintóban belül
Setét ur űl nagy csendesen:
Ah, milyen napfogyatkozás van
E gazdag úr szemeiben!

(Koltó.)

Meglátja őt a siheder,
És sajnálkozva távozik . . .
Ti szegény gazdagok, kiken ily
Rongyházi is sajnálkozik!

Az volt a nagy, nagy munka . . .

Az volt a nagy, nagy munka,
Kicsiny kis feleség,
Mig megszereztelek, míg
Veled eljöheték.

Ha ilyen drága volna
Minden háznál a lyány,
Be kevés pap híznék meg
Az esketés diján.

Igaz, hogy ily leány nem
Minden bokorba' nő,
S uram fia, póéta,
Rongyos poéta — vő!

Meg is tevé dicsően
A hat vágást apád,
Hogy ily isten-csapástól
Menekjék a család.

És a midőn hijába
Volt minden izzadás,
S ég-föld daczára meglett
Az asszony-elhozás:

Eltört ugyan az utban
Kocsinknak kereke,
De nem hiszem, hogy a nagy
Áldás-súly törte le,

Azon áldásnak súlya,
A melylyel engemet
Ipam s napam magoktól
Eleresztettenek.

Azon az egyen most is
Csodálkozom nagyon,
Hogy az ajtón jövék ki,
És nem az ablakon.

Mért is nem dobtak itt ki?
Tűrném a többivel:
A sok közt e kis tréfa
Nem is tűnt volna fel.

(Koltó.)

A szerelem országa.

Álmodtam a minap,
Már nem tudom, hogy ébren-e vagy alva,
Csak azt tudom, hogy álmodám.
Ah, milyen szép álom vala!
Most, a midőn leírom,
Kezem még most is reszket a gyönyörtől!
Ballagva mentem hosszu úton,
Azaz hogy nem ballagva,
Sőt inkább sebesen,
Mert puszta volt a táj, a merre jártam,
Oly puszta, olyan prózai,
E tájnak csak lakói voltak
Még prózaibbak . . .
Oly szenvedélytelen, nyugodt pofák!
Siettem el, siettem el,
Hogy mentül hamarabb
Mögöttem hagyjam e
Boszantó tájt s boszantóbb arczokat.
Elvégre értem egy magas kerítést,
A melynek gyémánt kapujára
Ez volt fölírva szivárvány-betűkkel:
»A szerelem országa.«
Vágy-szomjasan
Kaptam meg a kilincset
És benyiték:
S mit láttam! Égi látomány!
Előttem állt a legdicsőbb vidék,
Minőt a festők és a költők
Müvészi mámorukban
Teremteni csak képesek,

A milyen tán csak a paradicsom volt.
Virító széles, hosszu völgy
Ezer virággal s oly nagy rózsafákkal,
A mekkorák másutt a tölgyek.
Középütt sétált egy folyó,
És vissza-visszafordult
A helyre, melyet egyszer elhagyott már,
Miként ha fájna nékie
Végképen elszakadni tőle.
A láthatár szegélye
Regényes kősziklák valának,
Melyek fején
Arany felhők lebegtek
Fürtök gyanánt.
Elálmélkodva néztem e vidéket,
Feledve még az ajtót is betenni,
Midőn beléptem.
Sokáig álltam a küszöbnél,
Míg végre szinte öntudatlanúl
Beljebb vont a vidék varázsa.
Először is virágos réteken
Mentem keresztül. Ifju emberek
Jártak körűlem, mindegyik
Lehajtott fővel, mintha tűt keresne.
Kiváncsi lettem, és megkérdezém,
Hogy mit keresnek olyan gondosan?
S felelt egy, hogy mérges füvet.
Mérges füvet? s mi végre?
»Hogy kifacsarjam s megigyam levét.«
Megdöbbenék s gyorsan tovább haladtam,
S fáradva értem
Az első rózsafához,
S alája ültem, hogy ott megpihenjek;
De a midőn letelepedtem,
Oh borzalom! fejem fölött
Egy ifju lógott fölakasztva.
Elrohanék a másik fához
S a harmadikhoz és a negyedikhez,
És így tovább, mindig tovább;
De nem pihenheték sehol,
Mert mindenik fán
Függött egy ember.
Túl a folyón, túl a folyón!
Gondoltam, ott a boldog szerelem.
S szaladtam a folyó felé,
Csónakba ültem s gyorsan evezék,
De húnyt szemekkel,
Mert a habokban egy-egy holt tetem
Ütötte föl magát,
S a partról, mint a megriasztott békák,
Ugráltanak be ifjak és leányok.
Átértem a vizen,
S ah, itt is mindenütt
A régi látomány!
Méregpohár, akasztott emberek,
Mindenhol ez, mindig csak ez,
S hátúl a sziklák ormiról
Veték le mások magokat,
S alant a völgynek éles kövein
Kifecsent szivökből a vér
S fejökből a velő,
Kétségbeesve nyargalék
Minden felé, minden felé;
De mindenütt a régi látomány:
Dúlt arczok és öngyilkolás!
Csupán csak a táj és az ég mosolygott.

(Koltó.)

Menny és föld.

Isten hozzád, gyönyörű hazugság,
Eszményképek, ábrándok világa!
Már kezemben tartom ajtód kulcsát,
Még egy percz, s örökre zárva lészsz.

Túl az éjnek fehér szivárványán,
A tejúton túl röpültem egykor,
S ott az égi magasokban járván,
Epitélek, szép tündér világ.

Ott töltöttem, ébren álmodozva,
A csapongó ifjuság időit:
Álmaimnak nem volt vége-hossza,
Szebbnél szebbek voltak álmaim.

De az álom, bármi szép, csak álom,
S hogyha ma nem, holnap elmulandó,
Elment, elment pajkos ifjuságom,
Fölkeltett a komoly férfikor.

Isten hozzád, ábrándok világa!
Miért várjak, a míg összeomlasz,
S romjaidnak eltemess alája?
Jobb leszállnom innen idején.

Le a mennyből, le tehát a földre!
Vígy le, vígy le, képzeményim szárnya,
Mielőtt lebuknám összetörve,
Mint lebukott egykor Phaëton.

Hogy jön a könny szemem pillájára?
Aggalom s bú, hagyjatok, hadd menjek!
Hisz' a föld az emberek hazája,
Embereknek csak a föld való;

S ha nem is oly szép ez mint szeretnők,
Nem is oly rút mint az ifju véli:
Nincs itt angyal, ámde nincs is ördög,
S ha van itt tél, van kikelet is.

(Koltó.)

Bölcselkedés és bölcseség.

Teremtve van-e a világ
Vagy örök idők óta áll?
S fog-e örökké állani
Vagy egykor semmiségbe száll?

Megírta évmiljók előtt
A sors, mi fog történni majd?
Vagy a történet gálya, mit
A véletlen fuvalma hajt?

Egy-e a lélek és a test?
Honnan jövénk, hová megyünk?
Elalszik-e a sírba' vagy
Uj lángra lobban életünk?«

Gunnyaszt a bölcs magányosan,
S ezen kérdések lengenek
Virasztó szemei előtt,
Miként rejtelmes szellemek.

(Koltó.)

Vizsgálja őket gondosan,
Vizsgálja fáradatlanúl,
Vizsgálja hosszú évekig:
S mi haszna benne? mit tanúl?

E szellemeknek arczain
Csak egy vonást sem fejte meg,
Midőn feléje a halál,
A végső szellem, közeleg.

S te balgatag világ, te az
Ily dőrét bölcsnek nevezéd,
Ki kincset kíván szerzeni
S eltékozolja életét.

Elég, hogy élsz! s mi gondod rá,
Mi volt és mi következik?
Legbölcsebb, sőt csak az a bölcs,
Ki soha sem bölcselkedik.

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA • DEBRECEN •
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

A rab.

Te éretted harczolék, szabadság,
S lánczra verve lábam és karom;
Világosság, téged szomjazálak,
S mint vakandok, föld alatt lakom.

Mikor üt a megváltás órája,
Mikor üt a boldog óra már,
Melyben ujra szabad léget szivok,
S ujra rám sütsz, fényes napsugár?«

Lenn az élők nagy koporsajában,
A börtönben, így sohajt a rab,
S már, az isten tudná, hányadikszor,
Hiszen olyan régi, régi rab!

Vagy tán még csak egy pár kurta napja,
Hogy a sírnak testvérébe bujt?
Nagy müvész a fogság szenvedése,
Minden órát századokra nyújt.

Nem napok, nem! évek folytak el már,
A mióta ide vettetett,
Hosszú kínos évek, mik fölvésték
Homlokára sötét nevöket.

És fejét már régen a szegény rab
Bilincsével zúzta volna szét;
De egyetlen társa, a reménység,
Megragadta fölemelt kezét.

A reménység, hogy ő még szabad lesz!
Múljék itt bár éltének fele,
Hátralevő megmaradt felét az
Édes szabadságban tölti le.

És ezért várt, és ezért nem zúzta
Bilincsével szerteszét fejét;
Várva várt, s a lomha évek száma
Feje fölött meggyülekezék.

(Koltó.)

S jött a végén e hollóseregnek,
Végre jött egy szép fehér galamb,
Jött a drága hírnek meghozója,
Hogy utószor van ma ott alant.

Nyílik, nyílik ím a börtönajtó,
Leveszik kezéről a vasat,
Fölsikolt és összerogy . . . örökre;
Örömében szíve meghasadt.

Ez már aztán az élet . . .

Ez már aztán az élet
Az egész éven át
Föl és alá kószálom
A két magyar hazát.

Vándorlok Magyarország
Dicső térségein,
S testvére, a szép Erdély
Regényes bérczein.

Rónákról nézek távol
Hegyek tetőire,
És hegytetőkről nézek
Távol rónákra le.

Füvetlen, fátlan puszta
S vad erdős rengeteg
Szép panorámaképen
Előttem ellebeg

(Dézs.)

Ott városok harangja,
Itt mezei kolomp,
Amaz drámákat és ez
Tündér regéket mond.

Itt egy sötét, nagy kastély
Taszít magától el,
Ott egy fehér kis kunyhó
Barátként üdvezel.

Előre, csak előre!
Nagy messze még a czél.
Tovább, tovább mindegyre,
Gyorsan, miként a szél!

Mi kéj, így kóborolni
Hegyen és völgyön túl!
Mi kéj! Mint dagad keblem!
S erszényem mint lapúl!

A hold elégiája.

Mért vagyok én a hold? Isten, mit vétettem,
Hogy a legnyomorúbb lénynyé tettél engem?
Inkább volnék a föld utósó szolgája,
Mint az égen az éj ragyogó királya;
Inkább járnék ott lenn koldus bocskorában,
Mint itt járok ezüst sarkantyús csizmában;
Inkább színám lenn a csapszékek borszagát,
Mint itt fönn a csillagvirágok illatát.
Oh melyik jó lélek ne szánná sorsomat,
Minden kutya, minden poéta megugat!
S ezek a tolrágó, versgyártó pimaszok,
Kiknek nem a szive csak a füle mozog,
Azt hiszik, hogy velök én egy követ fújok,
Rokon érzelemből, hogy velök busulok.
Sápadt vagyok, de nem ám a fájdalomtul,
Hanem a méregtől, a mely torkomon dul,
Hogy ekkép komáznak én velem e ficzkók,
Mintha együtt vernénk a csürhére disznót.
Néha-néha jön egy az igazijából,
Egy kipattant szikra isten homlokából,
Egy valódi költő, s dala hallatára
Keblemet megtölti a gyönyörnek árja;
Csak hogy, csak hogy a mig jön egy ilyen dalnok,
Addig hány keserves nyávogást nem hallok!
Efféle mákvirág minden bokorban nő,
Nincs ezekre soha, nincs sovány esztendő.
Minden este félve kezdem útazásom!
Hol akad meg fülem olyan nyikorgáson?
Ahol ni, ott is egy! Hogyan terpeszkedik,
Hogy' meghányja-veti parasztlőcs kezeit
Mintha el akarná messze hajítani,
Talán mert markába nincs mit szorítani,
S ugy megsohajtoz mint a kárvallott czigány,

Az erek is csak úgy dagadnak a nyakán.
S mit össze nem beszél! S váltig engem kérdez,
S kér, hogy tekintsek be a szeretőjéhez.
Jól van, betekintek. Hát öcsém a Jutka,
Épen most buvik be a kemenczelyukba,
Sült kolompért szed ki, pofázza befelé,
Megégette száját, mert hirtelen nyelé.
Jaj be gyönyörűen rántja félre arczát;
Ez a bájos orcza épen méltó hozzád. —
Megmondtam, a minek nem tudása gyötrött:
Most menj a pokolba, vigyen el az ördög!

(Koltó.)

Tiz pár csókot egy végbül . . .

Tiz pár csókot egy végbül
A legédesebbjébül!
Rádást is,
Feleség!
Nekem ennyi
Nem elég.

Csak ugy virág. ha tarka,
Csak ugy asszony, ha barna.
Barna kis
Feleség!
Szíved, szemed,
Ajkad ég!

Ölelj, ölelj, angyalom!
Ha ölelsz, azt gondolom,
Hogy én még
Igy élve
Fölröpűlök
Az égbe.

Oltsuk el már a gyertyát,
Mert azt ingyen nem adják.
A gyertya
Derága;
Minek ég itt
Hijába?

Házasodjunk, hajahaj!
Házas élet kutyabaj,
Mindig szép,
Mindig a,
Reggel, délben,
Éjszaka!

(Koltó.)

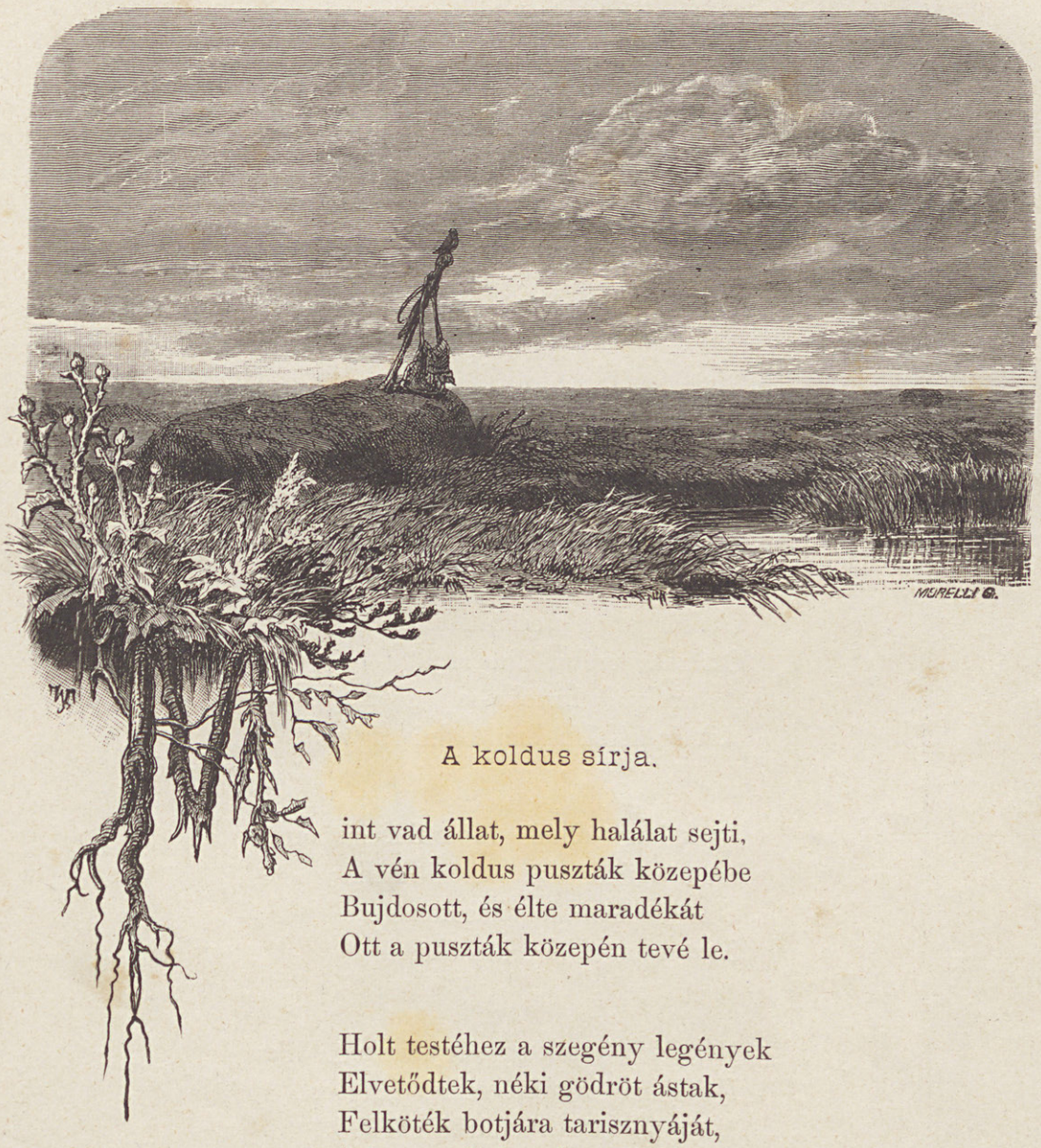

A koldus sírja.

int vad állat, mely halálat sejti,
A vén koldus puszták közepébe
Bujdosott, és élte maradékát
Ott a puszták közepén tevé le.

Holt testéhez a szegény legények
Elvetődtek, néki gödröt ástak,
Felköték botjára tarisznyáját,
S igy tüzék le a botot fejfának.

Ott a fa s bokor nélküli rónán
Áll a kis domb egyszerű jelével,
S te, természet, elhagyottak gyáma,
Vad virágok- s füvekkel födéd el.

Ilyen a sors! Egykor, életében,
Szennyes rongyok lengedeztek rajta,
S íme sírját napkeletnek minden
Szőnyegénél szebb szőnyeg takarja.

De az mindegy; ő rá nézve a fő,
Hogy elérte végre nyugodalmát.
Ki gondolná, mily zajos, mi vészes
Volt a pálya, melyen ő futott át.

Oh ez a kéz, a mely vénségében
Ezt a száraz, görcsös ágat fogta,
Ifjusága teljes erejében
Harczok fényes kardját villogtatta.

Ott forgott ő a csaták tüzében,
Ott adá véréből áldozatját
Az uraknak birtoka- s jogáért,
Kik őt később éhen halni hagyták.

Csak hogy elhal Most feledve minden
Nyomorúság és a harczi lárma;
Csendes néma a világ körűle;
Zavaratlan föld alatti álma.

Néha száll csak egy-egy kis madárka
Fejfájára s ábrándos dalt zeng ott.
Mit dalolhat a madárka fejfán,
Olyan fejfán, a mely koldusbot volt?

(Koltó.)

Meddig alszol még, hazám?

Meddig alszol még, hazám?
A kakas rég felkelt,
Kukorékolása rég
Hirdeté a reggelt.

Meddig alszol még, hazám?
Kaszálód füvére
Csaptak a bitang lovak
S legelnek széltére.

Meddig alszol még, hazám?
A nap is föllépett;
Beözönlő sugara
Nem bosszantja képed?

Meddig alszol még, hazám?
Íme vinczelléred
Míveli, nem szőlődet
Hanem a pinczédet.

Meddig alszol még, hazám?
A veréb is fenn van,
Telhetetlen bendejét
Tömi asztagodban.

Meddig alszol még, hazám?
Szántanak szomszédid
S a magokéhoz oda
Szántják földed szélit.

Meddig alszol még, hazám?
A macska is fenn jár
S tejes köcsögöd körül
Kotnyeleskedik már.

Meddig alszol még, hazám?
Míg rád nem gyúl a ház,
Mindig, mig a félrevert
Harang föl nem lármáz?

Meddig alszol még, hazám?
Szép Magyarországom?
Föl sem ébredsz már talán,
Csak a más világon!

(Koltó.)

Csendes élet.

Vége a komédiának,
A fütty s a taps elhallgatott.
A nagy függöny szépen legördült,
S én ott hagyám a színpadot.

S most itt vagyok, oly messze, messze,
Száz mérföld tőlem a világ,
Ki egykor azt becsavarogtam
Mint a garabonczás diák.

Itt ülök feleségem mellett
Ebb' a csendes kis faluba'.
Egykor szük volt a föld, s imé most
Elég tág e kicsiny szoba.

Itt nézem a hajnalt s az alkonyt
És feleségem mosolyát,
S szemem nem kíván többet látni,
Bármily kevés az a mit lát.

Ki tette volna föl felőlem,
Hogy ilyen furcsán járok még?
De mikor olyan furcsa, furcsa
Portéka az a feleség!

(Koltó.)

Mi a szerelem?

Küldő poéták, bikficzek!
Ugyan ne csiripeljetek
A szerelemről! Kérlek szépen
Az emberiség szent nevében,
Melyet kínpadra vonni vétek,
Kérlek, hogy azt ti ne tegyétek.
Tudjátok, melyik fán terem,
Milyen madár a szerelem?
A kotyvaszték, mit fejetek
Rosz bögréjében főztetek,
A sóhajtások galuskája
Pityergések levébe hányva,
Epedéssel megsáfrányozva
Vagy kakasdühhel megborsozva,
Oh én szerelmes istenem,
Ez még korán sem szerelem!
Még várjatok, kis bikficzek,
Kissé nagyobbat nőjetek,
Hogy a szerelmet ismerjétek
És azt megénekelhessétek.
Viselni hosszu éven át
A szívben a kétség nyilát,
Teremteni legmelegebb
Vérünkből szép reményeket,
Csak azért, hogy meghaljanak,
Hogy minden isten adta nap
Legyen egy-egy kedves halottunk,
Kit kínosan kell megsiratnunk;
A rágalomnak óriási
Kigyófarkával szembeszállni;
Eltűrni oly bántalmakat,
Mit megtorolni nem szabad,
Mert kedvesünk azé, ki bánt;
Aztán elvenni a leányt,
Eldobni érte szabadságunk,
Mely legimádottabb sajátunk,
S fölvenni a könnyű szabadság
Helyett az élet súlyos gondját,
Dolgozni napok s éjeken,
Hogy ételünk s ruhánk legyen;
S ha feleségünk tán szeszélyes,
Magunkat szabni szeszélyéhez,
Hogy már ha kell örömtelennek
Lenni egyik vagy másik életnek,
Mienk legyen örömtelen:
Lássátok, ez a szerelem!

(Koltó.)

Arany Jánosnál.

Csendes magányból a mézeshetek után
Ujra belépek a nagy világ zajába,
Hol annyi sáros láb gonoszul vagy bután
Kedélyemnek fejér köntösére hága.
Mielőtt ott lennék a nagy kőhalomban,
A fővárosban, hol oly hűsen fuj a szél,
Egyet pihenek még kicsiny hajlékodban,
Leülök, barátom, meleg tüzhelyednél.

Üdvözlégy másodszor! . . . A tavasz tarkállott,
A midön először látogattalak meg;
Most bús egyformaság födi a világot,
Bús egyformasága a mogorva ősznek;
De e ború, ámbár eddig egyetérzék
A természettel, most nem sérti kedvemet:
Hisz magammal hordom a tavasz egy részét,
És a legszebbik részt, kis feleségemet.

Ime feleségem . . . Hejh be szép az élet,
Mikor az ember így másod magával van,
Akármit huhognak, akármint itélnek
A magányos baglyok, szomorú odvukban.
Leestem ugyan a szabadság szárnyáról,
Be vagyok kerítve egy kis karikába;
De mért kivánkoznám ki e karikából,
Mikor minden gyönyör ide van bezárva?

Én azonban vizet hordok a Dunába,
Beszélvén ilyetén dolgokat te néked;
Föl van irva szintén sorsod csillagába
Ragyogó betükkel: boldog házas élet.
Itt hitvesed, amott két virgoncz gyermeked.
Gyűljünk össze s üljünk itt körbe mindnyájan,
S tartsunk olyan vidám beszélgetéseket,
Hogy hallgatni még az idő is megálljon.

Igy csaljuk meg ezt a vén hajdút, ki engem
Hejh, maholnap megint a dologra kerget . . .
Egykor a hírvágyat hátamra ültettem,
S most le nem hányhatom a már megúnt nyerget.
Nem a hír, nem a hír többé, mi ösztönöz,
Hogy munkába öljek napot és éjszakát:
Mint napszámos nyulok iróeszközömhöz,
A ki a sátánnak elalkudta magát.

Tudom, a feledés, mint az éhes kánya
A megölt madárral, elröpül nevemmel,
Tudom, hogy siket a magyarok hazája;
S még is énekelek, mert énekelnem kell.
El fogják feledni nevem, s bár felednék
Hamar! úgy szeretném túlélni híremet;
Akkor aztán ismét a magamé lennék,
Rózsáim volnának a borostyán helyett.

Azt kivánnám, hogy itt éljek én s hitvesem
Veletek, barátom, nem-zavart magányban,
Míg nem emlékezném már saját magam sem
Arra, hogy divatban voltam hajdanában.
Akkor a dicsőség hozzád el-eljövén,
Egyszer itt találna, s tán reám ismervén,
Mint régi barátját üdvözölne; de én
Felelnék: nem tudom, kihez van szerencsém?

Eh, balgatag beszéd! Alig ejtettem ki,
Nevetek, magamat kinevetem érte;
Az isten a magányt nem nekem teremti,
Oda való vagyok én a csatatérre.
Dobják le testemmel együtt majd nevemet
A sírba, de addig ne bántsa senki sem!
Vég lehelletemig nem hagyom a helyet,
Ott essem el bármily sárosan, véresen!

(Szalonta.)

Bíró, bíró, hivatalod . . .

Bíró, bíró, hivatalod
Nem játék, nem tréfadolog;
Jól meggondold, jól meggondold,
Ha a »halál« szót kimondod.

Hallga, hallga, nyílik szája,
Szól, kimondja: »halál rája!«
Elindúlnak az ifjúér',
Pallost köszörül a hóhér.

Nap az égre emelkedik,
Ifju feje földre esik,
Nyaka vére fölfelé fut. . .
Milyen szép piros szökőkut!

Holdvilágos sárga éjfél,
Sírjából az ifju fölkél,
Halomtalan sírgrödréből,
Az akasztófa tövéből.

Fejét veszi jobb kezébe,
Kapaszkodván üstökébe,
Úgy ballag a városba bé,
Birájának háza felé.

»Ártatlanúl ölettél meg!«
A biró ily szókra ébred,
És fölpattan az ajtaja,
Véres fej röpűl be rajta.

És ezután minden éjjel
A birót e hang költé fel,
Jött az ifju éjfelenként,
És bedobta véres fejét.

(Pest.)

Oh ne bántsd a költőt . . .

(Moore után angolból.)

Oh ne bántsd a költőt, ha magányba fut, hol
Fekszik a gyönyör, a hírrel nem törődve:
Nagyra született ő, s lelke lángolási
Szentebbek volnának boldogabb időkbe',
A húr, mely most lantján tágan lankad, tudna
Harczi dárda ellen íjt feszíteni,
És ajkán, a mely most vágyakat lehel csak,
Honfiszívek árja ömledezne ki.

De jaj hazájának! Elmult büszkesége,
S mely volt hajthatatlan, megtört szelleme;
Romján csak titokban sóhajt népe, mert őt
Árulás szeretni s halál védnie.
Csak az árulónak van becse, csak annak,
A ki szégyenlője ősei nevének;
Az a fáklya vezet méltósághoz, a mely
A hazát hamvasztó máglyán gyujtaték meg.

Hát ne bántsd a költőt, ha, mit nem gyógyíthat,
Kéjek közt akarja elfelejteni;
Oh csak egy reményt adj, csak egy fény ragyogjon
Honja éjén, s meglásd mint fog érzeni!
És azonnal szíve minden szenvedélyt, mit
Táplált, s mindent, a mi kedves, messze hajt,
S a babér, mely fejét hasztalan övedzi,
Mint Harmodiusnak, kardját födi majd.

De bár dicsőséged eltünt s a remény is,
Neved, drága Erin, élni fog dalába',
Még az órában is, melyben legvidámabb,
Emlékezni fog rád s sorsod viszályára.
Panaszod meghallj' az idegen, rónáin,
Tengeren túl küldi a lant sóhajod;
Maga zsarnokod is, mig lánczod szorítja,
Rabja dalán megáll majd és sírni fog.

(Pest.)

Rózsabokor a domb oldalon . . .

Rózsabokor a domboldalon,
Borúlj a vállamra, angyalom,
Súgjad a fülembe, hogy szeretsz,
Hejh, milyen jól esik nekem ez!

Lenn a Dunában a nap képe,
Reszket a folyó örömébe',
Ringatja a napot csendesen,
Épen mint én téged, kedvesem.

Mit nem fognak rám a gonoszok,
Hogy én istentagadó vagyok!
Pedig mostan is imádkozom:
Szíved dobogását hallgatom.

(Pest.)

El innét, el e városból . . .

El innét, el e városból!
Fogjatok be hamarjába,
Hadd rohanjak, hadd röpüljek
Más vidékre, más országba!

Nevezetes ez a város,
Tekintetem szerteszéjjel,
Mint az üstökös, kalandoz
S nem telik be nézésével.

Mint kivánkozám e helyre,
Lelkemet mint vonta a vágy!
S ugyanez az érzelem most,
Von tovább, maradni nem hágy.

Össze-vissza takabarkán
Állnak új és régi házak,
Mintha képviselve volna
Itten minden eltünt század.

S történetkönyv ez a város,
A történetek nagy könyve,
Minden utcza és minden kő
Nagy dolgokról beszél benne.

S a magyar szó árad itten
Mindenütt, a merre járok,
Édes hangok, kedves hangok,
Illatoznak mint virágok.

S mégis mindezek daczára
El innét, sőt ép azért el,
Hogy a megszokás utól ne
Érjen prózai kezével.

S szemeimrül azt a fényes
Rózsafátyolt le ne tépje,
Melyen át e várost nézem,
Elmerülve tündérkéjbe.

Igy maradj meg, szép Kolozsvár,
Igy maradj te emlékemben,
Ily kedvesen, ily dicsően...
El tehát, el gyorsan innen.

(Kolozsvár.)

Nézek, nézek kifelé . . .

Nézek, nézek kifelé az
Ablakon,
Ott merengnek szemeim a
Silbakon:
Jár a faköpönyeg mellett
Föl s alá,
Méltósággal, mint valami
Kis király.

Sétifikáltam igy én is
Valaha,
Mert hogy voltam, voltam én is
Katona,
Fekete-sárgára festett
Fák előtt
Villogtattam a hatalmas
Gyíklesőt.

Izzadtam a dicső borju-
Bőr alatt,
Bájos bakancs ékesité
Lábamat,
Szájam szörnyű halberdókat
Kiabált,
És söpörtem a kaszárnya
Udvarát.

Hősi pálya, hősi pálya,
Gyöngy élet!
Szégyen rám, hogy számot veték
Te véled,
Hogy letettem cserkoszorúd
Fejemről,
Elhajíték puskát, seprőt
Kezemből.

Hejh de meg is vert az isten
Engemet,
Hogy elhagytam a vitézi
Életet:
Poéta lett belőlem, csak
Poéta . . .
Ott talán már káplár volnék
Azóta!

(Nagy-Vár ad.)

Dicsérsz, kedves . . .

Dicsérsz, kedves, hogy olyan jó vagyok,
És meglehet, hogy az vagyok valóban;
De ne köszönd ezt énnekem; szived
Annak forrása, bennem a mi jó van.

Avagy talán a földnek érdeme,
Hogy úgy terem gyümölcsöt és virágot?
Teremne-e csak egy fűszálat is,
Ha nem sütnének rá a napsugárok?

(Nagy-Várad.)

Pató Pál úr.

Mint elátkozott királyfi
Túl az óperenczián,
Él magában falujában
Pató Pál úr mogorván.
Be más lenne itt az élet,
Ha egy ifjú feleség . . .
Közbe vágott Pató Pál úr:
»Ejh, ráérünk arra még!«

Roskadófélben van a ház,
Hámlik le a vakolat,
S a szél egy darab födéllel
Már tudj' isten, hol szalad;
Javítsuk ki, mert maholnap
Pallásról néz be az ég . . .
Közbe vágott Pató Pál úr:
»Ejh, ráérünk arra még!«

Puszta a kert, e helyett a
Szántó föld szépen virit,
Termi bőven a pipacsnak
Mindenféle nemeit.
Mit henyél az a sok béres?
Mit henyélnek az ekék? . . .
Közbe vágott Pató Pál úr:
»Ejh, ráérünk arra még!«

Hát a mente, hát a nadrág,
Úgy megritkult, olyan ó,
Hogy szunyoghálónak is már
Csak szükségből volna jó:
Híni kell csak a szabót, a
Posztó meg van véve rég . . .
Közbe vágott Pató Pál úr:
»Ejh, ráérünk arra még!«

Életét így tengi által;
Bár apái nékie
Mindent oly bőven hagyának
Soha sincsen semmije.
De ez nem az ő hibája;
Ő magyarnak születék,
S hazájában ősi jelszó:
»Ejh, ráérünk arra még!«

(Pest.)

Szép napkeletnek . . .

Szép napkeletnek
Viránya lelkem,
Örök tavasznap mosolyog le rá;
Mit csak a földre
Ejtett a isten;
Megterem rajta minden szép virág.

Csak egy hiányzott,
A hit virága,
A síron túli életnek hite,
S ez is kikelt már,
Ez is virít már,
És ezt szerelmed ülteté ide.

Miről a büszke,
Az elbizott ész
Egy hangot sem bírt mondani nekem:
Megmagyarázta,
S mi könnyedén, azt
Édes szerelmed! kedves hitvesem!

Nem sötét a sír:
Szemünk vakúl el,
Ha rá tekintünk, fényességitől,
Mely oly szokatlan
Varázs-özönnel
A más világból arczainkra döl.

Nem az enyészet
Rideg tanyája
A koporsó; de vidám sajka ez,
A mely velünk e
Szép életből egy
Még szebb élet partjára átevez.

Csak azt az egyet
Szeretném tudni,
Hol, merre terjed ez a más világ?
És mily alakban
Jutunk majd innen
Ez ismeretlen más világba át?

Mint ágrul ágra
A csalogánypár,
Csillagrul csillagra szállunk, te s én?
Vagy mint két hattyu
Ringunk szelíden
Az örökkévalóság tengerén?

(Pest.)

Okatootáia.

Van egy ország, úgy híják, hogy
Okatootáia;
Második szomszédja Chína,
Az első Ausztrália.

Áldd a sorsot, áldd az istent,
Okatootáia,
Hogy Chínán is túl vagy még, hogy
Szomszédod Ausztrália.

És ez, hogy Ausztráliának
Tőszomszédja, vajmi jó!
Nem lopózhatik be hozzá
A civilisatió.

Boldog ország, mert bár érzi
A szükség sok nemeit,
Legalább egy, és a fő, a
Lelki szükség nincsen itt.

Oh a tántoríthatatlan,
A dicső Ausztrália!
Ő magát e gonosztól nem
Hagyja elcsábítnia.

Szerény állat itt a lélek,
Nem kér szénát, abrakot;
Mint szamár a gazt zabálja,
A kalendáriomot.

Ő, noha már Chína is kezd
Mendegélni csendesen,
Ő még most is, mint a szikla,
Áll erősen egy helyen.

A minek következtében
Nem nagy számmal lelhetők
A költők, művészek és más
Kapa-kaszakerülők.

Az pedig, ki bolond fővel
Erre szánja el magát.
Csináltasson egy szép szekrényt
S zárja bele — a fogát.

Minthogy ezen mesterségnél
Fölösleges itt a fog;
Harapnia nem leszen mit,
Legfölebb csak nyelni fog.

Megvan itten az a szép is,
Hogy különvált s nem vegyes
A bagarja s a kutyabőr,
A paraszt és a nemes.

Kutyabőr! ez itt a fő-fő,
Becsben párja nincs neki,
És ezért sok úri ember
Saját testén viseli.

De habár rangjával kissé
Nagyra van az úri rend,
Nem mondhatni, hogy nem gondol
A köznéppel oda lent.

(Pest.)

»Nyisd ki markod, mind a kettőt,«
A paraszthoz így szól,
»Nyisd ki markod, jó barátom,
Nesze semmi, fogd meg jól.«

Azzal vagdalkoznak némely
Nem t'om, milyen emberek,
Hogy ez országban nyilvános
Épületek nincsenek.

Mit? nyilvános épület nincs?
Hát az akasztó fa mi?
S ezt bizony majd minden falu
Határában láthatni.

Oh e nemzet büszke nemzet,
Épen erre tart sokat,
S ebben talán fölül is múl
Mindenden más országokat.

Virágozzál, dicső ország,
Nagyra termett natió,
S még soká ne háborgasson
A civilisatió!

Egy apához.

Mindent tevél, a mit szabad
És a mit nem szabad,
Hogy visszatartsad ellened
Szegült leányodat:
Bekeríték őt apai
Tekintélyednek falai.

S úgy volt ármányaid között
Mint hálóban a hal,
És fenyegetted haragod
Gyilkos villámival;
És még is elment gyermeked
Az ifiúval, kit szeret.

Mi volt forrása tetteid
Sötét folyóinak?
Tán a szülői aggalom
A jövendő miatt?
Ez volt a szép palást, a mely
Rút önzésed takarta el.

Árúnak tartád gyermeked,
S rá alkuvál is már.
Szeretném tudni, mennyiért
Kérték, mi volt az ár?
Vásárra vitted: tehetéd,
Mert hisz' te adtad életét.

Te legalább ezt gondolod.
Hah, milyen lázító
Mily iszonyú tett volna ez,
Ha nem voln' olyan ó,
Ha minden isten adta nap
Meg nem történnék újolag.

Van embervásár, szinte van
Ott túl a tengeren;
De az adó-vevő fehér,
S az áru szerecsen;
Míg itt mi nálunk az apák
Magzatjaikat árulják.

Igy cselekvél te is. Vagy mondd
Hazugnak szavamat,
Tégy tanuságot róla, hogy
Szeretted lyányodat,
Beszélj! Egy hangod sem lehet,
Mely megczáfolna engemet.

(Pest.)

Midőn ármányod szétszakadt,
S leomlott minden gát,
S az ifju végre elvivé
Magával a leányt,
Annyit sem mondál nékiek:
Vajon lesz-e mit ennetek?

Levontad rólok kezedet,
Ugy távozának el,
Bár meggyőződésed vala,
Hogy első, a kivel
Találkoznak, a nyomor lesz
S majd el sem hagyja őket ez.

De szép hited, tisztelt apa,
Tudd meg, nem teljesült,
S ha tán a szükség egykoron
Reájok nehezül,
Te lészsz utósó, a kinek
Segélyeért könyörgenek.

S ők boldogok — érdemlik is
Sok szenvedésökért! —
Oly véghetetlen boldogok,
Hogy hozzájok se fér
A gyűlölség és a harag,
Hogy néked megbocsátanak;

S kivánják: légy boldog te is!
De bár kivánjanak
Neked minden jót, hasztalan;
Mert ki elhagyja csak
Egy pillanatra gyermekét,
Örökre elhagyj' azt az ég.

Állj meg, feleségem . . .

Állj meg, feleségem,
Mondok valamit,
Játszszuk el a multnak
Jelenéseit,
Mert illik dologhoz
Fogni végre már,
Isten drága napját
Egyre lopni kár.

Eddig csak henyéltünk;
Ennek vége lesz,
Mert ez a léleknek
Fásulást szerez.
Munka, tett az élet,
Tegyünk valamit,
Játszszuk el a multnak
Jelenéseit.

Képzeld, hogy leány vagy,
Az a lyányka még,
Kivel ott a csendes
Kertben mulaték.
Itt a kályha lesz a
Nagy fa, mely alatt
Elmondám szerelmi
Vallomásomat.

Támaszkodjál hozzá,
S addsza kezedet,
És figyelj, elmondom
Szép beszédemet:
»Nagysám, én nagysádat
Sze . . . sze . . . szeretem!
Nagysádé szerelmem,
Lelkem, életem!

(Pest.)

Oh, feleljen nagysám,
Hogy viszont szeret!«
»Szeretlek, Sándorkám,
Bírod szivemet . . .«
Persze, hát hogy is ne,
Mondtad is te ezt!
Mily anachronimus!
Mondd, hogy nem szeretsz.

Mint akkor mondád. »Én
Nem szeretem önt.«
Nem szeretsz, galambom?
Szépen köszönöm.
Pár hónapja csak, hogy
Feleségem lett,
S ím nyiltan bevallja
Már, hogy nem szeret.

Hah! vagy úgy... Ni most meg
Én feledtem el,
Hogy csak játszunk, hogy a
Multat játszuk el.
Mennyi galibával
Jár ez a dolog!
Hagyjuk abba, jobb lesz,
Már fáradt vagyok.

Elfáradtam. Most már
Csak pihenhetek.
Ülj le itten, majd én
Melléd heverek,
S rád hajlok fejemmel,
Igy kis angyalom . . .
Munka után milyen
Jó a nyugalom!

Őszi éj.

átod, látod . . . Vagy hiszen mit látnál?
Késő éj van, s ez még nem elég:
Éj a földön és felhők az égen;
Kétszeres gyászt vett föl a vidék.

És a szél, ez a hazátlan szellem,
Kit be nem fogad se ég, se föld,
Ég és föld közt elkárhozva bujdos . . .
Hallod, hallod, hogy' nyög, hogy' süvölt.

Könnyü nékünk, feleségem, könnyü,
Pamlagon te és karszékben én,
Ide benn a kényelmes szobában
A meleg kemencze közelén.

Oh, de vannak, kik most kinn bolyongnak
A viharban szabad ég alatt,
Fürteiket megczibálja a szél,
A midőn mellettök elszalad.

Ablakokból itt-ott oly hivólag
Kandikál ki egy-egy mécsvilág;
De ők tovább mennek: csavargónak
Ki nyitná ki háza ajtaját?

Hejh pedig ki tudja, hogy mi volt az
Ilyen, vagy mi lesz belőle még?
Hogy tovább ne menjünk: egykor én is,
Én is ily földönfutó valék.

Míg kifáradt, gyöngült lábbaimmal
Gázolám az országúti sárt,
Lelkem addig csüggedetlen szárnyán
Magasan fönn az egekben járt.

(Pest.)

Igy ballagtam, ábrándozva: egykor
A hazának mily kincset hagyok;
S a ki láta, mit gondolt felőlem?
Azt hivé tán, hogy tolvaj vagyok.

Feleségem nevenapján.

Kis Juliskám, feleségem
Nevenapja vagyon most!
Adjatok rám ócska mentét,
Rókaprémest, zsinorost.

Jót kivánok én is néked,
Ez természetes dolog,
Csakhogy a jó annyiféle,
Hogy alig választhatok.

És le most a bugyogóval,
Magyar nadrágot nekem!
És el bajuszpödrőért a
Patikába hirtelen!

Hogy lehetne valamennyit
Egy szóban kimondani?
Ne legyenek életednek
Bánatai, bajai?

Mielőtt elébe lépek,
Igy csipem ki magamat,
Legyen újra föltámasztva
A hajdankori divat,

Eh, ez nem is jó kivánság!
Bánat és baj kellenek:
A hol árnyék nincsen, ott a
Fényt sem igen látni meg.

Az a régi idő, melyben
Még roszúl öltöztenek,
De a mellett jót kivántak
Egymásnak az emberek.

Ifjuság! ez a minden jó,
Éld le ifjuságodat. . .
Ez rövid; s aztán meghalni?
Nem nagyon víg gondolat.

Érd el (persze én velem) az
Ősz hajak késő korát,
Hanem ez ne légyen más, mint
Álarczban az ifjuság.

(Pest.)

Az éj.

Feküdjetek
Már le,
Emberek!
Vagy ha jártok
Halkan
Lépjetek.

Kedvese volt,
És az
Meghala;
Azért gyászol
Szegény
Éjszaka.

Im, sírjából
A hold
Feljöve:
Holt kedvese
Halvány
Szelleme.

Nem is volna
Ezt jó
Tudnotok,
Mert e beszéd
Örök
Nagy titok.

Lábujjhegyen,
Lassan
Járjatok,
S durva zajt ne
Üssön
Ajkatok.

Csendesen a
Földre
Leborúl,
Hull a fűre
Könnye
Szomorún.

Találkoznak
Édes
Keservvel,
Ölelkeznek
Kínos
Gyönyörrel.

Csak az őrült
Hallja,
A midőn
Rá a lázas,
Rémes
Óra jön;

Tisztelni kell
A gyászt,
Mert az szent...
Éj, a gyászos
Ifju
Megjelent.

Most egyszerre
— Vajon
Mi dolog? —
Búsan bár, de
Még is
Mosolyog.

És beszélnek...
De ki
Tudja, mit?
A mit senki
Nem sejt,
Nem gyanit.

S a haldokló,
Ha már
Csak egy-két
Pókhálószál
Tartja
Életét;

Még egy hallja,
Még egy
Harmadik:
A költő, ha
Ébren
Álmodik,

A merengő
Költő
Érti még
Ama szellem-
Hangok
Rejtelmét.

De nem szólhat
Róla,
Ne kérdezd:
Elfelejti,
Mire
Fölébred.

(Pest.)

Honvágy.

(Béranger után franczióból.)

Mondátok: »Jer Párizsba, ifju pásztor,
Használni magas tehetségedet.
Pénzünk, gondunk, a tanulás, a szinház
Feledtetik majd a mezőt veled.«
Én eljövék, de milyen arczom! a sok
Tűznél tavaszomat leégetém.
Adjátok vissza, vissza falumat,
És a hegyet, hol születém!

Bús és hideg láz fut rajtam keresztül,
Beteljesítvén kivánságtokat.
E szép bálokban, a hol királynék a
Hölgyek, haldoklom a honvágy miatt.
Nyelvem hijába csínosítom, és a
Művészet fénye hasztalan vakit.
Adjátok vissza, vissza falumat
És vídám vasárnapjait!

Estéinket s a vén meséket s durva
Danáinkat méltán lenézitek;
Büvészeinken túltesz operátok,
Mely a tündérhont közelíti meg;
A szentek szentének hódolva, a menny
Hangversenytekből vészi hangjait.
Adjátok vissza, vissza falumat
És esténkénti dalait!

Sötét kunyhóink s dűlő templomunkat
Magam is kezdtem én csekélyleni.
Itt megragadnak a sok emlékszobrok,
Kivált a Louvre s díszes kertjei.
Pompás kastélyok, mint légtünemények,
Miket beszínez a napalkonyat.
Adjátok vissza, vissza falumat,
S harangját s a kis házakat!

Térítsétek meg a bálványimádót;
Haldokló félben istenéhez tér.
Kutyám ott lenn vár engem a tüzhelynél,
S anyám; bucsúnkra emlékezve, sír.
Százszor látám a hófuvást, vihart, s a
Vadállatok nyájunkra törtenek.
Adjátok vissza, vissza falumat,
S botom s a barna kenyeret!

Mit hallok, ég, mily nyugtalanná lettem!
Mondák: »menj, indulj holnap, ha virad;
Szülőföld letörli könnyedet, s majd
Éledni fogsz hazád ege alatt.«
Isten veled, szép ragyogó hely, Párizs,
Hol elbájolva áll a jövevény!
Ah ujra látom, látom falumat,
És a hegyet, hol születém!

(Pest.)

Csendes tenger rónaságán . . .

Csendes tenger rónaságán
Szeliden reng csónakom,
Mint tavaszszal esti szellő
Kebelén a rózsafa.
Nem vagyok rá érdemetlen,
Jó lélekkel mondhatom.
A folyó, melyen jövék
Ide, a hol most vagyok,
Hosszu és vészes folyó volt:
Villám futkosott fölöttem,

Jobbra-balra éles sziklák
Fenyegettek, és alattam
Örvényeknek torka nyilt. . .
Evezőm minden csapása,
Szívem minden dobbanása
Az utósó lehetett vón'.
Én eveztem, csak eveztem,
S a mi legfő: akkor is még,
A midőn vezértüzem,
A remény is kialudt,
Még akkor sem csüggedék.
Csüggedetlené a díj!
Díjam oly szép, olyan édes:
Ringatózni véghetetlen,
Nyúgodalmas tengeren,
Boldogságos házas élet
Nyúgodalmas tengerén.
Félretettem evezőmet,
Mért is volna az kezemben?
Hisz' mindegy, akárhová visz
Vitorlámnak játszó társa,
A kis gyermek-fuvalom:
Mindegy az, mert mindenütt az
Ég vesz engemet körűl, a
Fellegetlen, tiszta ég. . .
Úgy ereszkedik le ez
A sík tengernek szinére,
Engem úgy kerít be, mint egy
Kék virágokból füzött
Óriási koszorú.
Mendegélek, mendegélek,
Ringatózom, ringatózom,
Gondtalan nyujtózkodom;
Fejem édesen pihen
Hitvesemnek lágy ölében;
Szemeim szemébe néznek,
E szemekbe, mik sötétek,
S mégis ragyogóbbak, mint a
Mennyország arany lakói!
És kezemben a lant; rajta
Ábrándos dalt pengetek,
Nem szabályos, nem kigondolt
Mesterkélt dalt . . . ujjaimra
Bízom, hogy mit verjenek,
S futnak ezek a hurok közt
Föl s le öntudatlanúl,
Mintha kedvesem hajával
Játszanának. És a dal
Mégis szép, mert hallatára
A menyből leszállnak a
Csillagok, hogy közelebb
Légyenek, s a hold kilép
A tengerbül és figyelmez.
Igy lantolva, énekelve
Vándorlok kis sajkámon, mint
A delfínen Árion.
Néha száll csak árboczomra
Egy-egy síró vészmadár;
Egy-egy fájó aggalom
Jövendőd miatt, hazám;
De minél beljebb jutok
A tenger végetlenébe,
Annál ritkábban jön ilyen
Vészt jövendölő madár.

(Pest.)

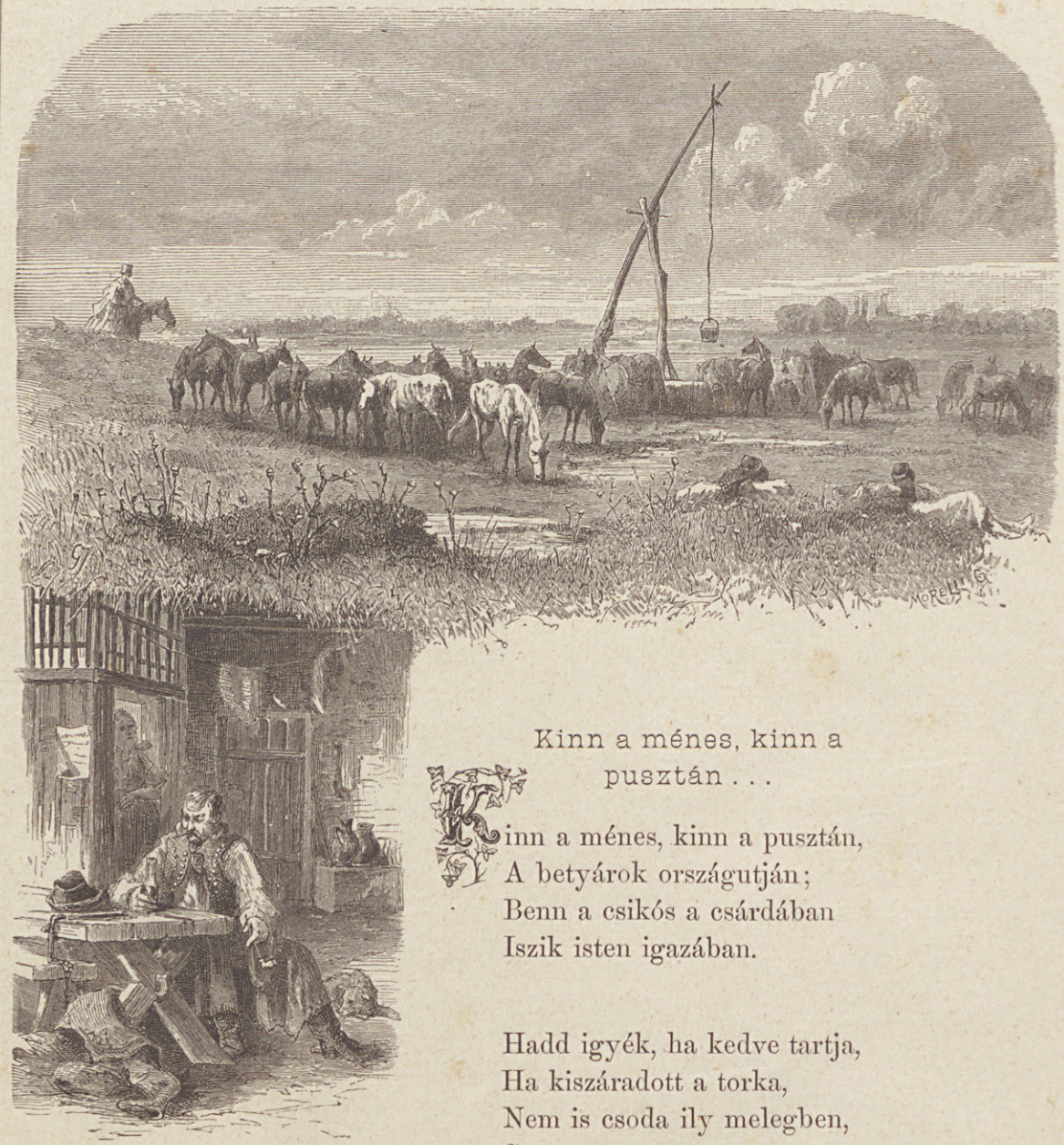

Kinn a ménes, kinn a pusztán . . .

Kinn a ménes, kinn a pusztán,
A betyárok országutján;
Benn a csikós a csárdában
Iszik isten igazában.

Hadd igyék, ha kedve tartja,
Ha kiszáradott a torka,
Nem is csoda ily melegben,
Süt a nap eszeveszetten.

De ha beballag kend, bátya,
Iszogatni a csárdába,
Legyen gondja a ménesre,
Bizza kelmed jó kezekre.

Ott kinn hagyott három bojtárt,
Egy sem ér egy hajító fát,
Mind a három azzal mulat,
Hogy alszik a kalap alatt.

Hevernek a földön hanyatt,
Orczájok a kalap alatt,
Egyebökkel nem gondolnak,
Ha megpörköli is a nap.

Hát amott Kecskemét felől,
A homoktorlatok megől
Ki lépeget szép lassacskán
Egy szép sötétpej paripán?

Szép tüzes ló, de még rajta
A legény tüzesebb fajta,
Bátorság van a szemében,
Karikás-ostor kezében.

(Pest.)

Csak jön, csak jön, halk lépést tart,
Egyszer a méneshez ugrat,
Kiszakít egy jó nagy falkát . . .
Kis-Kunság, most isten hozzád!

Fárad a nap, már alant jár,
Egyre nyargal még a betyár,
És előtte a paripák,
Csattog-pattog a karikás.

Jön a csikós a csárdából,
Gyógyulóban mámorából,
A bojtárok ébredeznek,
Nagy híja van a ménesnek.

El az egész kerületbe
Ló-keresni, szedtevette! . . .
De hiszen kereshetik mán
Kit Szabadkán, kit Kikindán.

Még alig volt reggel.

Még alig volt reggel, már megint este van;
Még alig volt tavasz, már megint itt a tél;
Még alig, Juliskám, hogy megismerkedtünk,
S már feleségem vagy, már rég azzá lettél.

Még alig hogy játszánk apáink térdén, s már
Maholnap ott alszunk nagyapáink mellett . . .
Csak annyi az élet, mint futó felhőnek
Árnya a folyón, mint tükrön a lehellet.

(Pest.)

Mosolyogj rám . . .

Mosolyogj rám, édes feleségem!
Nincs virág a földön és az égen
Csillag, a mely képviselhetné a
Kedvességben mosolygásodat.

Már ha rajta arczodon a felhő,
S fúvalom, mely elröpítse, nem jő:
Tedd szelíddé, aranyozd meg, kérlek,
Mosolyodnak hajnalával azt.

Puszta télben a kert puszta fája
Milyen vágygyal, mily ohajtva várjā
A tavaszt, mely néki majd virító
Lombot ád és zengő madarat!

A vándor, ki messze földön jára
S éjjel ér be falva határára,
Várja, várja, mikor csillog rá már
Házából a nyájas mécsvilág.

S a beteg, ki bús ágyán az éji
Sötétségét hosszan, hosszan nézi,
S egyedül: mint várja epedőn a
Támadó nap első sugarát!

S a halottak, koporsóba zárva,
Miként várnak a föltámadásra!
Oh de hát én, én még mind ezeknél
Jobban várom mosolygásodat.

Mosolyogj hát, én kérlek, hű férjed,
A kinek ha szíve könyvét érted,
Tudhatod, hogy benne mindenik sor
Egy élet, mely érted halni kész.

Tudhatod, hogy arczod tükre lelkem,
És pedig nagyító tükre, melyben
Hosszu és mély tördöfés az, a mi
Kis redő csak homlokod fölött.

Mosolyogj hát, üdvem alkotója!
Ajkad, kezed, térded csókolója,
Álmaid híven virasztó őre,
Életednek árnya, férjed kér.

(Pest.)

A haraghoz.

Kiapadsz-e, harag
Te zuhatagos
Vad bérczi patak,
Mely zúgva rohantál
A mélybe s vetettél
Szilaj habokat . . .
Kiapadsz-e, harag,
Szivembül örökre?
Hát csendes házi madár
Lesz az erdei sasból?

Mely körmeit egykor
A bősz zivatar
Hátába ütötte,
És rajta lovagla
Kevély diadallal.
Hát vállat rántó
És fejbillentő
És hálósapkás
Jó békés polgár
Lesz a tüzes ifju?
Ki néha magával
Nem bírt! kinek ez
Volt a neve egykor
Mindenkinek ajkán:
Haragos Petőfi!
Mily aggalom ez, mily
Hijába való!
Nem hagyhat el engem
Nemes indulatom,
Az ifju-harag!
Nem apadt ki szivembül

(Pest.)

E zuhatagos
Vad bérczi patak,
S nem fog kiapadni.
Csak csendesedett
Most némileg árja,
Mert róna mezőkön
Megy útja keresztül,
Mezőiden, hegy s völgy
Nélküli jelen!
De ott a jövendő
Sziklás vadona,
Mélységeivel . . .
Ha majd oda ér
Haragom pataka!
Megnőve folyammá
Úgy fog lezuhanni
Elleneidre, hazám,
Mint a feneketlen
Örvénybe a féktelen
Niagara!

Vasuton.

Tenger-kéj veszen körűl,
Közepében lelkem fürdik . . .
A madár röpűlt csak eddig,
Most az ember is röpűl!

Hegy, fa, ház, ember, patak
És ki tudja, még mi minden,
Tünedez föl szemeimben
S oszlik el mint ködalak.

Nyílsebes gondolatunk,
Későn indulánk útánad,
De sarkantyúzd paripádat,
Mert elérünk, elhagyunk!

A nap is velünk szalad,
Mint egy őrült, a ki véli,
Hogy őt, össze-visszatépni,
Űzi egy ördögcsapat.

Futott, futott, s hasztalan!
Elmaradt . . . fáradva dől le
A nyugati hegytetőre,
Arczán szégyen lángja van.

S még mi egyre repűlünk,
Egy sziporkát sem fáradva;
Ez a gép tán egyenest a
Más világba megy velünk!

Száz vasútat, ezeret!
Csináljátok, csináljátok!
Hadd fussák be a világot,
Mint a testet az erek.

Ezek a föld erei,
Bennök árad a müveltség,
Ezek által ömlenek szét
Az életnek nedvei.

Miért nem csináltatok
Eddig is már? . . . vas hiányzott.
Törjetek szét minden lánczot,
Majd lesz elég vasatok!

(Pest.)

A magyar politikusokhoz.

Lenézik a szegény költőket
Ez elbizott kevély urak,
Kik a megyék s ország gyűlésén
Fényes szerepet játszanak.
Pusztulj az útból, jó fiú, ki
Kopottan ballagsz ott gyalog,
Mert eltiportat ezen úr, ki
Hintón melletted elrobog.

Azért vannak tán olyan nagyra,
Hogy őket paripák viszik,
S mig a költő tengődik éhen,
Az ő szolgájok is hizik?
Vagy, a mi még szebb, azt gondolják
Talán, hogy fontosabbak ők
Az emberiség mérlegén, mint
E haszontalan verselők?

Ti, kik ugy fölfuvalkodátok,
Tudjátok-e, mik vagytok ti?
Az apró napi események
Mulandó pásztortüzei.
Éjenkint lát a vándor, a mint
Föl-föllobogtok magasan,
S reggel felé a nagy tüzeknek
Már csak hideg, holt hamva van.

Hozzátok képest, mikor égtek,
A költők kicsiny csillagok,
E messze csillámló szikráknál
Százszor nagyobbak lángitok;
De hamvatokat is midőn már
A szellők régen elvivék,
A távolságban a kis csillag
Még akkoron is egyre ég.

Tanuljátok meg, mi a költő
És bánjatok szépen vele,
Tanuljátok meg, hogy a költő
Az istenség szent levele,
Melyet leküld magas kegyében
Hozzátok, gyarló emberek,
A melybe örök igazságit
Saját kezével írta meg.

S habár más nemzet föl se venné
A költőket, ti magyarok,
Költőitek előtt, ti nektek
Illő, hogy fejet hajtsatok.
Oh, a magyar költőknek vajmi
Nagy honfi-érdemök vagyon. . .
Szégyen, ha elfelejtettétek!
Még nincsen túl fél századon.

(Pest.)

Nyelvünk, egyetlen kincsünk, melyet
Apáink örökségiből
El nem rabolt még az enyészet,
Az ellenünk esküdt idő,
Nyelvünk is veszendőben volt már,
Hozzája közel volt a vég,
Az országútra kitaszítva
Halálos bajban feküvék.

Kevély urak, e szent betegnek
Milyen segélyt nyujtottatok?
Ha hozzá léptetek, azért volt,
Hogy rajta egyet rugjatok!
Költők valának ápolói,
E rongyos, éhes emberek,
Ők ápolák s menték meg: és ti
Őket mégis lenézitek!

Szilveszter éje 1847-ben.

I.

Nej, vannak ma számadások!
Házi asszony, házi gazda,
Mit bevett és kiadott az
Év folytában, összeadja.

Vizsgálják a pénzes erszényt,
Mennyi volt benn s mennyi van még,
S törlik le a verítéket,
Melylyel azt a pénzt szerezték.

Feleségem, lásd, milyen jó,
Hogy mi nékünk nincsen pénzünk:
Nem piszkoljuk be kezünket
S nem csorog a verítékünk.

Amazoknak a ládáik,
Minekünk szíveink telvék . . .
Az milyen szegény gazdagság!
Ez milyen gazdag szegénység!

II.

Még csak egymagam valék
Tavaly ilyen tájban,
Az idén már kettecskén
Vagyunk a szobában.

Furcsa lesz, ha már ez egy
Darabig majd így mén;
Esztendőre hármacskán,
Azután négyecskén.

III.

De félre, félre a tréfával,
Hisz' beteg mellett állunk;
Beteg, haldoklik az esztendő,
Ez a mi drága kedves jó barátunk...
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Az a kevés bú, mit koronként
Szivünkre rá cseppente,
Nem keseríté boldogságunk,
Sőt azt még sokkal édesebbé tette...
Fonjunk áldásból líliomfűzért,
Megkoszorúzni hajdokló fejét.

O adta össze kezeinket,
Válhatlanúl, örökre,
Ő szállitá föl lelkeinket
Nem ismert és nem sejtett örömekre...
Fonjunk áldásból líliomfűzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Haldoklik ő, már csak nehány halk
Szívdobbanás van hátra,
S az örök éj borúl e szemre,
Mely boldogságunk hajnalfényét látta...
Fonjunk áldásból líliomfűzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

IV.

Az esztendőnek a halála
Oly ünnepélyes egy halál!
Ilyenkor minden jobb halandó
Elzárkozik, magába száll.

Csak a zsarnok s a szolgalélek,
E kettő az én ellenem,
S én zsarnokoknak s rabszolgáknak
Bocsássak meg? . . . nem, soha sem.

S nem hogy barátnak, hanem még az
Ellenségnek is megbocsát;
És ez valóban nagyszerű, szép:
De én is így tegyek-e hát?

Az isten itélőszékénél,
Még ott sem mondok egyebet:
»Hogysem ezeknek megbocsássak,
Inkább elkárhozott legyek!«

(Pest.)

Czakó temetésén.

(† öngyilkosság által deczember 14. 1847.)

Könnyez a részvét . . . oh még a
Gyűlölség is, ha itt vóna,
Ejtene egy drága-gyöngyöt,
Egy könyűt a koporsóra.

Magasan röpülő szellem
Sűlyed a mély semmiségbe;
Tavasz dől, az ifjúságnak
Tavasza a sír telébe.

Keresett-e rokon lelket,
S nem talált egy jó barátot?
Vagy ki oda lépe hozzá,
Eltaszitá őt magától?

(Pest.)

Nagy a világ, nagy a világ,
Benne miljom embertárs van,
S ő e nagy világban, ő e
Milliók közt állt magában.

Végre lelt egy jó barátot,
Jó barátja a fegyver lett,
Mely szivéről lesegité
Az életet, e nagy terhet.

Könnyez a részvét . . . oh még a
Gyűlölség is, ha itt vóna,
Ejtene egy drága-gyöngyöt,
Egy könyűt e koporsóra.

1848.

A téli esték.

ova lett a tarka szivárvány az égről?
Hova lett a tarka virág a mezőkről?
Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
Oda van mind! csak az emlékezet által
Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldus, valóban,
Vállain fehér, de foltos takaró van,
Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
Ugy áll a hidegben s didereg, az inség
Vastagon van bágyadt alakjára festve.
Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Áldja istenét, kit istene megáldott,
Adván néki meleg hajlékot s családot.
Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
S meleg szobában a barátságos család!
Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
Ha van honnan rakni a kandallóra fát,
S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
Röpül tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkivált az esték ilyenkor mi szépek!
El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
A családfő ott fenn ül a nagy asztalnál
Bizalmas beszédben szomszéddal s komával,
Szájokban a pipa, ellőttök palaczk áll
Megtelve a pincze legrégibb borával;
A palaczk fenekét nem lelik, akárhogy
Iparkodnak . . . ujra megtelik, ha már fogy.

Kinálgatja őket a jó háziasszony.
Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulaszszon!
Hej, mert ő nagyon jól tudja, mit mikép kell,
A kötelességét ő jól megtanulta,
Nem bánik könnyen a ház becsületével,
Nem is foghatják rá, hogy fösvény vagy lusta.
Ott sürög, ott forog, s mondja minduntalan:
»Tessék, szomszéd uram, tessék, komám uram!«

Azok megköszönik, s egyet hörpentenek,
S ha kiég pipájok, ujra rátöltenek,
És mint a pipafüst csavarog a légben,
Akkép csavarognak szanaszét elméik,
És a mi már régen elmult, nagyon régen,
Összeszedegetik, sorra elregélik.
A kitől nincs messze az élet határa,
Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifju s egy lyányka,
Fiatal pár, nem is a múlt időt hányja.
Mit is törődnének a multtal? Az élet
Előttök vagyon még; nem hátok megett;
Lelkök a jövendő látkörébe tévedt,
Merengve nézik a rózsafelhős eget.
Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
Tudja a jó isten, még is jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemencze körül
Az apró-cseprőség zúgva, zsibongva ül,
Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
Kártyából tornyokat csinál . . . épít, rombol . . .
Űzi pillangóit a boldog jelennek,
Tegnapott felejtett, holnapra nem gondol.
Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen.

Holnap kenyérsütés napja lesz, szitál a
Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
Lovait itatj' a kocsis éjszakára.
Húzzák a czigányok valami víg toron,
Távolról hangzik a bőgő mormogása.
S e különféle zaj ott benn a szobába'
Összefoly egy csendes, lágy harmoniába.

Esik a hó, mégis fekete az utcza!
Nagy, vastag sötétség egészen behuzta.
Járó-kelő ember nem is igen akad,
Egy-egy látogató megy csak haza felé,
Lámpája megvillan az ablakok alatt,
S fényét a sötétség hirtelen elnyelé,
Eltűnik a lámpa, a benn levők pedig
Buzgón találgatják: vajon ki ment el itt?

(Pest.)

Feleségek felesége . . .

Feleségek felesége,
Lelkem adta kicsikéje!
Jer ide már az ölembe,
Mulassak veled kedvemre.

Szerettelek lyánykorodban,
Szeretlek most százszor jobban,
Nem százszor, de ezerszerte,
Ha meg nem haragszol érte.

Nem is tudja a nőtelen,
Mi az igazi szerelem.
Hogy' tudná az isten adta?
Még csak akkor tanulgatja.

Nőtelen ember szerelme
Csak virág a kalap mellett;
S most a szerelem énnékem
Lélekzetem, szívverésem.

De boldogok is vagyunk ám,
Ugy-e, lelkem kis Juliskám?
Meg se várjuk a halálunk,
Elevenen égbe szállunk!

(Pest.)

Mit csinálsz, mit varrogatsz ott?

Mit csinálsz mit varrogatsz ott?
A ruhámat foltozgatod?
Rongyosan is jó az nékem,
Varrj inkább egy zászlót, feleségem!

Sejtek, sejtek én valamit,
A jó isten tudja, hogy mit,
De elég, hogy szól sejtésem,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Nem maradhat így sokáig,
Mi hogyan lesz, majd elválik,
Elválik a csatatéren,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Drága áru a szabadság,
Nem ingyen, de pénzen adják,
Drága pénzen, piros véren,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Ha ilyen szép kéz varrja meg,
A győzelem belé szeret,
S mindig ott lesz közelében,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

(Pest.)

A rab oroszlán.

A végtelen birodalom helyett
Adának néki egy kis ketreczet!

Merően áll, miként a parimíd, a mely
Sokszor nézett reá komor köveivel.

Vasrostélyos kicsiny ketreczben áll
Az oroszlán, a sivatag-király.

Ott járnak kósza gondolatjai,
Magát szölőföldére képzeli,

Hagyjátok őt békében állani,
Szentségtelenség háborítani.

A melynek sivatagjait vele
Együtt zúgá be a szamum szele.

Ha elrablák a szabadságot tőle,
Hadd gondolkozzék legalább felőle;

Ez a szép föld, ez volt a szép idő!
De tömlöczének őre jő,

Ha el nem éri a fa sudarát,
Hadd lépjen árnyékára legalább.

S merengésének eltünik világa,
Mert vesszejével őt ez főbe vágta.

Ott áll merően, méltóságosan,
Még mostan is mily méltósága van!

Vesző s egy ily ficzkó parancsol néki,
Oh minden égnek minden istenségi!

Elvették szabadságát, mindenét,
De nem vehették hős tekintetét.

Ilyen mélyen hajolt magas feje,
Ilyen gyalázatot kell tűrnie!

S a bámuló, otromba néptömeg
Gyalázatán még egy nagyot röhög.
Hogy mersz pisszenni, léha söpredék?
Ha szét találja törni tömlöczét,

Ugy összetéphet, ugy széjjeltagolhat,
Hogy lelked sem marad meg a pokolnak!

(Pest.)

Egy könyvárus emlékkönyvébe.

Az életczél boldogság; de elébb
Fáradni kell, hogy ezt a czélt elérd,
Ugy ingyen ahhoz senki sem jut el,
Ahhoz nagyon sok mindenféle kell:
A becsülettől soha el ne térj
Sem indulatból, sem pedig dijért.
Szeresd hiven felebarátidat,
Ne vond föl közted s más közt a hidat,
A hon nevét, a drága szent hazát
Szivednek legtisztább helyére zárd,
S imádd az istent, s mindenek felett
Áruld erősen költeményimet.

(Pest.)

Szeretlek én, szeretlek téged . . .

Szeretlek én, szeretlek téged,
Kedves kis angyalom,
Csak az fáj, hogy szerelmemet be
Nem bizonyíthatom.

Igy egyszerűen a szavamra,
Ha tetszik, nem hiszed,
És én mikép oszlassam el, ha
Vannak, kétségidet?

Születtem volna gazdag úrnak,
Bizonyságtételért
Egy-egy gyémántkövet dobnék el
Minden kis szavadért.

Ha királynak születtem volna,
Letenném koronám
Egy kis virágkoszoruért, mit
Kezecskéd fűzne rám.

Volnék szivárvány: kérnélek, hogy
Szineimet elfogadd,
És festess bennök szalagot, mely
Övezze derekad.

Ha volnék a világlátó nap:
Ott hagynám az eget,
S a nagy világ helyet nem néznék
Mást mint szemeidet!

(Pest.)

Ádorján Boldizsárhoz.

Mélységes völgyben, olyan mélyben,
Hogy, a mik állnak közelében,
A mozdulatlan gránit bérczek,
Ezen vasnál vasabb falak,
Még ők is, a mint ott lenéznek,
Szédülni látszanak,
E mély völgynek legmélyebb fenekén,
Hová a napvilág fél feketén
Jut el csak a sok bujkálás miatt,
S hol a hold, ez a szép fonó leány
Olyan kisérteties szálakat
Ereszt éjenkint ezüst guzsalyán,
Mikéntha fonna szemfedőt magának,
A völgyben ott, egy nagy szomorfűzfának
Tövén, nyílt egy kicsiny virág.
Homály és lombok takarák,
Nem volt körűle semmi, semmi fény,
Csak egy fagyott nagy harmat reszketett
— Egy örökkévaló könny — levelén,
Mint a gyémánt a vérző seb felett.
Mert a virág piros volt . . . nem csoda,
Egy összetépett szívből támada.
Kevés vándor fordult meg itt e tájon,
Kevés szem akadott meg e virágon,
De a ki látta őt,
Hamarjában nem mehetett el,
Ott állt csodálkozó szemekkel
E bű-növény előtt,
És nézte, nézte, s érzett kínokat,
Miktől a lélek szerteszét szakad,

De míg igy ölte őt az, a mit láta,
Szivott bódítón édes illatot . . .
Barátom, ez a fájdalom virága,
Ez a virág lantod zenéje volt.
Miért tiprád el ezt a szép virágot?
Mért hallgatott el így kezedben a lant?
Nem fájt, nem fájt, midőn a földhöz vágtad
S mintegy zokogva húrja ketté pattant?
Nem kiáltott rád a lelk'ismeret,
Midőn rá tetted gyilkos kezedet?
Mert gyilkos vagy, megölted
Nem testedet,
De ennél sokkal többet,
Jobb részedet;
A lant a lelke a költőnek,
S te, hah, te lelkedet öléd meg! . . .
Egy költő-lelket semmisítni meg!
Nem ismeréd tán küldetésedet?
Szent és nagy ez valóban.
A mely föld pusztulóban,
Haldokló-félben van, a melynek már
Nem használ sem eső, sem napsugár:
Az a költő könnyhullatásitul
S mosolygásától ujra fölvirul.
Mivel felelsz majd, hogyha egykoron
Az, a ki küldött, számadásra von?
Ha mondja majd: »Nézz arra lefelé,
A merre tetted utadat,
Jól látszik, hosszu sivatag . . .
A rád bizott földet nem míveléd!«
Föl, föl, barátom! drága minden percz,
A föld futó csillagjai vagyunk,
Csak addig élünk, mig leszaladunk;
Maholnap a biró előtt lehetsz.
Föl, föl, barátom! illeszd össze lantod,
Leheld beléje búbánatodat,
Hisz' a költő, ha a legfájóbb hangot

Sohajtja, akkor a legboldogabb.
Dalold el mind, mivel szived teli,
S minden hang, a mely ajkadon kijő,
Lelked darabja légyen! Oly dicső
Kín és gyönyör között elvérzeni.

(Pest.)

A jó tanitó.

Van biz' ott a sok rosz között,
Van jó tanító is;
Volt nekem sok rosz tanítóm,
Volt nekem egy jó is.

Meg is maradt a fejemben
Úgy emlékszem rája,
Mintha vén kopasz fejével,
Most is itten járna.

Kopasz volt az istenadta,
Nem tehetek róla;
Vén legény volt, ifjusága
Régen elvirúla.

Elhervadtak virágai,
Egy maradt meg épen,
Egy nagy bazsarózsa nyílott
Az orra hegyében.

Talán minden reggel ujra
Kivirult az orra,
De nem csoda mert gondosan
Táplálgatta borral.

Már hijába, ha ez olyan
Különös plánta volt,
Hogy nem szivelt egyebet mint
Pinczei harmatot.

Ez alatt az orr alatt egy
Nagy bajúsz ácsorga,
Egyik rúdja égbe készült,
Másik le a porba.

A bajúsz alatt szája volt,
Szájában pipája,
Lapátnak is beillett vón'
Köpczös szopókája.

Zrínyijét még valamikor
Árpád idejében
Készitették, semmi szín sem
Volt már a szinében.

Gombok voltak akkorák rajt'
Mint egy-egy pogányfej,
Használták is tán a török
Hadban buzogány helytt.

Mindenféle zsinórral úgy
Ki volt kanyargatva,
Hogy a mennydörgős mennykő is
Eltévedett rajta.

A szabó jó szűkecskére
Szabta a nadrágot,
De azért egy kicsit mégis
Pötyögősen állott.

Hosszan bajlódtam tán vele,
De megérdemelte,
Mert szörnyen jó ember volt az
Isten teremtette.

Ha leczkémből fél betűt sem
Tudtam felmondáskor,
Azzal vigasztalt, hogy se baj,
Megtanulom máskor.

Olyan jó tanító volt ő,
A milyen csak kellett,
Esztendőt át asztal alatt
Hevertek a könyvek.

Ki is mutattam iránta
Jószivűségemet,
Vittem neki ajándékot,
Mikor csak lehetett.

Lelopkodtam sonkát, kolbászt
Saját kéményébül:
Ez volt ajándékom, s ő még
Meg is hítt vendégül.

(Pest.)

Szerelemnek rózsafája.

Szerelemnek rózsafája . . .
Árnyékában heverek,
Hulldogálnak homlokomra
Illatozó levelek.

Szerelemnek poharában
Ajkamat fürösztgetem,
Nem oly édes másból a méz,
Mint ebből a gyötrelem.

Szerelemnek fülmiléje
Csattog a fejem fölött,
Képzetemben minden hangja
Egy-egy isten-álmat költ.

Szerelem fehér felhői
Erre felé lengenek,
Mintha engem látogatni
Jőne egy angyalsereg.

Szerelemnek holdvilága
Rám arany palástot vet,
Eltakarja, felejteti
Vélem szegénységemet.

(Pest.)

A puszta, télen.

ej, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rosz gazda,
A mit a kikelet
És a nyár gyüjtöget,
Ez nagy könnyelmüen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris a fű közűl,
Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedül.

Mint befagyott tenger olyan a sík határ,
Alant röpül a nap mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öreg korától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson . . .
Igy sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályú elé
Hajtják este felé,
Egy-egy bozontos bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Megvágja nagyjából,
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt és lomhán szipákol,
S oda-odanéz, nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyan csak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pincze kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjök a rudat,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó mint a tűzkő,
A harmadik velök birkozni szemközt jő.

Alkonyat felé ha fáradtan elülnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló,
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiüzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,
S mire elér szeme a tulsó határra,
Leesik fejéről véres koronája.

(Pest.)

Van-e egy marok föld . . .

Van-e egy marok föld a magyar hazában,
A melyet magyar vér meg nem áztatott?
Haj, de már nem látszik a nagy ősök vére,
Fiaik befesték ujra feketére
A földet, rá kenték a gyalázatot!

S így hazugság itt az örök igazság is,
Hogy az oroszlán nem szülhet nyúlfiat;
Ti dicső apák, ti bajnok oroszlánok,
Ha ti a halálból most föltámadnátok,
És látnátok satnya maradéktokat!

S ez a faj dicsekszik őse érdemével,
Híres hajdanával úgy hetvenkedik . . .
Hát majd a jövendő fog-e dicsekedni
Mi velünk? vajon nem fogja emlegetni
Orczapirulással e kor gyermekit?

Erre semmi gondunk. Tengünk, mint az állat,
Megelékszünk azzal, hogy van kenyerünk,
Messze elmaradtunk a világ sorától,
Kitöröltek a nagy nemzetek sorából,
Élni nem tudunk és halni nem merünk.

Szégyen, szégyen! Egykor mi valánk a sorsnak
Számadó könyvébe a legelső szám,
S most leghátul állunk, semmit nem jelentve.
Kik lábunk ölelték egykor térdepelve,
Most arczul csapkodnak . . . Szégyen rád, hazám!

S jaj nekem, százszor jaj, hogy szülőm ellen kell
Kart emelnem, hogy megostorozzam őt,
Gyermek a szülőjét! Engem jobban éget
A seb, melyet rajta vágok; és nagy vétek,
Jól tudom, az ily tett ég és föld előtt.

S én ezek daczára sem fogok pihenni,
Érezzek bár százszor több fájdalmakat,
S verjen meg bár engem a nagy isten érte . . .
Addig ostorozlak, nemzetem, mig végre
Földobog szíved, vagy szívem megszakad!

(Pest.)

Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát
Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először,
E csillagot,
A melynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha rám röpíted
Tekinteted,
Ezt a szelíd galambot,
A melynek minden tolla
A békesség egy olajága,
S a melynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendűlnek hangjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának,
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tüzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő
S minden rejtélyes üdvösségeit
Árasztja rám az örökkévalóság —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Boldogságomnak édes anyja,
Egy égbe rontott képzelet
Tündérleánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,
Lelkemnek egyedűli,
De egy világnál többet érő kincse,
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzelek?

(Pest.)

A völgy s a hegy.

Ha én hegy volnék! (sóhajtott a völgy)
Ha én hegy volnék! milyen isteni
A csillagok szomszédságából
A nagy világra letekinteni.

A kelő nap, első sugáriból,
Tesz homlokára arany koronát,
S a lemenő palástul adja
Rá végsugárainak bíborát.

Az a boldog hegy, ott uralkodik
Királyi széke dicső magasán,
Körülövedzi hódolattal
Fejét a felhő tömjénfüst gyanánt.

Ha én hegy volnék! Itt elbújva kell
Áttengenem homályos éltemet,
A szomszédig sem láthatok, s a
Szomszédból sem láthatnak engemet.

Ha én völgy volnék! (sóhajtott a hegy)
Ha én völgy volnék! oh milyen rideg
Ez a magasság, e dicsőség,
A melyet tőlem úgy írigylenek.

Engem talál az első napsugár,
És az utósó is rajtam ragyog,
És mégis mindig olyan puszta,
És mégis mindig oly hideg vagyok.

(Pest.)

Pillangó, harmat, csalogány, virág . . .
Hijába hivom, egyik sem szeret;
S mi oda lenn enyelgő szellő,
Az ide fön csatázó fergeteg.

Ha én völgy volnék! Élnék ott alant
A nagy világtól mélyen rejtve el,
S cserélgetném a boldogságot
A szép tavasz kedves szülöttivel!

Az országgyüléshez.

Sokat beszéltek, szépet is beszéltek,
Jót is; de ebbül a hon még nem él meg,
Mert nincs rendében eljárásotok:
Ti a dolog végébe kaptatok,
És így tevétek már régóta mindig;
Látják, kik a multat végig tekintik,
Ki képzel olyan templomépitőt,
Ki a tornyot csinálja meg előbb?
És azt a levegőbe tolja, hogy
Ott fönn maradjon, mig majd valahogy
Alája rakja szépen a falat,
S legeslegvégül jőne az alap.
Ti vagytok ilyen mesteremberek!
Ezért ad a hon nektek kenyeret,
Ezért fizet szivének vérivel!
Jobbat tesz, a ki semmit sem mivel.
Időt, erőt eltékozoltok és, ha
Sikert mutattok is föl néha-néha,
Csak olyan az, mint hogyha engemet
A szomjuság bánt, s adnak viz helyett
Ételt, s talán még épen olyan ételt,
Mitől szomjuságom csak jobban éget.

Ha ez siker, ha ez jótétemény:
Elmémet a bölcsőben hagytam én.
Hijába minden szép és jó beszéd,
Ha meg nem fogjátok az elejét,
Ha a kezdetnél el nem kezditek . . .
Sajtószabadságot szerezzetek.
Sajtó szabadságot, csak ezt ide!
Ez oly nagy, oly mindenható ige!
A nemzetben, mint az isten »legyen«-je,
A melylyel egy mindenséget teremte.
Hol ez nincs meg, bár máskép mindenek
Eláradó bőségben termenek,
S bár az utósó szolga és a pór
Zsebébül aranyat marokkal szór:
Azon nemzetnek még sincs semmije,
Azon nemzetnek koldús a neve;
S hol az megvan, bár rongyban jár a nép,
Nyomorg, tengödik mindenfélekép:
Azon nemzet gazdag végetlenül,
Mert a jövendőt bírja örökül.
Haladni vágyunk; de haladhatunk?
Én istenem, milyen golyhók vagyunk!
Lábunk szabad, de a szemünk bekötve:
Hová megyünk? Meglássátok, gödörbe.
Szemünk bekötve, fogva szellemünk,
Az égbe szállnánk, s nem röpülhetünk.
A szellem rab: s a ronda légbe fúl,
Mely dögvészes már önnön átkitúl.
A szellem rab: mint a hitvány kutyát,
A ház végére lánczba szoriták;
S lánczát harapva, tördeli fogát,
A melylyel védni tudná a hazát . . .
A szellem rab, s mi fön tartjuk nyakunkat
S szabad nemzetnek csúfoljuk magunkat!
Szolgák vagyunk, rabszolgánál szolgábbak,
Megvetésére a kerek világnak.

(Pest.)

Egy emlék a kórházban.

(Moreau után franciából.*)

Egy durva ágyon vég vonaglásomban
Még szánakozó könnyeket lelek,
Mert a dicsőség és lángész illatja
Árasztja el e fájdalom-helyet.
Itt énekelt ő, itt imádkozott és
Halt meg, reményeinek özvegye,
S én ismétlem, számlálva szenvedésim:
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

»Bátorság, költő!» így beszéltek hozzám,
»Gondunk leszen lantodra és reád.«
Tegnap mondák, s ma a vészben nekem csak
Az irgalom nyitá meg ajtaját.
Reszkess, gonoszság! Vég dalom megpendül,
S ha meghalok, rajtad lesz bélyege . . .
Ah, kiesik az irótoll kezembül;
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

Ha hosszu sóhajtásaim után egy
Vigasztaló szó hangzanék nekem!
Ha volna itten egy baráti kéz, mely
Megmelegítné reszkető kezem!
De a barátok nem hallják keservem,
Estéjök lakomában foly ma le,
S nem veszik észre társok távollétét . . .
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

*) Hégésippe Moreau, Francziaország egyik legszebb lelkű és legszerencsétlenebb költője. Született Párisban 1810-ben s meghalt 1838-ban sok évig tartó koldus-nyomor után egy kórházban isten- és embertől elhagyatva. Költeményeit halála előtt nem rég adta ki s dicsősége még jókor érkezett . . . temetésére. Nyolcz évi koplalásának díja pompás temetés volt. Gilbert, kiről e dalának vég sorai szólnak, előtte élt franczia költő volt s szintén, mint ő, nyomorban és kórházban halt meg. És ezek Francziaországban történtek, a nagy és fényes Francziaországban! . . . Mit mondjon, mit tegyen a magyar költő? Hallgasson és — ha lehet ily szomoru vigasztalástól — vigasztalódjék. A költő mindenütt édes gyermeke az inségnek.

Megátkozám én születésem napját,
De a természet olyan gyönyörű,
De minden este erdők illatával
Lebeg a szellő ablakom körül.
Sétálni párosan virágos fűben,
Bent a fák közt merengve ülni le:
Oh, mily boldogság, milyen szép az élet! . .
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

(Pest.)

—o—

Hideg, hideg van ott kinn . . .

Hideg, hideg van ott kinn,
Arról nem tehetek;
Nem is törődöm véle,
Szobám elég meleg.

Egykor . . . de mi közöm most
A múlthoz énnekem?
Nem, nem leszek hálátlan
Irántad, jelenem.

Te foglald egyedűl el
Egészen lelkemet!
Száműzve a jövő s mult,
Remény s emlékezet.

Mi is az a jövő s mult?
Ha zordon vagy ha szép,
Az mindegy, így is, úgy is
Tolvajnál nem egyéb.

Két tolvaj a jövő s mult,
Incselkednek veled,
Hogy szép szerén magokra
Vonják figyelmedet.

S míg jobbra-balra nézesz,
Ellopják hirtelen
A szép virágot, melyet
Eléd tett a jelen.

Nem fogtok most ki rajtam,
Zsebmetsző czimborák,
Pusztuljatok szemembül,
Lóduljatok tovább!

Te állj, te állj előttem,
Barátságos jelen!
Jóizűen merengek
Mosolygó képeden.

Nem vagy merész kalandor,
Regényes vad legény,
Kinek fél vállán mente,
Sastoll a süvegén.

Fejeden házi sapka,
Rajtad hálóruha,
Kezedben egy pohár bor,
Szádban török pipa.

Hadd rázzam meg, kedélyes
Barátom, kezedet,
E nagy karszékben töltöm
Estém szemközt veled.

Füstöljünk, iddogáljunk!
Vidáman ránk ragyog
A lámpa, feleségem
Szeme s a csillagok.

(Pest.)

Rózsavölgyi halálára.

Vén muzsikus, mit vétettem én neked,
Hogy mindig csak szomorítasz engemet?
Keseregtem, mikor szólt a hegedűd;
Hejh nem szól már, s ez nekem még keserűbb,
Ez nekem még keserűbb!

Régi sorsa magyaroknak a bánat,
E nélkül már tán élni sem tudnának.
Ha már igy van, ébredj föl vén barátom,
Hadd busúljunk legalább a nótádon,
Hadd busúljunk nótádon!

Czudar nemzet biz' a magyar, hijába!
Nem igen néz se előre se hátra,
Elfeledte, a mi történt azelőtt;
A jövő meg? Bánja is ez a jövőt,
Bánja is ez a jövőt!

Egyszer ember csak a magyar, mikor a
Fülét-szivét megtölti a muzsika,
Könnybe lábad a két szeme olyankor,
Eszébe jut a siralmas hajdankor,
A siralmas hajdankor.

Sirathatjuk is a multat, Mohácsot,
Kiket ott a török fegyver levágott;
Ha őket eltemették vón' rendesen,
Húszezer sír állna ottan egy helyen,
Húszezer sír egy helyen!

És mikor már kibusúltuk magunkat,
Megfeszítjük lelkünket és karunkat:
És ha akkor ott volna az ellenség,
Ha még annyi volna is, mind elesnék,
Mind egy szálig elesnék!

Akkor aztán bízni kezdünk magunkba',
Hogy telik még mi tőlünk is nagy munka,
Hogy kivirít még a magyar nép fája,
S lombjait majd isten, ember csodálja,
Isten, ember csodálja!

Ébredj föl vén muzsikus, vén barátom,
Hadd búsuljunk, lelkesedjünk nótádon!
Olyan isten-igazában tudtad te,
Hogy hol fekszik a magyarnak a szíve,
A magyarnak a szíve.

Mért hagytál el? Hiszen mi rád nem untunk,
Pedig veled ötven évet mulattunk.
Gyere vissza, áldom azt az istened,
Kezdd el ujra, kezd el azt az ötvenet!
Kezd el azt az ötvenet!

Addig híttam, hogy sirjából megjelent,
Megjelent, de csak addig volt ide fent,
Míg kezével hajlékára mutatott . . .
Mi van benne? Hegedű és koldusbot.
Hegedű és koldusbot!

(Pest.)

Olaszország.

Megunták végre a földön csuszást,
Egymás után mind talpon termenek,
A sóhajokból égi háború
Lett, s láncz helyett most kardok csörgenek
S halvány narancs helyett a déli fák
Piros vérrózsákkal lesznek tele . . .
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Nos! elbizott hatalmas zsarnokok,
Orczáitokrul a vér hova lett?
Orczátok olyan kísértetfehér,
Mikéntha látnátok kisértetet;
Azt láttatok, valóban megjelent
Előttetek Brutusnak szelleme . . .
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Aludt Brutus, de már fölébrede,
S a táborokban lelkesitve jár,
Mondván: »Ez a föld, honnan elfutott
Tarquin s a melyre halva hullt Caesár:
Előttünk meghajolt ez óriás,
S ti a törpéknek meghajoltok-e?« . . .
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Eljő, eljő az a nagy szép idő,
A mely felé reményim szállanak,
Mint őszszel a derűltebb ég alá
Hosszú sorban a vándormadarak;
A zsarnokság ki fog pusztulni, és
Megint virító lesz a föld szine . . .
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

(Pest.)

Anyám tyúkja.

Ejh mi a kő! tyúk anyó, kend
A szobában lakik itt bent?
Lám, csak jó az isten, jót ád!
Hogy' fölvitte a kend dolgát!

Itt szaladgál föl és alá,
Még a ládára is fölszáll,
Eszébe jut, kodkodákol,
S nem verik ki a szobából.

Dehogy verik, dehogy verik!
Mint a galambot etetik,
Válogat a kendermagban,
A kis király sem él jobban.

Ezért aztán, tyúk anyó, hát
Jól megbecsülje kend magát,
Iparkodjék, ne legyen ám
Tojás szükében az anyám.

Morzsa kutyánk, hegyezd füled,
Hadd beszélek mostan veled!
Régi cseléd vagy a háznál,
Mindig emberűl szolgáltál;

Ezután is jó légy, Morzsa,
Kedvet ne kapj a tyúkhusra,
Élj a tyúkkal barátságba' . . .
Anyám egyetlen jószága.

(Pest.)

Kemény szél fúj . . .

Kemény szél fúj, lángra kap a szikra,
Vigyázzatok a házaitokra,
Hátha mire a nap lehanyatlik,
Tűzben állunk már tetőtül talpig.

Édes hazám, régi magyar nemzet,
Alszik-e csak a vitézség benned,
Vagy apáink halálával elhalt?
Illik-e még oldaladra a kard?

Magyar nemzet, ha rád kerül a sor,
Lészsz-e megint, a mi voltál egykor?
Oly hatalmas harczos, ki szemével
Jobban ölt mint más a fegyverével.

A világot védtük hajdanában,
A tatár és a török világban;
Vajon most, ha eljön a nagy munka,
Meg bírjuk-e védni min magunkat?

Oh magyarok istene, add jelit,
Ha a kenyértörés elközelit,
Hogy az égben uralkodol még te
A magad s néped dicsőségére!

(Pest.)

Bordal.

Egyik kezemben a fegyverem,
A másikat sem hevertetem;
Jobb kezemben tartom kardomat,
Bal kezembe veszek poharat.

Ki tudja, hogy mit hoz a holnap?
Mire virad, tán már dobolnak:
Akkor aztán ki a csatára
Édes magyar hazánk javára!

A ki mostan nem tart én velem,
Verje meg azt az én istenem,
Vigyék el a körmös angyalok . . .
A hazáért iszom, igyatok!

Koszorús a haza homloka!
Szabadságból fontuk azt oda,
Ott is marad örök mindétig
Azt ugyan le róla nem tépik.

Igyunk, jó barátim, mostanság!
Bor a megtestesült bátorság,
Pedig nekünk ez kell, nem egyéb,
Öntsük hát magunkba hevenyén.

Egyszer volt csak rab nép a magyar
Többé lenni nem fog, nem akar,
Most már meg van vetve a lába,
S az úr isten sem hajt igába.

Szabadságunk, a ki hozzád nyúl,
Elbucsuzhatik a világtúl,
Szivében vér s élet nem marad,
Kiüritjük mint e poharat!

(Pest.)

Beaurepaire.

Hogy kitelt a francziáknál
A király becsülete
(Mint ezernyolczszázharminczba'
S most valami két hete):

Fölberzenkedett a német,
S esküvék, hogy boszut áll,
Megöli a szabadságot
És megmenti a királyt.

S vitte zsoldos seregét, és
Longwy már meghódola;
Megy tovább, Verdunön a sor,
Elkezdődik ostroma.

Verdun gyáva népe reszket,
S reszkető félelmiben
Térd- s fejet hajtást határoz,
Hogy bántása ne legyen.

De az őrség kapitánya,
Beaurepaire mást beszél:
»Hódolásról nem lehet szó,
Még nem oly nagy a veszély.

Ha az ellen fegyverünkbe
Szerelmes, jól van, tehát
Hadd vegye ki kezeinkből,
Mi magunk ne adjuk át.«

A ki gyáva, siket is, nem
Hallgatott rá a tanács;
Tollat nyujtanak neki, hogy
Irj' alá a hódolást.

Beaurepaire elhajítja
A tollat s fegyvert ragad,
S lelkesűlten és elszántan
Mondja ki e szavakat:

»Éljétek túl hát a szégyent,
A gyalázatot; de én
Az ellennek csak holttestet
Adni át megesküvém.

Bátraink előtt halálom
Majd mint vonzó példa áll,
Én betöltöm esküvésem,
Vég szavam szabad halál.«

Neki szegzé kebelének
S elsütötte fegyverét.
S ez szivébül kiszakítá
Életének gyökerét.

(Pest.)

Ne feledd a tért . . .

(Moore után angolból.)

Ne feledd a tért, hol ők elestek,
Az utósó s a legjobb vitézek;
Mind elmentek, és kedves reményink
Velök mentek, egy sírban enyésznek.

Oh! ha visszanyernők a haláltól
A sziveket, mik előbb dobogtak,
Újra víni a szabadság harczát
Színe előtt a magas mennyboltnak!

Pillanatra ha lehullna lánczunk,
Melyet ott ránk a zsarnok szoríta:
Nincsen ember, nincsen isten, a ki
Minket ujra megkötözni bírna.

Vége van . . . de bár a történetben
Ottan áll a győző név ragyogva,
Átkozott az a dicsőség, a mely
A szabadok szíveit tapodja.

Sokkal drágább a sír és a börtön,
Melyet honfi-névnek fénye tölt meg,
Mint a győzedelmi oszlop, a mit
A szabadság romjain emeltek!

(Pest.)

A szabadsághoz.

Oh szabadság, hadd nézzünk szemedbe!
Oly sokáig vártunk rád epedve,
Annyi éjen által, mint kisértet,
Bolygott lelkünk a világban érted.

Kerestünk mi égen földön téged,
Egyetlen egy igaz istenséget,
Te vagy örök, a többi mind bálvány,
Mely leroskad, egy ideig állván.

S mégis, mégis számkivetve voltál,
Mint a gyilkos Kain bujdokoltál,
Szent nevedet bitóra szögezték,
Érkezésedet hóhérok lesték.

Megszünt végre hosszu bujdosásod,
Sírba esett ki neked sírt ásott,
Bevezettük, s uralkodás végett
Elfoglaltad a királyi széket.

Te vagy a mí törvényes királyunk,
Trónusodnál ünnepelve állunk,
Körülötted miljom s miljom fáklya
Meggyult szíveink lobogó lángja.

Oh tekints ránk, fenséges szabadság!
Vess reánk egy éltető pillantást,
Hogy erőnk, mely fogy az örömláztól,
Szaporodjék szemed sugarától.

De, szabadság, mért halvány az orczád?
Szenvedésid emléke szállt hozzád?
Vagy nem tettünk még eleget érted?
Koronádat a jövőtül félted?

Ne félj semmit, megvédünk .. csak egy szót,
Csak emeld föl, csak mozditsd meg zászlód!
S lesz sereged ezer és ezernyi,
Kész meghalni vagy diadalt nyerni!

S ha elesnénk egy szálig mindnyájan,
Feljövünk a sirbul éjféltájban,
S győsztes ellenségednek megint kell
Küzdeni — kisértő lelkeinkkel!

(Pest.)

A tél halála.

Gurva zsarnok, jégszivű tél,
Készűlj, készülj, a halálra!
Jármodat megunta a föld,
És ledobja valahára.
Szabadság lesz! Im az ég is
Ide szegődött a földhöz,
Fegyvertárából a napbul,
Tűznyilakkal rád lövöldöz.

Harczolj, harczolj, föld, a téllel,
Ne félj, megbirod, levágod,
S szabadságodat kivívod,
Tavasz a te szabadságod.
Eljön, eljön a szép tavasz,
S hoz virágokat kebledre,
És szivárványt diadalmi
Koszorúnak a fejedre!

Meg fogsz halni, vad, bitor tél!
Addig él csak minden zsarnok,
Mig magok alattvalói
Szabadságot nem akarnak;
Hogyha egyszer a raboknak
Akaratja ki van mondva,
Összeomlik börtön és láncz
S elenyészik híre-hamva.

Nézd, a melynek rabja voltál,
A tél maga érzi vesztét,
Dúlt arczán megtört szemébül
Sűrü könnyek omlanak szét.
Hah, ki eddig csupa jég volt,
Most hogy olvad, mily gyáván hal!
Nem csoda, hiszen testvér a
Gyávaság a zsarnoksággal.

(Pest.)

A királyokhoz.

Azt adok, mit vajmi ritkán kaptok,
Ti királyok, nyilt őszinte szót,
A hogy' tetszik, köszönjétek meg, vagy
Büntessétek a felszólalót;
Áll még Munkács, áll az akasztófa,
De szivemben félelem nem áll . . .
Bár mit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!

Szeretet . . . hah, ezt a szép virágot
Tövestül kitéptétek ti rég,
S kidobtátok azt az országutra,
S ott átment rajt' a szekérkerék,
A mely megtört esküvésitekkel,
Megterhelten világszerte jár . . .
Bár mit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!

Csak tűrnek már titeket a népek,
Csak tűrnek, mint szükséges rosszat,
S nem szeretnek . . . oda fönn az égben
Megszámlálták napjaitokat.
Majd halljátok a nagy itéletszót
Attól a ki mindenkit birál . . .
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!

Föllázítsam a kerek világot,
Föllázítsam-e ellenetek,
Hogy a dühnek Sámson-erejével
Milliónként nektek essenek?
Megkondítsam a halálharangot,
Hogy borzadjatok hangjainál? . . .
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!

Nem lázitok, mert nincs erre szükség!
Mért ráznám meg erőszakosan
Azt a fát, a melynek a gyümölcse
Már tulérve, rothadásba' van?
Ha megérik a gyümölcs, fájárul
Magától a földre hull alá . . .
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!

(Pest.)

15-dik márczius 1848.

Magyar történet múzsája,
Vésőd soká nyúgodott:
Vedd föl azt s örök tábládra
Vésd föl ezt a nagy napot!

Nagyapáink és apáink,
Míg egy század elhaladt,
Nem tevének annyit mint mink
Huszonnégy óra alatt.

Csattogjatok, csattogjatok,
Gondolatink szárnyai!
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.

Szálljatok szét a hazában,
Melyet eddig lánczotok
Égető karikájában
Kínosan sirattatok.

Szabad sajtó! . . . Már ezentul
Nem féltelek, nemzetem,
Szivedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.

Ott áll majd a krónikákban
Neved, pesti ifjuság:
A hon a halálórában
Benned lelte orvosát.

Mig az országgyűlés ott fenn,
Mint szokása régóta,
Csak beszélt nagy sikeretlen:
Itt megkondult az óra!

Tettre, ifjak, tettre végre
Verjük le a lakatot,
Mit sajtónkra, e szentségre,
Istentelen kéz rakott.

És ha jő a zsoldos ellen,
Majd bevárjuk, mit teszen;
Inkább szurony a szivekben,
Mint bilincs a kezeken!

Föl a szabadság nevében,
Pestnek elszánt ifjai! . .
S lelkesülés szent dühében
Rohantunk hódítani.

És ki állott volna ellen?
Ezren és ezren valánk,
S minden arczon, minden szemben
Rettenetes volt a láng.

Egy kiáltás, egy mennydörgés
Volt az ezerek hangja,
Oda tört a sajtóhoz és
Zárját lepattantotta.

(Pest.)

Nem elég; most föl Budára,
Ott egy író fogva van,
Mert nemzetének javára
Czélozott munkáiban.

S fölmenénk az ős Budába,
Fölrepültünk mint sasok,
Terhünktől a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

A rab irót oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
A minőt ez az öreg hely
Mátyás alatt ünnepelt! —

Magyar történet múzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára
Ottan álljon örökre.

S te, szivem, ha hozzád férne
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjuság vezére
Voltam e nagy tetteknél.

Egy ilyen nap vezérsége,
S dijazva van az élet . . .
Napoleon dicsősége,
Te veled sem cserélek!

SZABADSÁG
EGYENLŐSÉG
TESTVÉRISÉG
FREIHEIT

A király és a hóhér.

Ül a király nagy kevélyen
A fényes királyi széken,
Magas urak (aljas szolgák)
Körülveszik, kezét nyalják.

Tudjátok-e, ki ez az egy,
A ki maradt, a ki nem megy?
Orczája hó, ruhája vér,
Keze halál, neve hóhér.

De a trónus inogni kezd . . .
Földindulás okozza ezt?
Földindulás: néplázadás!
Gyarapodik szemlátomást.

Szól a király: »Mind elhagyott!
Csak másodmagammal vagyok.
Te vagy tehát, te vagy nekem
Egyetlen egy hű emberem!«

Mint a folyóviz a gátot,
Eltépte a nép a lánczot,
S békójának töredéke
Fegyver mostan a kezébe'!

»Azért, hogy én itt maradok,
Híved, király, én sem vagyok,«
Szólt a hóhér előlépve,
»Királyoknak nincsen híve.

Ing a trónus egyre jobban,
Sompolyognak alattomban,
Sompolyognak el az urak;
A királynál csak egy marad.

Kik a trónus körül járnak,
Nem egyebek ők, mint árnyak,
Tart az árnyék, míg süt a nap,
Ha az elmegy, vége annak.

Itt maradtam én te veled,
Mert nekem te adsz kenyeret,
Együtt lenni kell minekünk,
Egymás nélkül nem élhetünk.«

(Pest.)

Megint beszélünk s csak beszélünk . . .

Megint beszélünk s csak beszélünk,
A nyelv mozog, s a kéz pihen;
Azt akarják, hogy Magyarország
Inkább kofa, mint hős legyen.

Dicsőségünknek kardja! csak most
Készültél, s már a rozsda esz.
Meglássátok, maholnap minden
Az ó kerékvágásba' lesz.

Úgy állok itt, mint a tüzes ló,
Mely föl vagyon nyergelve már,
S prüsszögve és tombolva ott benn
Fecsegő gazdájára vár.

S nem lenne baj, ha magam volnék
Hisz' egy ember nem a világ;
De ezer és ezer van, a ki
A zablán tépelődve rág.

Nem a tettek terén fogok hát,
Mint egy csillag, lehullani?
Megfojtanak majd a tétlenség
Lomhán ölelő karjai?

Oh ifjaink, oh én barátim,
Ti megkötött szárnyú sasok!
Láng a fejem, jég a szivem, ha
Végig tekintek rajtatok.

Föl, föl, hazám, előre gyorsan!
Megállni fél uton kivánsz?
Csupán meg van tágítva rajtad,
De nincs eltörve még a láncz.

(Pest.)

Nemzeti dal.

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok!
Ez a kérdés válaszszatok! —
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ős apáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fényesebb a láncznál a kard
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis lánczot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy hiréhez;
Mit rá kentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

(Pest.)

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Készülj hazám!

Készülj, hazám,
Készülj, boldog haza!
Oly ünnep vár reád, a milyet
Még nem pipázott magyar ember,
A mely majd hét országra szól,
Mint a lőcsei kalendáriom.
Készülj, hazám!

A bécsi német
Egytől egyig mind megveszett.
Istentől elrugaszkodott, az
Ördögnek adta lelkét,
És mostan e bélpoklosok
Ezt kurjogatják:
»Mi nékünk a szabadság
Árnyéka nem kell,
Maga a szabadság kell mi nékünk,
Teljes szabadság minden áron!«
Igy kurjogatnak
E sátán czimborái,
S mi lesz a vége e históriának?
Az lesz a vége, hogy császárjokat,
Kegyelmes jó császárjokat
Elkergetik,
Családostul elkergetik,
Isten Jehova ugyse'
Elkergetik!
De ez lesz a magyarra nézve a
Szerencse napja,
A boldogságnak égi ünnepe!
Közénk fog jőni
A császár és családja,
A fölséges család!
Igy fognak hozzánk szólani:
»Hű magyarok,
Mi mindig biztunk bennetek,
Mindig szerettünk titeket,
Legjobban, legatyaiabban
Szerettünk népeink között;
Im kebletekre borulunk,
Öleljetek meg,
Kedves hű fiaink!«
És kell-e több minékünk,
Nékünk hű magyaroknak?
Letérdelünk előttök,
Vándor saruikról a port
Lenyalják csókjaink
S a hála és öröm könyűi,

Melyek majd mint egy második Duna
Fognak keresztülfolyni a hazán,
És egy kiáltás lesz a nemzet:
(Egy olyan óriás kiáltás,
Melytől a csillagok potyognak)
»Vitam et sangvinem
Pro rege nostro!«
Mint hajdanában
Bőgtek dicső apáink.
Ha lesz közöttünk olyan vakmerő,
Kinek eszébe jut,
Hogy három század óta úr
Hazánkon a Habsburg-család
S azóta a hazának
Nem volt egy gondolatja,
Nem volt egy érzeménye,
Mely édesebb a kárhozatnál:
Az ilyen vakmerőt,

(Pest.)

Az ilyen szemtelent
Honárulónak declaráljuk
És nyársra huzzuk!
Készülj, hazám, ez ünnepélyre,
Készülj és örvendj, óh boldog haza!

S ti elcsapott királyok
Itt Európában valamennyien,
Jertek mi hozzánk,
A jó magyar nép szivesen lát,
Dicsőségnek tartja, ha
Hizlalhat bennetek',
Jertek mi hozzánk!
Kosztot, kvártélyt adunk,
S az elvesztett királyi czímek
Kárpótlása végett
Majd táblabirákká teszünk!

—o—

A tavaszhoz.

Ifju lánya a vén télnek,
Kedves kikelet,
Hol maradsz? mért nem jelensz meg
A világ felett?

Jöszte, jöszte várnak régi
Jó barátaid;
Vond föl a kék ég alatt a
Fák zöld sátrait!

Gyógyítsd meg a beteg hajnalt!
Beteg most szegény,
Oly halványan üldögél ott
A föld küszöbén.

Áldást hoz majd a mezőre,
Ha meggyógyitod:
Édes örömkönnyeket sir,
Édes harmatot.

Hozd magaddal a pacsirtát,
Nagy mesteremet,
A ki szép, szabad dalokra
Tanít engemet.

S ne feledd el a virágot,
S ne feledd el ezt,
Hozz belőle, a mennyit csak
Elbír két kezed.

Nagyobbodtak a halálnak
Tartományai,
S bennök sokan a szabadság
Szent halottai;

(Pest.)

Ne legyenek szemfedőtlen
Puszta sír alatt:
Hintsd reájok szemfedőül
A virágokat!

Van-e mostan olyan legény . . .

Van-e mostan olyan legény,
A ki fél,
Ha a mennykő jár is ott a
Fejénél?
Takarodjék el közülünk
A gyáva!
Bujjék bele a kemencze
Lyukába!

A legelső jeladásra
Kiállunk;
Ha elesünk, uj sor áll föl
Utánunk;
Ha két magyar marad is a
Világon:
(Csak e kettő szabad legyen)
Nem bánom!

Testvéreim a szabadság
Nevében,
Álljuk meg a helyet amúgy
Keményen;
Mutassuk meg, hogy mik vagyunk:
Olyanok,
A kiken a veszedelem
Ki nem fog!

Háromszinű magyar zászló,
Dicső jel!
Védelmezünk megfeszített
Erővel.
Kiemeltük a porból szent
Szárnyadat:
Röpűlj előttünk a magas
Ég alatt!

Háromszinű magyar zászló,
Vezérelj!
Egyikünk sem fösvénykedik
Vérével.
Ellenséged előbb meg nem
Taposhat,
Míg vérünkkel be nem festett
Pirosra!

(Pest.)

Föltámadott a tenger . . .

Föltámadott a tenger,
A népek tengere;
Ijesztve eget földet,
Szilaj hullámokat vet
Rémítő ereje.

Reng és üvölt e tenger,
Hánykódnak a hajók,
Sülyednek a pokolra,
Az árbocz és vitorla
Megtörve, tépve lóg.

Látjátok ezt a tánczot?
Halljátok e zenét?
A kik még nem tudtátok,
Most megtanulhatjátok,
Hogyan mulat a nép.

Tombold ki, te özönvíz,
Tombold ki magadat,
Mutasd mélységes medred,
S dobáld a fellegekre
Bőszült tajtékodat;

Jegyezd vele az égre
Örök tanúságúl:
Habár fölül a gálya
S alúl a víznek árja,
Azért a víz az úr!

(Pest.)

Kis fiú halálára.

Alig hogy kivettek a bölcsőbül,
Kis fiúcska, koporsóba tettek,
Volt-e méltó a világra jönöd?
Mi haszna volt rövid életednek?

Balga kérdés! te eleget éltél,
Bármi hamar végezéd be pályád.
Hány nem érte meg, a mit te? ámbár
Késő vénség görbitette vállát.

Te megérted kurta életedben
A magyar nemzet föltámadását;
Te hallottad e szent zajt, s magad is
Kiáltottad: éljen a szabadság!

(Pest.)

A magyarok istene.

Élre, kislelkűek, a kik mostan is még
Kételkedni tudtok a jövő felett,
Kik nem hiszitek, hogy egy erős istenség
Őrzi gondosan a magyar nemzetet!

Él az a magyarok istene, hazánkat
Átölelve tartja atyai keze;
Midőn minket annyi ellenséges század
Ostromolt vak dühvel: ő védelmeze.

Az idők, a népek éktelen viharja
Elfujt volna minket mint egy porszemet;
De ő szent palástja szárnyát ránk takarta
S tombolt a vihar, de csak fejünk felett.

Nézzetek belé a történet könyvébe,
Mindenütt meglátni vezérnyomdokát,
Mint a folyóvízen által a nap képe,
Áthuzódik rajta arany híd gyanánt.

Igy keresztüléltünk hosszu ezer évet;
Ezer évig azért tartott volna meg,
Hogy most, a midőn már elértük a révet,
Az utósó habok eltemessenek?

Ne gondoljuk ezt, ne káromoljuk őtet!
Mert káromlás, róla ilyet tenni fel;
Nem hogy egy isten, de még ember sem üzhet
Ily gúnyos játékot gyermekeivel!

A magyar nemzetnek volt nagy és sok vétke,
S büntetéseit már átszenvedte ő;
De erénye is volt, és jutalmat érte
Még nem nyert: jutalma lesz majd a jövő.

Élni fogsz, hazám, mert élned kell; dicsőség
És boldogság lészen a te életed;
Véget ér már a hétköznapi vesződség:
Várd örömmel a szép derült ünnepet!

(Pest.)

Ilyen asszony való nékem . . .

Ilyen asszony való nékem
Mint az én kis feleségem.
Eszem adta kis barnája,
Te vagy a világ rózsája.

Édes szemed mosolygása
Örömemnek kutforrása;
Többet ér egy tekinteted
Mint a tavasz mikor legszebb.

Nem vagyok az, a ki voltam,
A ki annyit szomorkodtam;
Csillagos ég az életem,
Ezt is neked köszönhetem.

Meg is érem minél előbb,
Megérem én azt az időt,
Hogy a hová lépsz, kedvesem,
Lábad nyomán virág terem.

Ha dicsérni akarnálak,
Sokfélének mondhatnálak;
Nem mondalak én egyébnek,
Csak az isten remekének!

(Pest.)

Rákóczi.

Hazánk szentje, szabadság vezére,
Sötét éjben fényes csillagunk,
Oh Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sírva fakadunk!

Az ügy, melynek katonája voltál,
Nemsokára diadalmat ül;
De te nem lészsz itt a diadalnál,
Nem jöhetsz el a sír mélyibül.

Hamvaidnak elhozása végett
Elzarándokolnánk szívesen:
De hol tettek le a földbe téged?
Hol sirod? nem tudja senki sem.

Számkiűztek nemzeted körébül,
Számkiűzve volt még neved is,
S bedőlt sírod a század terhétül,
Mely fölötte fekszik, mint paizs.

(Pest.)

Oh de lelked, lelked nem veszett el,
Ilyen lélek el nem veszhetett:
Szállj le hozzánk hősi szellemeddel,
Ha kezdődik majd az ütközet!

Vedd a zászlót, vedd szellemkezedbe
S vidd előttünk, mint hajdan vivéd,
S más világi hangon lelkesítve
Erősítsd meg seregünk szivét!

S rohanunk az ellenség elébe;
S ha utánunk nyúl száz drága kéz,
S lesz előttünk száz halálnak képe:
Nem lesz köztünk, a ki visszanéz.

S majd ha eljön győzedelmünk napja,
A szabadság dicső ünnepe,
Igy kiált föl millióknak ajka:
A ki kezdte, az végezte be!

Feleségem és kardom.

Galamb van a házon,
Csillag van az égén,
Az én ölemben van
Kedves feleségem:
Úgy tartják szeliden
Ringató karjaim
Mint a harmatot a
Rezgő fa lombjai.

Ha már megöleltem,
Mért meg ne csókolnám?
Csókokban nem szegény,
Nem is fösvény a szám.
Beszélgetünk is, de
Az csak félig beszéd,
A másik fele már
Csókokba olvad szét.

Nagy a mi örömünk,
Nagy a mulatságunk,
Gyöngynek is beillik
Fényes boldogságunk;
De az én kardomnak
Ez sehogy sem tetszik,
Ránk szemét a falról
Mogorván mereszti.

Mit nézesz, öreg kard,
Olyon mérgesen ránk?
Vén golyhó, talán a
Szerelemféltés bánt?
Hagyd el ezt te, bajtárs,
Nem való ez néked;
Ha férfi vagy, ne űzz
Asszonymesterséget.

De meg nincs is okod
Engemet féltened:
Hiszen ismerhetnéd
Már feleségemet,
Ismerheted lelkét,
Ezt a ritka lelket,
A minőt az isten
Nem sokat teremtett.

Ha szüksége van a
Hazának karomra,
Téged saját keze
Köt fel oldalamra,
Oldalamra köt, és
Búcsúját így veszi:
Menjetek, legyetek
Egymásnak hívei!

(Pest.)

A ledőlt szobor.

Állt egy szobor magas hegy tetején.
Olyan magas volt e hegy, hogy neki
A fellegek szolgáltak öv gyanánt
S vállán pihent meg nyári délben a nap.

E hegytetőn állott az ércz szobor,
Egy méltóságos óriás-alak,
Egyik kezében háborúi kard,
Másik kezében győzedelmi zászló.

Mikép jutott e hegyre e szobor?
A földrül vitték őt oda vagy az
Égbül esett le? Igy szentebb! de úgy
Magasztosabb, ha emberkéz emelte.

Az ég s a föld közös munkája volt:
Isten segített, ember fáradott;
Sok száz esztendő mult el, mialatt
Sok miljom kéz bevégezé e munkát.

De végre meglett. Fönn állt a szobor.
Európa látta s nézte: s mindenik
Térd meghajolt, lenyomta őket a
Fél tisztelet, fél rettegés előtte.

Áll még a hegy, de orma bús rideg.
Hol a szobor, mely koronája volt?
Tán megirigylé a földtől e diszt
Az ég s magához fölragadta? Oh nem!

Földindulás jött, mely lerombolá,
Megingatá alapján őt e vész,
A magasból a mélybe dőlt alá,
S alant a völgyben elnyelé a posvány.

Hazám, hazám, te szent dicső szobor!
E posványban kellett fetrengened.
Ott henteregtél három századig
A sárrá rothadt zöld hullámok alján,

S fejed, mit egykor koszorú gyanánt
Öveztek fön a szomszéd csillagok,
Az ingoványnak undok férgei
Borították el ronda testeikkel.

Oh én hazám, oh én szegény hazám!
Minek nevezzem azt az érzeményt,
Mely mint egy sötét felhőszakadás
Omlik szivembül multad emlékére?

De félre, bú! de félre, gyász! el, el!
Nincs a mocsárban már a szent szobor,
Fertő-ágyábul kiemeltük őt,
Kihoztuk őt a tiszta levegőre.

Oh jertek, jertek! mossuk tagjait!
Legyen, mint volt, olyan szeplőtelen.
Jőjön, segítsen mosni mindenik,
Az asszony könnyel és a férfi vérrel.

Ha régi fényében ragyogni fog,
Akkor menjünk pihenni, társaim . . .
Akkor se még! nem! Még azon kivül
Uj kötelesség fáradalma vár ránk.

Föl kell emelnünk a szobrot megint
A hegyre, melyen egykor tündökölt,
A melyrül olyan méltóságosan
Nézett alá a bámuló világra.

Föl, nemzetemnek apraja nagya!
Szégyen reá, ki lomhán vesztegel,
Dicsőség arra, a ki dolgozik . . .
Válaszszatok most: szégyen vagy dicsőség!

(Pest.)

Bánk bán.

Gyefogyott király volt az
A második Endre,
Papucs alatt szuszogott az
Isten teremtette;
Felesége tartotta az
Ország gyeplőszárát,
Őgyelgett is ám a szekér
Majd tüled, majd hozzád.

Gyönge kéz az asszony keze,
Nem való kormányra;
Hát ha még a gyöngeségnek
Gonoszság a párja!
Endre király, gonosz asszony
A te feleséged,
Szíve gonosz, neve Getrúd,
Születése német.

Gertrúd a jó magyarokat
Kutyába se' vette,
Hivatalrul, méltóságrul
Le-letevegette,
A helyökbe meg a maga
Perepútyát rakta.
Maradtak vón', vesztek vóna
Ott a hazájokba'!

Ilyen sértést szenvedtenek
A nagy uraságok,
A szegény nép meg szenvedett
Huzavonaságot,
Szenvedett az isten adta
Árva magyar népe,
Mint a Krisztus a keresztfán,
Olyan volt a képe.

Úgy fizette a sok adót,
Hogy a szeme dűledt,
Nem volt irgalom számára,
Nem volt könyörűlet.
A királyi udvarból ily
Nyájas szavak jöttek:
»Dolgozz', paraszt, dolgozz', fizess,
Azután dögölj meg!«

Néhányan az efféléket
Megsokalták végre,
Szövetkeztek rettenetes
Összeesküvésre.
Azt mondották: »Söpörjük ki
A királyi házat!
Annyi benne a szemét, hogy
Igazán gyalázat!«

Csak Bánk bán, a nádorispán,
Tartóztatta őket,
Nem remélt-e sikert? vagy tán
Remélt jobb időket?
De mikor a feleségét . . .
Iszonyú történet! . . .
Hogyan kezdjem? hogy végezzem? . . .
No jaj neked, német!

Bánk bánnak a feleségét
A királyné öcscse
Erőszakos lator móddal
Megszeplősítette.
Szép az asszony, ifju és jó,
Asszonyok virága;
S eltiporva, bele dobva
Fertőzet sarába!

»Föl, barátim!« ordit a férj
Kínja nagy voltában,
»Lelkemen a boszuállás,
Kardomon halál van;
Föl, barátim! egyenesen
A királyi házba . . .
Királyi ház? Bordélyház és
Zsiványok tanyája!«

És bementek egy csoportban
A királyi lakba,
Ott a német urak épen
Dőzsöltek kaczagva,
Akkor is, míg a magyarnak
Borát, étkét falták,
A szegény magyar nemzetet
Veszettül csufolták.

Megálltak ám a magyarok
A ház közepében,
Mindeniknek egy-egy menykő
Villogott szemében;
Meg is hökkent a németség
Egy keveset ekkor,
A ki ivott, gégéjében
Eczetté vált a bor.

Kezdte pedig a beszédet
Mag' a nádor, Bánk bán,
Királynénak s udvarának
Jó estét kivánván:
»Jó estét, jó mulatságot,
Fölséges személyek! . . .«
A királyné: »Mit akartok,
Hivatlan vendégek?«

»Azt azonnal tudni fogod,
Nem soká váratlak,«
Felelt Bánk bán, »elbeszélem
Neked s ez uraknak.
Tiszteletet parancsolok!
Mert nemzett áll itten,
Egy megbántott nemzet, és a
Boszuálló isten.

(Pest.)

Mi vagyunk a vendégek itt?
És nem ti lennétek?
Ti vagytok itt a hivatlan
S hálátlan vendégek!
Befogadtunk titeket s ti
Kivertetek minket,
És eszitek és iszszátok
Testünket, vérünket.

De csak ettétek . . . mert ez az
Utósó falattok,
A mi most van szájatokban,
Ettül megfuladtok!
Először is te halsz meg, te
Gertrúd, német szajha!
Te királyné s keritőné
Egy személyben! . . . Rajta!«

Bánk bán kardja a királynét
Át meg általjárta,
S magyarság a németséget
Hányta mind kardjára.
A ki bírta, megszökéssel
Életét elorzá;
Meghalt, a ki nem szökhetett . . .
Kitisztult az ország!

Már mi nékünk ellenségünk . . .

Már mi nékünk ellenségünk
Egész világ, látom én:
Szegény magyar, be magad vagy
Ezen a föld kerekén!

A kivel mi megosztottuk
Asztalunknak ételét,
Ruháinkat, hajlékunkat:
Éhenkórász volt elég.

A ki hozzánk jőne mostan,
Bajainkat osztani,
A ki velünk kezet fogna:
Nincs barát nincs atyafi.

No de semmi, jó az isten,
Úgy lesz, a hogy lenni kell:
Hagyjanak el! csak magunkat
Mi magunk ne hagyjuk el.

És mi nem hagyjuk magunkat,
Mig lesz egy kéz és egy kard!
Fogadom azt, hogy megbánja,
A ki bántja a magyart!

(Pest.)

Hosszu a mi türelmünk, de
Ha egyszer kifakadunk,
Akkor aztán hosszu ám és
Rettentő a haragunk.

Tudhatják az ellenségink,
Mint viselünk háborut;
Ha pedig már elfeledték,
Jól van, majd eszökbe jut.

Úgy elütjük verjük őket,
Ha türelmünk megszakad,
Hogy magunk is megsajnáljuk
Szegény nyomorultakat!

Ausztria.

Miként elpusztult Jeruzsálem,
El fogsz pusztulni Ausztria,
S miként Jéruzsálemnek lakói,
Földönfutók lesznek császárjaid,
Földönfutók és üldözöttek!
Készüljetek,
Ti fölfuvalkodott félistenek,
Az óra kondúl s futnotok kell,
Hogy el ne zúzzanak
Az omló trónus romjai . . .
Ott veszni nem szabad ti nektek,
Ti nektek élni, hosszan élni kell:
Bukás után
Nyomorban, végtelen nyomorban!

Hiába mossátok kezeiteket,
Ti Pontius Pilatusok,
Ámíthatjátok a világot,
De lát az isten s ismer bennetek',
S nincs számotokra többé kegyelem;
Vagy érdemeltek-e
Csak annyit is az ég kegyéből,
A mennyitől egy hajszál meghajol?
Nem! — Birodalmatok
A szabadság kalváriája',
Uralkodás volt minden vágyatok,
Ezért emeltetek Munkácsokat,
Hogy a szellem világát, melegét,
A rabbilincsek e fölolvasztóját
Elrejtsétek mélységes föld alá,
S fölötte a sötétségben buján
Tenyészhessék a zsarnokok virága,
A test- s lélekzsibbasztó butaság . . .
Elrablottátok a nép jogát,

És elloptátok kincseit,
Ti bíboros haramják,
Ti koronázott tolvajok!

De a lopott vagyont
El nem viszitek magatokkal;
Félmeztelen
Fognak kiverni titeket
A fölemelkedett alattvalók,
Mint a tűzkardos angyal
Ádámot Évát a paradicsombul.
Kolduljatok, miként
Koldultak milliók miattatok!

(Pest.)

Koldulni fogtok és
Nem nyertek alamizsnát,
Mert a kihez fordultok, az mind
Gazságitoknak áldozatja volt,
Rátok köp, elrúg bennetek,
És undorodva fordul el!
S ha ekkép éhen vesztetek,
Dögtestetekre hollók szállanak,
Mert nem lesz és ne légyen ember az
Utálat miatt, a ki eltemessen;
A hollók gyomra lesz majd sírotok
És szemfedőtök a népeknek átka!

A gyáva faj, a törpe lelkek . . .

A gyáva faj, a törpe lelkek,
Kik nem szégyenlik magokat
Sápadni, ha kezemben a lant
Egy-egy merészebb hangot ad,
Ha a közelgető viharnak
Megérint hirmondó szele,
S dalom mint elkapott madár a
Földről magasra száll vele.

A vész csak készülőben van még,
És nem szakít le egyebet,
Mint ajkamról egy-egy hangos szót,
A fákról egy-egy levelet.
Hah, majd ha minden erejével
Fog dúlni és üvölteni,
S szivem mélyét forgatja föl s a
Fát gyökerestül tépi ki!

Mit mondotok, mit tesztek akkor,
Ha a világnak sarkai
Földindulástul, mennydörgéstül
Tőből meg fognak ingani,
Ha összevesz mint négy vadállat
És pusztít mind a négy elem
S én vérbe mártott lantomat majd
Véres kezekkel pengetem!

(Pest.)

Fekete-piros dal.

Dagyjátok el azt a piros-fehér-zöld színt!
Lejárt az ideje.
Más szín illeti most a magyar nemzetet:
Piros és fekete.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Kicsiny sziget vagyunk tenger közepében,
Erős vihar támad,
Mindenfelől jőnek és megostromolják
A habok hazámat.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Készül az ellenség; és mi készülünk-e?
Mit csinál a kormány?
A helyt hogy őrködnék, mélyen, mélyen alszik
Fönn a haza tornyán.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Fönn a kormány alszik, mi pedig itt alant
Vigadunk, dőzsölünk,
Mintha mind a három isten nem gondolna
Mással, csak mi velünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Eszembe jut Mohács, az a szomorú kor!
Akkor is így tettünk,
Terített asztalnál telt poharak körül
Bút és bajt feledtünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Mohács, Mohács! . . . Tarka lepke, gondtalanság
Röpködött előttünk,
Azt űztük, pedig már a török oroszlán
Elbődült mögöttünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az uj Mohács, hol megint húszezer
Magyar vitéz vész el,
Mértföldekre nyúló rónát borítva el
Kíomló vérével?
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az uj Mohács, a hol megint lemegy
Majd a haza napja,
S háromszáz évig vagy talán soha többé
Arczát nem mutatja?
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

(Pest.)

FÖL!

Elég soká voltunk fajankók,
Legyünk végtére katonák!
Elég volt már a furulyából,
Riadjatok meg, harsonák!

Elől pofoznak, hátul rúgnak:
Hazám, tovább is tűrsz-e még?
Nem lobbansz föl, mig mennykövével
Föl nem gyujt a haragos ég?

Óh! nemzetem, hát bírnak téged
Örökké féken tartani
A nagyfejűek s kisszivűek
(A táblabirák) szavai?

Vagy úgy van, a mint ők beszélik,
Hogy elfajult már a magyar,
Hogy gyöngeségből. gyávaságból
Harczolni nem bir, nem akar?

Hazugság, szennyes gaz hazugság,
S mint a nyelvetek akkora!
Nem pezsg, nem habzik, a magyar nép,
Csendes, de tüzes, mint bora.

Csak volna harcz, csak öntenék már
Vérünket, bár csak öntenék!
Majd meglátjátok, holt részeg lesz
Minden csepptől egy ellenség.

Siess, hazám, napfényre hozni
Világra szóló híredet,
Mit német járom, német ármány
Elrablott és eltemetett.

Jőjön ki kardod a hüvelyből,
Mint fellegek közül a nap:
Vakuljanak meg, s megvakúlnak,
A kik reá pillantanak.

Elég soká voltunk fajankók,
Legyünk vegtére katonák!
Elég volt már a furulyából,
Riadjatok meg, harsonák!

(Pest.)

Uton vagyok, s nem vagy velem . . .

Uton vagyok, s nem vagy velem,
Jó angyalom, szép kedvesem;
De jól tudom, lépésimet
Hiven kiséri szellemed.
Csak azt tudhatnám, édesem,
Minő alakban jársz velem?
Tán e szellő vagy, mely illattal
Röpül hozzám s játszik hajammal?
Az alkony pírja vagy talán
Amott az ég boltozatán?

Vagy tán az esti csillag, mely
Reám ezüst sugárt lövel?
Vagy a madárka vagy, ki ottan
Úgy megdalolgat a bokorban?
Vagy a kicsiny virág vagy itt?
Ki úgy veti rám szemeit
Mikéntha mondaná: oh törj le,
És vígy magaddal, tégy szivedre! . .
Mondd meg nekem, súgd meg nekem,
Melyik vagy, édes kedvesem?

(Nagy-Körös.)

A király esküje.

Megesküdt a király
Hunyadi Lászlónak:
»Esküszöm az égre,
Az ég istenére,
Bántani nem foglak.«

Készül föl Budára
Jó Hunyadi László.
Ne menj fel, ne menj fel,
Ne légy életeddel
Könnyelműen játszó!

Vermed lesz Budavár,
Bele esel, ha mégysz,
Maradj len Belgrádban,
Vagy bujdoss hazátlan,
Szép fiatal vitéz

Kora még te néked
Sírba fekünnöd le,
Éktelen halotti,
Szemfedőt boritni
Ékes szemeidre.

Hazám szép vitéze,
Ne menj föl Budára!
Látod, mi villog ott?
Nem a te csillagod,
Hóhérbárd sugára!

»Balga aggódástok
Nem ijeszt el engem;
Köszönöm tanácstok,
De reá nem állok,
Megyek, föl kell mennem.

Vén Budavárban van
Ifju menyasszonyom;
Érted száz halálba
Mennék meg sem állva,
Szerelmes angyalom!

De halálrul ottan
Szó sincs, nem is lehet,
Megesküdtél nekem,
Királyom, s én hiszem
Szent esküvésedet.«

Nemes bizalommal
László Budán termett.
Ássák a zsiványok
— Ássátok, ássátok —
Alája a vermet!

Menyasszonya keblén
Meg sem pihenhetett.
Szerelme egébül
Mély pokolba szédül:
Tömlöczbe vettetett.

»Miért dobtok engem
Fekete tömlöczbe?«
»Mert királyod ellen
Van szándék szivedben,
Hűséged megszegve.«

»Én királyom ellen!
Én hűséget szegő!
Emelj szót ellenem,
Lelkiismeretem,
Légy bíróm, lépj elő.

Ez hallgat, ez alszik,
Mint csecsemő gyermek
Anyja lágy ölében,
S engemet, oh szégyen!
Itt bilincsre vernek.

Vegyétek le rólam
Ezt a rozsdás vasat,
S adjátok helyébe
Hazám védelmére
Tündöklő kardomat!«

Beszélhetsz, jó vitéz,
Senki sem hallgat rád,
Tömlöczöd becsukták,
Halld fordulni kulcsát,
Csikorogni a zárt.

Nem sokáig hagyták,
Hogy magát emészsze
Nagy Magyarországnak
Legszebbik virága,
Legnagyobb vitéze.

»Kelj föl és jöszte ki!«
»Szabad vagyok tehát?«
»Szabad lészsz, oly szabad,
Hogy egy óra alatt
Ott vagy, a hol apád.«

»Mit? megöltök engem?
Apám szent nevére,
Ez őrült merészség!
Ki sem hallgatva még,
És már elitélve.

Hunyadi Jánosnak
Vagyok én gyermeke;
Velem így tennetek
Nem rettent bennetek
E fél isten neve?

De volnék akárki,
Én ártatlan vagyok,
S a király végtére
Esküvel igérte,
Hogy bántani nem fog.

Halld meg, egész világ,
Te hozzád kiáltok:
Igy add rá hitedet,
Ha esküvéseket
Tesznek a királyok!

Szép vitéz Hunyadit
Föl Szent-György terére
Hurczolták a latrok . . .
Többet is akartok
Tudni? Kifolyt vére!

Háromszor csapott a
Hóhér a fejéhez,
S László vitéz még él,
Él, s halljátok, beszél!
Ekkép szól a néphez;

»Én ártatlan vagyok;
Ha volna is vétkem,
Bünhödtem már érte,
S törvény értelmébe'
Szabad már személyem!«

S föláll László vitéz,
De megbotlik lába,
S estében negyedszer
Sujt hozzá a mester
És fejét levágja.

Lemenőben volt a
Nap, piros volt arcza,
Vad haraggal vetett
Végső tekintetet
A véres piaczra.

Azért volt a nap oly
Haragos kedvében,
Hogy a nép csak állt ott,
S merőn szájat tátott
Tehetetlenségben.

Mért nem éltem akkor!
Mért nem voltam ottan!
Kiáltottam vón' a
Gyáva bámulókra
Veszett fájdalmamban:

»Föl, ha istened van,
Föl, magyar nép! és e
Gaz királyt legottan
Fojtsuk az ártatlan
Áldozat vérébe!«

(Pest.)

Mit nem beszél az a német . . .

Mit nem beszél az a német!
Az isten nyila ütné meg!
Azt követeli a svábság,
Fizessük az adósságát.

Lassan, német, húzd meg magad,
Könnyen emberedre akadsz;
Ha el nem férsz a bőrödbe,
Majd kihúzunk mi belőle!

Ha csináltad, fizesd is ki,
Ha a nyelved öltöd is ki,
Ha meggebedsz is beléje,
Ebugatta himpellérje!

Itt voltatok csókolózni,
Mostan jöttök hadakozni?
Jól van hát, jól van, jőjetek
Majd elválik, ki bánja meg.

Ha pediglen nem fizetünk,
Aszondja, hogy jaj mi nekünk,
Háborút küld a magyarra,
Országunkat elfoglalja.

Azt a jó tanácsot adom,
Jőjetek nagy fa lábakon,
Hogy hosszúkat léphessetek,
Mert megkergetünk bennetek'.

Foglalod a kurvanyádat,
De nem ám a mi hazánkat! . .
Hadat nekünk ők izennek,
Kik egy nyúlra heten mennek.

Fegyverre nem is méltatunk,
Mint a kutyát kibotozunk,
Úgy kiverünk, jobban se' kell,
Még a pipánk sem alszik el!

(Pest.)

Két ország ölelkezése.

s az idő eljött, bár nem hamar,
De nem is későn még, midőn
A szent imádság meghallgatva lőn,
Midőn egygyé lett mind a két magyar! . .
Ki eddig a porban hevertél,
Légy üdvözölve kebelünkön, Erdély!
Oh nemzetemnek drága szép testvére,
Simúlj, simúlj testvéred kebelére,
A melyben a szív most oly édesen ver,
Légy üdvözölve százszor, százezerszer!

Mi jól esik ölelkezésünk,
S mégis milyen sokáig késztünk!
De mindegy, mindegy, feljött végre
A győzedelmes nap az égre,
Mely összesímult arczainkra süt
S örömkönyűket szárit mindenütt.
Oh nap, ne bántsd e könnyeket,
Melyek most pilláinkon rengenek,
A melyeket
Öröm csepegtetett;
Hagyd a világnak végeiglen
Ottan ragyogni szemeinkben,
Hagyd ott ragyogni mindég!
Magyar szemében ez oly ritka vendég.

Együtt vagyunk, és együtt maradunk!
Nincs isten és nincs ördög, a ki
Ismét széjjel birná szakítni
Ölelkező karunk.

Egy volt a bölcsőnk, koporsónk is egy lesz,
Ha majd leszállunk a holt nemzetekhez . . .
De én nem félek többé a haláltul:
Viselje bármilyen csalárdul
A változékony sors magát,
Sebet kapunk talán, de nem halált.

Jöhetsz, most már jöhetsz, vihar,
Nem rettegjük már haragod!
Két ország egygyé olvadott,
Kétélü kard lett a magyar,
Mely jobbra is vág, balra is vág,
És jobbra-balra majd érzik csapását!
S te, lelkem, szállj a Királyhágón által
Érzelmeimnek tündérvilágával,
És szórd el ott e kincseket,
Ajándékozz meg ifjat, öreget,
Hadd gazdagodjék mindenik meg;
De legszebb részét add a székelyeknek!
Csókold meg a székely fegyvereket,
Azok csókodtul tündököljenek,
S azoktól nyerj te hős-erőt,
Mely úgy tündöklik a világ előtt.
S ha bejárád a völgyeket,
Röpülj föl s állj meg bérczeik felett,
S hogy megismerjék a rónák fiát,
Játszál szemökkel mint a délibáb.

(Pest.)

—o—

Ismét magyar lett a magyar.

Ismét magyar lett a magyar,
Mert ekkorig nem volt a,
Hogy is lett volna? Szolga volt,
S nem magyar, a ki szolga!

Ismét magyar lett a magyar,
Bilincsét összetörte;
Mint ősszel a száraz levél,
Csörögve hull a földre.

Ismét magyar lett a magyar,
Kardot ragad kezébe,
Kardján a napsugár ragyog
S a bátorság szemébe'.

Ismét magyar lett a magyar,
Egy szív miljók keblében,
És dobbanása rémület
Az ellenség fülében.

Ismét magyar lett a magyar,
Lángol, piroslik arcza,
Kitűzött zászló mindenik,
A mely jelt ád a harczra.

Ismét magyar lett a magyar,
A síkra állt vitézül,
És a világ, a nagy világ
Csodákat látni készül.

Ismét magyar lett a magyar,
S világ végéig az lesz,
Vagy iszonyúan és dicsőn
Mind, mind egy szálig elvesz.

(Pest.)

Miért kisérsz . . .

Miért kisérsz minden lépten nyomon,
Te munkás hazaszeretet?
Éjjel nappal mért mutatod nekem
Gonddal borított képedet?
Örökké itt vagy, itt vagy én velem,
Úgy is látlak, ha behunyom szemem.

Tudom, kevés, mit a honért tevék.
De megtevém, a mennyi telt;
Van, a kinek nagyobb az ereje,
S még is kevesebbet mivelt,
Kérlek, fordítsd el tőlem képedet
Csak egy időre, hazaszeretet!

Oh hadd feledjem, hogy polgár vagyok!
Itt a tavasz, virít a föld,
Virágillat s a zengő madarak
Dala eget földet betölt,
Arany felhők, e nyájas szellemek,
Fejem fölött vidáman lengenek.

Oh hadd feledjem hogy polgár vagyok!
A költészetnek istene
Olyan kegyes hozzám! iránta én
Hálátlanságba essem-e?
Ott vesztegelni hagyjam lantomat
Mig a bútól majd húrja szétszakad?

Oh hadd feledjem, hogy polgár vagyok!
Van ifjuságom s kedvesem,
Gyöngyökbe foglalt órákkal kinál
Az ifjuság s a szerelem,
És minden óra, mit el nem vevék,
Egy elpazarlott örök üdvösség.

Hah, mennyi tündér együtt: ifjuság,
Tavasz, költészet, szerelem!
Elhagyjam őket tőlem szállani?
Utánok vágyva nyúl kezem . . .
Jertek hozzám, nyujtsátok karotok,
Öleljetek meg, tietek vagyok!

(Pest.)

A márcziusi ifjak.

Szolgaságunk idejében
Minden ember csak beszélt;
Mi valánk a legelsők, kik
Tenni mertünk a honért!

Mi emeltük föl először
A cselekvés zászlaját,
Mi riasztók föl zajunkkal
Nagy álmából a hazát!

A földet, mely koporsó volt
S benn egy nemzet a halott,
Megillettük, és tizennégy
Miljom sziv földobogott.

Egy szóvá s egy érzelemmé
Olvadt össze a haza:
Az érzelem »lelkesülés,«
A szó »szabadság« vala.

Oh ez ritka szép látvány volt,
S majd ha vénül a világ,
Elmondják az unokáknak
Ezt a kort a nagyapák.

És mi becsben, hirben álltunk,
Míg tartott a küzdelem;
De becsünknek, de hirünknek
Vége lett nagy hirtelen.

Kik nem voltak a csatán, a
Diadalhoz jöttenek,
S elszedék a koszorúkat,
Mert a szóhoz értenek.

(Pest.)

E sereg, mely mig a harcz folyt
El volt bujva vagy aludt,
Igy zugott a diadalnál:
Mi viseltünk háborut!

Legyen tehát a tiétek
A dicsőség és a bér,
Isten neki! . . nem küzdénk mi
Sem dicsőség, sem dijért.

És ha újra tenni kell majd,
Akkor ujra ott leszünk,
És magunknak bajt s ti nektek
Koszorúkat szerezünk.

Viseljétek a lopott hirt,
A lopott babérokat,
Nem fogjuk mi fejetekről
Leszaggatni azokat.

Abban lelünk mi jutalmat,
Megnyugoszunk mi azon:
Bárkié is a dicsőség,
A hazáé a haszon!

Szülőföldemen.

Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város, születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón' tele;
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
»Cserebogár, sárga cserebogár!«

Úgy mentem el innen mint kis gyermek,
És mint meglett ember úgy jöttem meg.
Hejh, azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel.
Húsz esztendő . . . az idő hogy lejár!
»Cserebogár, sárga cserebogár!«

Hol vagytok, ti régi játszó társak?
Közületek csak egyet is lássak!
Foglaljatok helyet itt mellettem,
Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
Hogy vállamon huszonöt év van már . . .
»Cserebogár, sárga cserebogár!«

Mint nyugtalan madár az ágakon
Helyrül helyre röpköd gondolatom,
Szedegeti a sok szép emléket,
Mint a méh a virágról a mézet;
Minden régi kedves helyet bejár . . .
»Cserebogár, sárga cserebogár!«

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
Lovagolok fűzfasípot fújva,
Lovagolok szilaj nádparipán,
Vályuhoz mék, lovam inni kiván,
Megitattam, gyi lovam, gyi Betyár . . .
»Cserebogár, sárga cserebogár!«

Megkondúl az esteli harangszó,
Kifáradt már a lovas és a ló,
Haza megyek, ölébe vesz dajkám,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom, s fél álomban vagyok már . . .
»Cserebogár, sárga cserebogár! . .«

(Félegyháza.)

Kis-Kúnság.

Hová szívem, lelkem
Mindig, mindenhonnan vissza-visszavágyott
Ujra láttam végre születésem földét,
A szép Kis-Kunságot!
Bejártam a rónát,
Melyet átölel a Tisza-Duna karja,
S ölében, mint kedves mosolygó gyermekét
Az anya, úgy tartja.

Itt vagyok megint a
Nagyvárosi élet örökös zajában,
Oh de képzeletem most is oda lenn az
Alföld rónáján van;
Testi szemeimet
Behunyom, és lelkem szemeivel nézek,
S előttem lebegnek szépen, gyönyörűn az
Alföldi vidékek.

Forró nyárközép van,
Kapaszkodik a nap fölfelé; sugára
Mint a lángeső oly égető özönnel
Ömlik a pusztára . . .
Puszta van körűlem,
Széles, hosszu puszta; el is látok messze,
Egész odáig, hol a lehajló ég a
Földdel olvad össze.

Gazdag legelőkön
Visz az út keresztül; ott hever a gőböly;
Rekkenő a hőség, azért nem fogyaszt most
A kövér mezőből.
Cserény oldalánál
Szundikál a gulyás leterített suban;
Kutyái is lomhák, nem is pillantanak
Az utazó után.

Itten a lapályon
Egy ér nyúlik végig, meg sem mozdul habja,
Csak akkor locscsan, ha egy-egy halászmadár
Szárnyával megcsapja;
Szép fövény az alja,
Egészen lelátni sárga fenekére,
A lusta pióczák s a futó bogarak
Tarka seregére.

Szélén a sötétzöld
Káka közt egy-egy gém nyakát nyujtogatja,
Közbe hosszu orrát üti viz alá a
Gólyafiak anyja,
Nagyot nyel, és aztán
Fölemeli fejét s körülnéz kényesen;
A vízparton pedig töméntelen bíbicz
Jajgat keservesen.

Amott egy nagy ágas
Áll szomorún, egykor kútágas lehetett,
Mellette a gödör, hanem már beomlott,
Be is gyepesedett;
Elmerengve nézi
Ez a kútágas a távol délibábot.
Nem tudom, mit nézhet rajta, hisz affélét
Már eleget látott.

Ott van a délibáb
A láthatár szélén: nem kapott egyebet,
Egy ütött-kopott vén csárdát emelt föl, azt
Tartja a föld felett.
Emerre meg gyérül
A legelő, végre a nyoma is elvész,
Sárga homokdombok emelkednek, miket
Épít s dönt a szélvész.

Nagysokára egy-egy
Tanya tünedez fel, boglyák és kazalok,
Rajtok varju károg, itt-ott egy mogorva
Komondor csavarog;
Tenger szántóföldek
Terjednek szerteszét, rajtok áldott búza,
Lefelé hajlanak, kalászaikat a
Nehéz mag lehúzza.

A zöld búza között
Piros pipacsok és kék virágok nyilnak,
Imitt-amott sötétvörös tüskerózsa,
Mint egy vérző csillag.
Közeleg az este,
Megaranyosodnak a fehér fellegek.
Szép felhők! mindenik úgy megy el fölöttünk
Mint egy tündérrege.

Végre ott a város,
Közepén a templom, nagy komoly tornyával,
Szanaszét a város végén a szélmalmok
Széles vitorlákkal.
Úgy szeretek állni
A szélmalmok előtt! Elnézem ezeket,
A mint vitorlájok hányja, egyre hányja
A czigánykereket.

(Pest.)

Miért zárjátok el az útamat?

Miért zárjátok el az útamat?
Bocsássatok!
Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

Veszélyben a hon, s tettre hívja föl
Minden fiát,
S reményeim szikláin állok én,
Lelkemre százszoros viszhang kiált.

Szilárd reményem, mint a sziklakő,
Mely nem remeg,
Hogy helyemen majd becsület marad,
Hogy a hazáért sokat tehetek.

A tettek vágya, tettek ereje,
Mint vad patak,
Foly rajtam át, a melynek habjai
Szilaj morajjal mélybe omlanak.

Fölnézek a nyárdéli napba, és
Nem fáj szemem,
Lenézek örvény fenekére, és
Lenézek bátran, nem szédül fejem.

(Pest.)

Közönséges napokban csak megáll
Más is helyén,
De majd ha minden ember tántorog,
Ottan leszek majd s nem tántorgok én!

És jőni fognak rettentő napok,
A milyeket
Csak álmodik most holdas éjeken
Az őrülésig rémült képzelet.

Nem várok én dicsőséget s dijat
Munkáimért,
Kötelességet ingyen tenni kell,
S kötelesség munkálni a honért.

És a dicsőség? Isten hírivel
Tovább mehet:
Nem kell nekem kaczér leány, midőn
Ölelhetem hű feleségemet.

Miért zárjátok el az útamat?
Bocsássatok!
Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

A magyar nép.

Szabad a magyar nép, szabad valahára,
Kinek lánczot vertek kezére lábára,
S görbedt derekával a rabigát vonta,
Mintha csak állat és nem ember lett volna.

Szabad a magyar nép, fejét föltarthatja,
Kénye-kedve szerint kezeit mozgatja,
S mely előbb mint bilincs őtet szorította,
A vasat mint kardot ő szorítja mostan.

Szabad a magyar nép, lejárt napod, német!
Nem tánczoltatod te többé ezt a népet,
S piócza módjára nem szivod a vérét,
Megfizette isten gonoszságod bérét.

E földön legyen úr a tót vagy a német?
E földön, hol annyi vitéz magyar vérzett!
Magyar vér szerezte ezt a dicső hazát,
És magyar vér ezer évig ótalmazá!

Nincs itt urasága csak az egy magyarnak,
S kik a mi fejünkre állani akarnak,
Azoknak mi állunk feje tetejére,
S vágjuk sarkantyúnkat szíve közepébe!

Vigyázz, magyar, vigyázz, éjjel is ébren légy,
Ki tudja, mikor üt rajtad az ellenség.
Ha eljön, úgy jőjön, hogy készen találjon,
Még a fél halott se maradjon az ágyon!

Haza és szabadság, ez a két szó, melyet
Először tanuljon dajkától a gyermek,
És ha a csatában a halál eléri,
Utószor e két szót mondja ki a férfi.

(Pest.)

Respublica.

Respublica, szabadság gyermeke,
S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a Rákóczyak,
Köszöntelek a távolból előre!

Kit meg nem térít szép szelíd szemed,
Hol a szeretet oltárlángja csillog,
Majd megtéríti azt szilaj kezed,
Melyben halálos vésznek kardja villog.

Most hódolok, midőn még messze vagy,
Midőn még rémes átkozott neved van,
Midőn még, a ki megfeszíteni
Kész tégedett, azt becsülik legjobban.

Te lészsz a győző, a diadalív
Ha elkészül, a te számodra lészen,
Akár virágos tarka pázsiton,
Akár a vérnek vörös tengerében.

Most hódolok, most üdvözöllek én;
Hisz akkor úgy is elég hódolód lesz,
Ha a magasból ellenidre majd
A véres porba diadallal nézesz.

Szeretném tudni, ott leszek-e én
A győzedelmi fényes ünnepélyen?
Vagy akkorára már tán elvisz az
Enyészet s ott lenn tart a sírba' mélyen?

Mert győzni fogsz, dicső respublica,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,
Miként egy új, de szent Napoleon
Elfoglalod majd a kerek világot.

Ha meg nem érem e nagy ünnepet,
Barátim, emlékezzetek meg rólam:
Republicánus vagyok s az leszek
A föld alatt is ott a koporsóban!

Jertek ki hozzám, s ott kiáltsatok
Síromnál éljent a respublicára:
Meghallom én azt, s akkor béke száll
Ez üldözött, e fájó szív porára.

(Pest.)

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA DEBRECEN
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

A nemzetgyüléshez.

tt álltok a teremnek küszöbén,
Melyből a nemzet sorsa jön ki majd:
Megálljatok, ne lépjetek be még,
Hallgassátok meg intő szózatom:
Egy ember szól, de milliók nevében!

Az a hon, melyet őseink szereztek
Veritékökkel s szívök vérivel,
Az a hon többé nincs meg, csak neve
Bolyong közöttünk, mint a temetőbül
Éjféli órán visszajött kisértet . . .
Az a hon többé nincs meg, falait
Elmorzsolák a mult kor férgei,
S az uj vihar szétfújta födelét,
S lakói most az ég alatt tanyáznak,
Mint a vadállat és mint a madár.
Mit őseink egy ezredév előtt
Tevének, azt kell tenni most ti nektek:
Bármily erővel, bármily áldozattal,
Bár mind egy szálig elvesztek belé,
Hazát kell nektek is teremteni!
Egy új hazát, mely szebb a réginél
És tartósabb is, kell akarnotok;
Egy új hazát, a hol ne légyenek
Kiváltságok kevély nagy tornyai,
Sötét barlangok, denevértanyák;
Egy új hazát, hol minden szögletig
Eljusson a nap s tiszta levegő,
Hogy minden ember lásson s ép legyen.

Nem mondom én, a régi épületnek
Dobjátok félre mindenik követ;
De nézzetek meg minden darabot, mit
Alapnak vesztek, s a mely porhatag már
Vessétek azt el kérlelhetlenűl,
Bármily szent emlék van csatolva hozzá:
Mert jaj a háznak, mely alapba' gyönge,
Mert fáradástok akkor hasztalan lesz,
Egy percz jöhet, s az épület ledől,
S rosz gazda, a ki mindig ujra épit,
S ma vagy holnap, de végre tönkre jut.

Számot vetett-e mindenik magával,
Minő dologra szánta el magát?
Nagy a dicsőség, melyet mindegyik
Szerezhet itten; de tudjátok-e,
Csak nagy munkáért jár ez a dicsőség!
A kit nem égő honfiérzelem
És tiszta szándék vezetett ide,
Kit a hiúság vagy silány önérdek
Csábít e helyre, az szentségtelen
Lábbal ne lépjen e szentelt küszöbre,
Mert hogyha egyszer átlép és kijő majd,
Átok s gyalázat lesz kisérete,
Melylyel haza, később a sírba megy. —
Ti, kik szivébül bálványistenek
Ki nem szoríták az igaz nagy istent,
Kiknek szivében a honszeretet
Mint szentegyházi oltárlámpa ég,
Eredjetek be és munkáljatok,
Legyen munkátok oly nagy, oly szerencsés,
Hogy bámultában, majd ha látni fogják,
Megálljon rajta a világ szeme,
A benlakókat vallja boldogoknak
És istenítse a kik épitették.

(Pest.)

Lenkei százada.

oszorút kötöttem
Cserfa-levelekbül,
Harmat csillog rajta
Örömkönnyeimbül.
Kinek adnám én ezt,
Kinek adnám másnak,
Mint vitéz Lenkei
Huszárszázadának?

Ez ám csak a század,
Ezek a legények!
Ős apáink mellé
Oda illenének.
Romlatlan bennök a
Régi jó magyar vér . . .
Bár adhatnék nekik
E dalnál nagyobb bért!

Dicső fiak ők! s ha
Én nekem nem hisztek,
Ám nézzetek oda,
Hogy mit cselekesznek.
Én elhallgatok, az
Ő tettök beszéljen:
Százszor kiáltjátok
Majd rájok az éljent.

A Dniester vizén
Túl, Mariampolban,
Lengyelország földén
Egy huszárezred van.
Szép magyar huszárok,
Fiatal legények,
Kutya bajuk: vígan
Miért ne lennének?

Vígan vannak, össze-
Verik bokáikat;
De van ott egy század,
A melyik nem vigad.
Míg világát éli
A vidám ezered,
Közűlök egy század
Búbánatnak ered.

Miért búslakodtok,
Jó magyar huszárok?
Némelyik szeméből
Könny miért szivárog?
»Hogy ne búslakodnánk,
Hogy ne búslakodnánk,
Mikor veszélyben van
Édes magyar hazánk!

Rútul feni fogát
Rája tót, rácz, német:
Hogy az isten nyila
Őket ott ütné meg!
S minket, kik a hazát
Védeni szeretnénk,
Itt idegen földön
Tart a kötelesség.«

Igy emészti őket,
A bú és a méreg.
Összesúgnak-búgnak:
Vajon mit beszélnek?
Hangjaik suttogók,
Arczuk titokteljes:
Egy nagy szándékjok van,
Nagy és veszedelmes.

Milyen gonoszságot
Forralnak magokban,
Hogy nem beszélnek fönn-
Szóval, csak titokban?
Mily istentelenség
Forog elméjükben,
Hogy alattomban kell
Eljárniok ebben?

Nem istentelenség,
A mit ők akarnak,
Segítséget vinni
A bántott magyarnak:
Segítségül menni
Hazájok földére,
Melyre immár foly a
Gazda-nemzet vére.

Ez a jó huszárok
Szivbeli szándoka;
És hogy ezt titkolják,
Van annak nagy oka.
Oda jutottunk már
Hogy csak titkon lehet
Tégedet érezni,
Szent hazaszeretet!

Éjnek éjszakáján
Kiállott a század
Od' a partra, melyet
A Dniester áztat.
E folyónál pihent
Egykor vitéz Árpád,
Mielőtt bevette
Attila országát.

E szent helyen álltak
A derék huszárok,
Itten nyílt ama szent
Esküvésre szájok,
Hogy megfogja őket
Látni Magyarország,
Hogy Magyarországot
Védelmezni fogják!

És midőn az esküt
Elmondották vóna,
Belé ugrattak a
Dniester folyóba,
S jó paripáik ez
Éji sötétségben
Átalusztak velök
Szépen szerencsésen.

S jöttek haza felé,
Jöttek, jövögettek;
Hát egyszer mögöttök
Kit pillantanak meg!
Lenkei kapitány,
Az ő kapitányok,
Ez iparkodott nagy
Sebesen utánok:

»Álljatok, legények.
Forduljatok vissza,
A generális küld
Hogy híjalak vissza!«
Hanem a huszárok
Nem fordultak vissza,
Sőt a kapitánynak
Igy feleltek vissza:

»Kapitány uram, mi
Engedelmeskedünk
Úgy, ha előre megy,
És nem hátra velünk.
Vitéz kapitány úr,
Legyen a vezérünk,
Ilyen ember kell, mint
Kapitány úr nékünk!

Annyi szent hogy minket
Vissza nem visz innen
Sem a generális,
Sem pedig az isten.
Kötelességünkről
Ne beszéljen nékünk,
Szentebb a haza mint
A kötelességünk!«

Tőről vágott magyar
Ember a kapitány,
Nem igen téríté
Seregét ezután,
Ment velök, nem hátra,
De szépen előre,
És elértek édes
Hazájok földére.

(Pest.)

Itt a haza földén,
Hová vont szívetek,
Forró öleléssel
Üdvözlünk titeket,
Vitéz jó testvérek,
Üdvözlünk ezerszer . . .
Beszéljen akármit
A hadügyminister!

Forradalom.

alományul a gyáva szavamra: dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

Szomorúk az idők, a napok feketék,
Oda hagytak atyáid, o nemzet, o nép!

Csak azért szakitád le bilincseidet,
Hogy ujabb nehezebb vas emészsze kezed.

Födi még beteg arczod az egykori por,
S ime sorsod ujonnan a porba tipor.

Nem a sors, nem a sors, de saját fiaid
Akaratja, a mi újra lealacsonyit.

Ez a vétek a mily czudar és iszonyú,
Iszonyúbb legyen érte az égi boszú!

Lealázod-e, oh haza, szent fejedet?
Piszok ülje a hír koszorúja helyett?

Mielőtt az erőszak igába fogat,
Kaszabold le, hazám, nyakadat te magad.

Tegye lánczra a zsarnok a holttetemet,
Diadalma legyen temetői menet!

Hol elásnak, a domb neki trónja legyen
S gyakoroljon erőt siri férgeiden!

De te, oh haza, nem hagyod el magadat,
Haragod tüze arczaidon kigyuladt;

Kezed ott van a kardon, a markolaton...
Ki fog élni, ha nem te, dicsőn szabadon?

Szaporán ide, kedvesem, ajkaidat,
S te fiú, szaporán ide a poharat!

Mire elfogy a bor, mire csattan a csók,
Jeladásra emelhetik a lobogót.

Halványul a gyáva szavamra: dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

(Pest.)

Dobzse László.

Dobzse László ő felsége
Magyarok királya,
Nem hijába hogy cseh volt, de
Hejh csehül is álla.

Parancsolni nem szeretett,
Nem is értett hozzá,
S hogyha értett vón' is, szavát
Nem fogadt' az ország.

Üres volt a feje néki,
Üresebb a zsebje,
Egy keserves polturáért
Könyökig vájt benne.

Ruháján a moly s az idő
Megrágta a prémet,
Mely szinű volt? nem lehetett
Tudni, csak úgy rémlett.

Parasztfolttal csapta pofon
Csizmáját a varga,
Rozsdás volt a sarkantyúja,
Ferde volt a sarka.

Ha éhezni méltóztatott
Király ő felsége,
Egyik-másik alattvaló
Hitta meg ebédre.

Kamrájában az egerek
Semmi kárt sem tettek,
Mert biz ott a legjobb szándék
Mellett sem tehettek.

De nem bánta ám meg, a ki
Meghivá ebédre,
Ő felsége kegyelmesen
Gróffá tette érte.

Pinczéjében oly bőséggel
Állott a sok jó bor,
Hogy egy gyűszűnyi sem telt a
Legnagyobb hordóbol.

Szegény király, szegény király . . .
De vigasztalódjál,
Még szegényebb királyok is
Lesznek, mint te voltál.

Dobzse László ő felsége
Magyarok királya,
Nem hijába hogy cseh volt, de
Hejh csehül is álla.

(Pest.)

Kún László krónikája.

Fene gyerek volt az a Kún László,
Magyarország egykori királya.
Kún Lászlónak azért híták őt, mert
A kúnokkal volt czimboraságba'.

A mint mondtam, ujra csak azt mondom:
Fene gyerek volt biz' ő kegyelme;
Az ördög se tudja, hogy mi volt több,
Emberség-e vagy kutyaság benne?

Az igaz, hogy torkára forrt az a
Kún barátság, bentörött bicskája...
De ez már a vége! Kezdjük elől,
Ne hágjunk rá a szép rend nyakára.

A koronát még kölyök korában
Nyomintották a fejére néki,
S már csatázott siheder korában,
És vala nagy az ő vitézségi.

Ottokárral, híres cseh királylyal,
Keveredett kemény háborúba,
És pediglen Ottokár alól e
Háborúban a gyékényt kihúzta.

A csehcknek nagy királya ott a
Csatatéren a fűbe harapott,
Lászlót pedig nem tekinték máskép,
Hanem csak úgy mint egy új csillagot.

Haza ment ám, hanem otthon, bezeg
Fenekestül fölfordult az ország,
Olyan volt mint a Csáki szalmája,
És e bajt a nagy urak okozták.

Természetes, hogy mikor a macska
Nincs otthon, az egerek tánczolnak;
A nagy urak kapták magokat hát,
Egymással mind rútul hajba kaptak.

László király, szerelmetes öcsénk,
Már most aztán fogj erősen hozzá . . .
Dehogy fogott, dehogy fogott! kisebb
Gondja is nagyobb volt mint az ország.

Neki lódul, becsap a kunokhoz,
S haza gondját eltemeti szépen,
Kun legények telt kupái mellett,
Kun menyecskék dagadó ölében.

És a midőn hites felesége
Szót emelne e miatt előtte,
Egy szikrát sem teketóriázott,
Azon módon elkergette őtet.

S melege lett pap uraiméknak,
Kegyetlenül szorult a kapczájok,
László király a pogány kúnokat
Fosztogatni uszította rájok.

Meghallja ezt a szentséges pápa,
S haragjában adtateremtettéz,
És meghagyja egyik püspökének:
»Rendcsinálni magyarokhoz elmégysz!«

És el is jött azonnal a püspök,
S oda vitte jó móddal a dolgot,
Úgy szivére beszélt a királynak,
Hogy elméje javuláson forgott.

Meg is javúlt, istenes szándékból
Megtérité papok veszteségét,
A kúnoknak sátorát elhagyta
S visszavette elvert feleségét.

De egyszerre más jutott eszébe;
Gyűléseztek a papok Budában;
Megunta e locsogást-fecsegést,
S szétzavarta őket hamarjában.

Fenyegeti a pápa követe,
A püspök, hogy majd átkot vet rája.
Bánja is ő, galléron csípeti
A szent embert és tömlöczbe zárja.

És a régi tivornyázó élet
Alvó zaját ujra fölkeltette,
Fölkereste a kún czimborákat,
S ott virított rózsaszinű kedve.

Megcsóválta fejét a nemzet, és
Szólt: »A mi sok, az csak sok, hijába!
Ha ez így tart, belénk üt a menykő.«
S László komát betették fogságba.

Nem sokáig üldögélt a hűsön,
Kinyitották tömlöczét és szóltak:
»Lángban, vérben áll a haza, király,
Jer és győzd le a kún lázadókat!«

»Rajta tehát!« fölkiáltott László,
»El, utánam élet és halálra!«
Rég vagy, kardom, a homályban, mostan
Vess homályt a nap koronájára!«

És vezette hadát a kunokra,
S ránczba szedte őket nagy csunyául,
Kit levert a harczmezőn közűlök,
Kit pedig kiüzött a hazából.

S megragadta a kormányt erősen,
Megmutatta, hogy ő milyen férfi,
Hogy ő nemcsak a korhelykedést, de
A nemzetnek ügyeit is érti.

A gonoszok meghunyászkodának
S a királyra reszketéssel néztek,
A jók szivét pedig seregestül
Szállták meg a mosolygó remények.

(Pest.)

De alig hogy elmosolyodott a
Nemzet, ujra lebiggyedt a szája,
Mert azt vette észre, hogy istentől
Ujra elrugaszkodott királya.

El bizony, de mennyire! naponként
Veszettebül sülyedt a piszokba;
De még egyszer fölemelte fejét,
Fölgyúlt szíve, és égett lobogva.

A berontott kúnok és tatárok
Meggörnyedtek karja erejétül,
Még egy cserfa koszorút hozott az
Ifju király a harcz mezejérül.

Akkor aztán jó éjszakát, erkölcs!
Belemászott nyakig a mocsárba,
És valódi szent volt ekkoráig
Ahhoz képest, a hogy mostan járta.

Egy tivornya a másikat érte,
Sátor alatt élt mint a czigányok,
Véle régi korhely czimborái,
S véle a kún és tatár leányok.

Hanem egyszer ilyen szókat hallott:
»Laczi pajtás, meghalálozik kend!«
S három ember úgy oldalba szúrta
Ő felségét, hogy még meg se nyekkent.

Béranger legujabb dala *).

Ah Manuel, fölkelt im Francziaország!
Szabadságának nincs többé ellensége.
Ilyennek álmodtuk, ilyennek mi őtet!
Ez az óriás nép nem hagy semmit félbe.
Mért nem hagyott téged közöttünk az isten,
Ha már elérhetjük a megigért földet?
Mit vétettél, hogy úgy haltál meg mint Mózses? . .
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

A magasztos harcznak győzedelmes végén
Kicsiny kis kunyhómról megemlékeznél te.
Az ilyen nagyszerű láznak napjaiban
Van egynek a másra leginkább szüksége.
Sokáig hallgatnánk hosszan ölelkezve,
Aztán lecsókolnók árját könnyeinknek.
És elkiáltanók: »Vive la République! . .«
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

Tudjátok, tudjátok? A Jeu-de-Paume óta,
Hol az új korszak nyílt, melyben a győztes nép
Ide befolyatta a mi szép hazánkba
Az egész világot, mint a szívbe a vért,
A magasztos és bölcs, véres arany könyvben,
A melyet minden év uj fénynyel töltött meg,
A negyvennyolczadik év a legdicsőbb lap! . .
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

*) Sietek lefordítani e költeményt, mely megbecsűlhetlen érdekű talán nem csak én reám, hanem minden olvasóra nézve, mert a dicső Bérenger irta, és irta a februáriusi forradalom, a köztársaság kikiáltása után, és irta hatvannyolcz éves korában! és végre, mert ez legszebb költeményei között talán a legszebbik.

Soványnyá tette a királyság a hazát,
S leveté horgonyát a futó homokba,
Jött a villám és fölfordította a trónt,
S kerestem ezt, de nincs se híre, se hamva;
Helyette találok termékeny országot,
Melyet majd a nemes vér termékenyit meg,
Dicsőséges föld, mely egy világot táplál! . .
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

A respublica nagy és állandó marad,
Betelvék vágyaink; de én szeretélek,
Emlékszem keserves fölkiáltásodra:
»A holtak örökké alusznak, szegények !«
Aludni midőn fölkél Francziaország,
Midőn, hogy kivívja a nagy győzedelmet,
Szüksége van neki szellemre és kardra! . .
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

Dicsőség reád, nép, e gyors sikeredre!
Jobban szeretlek én, ha ő eszemben van.
Az én nyílt karjaim nem lesznek üresen:
A ki csak franczia, mind testvér az mostan.
Ti fegyvert fogtatok, s görnyedt aggastyánnak
Nekem, mint halottnak, itt pihennem kellett!
Hideg a vérem és forrók a könnyeim . . .
Oh franczia nép, hogy meg nem ölelhetlek!

(Pest.)

A nemzethez.

Konduljanak meg a vészharangok!
Nekem is egy kötelet kezembe!
Reszketek, de nem a félelemtől:
Fájdalom és düh hangzik szivembe'!
Fájdalom, mert düledék hazámra
Uj viharnak közeledtét látom;
És düh, és düh mert tétlenkedünk, mert
Nem szakad le szemünkről az álom.

Pillanatra fölriadt e nemzet,
S szétnézett, mi zaj van a világban?
És a másik oldalára fordult,
S mostan ujra aluszik javában.

Ébredj, ébredj, isten verte nemzet,
A ki ott az elsők közt lehetnél,
S kárhozatos lomhaságod által
Mindig hátul és alant hevertél!

Ébredj, hazám! mert ha most nem ébredsz,
Soha többé nem lesz ébredésed,
S ha ébredsz is, annyi időd lesz csak,
Míg nevedet sírkövedre vésed!

Föl, hazám, föl! százados mulasztást
Visszapótol egy hatalmas óra:
»Mindent nyerni vagy mindent veszítni!«
Ezt irjuk föl ezer lobogóra.

Oly sokáig tengődtünk mi úgy, hogy
Volt is, nem is a mienk az ország;
Valahára mutassuk meg már, hogy
Senkinek sincs semmi köze hozzánk.

Vagy ha végzés, hogy el kell enyésznünk,
Irtsanak ki hát ezen világból!
A haláltól, nem tagadom, félek,
De csupán a becstelen haláltól.

Haljunk meg, ha nem szabad már élnünk,
Haljunk meg oly szépen, oly vitézül,
Hogy azok is megsirassanak, kik
Eltörölnek a földnek színérül!

(Pest.)

Legyen olyan minden ember mintha
Zrinyi Miklós unokája volna,
Harczoljon úgy minden ember mintha
Egyedül rátámaszkodnék honja!

Oh de akkor, akkor nem veszünk el,
Akkor élet és dicsőség vár ránk,
Akkor saját örök birtokunk lesz,
A mi után eddig csak sovárgánk.

Föl, hazám, föl, nemzetem, magyar nép!
Lépj a síkra gyorsan és egyszerre,
Mint a villám oly váratlanúl és
Oly erővel törj ellenségedre.

Hol az ellen, kérdezed? Ne kérdezd,
Mindenütt van, a hová tekintesz,
S legnagyobb és legveszélyesebb az,
Ki mint testvér símul kebleinkhez.

Köztünk van a legnagyobb ellenség,
A czudar, az áruló testvérek!
S egy közűlök százakat ront el, mint
A pohár bort az egy cseppnyi méreg.

A halálos itéletet rájok!
Százezerszer sujtson bár a hóhér,
Bár a házak ablakán foly is be
Az utczáról a kiáradó vér!

Könnyü bánni külső elleninkkel,
Ha kivesznek e belső bitangok.
Félre most, lant! futok a toronyba,
Megkondítom azt a vészharangot!

Hány hét a világ?

Pesten járt kend, bátya, ugyan mondja meg,
Mit csinálnak oda fönn a követek?
Mondja el a sok szép jó hírt felőlök,
Hadd buzdúljon a szívem, hadd örűlök.

»Nem örűlsz a pesti hírek hallatán,
Ríva fakadsz, kedves öcsém, mint a lyány,
Ríva fakadsz, hogyha magyar a hited,
Ha hazádat s szabadságod szereted.

Jertek ide, jertek ide, legények!
Elbeszélem azt az új hírt tinéktek;
Nem akar az országgyülés egyebet,
Csak az egyet, hogy katonák legyetek.«

Ejnye, bátya, eb a lelki, mi lelte,
Hogy ezt olyan gonosz hírnek képzelte?
Melyikünket tartja olyan gyávának,
Hogy ne menne szívesen katonának?

Egytül egyig mind ott leszünk, a hol kell,
Mind kiállunk bátor elszánt lélekkel;
Alig várjuk, hogy azt mondják: ide hát
Védelmezni bajában a szent hazát!

»A szavamba vágtatok, jó legények!
Nem ottan van ám vége a beszédnek;
Az a vége, hogy katonák legyetek,
És pedig nem magyarok, de németek.

Belebújtok majd a német ruhába,
Német szóval vezetnek a csatába,
Német zászló, az a fekete-sárga,
Azzal mentek szegény Olaszországra!«

Huh még azt is, a ki áldja, teremti!
De már abból csakugyan nem lesz semmi.
Ilyenek hát követeink, ilyenek?
Isten őket érdem szerint áldja meg.

Olaszország minket soha nem bántott;
Egyet akar velünk: a szabadságot.
Ezért minket oda vinni nyakára?
Soh se lépünk mi arra a határra.

Itt maradunk mi a magyar hazában,
Ezt megvédjük mind halálig mindnyájan,
De magyar ruhában és magyar szóval
És a magyar háromszinű zászlóval.

Katonának valamennyin fölcsapunk,
De a magyar hazát védi csak hadunk,
Magyar hazánk pedig ott van valóban,
Hol a háromszinű magyar zászló van!

(Pest.)

A bokor a viharhoz.

Vasabban, haragos lelkek testvére, vihar, hogy
Lombjaim árnyékát szét ne zilálja dühöd!
Szentegyház vagyok én, e fészek bennem az oltár,
És ezen oltárnak papja a kis csalogány.
Hadd dicsérje, ne bántsd, éneklésével az istent,
A természetet, a szent közös édes anyát.

(Zugliget.)

Vérmező.

Magas hegy tetején régi Buda vára,
Merőn állva néz a ballagó Dunára;
Talán azért néz, hogy leszédüljön végre
És a mélybe essék, a víz fenekére.
Jobb is lenne már ő néki ott a mélyben,
Sok gyászdolgot látott hosszu életében;
Sok gyászdolgot látott, megirtózott tőle,
Azért várja, várja, hogy már mikor dől le.

Látta gonosz Zsigmond király idejében
Kont levágott fejét a hóhér kezében,
Vitéz Hédervári Kont Istvánnak fejét,
S véle egyetemben sok jó társaiét.
Látta a hitszegő László király alatt,
Vérpadra idősebb Hunyadi mint haladt,
Szép Hunyadi László, fiatal levente,
Öt pallos-suhintás fejét leütötte.

Martinovicsot is látta négy társával
Összeölelkezni a véres halállal,
Látta nyakaiknak fölfecscsenő vérét
S lemetszett fejeik rémes fejérségét.
Hát ezután kit lát? Elgondolom olykor:
Ki tudja, hát ha most én rajtam van a sor?
Talán engem is mint őket lefejeznek . . .
Ha meghalok, hazám, te érted halok meg.

Budán ne járjatok, ne járjatok éjjel,
Mert találkoztok a megöltek lelkével,
Hónok alatt tartják levágott fejöket,
Úgy nyögnek, úgy járják be a vesztőhelyet.
Kont s Hunyadi László fönn Szent-György piaczán
Tölti bolyongva és nyögve az éjszakát,
Martinovics pedig társaival együtt
Éjféli tanyát ott lenn a vérmezőn üt.

Vérmező, Vérmező, nagyon megszomjaztál,
Egy hajtásra olyan sok vért inni tudtál.
A sok jó igazi magyar vért megivád,
S német csaplár adta neked az áldomást,
Vendégül fogadtuk hozzánk a németet,
Hanem a vendégből csakhamar gazda lett,
S hejh be roszul, hejh be csúful gazdálkodott,
Bút hozott fejünkre, bút és gyalázatot.

Martinovics apát, Hajnóczy, Zsigray,
Laczkovics és a szép ifju Szentmarjay,
Ezek és több mások összeszövetkeznek
Széttörni rablánczát a magyar nemzetnek;
Összeszövetkeztek élet és halálra,
Szabadságot hozni a magyar hazára,
A magyar hazának elnyomott népére,
Az elnyomott népnek sóhajtó lelkére.

»Tovább is csak sohajts, szép magyar nemzetem?
Tovább is csak szolgálj? Nem istenemre, nem!
Nem szolgálsz te többé idegen nemzetet,
Legeslegkevésbé pedig a németet;
Szabaditóidat mi bennünk tekintsed,
Leszakitjuk rólad a szolgabilincset,
S a szégyenfoltot, mely fejedet födé el,
Lemossuk a zsarnok tulajdon vérével!«

Az összeesküdtek igy beszéltek bátran,
S haladtak naponként a titkos munkában;
Jaj! de mielőtt a gyümölcs megért volna,
Egy istentelen kéz azt leszakította:
Elárulta őket egy rosz, egy gaz czudar.
Elfogdosták őket egymás után hamar
S börtönbe vetették nehéz vasra verve.
Dugába dölt a nagy hazamentés terve.

Csakhamar kihítták a börtönből őket,
Bírák elé vitték kihallgatás végett.
És szólt a bíró: »Nem maradtok életben,
Összeesküdtetek a szent haza ellen.«
És ők így feleltek nagy rendíthetetlen:
»Nem a haza ellen, csak a király ellen!
Ha a király s haza egy uton nem járnak,
Egyiknek veszni kell, veszni a királynak!«

Nagy és szent igazság! de az igazságot
Még most is egészen ki nem mondhatjátok,
Csak úgy félig-meddig lehet azzal élni,
Különben az ember vele magát sérti;
Annál kevesebbé volt még akkor szabad
Tisztán és kereken mondani igazat . . . .
Ha egyéb vétségök nem lett volna nekik,
Már azért magáért a nyakukat szegik.

A nyakukat szegték. A Vérmezőn Budán
Mind az öt elvérzett egy nap egymás után.
A szegény magyarok leverve zokogtak,
A németek pedig gőgösen kaczagtak.
Ők, az elitéltek, bátran léptek oda
A hóhér elébe, a szörnyü vérpadra . . .
Május hónapja volt, hajnal volt az égen,
Rózsa a kertekben, vér a vesztőhelyen.

Szabadságért elhullt dicső áldozatok,
Hol vannak, hol vannak a ti sírjaitok?
Hová temettek el? szent hamvaitokat
Hol találjuk meg, hogy tiszteljük azokat?
Olyan sokáig volt átkozott nevetek,
Megemlíteni sem volt szabad bennetek';
De már annak vége, megadhatjuk a bért,
Áldozhatunk könnyet a kiontott vérért!

(Pest.)

Hallod-e szív, szívem!

Hallod-e, szív, szívem! hallod e beszédet?
Gyávaság vádjával kit illetnek? Téged!
Te reád merik azt mondani, hogy: gyáva,
Te reád, hogy nem mersz menni a csatába.

Tudom, hogy kik vagytok, ti nyomoru férgek,
Kik a hátam mögött vakmerőn beszéltek;
Egy időben szem közt állottam veletek,
És pillantásomtól akkor reszkettetek.

De miért tőlem e figyelem irántok?
Nyujtogassátok rám a kígyófulánkot,
Marjátok, marjátok, ti csúszók, sarkamat,
Hátra sem fordulok, hogy eltiporjalak!

Csendesedjél, szívem! minek ez indulat?
Miért pazarolnod nemes haragodat?
Ha épen kedved van lázas indulatra,
Válaszsz érdemesebb tárgyat haragodra.

Csendesedjél, szívem, parancsolj vérednek,
Melyet fölzaklatott viharok kergetnek,
Mutasd meg azzal is a te nagyságodat,
Hogy békén tűröd a czudar rágalmakat.

Czudar gaz rágalom! bebizonyítom ezt.
Csak azt restelem, ha bebizonyítva lesz,
Azok is, kik most úgy ócsárolnak engem,
Éljenezni fognak győző ünnepemben.

Ily hitvány az ember, ily hitvány valóban!
Csak miljomad része a mi közte jó van.
Menjetek! Kivánom, hogy boldoguljatok;
Küzdök is érte, de nem kell jutalmatok.

(Pest.)

Ma egy éve . . .

Ma egy éve, ma egy éve,
Akkor lettél jegyesem;
Ma egy éve, hogy először
Csókoltál meg, kedvesem.

Száll az idő, mint a pille,
Melyet a szél ragad el,
Szemlátomást fogy az élet,
Szemlátomást hervad el.

Édes volt a csók, a mely ott
Ajkaidról rám esett;
De ki hinné, de ki hinné?
Csókod most még édesebb.

Ám hervadjon, isten néki,
Érte nem is búsulok;
Nem vesz kárba, mit az élet
Fájáról lehullatok.

A mi elhal életembül,
Föltámad mint szerelem,
Oly mértékben nő szerelmem,
A milyben fogy életem!

(Pest.)

A hegyek közt.

Ott alant, alant, a mélyben,
A kék messzeség ködében,
Ott a város: csak úgy rémlik,
Mint a múlt, a melyet félig
Átadott immár a lélek
A felejtés éjjelének.
Kinn vagyok a természetben,
Fönn magasra nőtt hegyekben.
Magas a hely, itt pihen meg
Koronként a vándor felleg,
S ha itt volnék éjjelenként,
Csillagokkal beszélgetnék,
Lenn a völgyben, lenn a mélyben,
A kék messzeség ködében,
A város távol zajában
Hagytam gondod, hazám s házam!
Ott lenn hagytam minden gondot,
Mely szívem fölött borongott,
Melynek sötét árnyékában
Mint rideg kőszikla álltam.
Ne bántsatok, ne bántsatok,
Ha egy rövid napot lopok
A magam mulatságának,
Hisz' eleget élek másnak!
Minden lenn maradt a mi bánt,
Nem hoztam föl magammal mást,

Csak a mi boldogságot ad,
Kedvesemet és lantomat.
Kedvesem, ki egy személyben
Asszony s gyermek, örömében
Jön és megyen, pillangót űz,
Virágot szed, koszorút fűz,
Majd eltünik, majd előjön;
Úgy lebeg a hegytetőkön,
Mint egy álom tüneménye,
Mint e rengeteg tündére.
Én merengve, oh természet,
Örök szépségidre nézek,
S szemeimnek bámultában
Néma, de szent imádság van.
Mint felém repeső szivek
Rezgenek a falevelek,
S ábrándos suttogásukban
Mennyi kedves szép titok van!
Fáktól vagyok körülvéve,
S mint édes fia fejére
Áldó keze az atyának,
Ugy hajolnak rám az ágak.
Istenem, be boldog vagyok!
Majd hogy sírva nem fakadok.

(Zugliget.)

—o—

Három madár.

Három madár van, a kit szeretek,
Három madárról mondok éneket.
Ha oly szép lenne rólok énekem,
A mily nagyon én őket szeretem,
A mennyi boldogságot, örömet
Ezen madarak nekem szerzenek!

Az első madár egy kis czinege:
Nem sérti őt a télnek hidege,
Nem háborítja őt meg semmi vész,
Télben, viharban vigan fütyörész,
Vigan ugrál a száraz ágakon
Mint a pillangó a virágokon,
Ugrál miként a gyermek, gondtalan,
Jön és megyen, máshol van untalan,
Alig képes kisérni őt a szem. —
Kedélyed e czinege, kedvesem!

A második madár egy csalogány:
Elrejtve él a lombok alkonyán,
Nem látja más ottan, s mást ő se' lát,
Kis fészke néki az egész világ,
Ebben dalolgat, s ha dalolni kezd,
Elfojt az alkony mindennémü neszt,
Hogy meg ne háborítsa énekét,
Hogy gyönyörködjék a föld és az ég,
Gyönyörködjék e dalban, a minő
Hozzánk csak legszebb álmainkban jő,
A melynek minden hangja eltemet
Egy bánatot és szül egy örömet,
Mert mindenik hang egy szent szerelem. —
Ez a csalogány szíved, kedvesem!

A harmadik madár egy ifju sas:
Szárnyának röpte merész és magas,
A villámokkal egy tanyán lakik
S tekintetét fölküldi a napig,
Nyugodt időben alszik, elvonúl,
De ha vihar jön és üvölt vadúl,
Fölébred a sas szendergésiből,
És a viharnak karjaiba dől

És vinni hagyja magát általa,
Mint viszi a lovast a paripa,
Rémitő bátran, szörnyü sebesen. —
Ez a sas a te lelked, kedvesem!

(Pest.)

Kedélyed gyermek, szíved asszony, és
A lelked férfi, te csodás, mesés
Teremtmény! s én valóban nem tudom,
Mi több: szerelmem vagy csodálatom?

—o—

Itt benn vagyok a férfikor nyarában . . .

Itt benn vagyok a férfikor nyarában,
Az ifjuságnak eltűnt tavasza,
Magával vitte a sok szép virágot,
A sok szép álmot a melyet hoza,
Magával vitte a zengő pacsirtát,
Mely fel-felköltött piros hajnalon . . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Elszállt az égről a piros sugár, és
Elszállt a földről a dalos madár,
Üres fészkébe énekelni a bús
Szellő vagy a haragos vihar jár;
Ábrándaimnak száraz erdejében
Csörög, csörög már s nem susog a lomb . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Az ég arany hajnalcsillagja s a föld
Ezüst harmatja mind, mind elvesze,
Letörlé őket kérlelhetlenül a
Rideg valósag szigorú keze;
Felhők borongnak, s rekkenő meleg van,
A gondok fojtó levegője nyom . . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

(Pest.)

Regényes bérczek kősziklái közt folyt
Csengő morajjal egy tündér patak,
Dicsvágy patakja! ajkaim belőle
Sok boldogító mámort ittanak;
Foly még ma is, de más igyék vizéből,
Én nem iszom, többé nem szomjazom . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Ha elfordúlok en magamtul és mint
Polgár végig tekintem a hazát,
Szemem megromlott satnya ivadékot,
Egy pusztulásnak indult népet lát;
Karom feszül, szivem tombol: mi haszna?
Mást nem tehetek, csak sirathatom . . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Szeress, szeress, mint én szeretlek téged,
Oly lángolón, oly véghetetlenül;
Áraszd reám a fényt s a melegséget,
Mely isten arczáról szivedbe gyűl;
Az a te szíved egyetlen világom,
Nappal napom és éjjel csillagom. . .
Milyen sötét vón' a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes csillagom!

—o—

Jőj el végre valahára . . .

Jőj el végre valahára,
Te határzó, te nagy óra,
Melyben e hon sorsa fordul
Akár roszra, akár jóra.
Folyamodjunk ahhoz, a mi
Hozzánk illik, merészséghez,
Dobjuk el már azt a koczkát,
Ha fekete, ha fehér lesz!

Várjatok. Még csak nehány percz,
És koczkánk eldobva lészen,
S vagy olaj ág vagy pedig kard
Lesz a magyar nép kezében.
Kardot és nem olajágat,
Kardot a nemzet kezébe!
Legyen szabadság először,
És azután legyen béke.

Eljött végre az idő, hol
Megmutatjuk a világnak:
Hogy méltók vagyunk-e élni,
Vagy megértünk a halálnak?
Ha életrevalók vagyunk,
Nem fog a vész birni velünk;
És ha élhetetlenek, nem
Érdemeljük, hogy megéljünk.

Vedd elő és köszörüld ki,
Magyar nemzet, régi kardod,
Melyet eddig a zsarnokság
Veled együtt fogva tartott;
Vedd elő, és mosd le róla
A szennyet hír-dicsőséggel,
Mosd le róla hevenyén a
Vörös rozsdát vörös vérrel!

De mielőtt sikra szállunk,
Mondjunk el egy imádságot.
És mi légyen az imádság?
Egy nagy átok, egy vad átok!
Átkozzuk ki őseinket
A nyugtató föld ölébül,
Miért hagytak fiaiknak
Szolgaságot örökségül!

(Pest.)

Mit daloltok még, ti jámbor költők?

Mit daloltok még, ti jámbor költők?
Ily időkben minek az a dal?
Úgy sem hallgat a világ reátok,
Hangotok csaták zajába hal.

Félre mostan, jó fiuk, a lanttal!
Szép zenétek hasznot nem hozó,
Tudhatnátok azt, hogy elenyészik
Mennydörgésben a pacsirtaszó.«

Meglehet. De a madár nem nézi,
Hallgatják-e őtet oda lent;
A pacsirta fönn a kék magasban
Istenének és magának zeng.

Ön magától száll a dal szivünkből,
Ha bú vagy kedv érintette meg;
Száll a dal mint szállanak a szélben
A letépett rózsalevelek.

(Pest.)

Énekeljünk, társak! sőt legyen most
Hangosabb mint eddig volt a lant,
Hadd vegyűljön e zavaros földi
Zajba egy-két tiszta égi hang!

Romba dőlt a fél világ: kietlen
Látomány, mely szemet s szívet bánt!
Hadd boruljon a rideg romokra
Dalunk, lelkünk zöld repkény gyanánt.

A székelyekhez.

Köröskörül sötét felhő az égen,
Egy magányos csillag ragyog középen;
Az a csillag ott a magyar nép képe,
Kit idegen népek vettek középre.

Nagy a világ, és testvérünk nincs benne,
Nincsen, a ki bajainkban részt venne.
Dehogy testvér a magyarhoz a világ!
Ellensége minden ember, akit lát.

Ha a magyar is elhagyja a magyart,
Nem lesz akkor olyan, a ki vele tart,
Úgy eltűnik, mint az égről a csillag,
Ha a sötét felhők reá borulnak.

Föl, székely, föl! közös az ellenségünk,
Ti nektek is az árt, a ki minékünk,
Az ver vasra titeket, a ki minket,
Együtt törjük szét a közös bilincset!

(Pest.)

Mert végtére szabadokká kell lennünk,
Hadd legyen az egész világ ellenünk;
Bennünket az még kétségbe ne ejtsen,
Hisz velünk van az igazság s az isten.

Mutassuk meg: a magyar nem olyasmi,
Mint a gyertya, mit el lehet oltani;
A magyarnak élnie kell örökké,
És nem szabad rabnak lennie többé!

Föl, székely! nézz szembe az ellenséggel!
Ki néz vele szembe, ha nem a székely?
Hisz a székely ős apja volt Attila;
Kit úgy hittak, hogy az isten ostora!

Híjába, Bécs, híjába van gazságod,
Küldheted ránk a ráczot, a horvátot:
Állani fog, állani fog Magyarhon,
Élni fogunk, élni fogunk szabadon.

„ Tudod, midőn először ültünk . . .

Tudod, midőn először ültünk
E tó fölött, e fák alatt?
Röpül a gyors idő fölöttünk,
Azóta két év elhaladt.

Ily ősz volt akkor is, ilyen szép
Mosolygó őszi délután,
Szelíd fuvalmak így rezgették
A sárga lombokat a fán.

Igy tükrözé vissza a tónak
Vize a tiszta kék eget.
Igy ringatózott ama csónak
Ábrándosan a viz felett.

De akkor még csak gondolatban
Élveztem menyországomat,
Mert akkor még nem csókolhattam,
Mint mostan, édes ajkadat.

Két éve annak! Sokat elvitt
Az idő tőlem azalatt;
De nem panaszlok, mert a mennyit
Elvitt, sokkal többet hozott.

Téged hozott meg nékem, téged,
Reményim fényes gyöngysora,
Kiért az örök üdvösséget
Ezerszer adnám én oda.

Maradjunk még itt, légy mellettem!
Hol úgy busúltam egykoron,
Hagyj engem itt most elmerengnem
Végetlen boldogságomon!

(Erdőd.)

Élet vagy halál!

Kárpátoktul le az al Dunáig
Egy bősz üvöltés, egy vad zivatar!
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar.
Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én:
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén.

Szegény, szegény nép, árva nemzetem te,
Mit vétettél, hogy így elhagytanak?
Hogy isten, ördög: minden ellened van,
És életed fáján pusztítanak?
S dühös kezekkel kik tépik leginkább
Gazúl, őrülten a zöld ágakat?
Azok, kik eddig a fa árnyékában
Pihentek hosszu századok alatt.

Te rácz, te horvát, német, tót, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan a magyart?
Török s tatártól mely titeket védett,
Magyar kezekben villogott a kard.
Megosztottuk ti véletek hiven, ha
A jó szerencse nékünk jót adott.
S felét átvettük mindig a tehernek,
Mit vállatokra a bal sors rakott.

S ez most a hála! vétkes vakmerénynyel
Reánk uszít a hűtelen király,
S mohó étvágygyal megrohantok minket,
Miként a holló a holttestre száll.
Hollók vagytok ti, undok éhes hollók;
De a magyar még nem halotti test,
Nem, istenemre nem! s hajnalt magának
Az égre a ti véretekkel fest.

Legyen tehát úgy mint ti akartátok:
Élet-halálra ki a síkra hát,
Ne légyen béke, míg a magyar földön
A napvilág egy ellenséget lát,
Ne légyen béke, míg rosz szivetekből
A vér utósó cseppje nem csorog! . . .
Ha nem kellettünk nektek mint barátok,
Most mint birákat, akként lássatok.

Föl hát, magyar nép, e gaz csorda ellen,
Mely birtokodra s életedre tör!
Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,
Föl az utósó itéletre, föl!
A századok hijába birkozának
Velünk, és mostan egy év ölne meg?
Oroszlánokkal vivtunk hajdanában,
És most e tetvek egyenek-e meg?

Föl, nemzetem, föl! jussanak eszedbe
Világhódító híres őseid.
Egy ezredév néz ránk itélő szemmel
Attilától egész Rákócziig.
Hah, milyen múlt! ha csak fél akkorák is
Leszünk mint voltak e nagy ős apák,
El fogja lepni árnyékunk a sárba
És vérbe fúlt ellenség táborát!

(Erdöd.)

Bucsú.

Alig viradt, már ujra alkonyúl,
Alig jövék, s megint elmégyek, el,
Még csak alig hogy üdvözöltelek,
És már bucsúzni, már elválni kell.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el,
Fejemre nem is férne a babér
A boldogság teljes rózsáitól,
És én le nem hajítom ezt azér'.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Kardot fogék kezembe lant helyett,
Költő valék és katona vagyok;
Arany csillag vezérelt eddig, s most
Utamra piros éjszakfény ragyog.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el,
Tudod, belőlem az régen kihalt,
Hazámért ontom véremet, ha kell,
Hazámért vívok véres viadalt.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Ha senki nem védné is a hazát,
Magamnak őtet védni kellene;
S mostan, midőn mindenki síkra szállt
Magamban én otthon maradjak-e?
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem mondom én: gondolj férjedre, míg
Ő honért s érted harczolni fog;
Ismerlek én, nagyon tudom, hogy egy
Gondolatod van, és az én vagyok.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Tán megcsonkítva térek vissza majd,
De akkor is szeretsz te engemet,
Mert istenemre, a mint elviszem,
Épen hozom meg hű szerelmemet.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

(Erdöd.)

Milyen lárma, milyen vígadalom!

Milyen lárma, milyen vígadalom!
Mi légyen ez? talán lakodalom?
Nem a biz' a, fiatal vitézek
Látogatták meg ezt a csapszéket.

Kocsmárosné szép leánya, rózsám,
Jőjön ide, jőjön ide hozzám!
Csókoljon meg, kérem igen szépen,
A harcz után feleségül vészem.«

»Kocsmárosné, maga nem jót forral.
Minek késik oly soká a borral?
Tudja, hogy nincs pénzem? Majd lesz ne-
A harcz után, akkor megfizetem. [kem

S iddogálnak, csókolóznak nagyba',
Minden, a mi gond, oda van hagyva,
Mintha nem is várnának csatára,
Mintha még vagy száz év volna hátra.

»El azért a nagyobbik kancsóért!«
Ma piros bor, holnap majd piros vér . . .
»Eszem azt a szádat, be csókra áll!«
Ma meleg csók, holnap hideg halál . . .

(Debreczen.)

A vén zászlótartó.

Fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva,
Seregének seregünk nyomába,
Megrémülve fut a magyar hadtól;
Magyar hadban egy vén zászlótartó.

Ki az a vén zászlótartó ottan
Olyan tüzes lelki állapotban?
Szemem rajta kevélyen mereng el:
Az én apám az az öreg ember!

Az én apám e vén zászlótartó.
»Vészben a hon!« elhatott a nagy szó,
Elhatott kórágyához, fülébe,
S mankó helyett zászlót vett kezébe.

Vállait egy kínos élet gondja,
Betegség és ötvennyolcz év nyomja,
S ő feledve minden baját, búját,
Ifjak közé hadi bajtársúl állt.

S kit eddig az asztaltól az ágyba
Alig-alig bírt elvinni lába,
Ellenséget űz mostan serényen
Ifjusága régi erejében.

Mi vitte őt háború zajába?
Hiszen neki nincsen gazdasága,
Mit féltene, mit védnie kéne,
Hogy ne jusson ellenség kezére.

Annyi földet sem mondhat övének,
Melyben egykor koporsója fér meg,
S mégis, mégis viszi lobogóját
Azok előtt, kik a hazát óják.

Ép' azért ment, mert semmivel sem bir:
Küzd a gazdag, de nem a hazáért,
Védi az a maga gazdaságát;
Csak a szegény szereti hazáját.

Édes apám, én voltam te néked
Ekkoráig a te büszkeséged;
Fordult a sor, megfordult végképen,
Te vagy mostan az én büszkeségem.

Érdemes vagy a cserkoszorúra!
Alig várom, hogy lássalak újra,
S megcsókoljam örömtől reszketve
Kezedet, mely a szent zászlót vitte.

És ha többé nem látnálak téged?
Látni fogom fényes dicsőséged:
Könyem leszen sirodnak harmatja,
S hired a nap, mely azt fölszárítja!

(Erdöd.)

1848.

Szernyolczszáznegyvennyolcz, te csillag,
Te a népek hajnalcsillaga!
Megviradt, fölébredett a föld, fut
A hajnaltól a nagy éjszaka.
Piros arczczal
Jött e hajnal,
Piros arcza vad sugára
Komor fényt vet a világra;
E pirulás: vér, harag és szégyen
A fölébredt nemzetek szemében.

Szégyeneljük szolgaságunk éjét,
Zsarnokok, rátok száll haragunk,
S a reggeli imádság fejében
Istenünknek vérrel áldozunk.
Álmainkban
Alattomban
Megcsapolták szíveinket,
Hogy kioltsák életünket;
De maradt még a népeknek vére
Annyi, a mi fölkiált az égre.

Áll a tenger nagy elbámultában,
Áll a tenger és a föld mozog,
Emelkednek a száraz hullámok,
Emelkednek rémes torlaszok.
Reng a gálya,
Vitorlája
Iszaposan összetépve
A kormányos szíve képe,
A ki eszét vesztve áll magában,
Beburkolva rongyos biborában.

Csatatér a nagy világ. A hány kéz,
Annyi fegyver, annyi katona.
Mik ezek itt lábaid alatt? Hah,
Eltépett láncz s eltört korona.
Tűzbe véle! . .
No de még se,
Régiségek közé zárjuk,
De nevöket irjuk rájuk,
Különben majd a későn születtek
Nem tudnák, hogy ezek mik lehettek.

Nagy idők. Beteljesült az Irás
Jósolatja: egy nyáj, egy akol.
Egy vallás van a földön: szabadság!
A ki mást vall, rettentőn lakol.
Régi szentek
Mind elestek,
Földúlt szobraik kövébül
Új dicső szentegyház épül,
A kék eget veszszük boltozatnak,
S oltárlámpa lészen benne a nap.

(Debreczen.)

Ti ákáczfák e kertben . . .

Ti ákáczfák e kertben,
Ti szép emlékü fák,
A melyeken szivemnek
Oly drága minden ág,

Harmatnak s napsugárnak
Áldása rajtatok,
Vidám dalos madártól
Reszkessen ágatok.

Kedves fák, üdvözölve
És áldva legyetek!
Áldom még azt is, a ki
Titeket ültetett.

Örök tavasz lakozzék
Zöld fürteiteken,
Hogy éltetek, miként az
Enyém, oly szép legyen.

Itt láttam én először
Kedves galambomat,
Itt láttam őt először
Ez ákáczfák alatt.

Itt űlt e lombok alján,
Itt űlt szemközt velem,
Itten röpült szeméből
Szivembe szerelem.

Tudom még — hogy ne tudnám?
Habár régen vala —
Az órát, hol kigyúladt
Szerelmem hajnala.

Ez volt a hajnal! ilyen
Nem ékesíte még
Téged, te véghetetlen,
Te rég teremtett ég.

(Nagy-Károly.)

Letűnt immár e hajnal,
Megértem a delet,
S ez tán nem oly regényes,
De sokkal melegebb.

Mikor jön majd az alkony,
Szerelmem alkonya!
Ettől ne félj, szivemnek
Imádott asszonya!

Eljő ez is, de későn;
Azért jő, majd ha jő,
Hogy légyen arczainkon
Szép arany szemfedő,

S a földbe ha letesznek,
Majd csillag képiben
Ragyog le zöld sirunkra
Sötétkék éjeken.

Itt alszik a költő . . .

(Moore után angolból.)

Itt alszik a költő, a kinek kezében
Apollónak lantja zenge olyan szépen,
Kinek dala omlott, mint vad folyam árja,
Vagy elhalt távoli kis patak módjára.
Aludj', néma költő. Most észrevétlenül
Jár vihar és szellő holt homlokod körül:
Vihar, mely harsog, mint harczdalod harsogott,
És szellő, mely elhal, mint szerelmi dalod.

(Debreczen.)

Szeretlek, kedvesem!

Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet,
Szeretem azt a kis
Könnyű termetedet,
Fekete hajadat,
Fehér homlokodat,
Sötét szemeidet,
Piros orczáidat,
Azt az édes ajkat,
Azt a lágy kis kezet,
Melynek érintése
Magában élvezet,
Szeretem lelkednek
Magas röpülését,
Szeretem szivednek
Tengerszem-mélységét,
Szeretlek, ha örülsz
És ha búbánát bánt,
Szeretem mosolyod
S könnyeid egyaránt,
Szeretem erényid
Tiszta sugárzását,
Szeretem hibáid
Napfogyatkozását,
Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet
A mint embernek csak
Szeretnie lehet.
Kivűled rám nézve
Nincs élet, nincs világ,
Te szövődöl minden
Gondolatomon át,
Te vagy érzeményem
Mind alva, mind ébren,
Te hangzol szivemnek
Minden verésében,
Lemondanék minden
Dicsőségrül érted,
S megszereznék érted
Minden dicsőséget;
Nekem nincsen vágyam,
Nincsen akaratom,
Mert a mit te akarsz,
Én is azt akarom;
Nincs az az áldozat,
Mely kicsiny ne lenne
Éretted, hogyha te
Örömet lelsz benne,
S nincs csekélység, a mi
Gyötrelmesen nem sért,
Hogyha te fájlalod
Annak veszteségét.
Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet,
Mint ember még soha,
Soha sem szeretett!
Oly nagyon szeretlek,
Hogy majd bele halok,
Egy személyben minden,
De mindened vagyok,
A ki csak szerethet,
A ki csak él érted:
Férjed, fiad, atyád,
Szeretőd, testvéred,

És egy személyben te
Vagy mindenem nekem:
Lyányom, anyám, húgom
Szeretőm, hitvesem.
Szeretlek szivemmel,
Szeretlek lelkemmel,
Szeretlek ábrándos
Őrült szerelemmel!

(Debreczen.)

És ha mind ezért jár
Díj avvagy dicséret,
Nem engem illet az,
Egyedűl csak téged,
A dicséretet és
Díjat te érdemled,
Mert tőled tanultam
Én e nagy szerelmet!

Hogy volna kedvem . . .

Hogy volna kedvem, örömem nekem,
Midőn távol vagy, édes kedvesem!
Hiszen sötét van, ha a nap lemén.
De emléked velem jött és marad,
Az vet reám bús halvány sugarat;
Emléked a hold sorsom éjjelén.

Tudom, tudom, hogy sokszor megsiratsz,
Könnyektűl ázik ama kedves arcz,
A melyet annyiszor csókoltam én.
Most víz van ott, hol egykor tűz vala!
Igy áll a záporfelhők fátyola
Az elenyészett csillagok helyén.

Nyílik körűlem itt-ott egy virág,
Nézek busúlva, szívszakadva rá,
Mert harmat reszket mindenik felett.
Nézek busúlva, szívszakadva rá,
Azt gondolván: a harmatos virág
Felém tekintő könnyező szemed.

Sirass, sirass! egy kis vigasztalás
A bús sziveknek a könyhullatás.
Sírj, s könnyeid megkönnyebbítsenek.
Miért ne sirnál? Férfi vagyok én,
S véres csatáknak állok küszöbén,
És mégis néha én is könnyezek.

Miért szégyelném én megvallani,
Hogy folynak olykor könnyem árjai,
Ha bennem elválásunk kínja dúl!
Azért, hiszem, megállok a csatán!
Az oroszlán legrettentőbb talán,
Midőn elvesztett párjáért busúl.

(Debreczen.)

Tiszteljétek a közkatonákat!

Tiszt vagyok; ha lát a közlegénység,
Tisztelkedve megyen el mellettem;
Én pirúlok, gondolván magamban,
Nincs igazság, nincs igazság ebben.
Nekünk kéne köszönteni őket,
Mert minálunk sokkal többet érnek. —
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Velök állunk a csaták tüzében,
De mi tudjuk, hogy miért csatázunk,
Mert van, a mi győzelemre buzdít,
Vagyon elvünk, van tán gazdaságunk,
S von előre csábitó varázsa
A dicsőség ragyogó szemének. —
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Ők az elvet hirből sem ismérik;
És a haza? kemény mostohájok,
Izzadásuk díjában nekik csak
Kenyeret vet s rongyokat dob rájok,
S zászlajához hogyha oda állnak,
Nyomorért csak új nyomort cserélnek. —
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

S mit tudják ők, mi az a dicsőség!
S ha tudnák is, mi hasznuk van benne?
Nincsen lap a történet könyvében,
A hol nevök följegyezve lenne.
Ki is győzné mind fölírni, a kik
Tömegestül el-elvérezének? —
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Ha megtérnek csonkán a csatákból,
Koldusbotot ád a haza nékik,
S ha elesnek, a felejtés árja
Foly sírjukon-s neveiken végig;
És ők mégis neki mennek bátran
Az ellenség kardjának, tüzének! —
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

(Debreczen.)

—o—

Hideg idő, hűs őszi éj . . .

Hideg idő, hűs őszi éj.
Ott kandallómon ég a tűz,
De hasztalan, nem melegít,
Mert, kedvesem, te mellettem nem űlsz.

Itten didergek egyedűl,
Várom, hogy elálmosodom,
Mint várja méla-szomorún
Leroskadását a magányos rom.

Még gondolkodni sem tudok,
Lelkemnek szárnya összefagy,
Mert te, virágos tavaszom,
Te hő nyaram, te messze, messze vagy.

Csak már ne volna ily borús,
Ilyen sötétfelhős az ég.
Hajolva ablakom fölé
Talán egy kissé elmerengenék.

Ha már szemed nem láthatom,
Ha már nem lehetek veled:
Hadd látnék egy szép csillagot,
A mely pótolna téged némileg!

(Debreczen.)

Itt a nyilam! mibe lőjjem?

Itt a nyilam! mibe lőjjem?
Királyi szék áll előttem,
Bele lövöm bársonyába,
Hogy csak úgy porzik kínjába'.
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Piros bársony köpönyege,
Ide vele, hamar ide,
Lesz belőle lótakaró,
Úgy is épen arravaló.
Éljen,
Éljen a köztársaság!

A korona nagyon drága,
Nem való az a királyra;
A királyra! ugyan minek
Szamáron a bársony nyereg?
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Arany pálcza a markában;
Csavarjuk ki hamarjában!
Ásót, kapát a kezébe,
Ásssa meg a sírját véle!
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Ez egyszer csak annyit mondok:
Jó soká voltunk bolondok,
Legyen egy kis eszünk végre,
Mászszunk a király képére.
Éljen,
Éljen a köztársaság!

(Debreczen.)

Elpusztuló kert ott a vár alatt . . .

Elpusztuló kert ott a vár alatt,
Elpusztuló vár ott a kert felett . . .
Rajtok borong homályos-szomorún
Az őszi köd és az emlékezet.

Eszembe jut rólok, mit a haza
Veszített egykor s a mit szívem nyert:
Elhúnyt vitézek sírja az a vár,
S élő szerelmem bölcseje a kert.

Itt lenn ringattam én ölemben őt,
Itt lenn öleltem én galambomat,
S ott fönn tanyáztak hajdan a sasok,
Ott fönn tanyáztak a Rákócziak.

Dicső vitézség! édes szerelem!
Bejárom egyszer még e helyeket,
Ma itt vagyok még s holnap távozom,
S tán vissza többé nem is jöhetek.

Lesz-é ezentul, oh kert, a ki majd
Édes gyönyörrel jár e fák alatt?
Lesz-é ezentul, oh vár, a ki majd
Szent tisztelettel nézi tornyodat?

(Erdőd.)

Csatadal.

Trombita harsog, dob pereg,
Kész a csatára a sereg.
Előre!
Süvít a golyó, cseng a kard,
Ez lelkesíti a magyart.
Előre!

A ki magyar, a ki vitéz,
Az ellenséggel szembe néz.
Előre!
Mindjárt vitéz, mihelyt magyar;
Ő s az isten egyet akar.
Előre!

Föl a zászlóval magasra,
Egész világ hadd láthassa.
Előre!
Hadd lássák és hadd olvassák,
Rajta szent szó van: szabadság.
Előre!

Véres a föld lábam alatt,
Lelőtték a pajtásomat.
Előre!
Én se' leszek roszabb nála,
Berohanok a halálba.
Előre!

Ha lehull a két kezünk is,
Ha mindnyájan itt veszünk is,
Előre!
Hogyha el kell veszni, nosza,
Mi veszszünk el, ne a haza.
Előre!

(Debreczen.)

Itt van az ősz, itt van ujra . . .

Itt van az ősz, itt van ujra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem, de szeretem.

Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy neszét.

Mosolyogva néz a földre
A szelíd nap sugara,
Mint elalvó gyermekére
Néz a szerető anya.

És valóban őszszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.

Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;
Majd felöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.

Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj' olyakat a mikben
Legnagyobb kedved telik.

Én ujjam hegyével halkan
Lantomat megpenditem,
Altató dalod gyanánt zeng
Méla csendes énekem.

Kedvesem, te ülj le mellém,
Ülj itt addig szótlanul
Míg dalom, mint tó fölött a
Suttogó szél, elvonúl.

Ha megcsókolsz, ajkaimra
Ajkadat szép lassan tedd,
Föl ne keltsük álmából a
Szendergő természetet.

(Erdőd.)

Kont és társai.

Édes hazám, Magyarország,
Mi a bajod? Bús az orczád,
Az orczád bús, a könnyed hull,
Alig vagy a fájdalomtul.

»Mi volna más bajom nékem,
Mint hogy a királyi széken
Ember helyett vadállat űl,
Uralkodik kegyetlenűl.

Zsigmond király, te vadállat,
Ne nyomjad úgy a vállamat,
Alig bírja már a lábam,
El kell dőlnöm itt hosszában.

Azért tettelek királynak,
Világ első királyának,
Hogy így csúffá tégy engemet,
Kiszakítsd az életemet?

Én istenem, hova nézzek?
Mindenütt csak bús enyészet,
Minden tagom zsibbad és fáj:
Átkozott légy, Zsigmond király!

Lelkem, testem nagyon beteg,
Gyermekeim, segítsetek!
Hol vagytok ti, jó vitézek,
Merre jártok, merre késtek?«

Szegény haza, fiaidat
Hasztalanul hívogatod:
Az egyik rész gaz áruló,
A másik rész földönfutó.

Bakony erdő sötétsége
Zsiványoknak volt a fészke,
De most benne űzött vadak
Laknak, igaz hazafiak.

Közöttök van — hogy ne volna?
Kont István is a vadonba',
Feje fölött sötét ágak,
Szíve fölött sötét bánat.

Gondolkodik jó sokáig,
Összehíja czimboráit,
Csendesen előre lépett,
És igy kezdte a beszédet:

»Beh összeolvadt a számunk!
Szegény jó Magyarországunk,
Csupán harmincz ember maradt
Védeni szabadságodat.

Nincs mit tennünk, kicsiny a szám,
Isten veled, kedves hazám!
Barátim, csak egy van hátra,
Készüljünk el a halálra.

Föl Budára a királyhoz,
Tegyük kardunkat lábához,
Hadd vegye el életünket,
Csak ne bántsa gyermekinket.«

Egynek sem volt kifogása,
Mind készen volt a halálra,
Fölnyergeltek, lóra kaptak,
Buda felé lovagoltak.

Mentek együtt egy csoportban,
Mentek némán, mentek lassan,
Némán, lassan és sötéten,
Mint a felhő megy az égen.

Buda várba följutának,
Király előtt megállának,
A legbölcsebb közöttök Kont,
Királynak ily beszédet mond:

»Itt vagyunk, király, előtted,
Kiirthat'd a pártütőket,
Vedd el a mi életünket,
Csak kiméld meg gyermekinket.«

S leoldozták kardjaikat,
Kezök reszket, keblök dagad:
Kardjoktól kell elszakadni!
Mintha lelkök szakadna ki.

De csak mégis leoldozták,
Király előtt le is rakták,
Oda rakták őket sorba,
Szegényeket, od' a porba.

A hazának képe volt ez:
Ottan hevert mint a holttest
A haza is, megalázva,
Rajta a gaz király lába.

Zsigmond király nagy kevélyen
Végig néz a vitézségen,
Szemeit félig lehúnyja
És így kezdi czudar gúnynyal:

»Nos hát, nagy jó uraimék,
Elég már a tréfa, elég?
Meglapulunk valahára
Megkorbácsolt eb módjára.

Hát ezek a vad vitézek,
A kik a királyi széket
S koronámat fenyegeték,
Kiktől szinte megijedék.

Hisz ezek jámbor koldúsok!
Szegény golyhók, mit busúltok?
Jól van: a mért koldulátok,
Az életet megkapjátok.«

A harmincz vitéz föllobban
Irtóztató bősz haragban,
Láng a szivök, láng a szemök,
Fölfordult a világ velök.

Kont a bajuszán egyet ránt,
Megereszti vastag hangját,
S a beszéd végét se' várva
Reá dördül a királyra:

»Állj meg, a ki istened van!
Többet nem szólsz boszulatlan . . .
Koldus vagy ám te! vagy volnál,
Ha más, ha zsivány nem volnál.

Gyermekink, s nem magunk végett
Jöttünk ide kérni téged.
Gyermek ide, gyermek oda!
Most a koczka el van dobva.

Zsivány voltál, vagy és maradsz,
És minden ivadékod az,
Vér rajtad a piros bársony,
Süssenek meg tüzes nyárson!

Gyilkoltass meg mindnyájunkat,
Ez tehozzád illő munka . . .
De mit álltam szóba véled?
Haramjával nem beszélek.«

Némán néz a király rája,
Habot túr dühében szája,
Int kezével, s a vitézek
Hóhérkézre kerülének.

És a hóhér sujtana már.
»Megállj, mester,« szól a király.
»Halljátok, a ki letérdel
S kegyelmet kér, életet nyer.«

Nincs a harmincz között egy se'
A ki térdét meggörbítse,
Egy se mozdul, egy se térdel,
Állnak néma megvetéssel.

»Sujts!« ordít a veszett király,
Sujts, bakó, sujts, mig egy fej áll!«
Sujt az, s hullanak a fejek
Mint őszszel a falevelek.

Huszonkilencz fej hever már
Garmadában a vérpadnál,
Huszonkilencz ember vére
Száradt a piacz kövére.

Most Kont István következik,
A végső, a harminczadik.
Ő volt akkor a hazába'
A szabadság vég sugára.

(Debreczen.)

Hogy föllépett a vérpadra,
Megreszketett az alatta:
Ott állt bokáig a vérben,
Társai elfolyt vérében.

Összegörnyed Zsigmond király,
Az elitélt egyenest áll,
Olyan az ő tekintete
Mint az isten itélete.

Szólna Zsigmond: »Végezd mester!«
De szólani nem tud, nem mer;
Körmét a mellébe vágta,
Fogaival ajkát rágta.

Iszonyú csend . . . Kont lehajlott,
A kiomló vérbe markolt,
S a piros vért oda vágja
Zsigmond fejér orczájára.

Ordítozás, dob pergése;
De hallik Kont mennydörgése:
»Zsigmond király, gyilkos király,
Vérünk, átkunk fejedre száll!«

A hóhérbárd villan, suhan,
Kont feje is a porba' van:
Úgy esett le a válláról
Mint a nap az ég boltjáról.

Fiam születésére.

Ide, ide fiamat kezembe,
Hadd szorítsam a szívemhez őt!
Mintha volnék újonnan teremtve,
Hogy éltemnek ifju lombja nőtt!

Üdvözöllek, lelkem szép kis ága,
Üdvözöllek, édes magzatom!
Sírásodnak bánatos zajába
Beleolvad örvendő dalom.

Kis parányom, milyen nagy örömmel
Állok itt és nézem képedet!
Kell-e még pap? Örömkönnyeimmel
Keresztellek én meg tégedet.

Csillagász lett végre is belőlem,
Itten állok csillagom előtt,
Arczvonásit hosszasan szemlélem,
S találgatom a távol jövőt.

A reménynek nagy virágos fája,
Mit e csillag fénye fölmutat;
Csak ne szálljon kora dér reája,
Mely leszedné a virágokat.

(Debreczen.)

Oh halál, te nem lészsz oly kegyetlen,
Hogy magaddal rántsd idő előtt;
Nem enyém lesz ő — tartsd ezt eszedben —
A hazának nevelem fel őt.

Úgy-e, úgy-e, kis fiam, ha majdan
Én a sorbul kiöregedem,
Iparkodni fogsz túltenni rajtam,
Vagy betöltöd legalább helyem?

Vajha egykor ekkép szólanának,
Nem búsulva sírom szélinél:
»Meghalt; de nincs kára a hazának,
Nincs, mert lelke a fiában él.«

Vesztett csaták, csufos futások!

Vesztett csaták, csufos futások!
Bár merre nézek, mást nem látok.
Miként a sár, a melybe
Követ hajítanak be,
Úgy feccsen szét a harczok mezejérül,
Oh nemzetem, képedre a gyalázat,
S a hit már-már sokak szivében gyérül,
Hogy mindörökre jármodat lerázod.
Ki ismer engemet csüggedőnek?
Kislelküséggel engemet ki vádol?
De aggodalmak néha rám is jőnek
Most a jövő rejtélyes távolából,
Jőnek miként az éji denevérek
S el-elsivítják itten magokat,
Hogy rá szivemben hidegséget érzek
És lélekzésem szinte elakad.

Hazám, hazám, magyar haza,
Elátkozott föld vagy hát?
Ki volt, ki igy megátkoza?
Hogy rajtad a szabadság
Örökké csak földönfutó legyen,
Ki pillanatra hozzád menekül,
De a mint jön, megint megyen,
Elűzik kérlelhetlenül!
Hányszor kelénk fel három század óta
Lerázni hősleg a bilincseket!
S kardunk mindig behullt a vérfolyóba,
Mely meghasított keblünkből eredt,
S ájulva a mint a földön feküdtünk,
Kaczagva tombolt a zsarnok fölöttünk.

Most talpon állunk újolag.
Azért állottunk volna fel,
Hogy újra földhöz sujtsanak?
Nem, nem! most győzni vagy meghalni kell!
Csatára, nemzetem!
Halál vagy győzelem!
Föl, föl! te jobban nem szeretheted
A szép halálnál a csúf életet,
Te inkább sírba fekszel mint mocsárba . . .
De a ki kész a hős halálra,
Az diadalmaskodni fog.
Induljatok
Százezerével, miljomával
A szolgaság Egyiptomából
A szabadsági Kánaánba,
Mint Mózses népe hajdanába'!
Nekik volt, van nekünk is istenünk,
Ő fog vezetni tűzoszlop képében,
S az ellenség kiomló vére lészen
A vörös tenger, melyen átmegyünk!

(Debreczen.)

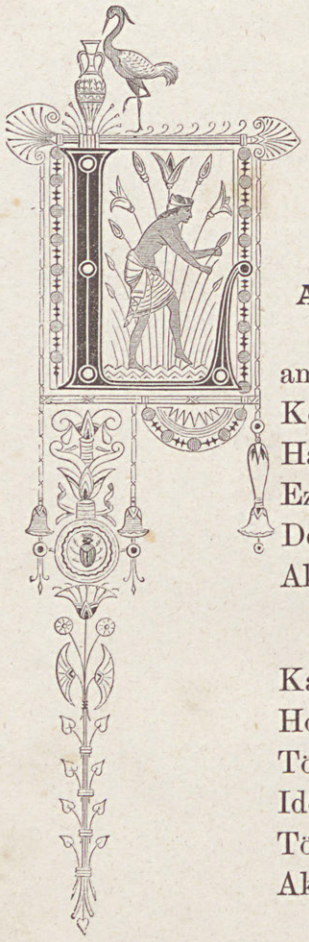

Akaszszátok föl a királyokat!

amberg szivében kés, Latour nyakán
Kötél, s utánok több is jön talán,
Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!
Ez mind igen jó, mind valóban szép,
De még ezzel nem tettetek sokat —
Akaszszátok föl a királyokat!

Kaszálhat'd a fűt világ végeig,
Holnap kinő az, ha ma lenyesik;
Tördelheted le a fa lombjait,
Idő jártával ujra kivirít;
Tövestül kell kitépni azokat —
Akaszszátok föl a királyokat!

Vagy nem tanultad még meg, oh világ,
Gyülölni méltóképen a királyt?
Oh, hogyha szétönthetném köztetek
Azt a szilaj veszett gyülöletet,
Mitől keblem, mint a tenger dagad! —
Akaszszátok föl a királyokat!

Szivöknek minden porczikája rosz,
Már anyja méhéből gazságot hoz,
Vétek, gyalázat teljes élete,
Szemétől a levegő fekete,
S megromlik a föld, melyben elrohad —
Akaszszátok föl a királyokat!

Ezer felé bús harczmező a hon,
Arat rajt' a halál irtóztatón,
Itt egy falu, amott egy város ég,
Százezerek jajától zúg a lég;
S halál, rablás mind a király miatt —
Akaszszátok föl a királyokat!

Hiába ömlik, hősök, véretek,
Ha a koronát el nem töritek.
Fejét a szörny ismét fölemeli,
S akkor megint elől kell kezdeni.
Hiába lenne ennyi áldozat?
Akaszszátok föl a királyokat!

Mindenkinek barátság, kegyelem,
Csak a királyoknak nem, soha sem!
Lantom s kardom kezembül eldobom,
A hóhérságot majd én folytatom,
Ha kivülem rá ember nem akad —
Akaszszátok föl a királyokat!

(Debreczen.)

Az év végén.

Indulsz, pályavégezett év!
Menj... De várj, ne menj magad,
Sötét van a más világba,
Jó lesz egy kis égő lámpa:
Vidd magaddal dalomat.

Megpendítem, régi lantom,
Megpendítem húrjaid;
Már régóta vagy te nálam,
Sokat szóltál: megpróbálom,
Tudnál-e még valamit.

Ha valaha szépen szóltál,
Most legyen szép éneked;
Légy méltó neved hiréhez,
Tedd még ünnepiebbé ez
Ünnepélyes perczeket.

És kitudja? tán utósó;
Legutósó lesz e dal!
Tán ha téged most leteszlek,
Többé majd föl sem vehetlek,
Hangod, életed kihal.

A hadistenhez szegődtem,
Annak népéhez megyek;
Esztendőre hallgat a dal,
Vagy ha írok, véres karddal
Irok költeményeket.

Zengj tehát, zengj, édes lantom,
Zengd ki, a mi benned van,
Szólj vadúl és szólj szelíden,
Ragyogóan és sötéten,
Szomorúan és vigan.

Légy vihar, mely haragában
Ősi tölgyeket szakit,
Légy szellő, mely mosolyogva
Csendes álomba ringatja
A mezők fűszálait.

(Debreczen.)

Légy tükör, melyből reám néz
Egész, egész életem,
Melynek legszebb két virága
A mulandó ifjuság s a
Múlhatatlan szerelem.

Adj ki minden hangot, lantom,
A mi benned még maradt!
A nap is, midőn lemégyen,
Pazarolva földön, égen
Szétszór minden sugarat.

S szólj erősen, lantom, hogyha
Már utósó e dalod;
Hirtelen ne haljon ő meg!
Zengjék vissza az időnek
Bérczei, a századok.

1849.

Péter bátya.

Tíz katona esett a helységre:
Nem volt szükség fogdosó kötélre,
Húsz legény ment maga jószántából
Zászló alá az eke szarvától.

»Hogy ne mennénk örömest, mikor kell!
A ki nem megy, hitvány gyáva korhely:
Nem királyért hadakozunk mostan,
A hazáért fogunk állni sorban.

Nem királyért, sőt a király ellen,
A kit isten mindörökké verjen!
Verje meg úgy, a mint ő akarta,
Hogy igába jussunk mi s nyomorba.

Te éretted megyünk a csatába,
Nemzetünknek drága szabadsága!
Megyünk húszan tíz helyett, és ha kell
Utánunk még kétszer annyi jön el.«

S összeálltak indulásra készen
Az ujonczok falu közepében,
Körülöttük fiatalok, vének
Gyülekeztek búcsuvétel végett.

Az anyák — ez a természet rende,
Isten őket már igy teremtette,
Ők szegények erről nem tehetnek —
Hát az anyák szörnyen keseregtek.

Sírtak-rítak mint az őszi felleg,
Fiaiknak hogy elmenni kellett,
Elmenniök, és még oda pedig,
A hol a halál vendégeskedik.

A mint mondom, volt sok sírás-rívás;
Hejh, hanem úgy csak korán se' rítt más,
Egynek se volt oly nedves köténye
Mint kelmednek, szegény Panna néne!

Hogy ne sírna? Három fia vagyon,
Mind a három szép szál legény nagyon,
S mind a három be vagyon sorozva
Katonának, s ottan áll a sorba'.

»Hagyd el, anyjok, hagyd el már,« szólt kérve
Péter bátya, Panna néni férje,
»Hagyd el, anyjok, elég ebbül ennyi,
Nem is illik ennyit keseregni.

Nekem is úgy fiaim mint néked,
Azért még sem siratom ám őket,
Sőt örülök, hogy nevemmel hárman
Lesznek ott a szabadság harczában.

Menjetek el, szeretett cselédim!
Ha megjöttök a háboru végin,
Nagy kedvem lesz; és ha oda vesztek,
Fáj a szivem majd, de nem reped meg.

Szép halál a szabadságért halni,
A hogy én azt el tudom gondolni;
Legszebb halál az a csatatéri,
A hogy azt az én eszem föléri.

Menjetek hát életbe, halálba,
Fegyveritek legyenek megáldva,
Hogy szabadság ragyogjon majd rajtok;
Különben jobb, hogyha ott maradtok.«

Az ujonczok utra kerekedtek,
Jó kedve volt a jó gyermekeknek;
Úgy mentenek a halál utjára
Mintha mentek volna lakomára.

Péter bátya, hát kendet mi lelte?
Olyat sóhajt, majd kiszáll a lelke,
Néz utána az ujoncz-seregnek,
S íme, íme könnyei peregnek.

E hát vége a sok czifra szónak?
Addig beszélt máshoz biztatólag,
Addig köpte a markát, mig aztán
Tyúkmadár lett a vitéz oroszlán.

Csúfolták az öreget keményen,
Hogy hát ő csak szóval győzte légyen;
De az öreg, bár nagyon is únja,
Egy sziporkát sem felel a gúnyra.

A mit szólott, azt csak úgy magában
Mormogta el haza ballagtában:
»Mennek ők és maradni kell nékem!
Itthon maraszt göthös öregségem.

Szabadságot vesznek drága áron,
S én ne legyek a véres vásáron,
Én itthonn csak kész portékát lessek,
Ne legyek ott, hogy én is fizessek!

Jól esik, hogy megértem ezt a kort,
Hol nemzetem láncz helyett fegyvert hord,
S még is vesztem vón' el eddig inkább,
Mint hogy most csak nézzem e szent munkát!

Elvágnám a két kezem, két lábam,
Ha tudnám, hogy nem vágom hijában,
Ha helyette más erős új nőne,
Hogy mehetnék majd a harczmezőre!«

(Szalonta.)

A székelyek.

Nem mondom én: előre székelyek!
Előre mentek úgy is, hős fiúk;
Ottan kiván harczolni mindegyik,
Hol a csata legrémesebben zúg.
Csak nem fájult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér.

Úgy mennek a halál elébe ők
A mint más ember menyegzőre mén;
Virágokat tűznek kalapjaik
Mellé s dalolnak a harcz mezején.
Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér.

Ki merne nékik ellenállani?
Ily bátorságot szívében ki hord?
Mennek, repűlnek mint a szél, s üzik
Az ellenséget mint a szél, a port.
Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér!

(Karánsebes.)

Bizony mondom, hogy győz most a magyar...

Bizony mondom, hogy győz most a magyar,
Habár ég s föld ellenkezőt akar!
Azért nem győzött eddig is e hon,
Mert soha sem volt egy akaraton;
Most egy a lélek, egy a szív, a kar:
Mikor győznél, ha most sem, oh magyar?
Egy ember a haza, s ez halni kész;
S ezért, oh népem, ép' ezért megélsz,
S dicső lesz élted, boldog és szabad,
A milyen senkié a nap alatt!
S én bátran állom a csaták tüzét,
Tudom, hogy a golyó nekem nem vét,
Tudom, hogy a sors őriz engemet,
Hogy engemet megölni nem lehet:
Mert én leszek, nekem kell lenni, ki
Ha elleninket mind a föld fedi,
Megéneklem majd diadalmadat,
Szabadság; és a szent halottakat,
A kiknek vére volt keresztvized
S halálhörgése bölcsőéneked.
Meg kell, hogy érjem azt a szép napot,
Midőn áldásodat reánk adod,
S mi annyi átokteljes év után
Sirunk, mosolygunk az öröm mián,
Midőn, mit eltört lánczunk ád, a nesz
Egy szabad nemzet imádsága lesz!
Meg kell, hogy érjem azt a nagy napot,
A melyért lantom s kardom fáradott!

(Maros-Vásárhely.)

Vajda-Hunyadon.

I.

ogadjatok be, ti dicső falak!
Fogadj magadba, híres ősi vár!
Légy üdvözölve! Hol a hős lakott,
A költő ottan lelkesedve jár.

Mily hős lakott itt, a nagy Hunyadi!
Mily lelkesülés éget engemet!
Szivemnek hangos dobbanásai,
Beszéljetek ti ajkaim helyett.

Itten lakott, tán olykor épen itt
Gondolkodék e bástya tetején,
Innen tekintett a jövőbe ő,
A honnan most a multba nézek én.

Itt pihené ki fáradalmait,
Midőn elzúgtak a kemény csaták,
Melyek Konstantinápoly tornyain
A büszke félholdat megingaták.

Jó pihenő hely, csendes szép magány
Mélyen lehajló völgynek zöld ölén;
Itt lenn a vár; nem éri a vihar
Még a zászlót sem tornya tetején.

El van rejtezve a világ elől
E szent magány; beléje más nem lát,
Csak messziről fehér fejével a
Hegyek nagyapja, a vén Retyezát.

II.

Szólott Hunyadvár bámuló gyönyörrel:
»Kit látok? oh kit látok? Hunyadit!
Megjöttél hát, oh hősök hőse, végre,
Kit vártalak négy hosszu századig.

Én hittem azt, hogy vissza fogsz te jőni;
Ez a hitem volt mi erőt adott,
Hogy el ne dőljek, hogy viselni birjam
A négy száz éves gyászt és bánatot.

És megjövél. Légy hévvel üdvözölve,
Hosszan várt vendég, oh hős, oh apám!
Csak az fáj most, hogy nem tud sirni a kő,
Örömkönyűimet hogy ontanám!«

(Vajda-Hunyad.)

Felelt a vendég: »Sajnállak, szegény vár,
Hogy örömedet el kell rontani.
Csalatkozol; nem az jött, a kit vártál,
Az én nevem Bem, és nem Hunyadi.«

Szólt vissza a vár: »Én azzal törődjem,
Mi volt akkor s mi mostan a neved?
A név mulandó, változékony; a mi
Örök, azt nézem én, a szellemet.

Nem a nevedről, hanem szellemedről
S annak müvéről ismerek reád;
Az vagy, ki voltál, négy száz év előtt s most
Te mentetted meg a magyar hazát!«

Négy nap dörgött az ágyu . . .

Négy nap dörgött az ágyu
Vizakna s Déva közt,
Ott minden talpalatnyi
Földet vér öntözött!

Fehér volt a világ, szép
Fehér hó este be,
Úgy omlott a piros vér
A fehér hóra le.

Négy hosszu nap csatáztunk
Rettentő vad csatát,
Minőt a messzelátó
Nap csak nagynéha lát.

Mindent megtettünk, a mit
Kivánt a becsület:
Tíz annyi volt az ellen,
Győznünk nem lehetett.

Szerencse és az isten
Tőlünk elpártola;
Egy pártfogó maradt csak
Velünk: ez Bem vala.

Oh Bem, vitéz vezérem,
Dicső tábornokom,
Lelked nagyságát könnyes
Szemekkel bámulom.

Nincsen szóm elbeszélni
Nagy hősiségedet,
Csak néma áhitattal
Szemléllek tégedet;

(Debreczen.)

S ha volna ember, kit mint
Istent imádanék,
Meghajlanék előtted
Térdem, meghajlanék.

S nekem jutott a vészes
Dicsőség, hogy veled
Járjam be, oh vezérem,
A csatatéreket.

Te melletted lovaglék
A harcz veszélyiben,
A hol az élet pusztul
És a halál terem.

Sokan elhagytanak, te
Rendithetetlen agg;
De úgy-e téged, úgy-e
Én el nem hagytalak?

S lépésid mind halálig
Követni is fogom,
Oh Bem, vitéz vezérem,
Dicső tábornokom!

Csatában.

A földön is harag,
Az égen is harag:
Kifolyt piros vér, és
Piros napsugarak:
A lemenő nap oly
Vad biborban ragyog!
Előre, katonák!
Előre, magyarok!

Komoly felhők közül
Bámúl reánk a nap,
Rettentő szuronyok
Füstben csillámlanak,
A sürü lomha füst
Sötéten gomolyog.
Előre, katonák!
Előre, magyarok!

Ropog, hosszan ropog
Csatárok fegyvere;
Ágyuk bömbölnek, hogy
Reng a világ bele.
Te ég, te föld, talán
Most összeomlotok!
Előre, katonák!
Előre, magyarok!

Szilaj lelkesedés
Foly bennem mint tüzár,
A vérszag és a füst
Megrészegíte már.
Előre rontok én,
Ha élek, ha halok!
Utánam, katonák!
Utánam, magyarok!

(Medgyes.)

Európa csendes, ujra csendes . . .

Európa csendes, ujra csendes,
Elzúgtak forradalmai . . .
Szégyen reá! lecsendesült és
Szabadságát nem vivta ki.

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely a midőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Magára hagyták, egy magára
A gyáva népek a magyart:
Láncz csörg minden kézen, csupán a
Magyar kezében cseng a kard.

Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

De hát kétségbe kell-e esnünk,
Hát búsuljunk-e e miatt?
Ellenkezőleg, oh hon, inkább
Ez légyen a mi lelket ad.

Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

Vagy kell-é még több, hogy áldásod
Ne érdemetlen szálljon ránk?
E hűtlen korban mi utósó
Egyetlen híveid valánk!

(Debreczen.)

A honvéd.

Isten után legszebb és a legszentebb név
A honvéd-nevezet!
Hogy ne iparkodnám hát megérdemelni
Ezt a szép nagy nevet?
Iparkodom teljes szivemből, oh hazám,
Megvédeni téged,
Védni, fölemelni téged, s lesujtani
A te ellenséged!

Sokat lesujtottunk mi már, de meglehet
Hogy még sok van hátra.
Hadd legyen, mit bánjuk? Akárki, akárhány
Karunk készen várja.
Jőjetek, szabadság hóhérlegényei,
Nem jöttök egyébért,
Csak hogy elvegyétek, a mit érdemeltek,
A véres halálbért.

Ti vagytok zsiványok, kik országunk földét
Kipusztitottátok,
Fekvén rajta három száz esztendeig mint
Nehéz istenátok.
Hanem hiszen ezt a földet ti teszitek
Ujra termékenynyé:
Véreteket iszsza most, mint eddig itta
Saját népe könnyét!

Jőjetek! Ismerjük már egymást, ti futtok,
Mi űzünk titeket,
Űzünk mint a szélvész a széjjelszaggatott
Rongyos fellegeket.
Jőjetek, hadd szúrjuk sziveiteket a
Szuronyunk hegyére:
Emlékezzetek a más világon is a
Honvédek nevére!

Honvéd vagyok; mikor nevemet kimondom
— Mi tagadás benne? —
Egy kis büszkeségnek ragyogó szikrája
Szökken a szemembe:
Egy vagyok a végre föltámadt magyar nép
Győző seregébül,
Én is segitettem koronát leütni
A király fejérül.

Hejh, te király, hol van régi szép sereged,
Hol van régi fényed?
Hejh be tönkre tették a szegény honvédek,
E rongyos legények.
Rongyos vagyok mint az ágrul szakadt, csak hogy
Mezitláb nem járok;
De több becsületem van mégis, mint nektek
Czifra uraságok.

Van bizony én nékem becsületem, de nagy,
Ország-világ előtt;
Még azok előtt is, kit szuronyom leszúrt,
Kit fegyverem lelőtt;
Még az ellenség is a kit csak magasztal
Egy szívvel, egy szájjal,
Hogy ne becsülné azt tulajdon nemzete,
Tulajdon hazája?

Rajta is leszek, hogy jó hírem-nevemet
Megtartsam halálig;
Vagy ha visszamék majd az otthon valókhoz,
Elvigyem hazáig.
Az lesz ám az öröm, ha majd visszatérek
Az én enyéimhez,
És ide szorítom rendre valamennyit
Dobogó szivemhez!

Hejh az lesz ám a nap! És még sem tudom, hogy
Mit szeretnék jobban:
Haza menni-e majd a harcz végén, vagy itt
Elesni a hadban?
Társaim arczáról, a kik elhullanak
Én arról azt látom:
A hazáért halni legnagyobb boldogság
Ezen a világon!

(Pest.)

Pacsirtaszót hallok megint . . .

Pacsirtaszót hallok megint!
Egészen elfeledtem már,
Dalolj, tavasznak hírmondója te,
Dalolj, te kedves kis madár!

Oh istenem, mi jól esik
A harczi zaj után e dal,
Mikéntha bérczi hűs patak füröszt
Égő sebet hullámival.

Dalolj, dalolj, kedves madár!
Eszembe hozzák e dalok,
Hogy nem csak gyilkos eszköz, katona,
Egyszersmind költő is vagyok.

Eszembe jut dalodrul a
Költészet és a szerelem,
Az a sok jó, mit e két istennő
Tett és még tenni fog velem.

Emlékezet s remény, ez a
Két rózsafa ismét virít
Dalodra, és lehajtja mámoros
Lelkem fölé szép lombjait;

És álmodom, és álmaim
Oly kedvesek, oly édesek:
Te rólad álmodom, hív angyalom,
Kit olyan híven szeretek;

Ki lelkem üdvössége vagy,
Kit istentől azért nyerék,
Hogy megmutassa, hogy nem oda fön,
De len a földön van az ég.

(Betlen.)

Dalolj, pacsirta! hangjaid
Kikeltik a virágokat:
Szivem mily puszta volt, és benne már
Milyen sok szép virág fakad.

Föl a szent háborúra!

Itt a próba, az utósó
Nagy próba:
Jön az orosz, jön az orosz,
Itt is van már valóba!
Eljött tehát az utósó
Itélet;
De én attól sem magamért,
Sem hazámért nem félek.

Ki is megyünk, szó sincs róla,
Mindnyájan,
Meghalni vagy győzedelmet
Nyerni a szent csatában.
Szent a csata, nem harczolunk
Királyért:
Király ellen, szabadságunk,
Istenünk és hazánkért!

Miért félnénk az itélet
Napjától?
Féljenek ők, kik viselik
Mágokat oly galádul,
Kik rá törtek az ártatlan
Magyarra:
Most veri meg az úr isten
Mindenható haragja!

Átkos király, érezted hát
Vesztedet,
Az ördögnek, hogy megmentsen
Eladtad a lelkedet.
De hiába volt a vásár
Elhihet'd,
Kit az isten elhagyott, azt
Az ördög nem menti meg.

Föl, hazámnak valamennyi
Lakója!
Ideje, hogy tartozását
Minden ember lerója.
Ki a házból, ki a síkra,
Emberek!
Most az egész Magyarország
Legyen egy nagy hadsereg.

Sok az orosz, nagy a száma,
Mi haszna?
Több lesz ott a magyar, talán
Száz is jut egy oroszra.
És ha volnánk kevesebben
Mint azok:
Hála isten, minket hí úgy
A világ, hogy magyarok!

Ne féljetek, gyermekink, ne
Féljetek!
Nem szúr által dárdájával
A vad kozák titeket,
Feleségink, kedvesink, ne
Sírjatok!
Idegenek ölelése
Nem tesz csúfot rajtatok.

S ti apáink, anyáink, szent
Halottak,
Sírotokon ellenség ne
Tapodjon, nem tapodhat!
Inkább vesszen ki nemzetünk
Egy szálig
S dagadjon föl kifolyt vérünk
Árja az ég boltjáig!

(Pest.)

Minden, a mi szent előttünk,
Koczkán van:
Ha a világ támad is meg,
Győznünk kell e csatában!
Ha miljomnak el kell veszni,
Veszszen el!
Ki fogna most fukarkodni
Életével, vérivel?

És te, isten, magyarok nagy
Istene,
Légy népeddel, hű népeddel,
Jó népeddel, légy vele!
Tedd hatalmad fiaidnak
Lelkére,
Világdöntő haragodat
Fegyvereink élére!

Az erdélyi hadsereg.

Mi ne győznénk? Hisz' Bem a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!
Bosszúálló fénynyel jár előttünk
Osztrolenka véres csillaga.

Ott megy ő, az ősz vezér: szakála
Mint egy fehér zászló lengedez:
A kivívott diadal utáni
Békeségnek a jelképe ez.

Ott megy ő, a vén vezér, utána
A hazának ifjusága mi:
Igy kisérik a vén zivatart a
Tengerek szilaj hullámai.

Két nemzet van egyesülve bennünk,
S mily két nemzet: a lengyel s magyar!
Van-e sors, a mely hatalmasabb, mint
E két nemzet, ha egy czélt akar?

Egy a czélunk: a közös bilincset
Összetörni, melyet hordozánk;
S összetörjük, esküszünk piros mély
Sebeidre, megcsufolt hazánk!

Küld elénk, te, koronás haramja,
Légiónként bérszolgáidat,
Hogy számodra innen a pokolba
Holttestökből épitsünk hidat.

Mi ne győznénk? Hisz Bem a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!
Bosszúálló fénnyel jár előttünk
Osztrolenka véres csillaga.

(Bánfi-Hunyad.)

Ki gondolná, ki mondaná . . .

Ki gondolná, ki mondaná,
Hogy e hely csatatér?
Hogy néhán rövid hét előtt
Itt folyt el annyi vér?

Itt harczolánk, itt vett körűl
Az ellenség hada,
Elől halál, hátul halál,
Ez rémes nap vala!

Akkor, miként a férfigond,
Mogorva volt az ég;
Most, mint a kis gyermek szeme,
Szelid és tiszta kék.

Akkor, mint aggastyán feje,
Hófehér volt a föld;
Mostan, miként az ifjunak
Reménye, olyan zöld.

A légben akkor itt zugó
Golyók röpültek el;
A légben most fejem fölött
Pacsirta énekel.

Láttunk itt akkor a sikon
Véres halottakat;
S hol a holtak feküdtenek,
Most ott virág fakad.

Ki gondolná, ki mondaná,
Hogy e hely csatatér?
Hogy néhány rövid hét előtt
Itt folyt el annyi vér?

Szász-Sebes.)

Szüleim halálára.

Végre megtörtént a
Rég várt viszonlátás!
Nincs köszönet benne,
Nincsen istenáldás.
Láttam jó atyámat, vagy csak koporsóját,
Annak sem látszott ki csak az egyik széle,
Ezt is akkor láttam kinn a temetőben,
Mikor jó anyámat tettük le melléje.

Sem atyám, sem anyám
Nincs többé, nem is lesz,
Kiket szorithatnék
Dobogó keblemhez,
A kiknek csókolnám még lábok nyomát is,
Mert engemet szivök vérén neveltek fel,
Mert körülöveztek, mint a földet a nap
Lángoló sugári, szent szeretetökkel!

Oh atyám, oh anyám,
Miért távoztátok?
Tudom, hogy áldás a
Sír nyugalma rátok;
De mi nektek áldás, az átok én nékem,
Melytül szegény szivem csakhogy nem reped meg!
Ha így bántok velem, ti, kik szerettetek,
Mit várjak azoktul, a kik nem szeretnek?

Itt hagytak, elmentek,
Nem is jőnek vissza!
Omló könnyeimet
Sírjok halma iszsza.
Folyjatok, könnyeim! folyj, te forró patak!
Szivárogj le hideg orczáikra halkan,
Hadd tudják meg rólad: árva gyermeköknek
Elhagyott lelkén mily égő fájdalom van!

De nem, de nem! inkább
Eltávozom innen,
Hogysem könnyem árja
Hozzájok lemenjen.
Mentsen isten tőle! Édes jó szülőim
Hogyha megéreznék fioknak keservét,
Szerető szivök a sírban sem pihenne,
Egy bú lenne nékik a hosszú öröklét.

Isten veletek hát!
Csak egyszer még, egyszer
Ölelkezem össze
Sírkereszteteckkel . . .
Olyan a két ága mint két ölelő kar,
Mintha apám s anyám nyujtaná ki karját . . .
Tán fölemelkedtek halotti ágyokból,
Fiokat még egyszer ölelni akarják!

(Pest.)

Szörnyű idő . . .

Szörnyű idő, szörnyű idő!
S a szörnyüség mindegyre nő.
Talán az ég
Megesküvék,
Hogy a magyart kiirtja.
Minden tagunkból vérezünk,
Hogy is ne? Villog ellenünk
A fél világnak kardja.

És ott elől a háború
Csak a kisebb baj; szomorúbb,
Mi hátul áll,
A döghalál.
Beh kijutott a részed
Isten csapásiból, o hon!
Folyvást arat határidon
Két kézzel az enyészet.

(Mező-Berény.)

Egy szálig elveszünk-e mi?
Vagy fog maradni valaki,
Leirni e
Vad fekete
Időket a világnak?
S ha lesz ember, ki megmarad,
El tudja e gyászdolgokat
Beszélni, mint valának?

S ha elbeszéli úgy, a mint
Megértük ezeket mi mind:
Akad-e majd,
Ki ennyi bajt,
Higyen, hogy ez történet?
És e beszédet nem veszi
Egy őrült, rémülésteli,
Zavart ész meséjének?

TOLDALÉK.

I.

IFJÚKORI KISÉRLETEK.

II.

A KÖLTŐ ÁLTAL GYÜJTEMÉNYEIBŐL KIHAGYOTT KÖLTEMÉNYEK.

I.

Ifjúkori kisérletek.

1838.

A hűtelenhez.

Eskü szegte lyányka! emlékezzél
Arra, a midőn: »oh meg ne vessél,«
Igy imádva téged kértelek.
Légy kegyelmes én irántam s szíved
Add nekem, ki csak tenéked híved
Voltam és leszek, míg létezek.

Akkoron kérő keblemre dűlve,
Szerelem tüzétől felhevűlve,
Ezt rebegték csalfa ajkaid:
»Hő szivem tied csak, drága lélek;
Esküszöm, hogy csak te néked élek;
Szünjenek könyüid, bánatid.«

Én ez által istenülve lettem,
És keserves sorsom elfeledtem,
Emma, gyönge karjaid között.
Édenek nyilának én előttem,
Nem borultak fellegek fölöttem,
Tőlem a bú mind elköltözött.

(Selmecz.)

Ámde mily rövid volt boldogságom,
Mily korán eltűne mennyországom,
Én ah nem gondoltam volna azt!
Estem édenből nagy pusztaságra,
És juték keserves árvaságra,
Marja a bú szivem és hervaszt.

Hő imádód s kedvelőd elhagytad,
Szivedet te ismét másnak adtad,
Engem elfeledve, csalfa lény!
Jól van! én lemondok mindenről már,
Engemet kietlen puszta hely vár
Éjszak hó födözte bús ölén.

Isten veled hát örökre, édes
Tárgya hő szivemnek, oh negédes
Csalfa Emma, isten veled hát!
Majd ha egykor értem, szinte árva,
Eljösz, éjszaknak havát bejárva,
Megleled hű múzsafid porát.

1839.

Szeberényi Lajos emlékkönyvébe.

Kegyetlen a végzet; nem hagy sok időig örülni
Minket együttlétünk édeni napjainak.
Ámde az a földnek bármely részére ragadhat,
Érted ezen kebel ég s lészen örökre hived.

(Selmecz.)

1841.

Lenke sírján.

Adáz koporsó zordon éjjele!
Mivé tevél te oly sok örömet?
Mivé tevél te annyi szép reményt?
Mely zsenge a szülői szív felett,

Mely egy kéjparadicsomot igért,
Rózsás jövendő boldog karjain.
Kegyetlenül mind elragadtad ezt;
Csak romja áll még: a keserv, a kin!

Oh a szülők! ha sorsok vészt zudit
Keblökbe dúlni és pusztítani:
Ki fog, miként egy égnek angyala,
Bút űzve, rájok felmosolygani?

Nyugodjatok meg szerető anya!
S te, bús atyának gyászló kebele!
Kedves Lenkétek, ah nem lészen ő
Temetve itt e sírnak mélyibe.

Hol a teremtő széke tündököl
Felhők felett a csillagezreden:
Tekintsetek fel! egy szelíd sugár
Leng onnan rátok csendes éjeken.

És e sugár az ő szép szelleme!
Az angyalok között ott mulat ő,
Imádva istent, hogy boldog legyen
A kor, mely a kedves szülőkre jő.

S örvend előre a jövő felett:
Midőn az alkotó székéből int,
S a drága magzat s a kedves szülők
Egymást vigadva ölelik megint.

Erdő szélén.

Erdő szélén puszta csárda,
Hejh, mért sietsz oda, sárga!
Fordulj vissza szép paripám,
Nincs benne már kedves babám.

Csárda, csárda, gonosz csárda,
Sülyedj fenékig a sárba!
Befogadtad a rosz legényt,
Megölte kincsemet, szegényt!

Pórnak esti dala.

Claudius után németből.

(1811. vagy 1842.)

Az ékes nappali csillagzat
Pályáját végezé.
Jer és törüld le izzadásom,
S teríts fel, drága nő.

Csak itt a földön is terithetsz,
Gyümölcsfánkhoz közel:
Itt jóízű az étel este,
S legtágasabb a hely.

Aprócska vendéginket is hívd,
Mert úgy kiéhezém.
A legkisebb is hagyja fészkét,
Ha álom nincs szemén.

Sokat tálalnak a királynak:
Ő, a mint hírlelik,
Minden nap sültet, meg lepényt, meg
Pástétomot eszik.

S egy ember van mellé rendelve:
Más dolga nincs neki,
Asztalneműjét rendezi csak
S szolgálatát teszi.

(Pápa.)

Adj' isten ő egészségére!
Mert mennyi dolga van,
Hogy minket békében tarthasson
Éj s nappal nyugtalan.

Ha úri mód nem élhetünk is,
Van mégis kenyerünk,
Van tiszta, szép és fris tej és vaj:
S hát kell-e több nekünk?

Elég ez úntig póri népnek:
Vedd hálánk érte, ég!
S ma estelink szabadban tartjuk,
Hol annyi csillag ég.

A hold ezüstlő sugarakkal
Leszen velünk jelen,
És áldást hintve tálainkba,
Fog tündökölni fen.

Nos, gyermekink, együnk vidáman,
S a mennyek áldjanak!
Oh én irigylendő! szegény, és
Mégis gazdag vagyok.

Hazatérés.

(Heine után németből.)

(1841. vagy 1842.)

Te szép halász leányka,
Hajtsd partra csolnakod,
Jőj, s ülj le oldalamhoz
És nyujtsd nekem karod.

Fejecskéd tedd szivemre,
S ne félj, ne oly igen,
Hisz' gondtalan naponkint
Jársz a vad tengeren.

Tengerhez szűm hasonló:
Van' rajt vész, ár, apály;
És mélyen fenekében
Nem egy szép gyöngy is áll.

(Pápa.)

Vándordalok.

(1841. vagy 1842.)

I.

Távol szeretteimtől,
S tőled, te drága hon,
Vándorlom a világot
Végetlen utakon.

Eldobtam én a terhet,
Nincs többé vállamon;
És mégis vaj' mi csüggeszt?
És mégis vaj' mi nyom?

És lábam a nagy úton
Fáradva lépdegel,
Mert lépteim tetézvék
Butornak terhivel.

Boldogtalan fiú te!
Mely tégedet lever,
Nem válladon: szivedben
Az óriás teher.

II.

Hová, hová az égi úton,
Darusereg?
Azért hagyjátok-é a tájat
Mert nem meleg?

Vándorlok én is; ámde pályám
Ellenkező:
A szerelem forró honából
Jég sír felé.

(Pápa.)

Fürge méh . . .

Fürge méh, te bejárod a ligetet,
Hogy szedhessed virágokrul mézedet;
Az én babám nem jár fűre s virágra,
Hejh mézednél mégis édesebb csókja.

1842.

Szin és való.

I.

Némúl a hangszerek zenéje
A függöny fölrepül,
S az arczokon kiváncsiságnak
Csendes figyelme ül.

És ékes szinpadon a múzsa
Kegyelt papnéja áll,
Bájlóbb a kikelet kertének
Minden viráginál.

És oh midőn, szavak születnek
Az ajkak biborán!
Nem, igy nem énekel a tavaszszal
Pacsirta s csalogány.

S mit benne látsz megtestesülve:
Erény és szerelem;
S a néptömeg varázslatánál
Kéjtengerré leszen.

Hódolva a dicső művészet
Magasb hatalminak,
Éljen-zaj és örömkiáltás
És tapsok hangzanak.

De a zajongó nép között áll
Az ifju mereven.
Ah! érzeményi zavarának
Nyelvet, szót hol vegyen?

Egy új világ nyilik szivében
Egy új édenvilág,
És benne lángoló szerelme
Az illatos virág.

II.

A barna leples éj
Nyugalmat osztogat,
De ah! az ifjunak
Nyugalmat az nem ad.

Zajló küzdés szivén,
Szerelmi, égető,
Mely tarka gondolat-
Füzért tünődve sző.

»El, el! meglátni őt,
Az égi szép szemet,
A melynek e kebel
Imádó rabja lett;

Meglátni a szelid
Angyalvonásokat,
Melyeknek bájain
Sziv és ész elakad;

S a tündér-termetet,
S a hullámzó kebelt,
Hol a kecs istene
Két rózsatrónt emelt;

Meglátni, asszonyok
Legszebbje, tégedet,
Minőt az ég csupán
Egyszer teremthetett!«

S az ifju elsiet,
Szerelme vágyiban,
A kedves hely felé,
Hol istennője van.

»Ti ablakai fölött
Irigy őr-kárpitok!
Pillantanom reá
Oh kérlek, hagyjatok!«

Rejtsétek a szobát
Hiven, oh kárpitok!
Szivszakgató miket
Az ifju látni fog:

Csók és édes szavak,
S szerelmi jelenet.
Oh bűn, oh förtelem!
Szerelmet pénz vehet!

III.

Szinházba sergesen tódúl a nép,
Csodálni a művésznő érdemét;
S mig hangja lelkesült szivekbe hat,
Uj és uj érdemkoszorút arat.

(Pápa.)

S az ifju? Az ifjú tetszés zaja
Fel-felzeng bájoló játékira;
De ah! titkon folyó könnyűiben
Kihalt a néma kinos szerelem!

Változó ízlés.

Mint szerettem a cseresznyét
Gyermekéveimben én!
Csak cseresznye kelle nékem;
Nem volt szebb szín, édesebb nem
Terme a föld kerekén.

Nem kellett cseresznye többé,
Gyermekéveim után:
Mert az ajak édesebb volt,
Mert az ajkon szebb pir lángolt,
Melyet nyujta szép leány.

(Pápa.)

És az évek ballagának,
És fejemben ért az ész,
S jóra jöttem valahára!
Most szemem a lyány ajkára
Szinte egykedvüleg néz.

Mert a rózsanedvhez képest,
Mely Ménesnek bérczfokán
Omlik kéjes kedvet adva,
A lyány édes bájos ajka
Keserű és halavány!

Dalforrás.

Költőnek lenni isteni,
Én is költő leszek!
Varázserővel szívemet
E vágy szállotta meg.

S e vágy nem szünő lángiban
Mindegyre égtem én;
Ragadtam végre a kobozt
Nagy tüzzel, hevenyén.

S hogy énekem röpülete
Fellengezőbb legyen,
Telt hordóhoz vevém magam,
Pinczének mélyiben.

Mig fejtörés között időm
Itt lassan mendegélt:
A — nem mondhatnám szük — torok
S a csap nem vesztegelt.

De bár mint törtem fejemet,
S levék borral tele:
Hijába! a csigázott ész
Egy kukkot sem szüle.

Vég pontra szállt a türelem!
Még egyszer jót iszom;
S manó vigye, ha éneket
Úgy sem zeng kobozom.

S a csapnak estem nagy mohón
Gondolva ezeket;
De óh hallatlan bosszu! a
Csap már nem csepegett.

Zajló kebellel álltam ott,
Bennem harag gyuladt.
És megragadtam s vágtam a
Hordóhoz lantomat.

Felhangozott a kiürült
Hordónak kebele.
S oh üdv, oh kéj! a fejtörő
Titok kulcsot lele.

Belőlem — végre rá jövék —
Költő miként leszen:
Im, telve hallgatott, s kong
A hordó üresen.

Éhezni kell, éhezni hát,
Ki költő lenni vágy;
Éheztem én is' s folyt a dal
S enyém a myrtuság.

(Pápa.)

Tünődés.

Ifju koromnak ébredése
Ah! oly tündéri szép vala,
Miként a koszorus tavasznak
Varázst mosolygó hajnala.

Hű lyányka dűle karjaimba,
Hű lyányka csókja égete,
S mennynek röpité képzeményim
Hespertüzű tekintete.

S az érzemény, mely lelkesítve
Dagasztá e meleg kebelt,
Rózsás berek lombsátorában
Szeliden ömlő dalra kelt.

Lejárt az év, s a fáradatlan
Idő új évet alkota;
A kellemgazdag ifjuságnak
Elhulla báj virúlata.

S nincs már a lyányka karjaimban,
És hervad a phantasia:
Az istenítő boldogságnak
Ekkép ki kelle halnia!

(Pápa.)

Ti, fönn a menny kék tengerében
Mosolyva fürdő csillagok,
Trónjához a szent végezetnek
Olyan közel kik állotok,

Melyik ragyog reményt szivembe,
Melyik ragyog közűletek?
Hogy egykor még örömre kelni
Nem lészen tiltva véletek,

Akár a lyányka hű ajkáról
Szedvén új édes csókokat,
Akár ha szárnya képzetemnek
Dicsőbb világokhoz ragad.

Ifju a pataknál.

(Schiller után.)

Forrás mellett ült a gyermek,
Koszorúkat kötözött,
S látta őket elragadtan
Tünni a habtáncz között,
Éltem igy röpül miként a
Forrás fáradatlanul,
S mint a koszorúk sietve
Ifjuságom elvirul.

Ne kérdjetek, mért busongok
Éltem rózsa-idején;
Minden örvend és reményel
A tavasznak jövetén;
Ámde, az uj természetnek
Ébredő hangezrede
Kebelemnek rejtékében
Csak nehéz bút költhete.

(Pápa.)

Nem vidítnak a vigalmak,
Melyeket nyujt szép tavasz;
Egy köt engem csak: közel van
S mégis messze tőlem az.
A kedvelt árnykép elébe
Vágyva nyujtom karomat,
Hajh! nem érem el, s ez érzet
Csillapítatlan marad.

Jőj le, jőj, oh szép leányka!
Hagyd kevély lakod falát,
Majd virágit a tavasznak
Kebeledre hintem át;
Ime dal zeng a berekben
S tiszta zajjal jár az ér:
Egy boldog szerelmi szivpár
Kis kunyhóban is megfér.

Ideál.

Küzdő gerjedelmek, fény, homály, csapongó
Vágyak és remények tarka serege!
Melyek majd borongva, majd derengve kel-
Indulat-csatáit a zajló kebelnek [nek,
Ah ki festi le?

Mért e láng, e hullám dagadó eremben
Honnan e feszitő érzet keblemen?
S szomjazó hevökben a zajongó vágyak
Lenge képzeletnek karján merre szállnak,
Merre szüntelen?

Mely varázserőnek bűvös ihletése,
Ah, mi készti zengő dalra lantomat?
És a dal ha fölzeng, ujra vaj' mi némit?
Mert a hur beszélni szivem érzeményit
Nem lel hangokat.

Messze, messze szállnak érzeményim innen,
Oh, a puszta föld, ez nem az én hazám;
Itt a bús valónak hervatag körében
Bájoló alakkal édesen, szelíden
Mi mosolygna rám?

Fenn, elérhetetlen égmagas tetőkön
Isten szép alakkal rózsafénybe áll,
Mely után epedve küzd a hév indúlat,
Mely után e szívnek dobbanása gyúlad,
Ott az ideál!

Ott lebegsz előttem tündér fátyolodban
A hajnal biborszin leplén, szép alak!
Ott lebegsz az alkony elhaló tüzénél,
S szende fényhomályán a merengő éjfél
Holdsugárinak.

És ha zúg a szélvész romboló csatája,
És ha nyögve sir a berki csalogány,
És te lengsz előmbe, hogyha sújt a bánat,
S hogyha keblem éjén kéj koránya támad
Kincsaták után.

Lelkesült idegről száll feléd az ének,
Forró érzeményim szállanak vele;
Oh, ki élsz ragyogva túl a földhomályon,
Halld meg a sovár szűt, égi ideálom
Tiszta kebele!

Jőj le bájaidnak szép gazdagságában,
Jőj egy pillanatra, túlvilági lény!
Jőj, ez árva lét hogy elfeledve légyen,
Hogy szelíd ölednek enyhe édenében
Üdvezűljek én.

Hervadok, te érted hullanak virágim,
Mint a gyenge rózsa nyári hév alatt;
Légy keserveimnek édes égi bére,
Hintsd e sorvadó ajk égető tüzére
Szellemcsókodat!

Vagy ha zárva tőled e világ határa,
Oh ha karjaimba jőnöd nem szabad:
Ints, ragadj fel hozzád egy varázserővel!
Ints, hagyj összeforrni fényed szépségével!
Nélküled hajh éltem kín és kárhozat!

(Pápa.)

Kolmár József emlékkönyvébe.

Magas trónján sors ül, titkos könyv kezében,
Az életkönyv ez, benne két lap a mienk,
Az egyiken borongó gyász vonul sötéten,
A másik hajnalodva rózsaként dereng.
Óhajtom én: legyen hű kedveződ a végzet,
Hogy általolvasnod ne kelljen a sötétet!

(Pápa.)

Elégia egy várrom fölött.

(Matthisson után.)

Nyugszik esti szürkület fátylában
A halk táj, s a berki dal kivesz,
Még csak itt, az agg falak körében
Egy tücsök busongva zengedez;
Csend lebeg le fellegetlen égről,
Lassan mén a csorda mezejéről,
És a fáradt földmives halad
Megnyugodni ős fedél alatt.

Itt az erdőkoszorús tetőkön,
Az enyészet töredékiben,
Hol reám a multból borzalom száll,
Bánat! e dalt neked szentelem.
Búval gondolom, hogy mik valának
Hajdanán e porló maradványok:
E tornyos vár állt fenségesen,
A hegyeknek szirttetőiben.

Ott, hol oszlopok sötét kövére
Bút susogva hajlik a repkény,
És a puszta ablak üvegén át
Csillog szomorún az esti fény,
Az atyának ott talán könnyűje
Áldva perge bátor gyermekére,
Kinek hirsovárgó kebele
Vágyva néze harcznak ellene.

»Béke véled!« szólt az őszült bajnok,
Átövezve hősi karddal őt,
»Soha többé vagy térj győzve vissza:
Érdemeld meg őseid nevét!«
És a nemes ifjunak szemébe
Rémitő láng szálla, arcza ége,
Rózsáknak viritó kerteként,
Melyre bíbor hajnal hinte fényt.

És arszlánszivű Richardként harczba
Akkoron röpült a dalia,
S mint erdőnek a viharban, kellett
Ellenének meghajolnia;
S mint virágos partu ér szelíden
Szállt meg sziklavára teremében.
Az örömkönyűt siró atyát
És ölelve szép menyasszonyát.

Ah gyakorta a szorongó kedves
Erkélyéről néz a völgy felé:
Vért, pajzs csillog estnek aranyában,
A paripa nyargal, híve jő;
Hallgatólag jobbját neki nyujtja,
S áll majd halványan, majd elpirulva,
De mi szende szemeiből szól,
Olyat Petrark' s Sappho sem dalol.

Hol bagolyfészkek fölött terülnek
Durván összebonyolult füvek,
Ott a billikom vidáman csenge,
Mig a csillagok kiégtenek,
Terhesen vitt harczok diadalma
És a szent csaták szörnyű kalandja
Míg emlékezetben újra kelt,
Kedvvel tölté a zord hőskebelt.

Ó mi változás! most borzadályos
Éj takarja a dicső helyet,
S esti szél nyög búsan, hol erősek
Vigadának áldomás felett;
Ott magányos kórók lengedeznek
Hol lándsát és pajzsot kért a gyermek,
Ha riadván a harcztrombita,
Csataménre pattant az apa.

Elhamvadtak a hatalmas csontok
Immár a borongó föld alatt,
Félig sűlyedt kő alig mutatja,
Hol találták vég nyugalmokat.
Mennyi lett játéka a szeleknek,
Sirjaikkal emlékük is vesztek,
A vitézkor fénytettei felett
Feledés űz barna fölleget.

(Pápa.)

Igy enyész az élet dicsősége
S hatalomnak álomképzete,
Igy merül a gyors idő röptével
Égbe minden, a mit föld szüle:
Hamvveder, szánt az emlékezetnek,
Halhatatlanság-igérő ének,
Győztes főt koszoruzó babér,
S tett, a melyet ércz, márvány dicsér.

Minden a mi bájol s vágygyal tölti
Itt a porban a nemes kebelt,
Eltűn mint az őszi nap sugára,
Hogyha vész a láthatárra kelt.
Kik vigan ölelkezének este,
A korány arczukra már bút feste,
A barátság is, s a szerelem
Kéje vész a földről jegytelen.

Édes szerelem, rózsás ösvényed
Pusztaság tövisével határ,
S te, barátság aetheri világa,
Egy rögtön vihar homályba zár.
Kábaság a hir, fenség, hatalmak!
A koporsók egyaránt takarnak
Éjbe büszke föld-uralkodót
S reszketeg fejű zarándokot.

Ideál és való.

Dalra, dalra, néma húrok!
Lengj előmbe, ideál;
Hagyd hevűlni képzeményim
Égi fényed bájinál.

S száll egéből ideálom,
És az ott — mely rózsaszál?
Ah a lyányka ablakából
Ablakomra kandikál.

(Pápa.)

S ideál és szép leányka
Engemet hevítenek.
Kit tekintsek, kit daloljak?
Mondjátok meg, istenek!

Képzetem varázsalakja!
Tünj egedbe, tűnj tova;
Való kell a föld fiának,
S költő nem a föld fia.

Tolvaj huszár.

I.

Ó dobog, por kél az úton,
Zeng a harsány trombita.
»Kvártyélyt, kisbíró! Huszárok
Szállanak a faluba.«

És hogy jöttek, hogy megálltak
A vitézi seregek,
Aggalom s öröm vegyülve
A lakókat szállta meg.

Aggalom s öröm szivökben
Nem hijába lakozik:
A huszárok csinosak, de
Kissé hosszuk ujjaik.

»Jól vigyázz mindenre, lányom
— Mond az aggódó anya —
Nehogy ez vagy az házunktól
Vélök elvándorlana.«

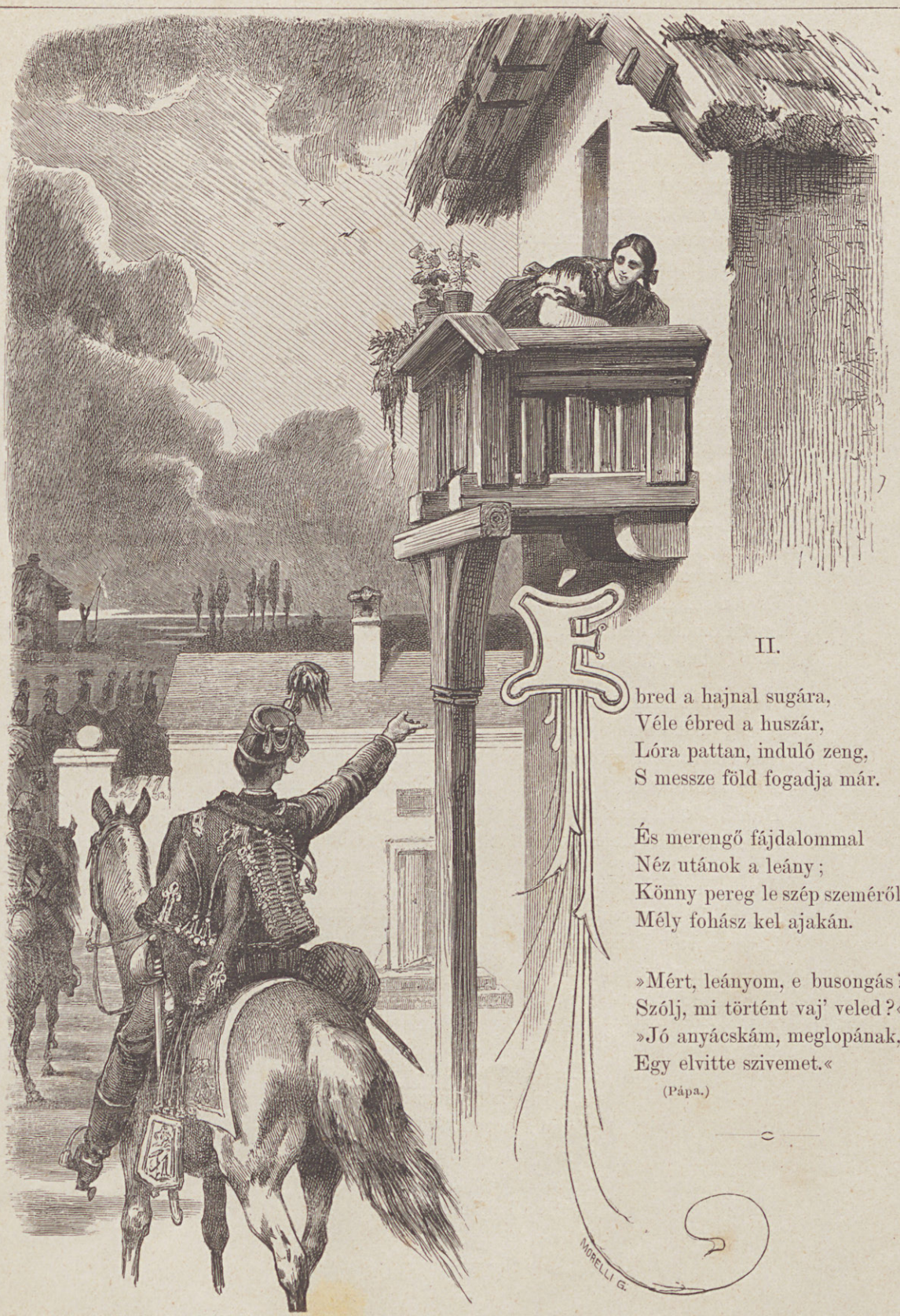

II.

bred a hajnal sugára,
Véle ébred a huszár,
Lóra pattan, induló zeng,
S messze föld fogadja már.

És merengő fájdalommal
Néz utánok a leány;
Könny pereg le szép szeméről,
Mély fohász kel ajakán.

»Mért, leányom, e busongás?
Szólj, mi történt vaj' veled?«
»Jó anyácskám, meglopának,
Egy elvitte szivemet.«

(Pápa.)

Lehel.

A kürtkebelbe fú Lehel,
S a kürt riadva énekel
Vad éneket csatára;
S szilaj szikrát ezer szem hány,
És nyúl kifent aczél után
Ezer kéz, hallatára.

A kürtnek harsogó szava
Még egyszer szóla tétova,
És összeütközének:
Hadur világduló fia
S a boszuló Germania,
Mind harczszomjas legények.

Iszonyterhes lőn a csata,
Vérnek patakja árada
Mezők tiport füvében,
És por közé a hadfiak
Sürűn omolva hulltanak
Mint gabna jégesőben.

Még dúl soká az ütközet,
S még diadal nem nyujt kezet
Sem ennek, sem amannak;
Még a koromsetét halál
Honába, kard csapásinál,
Ezren s ezren rohannak.

A sors koczkája vetve van,
És hajh! serege csúfosan
Leverve nyög Lehelnek;
S kiket nem ére a halál,
Kardok duló csapásinál,
Rablánczon vesztegelnek.

»Hogy többé ránk ne törjetek,
Bitóra tüstént veletek,
Rablók gonosz csapatja!«
Kihez hajolt a győzelem,
Parancsszavát a fejdelem
Ily büszke-durván adja.

»Elő, vezér, elő veled!
Elsőség illet tégedet,
Hadd lássuk szörnyü képed.
Olyan magasra emel-e
A magyarok nagy istene
Mint én emellek téged?«

S a porba tipratott kebel
Fojtott dühérzményivel
A hős előbbre lépett,
És szóla: »Fejdelem! kegyed
Látom, határtalan; egyet
Engedj hát kérni tőled.

A kürt éltem hű társa volt,
Ő annyi vért és viadalt
Karom között szemléle;
Ez óra tőle elszakaszt:
Hagyd még egyszer megfúnom azt,
Hagyj elbucsuzni tőle!«

És zúg dörögve rémitőn
A kürt ismét Lehel kezén;
S hogy harsogtatta szerte,
Rá szent hevűlet lángja száll,
A győző fejdelemnek áll
És véle őt leverte!

»Te fölmagasztalsz — e szavak
A hősi ajkon hangzanak —
És én a porba váglak.«
S megy bátran, mig önérzete
Arczára kéjsugárt vete,
Elébe a halálnak.

(Pápa.)

A bujdosó.

Mit nekem hab! mit nekem vész!
Én nem félem haragát,
Kebelemnek pusztaságit
Száz vihar rohanja át.

Rajta, gyorsan evezőhöz!
Talpra, reszkető legény!
Bár toronynyá nő a hullám,
A tulpartra szállok én.

Éj borong ott, sürü ködnek
Kétségbarna éjjele:
Lyány! temetve mindörökre
Legyen emléked bele.

Ki az égő szerelemmel
Enyelegve játszhatál,
Ki hüséget esküvél, és
Oh! ki mégis megcsalál.

Messze tűnnek már a partok,
Messze tűn a gyászvidék,
Hol szivemnek béke, csönde
Romhalomba dönteték:

Tűnjön is nagy messze tőlem,
Hogy ne légyen semmi jel,
Mely a multat, érzeményim
Háborítni, költse fel.

Hah! mi kép leng a ködéjben?
Bájoló mint a tavasz,
Szőke fürttel, kék szemekkel
Hűtelen lyány, képed az!

Nincs tehát a nagy világon,
Nincs hely, csalfa szép alak,
Hol sebemre ír csepegjen,
Hol feledni tudjalak!

1843.

Az első dal.

Kit a dal istene
Szent csókjával füröszt,
Első vagyok, hazám,
Szinházad népe közt.

Zengjen tehát a lant!
S legelső énekem,
Pályámnak társai,
Tinéktek szentelem.

Az érzet kútfeje
A dagadó kebel:
Dalomnak hangjai
Onnan szakadtak el;

S mint szivnek gyermeki
A szivbe vágynak ők:
Engedjétek nekik
Honokba menniök.

Ki a művészet e
Szent templomába lép,
Az, illő, hogy legyen
Főben, kebelben ép.

Az elme éjjele
S a megromlott kebel
E fának ágain
Gyümölcsöt nem nevel.

Két csillag sugara
Derengje át egünk:
Hon és erény legyen
E két csillag nekünk.

Nem kell a szinpadot
Tekinteni csak úgy,
Mint hol mindennapi
Kenyérhez nyílik út;

S ha ez lesz életünk:
Édes jutalmat ad
A hon áldó szava
S a nyugodt öntudat.

(Kecskemét.)

A szinpad czélja nagy,
A szinpad czélja szent
Ez a szív parlagán
Erkölcsöt fejt, teremt.

Azért érzelmeink
Gyulaszsza tiszta tűz,
Mely minden szennyet a
Kebelből számkiűz.

Mert várni lehet-e,
Hogy romlott föld alatt
A mag termő legyen
Gazdag kalászokat?

Föl hát! és még a szem
Csak egy sugárt lövel,
Előle a magas
Szent czél ne veszszen el.

S ha ez lesz életünk:
Édes jutalmat ad
A hon áldó szava
S a nyúgodt öntudat.

Népdalok.

I.

Jön az ősz, megy a gólya már,
Hideg neki ez a határ;
Röpül, röpül más országba,
Hol jobban süt a nap rája.

Hejh! van oka a gólyának,
Hogy más hazát néz magának;
De, galambom, hogy elhagytál,
Nem t'om, mi okot találtál.

Hiv voltam én hozzád mindig,
Elejétől utójáig,
Nem volt szivemben ősz, tavasz,
Érted mint a nyár égett az.

S vajon a kihez röpültél,
Nem lesz-e annak szivén tél?
Megeshetik, szép galambom,
Noha neked nem kivánom.

Mert a gólya, ha visszaszáll,
Viritó szép tavaszt talál;
Hejh, de mire te visszaszállsz,
Csak puszta sirhalmot találsz.

II.

Kakasszóra hajnal ébred,
Én lyányokkal nem beszélek,
Mert ha szólok ő hozzájok,
Hajnal lesz a két orczájok.

Igy valaki azt gondolná,
Én is kakas vagyok talán;
S hejh, a kakas hamis madár,
Untalan más fészekhez jár.

Pedig én kakas nem vagyok,
Hanem fülemile vagyok:
Egy a fészkem, egy a párom,
Egyért élek a világon.

(Kecskemét.)

Könnyeim.

I.

Áldás reátok, ligetemben
Odább iramló csermelyek!
Utaitokon a szép tavasznak
Hímes virági termenek.

Ez arcz fölött is két patak foly,
Folytok, szerencsétlen könyek;
De halvány pályátok körében
Virágok ah nem zsengenek!

II.

Forró sugárokat
Lövel a nyári nap;
Sugári lánghevén
Patak, folyó apad.

Oh forró nyári nap,
Oh lángoló sugár,
Könyűmnek árjait
Apasztanád ki bár.

III.

Eljött az ősz: a part virága
Hervadva hull a csermelyár habjába.
Eljött a bú: az élet kéje
Kihalva fúl a könnyek özönébe.

IV.

Oh télnek dermesztő hidegje!
Mely a folyókat lebilincseléd,
Oh télnek dermesztő hidegje,
Bilincseld le szememnek cseppkönyét!

V.

Fuss, oh patakcsa,
Fuss csüggedetlen!
Megnyúgoszol majd
A tengerekben.
(Kecskemét.)

Hullasz könyűm: hullj!
Oh a halálban
Számomra is tán
Megnyúgovás van.

Viz és bor.

Le a tenger fenekére
Merül a halász,
Lent a tenger fenekében
Gyöngyöket halász;
Nékem a boros pohárnak
Öble tengerem,
S gyöngy ha van tán dalaimban,
Az csak ott terem.

Bűnnek éje ült a földön,
Jött a vizözön,
A viz által a bűn éje
Elsëperve lön;
Búnak éje űl szivemben,
A bú éjjelét
— Bennem a viz tehetetlen! —
Csak bor mossa szét.
(Pozsony.)

Nyári hévben a virágszál
Sanyarogva nő,
A virágot uj életre
Kelti langy eső;
Csüggedésben, tikkadásban
Langy esőm a bor,
Permetegje, enyhe csöppjén
Vérem ujra forr.

Tettetés-e, vagy belösztön,
Vagy akármi más,
Csak hogy a halottra könnyet
Ejteni szokás;
Engemet viz ott se érjen,
S már ha sirni kell,
Sirja hát hideg poromra
Könnyét borkehely.

II.

A költő által gyüjteményeiből kihagyott költemények.

1844.

Irtóztató csalódás.

A lelkem is sirt! És miért?
Oh mert roppant bubánat ért!
Fogalmatok sincs róla, mi
Gyászos költőnek hallani,
Hogy verse hitvány, verse rosz,
S egy kukk dicsőséget se hoz:
És én hallottam ezeket,
És szívem ketté nem repedt;
Mi több: mely verseim felett
Mondanak ily itéletet?
Szép bordalok, jó bordalok!
Ti rólatok, tirólatok
Hallottam ezt; pedig hivém,
Hogy a hir kakasüllején
Anakreon, Vitéz Mihály
S Béranger már alattam áll,
Alattam áll általatok;
Szép bordalok, jó bordalok!

S im szép hitem tündérhona
A magasból lepottyana.

Amen hát! A mint van, legyen,
Meghajtom a sorsnak fejem,
És tűrök töredelmesen;
Nem zengem többé sohasem,
Nem zengem én a bort, csupán
Torkomba öntöm ezután.

(Pest.)

Színészdal.

Minden művészetek
Fején a korona:
A mi művészetünk
Ellen ki mondana?
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Csak árny, a mit teremt
A költőképzelet;
Mi adjuk meg neki
A lelket, életet.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Miénk a hatalom
Az emberszív felett:
Idézni egyaránt
Mosolyt vagy könnyeket.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy szinészek vagyunk.

Apostolok vagyunk
Az erkölcs mezején,
Apostoli szavunk
Téged kiált: erény!
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk bűszkék reá,
Hogy szinészek vagyunk.

De a mit szinpadon
A népnek hirdetünk,
Ne hazudtolja meg
A cselekedetünk.
Ha meg nem teszszük azt,
A mi föladatunk:
Akkor gyalázat ránk,
Szinészek nem vagyunk!

Szinházban.

Nézz le immár, nézz le, lelkem!
Nézz le kissé páholyodból,
Nézz reám szép szemeiddel,
Egy perczig csak, irgalomból.

Ma sem volt, csak egy forintom.
Melyet vacsorára szántam:
S jegyet vettem rajta! Még sincs.
Nincs sympathiád irántam?

Ha te tudnád — ah, ha tudnád —
Elbájoltál véghetetlen!
Itten álok minden este,
Mint bálvány merevedetten.

Még sem nézesz rám? Oh nézz le!
Itten állok közeledben,
S akkorákat sóhajtok, hogy
Még a kárpit is meglebben.

Nézd, a bú mint fintorítja
Sentimentális pofámat . . .
Úgy de bánod is te mind ezt!
Sz az malheuröm, hogy nem bánod.

(Pest.)

A királyok ellen.*)

Tudjuk, hogy játék kell a gyermekeknek;
Midőn a népek gyermekek valának,
Magoknak czifra, ragyogó játékszert,
Bibor karszéket, s koronát csináltak.
S rá nyomták ezt egy fajankó fejére,
S felültették e fajankót a székre.

S itt a királyság, ezek a királyok,
S ők, a hol ülnek, a hol fejök szédül,
Azt gondolják a kábító magasban,
Hogy uralkodnak isten kegyelmébül.
Csalatkozásban éltek, jó királyok,
Nem uraink, csak bábjaink valátok.

De nagykoru lett a világ, s a férfi
Nem gondol többé gyermekjátékával.
Le hát a biborszékekről, királyok,
És fejetekről le a koronával!
Ha nem teszitek azt le fejetekrül,
Leütjük, s majd a fej is véle gördül.

Igy lesz, s nem másképp. A bárd mely Lajosnak
Párizs piaczán lecsapott nyakára,
Első villáma volt a zivatarnak,
Mely rátok készül, s kitör nem sokára;
Igen, ma-holnap meg lesz érkezése,
Nem én vagyok már első mennydörgése!

Egy rengeteg lesz a föld kereksége,
S e rengetegben vadak a királyok,
Kergetjük őket, és fegyvereinket
Szilaj gyönyörrel sütögetjük rájok.
S vérökkel fogjuk ezt az égre irni:
Hogy nem gyermek már a világ, de férfi!

*) »E verset még 1844-ben irtam; nem szükség megmagyaráznom miért hevert mindeddig iróasztalomban, annak is a fenekén.« Jegyzi meg Petőfi 1848-ban, midőn e költeményét a »Mártius tizenötödike« czimű lapban kiadta.

Batthyány és Károlyi grófnék.

Nekem nincs semmim, semmim e hazában,
De én egészen az övé vagyok;
Bánat- és örömkönny forr szememben, a mint
Sötétül napja avvagy fölragyog.

Örömkönyűim, oh ti gyér vendégek
Minálunk a hű honfiszem felett!
Ha föl nem törtök most a telt kebelből:
Édes terhétől szívem megreped.

Láttátok-é a két tündérvirágot?
Borús hazánknak két sarkcsillagát?
Evezhetsz bátran, nemzetem hajója!
Nem veszthet az czélt, a ki ilyet lát.

Én láttam, láttam! Megmutatta őket
Szent vágyaimnak a szövétnekfény;
Hanem mi volt e fény a lánghoz képest,
Mely ekkor égett keblem belsején.

(Pest.)

Ott álltak ők, mint égi jelenések;
Szokatlan köztünk ilyen látomány:
Hahogy sokáig néztem volna őket,
Szemfényemet vesztettem volna tán.

S hallottam édes ajkaik zenéjét;
Hallóttam őket halkan mondani,
Mit tetteik rég fenszóval beszélnek,
Hogy ők a honnak hű leányai.

Miért nem voltam a lég ajkaiknál?
Hogy vittem volna szét e hangokat
Mint napvilágot minden egy magyarhoz,
Kit éj környéhez honfibú miatt.

Ragyogjatok ti ébredő hazámban
Hajnalsugárral, testvér csillagok!
Sugárotokra, Memnon szobraképen,
A nemzet áldást zengedezni fog.

Virít a kikirics . . .

Virít a kikirics . . .
Csak viríts, csak viríts!
Én úgy is hervadok,
Hervadok, száradok . . .
Csak viríts, csak viríts!

Süt a nap sugára
Halovány orczámra;
Sütni fog maholnap
Alacsony siromnak
Kis keresztfájára.

Anyám, édes lelkem,
Mért zokogsz mellettem?
Ki annyit szenvedett
Mint szegény gyermeked,
Jobb annak oda lenn.

1845.

A magyar nemzet.

Oh ne mondjátok nekem, hogy
Hajnallik hazánk felett!
Látom én, az ő számára
Sző a sors szemfödelet;
S kérni istent nem merem, hogy
Nemzetem gyógyitsa fel,
Mert e nemzet, elhigyétek,
Életet nem érdemel.

Figyelemmel átforgattam
A történet lapjait,
S fontolóra vette lelkem,
A mit e hon végbe vitt.
S mit találtam ott fölirva
Századok betűivel?
Azt találtam, hogy e nemzet
Életet nem érdemel.

Jóra termett nép honában
Egy a szív, az akarat,
A köz érdek mellett minden
Külön érdek elmarad;
Itten oltárt minden ember
Ön bálványaért emel,
És az ilyen önző nemzet
Életet nem érdemel.

(Pest.)

Voltak egyesek közöttünk,
Tiszta, hű, nagy szellemek,
A kik mindent, a mit tettek,
A hazáért tettenek.
Hány volt köztök, kiket a hon,
Maga a hon veszte el!
És az ily hálátlan nemzet
Életet nem érdemel.

Más hazában híven őrzik
Mind azt, a mi nemzeti;
Ősi kincsét a magyar nép
Megveti és elveti,
A magyar magyarnak lenni
Elfeled vagy szégyenel,
És az ily elkorcsult nemzet
Életet nem érdemel.

Oh de mért elősorolnom
E szegény hon vétkeit?
Lesz-e sors, oh lesz-e isten,
A ki minket megsegit?
A nagy isten szent kegyéből
Jő-e megváltási jel?
Lesz-e még e nemzet olyan,
Hogy halált nem érdemel?

Védegyleti dal.

Van-e szebb láncz a világon,
Mint mely minket összefűz?
Bűvös karikába gyűjte
Minket a szent honfitűz.

Sir volt keblünk, és halottja
Volt a hazaszeretet:
Nagyszerűen üljük e föl-
Támadási innepet!

Nemzetünk, e nagy folyó, mely
Mindig száz felé szakadt,
Egyesítse innepénél
A különvált ágakat.

Millió és millió száj
És egyetlen hang legyen,
Mely kiáltsa lelkesedve
A magasztos innepen:

»Elfogadjuk, bármi durva,
A mit a hon méhe szül;
Bármi légyen, bármi pompás,
Semmit, semmit e kivül!«

És ne szóljon áldozatról,
Lemondásról senki sem;
Kötelesség, mit az ember
Hon jólléteért teszen.

S a király, a honnak atyja,
Mint valóban jó atyánk,
Karjait kiterjesztendi
És az áldást mondja ránk.

(Pest.)

Sorshuzás előtt.

Kétszázezer forint! reá
Gondolni is alig merek.
Nagy úr leszek, mennykő nagy úr,
Föltéve persze ha nyerek.

Vajon hová teszem e pénzt?
Mindenh'á, csak ládámba nem!
Meg nem penészedik az én
Ládámba, hiszem istenem.

A mint nyerek: elnyargalok
Tóth Gáspárhoz nagy hirtelen,
És a jó úrnál eddigi
Kontóm szépen lequittelem;

(Pest.)

Aztán — most már kész pénzemért —
Jó téli öltönyt varratok,
Mert közel a tél, s mostani
Ruhámba meg is fagyhatok.

Mily jól esik majd, ha fogat
Vicsorgat én rám a hideg,
Hahá! mily jól esik fügét
Mutatni ő kegyelminek.

Úgy ám! De hát ha nem nyerünk?
Ha nem nyerünk: isten veled,
Jó téli öltöny! — De se baj,
Megszoktam már a hideget.

A hegyoldalt venyigesor takarja . . .

A hegyoldalt venyigesor takarja,
Megvert engem az úristen haragja,
Avval vert meg engemet
Hogy venyigét teremtett,
Venyigére gerezdet, gerezdet.

Apám után szép vagyonhoz jutottam,
Vagyonomat egy fillérig elittam;
Most napszámra dolgozom,
Ha napszámom kikapom,
Kocsmába mék, eliszom, eliszom.

Egy kritikushoz.

Nagyságos úr! ismer engem,
Tudja azt a rosz szokásom,
Hogy az igazságot isten
És ember szemébe vágom.

Nagyságos úr! ön nem isten,
Még nem is nagy ember ám,
Önnek hát az igazságot
Mért hogy ki ne mondanám?

Nagyságos úr! eh, kimondom:
Ön nékem már nem árthat,
Cenzurázni nem akarok,
S igy nem rejiciálhat.

Nagyságos úr! szükséges hogy
A költőnek lelke légyen,
Önnek pedig lélek helyett
Spongyia van a szivében.

Nagyságos úr! a spongyia
Lángot nem vet, szikrát sem ád,
Mind hijába ütik-verik;
Minek üti-veri tehát?

Nagyságos úr! valahányszor
Az ön verseit olvasám,
Tudja, mi jutott eszembe?
Az, hogy: asinus ad lyram.

Nagyságos úr, Keskeméten
Az ön atyja csizmadia:
Jobb lett volna önnek is e
Mesterséget folytatnia.

(Pest.)

Legenda.

Megint panasz, hát már megint panasz!
És a kiről szól, mindig csak pap az.
Tart a panasz estétől hajnalig,
Az ember még csak nem is alhatik!«
Igy szólt az úristen nagy boszusan.
»Már megtekintem, ott alant mi van.«
Felkelt az ágyról, gyertyát gyujtatott,
Felöltözék és utra kelt legott.
A mint elérte volna a kaput,
Szent Péter mint a bunda úgy aludt:
Mert tegnap egy uj vendég érkezék,
S ily alkalomkor lakmát tart az ég,
Mivel mostanság úgy áll a világ,
Hogy új lakó a mennyben ritkaság.
Ilyenkor aztán Péter bácsinak
Kezében a kancsók jól forganak.
»Keljen már kend fel, Péter! hallja kend?«
Igy szólt az úr, a midőn oda ment,
Hosszan czibálván üstökét, fülét.
»Kelj föl, hogy a mennykő üssön beléd!«
Fölébredt végre s nyitja a kaput,
S az úr egy hulló csillagon lefut,
S a földre ép oda ereszkedett,
A honnan a panasz fölérkezett,
Egy ifju ember mondá a panaszt;
S az isten ekkép szólítá meg azt,
S megszólítása hangzott nyájasan:
»Beszélj no, mondd, mi a bajod, fiam?«
»Hejh, jó atyám, de nagy az én bajom!
Kapaszkodjék csak föl az ablakon,

S kit ott a pap ágyában látni fog,
A menyecskének férje én vagyok.«
Az úr nagy halkkal fölkapaszkodott:
S nagy istentelenséget láthatott:
Mert a mint aztán leereszkedék,
Igen furcsán csóválá meg fejét,
Ily szavakban törvén ki sohaja:
»Biz' e, fiam, kurucz história!
Segitnék rajta édes örömest;
De már késő, mert minden megesett.
Hanem vigasztalásul mondhatom,
Hogy a papot pokolba juttatom,
Bár eddig is már a pokol fele,
Sőt több felénél, pappal van tele.«

Visegrád táján.

Ki mondja meg: Visegrád táján
A bágyadt alkony
Nem Zács Klárának megtört szelleme?
Ki mondja meg: Visegrád táján
A vad, sötét éj
Nem Zács Bódognak boszus szelleme?

A Honderűhöz *).

Oh Honderű, te Lázárok Lázára,
Te csak nevednek két bötűje vagy,
Nevednek vagy csak két végső bötűje!
Huzd meg magad, nehogy tovább ragadj.
E két bötű — elől, hátúl olvasva —
Egyformán mondja meg mi-létedet;
De én becsüllek! mert hisz' aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

Oh Honderű, te olyan szemtelen vagy
Mint Kecskemétnek piaczán a légy!
Egyébiránt alávalóbb a légynél!
Az még röpül, te csúszva, mászva mégy.
De minden ember nem néz láb alá; majd
Elgázolnak, vigyázz, mondom neked!
Javad kivánom! mert hisz' aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

(Pest.)

Oh Honderű, mi aztán a jutalmad
E sok jeles tulajdonságidért?
Hijába, olyan a világ mint régen:
Az érdem becsüléséhez nem ért.
Lám, annyi útál tégedet, ki a hont
Ha nem deríted is, de dőrited.
Szegény! sajnállak, mert hisz' aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

De, Honderű, te vélem összetűztél,
Te általad váltig karmoltatom.
Mióta van, hogy meri ingerelni
A hős oroszlánt a hitvány majom?
De megbocsátok, hogy muzsámat mostan
Oly irgalmatlanul becsméreled!
Hisz' aranyával fizetéd, s fizetnéd
Most is (ha adnám) költeményimet.

*) A Honderű engem legközelebb többek közt arrogantiával vádol; bizony ha csak oly parányi arrogantia volna is bennem mint benne jóravalóság, ő rája nem is hederítenék, nem hogy még megénekelném.

1846.

Legszebb versem.

(Nem hiteles szövegű.)

Sok verset irtam én már össze,
S nem mindenik haszontalan;
De a mely hírem megszerezze,
A legszebb vers még hátra van.

Legszebb lesz az, ha majdan Bécscsel
Hazám boszúja szembe száll,
S én villogó kardom hegyével
Száz szívbe ezt irom: halál!

(Ér-Mihályfalva.)

Juliához.

Piros orcza, piros ajkak,
Barna fürtök, barna szem,
És ez arczon és e szemben
Mennyi lélek, istenem!

Én szeretlek, és szerelmem,
E végetlen áradat,
Mint a földet az özönviz
Eltemette multamat.

Oh ha birhatnám e lelket,
Ezt a lelkes kis leányt!
Szólj, leányka, mondd, hogy téged
A szerelem még nem bánt.

Nem tudom, mi voltam eddig;
Ámde azt sem, mi leszek:
Tőled függ, hogy sötét árnyék
Vagy fényes sugár legyek.

Nem, nem! Azt mondd, hogy szeretsz már,
Mondd, hogy engemet szeretsz,
És ez a szó életemnek
Egy új teremtője lesz.

Mit határzasz? Már látásod
Megépíté mennyemet:
Oh leányka, ezt a mennyet
Nem szabad ledöntened!

Im letérdelek előtted
S esdve nyujtom föl karom:
Vonj föl engem kebeledre,
Vagy borúlj rám, angyalom!

Kovács Jánosné emlékkönyvébe.

Jellemtelenség e kor bélyege;
Pedig csak egy, csak egy: a jellem az,
A mi az embert emberré teszi.
E nélkül hitvány, öntudatlan tárgyak,
Vagy legfölebb is állatok vagyunk.
Oh hölgy! könyörgök hozzád, a haza
S az emberiség kettős szent nevében;
Ha gyermekekkel áld meg majd az isten,
Olts gyermekid szivébe jellemet,
Szeplőtelent s megtántoríthatatlant,
És nem szükség, hogy mást is adj nekik,
Mindent adál, ha jellemet adál.

(Debreczen.)

Emlékversek T. M. kisasszonynak.

(1846 vagy 1847.)

A szerelemnek asztaláról
Nem ittunk mi közös pohárból;
Mégis ha egy hosszú öröm lesz életem,
Azt én, leányka, csak neked köszönhetem.
S ha meg fogom siratni a napot,
A melyben életem fogantatott;
Ha nem lesz a világon többé örömem:
Azt is, leányka, csak neked köszönhetem.
Csodálkozol? ezt meg nem foghatod?
Gondolkozzál csak: kitalálhatod.

(Nagy-Károly.)

1847.

Haza tértem.

Haza tértem és letettem
A vándorbotot kezembül,
S veszem a lantot helyébe,
Mely sokáig félre téve
Hallgatott, most ujra zendül.

Melyik a leglélekrázóbb,
A legfájóbb húr e lanton?
Azt veszem, hogy ujjaimtól
A húr s ennek hangjaitól
Bennem a szív megszakadjon.

Messze jártam, sokat láttam;
Sokat? Oh nem, csupán egyet:
Azt, hogy e hon ereje fogy,
Hogy meghalni készülünk, hogy
Elfajult a magyar nemzet.

Alkotmányunk egy vásártér,
Melyen lelket adnak-vesznek,
Adnak-vesznek olcsó pénzért,
Egy kis czímért, egy ebédért:
Jó éjszakát ily nemzetnek!

Elmegyünk a más világra:
Nem a magasból esünk le
Mint madár, melyet lelőnek
Közeléből a felhőnek
S onnan hull a mély tengerbe.

A pornak vagyunk szülötti,
Az alacsony úti pornak,
Nincsen emberméltóságunk,
Mint a féreg csúszunk-mászunk,
Mint a férget eltipornak.

Jaj azoknak, jaj azoknak,
Kiket magyar anyák szültek.
Kik hazájok pusztulását,
Nemzetök vég vonaglását
Nem nézhetik egykedvüleg!

(Pest.)

A gyüldei ifjakhoz.

(Nem hiteles szövegü.)

A honnak egy igaz zászlója van,
Ezt mi álljuk körül.
S ti elhagyátok a hon zászlaját,
Elhagyátok, oh ifjak hűtlenül!

Szégyen, gyalázat! Hát az oroszlán
Rókák fészkébe tér?
Silány rongyot hogy cserélhettetek
A haza szentséges zászlójaér'?

Hol van szabadság, ott van a haza.
S ti elválhattatok
E két szentségtől, és olyan korán,
Mert hisz' fiatalok vagytok, fiatalok!

Nem jó idők! a féreg eddig a
Vén fákat rágta csak;
Ti ifjak vagytok, ifju csemeték,
S a férgek már belétek hullanak.

Hát a férgest mi várja? Rothadás.
S a rothadás halál.
Minket levágnak, tűzre tesznek tán;
De lelkünk lesz a láng, mely égbe száll.

(Pest.)

Várady Antalhoz.

Át megtörtént a párbaj? élsz-e még?
Ha főbe lőttek, tudósits felőle,
Ird meg tüstént, hogy Pestre felrohanjak
És boszut álljak éretted, barátom.
Szó a mi szó, de nekem igazán
Nem tetszik, hogy te minden balgaságért
Kész vagy koczkára tenni éltedet.
Azt gondolod, lelked-tested szakál? s ha
Leborotválnak, ujolag kinősz?
Csalódol: mert az élet csizmatalp,
S ez nem lesz új, ha egyszer elkopott;
Azért kiméld a drága csizmatalpat,
A melyet nem szab kétszer senkinek
Az ég vargája, a kőszivü sors.
S azt gondolod tán, annyi a barátom
Mint fönn az égen a csillag? ha egy
Lehull közűlök, észre sem veszem?
Hiszen tudod jól, mily kis számotok van
Nektek, kik engem őszintén szerettek,
Kik föntartjátok szívem melegét.
Mért e kis számot megfogyasztani?
És Ida, Ida, e kedves leány!
Ha téged elveszt ő, mivé lesz? ő,
Kinek kivűled nincsen senkie!
Te vagy világa: lennél oly kegyetlen?
Reá szakadni hagynád a világot?
S van még egy: a hon! Vagy már elfeledted,
Feledhető-e a miről beszéltünk
A lelkesülés lángóráiban?
Ki tudja, mit hoz a kétes jövendő,
Mely álmainknak legkedvesbike,
S akkor hazánknak ránk szüksége lesz.
Látod, barátom, élted mily becses,
Azt a világhoz mennyi láncz köti;
S te mégis könnyelmün koczkáztatod.
Ha még nem tértél, térj eszedre már,
S ne légy, mint voltál, olyan balgatag,
Vagy igazabban, oly kétségbeesett.
Kétségbe esni! milyen gyávaság!
Kinek van erre több s nagyobb oka
Mint én nekem? De én szégyenleném ezt:
S szenvedésnek lángjában szivem
Szét fog pattanni mint a porczelán,
De mint a jégcsepp szétolvadni nem!
Megállj ha Pestre ismét fölmegyek,
Majd megtanitlak én kétségbeesni,
Hogy unokád is megemlegeti.
Vásárra ott benn termek nálatok.
S viszek portékát; de nem holmi gyapjut,
Vagy bőrt, vagy posztót s effélét; azért
Nagyon hiszem, hogy nem lesz kelete.
Mert, hajh, jó gazda ám a magyar ember!
A mit kutyákon, kártyán s más egyében
Eltékozol, meggazdálkodja könyvön.
A könyvvel úgy van mint hajdan zsinóros
Nadrágjával s prémes mentéivel volt,

Melyet nagyapja s édes apja vett,
Az szolgált még az ő fiának is.
Hazám! még sem vagy oly boldogtalan
Minőnek első pillanatra látszol:
A lelki szükség nem bánt tégedet;
Minden szükséged van, de lelki nincs,
Ettől az egytől megmentett az isten.
A mint mondottam, a vásárra majd
Meglátsz, barátom; akkor fölmegyek,
S te rám sem ismersz, úgy megváltozám:
A szép természet megváltoztatott,
Beteg kedélyek e hű orvosa.
Beteg valék én ott tinálatok,
A pesti utczák holthideg kövén
Hosszú, sötét árnyként vonult utánam
A csüggedés, az életunalom.
Ujjá születtem! A falusi lég, a
Sötét erdőknek zúgó lombjai,
Lombok felett a csattogó madár,
A fák alatt a hallgatag virágok
Fölélesztek elájult lelkemet.

Nem gyűlölöm, mint eddig, a világot;
Már csak haragszom rája, csak haragszom,
Hogy olyan gyáva, hogy föl nem kiált
Elzárt, elorzott boldogságáért, hogy
Meg nem torolja kincse elrablóin
Évezredeknek szenvedéseit.
De hinni kezdem, hogy dicső napoknak
Érjük maholnap fényes hajnalát,
Midőn a népek mind fölemelik
A föld porába gázolt fejőket,
S végig menydörgik a föld kerekén:
»Legyünk rabokból ismét emberek!«
Ez nagyszerű, de véres kor leszen;
És úgy is illik, hogy véres legyen!
Már vizözön volt, most egy vérözön kell,
Hogy megszakadjon a világ a szennytől
A mely fölötte meggyülekezék;
Egy vérözön kell! És ha az lefolyt majd,
A megmosdott föld tiszta, szép leend,
És lakni fognak emberek fölötte,
Hasonlitók az isten képihez.

Mint megfogamzott átok . . .

Mint megfogamzott átok, az őszi köd
Sötéten ül a puszta világ fölött.

Mi sötétebb mint e ködborulat?
Az ifjunak arcza, ki benne halad.

Megy a komor ifju, ragadja lova.
Száguldó paripán, komor ifju, hova?

»Mit tudja, hová megyen, ős apánk, midőn
A paradicsomból kiűzve lőn!

Mit tudja, hová megy az, a ki szerelmet
Nem nyerve, a lyánytul örökre bucsút vett!«

S igy czéltalanúl az ifju halad;
Előtte, utána ködborulat.

Minden komor, minden sötét;
Csak két dolog, a mi kis csillámot vét,

Egy sárga tövisfa, reggeli dértül;
S az ifju halvány arcza, szeme könyétül.

S nagy a csend, s a csendben nem hallani mást,
Mint egy sohajt és varjukárogást.

Oda járok, hova . . .

Oda járok, hova senki nem megyen,
Hogy a világ szeme észre se vegyen;
Neki adom ott magam a bánatnak,
Szememből a könnyek csak úgy szakadnak.

Soha, soha ilyen őrült szerelem!
Nem tudom én, mit fog tenni még velem.
Mérföldekre belátom a világot,
Szerelmembe' egy lépésre sem látok.

Örökös bujdosásban van a lelkem,
Egyre űzi nyughatatlan szerelmem.
Hol lesz, hol lesz az én megpihenésem?
Öledben-e, lyány, vagy a sír ölében?

1848.

A mágnásokhoz.

(Nem hiteles szövegü.)

Vicsőséges nagy urak! hát hogy vagytok?
Viszket-e úgy egy kicsit a nyakatok?
Új divatu nyakravaló készül most
Számotokra: nem czifra, de jó szoros.

Tudjátok-e, mennyit kértünk titeket?
Hogy iránt unk emberiek legyetek,
Vegyetek be az emberek sorába . . .
Rimánkodott a szegény nép, s hijába!

Állatoknak tartottátok a népet:
Hátha most mint állat fizet tinéknek?
Ha megrohan mint vadállat bennetek,
S körmét, fogát véretekkel festi meg?

Ki a sikra a kunyhókból, miljomok!
Kaszát, ásót, vasvillákát fogjatok!
Az alkalom maga magát kinálja,
Ütött a nagy bosszuállás órája.

Ezer évig híztak rajtunk az urak,
Most rajtok a mi kutyáink hízzanak!
Vas villára velök, aztán szemétre,
Ott egyék a kutyák őket ebédre!

Hanem még se'! Atyafiak, megálljunk,
Legyünk jobbak, nemesebbek ő náluk;
Isten után legszentebb a nép neve,
Feleljünk meg becsülettel nékie!

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA • DEBRECEN •
EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Legyünk nagyok a mint illik mi hozzánk,
Hogy az isten gyönyörködve nézzen ránk;
S örömében mindenható kezével
Fejeinkre örök áldást tetézzen.

Felejtsük az ezer éves kinokat,
Ha az úr most testvérének befogad,
Ha elveti kevélységét, czimerit
S teljes egyenlőségünk elismeri.

Nemes urak, ha akartok, jőjetek!
Itt a kezünk, nyujtsátok ki kezetek,
Legyünk szemei mindnyájan egy láncznak,
Szüksége van mindnyájunkra hazánknak.

Nem érünk rá várakozni, szaporán!
Ma jókor van, holnap késő lesz talán.
Ha bennünket még mostan is megvettek,
Az úristen kegyelmezzen tinektek!

Vörösmartyhoz.

(Midőn ő a nemzetgyűlésben aug. 21-dikén a hadügyben a többséggel szavazott *).

Hallgassak-é, mivel szeretlek
Miként atyámat szeretem?
Hallgassak-é, mert teneked sem
Fáj majd úgy a szó mint nekem?
Hogy is tehetted a mit tettél,
Az isten szent szerelmeért!
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Azért hagyád el a muzsákat,
Azért tevéd le lantodat,
Hogy, földre szállván az egekből,
Tüstént besározd magadat?
Sarat, sarat kell látnom rajtad!
Inkább szeretnék látni vért.
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Imé a sas, ha itt alant van
A földön, milyen nagy madár;
S olyan kicsiny, hogy alig látszik
Midőn a fellegekbe' jár.
Te fönn valál nagy s lenn kicsiny vagy:
Az ember ily csodát nem ért.
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Megunta azt a szennyes pályát
A nemzet, melyen eddig ment.
Kiküzködé magát belőle
S uj czélt tüzött ki oda fent:
S ti visszahurczoljátok őt a
Mocsárba, honnan már kiért.
Nem én tépem le homlokodról
Magad tépted le a babért.

*) Én ha verset irok, nem irom a magam mulatságára, hanem irom azért, hogy kiadjam, hogy mások gyönyörködjenek benne vagy okuljanak rajta. (Elérem-e czélomat vagy nem? az nem tartozik ide.) Sokan voltak, kik e költeményem kiadását ellenezték. Nem tehetek róla. Én érzem a legnagyobb fájdalmat, hogy erre kényszerülve vagyok, mert én szerettem, és tiszteltem legjobban Vörösmartyt mind azok közt, kik őt valaha szerették, de elveimet még sokkal jobban szeretem és tisztelem mint őt. Szivem sajog és vérzik, de kérlelhetetlen maradnék, ha elvérezném is belé. Brutus talán sírva szúrta le jóltevőjét, apját, Caesart, de leszúrta. Hogy Vörösmartyt elitélem, nagy áldozat, melyet szivem tesz elveimért; de bár mily nagy ez áldozat, kész vagyok és mindenkor kész leszek sokkal nagyobbakat is tenni értetek, szentséges elveim!

Mit bánom én, hogy nem magad vagy,
Hogy ott száz és száz van veled!
Habár ott volna valamennyi,
Itt kéne lenni teneked.
Ha a költő is oda hagyja,
Ki küzd aztán a jó ügyért?
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Te voltál a nemzet költője?
Te irtad azt a Szózatot,
Mely szólt egy országnak szivéhez?
Azt most már szétszakithatod,
Mert hieroglyph lett belőle
A melyet senki meg nem ért.
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Ki hitte volna! én nem hittem,
Hogy neved is, e fényes név,
Hazánk egén csak rövid létü
Futó csillag volt, nem egyéb.
Omoljatok, szemem könyűi,
E lehullott szép csillagért!
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

1849.

Újév napján, 1849.

Megérte ezt az évet is,
Megérte a magyar haza;
A vészes égen beborult
De nem esett le csillaga.
Meg van vagdalva, vérzik a kezünk,
De azért még elbirja fegyverünk',
S a merre vág
Ott hagyja fájó vérnyomát.

Ott hagyja fájó vérnyomát,
Haramja csorda, képeden!
Hogy majd az itéletnapon
E bélyeg vádolód legyen,
Vádolód az isten szine előtt,
És gyujtsa rettentő haragra őt.
Te ellened,
Ki ránk veszett fogad fened!

De mit az itélet nekünk?
Ha lesz is az, sokára lesz!
És a mi több, a mi fő —
Az isten könyörületes.
Még majd kegyelmet adna nékik ő . . .
Ne várakozzunk! E vérengző
Kutyák felett
Tartsunk magunk itéletet!

Tartsunk oly vêritéletet,
Hogy elborzadjon a világ;
Majd addig szórjuk rájok a
Szörnyű halálos nyavalyát,
A míg hirmondónak marad csak egy.
Ki majd otthon reszketve mondja meg,
Hogy jaj neki,
Ki a magyart nem tiszteli!

Nekünk most az isten kevés,
Mert ő nem eléggé kemény;
Hozzád imádkozom, pokol!
Az új esztendő reggelén:
Öntsd sziveinkbe minden dühödet,
Hogy ne ismerjünk könyörületet,
Mig e gazok
Közül a földön egy mozog!

Jött a halál.

Jött a halál, hogy elsöpörjön minket
A föld szinéről; jött a döghalál,
Reánk lehelte rothadó lelkéből
Azt sátándühhel a gonosz király.
Tombol a vész irtóztató erővel
A vég itélet vég órájaként,
És im, mi élünk még és nem halánk meg,
Csak meghajoltunk, de el nem törénk!

Él a magyar, még áll a hon, s hol egykor
Olyan halotti volt a hosszu csend,
Minő zajt üt most a harczoló kard!
Minden csengése egy világra cseng!
Oh népem, eddig önmagad se' tudtad,
Hogy létezel, s most tudja a világ;
Utolsó voltál, s ime a legelsők,
Most még ők is bámulva néznek rád.

Melyik magyar nem szégyenlé előbb, hogy
Sors átkából magyarnak született?
S melyik nem büszke most reá, hogy isten
Kegyelméből e nemzet tagja lett?
Méltóbb vagy a legdrágább koszorúra
Mint bárki más, méltóbb vagy igazán!
Oh hol keressek, hol lelek virágot,
Dicső fejedre illőt, szent hazám?

De befejezve nincsen még a munka,
A melyet néked befejezni kell;
Csak félig van még a csomó elvágva,
Mit szét kell vágnod kardod élivel.
Majd akkor illet a koszoru téged,
Ha e munkát végkép bevégezéd,
S ekkor nem én foglak megkoszorúzni,
Hanem az egész nagy emberiség!

Előre hát, oh nemzetem! ne állj meg!
Hogy állanál meg pályád közepén?
Fél útadon vagy, fölértél a hegyre,
S könnyű már annak, a ki völgybe mén.
Elő, elő a zászlóval kezedben!
Egész Európa utánad jő;
Te vagy, hazám, most a világ vezére,
Mily nagy szerep, milyen lelkesitő!

(Pest.)

A huszár.

Szegény legény vagyok,
Nincs semmi vagyonom;
Szivem sem az enyém,
Rég birja galambom.

Életemet pedig,
Hazám, te szent hazám,
Kész áldozat gyanánt
Te néked áldozám.

A mi még megmaradt,
Te szűz becsületem,
Magammal viszlek el,
Te sirba szállsz velem.

(Szalonta.)

Buda várán újra német zászló! . . .

Buda várán újra német zászló!
Hová legyek lelkem haragjától?
Arczunk piros, de nem zsarnok-vértül,
Hanem saját szivünk szégyenétül!

Egy kezünkön rajt' van a láncz ismét,
Várjuk-e, hogy amazt is lekössék?
Hogy megint a régi nóta járja,
En kinunkra, világ csufságára.

Kár azoknak a szabadság kardját
Kézbe venni, kik csak azért tartják,
Hogy a zsarnok a porig alázza,
S száradjon rá vér helyett gyalázat.

Tedd le azt a fegyvert, magyar nemzet,
Téged isten nem arra teremtett,
El onnan a csatatérrül, lódulj,
Messziről nézz csak rá a kuczkóbul!

Ha urad jön, térdepelj le szépen,
S csókold meg a korbácsot kezében,
S várd el békén míg reád halált szól,
És kirug a nemzetek sorából!

Oh hazám, oh nemzetem, magyar nép,
Nem döbbent meg, nem riaszt föl e kép?
E rettentő gondolatra föl kell
Állanod, habár a sírban fekszel.

Azt hiszem, hogy a mi most levágott,
Balsorsod volt és nem gyávaságod.
S ha a balsors csüggedést nem hoz rád,
Elszegődik a szerencse hozzád.

Új erővel és uj bátorsággal
Álljunk szembe ama haramjákkal!
Szent az ügyünk, velünk van az isten,
Vagy velök sincs, ha mi velünk nincsen.

Dobogjatok szíveink kevélyen,
Diadalmunk előérzetében!
Pirulj arczunk, pirulj zsarnok-vértül,
És ne saját szivünk szégyenétül!

(Debreczen.)

Nyakravaló.

Nyakravaló nélkül akarod megvédni hazádat?
Oh te szamár, te, minő ostoba képzelet ez?
Honszeretet, bátorság s más mind kóficz; az a fő
A katonában, hogy nyakravalója legyen.
Mészáros Lázár, a kitől én ezt tanulám; s ő
Tudja, hogy a legfő hősben a nyakravaló:
Mert hisz' az ő hada, mely oly hősleg megfutamult volt,
Egytül egyig mind, mind nyakravalóba' vala.
Nyakravalótalanok, takarodjatok a csatatérrül!
Éljen Mészáros! s éljen a nyakravaló.

(Debreczen.)

Egy goromba tábornokhoz. *)

Tábornok úr, én nem tartom magam
Nagy embernek, de akkorácska csak
Vagyok, hogy oly parányok a minő ön
Levett kalappal szóljanak velem.
S ön engem gorombaságival
Elhalmozott, hogy két orczám pirult.
Igen, pirultam, de nem magamért,
Pirultam a magyar sereg miatt,
Hogy annak egy ily tábornoka van.
Tábornok úr, van ellenség elég:
Gorombáskodjék azzal, ott szabad;
De bánjék szépen a jó honfiakkal,
Különben azt hiszszük, hogy őket el
Szándékozik ön kergetni a seregből.
És ez kemény vád lenne majd, kemény vád.
Gorombaságit épen rajtam űzi!
Nem fél-e ön, hogy tollamnak hegyére
Tüzöm fel önt? Ez a toll, istenemre!
Hegyesb a tőrnél s lelkiismeretnél,
S a kit megszúrok véle, fáj neki
Még akkor is, ha a sír férgei
Czirógatják ott lenn a föld alatt.
Kiírnám önt itt név szerint; de a mit
Saját kardjával tenni képtelen,
Tollammal tenni én nem akarom:
Nem fogom önt megörökíteni.
Csak azt ajánlom, hogy, ha még leszen
Szerencsétlenségünk egymáshoz, akkor
Beszéljen vélem emberségesen:
Mert én ugyan nem tartom magamat
Nagy embernek, de akkorácska csak
Vagyok, hogy oly parányok a minő ön,
Levett kalappal szóljanak velem.

*) E tábornok nem Mészáros Lázár volt.

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Debreczeni M. Kir. Tisza István Tudományegyetemi Könyvtár

BETÜRENDES TARTALOM-JEGYZÉK.

	Lap
A. B. emlékkönyvébe	353
A bánat? Egy nagy óczeán	401
A bilincs (kép)	441
A bokor a viharhoz	715
A bokrétát, melyet	361
A borhoz	252
A borozó	154
A bujdosó	783
A csaplárné a betyárt szerette	193
A csárda romjai (kép)	371
A csavargó	231
A csillagos ég	578
A csonka torony (kép)	528
A dal	187
A Dunán	150
A faluban utczahosszat (kép)	206
A farkasok dala	471
A felkők (kép)	488
A férj haza jő betegen	410
A gólya	529
A gyáva faj, a törpe lelkek	681
A gyüldei ifjakhoz	797
A haraghoz	630
A hazáról	343
A hegyek közt (kép)	721
A hegyoldalt venyigesor takarja	792
A helység kalapácsa	34
A hevesi rónán	436
A hó, a holt föld téli szemfedője (kép)	288
A hold elégiája	603
A Honderűhöz	794
A honvéd	758
A huszár	804
A hűtelen barátokhoz	326
A hűtelenhez	769
A jegygyürű	346
A jó aggastyán	427
A jó öreg korcsmáros	323
A jó tanitó	644
A király és a hóhér (kép)	667
A király esküje (kép)	685
A királyok ellen	789
A királyokhoz	663
A kis béres	582
A koldus sírja (kép)	605
A költészet	559
A költő s a szőlővessző (kép)	341
A kutyák dala	468
A külföld magyarjaihoz	251
A leánykákhoz	254
A ledőlt szobor	676
A letarlott	370
A mágnásokhoz	800
A magyar ifjakhoz	486
A magyar nemes (kép)	336
A magyar nemzet	460
A magyar nemzet	791
A magyar nép	699
A magyar politikusokhoz	632
A magyarok istene	673
A majtényi sikon	521
A márcziusi ifjak	692
A mióta én megházasodtam	589
A mióta szerelembe	358
A munkácsi várban	549
A nap	298
A nap házas élete	241
A naphoz	239
A négy ökrös szekér (kép)	335
A nemes	187
A nemzetgyüléshez	701
A nemzethez	712
A nép	432
A nép nevében	496
A puszta, télen (kép)	646
A rab	601
A rab oroszlán	640
A régi jó Gvadányi	232
A sivatag koronája (kép)	375
A sivatag lakói	584
A sorshoz	304
A szabadsághoz	661
A szájhősök	581
A székelyek	752
A székelyekhez	725
A szél	492
A szerelem	510
A szerelem, a szerelem	179

	Lap
A szerelem országa	597
A szerelmes tenger	415
A szeretőm nyalka gyerek	328
A szökevények	391
A táblabiró (töredék)	139
A tavaszhoz	670
A tél halála	662
A téli esték (kép)	636
A természet vadvirága	257
A tintás üveg	262
A Tisza (kép)	482
A XIX. század költői	484
A toronyban delet harangoznak	294
A türelemről	511
A vándorlegény (2 kép)	567
A varró leány	309
A vén zászlótartó (kép)	730
A világ és én	295
A világtól elvonulva	359
A virágnak megtiltani nem lehet	180
A virágok	505
A völgy s a hegy	650
A zsiványság vége	352
Ablakodból	353
Adorján Boldizsárhoz	642
Akaszszátok föl a királyokat	746
Alacsony kis ház	355
Alkony (kép)	547
Alku (kép)	337
Állj meg, feleségem (kép)	621
Álltam sirhalma mellett	281
Álmaim	377
Álmaimban gyakran	357
Álmodom-e?	200
Álmodtam szépet, gyönyörüt	448
Ambrus gazdag (kép)	224
Amott a távol kék ködében	395
Amott az a hegy	548
Amott fön egy csillag ragyog	277
Annyit sem ér az élet	388
Anyám, anyám	290
Anyám tyúkja	658
Apám mestersége s az enyém	273
Arany Jánoshoz	477
Arany Jánosnál	609
Arany Laczinak	525
Arczképemmel	364
Árvalyányhaj a süvegem bokrétája	216
Átok és áldás	414
Augusztus 5-én	563
Ausztria	680

	Lap
Avvagy én már soha	368
Az alföld (kép)	226
Az álom	411
Az apostol (3 kép)	89
Az árva lány	494
Az éj	624
Az elhagyott zászló	560
Az első dal	783
Az ember	577
Az ember ugyan hova lesz	409
Az én képzeletem nem	438
Az én mátkám	161
Az én pegazusom	569
Az én szerelmem	249
Az én szivem	409
Az én torkom álló malom	218
Az erdei lak (kép)	307
Az erdélyi hadsereg	762
Az erdőnek madara van	544
Az év végén	747
Az időhöz	542
Az itélet	512
Az országgyüléshez	651
Az öreg úr	261
Az őrült	384
Az özvegy	412
Az utánzókhoz	236
Az utósó alamizsna	175
Az utósó ember	325
Az utósó virágok	592
Az volt a nagy, nagy munka	596
Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz	305
Azokon a szép kék hegyeken túl	586
Azt hivém, hogy	363
Bánk bán	677
Bányában	520
Barátaim megölelének	409
Barátim, csak vigasztalással	281
Barátim vagytok	402
Barátimhoz	167
Barna menyecskének	420
Batthyány és Károlyi grófnék	790
Be szomorú az élet énnekem	283
Beaurepaire	660
Befordultam a konyhára (kép)	178
Béranger legujabb dala	711
Beszél a fákkal a bús őszi szél	585
Betegségemben	193
Biró, biró, hivatalod	611
Bírom végre Juliskámat	522

	Lap
Bizony mondom, hogy győz most a magyar	753
Boldog éjjel	256
Boldog pestiek	225
Boldogtalan voltam	204
Bolond Istók (kép)	71
Bordal	659
Borús, ködös őszi idő	439
Bölcselkedés és bölcseség	600
Bucsú	728
Bucsú a nőtlenségtől	579
Bucsú a színészettől	222
Bucsú 1844-től	268
Búcsu Kun-Szent-Miklóstól	314
Bucsú-pohár	537
Budavárán újra német zászló	804
Búm és örömem	331
Busúlnak a virágok	452
Carmen lugubre	215
Czakó temetésén	635
Cs. E. kisasszony emlékkönyvébe	267
Csak úgy omlanak most hozzám	588
Csalogányok és pacsirták	435
Csatában	756
Csatadal	739
Csendes élet	607
Csendes tenger rónaságán	626
Csokonai (kép)	246
Csuklyában jár a barát	481
Daczos leány	400
Dalaim	467
Dalforrás	775
Dáridó után	245
De már nem tudom mit csináljak	218
De mért is gondolok rá	493
Deákpályám	210
Dicsérsz, kedves	615
Dinomdánom	162
Disznótorban	157
Dobzse László	707
Drága orvos úr	350
E gazdag úr	408
E. R. kisasszony emlékkönyvébe	458
E szobában küzködött	287
Ebéd után	199
Édes öröm, ittalak már	491
Eger mellett	189
Egressy Etelke	473
Egressy Gáborhoz	234
Egri hangok	190
Egy apához	618
Egy asszonyi állathoz	332
Egy barátom az ifjuság	471
Egy bölcs hajdan	398
Egy emlék a kórházban	653
Egy estém otthon	198
Egy fiatal iróhoz	330
Egy gondolat bánt engemet	463
Egy goromba tábornokhoz	805
Egy hajfürthöz	317
Egy könyvárus emlékkönyvébe	641
Egy kritikushoz	793
Egy pár rövid nap	450
Egy szép hölgy emléke	304
Egy telem Debreczenben	233
Egykor és most	591
Éj van	357
Éjjel	200
Éjszakáim	236
El innét, el a városból	613
Elégia egy várrom fölött	778
Elértem a mit ember érhet el	587
Élet, halál	236
Élet, halál: nekem már mindegy	250
Élet vagy halál	727
Életem most	363
Elfojtott könyek	294
Elhagytam én a várost	419
Elmém ezen sokat gondolkodik	402
Elmondanám	185
Elmondom, mit eddig	273
Elnémult a fergeteg	362
Élő halott	172
Elpusztuló kert ott a vár alatt (kép)	738
Első eskům	513
Első szerelmem	227
Első szerepem	156
Elváltam a lyánykától	397
Elvándorol a madár	388
Elvennélek én, csak adnának	206
Emlékezet	391
Emlékversek T. M. kisasszonynak	796
Én	168
Én és a nap	329
Én vagyok itt	277
Erdélyben	455
Erdő szélén	771
Erdőben (kép)	418
Ereszkedik le a felhő	439
Érik a gabona	176
Esik, esik, esik	257

	Lap
Est (kép)	230
Etelkéhez	265
Európa csendes, ujra csendes	757
Ez a világ a milyen nagy	221
Ez már aztán az élet	602
1848	731
Ezrivel terem a fán a megy	220
F. A. emlékkönyvébe	516
F. L. kisasszony emlékkönyvébe	432
Fa leszek, ha	361
Falu végén kurta kocsma (kép)	565
Falun (kép)	319
Farkaskaland	166
Fejemben éj van	413
Fekete kenyér	312
Fekete-piros dal	682
Feleségek felesége	639
Feleségem és kardom	675
Feleségem nevenapján	623
Felhő és csillag	331
Felköszöntés	157
Félre mostan	351
Félre mostan	369
Felsülés	333
Fényes csillag	256
Fiam születésére	743
Forrás és folyam	342
Forradalom	706
Föl!	683
Föl a szent háborúra	761
Földét a földmives	403
Fölszedtem sátorfám	540
Föltámadott a tenger	672
Fönséges éj	408
Fövényszem, harmatcsepp	414
Fresco-ritornell	314
Furcsa történet (kép)	155
Furfangos borivó	237
Futó folyam hullámai	404
Függ már a lant	291
Fürdik a holdvilág (kép)	192
Fürge méh	773
Füstbe ment terv	203
Fütty	185
Gazdálkodási nézeteim	212
Gyalázatos világ	316
Gyere, lovam	253
Gyermekkori barátnémhoz	335
Gyermekkori emlékek	422
Gyertyám homályosan	400
Gyors a madár, gyors a szélvész (kép)	299
Gyönge vagyok	204
Ha	240
Ha az isten	366
Ha a sírban	403
Ha ébren meg nem látogatsz	276
Ha én kedvesemről gondolkodom	525
Ha életében	287
Ha férfi vagy, légy férfi	483
Ha jőne oly nagy fergeteg	401
Ha szavaid megfontolom	444
Háború volt	493
Háborúval álmodám	365
Hajamnak egy fürtjét levágom	394
Halálom	242
Halálvágy	163
Halhatlan a lélek	465
Hallod-e szív, szívem	719
Halvány katona	189
Hány csepp van	404
Hány hét a világ	714
Három fiú	480
Három madár	722
Három szív története	321
Hatalmas orvos az idő	285
Hattyudalféle	216
Haza tértem	797
Hazámban	149
Hazatérés	772
Hazugság, a mit	281
Hegyen ülök	339
HejhBüngözsdi Bandi	220
Hejh nekem hát vigasztalást	183
Hideg ellen a tél	407
Hideg, hideg van ott kinn	654
Hideg idő, hűs őszi éj	736
Hijába várlak hát	291
Hintón és gyalog	595
Hír	294
Hires szépség	532
Hirös város az aafödön Kecskemét	217
Hogy van, hogy azt a sok gazembert	370
Hogy volna kedvem	735
Hol a leány, ki lelkem röpülését	517
Hol vagy te, régi kedvem	280
Hol van oly nagy pusztaság	353
Holdvilágos éj	312
Homér és Oszián	573
Honfidal	184

	Lap
Honvágy	625
Hortobágyi kocsmárosné	159
Hová lesz a kaczaj	402
Hová levél	274
Hozzá	243
Hozzám jösz-e	533
Hull a levél a virágról (kép)	273
Ide, kis lyány	479
Ideál	777
Ideál és való	779
Ifju a pataknál	776
Ifjuság	326
Igazság! alszol?	411
Igy is jó	292
Igyunk	242
Ilyen asszony való nékem	674
Ilyen óriást mint	591
Imádságom	327
Irtóztató csalódás	787
Ismerjetek meg	327
Ismét könny	569
Ismét magyar lett a magyar	690
Isten csodája	383
István öcsémhez	214
Itt a nyilam! mibe lőjjem?	737
Itt állok a rónaközépen (kép)	396
Itt alszik a költő	733
Itt benn vagyok a férfikor nyarában	723
Itt van az ősz, itt van ujra	740
Ivás közben	201
Jaj, be bús ez a harangszó!	275
János gazda	261
János vitéz (4 kép)	7
Járnak, kelnek sokan	158
Játszik öreg földünk	286
Javulási szándék	191
Jó ideje lement a nap	554
Jó költőnek tartanak	572
Jókai Mórhoz	374
Jőj el végre valahára	724
Jőj tavasz, jőj!	282
Jött a halál	803
Jövendölés	165
Juliához	795
K....Vilmos barátomhoz	151
K. J. kisasszony emlékkönyvébe	457
Karácsonkor	464
Kard és láncz (kép)	553
Katona barátomhoz	221
Katona vagyok én	253
Katonaélet (kép)	508
Kazinczy Gáborhoz	594
Kedves vendégek	223
Kéket mutatnak még	286
Kellemetlen őszi reggel	453
Kemény szél fúj	658
Képzelt utazás	430
Képzetem	318
Kérdezd, szeretlek-e?	536
Kerényi Frigyeshez	208
Kereszt	412
Keresztúton állok	179
Keserü élet, édes szerelem	489
Készülj hazám!	669
Két ország ölelkezése	689
Két sohaj (kép)	500
Két testvér	270
Két vándor (2 kép)	153
Ki a szabadba!	306
Ki fogja vajon megfejteni	406
Ki gondolná, ki mondaná	763
Ki vagyok én, nem mondom meg	176
Kicsapott a folyó (kép)	300
Kik a föld alacsony porából	404
Kinn a kertben voltunk	440
Kinn a ménes, kinn a pusztán (kép)	628
Kis fiú halálára	672
Kis furulyám szomorúfűz ága	182
Kis-Kunság (kép)	695
Kis menyecske, szép kis menyecske	219
Kit feledni vágytam	506
Kivágom én	420
Kolmár József emlékkönyvébe	778
Kont és társai	740
Koronázás	559
Kovács Jánosné emlékkönyvébe	796
Költő lenni vagy nem lenni	297
Költői ábránd volt, mit eddig érzék	445
Könnyeim	785
Kördal	172
Kún László krónikája	708
Kutyakaparó (kép)	469
L.....né	163
Lánggal égő teremtette!	179
Lant és kard (kép)	266
Látom kelet leggazdagabb irányit	550
Láttam két hosszú nap	279
Le az égről hull a csillag	280
Legenda	793

	Lap
Legszebb versem	795
Lehel	782
Lehel vezér. Töredék. (kép)	131
Lenke sírján	770
Lenkei százada (kép)	703
Lennék én folyóviz	535
Levél Arany Jánoshoz	561
Levél egy színész barátomhoz	258
Liliom Peti	317
Lopott ló (kép)	173
Lyányka, mikor	360
M. E. kisasszony emlékkönyvébe	341
Ma egy éve	720
Magány	200
Magyarország	325
Magyar vagyok	490
Már galambom, engedj meg	564
Már mi nékünk ellenségünk	679
Már sokszor énekeltem	407
Matildhoz	161
Meddig alszol még, hazám	607
Még alig volt reggel	629
Meg ne itélj	347
Megbántott a rózsám	570
Megfagy a szív, ha nem szeret	428
Megint beszélünk s csak beszélünk	667
Megpendítem	367
Megteremtéd lelkem új világát	347
Megunt rabság	170
Megvallom, hogy	361
Megy a juhász szamáron (2 kép)	194
Meleg dél van	551
Mely'k a legvigabb temető	401
Menny és föld	599
Meredek a pinczegádor	219
Merengés	177
Mért nem születtem ezer év előtt	251
Mért vagyok én még a világon	393
Messze estem	365
Messze vándoroltam	292
Mi a dicsőség	395
Mi a szerelem	608
Mi büvös bájos hang	291
Mi foly ott a mezőn	204
Mi haszna, hogy a csoroszlya	158
Mi kék az ég	304
Mi lárma ez megént	543
Mi lelt	242
Mi nagyobb a nagy Szent-Gellért-hegynél	205
Mi szebb mint	396
Mi vagy, keblem	443
Mi van innen távol	461
Mi volna különös azon	280
Mi volt nekem a szerelem	503
Mídőn a földön	412
Midőn nagyon bánt	289
Miért hogy láthatlanok	417
Miért kisérsz	691
Miért tekintesz be szobámba	279
Miért zárjátok el az útamat	698
Mihelyest megláttalak	361
Mikor a láncz lehull	458
Mily szép a világ	527
Milyen furcsa álmam	365
Milyen lárma, milyen vígadalom	729
Minden virágnak	387
Minek nevezzelek	649
Mint felhők a nyári égen	426
Mint lót-fut a boldogság	417
Mint megfogamzott átok	799
Mintha a nagy, nehéz	398
Mit csinálsz, mit varrogatsz ott	639
Mit daloltok még, ti jámbor költők	724
Mit ettél föld	397
Mit nem beszél az a német	688
Mit nem tettem volna érted	274
Mit szól a bölcs	263
Mivé lesz a föld	405
Mondom, ne ingerkedjetek velem	219
Mondják, hogy mindenikünk	398
Mosolyogjatok rám	399
Mosolyogj rám	630
Most kezdem én csak még ismerni	426
Mögöttem a mult	390
Mulandóság	410
Mulatság közben	296
Múzsám és mennyasszonyom	545
Nagy-Károlyban	433
Nála voltam	348
Ne bántson az meg	571
Ne feledd a tért	661
Négy nap dörgött az ágyu	755
Nehéz, nehéz a szivem	437
Nem csak mi vénülünk	403
Nem csoda, ha ujra élek	451
Nem ért engem a világ	466
Nem háboritom-é nyugalmad	277
Nem megyek én innen sehova!	181
Nem nézek én, minek néznék? az égre	206
Nem sírok én	394

	Lap
Nem sülyed az emberiség	404
Nem tesz föl a lyány magában egyebet	256
Nem ver meg engem az isten	210
Nemzeti dal	668
Népdalok	784
Nézek, nézek kifelé	614
Nincs jogom, hogy	354
Nő szerelmem	352
Nyakravaló	805
O. B. kisasszonyhoz	576
Oda járok, hova	800
Oda nézzetek!	406
Oh, lyány! szemed	401
Oh ne bántsd a költőt	612
Oh szerelem	410
Okatootáia	617
Olaszország	657
Orbán	301
O, a kedves drága kis leány	280
Örök ölelkezés	339
Ősz elején	583
Őszi éj	622
Őszi reggel járok	360
P...y Vilma kisasszonyhoz	306
Pacsirtaszót hallok megint	760
Pál mester	264
Pál napkor	166
Palota és kunyhó	475
Panaszkodám hát?	284
Panyó Panni	543
Paripámnak az ő szine fakó	310
Pató Pál úr	615
Pest	301
Péter bátya	749
Pinty úrfi	238
Piroslik a kecskerágó	318
Piroslik már a fákon a levél (kép)	311
Poharamhoz	211
Pórnak esti dala	771
Puszta föld ez, a hol most járok	548
Pusztai találkozás (kép)	380
Pusztán születtem	205
Rabhazának fia	267
Rabság (Töredék)	429
Rákóczi	675
Rég elhuzták az esteli harangot (kép)	425
Rég veri már a magyart a teremtő	313
Remény	379
Respublica	700
Részegség a hazáért	265
Reszket a bokor mert	462
Rongyos vitézek	514
Rosz verseimről	303
Rózsabokor a domboldalon	613
Rózsavölgyi halálára	655
Röpül az uti por	519
Rövidre fogtam a kantárszárat	457
S. K. emlékkönyvébe	337
S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe	338
Salgó (kép)	57
Sári néni (kép)	523
September végén	593
Sikos a hó, szalad a szán	181
Sirba tették	351
Sírom	210
Soha sem volt az szerelmes	358
Sok embert ismerek	399
Sors, nyiss nekem tért	424
Sorshuzás előtt	792
Sovány ősz	244
Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe	434
Száll a felhő	440
Szállnak reményink	392
Száz alakba	356
Szeberényi Lajos emlékkönyvébe	770
Szécsi Mária	83
Szeget szeggel	169
Szemek, mindenható szemek!	249
Szemere Pálhoz	378
Szemfájásomkor	240
Szemrehányás	174
Szent sir	476
Szép kedvesem	408
Szép napkeletnek	616
Szép vidéknek szépséges leánya	345
Széphalmon	541
Szerelem átka	51
Szerelem és bor	265
Szerelem- és pipadal	197
Szerelem, szerelem	261
Szerelem vándorai	240
Szerelemnek lobogója	355
Szerelemnek rózsafája	645
Szerelemnek rózsákkal	437
Szerelemvágy	296
Szerelmem zugó tenger	245
Szerelmes vagyok én	436
Szerelmes vagyok én	452
Szeretek én	429

	Lap
Szeretlek én, szeretlek téged	641
Szeretlek, kedvesem!	734
Szeretném itt hagyni	397
Szeretője-e vajon	405
Szeretsz tehát	453
Szilaj Pista (kép)	65
Szilveszter éje 1847-ben	633
Szin és való	773
Szinbirálat	211
Szinészdal	787
Szinházban	788
Szivem	575
Szivem, te árva rabmadár	253
Szobámban	228
Szomjas ember tűnődése (kép)	188
Szomorú éj	472
Szőke asszony, szőke asszony	504
Szörnyü idő	764
Szüleim halálára	765
Szülőföldemen	693
Szülőimhez	255
T. M. kisasszonyhoz	555
Takarékosság	239
Tarka élet	566
Távolból	160
Te a tavaszt szereted	438
Te az enyim, én a tied	526
Te ifjuság	405
Te szivemnek szép gyönyörüsége	218
Te vagy, te vagy, barna kis lyány	448
Te voltál egyetlen virágom	276
Tedd le, bojtár, a subádat	499
Tél végén	185
Téli éj	381
Téli világ (kép)	302
Temetésre szól az ének	181
Temetőben (kép)	171
Természet! még te is gúnyolódol?	278
Ti ákáczfák e kertben	732
Tiszteljétek a köz katonákat!	736
Tizenkettőt ütött az óra	289
15-ik márczius 1848	664
Tiz pár csókot egyvégbül	604
Tolvaj huszár (2 kép)	780
Tompa Mihályhoz	237
Tompa Mihálynál	538
Tudod, midőn először ültünk (kép)	726
Tündérálom	53
Tünődés	775
Tűz	518
Újév napján, 1849	802
Ujonnan visszajött a régi baj	498
Utazás az alföldön (kép)	534
Uton vagyok, s nem vagy velem	684
V. S.-né emlékkönyvébe	267
Vachott Sándorhoz	293
Vadonban	156
Vadon erdő a világ	354
Vajda-Hunyadon (kép)	754
Vajda Péter halálára	389
Vajon mi ér?	407
Valahogy	575
Válasz kedvesem egy levelére	556
Változás	376
Változó izlés	774
Van a nagy alföldön csárda sok (kép)	310
Van-e egy marok föld	648
Van-e mostan olyan legény	671
Vándorélet (kép)	196
Vándordalok	772
Várady Antalhoz	798
Vasárnap volt (kép)	349
Vasuton	631
Védegyleti dal	791
Végszó***hez	186
Véres napokról álmodom	454
Vérmező	716
Verseim	244
Vesztett csaták, csufos futások!	744
Világgyűlölet	431
Világos-kék a csillagos éjszaka	459
Világosságot!	502
Virágos kert a költő szive	320
Virit a kikirics	790
Visegrád táján	794
Viseld egyformán	395
Viz és bor	786
Vizen	203
Vizet iszom	213
Volnék bár	248
Volt egy szegény fiú	442
Voltak barátim	397
Voltak fejedelmek	413
Voltak sokkal jelesebbek	351
Vörösmartyhoz	801
Zárjátok be már azt a koporsót	275
Zöld leveles, fehér (kép)	421
Zöld Marczi	515
Zsuzsikához	199

A RAJZOK JEGYZÉKE.

Barabás Miklóstól.

A költő arczképe (a czimlapon)
Vándor élet 196

Benczúr Gyulától.

A vén zászlótartó 730
Lenkei százada 703

Böhm Páltól.

Szomjas ember tünődése 188
Téli világ 302

Greguss Jánostól.

A csárda romjai 371
A hó, a holt föld téli szemfedője 288
A puszta, télen 646
A vándor legény 567, 568
Befordultam a konyhára. 178
Csokonai 246
Elpusztuló kert ott a vár alatt 738
Est 230
Falu végén kurta kocsma 565
Gyors a madár, gyors a szélvész . . . 299
Kinn a ménes, kinn a pusztán 628
Kis-Kunság 695
Rég elhuzták az esteli harangot . . . 425
Tudod, midőn először ültünk 726
Utazás az alföldön 534

Jankó Jánostól.

A bilincs 441
A magyar nemes 336
A négy ökrös szekér 334
A téli esték 636
Alku 337
Ambrus gazda. 224
Itt állok a róna középen 396
János vitéz 8, 12, 18, 28
Katonaélet 508
Két sohaj 500
Megy a juhász szamáron 194, 195
Sári néni 523
Van a nagy alföldön csárda sok . . . 310
Vasárnap volt. 349
Zöld leveles, fehér 421

Keleti Gusztávtól.

A csonka torony 528
A felhők 488
A sivatag koronája 375
A Tisza 482
Az alföld 226
Az erdei lak 307
Erdőben 418
Falun 319
Fürdik a holdvilág az ég tengerében . . 192
Kutyakaparó 469
Temetőben 171

Liezenmayer Sándortól.

Piroslik már a fákon levél 311

Lotz Károlytól.

A faluban utcza hosszat 207
Kard és láncz 552
Szilaj Pista 68

Mészöly Gézától.

Alkony 547
Kicsapott a folyó 300

Rauscher Lajostól.

Két vándor 155, 154
Kis furulyám szomorú fűz ága 182
Lant és kard 266

Székely Bertalantól.

A hegyek közt 721
A király esküje 685
Állj meg, feleségem 608
Az apostol 114, 118, 126
Bolond Istók 81
Hull a levél a virágról 272
Lehel vezér 131
Salgó 57

Wagner Sándortól.

Lopott ló 173
Pusztai találkozás 380
Tolvaj huszár 780, 781

Weber Ferencztől.

A koldus sirja. 605
Furcsa történet 155
Vajda-Hunyadon 754

Zichy Mihálytól.

A király és a hóhér 666
A költő s a szőlővessző 340
Jövendölés 164

Debreczeni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem Könyvtár